2.

C 26

3798

(Diss LB

[illegible]

Epistola [illegible] in expositione mo-
rale sup passione xpi sed oes evangelistas.

Viris religiosis et dnis suis in
xpo karis. alexandro de Cau
stro, et Petro de loco sce Marie,
[illegible] sic xpi participare passioni;
ut in futuro consortes esse mereamini glorie eius
resurrectionis. Diu est quod petistis, et
suadere in quantum potuistis; quem ad mul
torum ut dicebatis utilitatem passionem dni
nri ihu xpi moraliter exponere. Quod quidem
iam diu distuli ac protraxi. non tamen par
vipendendo petitionem; sed propriam considerans
do ad hoc insufficientiam, operisque difficul
tatem. Nondum enim legisse me memini aliquam
moralem expositionem super salvatoris pas
sionem. Preterea in omeliis moralibus de sol
lempnitatibus quibusdam dictandis. tunc
occupabar, huic operi non ulterius expletis,
vacare non potui. Nam quidam easdem omelias
tamen ex parte transcripserant. cum [illegible]
no desiderio adhuc superstites expectabant.
His expletis postulationibus vris satisfa
cere dignum duxi. malens vim eleganter
scribendo reprehensionibus subiacere, quam car
tatis vre desiderata negare. Et quia unus
ex vobis exponi petiuit passionem dni
secundum lucam. alter non secundum iohannem. ex
quo nimis tediosum. longum et esset singu
les per ordinem exponere. maxime cum
in plurimis locis concordant. quinimmo
[illegible] passionem secundum matheum. que
plenius ordinem rei geste per sequi videtur
explanare studui. quod minus ille di
xit. vel omnino tacuit. ex aliorum tamen
evangelistarum scriptis suppleui. Neque modicum
puto neglectum. quod non sit expositum. Et si
minus satisfactum est desiderio vro per insul
sam atque insufficientem, vel incautam ex
positionem, magis imputandum est, qui me coe
gistis. atque insipientem fecistis. Spe tamen
in orationibus vris sctis. opus quod suscepi [illegible]
res meas fuit agrestis siue uborum crepines
faleras. quia non decet rethoricis floribus
sermonem pingere. ubi de humillima xpi
tractatur passione. Omne tractatum per
octo omelias distinxi. ne pluritas legen
tibus fastidium generaret. Explicit epla. Incipit
Omelia prima moralis in passionem dni. XXXVII
Dixit ihc discipulis suis. Scitis quia post
biduum pascha fiet. et filius hois tradetur ut
crucifigatur. Et reliqua. Omelia de eadem lectione.

Passionem dni sal
vatoris nri
moraliter edicturi;
auxilium ipsius
invocamus. qui [illegible]
[illegible] dixisse in
evangelio. Sine me
nil potestis fa
cere. Qui nova conatur edicere, et inusi
tata scribere. ne nova nociva fiant,
et ut insolita placeant; spirituali gra
opus habet. Quia multi sunt qui dicunt et scribunt,
et predicant; paucos suis scriptis et dictis
edificant. Quia in xpo omnes thesauri
sapientie et scientie absconditi sunt. cum de rebus
celestibus atque spiritualibus ad discere. loqui
vel scribere volumus. necesse est ut ab ip
so petamus, et ab ipso accipiamus. Ipse
enim secundum quod [illegible] samuel in
cantico suo canit, scientiarum dns est.
et ipsi preparantur cogitationes. Et non de scriptis
divinis atque expositionibus cogitata, do
mino sciat corda preparantur. Et sic utique
ut tantum eis scientiam infundat, quanta
sensus humanus advenire negat. Hinc
[illegible] hois est preparare cor. et dei est gubernare
linguam. Hoc psalmista non ignorans dicit.
lingua mea calamus scribe velociter scribentis.
[illegible] non cognovisset [illegible] Nou
[illegible] in eod. sola [illegible]
[illegible] et [illegible] et
quia [illegible] exponere moraliter aggredior; quod in

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

me min' e. illi' benignitate in specias
infundi. Ait itaq; dns discipulis suis.
Scitis qa p' biduu pascha fiet. et fili' ho
minis tradet' ut castiget. Maledcm
pascha iudeor; in q xpc castigat; & si pas
sio bndca; actio tn maledca fuit. Crucifix
io xpi spual' neq; in actione neq; in pas
sione nob bona e; et ideo maledca. Qd au
cotidie patiat', et cotidie castigat' in pecis
nris. opib' q; malis; ipse dns ihc p pphas
in multis conquerit' locis. Vox ei' e. La
boraui sustinens. It. laborare me feci
stis in iniqtatib' uris. Multaq; in hc
modu. De crucifixione au spuali qd dicit
Audite malachia pphiam: Si affigit homo
dm; qa uos affigitis me. Et dixistis. In
q configim' te. In decimis, in pmitiis. et
in penuria uos maledicti estis, et me
configitis gens tota. Et in zacharia. Et
dicet' ei inqt. Qd sunt plage iste in me
dio manuu tuar. Et dicet. His plagat'
sum in domo eor q diligebant me. Ex his
testimoniis apte pbat' xpm in pecis nris
et pati. et castigi. Sz qd e hoc biduu. p' cui'
elapsu pascha celebrant iudeor; Pascha ut
scitis hebraice inteptat' phase. id; transit'. eo qd
exterminator uiso sanguine in forib' isrl.
ptransierit eos. Est enim duplex transit'. bon'
uidet' et mal'. Bon' transit' e de uitiis ad u
tutes; mal' de uirtutib' ad uitia. Transitum
uirtuosum significat transit' filior isrl. de
egypto in desertu, de deserto in tra pmis
sionis. Egypt' peccatu; desertu meritu; tra
pmissionis celu. Transeundu e g' hoi fideli.
id; dm confitenti. de egypto uitior. ad solitu
dine meritor; ut p gratia uirtutu intre
mereat' pmissa gaudia celestiu bonor. Hc
transitu elector psalmista considerans ait. Ibt
de uirtute in uirtute, uidebit' ds deor in sy
on. Huiusmodi pascha n celebrat' p' biduu s;
infra, et hoc cu ihu. P' biduu au mali iudei.
id; falso noie xpiani confitentes, pascha suu ce

lebrnt. nomine amici. et ope inimici.
Q' dicunt se dm nosse, et factis negant:
falsi iudei st; eo p' biduu pascha suu ce
lebrnt. Iudei interptant' confitentes; pas
cha ut dcm e transit'. Mal' e transit'. mul
tumq; pnitios'. transire de uirtutib' ad ui
tia; qa n homo qui dei reuitat' p penitten
tia; de culpa transibit ad pena interminna
bile. Transibunt inqt ab aqs niuiu ad
calore nimiu. Verba sunt iob. reprobor
pena considerantis. Maledcm pascha huius
modi. Cui p' hanc uita transire n pla
cet ad pena; caueat de statu iusticie tra
sire ad culpa. Igt bndictu pascha bonor
in q de culpa transit' ad gram; et p gram
puenit' ad glam. Vere beati et ter bea
ti. qb' puenire dabit' ad illud ultimu
pascha, in q ihc transiens, electis suis mi
nistrabit. Quisqis n ceres infra biduu
non comedit cu ihu finalr pascha gre,
nequaqm cu illo celebraturus e pascha gle.
Biduu qd descendere uidet' a binis dieb'.
significat duo pcepta caritatis; uidelt
dilectione di, et dilectione pximi. Ecce
hoc e biduu. in q beat' Andreas uiuens
pendebat in cruce p xpi noie. et docebat
pplm. Qd cruce ascendit, ne xpm negaret.
dilectio dei effecit; qd pendens in cruce po
pulu docuit. signu dilectionis erga
pximos fuit. Caritas siue moueatur
ad dm. siue ad pximu; dies e. et illu
minat. De motu caritatis q e ad
dm. delbora loqt' in cantico suo.
Q' diligunt te dne; sic sol in ortu
suo splendet. sic rutilant. De dilectio
ne u pximi. iohes in epla sua dic. Q di
ligit frem suu in lumine manet, et
scandalu in eo n e. Qd si dilectio dei dies
est, et dilectio pximi dies e; n incon
grue caritas biduu dicit'. qsi lux duor
dieru. Post hoc biduu. id; p' duplex
caritatis pceptu. ut hec ppositio. post.

tnsgressionis sit signu. fili hominis
tditur ad crucifigendu. Unde ait iohs. q n
diligit manet in morte. Et e ualde
terribile qd seqt. Omnis q odit frem
suu homicida e. Et scitis qa ois homi
cida n ht uita etna in se manentem.
Uita etna xpc e q dicit. ego su uia. ueritas.
et uita. Q' primu n diligit. n diligit
dm. Un idem apls iteru dicit. Siquis
dixerit. qm ego diligo dm. et frem suu
odit. mendax e. Q' eni n diligit frem
suu que uidet. dm que n uidet n pot
diligere. Qd si primus n pot diligi. uel o
diri n ds simul diligitur uel odiatur.
et homicida e q frem n diligit. uel od
etia dm. id e gram dei in se spiritualit
occidit. et ad crucifigend tdit. Et tal pas
cha n celebr. ad sui liberatione. s mag
ad dapnatione. aie sue salute in se oc
cidens. Ihc au saluator uel sal' intpt.
Et notate qd n dixit. et ego tdar. s fili
hois tdet ut crucifigat. Filiu se uocat ho
minis. qa fili uginis. Uirgo integ
ritatis castitatis q nom e. hec qm diu
sponsu ht aia. ugo e et casta. Que si in
se p mortale peccatu genuerit. ne
cesse e ut ab eo adusario dyabolo q ho
micida e et adult. deuginet. atq cor
rumpat. Si esset puella aliq paupcula.
deformis atq despecta. n suis meritis
sponsu hns diuite. nobile. speciosu. in
clytu. sapiente. atq benignu. illuq
inimicis suis absq causa tderet. ut
eu crucifigeret. qs illa n iudicaret mor
te turpissima digna. Sic pfida synagoga
fecit xpo. in q sunt oms thesauri sapie
et scie absconditi. q fili e regis etni. can
dor lucis etne. cui pulchritudine sol et
luna mirant. in que et angeli cocupis
cunt pspice. q e dei uirt et dei sapia. sol
cum patre et spu sco. bon. pi. atq benig
nus. ipsu tdens ad crucifigendu. a qbu n

tradit sit. aucthe ostendit. cu subiungit.
Tunc congregati sunt principes sacerdotum
et seniores ppli. in atrium principis sacerdotu
q dicebat cayphas. et consiliu fecert ut ihm
dolo tenerent et occiderent. Marc sacer
dotib atq seniorib. scribas addit. ita dicens.
Erat au pascha et azima p biduu. et q
rebant summi sacerdotes et scribe qm ihm
dolo tenerent et occiderent. Ecce tres
isti ordines. summi uidel' sacerdotes. sen
iores ppli. tam scia qm etate. et scribe. id e sa
pientes. in morte xpi conspirauert. Ad sa
cerdotes ptinebat hostias imolare. ad
seniores ubo et exemplo ppl'os informa
re. ad scribas leges dictare. scriptoq firma
re. Qd eni apud romanos dictatores.
hoc ap iudeos scribe sunt uocati. Scdm sen
sum moralem sacerdotes ppt sacrificia sig
nificant cogitationes. seniores ppt doc
trina sermones. scribe eo qd manib scribat.
opationes. In hiis eni et merita et pecca
consistunt. Boni sacerdotes. sunt sce mundeq
cogitationes. in ara cordis. do sacrificiu
deuotionis offerentes. Boni seniores.
uba sunt matura atq edificatoria. ad
eruditione pplor. id e minus doctor. plata.
Boni scribe sunt opa bona. opa meritoria.
ad amore dei et conseruatione legis. p ex
emplu intuentes inuitantia. Qui cu
dolore cordis p peccato suo cogitat. do
digne sacrificat. quia scptu e. Sacrificiu do
spc contribulat. cor contritu et humiliatu ds n
despicies. Ite q alios sermonib edificat.
seniore sensib se indicat. qa cani sunt
sens hominis. q ub et fcis foris declaran
tur. Ite q sce uiuit et bn agit. recte scbit.
et e tal scba in regno de simit patfami
lias. q pfert de thesauro suo noua et ue
tera. Sacerdotes si mali. sut cogitationes
puse. que separant a do. seniores mali
et fatui. colloqa praua que corrumpunt
mores bonos. scribe mali atq dolosi. opa

tenebrarũ que ducunt ad mortẽ·
et edificant ad gehennã· Sup̃ cathe
dram moysi· sedert scribe & pharisei· Que
dicunt facite: que aũ faciunt facẽ no
lite· Opa mala ñ st̃ imitanda: q̃a men
dax ẽ stil⁹ scribar bñ docentiũ et male
uiuentiũ· Tales st̃ sacdotes· seniores·
et scribe· q̃ ad xpm occidendũ ɔgregantur·
Q ñ cogitationes male p̃ ũba mala de
clarant: q̃si seniores sacerdotib⁹ ad ihu·
id ẽ xp̃ie salutis extinctionẽ sociant· Que
duo dũ opa mala sequunt: q̃si stilo scribar
que cogitata uel dicta sunt firmant·
Exeunt enĩ singuli de locis & sedib⁹ suis·
Cogitationes de corde: ũba de ore: opa
de manib⁹ p̃ q̃s maxime fiunt procedunt·
Tres isti ordines· sacdotes scil'· seniores·
et scribe simul ɔgregati sunt in atriũ prin
cipis sacdotũ q̃ dicebat cayphas· Dauid
sup omis sacdotes xxiiij· ordinauerat:
ut essent illi principes· id ẽ int sacdotes
p̃mi· Omnib⁹ tñ hijs un⁹ p̃erat· tã
prerogatiua dignitatis· q̃m auctorita
te potestatis· Huj⁹ loci ɔ teporis te
nebat cayphas: ñ erat pontifex legitim⁹
s; a pylato institut⁹· Nam singul' annis
ad arbitriũ p̃sidis p̃cij causa summũ sa
cerdotiũ mutabat· Iste ẽ cayphas q̃ de
dit ɔsiliũ ɔt ihm ne tota gens periret·
Qui dictũ sit sup̃i⁹ sacdotes significare
cogitationẽ: uidere debem⁹ que cogita
tionẽ principes sacdotũ dici possunt· Duo
sunt genera cogitationũ: q̃a q̃dam ex
ratione· et quedã surgunt ex sensua
litate· Utreq; bone· utreq; male esse possũt·
Qñ sensib⁹ corporis foris ad percipit· uix
ẽẽ pot· q̃n p̃ cogitationẽ ad interiora trahat·
sicq; cogitatio ex sensualitate generatur·
fit aũ ɔsensu rationis bona uel mala· Uer
bi gr̃a· Paupercula aliq̃ speciosa oculis me
is meis se ingerit: stipem petit: miseriã
exponit· Et esse ñ potest· q̃n ex forma q̃
oculis uideo· et ex uoce q̃m aurib⁹ ex
cipio· ad in cogitationis nascat in aio·
Q̃d si sp̃es eius me ɔferit ad delectionẽ·
et ñ uox ad ɔpassionẽ: cogitatio talis
mala ẽ· Q̃d si clamorib⁹ atq; miserijs
ei⁹ mens mea fuerit ɔpassa· ñ caro p̃ de
lectationẽ in sp̃ie mota: cogitatio eadẽ
bona erit atq; meritoria· Ad rationem
p̃tinet q̃d maluũ ẽ restringe: et q̃d bonũ iu
dicat approbare· Ad hoc enĩ principes sa
cerdotum instituti st̃· ut minorib⁹ pre
essent· eosq; ad diuinũ cultũ sp̃ hortã
rent: et si excederent· eoz excessus p̃ il
los corrigerent· Sic p̃ cogitationes rati
onabiles· que in mente fiunt sn̄ omni
ymaginatione exteriori surgunt· cogita
tiones sensualitatis discerni debent: et
rationis ipsi⁹ iudicio· uel respui ł admit
ti· Unde ñ imerito huiusmodi cogitationes
principes sacdotũ· id ẽ cogitationũ infor
matiũ noiant· Q̃d si eedẽ cogitationes fuerint
uiciose· id ẽ peccati ɔsensu depruate· in
xp̃i mortẽ ɔspirant· Cayphas q̃ interp̃tat
uomens ore· uel uomit⁹ ei⁹· significat ui
ciũ accidie· de q̃ angelo laodicie p̃ iohan
nem dicit· Scio opa tua: q̃a neq; calid⁹·
neq; frigid⁹ es· Utinã frigid⁹ esses aut ca
lid⁹: s; q̃a tepid⁹ es· et ñ frigid⁹· ñ calid⁹·
incipiã te euomere de ore meo· Accidios⁹
q̃cq̃d in se gr̃e h̃t ex iutiis· ex ore cordis
sui uomit: & ipse ex ore dei uomit· Ac
cidia ẽ ex ɔfusione mẽtis nata tristicia· siue
tediũ· et amaritudo animi imodera
ta· q̃ iocunditas spiritual' extinguit: et
q̃dã desperationis precipitio mens in se
metipsa subuertit· Unde accidia q̃si acidia
dca ẽ: eo q̃d opa spũalia nob' acida reddat
& insipida· Propt' q̃d de accidiosis in p̃s
dicit· Omne escã abhominata ẽ aĩa eoz:
id ẽ gr̃am spũalẽ siue corporalẽ· De uicio
accidie etiã p̃ salomonẽ· dr̃· Man⁹ remis
sa tributis seruiet· Itẽ· pigriũ deicit ti

mor a bono scilicet opere: anime autem effeminatorum
esurient. Hoc uicium quam sit anime dampno
sum, etiam gentilis Seneca scilicet testatur cum
dicit: Magna iactura est que per negligen
tiam fit. Familia cayphe id est accidie sunt
malicia, rancor, pusillanimitas, despe
ratio, torpor circa precepta, euagatio
mentis circa illicita. Ecce quanta mala in do
mo huius pontificis sunt: huius quibus princeps pater
pontem faciens ad inferos. Non igitur imme
rito uicium accidie princeps dicitur malorum
sacerdotum, id est prauarum cogitationum. Atrium
domus cayphe, id est uitii accidie uel tristicie:
peccandi consuetudinem significat. In atriis
templorum siue domorum eo quod omnibus pa
teant, homines conuenire solent, et mul
ta illic tractare que numquam ad rem non pertinent.
Unde Iohannis in apocalypsi dicit: Et datus est
michi calamus similis uirge dicens: Surge et
metire templum dei et altare et adoran
tes in eo. Per templum datur intelligi quod quicquid bo
ni in ecclesiis dei gerimus dum ipsum adoran
do siue orando uel uerbum dei audiendo ab
angelis dei qui presto sunt et orationes nostras deo
offerunt et seruantur et recte mensurentur: quia se
cundum orantis meritum remetietur ei et
premium. Calamo scribimus uirga quia recta est
mensuram. Scribendo quod transitorium est per
petuatur: metiendo que uel quanta sit cuius
rei altitudo, longitudo, uel latitudo inue
stigatur. Atrium uero quod foris templum est foris ei
citur non mensuratur: quia quicquid orationis tem
pore in templo dei cogitando, loquendo uel
operando fit quod ad salutem anime non pertinet, mer
cede perpetua caret et ideo non scribitur nec men
suratur. Datum autem gentibus: quia gentes que
sine lege sunt et consuetudinem habent peccandi
in hoc imitantur. Audiant hoc illi qui in
templo dei uix stare et perstare possunt
donec missa in sancto altari compleatur et ex
euntes in porticu moram magnam faciunt
confabulationibus atque rumoribus uacan

Atrium autem quod est foris templum eice foras et
ne metiaris illud: quia datum est gentibus. Per hoc quod
dicit surge et metire templum dei et altare et adoran
tes in eo.

tes. Ab eo in quo meritum est et cuius merces in
dagatur cum desidia receditur: et ad hoc quod ad
penam eicit cum desiderio festinatur. Hoc in
prudentie signum est. Atrium pertinere ad consuetu
dinem peccandi etiam probatur ex libro macha
beorum: ubi templo dei et altari ab antiocho profa
nato legimus in atriis eius uirgulta nata fuis
se sicut in saltu et in montibus. Templum
dei autem est iusti. Unde per fidem iustificatis dei per
apostolum dicitur: Templum dei sanctum est quod estis uos.
Altare templi cor intelligimus iusti. In quo per
ignem caritatis substratis lignis bone oper
ationis: deo offerendum est thus sancte deuotio
nis cum myrrha orationis et thymiamate
uirtuose orationis. Templum et altare an
tiochus cum suis satellitibus spoliat et pol
luit: cum homo dyabolo et uiciis corde con
sentit. Mox enim egressu uirtutum spoliatur: et
regressu peccatorum prophanatur. Cum non peccati
consensum actus sequitur: templi pulchritudo in so
litudinem redigitur. Atrium templi prophanati
consuetudo est peccandi. In qua et de qua nascun
tur uirgulta, id est arbusta siluestria atque
infructuosa: quia sicut opera bona id est de genere
bonorum ut sunt ieiunia, elemosine et ora
tiones extra caritatem facta mentem hominis pecca
toris ad gratiam suscipiendam habilitant,
ita peccandi consuetudo eandem ita desertat
et ab omni fructu atque dulcedine totius gratie
sic alienat ut omnia opera uite spiritualis ei sil
uescant et efficiantur insipida. Per hoc quod
in atriis uirgultanata dicuntur sicut in saltu
et in montibus duo uitia magna atque
periculosa designantur: que ex peccandi con
suetudine generantur. Primum est peruersitas pec
candi: secundum audacia peccandi siue super
ba defensio peccati. Ex quibus primum, id est pec
candi peruersitas per saltum in quo bestie saltant
et discurrunt figuratur: alia uero duo per mon
tes qui alti sunt et fortes designantur. Hinc
de superbis peccatoribus dicitur: Superbia eorum qui
te oderunt ascendit semper. Unde non incongrue per atrium cay

phe peccandi ↄsuetudinē accipim⁹. In
hoc atriū qn̄ cogitationes male cū ūbis ⁊
opib⁹ mat' p peccati ↄsensū ↄgregant᷑.
qd̄ aliud ibi agit᷑. n̄ ut ihm dolo teneāt
et occidant. Crudel' ↄuenit ū cogitatio
puisa socias inuenit malicia. pusillani
mitatē. et ītus exagitatione ēca illicita.
ū sermo locutionis repit rancorē atq;
desperatione responsionis ad obiecta. ubi
mal⁹ act⁹ inuenit torporē corporis ēca
pcepta. Ista oīa repiunt᷑ in atō cayphe.
id; in inicio accadie. Ihm dolo tenent
q̄ fide tn̄ informē hnt. ⁊ opa fidei nō
hnt. Iudei in ihm n̄ crediderūt. et corpo
ralr illū occiderūt. nos ū dei filiū illū
credim⁹. ⁊ tn̄ freqnt᷑ spualr illū in no
bis occidim⁹. Occidim⁹ inqm̄ in nob
grām ei⁹ uiuificantē. male uiuendo.
occidim⁹ illā in pximis. malo exemplo.
Si q̄s esꝫ egr᷑. q̄ post sanatione medici
sui dolo teneret et occideret. q̄s n̄ illū
parricida deteriorē iudicaret. Ihc medic⁹
nr̄ ē. et medicina. sic ex interptatione n̄⁹
nōis cognoscit᷑. Interpt᷑ enī ihc saluator
et salutare. Saluator q̄a medic⁹. salutare
uel sal⁹. q̄a medicina. legim⁹ angelū di
xisse ad ioseph. Vocabis nom ei⁹ ihm. Ipse
enī saluū faciet pplm suū a peccatis eoꝝ.
Sanguis ei⁹ in cce fus⁹ medicina salutis
humane fuit. Hec p⁹ sanatione dolo te
nent et occidunt. q̄ p⁹ baptismū grām
ei⁹ uiuificantē ↄtēpnentes. siue cogi
tando. siue loqndo. siue opando illā in
se extingunt. De dolo cogitationis dd̄
dicit in ps̄ de dolosis. Lingua dolosa in corde
corde ⁊ corde locuti st̄. It̄. Loqntes dolos
cogitabant. De dolo aūt locutionis iterū
dicit. Linguis suis dolose agebant. De do
lo opis qd̄ dicit. Sic nouacula acuta fe
cisti dolū. dolose sat' opando. Omnib⁹
hys modis iudei occiderūt ihm. corde
scit. manib⁹. et linguis. Corde p uo

luntate. linguis p ↄsiliū et accusati
one. manib⁹. pylato ei⁹q militib⁹ illū
tradendo. Et nos ei⁹ grām in nob occi
dim⁹ p malicia cogitationū. ūboꝝ et
opm̄. Et n̄ solū cū ta ↄgregant᷑ in atū
cayphe. id; in ↄsuetudinē peccandi. s;
in ipso ↄsensu intiori. p mora tamen.
Dicebant aūt. Non in die festo. ne for
te tumult⁹ fieret in pplō. Ad littā di
es iste fest⁹ n̄ ali⁹ intelligend⁹ ē n̄ sollēp
nitas pasche. Vn̄ lucas dicit. Appropin
qbat aūt dies fest⁹ azimoꝝ q̄ dicit᷑ pas
cha. ⁊ querebant pncipes sacerdotū et
scribe. qm̄ ihm interficerent. timebant
ū plebē. Qd̄ aīa fidel' in se diē festū agat
dnō. psalmista testat᷑ cū dic. Qm̄ cogi
tatio hōis ↄfitebit᷑ t̄. et reliq̄e cogitati
onis diē festū agent t̄. Qn̄ sp̄c p cogita
tione de carnalib⁹ tn̄sit ad spualia. de
terrenis ad celestia. de tn̄sitorys ad et̄
na. ascendit q̄si ad festū diem ppl's innu
merabiliū ūtutū. scilꝫ desideria. ge
mit⁹ cordis et suspiria. et cū eis ex ocu
lis fluentia dulcia lacimaꝝ stillicidia.
Habet et eloqa oris diem suū festū in
q̄ dnō celebrat᷑ pascha dignissimū. Qn̄
sermo ē de diuinis scpturis. siue de a
lys reb⁹ edificatorys auditores suos se
pissime sermo ipse tn̄sire facit de ui
cys ad ūtutes. de uita carnali. ad ui
tam spualē. de ūtute in ūtutem. De
hoc tn̄situ spuali scptū ē in psona elec
toꝝ. Etenī bndictione dabit legislator.
ibunt de ūtute in ūtutē. uidebit᷑ ds̄
deoꝝ in syon. Hoc ipleb' tn̄ aīa deposi
ta sarcina carnis tn̄sibit in speculam
diuine ↄtēplationis. Pascha enī tn̄sit⁹
interpt᷑. Nonne pascha celebrat. ⁊ diem
festum dnō. q̄ omnib⁹ suis negotys p⁹
positis. ad stationes pdicationū ↄfluūt.
ut illic ūbū dei audiant. Ita uerissi
me. Tn̄sit⁹ iste siue ↄuers⁹ ualde fruc

tiosus e. qa multis e occasio salutis
audire uerbu dei. Similiter operatio
nes bone diei festi corporales n sunt. et
est in eis pascha. id est transitus dni. Transit
eni de ope iusticie ad opa misericordie. ita
ut pauperem nec qs alet. nec potet. nec nudo
det uestimentu. nec hospiti hospiciu. nec
infirmu uisitet. nec ad incarceratu ue
niat. Hor omniu transit actus. s incess
n transit. Ad opa misericordie u. concenda se.
cotidie uidemus paupes confluere. et ascen
dit cu eis et in eis xpc qsi ad die festu cu
parentibus suis. Fres xpi uiri paupes sr.
sorores eius femine. Vba xpi sunt. Quicumque
fecit uoluntate patris mei q in celis e. ip
se mis fr. soror et mater e. Videamus nunc quid
sacdotes cu seniorib. et scribis. id est cogitati
ones male. cu uib et opib malis dicant
ihm n ee tenendu in die festo. ppter tumul
tum ppli. Tumultus ppli sigt motus uel opa
uiciorum. De his in ps dicitur. Constitui
te diem sollepne in condensis. uidelicet in con
frequentationib uiciorum. Qm diu iste tu
multus. siue in motib. siue in uiciorum opi
bus fit in aia. neq dolo teneri. neq occidi
potest. Viciorum dicere. facile e. Cu medita
mur eloqa dei. contingit frequenter. ut cogi
tationes sordide atq puse ascendentes.
pores que salutifere sunt impediant. et
euertant. et nunquam ad pcti consensu m
tem incitant. Quod aliud cogitaciones iste di
cunt. n quod sacerdotes dixerunt. n in die fe
sto. Similiter cu de ~~sepius~~ [seculiaribus] sacris. uel de aliis
quibuslibet reb que ad salute aie ptinent
loqm. si se imiscuerint eloqa ptua. ut se
uba detractoria. uel contentiosa. saluti ini
mica. manu lingue ad morte mouen
tia. n ad dicunt. n quod saty illi seniores
dixerunt. n in die festo. neforte tumultus
fiat in pplo. Idem intelligendu e de opi
bus. Sic bipositu e forte. qa motus mali
siue pcedant de corde. siue de ore uel ex

opib. n s p caritate. licet [crescunt] grauiter sepe im
pediant et deuotione minuant. n
qm motu uiciorum quasi tumultu pplorum n
reprimunt. Sequitur. Cum autem esset ihc in
bethania in domo symonis leprosi. acces
sit ad eu mulier hns alab astru un
guenti preciosi. et effudit sup cap ipsius re
cubentis. Sic culpa ihc offenditur. ita pe
nitentia placatur. Cogitationib. uib. et
opib malis transitur et occiditur. contritione cor
dis. et afflictione carnis iustificatur in
nob et ungitur. Bethania que interpretatur do
mus obediencie. uel domus afflictionis. uel domus
doni dni. siue domus gratificata dno. sigt
statu penitencie. in quo spe gratie obediens. et car
nem p quam peccauit affligens. dno gratifi
catur. eiq reconciliatur. Speciale donu dei est.
uera penitencia. ad quam peccator ppriis meritis
puenire n pot. Domus symonis leprosi. s sa
nati. sigt intus peccatoris. iam gratia iu
stificatam. Ubi ihc. ibi salus. Symon inter
pretatur obediens. uel obediencia. l pone tristicia.
Et u p peccatis suis p tristicia se affligit. et
in mente merore ponit. in domo cordis
eius ihc accubit. id est p gratiam quiescit. Ubi ihc
sic intrat. peccati lepra purgatur et emun
datur. Mulier ad ihm accedens. ecclesia e a c
rimine mundata. et uirtutib fecundata.
Alabastru dicitur fuisse uas pluudi marmo
ris. et seruandis ungentis aptu. Mar
mor frigide nature e. Unde alabastru ppter can
dore et frigiditatem sigare uidetur mundi
cia corporis. ungentu deuotione cor
dis. Contritione atq deuotione cordis. ni
chil in nob deo preciosius e. Sacrificiu deo sps con
tribulatus. Mulier h maria magdalene fu
isse creditur. que n tm cap. s et pedes dni
unxit. Unctio pedu saluatoris. ptinet
ad timore. unctio capitis ad amore. Prius
sca ecclia timore pungitur. dein amore p
funditur. Ungentu pedu amaritudo contritio
nis. ungentu capitis suauitas deuotio

nis. Cu̅ ad pedes uenit. peccatrix noīatur:
q̄n ad cap̄ accessit. ꝺnimis uocabulu̅ sub
ticet᷑. Sic oīs peccator exemplo eius p⁹
se psternere debꝫ ad pedes dn̄i cordis humi
litate. illosq; rigare lacmis pn̄ie: ut sic
erect⁹ p spem ueniē ad capitis unctione̅
familiari⁹ accedat. Marc⁹ dic̄ qđ fracto a
labastro. ungentu̅ effuderit sup caput
ih̄u. Cap̄ x̄pi. d̄s. alabastru̅ frangit᷑. cu̅ car
nale desideriu̅ ɔtemnit᷑. ⁊ tc̄ ampli⁹ fra
grat ungentu̅ scē deuotionis. x̄pm q̄
cap̄ nr̄m ē ungens. idꝫ mitigans: sciosq;
et⁹ angelos odore suo reficiens. Et dom⁹
inq̄ īpleta ē ex odore unguenti.
Uidentes au̅ discipuli: indignati sunt
dicentes. Ut q̄d pditio h᷑. Potuit enim
istud uenundari multo. et dari paupi
bus. Marc⁹ dic̄ q̄sda̅ fuisse indignatos.
Ioh̄s u̅ solu̅ iuda̅. et hoc g̃ra cupiditatis.
Alij potiu̅s er tun̄c ei⁹ ɔsentire. uel etiam
idem dic̄e: sꝫ p̄t᷑ cura̅ paupu̅. Vel p syno
dochen. hoc mathe⁹ dixisse intelligit᷑. Q̄
cu̅q; au̅ modo dictu̅ intelligat᷑. siue de
omnib⁹ discipul̄. siue de q̄busdam. siue
de solo iuda̅. morali intellectu h̄ ɔtinet᷑.
Discipuli adhuc carnales hoc in loco p̄t᷑
murmuratione̅. siue indignatione̅
rei spūalis. ipsos mot⁹ carnales exp̄mit:
q̄ indigne ferunt et pditione̅ iudicant:
dum spūalia carnalib⁹ p̄ponunt᷑. ⁊ p̄t᷑
illa ista ɔtempnunt᷑. Scđm marcu̅ discipu
li fremebant in ea̅. Q̄ntu̅ mot⁹ ɔcupiscen
tie carnal̄ ɔtiam bona̅ ɔtbent. cu̅ eis cor
dis ɔtrione. ieiunijs. uigilijs. oratione
lacmarꝫ effusione resistit᷑. magis no
uim⁹ exp̄mito. q̄m documento. Et q̄a
carne̅ pl⁹ ledunt. que gr̄t s̄t. q̄m que in
t᷑: sp ei⁹ mot⁹ in q̄ntu̅ ualent sp̄m hor
tantur carni parcere. ⁊ culpa̅ que p car
nem punienda erat. elemosinis redime.
Cui⁹ ɔgruit qđ salomon dicit. Redeptio
aīe uiri. diuitie sue. Notate f̄r̄es qđ n̄
dicit nu̅m⁹ uel obol⁹ su⁹: sꝫ diuitie sue.
Peccata magna. elemosinis magnis re
dimenda sunt. Non eni̅ modica aq̄. mag
nu̅ igne̅ extinguere ualet. Incoparabi
lit᷑ min⁹ affligit diuite̅. elemosina uni⁹
nu̅mi: q̄m ieiuniu̅ uni⁹ diei. Hoc tn̄ sci
re debetis qđ nulla elemosina sn̄ ɔtritione
cordis: x̄pm p peccatis ungere. idꝫ lenire
sufficiat. Qđ au̅ elemosina diuitu̅ ꝯ cor
pori parcit᷑. magna ēē debeat: discipuli
ostendunt. cu̅ dicunt. Potuit eni̅ uenun
dari multo: ⁊ dari paupib⁹. In uenditi
one. reru̅ fit ɔmutatio: uidel̄ ut unu̅
det᷑ p alio. Sciens au̅ ih̄c. hoc scil̄ qđ
ungenti p̄ciosi effusione̅ pditione̅ iudi
cabant: ait eis. Q̄d molesti estis huic
mulieri. Op⁹ enim boni opata est in
me. Plurimu̅ aliq̄n molestant sius
incitamenti ɔscientia̅ iustoꝝ. sens⁹ car
nis: ⁊ nu̅q̄m ap̄li⁹ ɔtritionis deuotio
nisq; tepore. Quantu̅ u̅ ⁊ q̄m magnu̅
sit boni. ipsi⁹ ɔtritionis atq; deuotionis
ungentu̅: d̄s p psalmista testat᷑. cu̅ di
cit. Non accipiam de domo tua uitulos:
usq; illuc. Imola d̄o sacrificiu̅ laudis.
Sacrificiu̅ d̄o sp̄c ɔtribulat⁹. Sn̄ ɔtrione
cordis nulla sacrificia. nulle elemosine
d̄o placent: neq; illa acceptat. Un̄ ele
mosinis exteriorib⁹ sacrificia interiora. id
est ɔtrio ⁊ deuotio sp s̄t pferenda. Na̅
illas ⁊ boni et mali offerre poss̄t: ista
u̅ n̄ n̄ boni. Qđ dn̄s satis ostendit cu̅ ait.
Nam paupes sp habetis uobiscu̅. ⁊ sic mar
cus supplet. cu̅ uolueritis potestis illis
bn̄ facere: me au̅ n̄ sp habebitis. Hic in
nob̄ ē p gr̄am salutare. et ita eu̅ n̄ sp no
biscu̅ habem⁹: q̄a peccatis nr̄is aliq̄n il
lum expellim⁹. Non uenialia pcc̄a sꝫ mor
talia illu̅ expellit. Non tn̄ a nob̄ p gr̄am
salutare̅ recedit: n̄ pcedente uera mor
tali. Ex eađ g̃ra habet᷑ ungentu̅ deuoti
onis siue ɔtrionis. qđ fracto alabastro.

idest carnali desiderio sup caput eius effusu
est. Per hoc aut quod dicit. Semper enim pauperes ha
betis. et cum uolueritis potestis illis benefa
cere. probatur elemosinas in pauperes fieri
posse sine caritate. Nam bona conscientia idest
est contritio siue deuotio non solum in nostra potestate.
nisi gratia cooperante. Causam unctionis sue do
minus declarauit cum subiunxit. Mit
tens enim hec ungentum hoc in corpus me
um. ad sepeliendum me fecit. Marcus dicit.
Quod habuit. hec fecit. preuenit ungere corpus
meum in sepulturam. Iudei carnes suorum cor
pora ungere solebant. ut ex beneficio un
genti quod ex speciebus aromaticis confectum
fuit. incorrupta durarent. Unde et corpo
ri ihesu secundum dicit iohannes. Acceperunt ergo
corpus ihesu. et ligauerunt illud lintheis cum
aromatibus. sicut mos iudeis est sepelire.
Quo sepulto. eadem mulier de qua hic agitur.
maria scilicet magdalena. et maria iacobi. et
salome emerunt aromata. ut uenien
tes ungerent ihesum. Sic a malis ihesus cru
cifixus. ita a bonis et religiosis corpus eius
sepultum est. In sepulcro corpus quiescit. glo
riam expectans resurrectionem. Unde dauid in
psalmo. In pace in idipsum dormiam et requies
cam. quoniam tu domine singulariter in spe con
stituisti me. Si ihesus in nobis est per gratiam.
ut eadem gratia in nobis maneat incorrup
ta. per illam conscientiam ungento sancte deuotio
nis in quantum ualet ungere studeat.
ut sic a tumultu secularium actionum
ihesus in cordibus nostris sepultus quiescat. Sicque
in nobis implebitur. quod de illo per ysaiam dicitur.
et erit sepulcrum eius gloriosum. Unde aut sequitur.

Amen dico uobis. ubicumque predicatum fuerit
hoc euangelium in toto mundo. dicetur quod hec
fecit in memoriam eius. Marcus dicit. Et
quod fecit hec. narrabitur in memoriam eius.
Euangelium interpretatur bonum nuntium. Bea deuo
tionis per quam ihesus ungitur. et spiritus in quo est.
per spem boni bona nunciat. et sui me

moriam serene conscientie commendat. Sequitur.

Tunc abiit unus de duodecim qui dice
batur iudas scarioth. ad principes sacerdo
tum. et ait illis. Quid uultis mihi dare. et
ego eum uobis tradam. Sicut dicit glosa. premis
sa est causa que compulit iudam ad uen
dendum dominum. Cum enim fur esset. et loculos
haberet. et uidisset ungentum super caput et pe
des domini effusum quod putauerat esse uendendum.
et pretium sibi tradendum ut ad inde furaretur.
quod perdiderat in effusione ungenti. uolu
it recompensare in uenditione magistri.
Dictum est supra discipulos propter indignati
onem que eis suborta fuerat in effusione
ungenti super caput ihesu effusi. significare motus
carnales. qui non sapiunt que sunt spiritus. Unde
dominus cum discipulis predixisset. quia multa oporteret
eum in ierosolimis pati a senioribus et scri
bis. et principibus sacerdotum et occidi. et incre
paret eum petrus dicens. absit a te domine. non
enim erit tibi hoc. conuersus dixit petro. Uade post me sa
thanas. scandalum es mihi. quia non sapis que dei
sunt. sed ea que hominum. Alibi eidem petro dicit. Tu
es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam
meam. Ex quo colligitur quod secundum tempus et locum
secundum uerba et acta. quinque sensus mistice siue
tropologice uariatur. Duodecim discipuli. eo
quod duodenarius ex septenario qui uniuersita
tis numerus est. per compositionem surgat. carna
les motus designat. Qui quoniam diu gratie obedi
unt. illique obsequuntur. non immerito disci
puli dicuntur. Iudas qui loculos habebat et
fur erat. uitium signat cupiditatis et auari
cie. quod in multis hodie latet sub pallio
necessitatis et indigentie. Cupiditas in
quantum fomitis est. et gratia cohibetur. ex discipulis
est. Si non abierit per motum ad peccati consensum.
dicitur et est uitium. grex inimicus. Iudas
abiit ad principes sacerdotum. et uendidit
illis ihesum. Principes sacerdotum dicimus esse cogi
tationes ex ratione procedentes. Multa
enim ex ratione procedunt que tamen rationabilia non

sunt: eo quod aliquo uitio deformentur. Sic
principes illi sacerdotum, quorum consilio xpistus
occisus est, non ideo mali quia principes uel sa
cerdotes: sed ideo mali quia uitijs depriuati.
Cum motus cupiditatis qui per fomitem in omnibus
est ascendens in cor ibidem generat cogita
tiones: quasi unus de duodecim (iudas) ad summos
abiit sacerdotes. Lucas addidit magistra
tus. Et hoc congruit moralitati. Has cogi
tiones quas uitio gignit. eas magistrare
debent quos carnis sensus perducit. Cum autem
appetitus auaritie ad peccati consensum trahit a
nimum: quod ad dicere uidetur ad ipsas cogita
tiones. non quod iudas dixit ad sacerdotes.
quid uultis mihi dare. et ego eum uobis tradam: peccati
consensu interiori ihesus in nobis traditur: et per mo
ram occiditur. Que mora notatur per hoc quod
sequitur. Et exinde querebat oportunita
tem loci. ut eum traderet. Uitium auaritie
quam iudas ihesum uendendo designat. est
glorie seu quarumlibet rerum insatiabilis et in
honesta cupido. Et uocatur hoc uitium alio
nomine phylargiria. Uidetur autem inter duo uo
cabula talis esse differentia: ut auariciam
intelligamus inmoderatum appetitum habendi
rerum omnium: phylargiriam. per quam sin
gulari appetitu pecunie colligende fe
na laxantur. Ex auaricia siue cupidita
te nascuntur fallacia. fraus. proditio. periu
ria. inquietudo. uiolentia. contra misericordiam
obduratio — cordis: que omnia in iuda fu
erunt. sicut ex eius actis. siue de psalmis de eius
malicia conscriptis facillime probatur. Quis o
stendere uolens propheta zacharie unde ma
xime proderent mala mundi ostendit
ea amphora: per cuius apostolum os intelligeret
cupiditatem. Quod si insaciabilis est cupiditas:
quid est quod eius figurans iudas. ihesum tam uili
precio uendidit. Ita enim matheus dicit.
At illi constituerunt ei .xxx. argenteos.
Uidete quam uile et quam modicum precium
pro eo in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie

absconditi. Triginta argentei: uix pre
cium fuit unius aselli. Forsitan magis ex in
dignatione quam ex auaricia tale precium ac
ceptauit: ut quod perdiderat in effusione
ungenti. recompensaret in uenditione
magistri. Poterat esse ut trecentos illos
denarios pro quibus uendendum ungentum iu
dicabat. denarios usuales intelligeret.
ex quibus decem uni argenteo in ualore re
spondent: et ita totum recompensauit quod
ei subtractum uidebatur. Idem precium quo ioseph
uenditus est a fratribus. Marcus et lucas genus et
pondus precij prius tacent: ex quibus prior sic dicit.
Et promiserunt pecuniam se daturos. Sequens
ut. et pacti sunt pecuniam se illi dare. Hoc
enim necesse erat precium uenditionis ihesu.
quod matheus tam diligenter expresserat tam impo
dere quam in genere. ab alijs euangelistis re
petere. Quantum ad sensum moralem argen
tum plus ceteris metallis auaricie competit:
et in eo appetitus eius requiescat. Est enim candi
dum. sonorum. satisque ponderosum. Nam in
hijs tribus eius nobilitas probatur. Sunt autem tres species
auaritie: uidelicet cupido secularis glorie. scientie.
et pecunie. Argentum in eo quod nitidum est.
gloriam exprimit temporalem: in eo quod dul
cem habet tinnitum scientiam designat tempo
ralem: pondere uero diuitiarum signat inmensi
tatem. In nitore glorie secularis delectatur uisus:
in tinnitu. id est in dulcedine scientie auditus:
in pondere pecunie. tactus. Cum ergo siue
spiritualis sit siue secularis auaricie facultas ac
cenditur. in cogitationibus suis tractat qualiter
plurimas. dignitates. potestates. seu alia
quelibet que ad nitorem glorie pertinent mun
dane acquirat: item cum eodem uitio instante
cogitat. qualiter scientias lucratiuas ut sunt le
ges et decreta addiscat. uel quomodo eorum ab
usu loculos impleat: item quomodo uel unde diuiti
as congeret. per quas ponderosus fiat. nunc iu
das sacerdotibus. id est cogitationibus dicit iu
dei. quid uultis mihi dare. et ego uobis eum tra

dam. Propt' ta h' multis g'ra saluato
ris subtracta e: et cotidie subt'hit'. Ut
ait beda. multi hodie scel' iude exhor
rent. n' tn' cauent. Cu eni p munib'
ct' quelib; falsu testimoniu dic':
q'a u'itate p pecunia negant. d'm pe
cunia uendunt. q' dicit. ego su uia. ue
ritas. & uita. Cum societate fraternita
tis aliq' discordia maculant. d'm p'du
cunt: et q'd pei' e. n' infirmitate. n' ig
norantia. s; sic iudas querit oportun
tate ut amotis arbitris. mendatio
u'itate: cmune mutent u'tute. Nume
rus argentor a morali sensu n' uacat.
Nam denari' p t'nariu multiplicat' in
tricenariu surgit. Denari' sig' decalo
gum legis. Q' u' cupiditatis uitio ac
cens'. corde. ore. & ope ct' lege diuina
meditat' & agit. q'si xp'm cu iuda xxx
argenteis uendit. Judas interp't' cfitens.
uel laudans: falso noie auarum quem
lib; designans. q' d'm in p'phis cfitet' et
laudat. et in aduisis negat & uitupat.
De tali dicit' in ps. Confitebit' t' cu b'ufe
ceris ei. It de ei' similib'. Ore suo bene
dicebant. et corde suo maledicebant.
Cui etia b'n cgruit nom' scariothis.
nom' scat' uici ubi e ort'. q'd interp't' me
moria mortis: eo q'd n' repente s; diu
meditat' sit scel' q'd pegit. Erat au' de
t'bu ysachar. q'd sonat merces: p'cio p'di
tionis alludens. Hec o'ia h'. nom' uide
licet ipsi' iude. n'ni t'b'. et uic' unde ex
it origine uicio cupiditatis cuenitt.
Q'd u' seq't'. et ex hoc querebant oportu
nitate loci ut eu t'deret. subaudis sin
turbis sup' expositu e. ipso p'stante q' cu
pat' & sp'u s'co u. & r. p. o. s. s. A m.
Explicit omelia prima. Incipit
omelia secunda.

Prima au' die azimor
accesserit discipuli ad
ih'm. dicentes. Ubi
uis parem' t' come
dere pascha. At ih'c
dixit. Ite in castellu
ad quenda & dicite
ei. Magist' dicit. Temp' meu p'pe est.
apud te facio pascha cu discipul' me
is. Et fecerit discipuli sic p'cepit ill'
ih'c: & parauerit pascha. Dies azimor
septe erant: in q'b' iudei azima. id;
pane fermitatu n' comederet. Int'
pascha u' & azim. hoc distat. q'd pas
cha uocat' sol' dies in q' agn' occide
bat' ad uesp'a. que dies azimor seq
bitur. q'lit' iste loc' intelligend' sit. siue ad
litt'am. siue sc'dm allegoria. satis expo
suime: q'd au' moralitatis in se cinent
uidere debem'. h' au electa dies suos
azimos: in q'b' nichil fermitati. id; ui
cioru q' corrump' possit ei' sinceritas. p de
lectatione. comede n' deb;. Fermentu cor
rumpit massa: et malitia corripit
a'iam. Q'd ap'ls n' ignorans. credentib'
dicit. Fr'es expurgate uet' fermtu ut si
tis noua cspsio sic estis azimi. Etenim
pascha n'rm imolat' e xp'c. Septe sunt
dies azimor. in q'b' fermtu malitie &
neq'tie in domib' cordiu n'ror inueniri
n' deb;. Q'a c'culo septe dierum omne
p'sens temp' uoluit'. n' inc'gruue p septe dies
stat' uite p'sentis designatur. P'ma dies
et septima ualde sollepnes erant: in
medijs opari licuit. P'ma dies sig' t'pe
collate g're: septima q'd erit p' hanc ui
tam t'pe g'le: medij dies ptinent ad opa
iusticie. In p'ma et septima die ab om
ni ope exceptis hijs que ad cibu ptinet
abstinere iubem': q'a g'ra sin ope. id; me
ritis n'ris infundit'. et q'd infra qnariu
laboris q'sq; meruerit. in septenario

qescentiu recipiet. Vn iohs in apoca
lipsi uoce celesti d. Beati mortui qui
in dno moriunt. Am ia dicit sps ut
requiescant a laborib9 suis. Opa eni il
lo sequnt illos. Ait itaq; euglista ma
the9. Pma au die azimoz. accessert dis
cipuli ad ihm dicentes. Ubi uis pare
m9 t comedere pascha. Discipuli ihu
qs supi9 significare dximus pt indigna
tionem effusi ungenti mot9 carnales.
hoc in loco ob desideriu rei spual. intel
ligi posst affect9 animi spuales. hyci
ihu eni pascha comede desiderant: hoc
e ut in gra p qm hnt t aio p exercitiu
pascha. spuale pficiant. Pascha intpt tnsit.
Et qd e aliud i uirtutib9 tnsire? n in gra
pficere. Ciuitas in qm ire iubent.
uita sigt actiua: is ad que mittunt.
hospitalitatis uirtute. Hec cu ihu specia
lem ht amiciciam: uñ ad ei9 ostiu frequent
stat & pulsat. Ite inqt: Hostib9 suis uir
tutes eunt. Eundo qd dicunt? Magist
dicit. Temp9 meu ppe e: ap te facio pas
cha cu discipul' meis. Sic te qn dns ista
dixit ppe fuit tep9 passionis sue et huma
ne redemptionis: ita opa misedie exercentib9.
ppe e tep9 sue remunationis. Cotidie xpc
in memb's suis clamat ad ostiu? petit
hospiciu: qm si pegnu suscepim9 in nro
hospitio? cives nos recipiet in suo celo.
Vt qda ait. tplex hospiciu teneris para
re xpo. Matiale. ut illud ei9 exhibeas
et familie. id; fideli ppo. Domu ppi cor
poris: q exhibeas ipsi xpo; hospitium
ppe mentis: qd exhibeas capiti ei9. id; do.
De pmo d. hospes fui & recepistis me.
De scdo. n su dign9 ut intres sub tectum
meu. De tcio. ad eu ueniem9 & mansi
one & mansione ap eu faciem9. Pmu
hospitiu xpo negant auari? scdm he
retici: tciu obstinati. In pmo recipit
paup pxim9? in scdo diues xpc: in t

cio omips ds. Ecce hoc e tcliniu. siue
grande cenaculu. in q discipuli ihu pascha
pauert. Quedam hic mathe9 tacet. q
marc9 & lucas suppleuert. Marc9 ita di
cit. Ite in ciuitate & occurret uob
homo lagena aq baiulans. Lucas
posuit amphoram aq. Q etia n oms
discipulos. s; tm duos missos dicit. id;
petru et iohanne. Pets sup cui9 fidem
ecclia fundata e. ipsa fide significat.
iohs que ihc pl9 ceteis dilexit aplis. ex
hoc ipso caritate designat. Pets mit
tit: qa si fide ipossibile e placere do. Cu
pet9 mittit iohs: qa ut fides ut sit. ca
ritas efficit. Nam cetaz uirtutu forma
caritas e. Homo lagena siue aphora ba
iulans. uir9 copassionis e: lagena aq lac
mas cordis sigt. Et hanc uirtute in usu
ht: qui ex alienas necessitates sn pfluuio
lacimaz uide uel audire pot. Mor eni de
amplo foramine cordis exeuntes. et p
oculos ad maxilla decurrentes: ipsas ge
nas suis stillicidiis lauant. Et ita utq;
nom uasis copassioni cgruit. Nam lage
na dici pot qsi lauans genas: amphora
u ab amplo foramine orificii nom acce
pit. Vn u euglistaz gen9 uasis: alt mo
dum uasis expssit. Q copassibil' n e. ho
mo n e: & e bestia deterior que simile s di
ligit. copatit. et defendit. Unde cu qs a
liu nescio qd rogaret. et ille dare renu
eret: ubu memoria dignu rogans sub
iunxit. Rogaui te qa homo es. Uir
copassionis petru & iohem. id; fidem
& caritate ducit ad opa uirtutu. Qdi
fide hnt? caritate hnt. et qa usu com
passionis min9 hnt. opa misedie rari9
exercent. Et qa multa sunt opa misedie.
eu ad que aq baiulo duce pet9 & iohs
ingrediunt. ihc quenda uocat. Potest
tn specialit figurare hospitalitatis gram.
p qm qda angelos suscipe meruit. Cu

tum sit hospitalitatis meritum. dominus
ostendit. cum inter reliqua opera misericordie. illius
in iudicio mentionem faciens. hospita
litatem exercentibus dicturus est. Hospes
eram et suscepistis me. Unde felix est ho
spicium quod Christo nunc exhibetur in paupere. Fe
lix illa mensa ad quam sedet homo
deus in homine. Leta ac iocunda
hospitalitas. cenaculum grande stra
tum habet. paschali celebrationi
dignissimum. Cum quidam religio
sus sacerdos per divinam ammonitionem ad
speluncam sancti Benedicti abbatis cum cibariis
que sibi preparaverat ad sollempnitatem pasche.
venisset. illo festum pasche eadem die esse nes
ciens adventum tanti hospitis pascha
indicavit. Sequitur. Vespere autem facto dis
cumbebat cum discipulis suis duodecim.
et edentibus illis dixit. Amen dico vobis quia
unus vestrum me traditurus est. Comestionem hanc
Ihesu cum discipulis Iohannes cenam vocat. Cor
da autem iustorum Christi sunt cenaculum. et
ipse in eorum virtutibus delectando reficia
tur. ipse testatur. Ecce sto ad hostium et pul
so. si quis michi aperuerit. intrabo et cenabo cum il
lo. Hospes qui vespere ingreditur. non solum ad
reficiendum. sed etiam ad pernoctandum hospiti
um querit. Sic Christus ad nos ingreditur sive
per gratie infusionem. sive per cotidianam que mul
tiplex est eiusdem gratie consolationem. ut suam esu
riem bonis nostris operibus reficiat. et in ad
versis nostris que nox designat nobiscum con
sistat. atque in eis quiescat. Cum nocte discipu
li in mari periclitarentur. ipse super cervical
dormivit. Qua in adversis mentis nostre
quam in prosperis consistit et servetur patientia. Ihesus quia
est ut talis in nostris tribulationibus quiescat. Ho
bis autem summopere cavendum est. ne in nocte ad
versitatis nostre eius quies turbetur. et aliquo vicio
nostro. sic de Iuda factum legimus. de domo cor
dis nostri eiciatur. Notate quod cum xii discipulis
suis discubuisse. quia qui habet unam virtutem
legitur.

habet omnes in habitu. et si non in actu.
Discipuli Ihesu. salutaria dona gratie eius sunt.
In discubitu suo Ihesus cum discipulis suis epu
latur. quia in virtutum motibus atque operibus plu
rimum delectatur. Unde dicit. Delicie sunt
michi esse cum filiis hominum. Lucas ita dicit.
Cum facta esset hora discubuit. et xii apostoli
cum eo. Et ait illis. Desiderio desideravi hoc
pascha manducare vobiscum antequam pati
ar. Licet pascha sonet transitus. non tamen sic no
biscum Ihesus manducare desiderat. ut a nobis
transeat. id est gratiam suam a nobis auferat. sed ut
nos semper ad ipsum et in ipsum. sanguine sue pas
sionis accensos. per desiderium transire faciat.
Terribile est quod sequitur. Et edentibus illis
dixit. Amen dico vobis quia unus vestrum me tradi
turus est. Hoc quod futurum sciuit. dominus discipulis
predixit. Sepe gratia dei humane menti osten
dit. immo presentire concedit. per quod vitium cadere
possit. Cum vitium aliquod importunius nobis
insistit. sive sit vitium superbie. sive ire.
sive invidie. accidie. avaricie. gule. vel
luxurie. sive aliquod horum viciorum que de
hiis nascuntur. eo quod innumerabilia sunt
vitia. semper timeamus consensu illius gratie sub
tractionem. et cum illa omnium virtutum rui
nam. Hos enim subtrahit gratia. non precesserit
culpa. Propter maliciam solius Iude. Ihesus dis
cipulis subtractus est. Sic per unius vitii consen
sum morosum. omnes virtutes in anima necantur.
eique subtrahuntur. Solius Iude perditio. ceteris
apostolis magni pavoris fuit occasio. Audito
verbo traditionis discipuli. contristati valde
ceperunt dicere singuli. Numquid ego sum domine.
Quem unius vitii perversitate nimis molestatur
spiritus. ex hoc ipso quod virtutibus eius displicet. per
eas resistunt. quod aliud gratie videntur dicere.
nisi quod apostoli singuli dixerunt Christo. Numquid ego sum
domine. At ille respondens ait. Qui intin
git mecum manum in parapside. hic me tradet.
Marcus dicit in catino. Est autem vas escare qua
drangulum a partibus apsidibus. id est ab equis late

Catino.
Parapsis.

ribus inmittendis loquentibus apertum. Audite proditoris inpudica presumptione. Aliis discipulis contristatis et a cibo manum retrahentibus: ea impudentia qua tradidit manum cum magistro mittit: ut audatia bona conscientiam mentiretur. Hunc multi hodie in ecclesia imitantur: qui postquam fuerint de aliquo vitio notati: ut notantibus suspicionem tollant sacramentis quibus occulte se subtraxerant. tunc palam communicare incipiunt: ut ex hoc ipso tamquam sanctioribus quam prelato dicente videantur. Numquid ego sum domine. Audite quid sequitur. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo. Ve autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Hoc si intelligatur de sacramento corporis et sanguinis christi. de quo in sequentibus dicetur: ita exponi potest. In cuius os per sumptione filius hominis vadit tantum per sacramentum. et non per rem sacramenti malitia illius hanc gratiam bonam inpediente. ve homini illi. eo quod ad iudicium et ad ipsam dampnationem illum accipiant. Unde glosa super marcum dicit. In sempiternum ve homini illi. qui ad mensam domini indigne accedit. Ille enim exemplo iude filium hominis vendit. non iudeis quidem peccatoribus. sed suis membris quibus dominica corporis et sanguinis sacramentum temeritate presumit. Unde et subditur.

Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Revera melius esset homini omnino non esse: quam male esse. Audiant hanc sententiam illi qui dyaletice insistentes asserunt homini dampnato melius esse in penis elongari a summo bono. quam omnino non esse: cum illa elongatio nichil in se boni contineat. Non adtendunt prophetam dicentem. Ecce qui se elongant a te peribunt. Revera qui se nunc elongant a deo per culpam: in futuro elongabuntur ab eo et ab omni beatitudine iustorum per penam interminabilem. Quod si hec clausula intelligatur de motu carnali atque vitioso. cuius consensu vel actu gratia subtrahendo tradit: melius revera esset si natus non fuisset. Aliquando enim [illegible]

eius de qua per iob dicitur. pereat dies in qua natus sum. intellige: eo quod materia sit exvende virtutis: aliquando mala. cum ei non resistitur. et per eum mens in peccatum labitur. Respondens autem iudas qui tradidit eum dixit. Numquid ego sum rabbi. Magistrum vocat: cuius doctrinam non imitatur. Nec fuit necesse cum proprie sermone: quia seipsum potius erat operatione. Exitus autem acta probat. Sic vitium sub disciplina gratie se exercitat. quamdiu ab illa eius malicia restringitur: quod si ad actum peccati prorupit: quod vel quale sit. manifestius ostendit. Cum dicitur sit superius apostolos figurare virtutes ac dona scilicet spiritualia gratie. iudam non vitium avaritie. sive confessionis ficte. iudas quidem iam dominum vendidit. et tamen post ipsa venditione cum domino eiusque discipulis et discubuit et commedit: videtur moralis hec expositio stare non posse: cum possibile impossibile sit gratiam et culpam. virtutes et vitia simul inesse posse. vel cohabitare. Ad quod responderi potest. venditione ihesu per iudam figurare consensum peccati interiorem: traditione vero actum peccati exteriorem: tempus quod inter utrumque fluxit. moram que consensum efficit mortale. Hoc tempore deus novit. Morosa concupiscentie quamdiu retinetur in sensualitate veniale peccatum est: quam vero tenetur in inferiori parte rationis. sive in superiori etiam diu. mortale peccatum est. quia mora facit eius periculum. Sequitur. Cenantibus autem illis. accepit ihesus panem. et benedixit ac fregit. deditque discipulis suis. et ait. Accipite et comedite. hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit. et dedit illis. dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti. qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Finito veteri pascha ut ait beda. quod in commemoratione liberationis populi dei ab egypto agebatur. transit ad novum. quod in sue redemptionis memoria ecclesias frequentare voluit. Ideoque post

cenam corpus suum dedit? quia necesse erat
pascha typicum prius consummari et sic veri pas
che sacramenta post substitui. Unde glosa: quod ex
cellentius hoc pascha? ubi mirabili et inef
fabili dei virtute panis transit in corpus
christi et vinum in sanguinem christi. Pascha
sive phase transitus interpretatur. Quia in hoc sac
ramento vita nostra consistit, secundum quod dominus dicit:
qui manducat meam carnem et bibit meum
sanguinem habet vitam eternam? quid sit sacramentum,
ad quod institutum, vel quid de illo sit sentien
dum, prout maiores nostri de illo senserunt,
breviter perstringere conabor. Tria in hoc sacramen
to consideranda sunt: unum quod tantum est sacramentum;
alterum quod est sacramentum et res; tertium quod est res
et non sacramentum. Sacramentum tantum species est visi
bilis panis et vini. Sacramentum et res caro
christi propria et sanguis. Res et non sacramentum mys
tica caro christi, id est unitas ecclesie. Dicitur
autem sacramentum quasi sacre rei signum, eo quod a
liud ibi videatur et aliud ibi credatur. Sicut
autem tria sunt in christi persona, divinitas, cor
pus et anima, solius tamen sacramentum corporis eius signum
esse dicitur. Hanc esse causam institutionis huius
sacramenti eusebius emissenus dicit: Quia dominus corpus
assumptum ablaturus erat ab oculis nostris et
illaturus sideribus, necesse erat ut in die
cene sacramentum nobis corporis et sanguinis con
secraret, ut coleretur iugiter per mysterium quod
semel offerebatur in pretium. Utilitas insti
tutionis eius duplex est: quia in illius perceptio
ne augetur virtus, id est caritas, et sic dicit
beatus augustinus: medicina est cotidiane infir
mitatis. Quia igitur cotidie labimur, co
tidie pro nobis christus mystice immolatur. For
ma huius sacramenti attenditur in verbis et in
rebus. In verbis: quia cum hec verba proferuntur: hoc
est corpus meum, et post: hic est sanguis meus, con
versio fit panis et vini in corpus et
sanguinem christi. Modus huius conversionis inef
fabilis est. Panis enim ut dictum est cum hec verba
proferuntur: hoc est corpus meum, dei virtute

per ministerium sacerdotis transit in corpus christi,
manentibus tamen accidentibus, colore scilicet, pon
dere et sapore. Sumitur autem duobus modis,
hoc est spiritualiter et sacramentaliter. Utroque modo
sumitur a bonis, a malis vero sacramentaliter tantum.
Sumitur autem sub utraque specie, panis scilicet et vi
ni, totus christus. Panis refertur ad corpus, vinum
ad animam. Ut autem christus ostenderet totam se ho
minis naturam suscepisse, id est corpus et animam,
et utrumque redimere, sub duplici specie panis
scilicet et vini voluit hoc sacramentum celebra
ri. Ecce hiis verbis ex parte declaratum est quid
sit hoc de quo agitur sacramentum, que res sacramen
ti, que causa institutionis, quis modus conversi
onis sive sumptionis. Quia huius salutaris
sacramenti susceptio digne accedentibus sua vir
tute confert remissionem peccatorum et augmen
tum gratie, omnes fideles libenter et in quan
tum licet frequenter communicare debent. Qui
vero sumptionem sacramentalem dicunt esse superflu
am, vehementer errant et heresim sapiunt
contra dominum, qui discipulis idem sacramentum iterari
et frequentari precepit, dicens: hoc facite in
meam commemorationem. Audite quid nobis per io
hannem cotidie dicat: Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus. Qui manducat
carnem meam et bibit sanguinem meum, sub
intelligendum est digne, in me manet et
ego in eo. Nec movere debet quemquam quod dominus
in sequentibus dicit: Spiritus est qui vivificat, caro
non prodest quicquam. Nam hoc propter illos dictum
est qui sic eum putabant esse comedendum sicut aliam
carnem que in macello emitur vel venditur
et decoquitur. Nam qui christi corpus et sanguinem
manducat sacramentaliter tantum et non spiritualiter, id est
sine gratia spirituali, iudicium sibi manducat et bi
bit. Tali modo iudas si tamen comedit sacra
mentum corporis et sanguinis christi manducasse
se credendus est. Quod vero dominus discipulos quos
in primo casuros noverat communicare
voluit, certum signum fuit quod fideles etiam in
magnis necessitatibus atque in periculo mor

tis tanto bono taliq; uiatico se mu
nire. atq; premunire debeant. Sequitur:
Dico aut uob. n bibam amodo de genimine
uitis usq; in diem illum quo illud bibam no
uum in regno patris mei. Vitis humana
nata e. que in adam originem habuit. Ger
men huius uitis mortalitas fuit. quam
xpc ex ada contraxit: quam p gloriam immortali
tatis deposuit. Per hoc autem quod dixit uo
biscum. et eis nob p eos. immortalitatem re
promisit. Quod psalmista non ignorans: ait
in ps. Inebriabuntur ab ubertate domus tue: et
torrente uoluptatis tue potabis eos.
Lucas dicit cena completa contentionem factam
fuisse inter discipulos: quis eorum uideretur esse ma
ior. Discipuli in primo casuri de maio
ritate contendunt: ut in eis impleri uideatur
quod scriptum e. Ante ruinam exaltatur cor. Par
ticula hec sci euglii in festis in festo sci
apli bartholomei legitur: quam quia me exposi
tuisse recolo. cum lectiones euglicas de fe
stiuitatibus sanctorum moraliter explanarem. hic
supsedendum e: eo quod de passione saluato
ris adhuc maxima ps sit exponenda.
Cena celebrata. et ymno dicto sic dicit quat
tuor. exierunt in montem olyueti. Sic beda
dicit. potest intelligi ymnus quem secundum iohan
nem patri agens decantabat. in quo et p se
et p suis discipulis. et p his qui p uerbum eorum cre
dituri erant precabatur. Vel forte consuetudo
illi fuerat post refectionem aliquem ex hym
nis dauiticis cum discipulis decantare. sic
mos e p gratiarum actione hodie p sonis reli
giosis post prandium uel cenam canere. miserere mei
ds. siue laudate dnm omnes gentes. Sacer
dotes uero post misse celebrationes ymnum tum pu
erorum exemplo dni decantant. Quod aut dis
cipuli post corporis et sanguinis xpi percep
tionem. cum ipso exierunt in montem ol[illegible] si
ue luminum. signt eos qui digne [illegible] tu
ex ipsorum sacramentorum perceptione [illegible] et xpi
intercessione in gratia p fic[illegible] altiora
carismata quibus in corde pungatur pos
se ascendere. Tunc dixit illis ihc. Omnes
uos scandalum patiemini in me in ista
nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem:
et dispergentur oues gregis. Et ut infir
mitatem eorum sponsione redit sui conso
laretur: subiunxit. Postquam aut resur
rexero. precedam uos in galylea. Quam dis
cipuli sic in sequentibus legitur uiderunt
magistrum teneri atq; deduci: timorem
mortis ostendentes. omnes relicto eo fu
gerunt. Nam sic timor seruilis. est ini
cium sapie. id e quedam preparatio et accessus
ad gratiam suscipiendam: ita timor hu
manus siue mundanus. a gratia recessus. Ti
mor iste siue intelligatur de huma
no siue de mundano. nocte habet aduer
sitatis: quia dum homo timet in corpore
ledi. uel in rebus exterioribus dampnificari.
ri. facile deuiat a iusticia: sicq; scan
dalum patiens in gratiam. cordi suo subtra
hit illam. Qui diligit iusticiam non in te
nebris s in lumine manet: et scanda
lum in eo non e. Percusso pastore disperguntur
tur oues: et gratia subtracta pereunt uirtutes.
Gratia ihu uicem pastoris gerit in grege uir
tutum. Ipsa uirtutes sanctis infundit. pas
cit. et custodit. Ut aut pleni quo dicta uel
dicenda sunt intelligantur. quid sit gratia.
uel quot modis dicatur. scire necesse e. Gratia
dei dr ds: quia gratis datur. Gratia dei etiam dr
diuina inspiratio. id e spiritus dei. ex qua
mouetur animus ad diligendum dnm et pri
mum. Gratia dei uel [illegible] dicitur. uel quia
gratum facit. uel merito [illegible] [illegible]es ipi
nature simplicitate. [illegible]
et ipi multiplice [illegible]
utilitate [illegible] [illegible] consensus
iter simplex e in habitu. secunda [illegible]
talis in actu. Virtutis quoniam e uirtus qua
recte uiuitur: qua nemo male utitur:
quam ds in homine sine homine ope

av.

anne filiam uxorem dederat · ut eius gratia
potentior · acceptior que esset in populis · Cum
multas filias caiphas · id est accidie uicium
habeat · unam tamen ex eis annas · scilicet
inanis gloria · magis acceptat · eo quod ma
gis illi congruat · Filia hec euagatio men
tis est circa illicita · Huic inanis gloria quasi
matrimonio copulatur · dum animus placen
di desiderio motibus impetuosis agitatur · Ex
hac nefanda copula proles pestifera ge
neratur · inobedientia uidelicet iactantia ·
ypocrisis · contentiones · pertinacia · discor
dia · nouitatum presumptiones · Euagatio
mentis circa illicita · carnis petulantiam
accepit · quam annas · id est inanis gloria · osti
ariam domus sue effecit · Et que quos esse
posset in domo illa · cuius fores tam insta
biles obseruat ostiaria · Obsequitur tamen domine
sue · in multa oris garrulitate · et cor
poris inquietudine · Petrus quasi foris stat
in atrio · cum fides per iusticiam submurmurat
in occulto · non tamen in homine uicijs resistere non
ualet non audet in aperto · Sed petrus quasi ad uer
bum alterius discipuli · ab ostiaria intro
ducitur · cum per dilectionem naturalem · qua etiam
ab homine in uicijs posito deus amatur · fides
non negligitur · Cum uero subtracta caritate ·
hec tamen naturaliter amatur · quasi discipulus alius
fit · quia multum alteratur · Quam ostiaria petrum
introduxit · quis non esset non aduertit · Quem cum
considerare inciperet · quod dixit · Numquid et
tu ex discipulis es hominis istius · Quasi diceret
carnis petulantia fidei · Aspectus tuus in quo
considero bonorum gloriam · malorum penam · et deum
iustum iudicem · lasciuie mee incutit hor
rorem · Omnia hec oculo fidei cernuntur · Cui uero pe
trus ex timore dicit · non sum · discipulum ihesu
se negans · quod aliud fides ipsa infirmis
ipso motu suo · siue ope dicto uidetur ad car
nis uicia · non non sum ex illis discipulis · id est uir
tutibus que gratie salutari adherent · quibus
uicia reprimi · et gratia queat iuuari · Sta

bant autem serui et ministri · ad prunas
[illegible] frigus erat · et calefaciebant se · Erat
autem [illegible] cum eis et petrus stans · et calefaciens se ·
Clausula hec superius exposita est · non quod ibi teste
matheo sedisse dicatur ad ignem · hic uero stetisse
se [illegible] idem dicit · ut per ipsam stationem
christum [illegible]gando innueret se credidisse ad cul
pam · Sequitur · Pontifex ergo interrogabat
ihesum [illegible] discipulis suis et doctrina eius · Pon
tifex [illegible] superbus · et inanis glorie cupidus · sig
[illegible] de aliena sanctitate loqui nouerunt ·
et [illegible] dicta uel facta discutere · ut si ad
hoc [illegible]prehendunt uel detrahere signare possint · uel
dolose [illegible] laudando · uel apte detrahen
do · siue in illorum comparatione de factis propriis
gloriando · iustos subsannent · uel accu
sent · Christus [illegible]nis prelatis per gratiam habitat ·
per illorum [illegible] atque uitam docet et pre
dicat · qui eos audit christum audit · quibus qui obe
dit christo obedit · Cum aliquis pontifex suum
prelatum siue abbas sit ille · siue decanus · siue
prepositus [illegible] eius discipulos disciplina atque doc
trina interrogat · licet intentionem illius ig
noret · patienter et rationabiliter respondere
debet · sic christus [illegible] tunc respondit · Sed quod respon
dit ihesus · Ego palam locutus sum mundo ·
Ego semper docui in synagoga et in templo · quo
omnes iudei conueniunt · et in occulto locutus
sum nichil · quid me interrogas · Interroga eos
qui audierunt [illegible] ecce hij sciunt que dixerim ego ·
Nouerat dominus uersutiam pontificis · et quod non
bona intentione interrogasset · unde et illum
transmisit ad testimonia aliena · Ac si diceret ·
Quia me nimis [illegible] ut credas · Cuius doctri
na recta est · cuius uita bona est · nichil in oc
culto docet uel agit · Qui magis aliena
testimonia quam propria [illegible] commendare de
bent · Consuetudo est in ordine nostro sic seruari
ut tempore uisitationis abbas uisitandus
fratribus precipiat ut que corrigenda noue
rint proponant · uel secrete uisitatori sug
gerant · Contra uero pacientia seruanda sit pre la

to inferiori · si min⁹ patiētẽ · si min⁹ recte
si min⁹ benigne · a suo supiori iustitat⁹
fuit · correptus siue punit⁹ · dei filii tā
exemplo q̄m u̾bo satis ostendit · cū a ser
uo pontificis expalmat⁹ · n̄ tā humili
q̄m rationabilit̾ respondit · Hic cū christi
ait euglista · q̄ sal⁹ p̄dicta s̄t · un⁹ assistēs
ministrorum dedit alapā ihu · dicens · Sic re
spondes pontifici · Nichil enī mali re
spondat · Si nos fr̄es p excessib⁹ q̄nq; nr̄is
accusant⁹ · si p̄lati duri⁹ arguunt & in
crepant · hanc xp̄i alapā attendam⁹.
Q̄d si nos aliq̄ pena ostringit · uel forte
ad mai⁹ iudiciū · ob excess corrigendos
nos t̄nsmittunt · q̄ndem⁹ q̄d annas mi
sit ihm ligatū ad caypha̅ illi⁹ anni pon
tificē · P hoc aū q̄d dn̄s patienti se altā
maxillā n̄ p̄buit · s̄z respondit · si male
locut⁹ sū testimoniū phibe de malo · si
aū bn̄ · q̄d me cedis · dedit nob̄ exemplū
q̄d eis q̄ nob̄ iniuriā inferūt · aliq̄n ppt
scandalū aliqn̄ responde licat⁹ · s̄z ratio
nabilit̾ atq; patient̾ · Potest enī q̄s max
xillam uisibilit̾ p̄bere nat⁹ · Melt⁹ ḡ xp̄c
sic glosa dic̄ respondit uera placat⁹ · et
ad ferenda ḡuiora t̄nquillo aīo parat⁹ ·
Non d̄o sufficit neq; xp̄m imitat⁹ · q̄ u
ba pacie seruat in ore · et n̄ in corde · Se
cundū sensū moralē sic supi⁹ dcm̄ ē · an
nas q̄ sonat gr̄a e⁹ · uel grām tollens ·
uane gl̄e deditū · siue ipsū manus gl̄e
uicīū exp̄mit · q̄a cū q̄s grām hominū
manit⁹ hr̄e ccupiscit⁹ · grām dei a cor
de suo tollit · Vane gl̄e ministrat iac
tantia · Est aū iactantia fastu int⁹ ida
gente maiora q̄m sint de te pmitte ·
Iactantia efficit ut homo · ut homo ap
te uel occulte occasionē querat q̄mod
laudet⁹ · Quasi ihu maxillā ferit · q̄ iu
stoꝝ dicta uel fc̄a uituperat & ctēpnit ·
et sua inanit⁹ ccmēndando · magna de se
pmittit · Alapa · pcussio maxille ē · q̄m

maxilla palma cedit⁹ · Ictui succede
uidet⁹ rubor · rubori q̄nq; tumor · q̄nq;
n̄ · Q̄ p̄mū in facie ofundit · maxil
lam usq; ad ruborē pacit · s̄z rubori
tumor n̄ succedit · si iniuriā illatā ille
patient̾ sustinuit · Xp̄c q̄a patientissim⁹
fuit · pcuss⁹ n̄ tumuit · Q̄da iniūi supbi
sunt · ut eis n̄ sufficiat si alios siñ causa
ofundant · q̄n ad mai⁹ obpbriū illos ap⁹
p̄latos accusent · Verba que recte locuti
sunt putant · famā illoꝝ serenā deni
grant q̄ntū poss̄t · Tales q̄ntū in eis ē
grām ihu in membr̄s e⁹ ligant · et re
stringunt · et iudicio maloꝝ ctēpnendā
t̄nsmittunt · Hec que de iohanni euglio
posuim⁹ mathē n̄ tetigit · n̄ tm̄ pet pri
mam negationē · q̄m quasi in atrio cay
phe dicit fcām · Sc̄ u ad reliq mathei uer
ba discutienda accedendū est · ipso pstan
te simul et adiuuante q̄ cū patre et
s · s · uiuit et reg · p · o · s · s · A   m̄   e · h ·
Explicit omel · iij · Incipit omel · iiij ·
Principes sacer
dotū · et omne
cciliū q̄rebāt
falsū testimo
niū ɔ̄ ihm ·
ut eū morti
t̄derent · & n̄
inuener̄t · cū
multi falsi te
stes accessissent · Principes
isti sacerdotū sic supra dcm̄ est
csiliū fecerant q̄m ihm dolo te
nerent · sic n̄ q̄m ɔsiliū p falsa testimonia occi
derent · Vtq; malum · utrumq;
nefandū · Sic expositū ē · pncipes
sacerdotū signant cogitationes
ex ratione pcedentes · Q̄rū testi
monia ɔtra ihm falsa s̄t · q̄m
dni saluti ɔtria s̄t · Sp̄c enī sc̄s
discipline effugiet peccatū et
   aufert

se a cogitationibus que sunt sine intel
lectu. et corripietur a superueniente ini
quitate. Cum dicit: et omne concilium. no
tat seniores et scribas populi. cum ministris
et cohorte presidis in necem ihesu congre
gatos. Principes sacerdotum. cum senioribus
et scribis. totiens contra ihesum falsum testimo
nium querunt et dicunt. quotiens cogitan
do. loquendo. et operando. mortale peccatum
committitur. Ministri uero illis ordinibus contra
ihesum uenientes. uitia significant. quibus co
gitationes. uerba et opera deformantur. In
uicijs ueritas non est. sed ueritati contraria sunt. Con
tra ihesum omnis inimica ihesu falsum testimo
nium querunt. sed non inueniunt. quia cum sa
luti nostre mortem uel per cogitationes. siue
per uerba. uel per opera mala inferimus. non diui
ne gratie. sed nostre malicie imputare debemus.
Et non inuenerunt inquit. cum multi falsi te
stes accessissent. Testes aliquando simul. a
liquando singillatim accedere solent. Ita est et in
peccatis. aliquando contra ihesum. scilicet anime nostre salu
tem. quia ihesus salus interpretatur. accedimus corde
tantum et non ore. ut cum lingua tacente cor
malum meditatur. Cum dolus est in corde et
mendacium in ore. duo falsi testes simul
accedunt. Cum uero utrumque per opus impletur. tres falsi te
stes duobus sociantur. Idem intelligendum
est de uicijs. Non omnia uitia motus suos
simul in nobis generant. Accedunt cum falso te
stimonio uitia spiritualia. accedunt et uitia
carnalia. Uitia spiritualia sunt ira. et inui
dia his que similia. quia in spiritu sunt. Uitia
carnalia sunt gula et luxuria que per carnem
generantur. Accedit contra deum et contra salutem anime
ira cum huiusmodi falsis testibus. nequitia ui
delicet. odio. contumelijs. contentionibus. impa
tientia. clamoribus. atque blasphemia.
Accedit et inuidia cum falso suo testimo
nio. idest detractione. adulatione. susur
rio. suspicione. accusatione falsa. Ac
cedit etiam gula cum falsis testibus corpo
ris causa. laute. auide. nimis. et ante
tempus comedendo. et comedenda nimis
deliciose preparando. Accedit et luxuria cum
falso comitatu suo. idest immunditia mentis
et corporis. uel utriusque. Immunditia men
tis est morosa delectatio. consensus est. cum quis
se in opere complacet. Corpus polluitur per illusi
onem nocturnam. et per commixtionem. uel per cogi
tationem. Pollutio utriusque est motus carnis
cum delectatione. opus cum uoluntate. na
turaliter uel contra naturam. Hoc tali ordine
aliquando simul. aliquando singillatim uitia acce
dunt contra ihesum cum suis falsis testimo
nijs. Quod de hijs quinque uicijs dictum est. hoc
de ceteris intelligatur. De hoc falso testimonio.
dauid dicit in persona christi. Insurrexerunt in me
testes iniqui. et mentita est iniquitas sibi. De
concilio quod dicit. Non sedi cum concilio uani
tatis. et cum iniqua gerentibus non introibo. Odiui
ecclesiam malignantium. et cum impijs non se
debo. Sequitur. Nouissime autem uenerunt
duo falsi testes. et dixerunt. Hic dixit: Pos
sum destruere templum dei. et post triduum reedi
ficare illud. Quia in lege scriptum erat. in ore
duorum aut trium testium stabit omne uerbum.
duo hij falsi testes adducti sunt. Et ideo reuera
falsi. quia uerba christi peruerterunt. Non enim dixerat
possum destruere templum dei. sed soluite templum hoc.
idest soluetis. et ego suscitabo illud. quod de
animali templo. non de iudaico intelligendum
erat. Per gratiam spiritus sancti templum deo edificatur in
anima iusti. Huius templi fundamentum fides est. spes
parietes. tectum caritas. Destruitur uel solui
tur hoc templum non manufactum. delectatione
et consensu male cogitationis. locutionis.
et operis. quasi per concilium sacerdotum. seniorum. atque
scribarum. Quod ihesus sua sapientia potens est suscitare
uirtute contritionis. confessionis. et satisfacti
onis. Hoc in tali triduo ihesus templum suum ree
dificat. Iacitur enim eius fundamentum per contriti
onem cordis. eriguntur parietes confessione
oris. tectum supponitur ad templi perfectio

nem in satisfactione ops. Duo falsi te
stes gre dei adusantes: caro et sangs.
De hys testib p sapientie di. Qd neqs
n qm qd excogitauit caro et sanguis.
Et falsu testimoniu ot ihm dicunt:
si peccatu comissu n iputant cordis ma
licie. s diuine gre. Quare inqunt ds
sua gra mte hois ad malu pna n custodi
uit? qre illu cade pmisit. Ds enim n
destruit tepli dei in aia: s culpa ab
hoie comissa. Cu u ds dicit face uel cre
are malu. de pena mali. id est pecci in
telligend e. Sic ada culpa retorsit in
dm: cu ait. Mulier qm dedisti m so
cia. dedit m de ligno et comedi. Hinc
est qd ad comdatione pet dicit. Beat
es symon bariona: qa caro et sanguis
n reuelauit t. Vel duo falsi testes in
telligunt mund et dyabol. q gre dei
multu in nob adusant: unde n compe
tens e testimoniu illor. Et sur
gens pnceps sacdotu. ait illi. Nichil
respondes ad ea que isti adusu te te
stificant. Motu eni corporis indica
bat insania mtis. Ihc au tacebat. Ca
yphas duplice ht intptatione. Int
ptat eni uomit e. uel uomens ore.
Intpt etia inuestigator uel sagax.
Hec duo noia ocedant: qa necesse ht
reru inuestigator. ut sagax sit. Scdm
priores intptationes. cayphas sic sup
dictu e. sigt uiciu acidie uel tristicie:
scdm sequentes. uiciu supbie. Nam
sic accidia cuncta uicia fouet et nu
trit: ita supbia qd pl e oia de se gig
nit. Unde regina omniu uicior no
minat. Cui malicie annas. id est in
anis gla deferens: ihm ligatu ei iu
dicio destinat. Adhoc tm caiphas
ihm ad respondendu puocauit. ut
p aliqm occasione locum accusandi
illu inueniret. Hoc fecisse uicium

supbie. in malis platis agit in sub
ditos. qs sua gra ihes inhabitat. Cu
supbs plat alicui s subiecti causam
sub accusantiu testimonio cu furore
et dolo: adhoc sagacit inuestigat. ut
accusatu nacta occasione uel ofundat
uel puniat: exemplo xpi taceat. Tacu
it eni xpc in iudicio summi pontificis.
duplici de causa: ne uidet falso obiec
ta ofitendo. p mdaciu uenire ot ueri
tate: uel falsa negando. neglige uidet
humilitate. Ita et nob faciend e. Qd
si pclamati uel correpti fuim iniusto.
et tacendo scandalu timem. uel pacia
deest p qm taceam: respondeam sic
ordo ocedit breuit et patient. Breui
ter ut sit responsio tal. nescio me de
hac re culpabilem. Patient: ne commo
tionis tumor in corde surgat. uel sig
num indignationis in uultu appare
at. Qdā tante humilitatis st. ut sp
respondeant qntulib; innocentes
sunt. libent me emendo. Qd si plat
in ritate obedie accusato pcepit. ut de
reqsitis uitate dicat: in hoc xpm imi
tetur. Qui cu taceret: ait illi pnceps
sacdotum. Adiuro te p deu uiuu
ut dicas nob. si tu es xpc filij dei ui
ui. Dicit illi ihc. Tu dixisti. Scdm mar
cum respondit. ego su. qd idem e. Cu
pnceps sacerdotu dicebat. nichil re
spondes ad ea que isti adusu te testifi
cant. ihc tacuit: adiurat u. uitate
dicebat. Et ut de iniq iudicio malo iu
dici eiqs falsis testib tirore incutet: oib
dicebat. Verumtn dico uob. amodo
uidebitis filiu sedente a dextris uir[u] hois
tis di et uenientē in nubib celi: sub
audis ad iudiciu. Tunc pnceps sacer
dotu satis declarauit intentionem
intirogationis sue: cu scidit uesti
menta sua dicens. Blasphemauit.

Qd adhuc egem⁹ testib⁹? Qd uob' uidet'?
At illi respondentes dixert. Reus est
mortis. Caiphe nequiciam imitant' q a iu
stis secreta eo⁊ siue uanitas siue pp
us elicuint et postq illa ppalauert
qsi blasphemys insultant. eosq; confun
dunt. Xpc fili⁹ dei uiui p naturam. ceti
u electi filii sunt dei uiui p gram xpc
intpt unct⁹. quem ds sic petr⁹ dicit un
xit spu sco et uirtute. A quo et nos xpi id est
uncti sum⁹ scdm illud iohis apli. Et
uos unctione qm ab eo accepistis ma
neat in uob. et n necesse habetis ut
aliqs doceat uos. sz sic unctio ei⁹ docet
uos de omnib⁹. Hanc unctionem qdam su
perbi ac inuidi in humilib⁹ uidentes et
spernentes uba scripta uel opa illo⁊ ob
seruant et recte ab eis gesta sinistre
interptantes eos accusant et tamqm
blasphemos pena dignos iudicant.
Tunc expuert in faciem ei⁹ et colaphis
eum ceciderunt. Alii aut palmas in faciem
ei⁹ ~~dedert~~ dedert dicentes. pphetiza nob xpe.
Qs e q te pcussit. Tunc inqt id est post pon
tificis interrogationem et sententiam a c
cunctantib⁹ datam. Bn intellexant pon
tifici n displicere quicqd contumelie xpo pos
sent irrogare. Marc⁹ dicit faciem ei⁹ fu
isse uelatam. Non legim⁹ aliquem furu
uel latronum aut penas mortis tantas et
tam indignas ptulisse contumelias.
Aut pontifice ligat⁹ stetit. sputa cola
phos alapas uelata facie passim acce
pit. cum irrisione cunctis clamantib⁹ p
phetiza nob xpe. Qs e q te pcussit. Xpi
an⁹ n e tales ac tante xpi iniurie ad
copassionem n mouent. cui⁹ animum ad
humilitatis exemplum et patientie do
cumentum n informant. Sz heu p culpa
nra unum ubum aspum unum ꝯt nos pla
tum in caritate testimonium eqnimit
tolerare n ualem⁹. Qd si iniurias ppter

xpm que sine mensura et mensura ppt
nos sustinuit multa tolerare n uale
m⁹ caueam saltem ne iniurias et contu
melias ihu q usq hodie in membris su
is patit inferam⁹. Nam sic tc conspuit e
saluus infidelium. ita nunc exhonorat
obprobrys falso⁊ fideliu. et colaphis id est
blasphemys eodem cedit'. Verba sunt expo
sitoris. In faciem ihu spuit q iussa uel
consilia plato⁊ suo⁊ spnit. eisq; cum respon
sione contumeliosa contradicit. Sam⁹ dnm
dixisse. Qui uos spnit me spnit. Et qd aliud sunt sputa
immunda. n discipulo⁊ malo⁊ uba pro
sa. Que dum psentialit platis ingerunt
qsi in faciem ihu sni uerecundia spuunt. Cui
ihm in collo cedebant. signant eos q pla
tos suos retro pungunt. eisq a tergo detra
hunt. et cum ul' nichil mali ubis uel factis
ostendere audeant in apto. n tn eosdem de
honestare cessant in occulto. Qui n pal
mas in faciem ihu dedert. hii sunt q
platos suos uel fres palam confundere nos
uerent. et postea de confusione illata qsi
uictores glant'. Victorib⁹ palma debetur.
Uox talium e. Bn confudi platum meum. si
lentium illi imposui. respondere in aus n
fuit. Tali audatie ps respondet. Qd glia
ris in malicia q potens es in iniquitate
et cetera. Minist' sic dic mattus alapis eum
cedebant. Et hoc agit iam dicte expositio
ni eo qd uiliores in congregationib⁹ religi
oso⁊ maxime platos suos turbare ac deho
nestare soleant. Omnis illi faciem ihu s
uelant. et ne splendor glie ei⁹ corda eo⁊
tenebrosa penetre atq; illuminare qat.
ipsi efficiunt. Non enim culpa e uelati
sz uelantis si facies ei⁹ n respiciat. Duas
facies ht ihc. glie uidel' et glie. Qui opinion
e pximo⁊ suo⁊ s nunc uelat faciem glie. in fu
turo n uidebit faciem glie. Petro ihu faciem
pt uelatam fuisse qui negauit. reuelatam
u qui peccato negationis amare defleuit.

In faciem ihu sp[...]
q salutaria ei[...]
contempnit. hoc e[...]
dicam⁹ qd contemp[...]

Sicut lucas dicit · q̄n dn̄s respexit pet̄
negantē · mox egressus fleuit amare ·
Prophetiza nob̄ xp̄e · Q̄s ē q̄ te percussit · Ta
lib̄ꝰ arguit q̄d p̄ psalmista d̄r · Et dixerūt
n̄ uidebit dn̄s · n̄ intelliget d̄s iacob ·
Velatā h̄t faciem · sputa · colaphi · alape ·
irrisiones īpune transibunt · Non · audi
unt q̄d scriptū · Intelligite insipientes in
p̄p̄lo · ꝯ stulti aliq̄n sapite · Q̄ plantauit
aurē n̄ audiet · aut q̄ finxit oculū n̄ ꝯsi
derat · Cū dicat · bn̄ audiet · et bn̄ ꝯside
rabit · q̄n · In die iudicij maxime · q̄n
prophie cessabūt · et lingue destruentur · Tunc
suos ꝯsputores · suos percussores · suos q̄z
irrisores bn̄ inueniet · et apprehendet · Hec
erit tūc facies eiꝰ uelata · neq̄z manꝰ eiꝰ li
gate · q̄a circumspiciet om̄s uias homin̄
malorū · et manꝰ eiꝰ erit extense ad puni
endū · In illa die spuet in facies inimicorū
suorū · nē se ꝯtempnentiū · peccata īproperando ·
in quorū facies alapas dabit · apte cum
eisdem de omissionibꝰ disceptando · q̄s
et colaphis cedet · ad eternas penas ꝯpellen
do · Vox in facie spuentis est · hec fecisti et
tacui · peccatis grauibꝰ sup̄ enumeratis ·
Vox alapas in facie dantis ē · Esuriuij
et n̄ dedistis m̄ manducare · et cetera · Vox
colaphizantis ē · Ite maledicti in ignē
eternū · Tunc et facies illorū uelabit · ne
faciem dei uideant · s̄c̄d̄m q̄d sc̄ptū ē · Tol
lat̄ impiꝰ ne uideat gl̄am dei · Hec q̄z tūc di
cent · prophetiza nob̄ xp̄e · q̄s ē q̄ te percussit ·
s̄z mittent̄ in tenebr̄s exteriores · ubi erit fletꝰ
et stridor dentiū · Sequit̄ · Petrꝰ u̇o sedebat
foris in atrio · Et accessit ad eū una ancil
la dicens · Et tu cū ih̄u galyleo eras · At il
le negauit corā omnibꝰ · dicens · Nescio q̄d
dicis · S̄c̄d̄m iohannē uidet̄ p̄ma negatio
petri inchoata in atrio anne · et ꝯsumata in
atrio caiphe · Augustinꝰ de ꝯcordantia euan
gelistarū · dicit totā tēptatiōn̄ in atrio anne ·
et que dicta sunt a matheo p̄missum

ih̄m ad caiphā · recapitulando dicta ēē
dicit · Iheronimꝰ in matheū · et beda in
lucā · uident̄ uelle q̄d petr̄s in atrio caiphe
negauerit · Hec s̄c̄d̄m litt̄am dicta sunt ·
S̄c̄d̄m q̄d sup̄ꝰ expositū ē ancilla hec pe
trū ad negandū ꝯpellens siḡt carnis
petulantiā · alia ancilla de qua nūc di
cendū ē · mundi huiꝰ uanitatē · Ex
eunte inq̄t illo ianuā · uidit eū alia an
cilla · et ait hijs q̄ erant ibi · Et hic erat
cum ih̄u nazareno · Et iterū negauit
cum iuramento · q̄a n̄ noui hominē · Hij
q̄ iuxta ancillam stabant · siḡant dia
boli ꝯ satellites eiꝰ · q̄ saluti n̄r̄e pluri
mum aduersant̄ · Joh̄s ꝯ lucas uniū tm̄
ponit · uidel̄ cognatū malchi · Sic et
loco altiꝰ ancille lucas in masculino
genere aliū quendā posuit · Caro · mun
dus · dyabolꝰ fidei xp̄iane satis inimi
ci sunt · ꝯ fidelem hominē negare ih̄m
opibꝰ frequent̄ ꝯpellunt · Caro hostis ē
domesticꝰ · suadens suauia · et ideo mag̃
timendꝰ · mundꝰ hostis ē sophisticꝰ · sua
dens inania · et ideo magis cauendꝰ · dy
abolꝰ hostis antiq̄ · et idcirco callidꝰ sua
dens iniq̄ · et ideo magis odiendꝰ · Q̄n sp̄e
horū triū suggestionibꝰ malignis ꝯsentit ·
ih̄m se nescire dicit · Caro ancilla ē · et ra
tioni famulari tenet̄ · Que dū suis ille
cebr̄s · ad ea que saluti ꝯtraria sunt sp̄m t̄
hit · q̄si ih̄m petrū negare facit · Vox an
cille ē · Et tu cū ih̄u galyleo eras · Ihc in
terp̄t̄ saluator uel salꝰ · galylea t̄nsmigr̄tio
facta · Salutifera t̄nsmigr̄tio ē · t̄nsire de
uicijs ad uirtutes · Hec t̄nsitū dū carnis las
ciuia · suis īportunis motibꝰ sp̄m īp̄e
rat · et ille ꝯsentit · q̄d aliud responder&
n̄ q̄d respondit · nescio q̄d dicis · Iam
n̄ sū de discipulis ih̄u · q̄a expers gr̄e eiꝰ
p̄p̄t peccati ꝯsensū · Exeunte petro ianuā ·
uidit eū alia ancilla · Loci mutatio nūq̄
homini fit occasio maioris periculi · et

ita q̄si gradiendo ꝓfundi⁹ intrat. Sic fre
quent᷑ ↄtingit. ut dū uni uitiū homi
nem īpugnare cessat: aliud q̄ grauī⁹ tēpte
tur occurrat. Verbi gr̄a dū carnis petu
lantia q̄ntū ad usū in homine q̄escat et
mundi uanitas in eū insurgit: q̄si an
cilla ancille succedit. Videte q̊d ancilla
hys q̄ erant ibi dicat. Et hic cū ihu naza
reno erat. Dictū ē sup⁹ ancillā hanc signa
re mundi uanitatē. q̄ triplex ē. s. mutā
bilitas. curiositas. falsitas. Vanitas mu
tabilitatis ē. s. qm̄ oīa naturali mutā
bilitati subiacent. De q̄ et apl̄s dicat. Oīs
creatura uanitati subiecta ē. Vanitas
curiositas ē. s. qm̄ homo expendit
omnē curā suā in mundanis. De hac dr̄
in ps. Dn̄s dissipat cogitationes homin̄
qm̄ uane sūt. Et ali⁹ q̄da. O curas hoīnū
q̄ntū ē in reb⁹ inane. Vanitas falsitas ē
assiduitas mentiendi atq; decipiendi. Vn̄
ē illud. Vana locuti sūt unusq̄sq; ad proximū
suū: labia dolosa in corde et corde locuti sūt.
De hac triplici uanitate: q̄dā s. ait. P uani
tatē mutabilitatis homo perit: p uanita
tem curiositati se distrahit: p uanitatē
falsitatis interit. P̄ma uanitas hominē
mutat: sc̄da cōmutat. t̄cia p̄mutat. p
uanitatē mutabilitatis homo fluit: p
mutabilitatē curiositatis effluit: p mu
tabilitatē falsitatis perfluit. Hy q̄ c̄ca an
cillam erant. s. multa ac uaria mundi
hui⁹ oblectam̄ta. uidel' dignitates. diui
tie. pulc̄tudo edificior. uestimentor. et alia
innumera. que nn̄q̄ qm̄ iusti animū p de
lectationis ↄsensū. negare suā salutē cō
pellūt. Vox ancille ē. Et hic cū ihu nazare
no erat. Ihc nom̄ salutis ē: nazareth aūt īt
p̄tat᷑ (in margin) uirgultū e⁹ uel flos. uel mundicie. Q̄sq̄s
p cordis et op̄is mundicia in disciplina re
gulari uiget. et in uirtutib⁹ floret: hic cū
ihu nazareno ē. Q̊d si uanitati mundi
uiciose se subiecerit. eiusq; oblectam̄tis

eiusq; oblectamentis ↄsenserit: ad uocē
ancille ihm negat. Q' mundi hui⁹ uani
tatē ↄtempnit. huic ancilla ē: eiusq; ad meri
tum deseruit. Q̄n̄ ū p carnis petulantiā
de mundicia religionis homo corporalit᷑
exit. q̄si apte negat ihm: et cū iuramto di
cit. n̄ noui hominē. Et p⁹ pusillū accesse
runt q̄ stabant. et dixerunt petr⁹. Vere et
tu ex illis es. Hy sūt demones q̄ cū uitys
erecti stant ↄt apostatā: et insultantes.
et tanq̄m pior⁹ uitā īp̄perantes. Nam et lo
quela tua inq̄unt manifestū te facit.
Auaricia. gula. luxuria. et alia huiusmo
di uicia. s. apostatā formidolosū. hebetēq;
reddunt: ut n̄ de religione illū loq̄ sinant.
Et bn̄ dictū ē p⁹ pusillū: q̄a diu in mun
di uanitatib⁹ ho apostata ↄuisari n̄ potest.
q̄n de uicio in uiciū ruit: q̊d ē cū detesta
tione et iuramto ihm negare. Ecce s. p
peccandi ↄsuetudinē incrementa scelerū
crescunt: et q̄ minima sp̄nit. cadit in
maiora. Potest et h̄ t̄na negatio petr⁹. re
ferri ad tres g̊d⁹ peccati: delectonē uidel'.
ↄsensū. et actū. Seq̄t᷑. Et continuo gall⁹
cantauit. Et recordat⁹ ē pets̄ ubi ihu q̊d
dixerat: p⁹ qm̄ gall⁹ cantet ter me negabis.
Et egressus petr⁹ foras fleuit amare. Luca
dicit. p⁹ t̄ciam negationē ihm respexisse
petrū. Et ↄus⁹ dn̄s inq̄t: respexit petrū.
Et recordat⁹ ē pets̄ ubi dn̄i. et cet̄a. Marc⁹
dicit. p⁹ qm̄ gall⁹ cantet bis. t' me negabis.
Post p̄mā eñ negationē petr⁹ statī gall⁹
cantauit: s; an̄ secund gallicantū iterum
bis negauit: et ita t̄na negatio petr⁹ an̄ p̄
mum gallicantū inchoata ē. an̄ scd̄m
cōpleta. Notate fr̄es rē memoria dignā.
Non ad p̄mā s; ad sc̄dam uocē galli. petr⁹
recordat⁹ ē sceleris sui. Vn̄ tanta itr⁹ tē petr⁹
& cr̄isti⁹ ihu. Sic scribit lucas. adhuc petr⁹ lo
quēte. ubū sal' ↄsecrande negationis: canta
uit gall⁹. Et continuo dn̄s respexit petrū.
Marcus subiungit. Et recordat⁹ pets̄ ubi

domini quod dixerat. quia prius quam gallus cantet ter me
negabis. Et egressus foras flevit amare.
Hec universa bona habet. quod videlicet petrus vocem gal
li cantantis intellexit; quod verborum christi memi
nit; quod foras egressus est et flevit; totum ex
respectu ihesu fuit. Hanc miram oculorum domini
virtutem david non ignorans. oravit dicens. As
pice in me et miserere mei. Item. Ne avertas faci
em tuam a puero tuo. Multaque in hunc modum.
Hinc in ymno canimus. Ihesu pavientes respi
ce; et nos videndo corrige. si respicis lapsus
cadunt; fletuque culpa solvitur. Respectus ihesu per
tinet ad cordis compunctionem; recordatio verbi
ihesu. eam que ex peccatis surgit. significat cogitatio
nem; egressus petri foras. peccati detestatio
nem; amaritudo fletus. pro peccatis exprimit
satisfactionem. De respectu gratie salutaris. quidam
in orationibus suis sic ait. Miserere mei deus
omnium et respice nos. Cum deus gratia sua cor
hominis tangit. et que male commiserat
ad mentem reducit; vera luce miserationum
suarum illi ostendit. Unde cum premisisset respice
nos; statim subiunxit. et ostende nobis lucem
miserationum tuarum. De recordatione pecca
ti peccati. psalmista dicit. Et cogitabo pro
peccato meo. Quod non sufficiat cogitare pro peccato
nisi peccatum detestetur homo; ostendit cum mox ad
iecit. Inimici autem mei vivunt. Anime nostre
inimica. vitia sunt et peccata; que non mo
riuntur vel evacuantur nisi per odium mali. et amo
rem boni. Sic dicit auctoritas. gēit' una
cor operatur ingressus introitum. hunc exitum significat e
gressus petri de atrio. Et sic ille ab impiorum consor
tio seclusus. flendo culpam diluit meritorie;
ita homo prius peccata debet dimittere. ac deinde
pro eis deo satisfacere. Lacrime autem significant satis
factionem pro peccatis ut dictum est. Oculi domini
ut quidam ait. multo plus lucidiores sunt so
le. Splendor solaris oculis humanis in
fusus; ita illuc operatur. Lacrimas elicit; palpe
bras complodit; manum oculis apponi com
pellit. Tria hec respectus divine gratie operatur

in homine peccatore. Ex oculis cordis lacri
mas excutit contritionis; a culpa sensus ex
teriores restringit; et ut per opera bona que
per manum significantur deo satisfaciat. ipsa gratia
hominem inducit. Gallus cuius voce petrus ad
mentem reductus est. significat christum. de quo per salomo
nem dicitur. quis dedit gallo intelligentiam.
Quasi. Filius patris. quem spiritu intelligentie reple
vit eum. Super quem secundum ysaiam requievit spiritus sa
pientie et intellectus. Gallus iste alios excita
turus verbo predicationis. prius seipsum verberavit.
ac deinde cantavit; quia quod fecit. hoc docuit.
Christus bis cantat. Cantat per os doctoris in
aperta predicatione; cantat occulta inspira
tione. Prima vox galli. id est christi excipitur auri
bus corporis; secunda auribus cordis. Modicum
operatur prima sine secunda. Ad primam pertinet quod in
ymno canitur. gallus negantem arguit; ad
secundam vero quod sequitur. gallo canente spes re
dit. Ea parum operatur in cordibus audientium
vox predicatoris foris sonantis. sine voce christi
intus spirantis; dicit david in psalmo. Ecce dabit vo
ci sue vocem virtutis. Quasi. Christus. Cum voci
doctoris. christus vocem interne inspirationis.
Hec est illa secunda vox galli. ad quam petrus compun
gitur. Gallus bene cantans; predicator est bene vi
vens. Gallus ut dictum est prius alis se verberat. et sic
cantat; quia predicator quisque prius corpus suum debet
castigare; sicque aliis tam exemplo quam verbo predi
care. Talis gallus erat paulus qui dicebat. Ca
stigo corpus meum et in servitutem redigo; ne
forte aliis predicans ipse reprobus efficiar. Gal
lum album leo fortissimus ferarum timere dicitur.
Leo diabolum significat qui tamquam leo rugiens circuit
querens quem devoret. Hic non timet gallum
nigrum. vel rufum. sive varium. sed album; quia
cum illos comprehensos devoret. istum fugit.
Quid enim sunt galli nigri. rufi. vel varii; nisi doc
tores vitiis deformati. Gallus albus doctor
est candore virtutum decoratus. Hunc diabolus ti
met. Non enim timet gallum bene cantan
tem. sed candore plumarum nitentem; qui

quisquis doctor male uiuit et bene cantat.
elegant predicando. talis gallus niger. rufus. uel
uarius est. sicut eum dyabolus timet. Sequitur.
Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sa
cerdotum. et seniores populi aduersus ihesum. ut eum
morti traderent. Adhuc enim a principio congregati
fuerant in atrio cayphe. Atrium cayphe dictum est con
suetudinem esse peccandi. principes sacerdotum co
gitationes inordinatas. seniores populi uel
la peccati. Quotiens enim cogitando uel loquen
do mortaliter peccamus. totiens aduersus ihesum
consilium inimus. quia de morte animarum nostrarum
tractamus. Mane finis diei est precedentis. et
initium subsequentis. Quotiens enim culpam re
petimus. totiens nouum diem inchoamus.
Isti sunt dies quibus prophete maledicunt. Mane
diei maledicte culpe uidelicet. initium est delec
tationis. finis uero consummatio. In mane
autem de atrio cayphe ihesus uinctus adducitur. et pon
tio pylato traditur. quia per consuetudinem male
cogitandi atque loquendi quicquid salutis et gratie
in homine est. quasi quibusdam uinculis constringitur.
ut liberum eius arbitrium ad nullum opus bonum
moueri possit. Quod gentibus a iudeis traditus est.
significat quod homo fidelis peccandi consuetudine gen
tibus que sine lege uiuunt similis efficiatur.
suamque salutem illis tradat ad deludendum. ad fla
gellandum. et ad crucifigendum. Per sordidas cogita
tiones ihesus a nobis illuditur. per praua colloquia
flagellatur. per opera mala crucifigitur. Sicque ad im
pletur quod ipse dominus per prophetam conqueritur dicens.
Et me crucifigitis gens tota. Ait itaque euan
gelista. Et uinctum adduxerunt eum. et tra
diderunt eum pontio pylato presidi. Pylatum ho
minem gentilem princeps romanus iudee et
ierusalem peccatis eorum exigentibus prefecerat.
Uidetur autem michi pylatus iste significare posse gloriam
secularem. que iudeis et therosolimitis. id est
uiris religiosis et contemplatiuis quantum ad
consensum delectationis dominari non debet. sed tamen
quam potestas in communi sua ab eis contempni.
Sed quia frequenter contingit. ut uiri spirituales

rebus spiritualibus neglectis. secularibus nimis in
tendant. et in eis cum delectatione glorientur.
aliquando iusto dei iudicio eidem uicio glorie secularis
tributarie subiaceant. Ut sicut in ierusalem ubi
templum dei erat. et deus a iudeis laudabatur.
pylatus dominabatur. sacerdotium prophanans. et populum
opprimens. Pylatus interpretatur ore malleator. uel ore — Pylatus
grundens. Iudei confitentes uel laudantes
uel glorificantes. therosolimite uero uisores
pacis uel perfecte timentes. Quia uero uiri religi
osi. a quibus deus contemplari. et perfecte timeri. et quasi
a iudeis corde confiteri. ore laudari. et per bonam
uitam glorificari debuerat. ad gloriam secularem. amo
re uel timore uiciose declinant. de illa co
gitantes. de illa loquentes. et opera illius gerentes. quasi ore malleatoris illorum ora siue cordis
siue corporis quibus deum confiteri. deumque laudare con
sueuerant. obtundunt. Malleus non solum quod
acutum est obtundit. sed quod intus est expellit. et
quod foris inpellit. Sic delectatio mundane glorie
hebetem efficit sensum spiritualem. expellit gratiam.
intorquet culpam. Unde uiri claustrales de
hiis que ad mundi gloriam pertinent. multum
cogitare uel loqui non debent. Pontius interpretatur de — Poncius
clinans uel inclinans consilium. et est nomen lo
ci. Omnis gloria dignitas uel potestas secularis.
hic regionem prouinciam uel loci sui. in quibus neque
corde neque corpore religiosis morandum est. ne
animum a rebus spiritualibus declinent. et ad mun
di uanitatem inclinent. Sequitur autem in iohanne.
Et ipsi non introierunt in pretorium ut non contami
narentur. sed manducarent pascha. Uide
te quantum ypocrisis. Ingressus in pretorium christi pro
ditores contaminat. et non magis ipsa proditio.
Sic multi simulatores hodie sunt.
qui cum corpore in locis detineantur religiosis.
mente tamen et lingua loca religioni minus ydo
nea peruagantur. et cum magis delectentur
interesse causis in pretorio. quam sacris lectio
nibus in claustro. ut sancti uideantur cum eis pa
riter pro negotiis monasterii sui egredi teneantur.
Non possumus inquiunt foris apud seculares

ordinē rectū seruare. neq; mādās custodi
re: cū tñ hoc q̄d ore ꝯfiteāntur. summo deside
rio appetant. Si inquiunt egressi fuim⁹ ad
causas seculares necesse erit ut missas
nr̄as uel negligam⁹ uel eisdem negotiis
ꝯtaminati minꝰ digne celebrem⁹. In ce
lebrationib⁹ missar̄ pascha dn̄i celebrat̄.
De pascha ih̄u et discipulor̄ ei⁹. nūc et
de pascha iudeor̄ pfidor̄ sup̄ satis dc̄m ē.
Tunc uidens iudas q̄ eū tradidit. Seq̄t̄.
q̄d dāpnat⁹ eēt: penitentia duct⁹ retu
lit .xxx. argenteos p̄ncipib⁹ sacdotū et se
niorib⁹. dicens. Peccaui tradens sanguinē
iustū. Iudas hoc in loco sig̃t q̄sdā in eccl̄ia.
q̄ postq̄m in proximos peccauerīt. nō eis. s;
eccl̄ie satisfacē parati sunt. Peccasse se do
lent. ⁊ reatū suū ꝯfitent̄. s; eos in q̄s pec
cauerīt ꝯciliare ꝯtempnunt. Sic miser iudas
egit. Penitentia duct⁹ ē. pecuniā p̄ditio
nis sue sacerdotib⁹ retulit ⁊ sanguinem
iustū se tradidisse ꝯfess⁹ ē. s; nullam a ui
sto ueniā petiuit. Primo ei cui iniuria il
lata ē satisfaciend̄ est. deīn eccl̄ie. Vn̄ sal
uator ipse dicit. Si offers munꝰ tuū ad al
tare. et ibi recordat⁹ fueris q̄a fr̄ tu⁹ ād adu
sum te hr̄t. et cet̄a. Q̄sq̄s p̄trem suū sp̄ua
lem siue fr̄em ap̄d p̄latū sup̄iorē ex inuidia
accusauit. p̄curans illi⁹ grauām atq; ꝯfusio
nem. ut ipse ex hoc ad cōmodū uel honorē
ꝯsequat̄. uel se ulciscat̄: simil' erit iude. q̄
magistrū et patrē .xxx. argenteis uendi
dit. p̄secutionē ceteris ꝯdiscipulis inducens.
Vn̄ fr̄es tēpore uisitationis caueant ne
ad odio uel rancore uisitatori ꝯt̄ p̄lat̄s ł
fr̄es suggerant. q̄a si uiderint illos p̄ de
positionē ꝯfundi. siue p̄ aliq̄m g̃uē satis
factionē dāpnari: forte illi sua p̄nia sibi ue
nire nō poterit. Q̄d si uisitatorib⁹ ꝯfessi fue
rint suā et patrū siue fratrū iniustā uexa
tionē. q̄d ē sacdotib⁹ p̄ditionis pecuniam
referre: timeant s' responderi. q̄d iude
responsū ē. q̄d ad nos. tu uideris. Supli

cib⁹ corde nō credit̄. Videte q̄d sequat̄ ibi.
Et p̄iectis argenteis in tēplū recessit:
et abiens laq̄o se suspendit. Facile colligi
tur ex pena: q̄nta fuit culpa. Impugna
tio fraterne caritatis sic exponit s̄cs aug⁹.
pecc̄m ē in sp̄m s̄cm. Q̄d aūt sig̃ent argentea
iude dati in uenditione sup̄ expositū ē:
q̄d nē sig̃ationis in se habeant a iudaiz
lati. et in tēplo p̄iecti. breuit' uideam⁹.
Denari⁹ ter duct⁹. surgit in trenariū. Ter
nari⁹ ad sacr̄m̄tū ptinet trinitatis: dena
ri⁹ decalogū exp̄imit legis. Qui utrūq; p̄ opa
tionē obseruat: ad meritū suū q̄si unū
p alīū multiplicat. P̄ operatione dixim⁹: q̄a
fides sine op̄ib⁹ mortua ē. Hor̄ omniū sa
cientiā a sacerdotib⁹. senioribꝰ. id; doctorib⁹.
et s̄cbis. id; librariis q̄ lr̄as sc̄ibunt accep
im⁹ tāq̄m argenteos triginta. Q̄ uō tm̄ lu
cri causa discit. uel scita in malos us⁹ ꝯū
tit. uel sc̄dm fidem nō uiuit: hic cū iuda
ih̄m .xxx. argenteis uendit. Argentū q̄d
nitidū ē atq; sonor̄. ꝯsc̄ie ꝯgruit ob cau
sas sup̄i⁹ dictas. Q̄ nō peccatur aīe sue salu
tem p̄ culpā mortalem in se dāpnata ui
det. nā thc intp̄r sal⁹. ⁊ timore pene pe
nitentia duct⁹. de cōmissis ⁊ omissis ꝯt̄
legē dei facit ꝯfessionē: q̄si triginta argen
teos refert sacdotib⁹. Q̄d si peccatū ꝯfessū
detestari noluit. s;q; a ꝯfessorib⁹ tāq̄m ue
nia indign⁹ repulsā pass⁹ fuit. q̄d aliud
ei respondet̄. nisi q̄d sacerdotes iude respon
derūt. q̄d ad nos. tu uideris. Iudas bn̄aibi in
ā agnou. s; de uenia sollicit⁹ nō fuit. Vn̄
p̄iectis argenteis in tēplo recessit: et abi
ens laqueo se suspendit. Argenteos in
tēplo p̄ic̄ ē: p⁹ fc̄am ꝯfessionē de satisfac
tione nō curare. De tēplo abit et laq̄o
se suspendit: q̄ p⁹ peccati ꝯtēptū in despa
tionem cadit. Desp̄atio uero laqus ē
gehenne. Principes aūt sacdotū accep
tis argenteis dixerūt. Non licet eos mit
tere in corbanan: q̄a p̄ciū sanguinis

est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum
figuli in sepulturam peregrinorum et cetera. Prin
cipes sacerdotum qui triginta argenteos tollit
cum indigne penitentie et cum venie de
speratione confitente. suis consiliis oratio
nibus et auxiliis ipsi confessores in quantum
valent adiuvant. Propter hoc autem quod dicunt non
licet mittere eos in corbanan quia pretium san
guinis est ostendunt oblationem dignam
deo fieri non posse ex ea pecunia que fit cum volun
tate peccandi. Corbana enim oblatio vel do
num interpretatur. Quia divine legis transgressio pretium
cum sanguinis est id est peccati nam iter pecca
ti lex non licet ex indigna pecunia eiusdem
transgressionis deo donum vel oblationem fieri.
Unde subdit quod consilio inito emerunt ex illis agrum
figuli in sepulturam peregrinorum. Opera enim carita
tem facta mortua sunt. Figulus deus est de quo
dicit in psalmo. Qui finxit singillatim corda eorum
qui intelligit omnia opera eorum. Ager a gignendo
dicitur et significat gratiam dei. Ager figuli quasi in
sepulturam peregrinorum emitur cum gratia confessionis et
penitentie ob peccandi voluntatem sit efficax.
Quod bonum in tantum hoc facere videtur totum est
mortuum et a tanto vite celestis peregrinum.
Propter hoc vocatur est ager ille acheldemac.
hoc est ager sanguinis. usque in hodiernum diem.
Sanguis diversas habet significationes. Sangu
is xpm signat quia pretium humane redemptio
nis. Unde non immerito iudas confessus est se tradi
disse sanguinem iustum. Sanguis etiam vi
ta xpi ut ibi in sidiem sanguini eius.
Dicit ex sanguis xpi fides et sacramenta ex
sanguine eius habita. De hoc sanguine
ipse xpc dicit. Nisi biberitis sanguinem
meum non habebitis vitam in vobis. Sanguis
sedes est anime et sanguis xpi sedes est ecclie.
Sanguis fit caro cum ex fide procedit opera
tio. Sanguis cum in mala significatione po
nitur origo peccati est. Anima que peccatis
habundat menstruata est et sanguine
fluit. Sanguis sanguinem tangit cum

peccatum peccato addicitur. Sanguis etiam
significat peccata carnis ut ibi. Libera me de
sanguinibus deus deus salutis mee. Huiusmodi
sanguinis pretium peccatum cordis oris et
operis est. Cum hiis tribus videlicet cogitatione locutione
et opere legem dei cuius summa in decalogo con
sistit transgrediendo multiplicat quasi xxx
denariis ihm in se vendit. Qui si impeni
tens remanserit merito cor eius ager san
guinis et mortuorum sepultura vocatur.
Quod non sequitur de ypha et acceperunt triginta ar
genteos pretium appreciati quem appreciaverunt
a filiis israel et dederunt eos in agrum figuli
sicut constituit mihi dominus ob precedentem expositio
nem exponere non est necesse quia ad sequentia
festinamus. Sequitur. Ihc autem stetit ante presi
dem. Non simpliciter stetit sed ligatus stetit
ante talem presidem. Princeps gentis sue
Non sed ante alienigenam principibus sacerdo
tum et senioribus ipsi sui multum et in mul
tis eum accusantibus et hoc iniuste. Quis no
strum tanta obprobria tantasque iniurias equ
animiter toleraret maxime si suis adver
sariis resistere et posset et auderet. Ihc quia
deus et dei filius fuit et potuit et ausus fuit
sed noluit ut nos exemplo sue patientie bea
tificaret. Beati inquit qui persecutionem pati
untur propter iusticiam. Ihc non hiis causam liga
tus stetit ante presidem iniquum et infidelem et
homo peccator pro suis excessibus stare dedig
natur ante suum prelatum patrem scilicet spiritualem non
se persequentem sed diligentem et non suam mortem
sed salutem in iudicio querentem et xpi loco
eius in iudicio presidentem. Et interroga
vit eum preses dicens. Tu es rex iudeorum. Di
cit ei ihc. Tu dicis. Quod tempore necessitatis
vel quomodo eis qui nos insidiose temptant respon
dere debeamus salvator sua responsione
nos instruit. Sic responsionem temperavit
ut calumpnie non pateret et tamen verum diceret.
Sic glosa dicit super matheum secundum lucam duo
ei obiecerant quod prohiberet tributa dari ce

sari · et q͞d dixit se rege͞ · De regno g͞ pylat⁹
q͞a nesciit interrogat : de tributo aūt q͞a an
dierat eū respondisse · reddite q͞ s͞t cesaris
cesari · q͞si aptū mādatū iudeo͞r neglig͞t
inuideo͞r · P͞ hoc q͞d xp͞c pylato respondit · tu
dicis · uerum illū dixisse innuit : q͞a uerā
scd͞m testimoniū habet ad omnia · rex ip
se fuit iudeo͞r · ñ tñ malo͞r iudeo͞r ipsū
p͞sequentiū · s͞ȝ bono͞r iudeo͞r ipsū ꝯfiten
tiū atq͞ laudantiū · Tales erant illi q͞
in ingressu ei⁹ in ih͞r͞l͞m · clamabant di
centes · Benedic͞s q͞ uenit in noīe dn͞i rex
isr͞l · Ipsū ēe rege͞ et latro in cruce agnouit ·
cui dixit · Memento mei dn͞e dū uenis in
regnū tuū · Cui xp͞c omniū sit rex p͞ poten
tiam atq͞ sapiam · bono͞r ē rex p͞ grām :
s͞ eos in p͞senti fide · spe · et caritate · ceterisq͞
uirtutib⁹ regens : ut grā duce ad regnū p͞du
cat sempiternū · Sequit͞ · Et cū accusaret͞
a p͞ncipib⁹ sacerdotū · et seniorib⁹ p͞pli · nic
chil respondit · Tc͞ dic͞ illi pylat⁹ · Non au
dis q͞nta aduersū te dicunt testimonia ·
Et ñ respondit ei ad ullū u͞bū : ita ut mi
rare͞t p͞ses uehemēt · Tres · hec xp͞i patientie
et humilitatis exempla : xp͞iane uite
ēe debent documenta · Si nob͞ aliq͞d q͞d glām
sape uide͞t t͞poralem obiic͞t insidiose : s͞
responsio temp͞ari deberet exemplo dn͞i · ut
utrūq͞ uitari poss͞ȝ : nota uidel͞t iactantie ·
de p͞lata u͞itate · et dāpnū de u͞itate sub
pressa · Cū dn͞s pylato respondit · tu di
cis q͞a rex sū ego · de utroq͞ exemplū nob͞ dedit ·
Cū si falsa ꝯt͞ nos p͞lata fuerint testimonia :
rursū exemplo dn͞i · uel omnino taceam⁹ ·
uel rationabil͞r et patient͞ ad min⁹ nos
excusem⁹ · Qui pylato ñ respondit ad ul
lum u͞bū · Unde p͞tis ei⁹ mot⁹ · ait accusa
torib⁹ ei⁹ scd͞m ioh͞em · Accipite eū uos · et
scd͞m lege͞ u͞ram iudicate eū · Sepissime
ꝯtingit · ut etiā reo p͞t est humile parcatur
responsione · Dixerunt g͞ ei iudei · Nob͞ ñ
licet interfice͞ quemq͞m · Hoc dixerāt p͞pter

diei festiuitate · id͞ȝ p͞pt͞ pascha q͞d imine
bat · Lex eni eis p͞cepat ne parcerent ma
lefactorib⁹ · q͞lem ih͞m ēe dicebant · Ut ser
mo ih͞u ipleret͞ q͞m dixit : significans q͞ mor
te eēt moritur⁹ · Non q͞d morte c͞cis hic
signet · s͞ȝ q͞d gentib⁹ eēt tradend⁹ · et a gentib⁹
occidend⁹ · Plurimi in hoc malicia sacer
dotū senio͞r imitant͞ : ut cū patrib⁹ siue
fr͞ib⁹ aperte nocere ñ ualent · potestatū ali
ene suo ꝯsilio illos t͞dant · et q͞d min⁹ pos
sunt ope͞ : uenenato supplent sermone ·
De talib⁹ sc͞ptū ē · Venenū aspidū sub labijs
eo͞r · Et q͞a iudei gladiū porrigunt · q͞ in
nocente͞ occidat · ut͞ de eis sc͞ptū ē · Dentes
eo͞r arma et sagitte · et ling͞ eo͞r gla · acu
tus · Contra huiusmodi sagittas · gladiū et ar
ma · opponendū ē scutū patie͞ dn͞i n͞ri ih͞u
xp͞i · Q͞ cū pat͞ et sp͞u sc͞o · uiuit et r̄ · P o · s · s · Lag.
Ih͞c stetit Explic͞ omel · iiij · Incip omel · v.
an p͞sidem · Q͞a ab hoc loco usq͞ ad il
lum · ū intrauit iterū in p͞toriū pylat⁹
ea que de u͞b mathei · siue de u͞b ioh͞is
exposuim⁹ magis hystorice et alle
gorice exposita s͞t q͞m moralit͞ : ad ip
sum intellectū t͞pologicū denuo re
uertend͞ ē · Pylat⁹ q͞ int͞p͞tat͞ ore ꝯun
dens · uel ore malleator · sicut sup͞ius
expositū ē · signe glām secularem : cui⁹
ore · id͞ȝ recordatione · siue ꝯfabula
tione · sepe sens⁹ n͞ri sp͞uales ꝯtun
dunt͞ · ne celestia subtilit͞ meditari
uel de h͞ utilit͞ loq͞ ualeam⁹ · Hui⁹ p͞
sidis iudicio q͞si ad penā ih͞c a p͞nci
pib⁹ sacerdotū et seniorib⁹ p͞pli p͞sentat͞ :
cū cogitationib⁹ ubiq͞ salutarib⁹ neglectis ·
cor et lingua ad delectatione͞ secularis glo
laxant͞ · Sȝ ih͞c in nob͞ an͞ p͞sidem ligat͞ stat :
cū ei⁹ grā a delectatione mens restringit͞ :
et ne in ꝯsensū cadat · erigit͞ · Hec mire
mini siq͞ndo ꝯtingit nos moralitate ua
riare · ita ut p͞cedentib⁹ min⁹ ꝯcordare ui
deant͞ subsequentia · q͞a diuisitas p͞sona

rum · loquorum atque factorum · ad hoc nos compel
lunt · non et tedium idemptitatis · Quoniam mens
in confabulatione glorie secularis · idest de gloria se
culari se in quantum valet a delectatione co
hibendo · dominum confitetur et laudat · et per bona
vita glorificat · quod aliud interrogat preses ihe
sum · nisi tu es rex iudeorum · idest confitentium
laudantium · atque glorificantium · Omnia hec
iudeorum per interpretationem sonat · Cui cum ihesus
respondit · tu dicis · ostenditur propter delectationem
glorie secularis · quoniam carnis infirmitas in nobis
generat gratiam ihesu que interiora nostra regunt ·
minime cedi subtrahi · non delectationi mens
ipsa consentiat · Et quia personarum spiritualium consci
entias · in quibus ihesus est per gratiam · huiusmodi cogi
tationes sive sermones multum accusare so
lent · recte per pylatum dicitur · Non audis quan
ta adversum te dicunt testimonia · Omnibus
quibus ratio scilicet testimonia falsa sunt · Nam ipsius
est falsum a vero discernere · et que saluti contraria
sunt per voluntatem que ei iungitur scilicet ·
Est enim voluntas rationis · et est volun
tas sensualitatis · Voluntas appetit ra
tio discernit · Ihesus non respondit ei ad ullum ver
bum · quia gratia culpe non concordat · Exivit ergo
pylatus ad eos foras · ut ait iohannes · et dixit ·
Quam accusationem affertis adversus hominem
hunc · Responderunt et dixerunt ei · Si non esset hic
malefactor · non tibi tradidissemus eum · Quia iudei
introire nolebant pretorium ne contaminari vi
derentur · exivit ad eos pylatus foras · Si py
latus signat gloriam secularem · quod eius pretorium dixerim ·
nisi hunc mundum · idest mundanam conversationem ·
in qua homines gloriam invicem querunt · et accipiunt ·
Principes sacerdotum cum senioribus quasi ad py
latum venerunt · cum de gloria seculari regibus et
principibus diversisque mundi huius dignita
tibus et cogitamus et loquimur · Ihesum quasi apud py
latum accusant · cum magis in illis et corde et
lingua delectantur · quam in hiis que ad salu
tem anime spectant · Quod pylatus exit foras ad
iudeos · quid aliud signat · nisi quod iudeorum claustra

lium et religiosorum cogitationibus sive verbis ip
sa mundi vanitas viciose mutata in
sultare videatur · et dicere cum propheta · erubesce sy
don ait mare · Videte pylatus quid dicat · Quam
accusationem affertis adversus hominem hunc · Quasi di
cat · Ihesus in vobis est homo · quia quicquid puri est · et hu
mane saluti congruit · hoc in vobis docet et
predicat · et vos gratiam eius parvipenditis ·
corde · ore · et opere ab ea ad me declinando ·
Responderunt et dixerunt · Si non esset hic malefac
tor · non tibi tradidissemus eum · Quasi malefactorem in
se ihesum iudicant · quibus dulcescunt secularia · et
in tedium vertuntur spiritualia · Si enim illa idest spiri
tualia bona iudicarent · non ab eis tamquam a ma
leficiis cogitationibus sive verbis declinarent ·
Ut ait marcus · in multis accusabant eum
summi sacerdotes · Cogitationes hominis mul
te sunt et varie · et quando per diversa vagantur vicia ·
stulti quique non se sed gratie dei eandem evagationem
imputant quasi negligenti custodie · et ita
non se sed ihesum in se quasi malum anime sue custodem ·
in multis accusant · Lucas hoc addidit ·
Hunc inquit invenimus subvertentem gentem no
stram · et tributa prohibentem dari cesari · et di
centem se ipsum regem esse · In iiii enim specialiter
accusabant eum apud presidem · Dicebant eum esse ma
lefactorem · gentis sue subversorem · tributi con
tradictorem · et quod se diceret christum regem · Ex quibus duo ·
idest maleficium et seductionem videbantur esse contra
ipsos · reliqua duo contra cesarem · Sicque et populum
et presidem contra salvatorem incitabant · Quan
tum · immo verius quamquam primum erat blasphe
mia in deum · propter quam apud summum pontificem
sacerdotum · quasi in deum agens · dampnatus est · cunctis
respondentibus · reus est mortis · Sicque princi
pes sacerdotum · seniores · et scribe · ihesum reum
mortis fecerunt apud deum · apud plebem · apud ro
manum imperium · Vox eorum est in sequentibus · Omnis
qui se regem facit · contradicit cesari · Ecce hec sunt
falsa testimonia · in quibus iudei ihesum accu
sabant · Sic sepe cogitationes nostre · ver
ba et opera nostra · sepe falsa testimonia contra

ihm pferet· qa scdm nom· ita et op̄ ei' in no
bis· Gra ei' in nob n̄ docet nos malefacē·
s3 bn̄facē etiā hijs q̇ oderunt nos· Reddite
scār̄ ūitatū dm̄ suis motib' siue opib' in
nob ɔsitentiū n̄ subitur· s3 sp̄ ad initiū ɔ
uertit· Cesari· id3 regi celesti ad cui' yma
gine et similitudine creati sum'· suū
censū· id3 hoc qd ei debem' bon· gr̄a ihu sol
uere n̄ phibe· s3 dari facit· Ipsa uicē xp̄i et
regis simul in nob gerit· qa ungit et re
git· Ipsa eni filios dei efficit· qa qd xp̄c fit
ex natā· hoc nob ipsi' gr̄a ɔfert· hoc ē ut
filij dei uocem et sim'. In hoc iudei xp̄m
blasphemare dicebant· qd dm̄ patre suū
appellabat. Dixit g̃ eis pylat'· Accipite
eum uos· et scdm legem urām iudicate
eū· Lex cogitationū atq3 sermonū ē· ut
do ɔfiteantur· ipsūq3 laudent et glificent·
De confessione cogitationis dd dicit in ps·
Qm cogitatio hominis ɔfitebit' t·. De ɔ
fessione sermonis id dic· Confitebor do
mino nimis in ore meo· Confessio siue
intelligat' de fide· siue de laude· siue de
crimine· et de corde· et de ore pcedere ɔsue
uit. Iudei intptant' ɔfitentes· uel glifi
cantes· Q' neq3 corde· neq3 ore· neq3 ope
dm̄ ɔfitent' et glificant· scdm legē iude
oꝝ ihm iudicare recusant· Vn̄ et respō
derēt· Nob n̄ licet occidē quēqm· Ecce iudi
cū ihu occisionē uocant· Lex illoꝝ ē· q̇
corde et ore· id3 cogitando et loqndo ɔtra
dm̄ et aīe sue salutē ɔtra peccant· et cū
ab ope peccati se ɔtineant· ab homicidio
sp̄uali se imunes estimant· Multo pl'
peccat iudex innocentē p iniqm sniam
morti adiudicando· qm minist' inuit'
sanguinē ei' fundendo· Cb' ɔgito qd seq
tur· ut sermo ihu ipleret' quem dixit·
signans q̄ morte esz morituri'. Simo
ihu erat. Ecce ascendim' ierosolima et
filiu' hois tradet' pncipib' sacerdotū et
scribis· et ɔdēpnabt eum morte· Et tra

dent eū gentib' ad deludend· et flagellan
dum· et crucifigend· Sic uiri religiosi ūbo
et exemplo secularib' occasio peccati fi
unt· quasi ihm p' a se ɔdēpnatū genti
b' ad occidend tdunt· Tria ibi enumerat·
illusionē· flagellationē· crucifixionē· Primū
ptinz ad scandalū qd laicis de malo exē
plo claust'liū oritur· scdm ad maledictio
nem linguaꝝ· q̄ scandalū seqt'· tertiū ad
dāpna rerū· qb' scandalizationis culpa
punit'· Cū pncipes atq3 potentes hui'
mundi malū uident exemplū in hijs
q̇ mundo supiores ēē debuerant· in
eoꝝ ūb uel actib' scandalizati· nnuqm
ppt illos religioni dectūt· et qd gui' ē ali
qn in ipsas res siue psonas ordis man'
mittunt· Sicq3 ihm qntū in ipsis ē·
tdunt gentib' ad deludendū· et flagel
land· et crucifigend· et scdm aplm blasphe
mat' nom bonū· id3 fama religionis
ppt eos in gentib'· psonis scil' seclarib· q
salutē īpediunt· Introiuit g̃ itū in
ptoriū pylat'· et uocauit ihm et dixit
ei· Tu es rex iudeoꝝ· usq3 illuc· tu dicis·
qa rex sū ego· Q'a ūba hec iohis de reg
no xp̄i sp̄uali sup' ex parte sūt exposita·
et adhuc plima supst' exponenda· ill'
omissis de istis uideam'· Seqt' in iohe·
Ego in hoc nat' sū· et ad hoc ueni in
mundū· ut testioniū phibeā ūitati·
Xp̄i natiuitas corporal' siue carnalis·
duplex fuit· Prima celebrata ē in utō ūgi
nis in ipsa hora ɔceptionis· scda ab utō
in hora natiuitatis· De prima ioseph dic
tum ē ab angelo· Qd eni in ea natū ē·
de sp̄u sco ē· De scda ū pastorib'· Ecce
eugl'izo uob gaudiū| qd erit omni po |magnū
pulo· qa nat' ē uob saluator hodie q̇ ē
xp̄c dn̄s· Sic xp̄i natiuitas sp̄ual' du
plex ē in nob· Nascit' qsi in utō inui
sibil' cū humane mēti gr̄a ei' infun
dit'· nascit' qsi ab utō uisibili· cū per

opus bonum eadem gratia foris declaratur. Notate
quod non prima natiuitas christi sed secunda. quando uenit
in mundum. cum concentu angelico hominibus re
uelatur. ut per hoc homo spiritualiter cogno
scat. quantum boni ex operibus caritatis proximi
proueniat. Qui gratiam intus concipit. non eam in
opus producit. hic abortit. Ad hoc enim ueni
re debet in mundum. id est usum proximorum opus
bonum. ut testimonium perhibeat ueritati. Veri
tas christus est qui dicit. Ego sum uia. ueritas. et uita.
Qui bene credit et bene uiuit. hic testimonium perhi
bet ueritati. et quod ex deo natus sit. Qui autem non habet
fidem rectam. neque uitam bonam. hic testimonium per
hibet falsitati. et est filius dyaboli. Testis falsus
non erit impunitus. Falsus testis est qui fidem habet. et opera
fidei non habet. Falsus testis est qui aliud loquitur cor
de. et aliud ore. Neque ille neque iste testimonium
perhibet ueritati. sed contrarius est ueritati. Quis autem sit
qui testimonium ueritati perhibeat. dominus de
clarat cum subdit. Omnis qui est ex ueritate. uocem
meam audit. Qui est ex deo. uerba dei audit. Christus
ut dixi ueritas est. Ergo qui uerba christi audit. uerba
ueritatis audit. Quod autem non sufficiat uerba ue
ritatis audire. uel intelligere. nisi auditor stu
deat in eis perseuerare. christus alibi ostendit. cum
dicit ad eos qui in se crediderant. Si uos man
seritis in sermone meo. uere discipuli mei
eritis. et cognoscetis ueritatem. et ueritas li
berabit uos. Que uel unde sit huius ueritas. ui
deas in sequentibus ostendit cum dicit. Nunc au
tem queritis interficere hominem qui ueritatem uobis lo
cutus sum quam audiui a deo. Dicit ei pylatus.
Quid est ueritas. Et cum hoc dixisset. iterum exiuit
ad iudeos. et dixit. Ego nullam in eo inue
nio causam. Multi usque hodie in hoc pylatum
imitantur. quod de uia ueritatis interrogant.
ut iusti uideantur. non tamen eandem uiam discere uo
lunt. ne eis si ab illa deuiauerint imputetur.
Quia pylatus ex ueritate non fuit. ueritatis uo
cem audire non potuit. unde contra ueritatem egit
uel peccauit. contra conscientiam hoiem uace
et iustum. in quo nullam causam morte dig

nam inuenit. iniuste dampnando. Vox
christi est in psalmo. Iuste iudicate filii hominum. Et in
euangelio. Nolite iudicare secundum faciem. sed iustum
iudicium iudicate. Unde nec timor. nec amor a ue
ritate iudicem flectere debet. ne pylato par
ticeps fiat. Debet ergo ueritate esse munitus. dis
cretione armatus. caritate feruidus. asperna
tor auaricie. sectator iusticie. Sicut pylatus
pontificibus. senioribus. et scribis. ex parte re
stitit. ne ihesus ad eorum instantiam occideretur. ita
gratia secularis. quam pylatum figurare diximus. ma
liciam cogitationum. uerborum. et operum nequiorum ali
quando compescere uidetur. ab extinctione gratie. mor
sum conscientie ingerendo. Quis est religiosorum qui cum
de uanitate mundi. cum delectatione uel cogi
tauerit uel locutus fuerit. siue ad quod ad illius gloriam
pertinet actitauerit. conscientia cum ad se reuersus fuerit
illiusque instabilitatem perpendit. non redarguat.
et a culpa non compescat. Quam sit despicienda.
quam fugienda cum suis diuitiis — mundi huius
gloria. salomon testatur. cum dicit. Vanitas uani
tatum dicit ecclesiastes. uanitas uanitatum et
omnia uanitas. Nam gloria secularis si accedat ad ho
minem est uanitas. quia cito recedit. Si moratur
cum homine. hominem secum aufert. et per diuisa diuiditur.
et tunc uanitas uanitatum. Si recedit ab ho
mine. siue per subtractionem. siue per mortem.
quid aliud dici potest gloria ipsa secularis. nisi omnia ua
nitas. Et quia tanta est nunquam cordis per
cogitationes. et oris per sermones malicia
et accusatio importuna. ut mundum etiam fu
gientem in morte cogant dicere. unde in luca
At illi inualescebant dicentes. Subuertit.
Commouit populum docens per uniuersam iudeam.
et incipiens a galylea usque huc. Licet fal
sum dicerent iudei christum accusando de seditio
ne. quantum tamen ad intellectum spiritualem uera dicebant.
Iudea que interpretatur confessio uel laudatio. significat ho
minis dominum per fidem confitentis. et per opera fidei lau
dantis uel glorificantis. Populus iudee. interiores sen
sus. Hos populum ihesus commouet. cum interiorum motus per
gratiam cooperantem ad opera interiorum excitat. Per uni

uersa ē in iudea docet · cū cōsilii inspiratio
ne · et bn̄ficii cōsolatione · ūniq̄ cor hōis fidel'
sic illuminat · uisitat et illustrat · ut nichil
ibi sit · qd̄ eius bn̄ficiū n̄ sentiat · Incipiens
Galylea · inq̄t a galylea · usq; huc · id est in ihrlm · Galy
lea cui' interp̄tatio sonat trāsmigratio fc̄a · sig̃
Ihrlm · donū salutifē cōsilationis · ihrlm que interp̄
tatio pacis · grām exp̄mit cōtēplationis ·
A galylea ihc docē incipit · et usq; ad ihrlm
docendo peruenit · cū homine peccatorē que̅ herodes
de uiciis ad uirtutes cōuertit · et ad statū pfectio
nis grādatī sua grā pducit · Salubris trās
migratio ē · ūde uitiis trāsit ad uirtutes · deīn
de uirtute in uirtutē · donē uideat͂ ds deoꝝ in syon ·
Pylat' audiens galylea · interrogauit si ho
galyle' esset · Sepe in diuinis scripturis op' dei
homini ascribit͂ · et ab eo homo nuncupat͂ ·
Vn̄ n̄ imerito · is q̄ ihu grā pdicto modo
trāsmigr͂ · ei' cognomine honorat͂ · In primi
ua eccl̄ia in xp̄m credentes · n̄ solū xp̄ani · s;
et galylei uocabant͂ · Notate uba · Cū pylat'
audierat noīari galylea · scire uoluit si ihc
galyle' esset · id est illi' prouincie indigena · Indi
gene dicunt͂ · qsi inde geniti · id est de prouincia
in qb' habitant · Scd̄m intellectū morale
galylei sc̄ · q̄ scd̄m eiusdē nōis interpretatoēm
uiuunt · Galylea ē interp̄ uolubilit' ł rota ·
significans hoīem in sua religione ēē debē · ad
omne bon̄ agilem atq; feruentē · et ad sili
tudinē rote p obiam ad ipsū īpantis cur
rentē · Rota impulsa mox uoluit · ita n̄
uix stare possit n̄ teneat͂ · Quidā ad obedi
end' tā parati sc̄ · ut magis indigeant fre
no q̄m stimulo · hoc ē post uocē īpantis
pl' trahi q̄m īpelli · Ad tales dixim' n̄ rota
uolubiles · in qb' scd̄m uatiāniū ezechiel'
erat sp̄c uite · Ergo monachi q̄ uolubiles
n̄ sc̄ · id est ad obiam tardi · ostendūt se n̄ hr̄e sp̄i
ritū uite · Pylat' eos q̄ galylei sc̄ recognos
cit sui iuris n̄ ēē · Vnde et sequitur ·
Vt aū cognouit qd̄ de herodis potestate
esset · remisit eū ad herodem · q̄ et ipse ihero
solimis erat his dieb' · Neq; pylat' iudeā ·
neq; herodes galylea legitima successione
tenebat · s; iniq; hereditate d̄ni ut tyran
n' occupabat · Ad subuisione iusti quem
ihc p grām inhabitat · sepe s̄ inuicē ui
tia succedūt · Si pylat' q̄ iudeā tenebat · et
sacdotiū uendebat · delectationē glē secla
ris sig̃ · n̄ incongrē herodes q̄ luxurie sue
causa · iohannē trucidabat · ipsū luxurie
uiciū designat · Interp̄ enī herodes pelli
ceus glōs · uel pellib' glorians · q̄a luxu
riosus magis glāt͂ in nitenti pelle me
retricis · q̄m in rubricata pelle ueri salo
monis · Cū religios' de glā sclari cū delec
tatione cogitat · uel loq̄tur · uel corpore
in glā sclari ūsat͂ · aliq̄n contingit ut ex ui
sis uel auditis siue tactis caro ei' stimu
let͂ · sicq; libidis igne succensa qsi ad hero
dem a pylato ihc remittat͂ · Et q̄a huiusmo
di temptatio in iustis q̄ corp' xp̄i sunt ēē so
let · recte ihm ad herodē n̄ mitti s; remit
ti dr̄ herodes dr̄ · Nemo secur' sit · etiā he
rodes iherosolimā intrat · Qs̄ ē iustoꝝ
etiā cōtēplatiuoꝝ · q̄ ad herodē qn̄q; non
mittatur · Maior aplo · hic · Herodes
aū uiso ihu gauis' est ualde · et sp̄abat
signū aliq̄t ab eo fieri · Certū ē qd̄ herodē / unde
magis desiderabat uidere saluatorē · cā
curiositatis · id est miraculi · q̄m scitatis ·
unde n̄ signū in p̄sentia ei' facē · n̄ respon
dere ei uoluit · Interrogabat aū eū multis
sermonib' · At ipse nichil ei respondebat ·
Sic apparet in sc̄o ei' circa iohannē bapti
stam · herodes neq̄m et astut' erat · un̄ et
uulpem dn̄s illū uocauit · Cū multis ser
monib' ihm herodes interrogat · cū uiciū
luxurie uariis motib' ad peccati cōsensū ·
iusti mentē inuitat · Sic ihc dr̄ nobis temp
tari · sic p̄seq̄ uel occidi · Ihc aū herodi nichil
respondit · cū grā ei' cooperante · mens iusti
delectationib' illecebrosis n̄ cōsentit · Re
spondere enī interroganti · ad placitū ei' re

spondere ē

sponde e. Stabant au pincipes sac
dotu illu ostant accusantes. Dictu e
sup' pincipes sacerdotu sigtare cogita
tiones. scbas u opa. Statio sacerdotu
atq scbax. sigt instantia malax cogita
tionu atq opu. que in hoc e cu osensu
de malicia notat. qd occasio mali sunt
ad malu mente tenentes. Illud malu
ppe de. qd hoiem malu efficit. Si uult'
de reb' luxuriosis cogitat. ap herode qi
pincipes sacdotu illu accusant. Simi
le [illegible] dcm e [illegible] de scbis. id est opib'
Simi[illegible] dendo. audiendo l tangendo [illegible]
tatione carnis in genio. in hoc [illegible]
herode accuse. s n ad correctione. imo ad
ofusione aie mee si n resista. [illegible]
dcm e [illegible] n respondendo. herodi [illegible]
sit. he[illegible]rodes cu exercitu suo illu [illegible]
Ita eni scptu e. Spreuit au herodes
illu cu exercitu suo. et illusit indutum
ueste alba. et remisit ad pylatu. [illegible]
herodis uicia st carnis [illegible]
litat adus' aiam. [illegible]
qsi hodes cu suo exercitu in [illegible] ue
nit. Sepe teptationes dyabolice nos de
sert et qsi [illegible] cu osensu [illegible]
m'. Vn scptu e. Resistite dyabolo et fu
giet a uob. Qd [illegible] des [illegible] illusit [illegible]
ihm indutu ueste alba. [illegible] alba sig
num e innocentie. [illegible]
Vn sci innocentes [illegible]
leguntr stolis albis. [illegible]
sit teptatio aiam dealbat [illegible]
Vn dauid p' lapsu [illegible] pnia [illegible]
gens. dno dic. Laua [illegible] me et sup niue
dealbabor. Et s fit [illegible] dyabol' iustis
pparat ad ignominia [illegible] cedat ad
glam. Qd au ihc a pylato ad herode mit
tit. et ab herode illus' [illegible]
mittit ad pylatu. [illegible] qd [illegible]
uicio ihesus in suo corpore quod est
ecclesia tribuletur. Quod u iustis [illegible]

Qd u iustis cedat ad glam. qd parante dyabolo
eis pparat ad ignominia. ex hoc pbat.
qd pylat' ouocatis pincipib' sacerdotu. et
magistratib' et plebe. exiuit ad eos foras.
et dixit eis. Optulistis m hc hoiem. qsi
auertente ppl'm. Ecce adduco eu foras. ut
cognoscatis. qa in eo nulla causa inue
nio. in hys in qb' eu accusatis. Sz n hero
des. Nam remisi uos ad illu. et ecce nichil
dignu morte actu e ei. Licet mund' et
caro qnq n inueniant in iusto causa
morte digna. n tn sine causa eoz tepta
tionib' tribulat. Qd si nichil in eo reperit
qd pgent. mitiu augent. Qd eni lima fro
et qd fornax auro. hoc tblo hoi iusto. Vn ad
comdatione ihu a pylato subditur.
Emendatu g eu dimitta. Ihc qsi emdat'
dimittit. cu iust' tribulonib' pgat'. ab ip
sa teptatoe libat. Exclamauit au uniu
sa tba dicens. Tolle hc. crucifige crucifige. Cu
hoiem religiosu sepe ipsa mundi gla qes
cere sinat. cogitationu tumult' ipsu qes
cere n pmittunt. Adhoc suo ipetu nitun
tur. ut delectatione morosa uite [illegible]
ris. gra ihu de corde iusti tollat. et soli
citis qsi qbda clauis foris et int' crucifiga
tur. Int' crucifigit. cu ost religionis posi
tum indebita sollicitudine reru mun
danax ei' anim' distendit. Foris au cruci
git. cu hoc qd mente p meditationes
mactat. etia corpore in qntu ualz acti
tare n cessat. Ecce ppt h duo religionis
ppdnita. bis clamant. crucifige. crucifige.
Dixit eis pylat'. Accipite eu uos. et crucifige
te. Ego eni n inuenio in eo cam. Ecce mald'
cu suis uanitatib'. nos taqm mortuos
scli pleq cessat. et nos ot nram salute il
lum uexare n cessam'. Responderunt
ei iudei. Nos lege hmus. et scdm lege debz
mori. qa filiu dei se fecit. Reuia sic dixe
runt iudei. maxima blasphemia foret
in dm. si ho pur' s usurparet nom dei

sic legit de symone mago · et tal' sedm
legē qm̄ ds dedit p moysen · occidi iubet·
Xpc qa sedm natā et ds et dei fili⁹ fuit · no
minando se filiū dei n̄ ē mētit⁹ · et ideo non
morte · s; honore dign⁹ fuit · Et nos ei⁹ grā
filij dei sum⁹ · et hoc qm̄ diu sn̄ culpa mor
tali sum⁹ · Nam sic grā uniqueq; nr̄m ef
ficit filiū dei · ita culpa filiū dyaboli · Qs
qs ḡ mortalit' peccat · et filiū dei se facit ·
qd iam n̄ ē · sedm legē dei · morte etnā dig
n⁹ ē · Vn̄ mat' iudeis de patre do glantib⁹ ·
uoce xpi dr̄ · Vos ex patre dyabolo estis · et
desidia pat's ur̄i uultis facere Cum ḡ au
diss; pylat⁹ hc sermone · scilicet de blasphe
miam dn̄i · magis timuit · Et ingressus
ptoriū itu · dicit ad ihm · Vn̄ es tu · Ihc
aū responsū n̄ dedit illi · Qm̄ de claustralib⁹
sclares · siue de alijs psonis religiosis mag
nifica magnifica audiunt · ut ē grā ꝯtep
plationis · et secretoꝝ celestiū reuelatio ·
que signa st filiationis · et hoc cognoue
rint ex inuidiosa relatione · sepe s' uel
ut · siue alijs · ob fantastica illusione ti
m[illegible]tes ptoriū intrant · relata discuti
endo · et qli eoꝝ uita sit uel doctna · diligen
ti⁹ inuestigando · qd ē dc̄re · Vn̄ es tu · Ex
fructu enim cognoscit' arbor · Qn̄ ho se
putat habē caritatē · p qm̄ dei fili⁹ effi
cit · et accusant eū illecebse cogitatione ·
ubaq; ociosa · ptoriū cordis sui intrē de
bet · et iudicio discretionis accusata dis
cutē · sepq; timere · ne hoc n̄ sit qd se ēē
putat · id; fili⁹ grē · Nescit ho utrū odio
an amore dign⁹ sit · Ihc aū responsū n̄ da
bat illi · hoc sup⁹ expositū ē · Dicit ḡ py
lat⁹ · Michi n̄ loqueris · Nescis qa potes
tate habeo crucifigē te · et potestatē dimit
tendi te · Ihc pylato n̄ loqt' · cū uult in
oblatione glē sclaris n̄ delectat' · Non eni
huic pylato respondend' ē ꝯsensu aliq̄ de
lectationis · ne qsi ore malleatoris qa
pylat⁹ hoc interpt' · sens⁹ aīe spuat' ꝯtun

dat' · Os malleatoris pylat⁹ xpo fuit ·
qa ad ei⁹ ubū crucifix⁹ ē · In crucifixione mal
leo claui ꝯpellunt' · Licet grā hui⁹ mundi ·
sepe iusta mēte tepteṫ · n̄ tn̄ in potestate
illi⁹ ē · uel crucifigē eū uel dimittē · qa qcqd
in nr̄is ugationib⁹ agit' · sic exemplū ha
bem⁹ de sc̄o iob · t' dei fit uoluntate · uel
sola ei⁹ pmissione · Qd satis dn̄s ostendit ·
cum pylato respondit · Non hrēs potesta
tem aduśu me ullā · n̄ datū eēt; t' desup ·
id; pmissū · Qd ū seqt' [illegible] ptea q tradidit
me t' · mai⁹ peccatū h[illegible] ptinet ad
[illegible]cas cogitationes nr̄as atq; ser
m[illegible]s · qb⁹ sepe ꝯt salutē nr̄am ipsos
aqb⁹ tbulam̄ puocam⁹ · Vn̄ magis ipsis
iputand' ē · qm̄ mundo uel dyabolo · Qn̄
religios' sed; in claustro · uel in [illegible] cella sua ·
et de grā hui⁹ mundi cogitare [illegible] incipit ·
et in ea delectari · tnc magis ipse ꝯt se
mundū suis cogitationib⁹ ad sui iudica
um [illegible] uidet' · qm̄ mund⁹ ipsū · Po
test [illegible]alib⁹ ꝯparare mund⁹ · ē dc̄e · Qd o
monache cū mundo · Tu mortu⁹ ēē debu
eras mundo · et n̄ solū corde · s; et lingua
uiuis mundo · Utqd n̄ attendis ūba a
postoli dicentis · m̄ mund⁹ crucifix⁹ ē et ego
mundo · [illegible] agit qd seqt' · Deinde que
rebat py[illegible] dimittē eū · Sn̄ nos quoq;
mund⁹ di[illegible]ttere · id; a nostris ugatio
nib⁹ dēseret · si cor et lingua ab illi⁹ de
lectatōe ut sepe dem ꝯ dēseret · Videte qd
Iudei [illegible] clamabant dicentes · Si seqt' ·
Si hunc dimittis · n̄ es amic⁹ cesaris · Ti
beri⁹ cesar sub q dn̄s pass⁹ ē · duas hēt in
se sigcatōes ꝯtrarias · Phoc eni qd monar
chus fuit tot⁹ mundi · diues · et potens ·
dn̄m sigt · q dr̄ in ps · Meus ē eni orbis t
re · et plenitudo ei⁹ · P hoc aū qd in poten
tia sua [illegible]icios' et neqm̄ erat sic croni
ca de illo testant' · diabolū designat · quē
dn̄s in ewglio pncipē mundi hui⁹ appel
lat · Sen agitur interptatio ipsa potesta

tas. Nam cesar possessor vel princeps sonat.
Ante christi adventum multos possedit dyabo
lus, de quorum cordibus per fidem christi proiectus est foras.
Quia dyabolus per mundum qui hostis humane
salutis est multos occidit, ex hoc ipso quod
iustos inpugnare cessat ipse mundus. Ami
cus dyaboli esse non debet. Quod enim nostre saluti
contrarium est: hoc est amicum dyabolo. Audite quod
accusatores ihesu pretendant. Omnis in
quit qui se regem facit contradicit cesari. tamquam
superiori potestati. Quilibet iustorum rex est: tum
ex unctione spirituali qua delibutus est unctus, tum
ex regimine quo se ipsum et alios componit et
regit. Si huius unctionis atque regiminis
gratiam sibi ascribit non deo: regia cesari scilicet dy
abolo a quo omnis potestas est contradicit. Quod si totum
attribuit deo non sibi. rex est: et dyabolo utpote
peruerse potestati contradicit. Pylatus ergo cum au
disset hos sermones: adduxit foras ihesum
et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostratos.
hebraice autem gabbatha. Tribunal sedes est iudi
cum. Sedere pro tribunali est sedere in tribunali
vel pro iudice sedere. Pylatus inquit cum audisset
hos sermones. videlicet quod non esset amicus ce
saris si ihesum dimitteret: adduxit eum foras.
accusatoribus est consentiens. Pylatus ihesum quasi
foras adducit: cum delectatio glorie secularis men
tem iusti in exterioribus trahit et pro tribunali
sedet: cum delectationi consentiendo iudicat.
Accusatoribus satisfacere: pravis cogitationibus
verbis atque operibus consentire est. Isti sunt principes sacer
dotum scribe et pharisei apud pylatum dominum accu
santes. Lithostratos autem interpretatur iudicium vel
iudiciale. gabbatha collis vel sublimitas.
Iudicium quod in sublimitate id est superbia
celebratur: saluti contrarium est. Dominus non in colle sed
in valle secundum quod scriptum est iudicium generale ce
lebrabit. Collis significat tumorem superbie: vallis
vero depressionem humilitatis. Iudicium quod gloria
humana celebratur in humano corde alienum
est et sublime: et ideo alienum a salute.
Tempus iudicii declarat cum subiungit.

Erat autem parasceue pasche quasi hora sex
ta. Incredibile iudicium in tanta festivitate
et hora tali innocentem immo salutis auc
torem condempnare. Parasceue sonat preparatio et
pascha transitus. hora sexta ob senarii perfecti
onem statum exprimit iustitie. Cum peccator se
ipsum iudicat et in oculis dei conscientiam propriam ac
cusat: ad manducandum pascha se preparat.
Ipsum vero pascha comedit: cum de virtute in vir
tutem transit. Quod si ex eodem profectu virtutum in
superbiam elatus fuerit: contra propriam salutem in col
le sublimi tribunal ascendit. hoc enim gal
batha sonat. Per hoc quod dicitur quasi hora sexta.
notat tempus inter tertiam et sextam. Pene in perfec
tione significat. Ad horam sextam nondum pervenit.
quisquis ad perfectionis statum non ascendit. Quod
si in mente proficientis gloria secularis ascendere
ceperit: ipse ad iudicium proprium cum pylato des
cendit. Sedens pro tribunali videns quod dicit:
Ecce rex vester. Vox est exprobrationis. Cum
ipsum vicium ad extinctionem gratie salutaris
cogitationibus verbis et operibus pravis invita
tum dicat. Ecce in quanta contumelia in vobis
est: quem vos ut rex regem. et sic christe ungere
consueuit. Illi autem clamabant. Tolle tol
le: crucifige eum. Ac si dicant. Tolle eum de cor
de: tolle eum de ore: operibus crucifige. Revera
fratres quando gloria secularis homini dulcescere inci
pit: si aliquam gratiam salutarem suis cogitati
onibus suis sermonibus suisque operibus spirituali
bus tollit: vere cum pontificibus pylato respon
dere videatur. Non habemus regem nisi cesarem. Cumque
dixisset illis pylatus regem vestrum crucifigam: hoc
ei responderunt. Secundum conscientiam responderunt
ei. Quia dyabolum possessorem habebant. et
ipsius possessio principaliter erant: christum regem
habere non poterant. Utrumque enim idem possessor et
possessio principaliter cesar interpretatur: et significat dya
bolum ut predictum est. Quam diu anima gratia ihesu regi
tur. corde lingua et manibus eius potestati
subicitur: ihesum quidem regem non dyabolum habere fate
tur. Sequitur autem in matheo. Per diem autem

sollepne conueniat p̄ses dimittere ꝑplo u
num uinctū quē uoluissent. Habebat
aū tc̄ unū uinctū insignē q̄ dicebat̄ bar
rabas. Erat aū barrabas sic certi euglistę
dicunt lat̄. q̄ ꝑpt sedicionē q̄nda factam
in ciuitate. et homicidiū. miss͛ ē in car
cerē. Marc⁹ ponit uinct̄. Gl'a hui⁹ mun
di mundi multos h̄t uinctos. Q̄d aliud
sc̄ uincula. n̄ honores. dignitates. di
uitie. potestates. Huiusmodi uinculis
multi ciuiū ih'rlm. hodie a pylato liga
tur. incarcerant̄. et nunquam in uinculis
trucidant̄. Gl'a mundi hui⁹ plurimos
credentiū mortalit̄ peccare facit. ⁊ ne
uerā pacē uidē queant. impedit. Q̄sdā tm̄
uincula pylati n̄ ligant. neq; carcerē. Sunt
eo q̄d in dignitatib⁹ sunt humiles. et in
diuitijs paupes. Uinct⁹ iste insignis a
pylato incarcerat⁹. signare m̄ uidetur ma
lum discordie. q̄d non solū claustrales.
s; et sclares psone detestant̄. Nichil de
testabili⁹ eo q̄ seminat int̄ frēs discordi
as. Discordie uiciū. irā excitat ⁊ inuidi
am. ūba contentiosa. inimicicias et bella.
Amicos diuidit. c̄t bonos discordiā unit.
sediciones mittit. aiās interficit. Un̄ non
immerito nom̄ ei latinis congruit. Barraba⁹
interp̄tat̄ fili⁹ patris. siue fili⁹ magist̄ eorum.
Q̄ sediciosi st̄. et ad seminandam discordiā
pni. frēs eorum st̄. de q̄b⁹ dn̄s dic. Uos ex pa
tre dyabolo estis. ⁊ desidia patris uri uultis
facē. Ille homicida erat ab inicio. Hui⁹ fi
lij atq; discipuli st̄. q̄ in congregatione fratrum.
que ciuitas ē dei. et domus x̄pc sci. ūbo uel
exemplo discordias faciunt atq; nutriunt.
et gladio lingue acutissimo aiās inno
centiū occidit̄. Uicio discordie etiā nomen
barrabe congruit. ꝑpt sonū stridentē. q̄m du
plex. r. in eo gingnit. Congregatis g̊ prin
cipib⁹ sacdotū et seniorib⁹ ꝑpli. dixit
pylat⁹. Quē uultis dimittā uob̄. bar
raban. an ihm q̄ dr̄ x̄pc. Sciebat eni q̄d

p inuidiā tradidissent eū. Cum cogitatio
nes sclares congregant̄ in corde. et sermones
eisd̄ concordant in ore. tant⁹ illic clamor
atq; tumult⁹ c̄t salutē aīe concitant̄. ut
etiā ipse mund⁹. p quē dyabol⁹ multū
opat̄. eand̄ congregationē detestari. seq; ab
eis liberari uelle uideat̄. Unde et dicit.
Quē uultis dimittā uob̄. barraban an
ihm q̄ dr̄ x̄po. At illi sic in sequentib⁹ leg
dixerūt. Barraban. Ecce q̄lem s dari petiūt
in sollepnitate sua paschali. iudei sedi
ciosi. cū lex pcipiat nocentē condepnare.
⁊ innocentē dimittē. Non eni hīc uo
lebant ihm saluantē. et x̄pm unguentē.
s; latronē stridentē. Pascha sonat transit. Cu
de uicijs transit ad uirtutes bon⁹ transit⁹ ē.
et celebrat̄ in eo dies fest⁹ dn̄o. Cum aū trans
itus comutat̄. etiā ipsa festiuitas pascha
lis contaminat̄. Et q̄a tal' transit⁹ siue de
malo in bonū. uel de bono in malū n̄ fit
sine cogitationib⁹. si male fiunt. ad suū
transitū q̄si ad paschale festū. latronē. id ē dis
cordie uitiū petunt. Q̄cq̄d aīam a grā se
parat. int̄ ipsā et dm̄ guerrā mouens.
lat⁹ illi ē. Sedente aū eo p tribunali.
misit ad eū uxor sua dicens. Nichil t̄ et
iusto illi. Multa eni passa sū p uisū ho
die ꝑpt eū. Dyabol⁹ considans x̄pi passione
gen⁹ humanū redimend̄. p uxorē psid⁹
illā impedire conat⁹ ē. Si pylat⁹ glā hui⁹
mundi. q̄d uxorē ei⁹ dixim⁹. n̄ sapiam
hui⁹ mundi. q̄ stulticia ē apud dm̄. De hac
sapia dn̄s p ysaiā dic. Ego sū d̄s conuertens
sapientes retrorsū. et sciēciam eorum stul
tam faciens. Et apls. Stulta fecit d̄s sapi
entiā hui⁹ mundi. Ergo uxor pylati id ē
sclaris glē stulta ē. Q̄m g̊ uirū suū mu
nit ⁊ monet ne i suo iudicio iustū condep
net. Nichil t̄ inq̄t et iusto illi. Audite q̄m
cū sclari sublimitati sapia hui⁹ mundi
iungit̄. q̄si uxor a pylato ducit̄. Dos hui⁹
mulieris diuitie p̄fe st̄. Docet eni sapi

entia hu9 mundi uitiu diuitias cogitare
proximu defraudare. ipsasq dignitates
diuitijs qsi qbda liberis fecundare. S; qa
multas hodie phantasias id; in presenti
uita fallaces, iste diuitie suis possessorib9
mundi q; amatorib9 generant. recte mu
lieris uoce subdit. Multa eni passa su
p uisu hodie ppt eu. Dormierut somnu suu.
et nichil inuenert. o. u. d. in ma. s. Cu hij
uident diuitie subtrahunt. et nunqm
in malu dni sui possident. Sicq; suo ex
emplo delectatione glie secularis in cordi
b9 iustor qntu ualent restingunt. ne
gra ihu et9 delectationis assensu qsi p indis
cretu iudiciu extinguat. S; qa tant e
quoq; tumult9 inutiliu cogitationu in
corde. ubor q; secularu in ore. ut nullo t
pore reprimi possint. merito subiungit.
Principes au sacerdotu et seniores psua
serut ppls. ut peterent barraban. ihm u
pderent. Cu nos delectat malu contentionis
qm bonu pacis. et hoc n solu in corde. s; et
in ore. barrabam optam9 uiue. ihm u
salutis auctore pire. Ds pacis et dilectio
nis, xpc e. Hunc q in se p gram n ht. ne
cesse e. ut odiu et discordie uitiu in se
ht. Respondens au pses ait ill. Que
uultis uob de duob9 dimitti. At illi
dixert. Barraban. Reliq u que secunt
usq; ad locu illu. uidens au pylat9 qa ni
chil pficet. s; magis tumult9 fieret. ac
cepta aq lauit man9 cora omni pplo. di
cens. innocens ego su a sanguine isti hui9.
uos uiditis. supi9 exposita st. Videns
inqt pylat9 qa nichil pficeret. s; m[agis] ag
tumult9 fieret. Hoi semp iputan
dum e mundo. si nos expugnauit
ille. qa nos corde et ore. id; cogitati[onib9]
et ub aliqn fugiente pseqm. et qsi
saluti nre parcere uolente ipugna
mus. Non nos suis tribulationib9 et cla
dib9. n nos suis picul et dapnis ad suj

iudicij contemptu puocare pot. Principes no
biles. et potentes. celeri9 moriunt. dig
nitates. honores. et plationes frequentius
transferunt. diuitie siue possessionu siue
pecuniar uelud ub subtrahunt. et illor de
lectationib9 nos n subtrahim9. maiorem
aliqn qm an tumultu cogitationu atq;
ubor contra nram salute excitantes. Sicq;
scdm aliqd ipletur in nob ubu pylati. di
centis. innocens ego su a sanguine iusti
hui9. Sic mund9 ut qdam ait sui contep
tu nob pbat. ut dcm e p habitu tepora
liu. ita si fieri poss; a causa finali pba
ret. Consistit au causa ei9 final in duo
bus. scil in adeptione comodi. et in eui
tatione incomodi. P adeptione comodi.
s sui contemptu pbat. O homo si mundana
contempseris. n te timor concutiet. n laxabis
spe. n te artabit tristicia. n dissoluet leti
cia. nulli seruies. lib eris. Aduersitatis n
timebis insultu. pacifice mortis expecta
bis aduentu. Tunc t erit sana conscia. mor
grata. post morte expectatio beata. Si u nc
mundanis uoluptatib9 adheseris. tre
nis deteneris illecbis. t erit consca cauteriata.
mors inpuisa. p9 morte soluderis pena
etna. Qs t tc anim9 o homo. cu in morte
apparebut t demones. inimici horribiles.
expectantes aiam tua delatu in gehenna.
Et qs in uita habuisti blandientes. in
morte senties seuientes. Ubi tc tue diuitie.
u terene amicicie. u delectationes imun
de. Tunc ex diuitijs seqt etna paupertas.
ex honorib9 etna deiectio. ex delectationib9
continua amaritudo. Et hanc uoce audiret.
facile mala enumata uitaret. S; heu
tanta e iprobitas malar cogitationu ac
lingue mortifere. ut ipe saluti n parcant.
imo ad ei9 interfectionem hoste illi9 uelit
nolit trahant. Unde cu dixisset pylat9. inno
cens ego su a sanguine iusti hui9. uos ui
deritis. in signu innocentie manib9 pus

aq lotis. respondit uniuersus populus dicens. San
guis eius super nos et super filios nostros. San
guine ihesu intelligimus culpam et penam quibus
iudei se posterosque suos inuoluerunt. Si ponti
fices signant cogitationes. seniores uerba.
quod filii pontificum atque seniorum. non opera set cogi
tationibus uerba que procedentia. Si in cogitati
onibus uanis erit interrogatio. et de omni
uerbo ocioso quod locuti fuerint homines reddent
rationem in die iudicii. quid fiet cum opera ma
la accedunt. Reuera uindicta sangui
nis ihesu. pena uidelicet ingratitudinis. peccata
cogitationis. locutionis. et operis puniet
usque ad nouissimum quadrantem. Tunc dimi
sit illis barrabam. ihesum uero tradidit flagella
tum eis ut crucifigeretur. Cum inualescerent uo
ces eorum. ut ait lucas. pylatus adiudicauit
fieri petitionem eorum. Cum inualescerent inquit
uoces eorum. Ubi enim zelus et contentio. sicut dicit
iacobus. ibi inconstantia. et omne opus prauum.
Et zelum habent in corde. et contentionem in ore.
Et hoc ipso barrabam id est uicium contentionis
et discordie. in se petunt uiuere. et ihesum qui
pax pectoris est occidi. Non est enim ista sapientia
de sursum descendens. set terrena. animalis. et dia
bolica. ihesum in suis membris crucifigi suadens.
De qua crucifixione in sequentibus dicendum est. Inte
rim autem a quibus uel quomodo flagellatus sit. spinis
etiam coronatus. nudatus. exspoliatus. et illusus. ca
ritati uestre proponemus. set sub alio principio. spe
rantes ab eodem domino nostro adiuuari qui est princi
pium et finis. sine quo nichil digne incipitur
nec finitur. Cui cum patre et spiritu sancto laus sit et
gloria per infinita secula seculorum. amen. Explicit

Saluatoris omelia v. Incipit vi.

Salvatoris nostri pene et iniurie que pro nobis a
nocentibus innocens pertulit. mul
tum nos mouere. multumque terrere debent.
Mouere nos debent inquantum ad passionem et
ad gratiarum actionem. Terrere si passo christum in
gratum nec patientie eius imitatores deuoti.
Si forte contigit nos suscipere disciplinam
pro excessibus nostris. christum pro nobis flagellatum
attendamus. Ipse enim inimicis suis sub
sannantibus et irridentibus fortassis to
to corpore nudato. disciplinam suscepit
longam et grauem et tacuit. Nos a fratribus com
patientibus scapulis uix nudatis disciplinam
leuem et breuem accipimus. et uix heu circa
iniuriam. siue linguam a uerbis impatientie cohi
bere possumus. Uidete quod de christi iniuria atque
patientia subdatur. Tunc milites presidis sus
cipientes ihesum in pretorio. congregauerunt uni
uersam cohortem. Et exuentes eum. clamidem
coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam
de spinis posuerunt super caput eius. et arun
dinem in dextera eius. et genu flexo ante eum illu
debant ei. dicentes. Aue rex iudeorum. Et ex
spuentes in eum. acceperunt arundinem et per
cusserunt caput eius. Ad mores nostros super patientie
humilitatisque exempla informandos.
aliam moralitatem querere non est necesse. cum
hec et cetera que in christi passionibus leguntur.
omni credenti sufficere debeant. Attamen in
quantum possumus. expositioni superiori sensu
tropologico ista continuare debemus. Milites
presidis. uitia sunt mundi huius secundum quod
in maligno positus est. que militant
aduersus animam. ut superbia atque auaricia. in
obsequium glorie secularis uenientes. Huius
modi milites ihesum suscipiunt. et quasi in
pretorium ducunt. cum iustum consensu munda
ne delectationis sibi ipsi aufert. et quod gerens
est corde simul et corpore. ad uitam secularem
deponit. Multi enim religiosorum dulcedine
uite secularis attracti et illecti apostatauerunt.
Super quos tanquam uniuersam cohortem milites
congregauerunt. cum ad illorum confusionem ui
cijs mundi. uicia carnis accesserit.
Subtracta gratia. difficile est hominem
posse uiuere continentem. maxime in
conuersatione secularium. Ihesum uestimentis suis
exuunt. cum per gratie subtractionem uirtutes tol
lunt. Uestimenta sunt uirtutes. quibus latro

nes. id est uicia primum hominem in paradyso
despoliauerunt. Deus fecit hominem rectum et ue
stiuit eum uirtute. Manus militum sunt ope
ra uiciorum quibus anima uisti suis uestimentis nu
datur. Non in consensu uiciorum uestes exuun
tur uirtutum. Vestimentum salutis et stola iu
sticie caritas est. Hic incipit sal. per clamidem
coccineam quam nudato ihesu circumdederunt intel
ligi potest uicium luxurie per quam sepe deus pu
nit peccatum superbie. Unum peccatum aliquando pe
na est alterius peccati. Coccus ignei coloris est colorem
significans luxurie cum in malo accipitur. Cum autem in
bono caritatem. Cum clamide coccinea corpus
ihesu circumdatur cum is in quo ihesus per gratiam habi
tare consueuerat flamma libidinis uritur. Ad cuius
irrisionem manibus militum id est opere uiciorum
corona plectitur spinea cum peccatis iungun
tur peccata. Spina peccatum significat ut ibi. Con
uersus sum in erumpna mea dum configitur spina.
Sic sentis spine accedentes attrahunt te
nent pungunt lacerant et cruentant.
Sic ad peccata accedentes per suggestionem attra
hunt. attrahunt per delectationem tenent per
consensum pungunt per actum lacerant per consue
tudinem cruentant non solum animam sed et mo
res deformando. Spinarum flores pulcherri
mi sunt sed fructus amarissimus quia licet peccata
nunc sensum delectent in culpa postea sua ama
ritudine animam cruciabit in gehenna. Vtinam
uero preuaricatores quasi spine euellerentur uniuer
si que tolluntur manibus. Corona de spinis
capiti imponitur cum morsu peccatorum mens sti
gitur. Caput anime mens est. Unde in psalmo. Oleum peccato
ris non impinguet caput meum. Prius caput regis un
gitur deinde coronatur. Oleum significat gratiam spe
cialem que cum cuius menti infunditur ungit in
regem corona uirtutum designat uniuersitatem.
Singuli lapides singule uirtutes sunt. In hoc
corona smaragdus fidei uiridescit saphirus
spei flauescat carbunculus caritatis flam
mescit margarita castitatis candescit.
Sicque de ceteris. De hac corona dicitur posuisti

in capite eius coronam de lapide precioso. Quos
christus in presenti coronat ad meritum in fine mi
litie coronabit ad premium. Corona meritorum
gratiosa corona premiorum gloriosa. Sicut quos uicia
nunc coronant ad culpam in fine uite presentis
ad penam coronabit eterna. Sic corona caput
cingit atque constringit ita pena eternitas corpus
circumdabit et animam et cathena delictorum constrin
get conscientiam. Ve ei qui nunc sibi talem plectit coronam.
Tali corone sceptrum congruit arundineum. Harun
do leuis est et uacua nitore habens exterius sed nichil
soliditatis intrinsecus. Hec sunt opera in peccatis
mortalibus facta que leuia sunt quia sine solidi
tate premiorum. Habent tamen aliquando nitorem et laudem
glorie secularis eo quod formam pretendant sanctitatis.
Quia per manum et per dexteram maxime operamur per
ipsam non inconuenienter ipsa operatio significatur. Harun
do in dextera opera sunt a mercede uacua. Tale scep
trum uicia nobis porrigunt et genu flexo
illudunt dicentes. Aue rex iudeorum. Vitia
siue secularia siue carnalia sint quicquid nobis
suis motibus uel opibus honoris impendere ui
dentur in hoc genere illudunt. De hoc habemus ex
emplum in illo diuite qui induebatur purpura et
bysso et epulabatur cotidie splendide. Cuius com
missio eius luxurie satisfactum est quasi genu flexo
cum illusione salutabant eum. Cum uero in suis
uoluptatibus mortuus est quasi in faciem recedentis
expuebant. Harundine caput eius percusserunt cum
propter sua opera uiciosa sepultus est in inferno. Cum
arundine caput spinis coronatum percutitur cum
conscientia mala propter opera inutilia torquetur. Quia ad
litteram saluator uniuersa hec obprobria a malis
intentione mala passus est non mirari debe
tis quod secundum intellectum spiritualem in malum interpre
tata sint. Nam sic sepe dominus est non nunc in mem
bris suis et in peccatis nostris patitur et crucifigitur. Sequitur.
Et postquam illuserunt ei exuerunt eum clamide
et induerunt eum uestimentis suis et duxerunt eum
ut crucifigerent. Vestimentorum hec commutatio pecca
toris est conuersio. Cum iustus de bono conuertitur ad ma
lum uestimento salutis et stola iusticie ex

uitur. Cum uero de malo conuertitur ad bonum: eisdem
uestimentis reinduitur. Supradictum est clamidem
coccineam figurare uicium luxurie. Hac ueste
cum uestibus scilicet inductum nemo simul uti potest.
Cum uicia uestimenta salutaria iusto extrahantur:
quam eisdem illum induere dicuntur. Utique per occa-
sionem. Quidam cadit et post lapsum sic exemplum hominis
de peccato fortius resurgunt: et ita eadem ruina
efficitur eis occasio salutis. Secundum hunc sensum
perfectio culpe cum dolore penitentie nos reinduere
dicuntur uestimentis innocentie. Quidam enim
considerata magnitudine peccatorum suorum tanto
constringuntur timore gehenne: ut ipsa uicia
atque peccata commissa de seculari eos conuersatione
educere: et ad crucem idest ad duram penitentiam ducere
uideatur. Non tamen hoc fieri potest sine gratia dei ope-
rante. Quia uobis loquimur fratres etiam ipsa exponere
ad uitam religionem in quantum ualemus flectere
conabimur. Stultitiatis enim est: aliquid extra posito ua-
rianda est. Crux salutaris est dura pro peccatis
penitentia: que est in duris et aduersis obedientia. Si uolun-
taria fuit ipsa obedientia: crux ihesu est. Sin autem: crux
quidem est sed crux ihesu non est. eo quod salutaris non fit.
De utroque exemplum habemus in sequentibus. Ita enim scriptum est.
Exeuntes autem inuenerunt hominem cyreneum ue-
nientem de uilla nomine symonem. Hunc anga-
riauerunt ut tolleret crucem eius: et uenerunt in locum
qui dicitur golgotha quod est caluarie locus. Iohannes dicit
ihesum portasse crucem: his uerbis utens. Susceperunt
autem ihesum et duxerunt: et baiulans sibi crucem exiuit
in eum qui dicitur caluarie locum hebraice golgotha.
ubi eum crucifixerunt. Christus crucem suam uoluntarie por-
tauit: et ideo secundum uaticinium ysaie principa-
tum in illa meruit. Et factus est inquit principatus
eius super humerum eius. Qualis principatus: Audite
apostolum. Christus factus obediens patri usque ad mortem:
mortem autem crucis. Propter quod et deus illum exaltauit. et dedit
illi nomen quod est super omne nomen. Et cetera. Humeris ho-
noria portantur. Qui propter christum dura precepta obedi-
entie uoluntarie suscipit. et sine murmuratione portat:
collocabit in iudicio suo christus illum cum principibus. cum principibus
populi sui. Symon quidem crucem christi portauit. et
ad portandum obediuit: sed per eandem obe-
dientiam non meruit. quia spontanea non fuit.
Nam angariatus est ut tolleret crucem. Symon
interpretatur obediens. Crux christi tollitur atque por-
tatur in sanguinis effusione: in proximorum
compassione: in assidua carnis maceratio-
ne. Hec est crux bonorum iuuentium monachorum: christi
in suis membris passionem imitantium. Crux
christi in locum caluarie deportata est. Portauit
illam symon sic alienigena ad eundem locum non
corde sed corpore tantum. Christus uero magis corde quam
corpore: quia pati uoluit. Oblatus est quia ipse uo-
luit. Locus caluarie in quem deportatur crux penitentie:
monasterium siue aliud quodlibet religionis ex-
primit locum. Dictus est caluarie locus ille ob decolla-
tionem dampnatorum. Caluaria proprie humani ca-
pitis est: a caluicio descendens. Caluicium locus
capitis est. in quo capilli ceciderunt. Caluaria propter
defectum capillorum. designat uirtutem paupertatis.
ob decollationem dampnatorum uirtutem exprimit
humilitatis. Caput in scripturis sepe pro mente poni-
tur. ut ibi. Leuate capita uestra. idest exhilara-
te corda. Decollatus in statura sui corporis hu-
miliatur. Salubris decollatio: cordis est humili-
atio. Semper de anima superbia que caput est omni-
um uiciorum precidenda est: ut sic decollatus idest
humiliatus in cruce ihesu exaltatus. dicat cum apostolo.
Michi autem absit gloriari nisi in cruce domini domini nostri ihesu christi.
per quem michi mundus crucifixus est et ego mundo. Capil-
li in capite: diuitie sunt in mente. Qui autem il-
las contempnit. quasi capilli iam de illorum capite ceci-
derunt. Capilli qui sine corporis detrimento preciduntur:
bona temporalia significant. quibus auaria extersit pe-
des domini. Pedes domini pauperes sunt: quorum inopia
diuitum superfluitatibus tamquam capillis detergen-
da est. Monasterium in quo humilitas est in conuersa-
tione et contemptus diuitiarum in corde: recte cal-
uarie locus dicitur. Christus in caluaria nudus pepen-
dit in cruce. non habens ubi reclinaret caput. Huius fi-
lii sunt humiles: diuitiarum contemptores.
Unde quidam psalmus inscribitur filiis chore. Chore interpretatur
caluus christum significans qui nichil possedit in hoc

mundo q̄ tot' in passione decaluat' est.
tam uestimtis q̄m discipul' notis & ami
cis. Qui n̄ ponere peccata sua q̄si milites p̄h
dis educant de uita sclari. dē pr̄ie sue
illuc portare deb3. ū in humilitate. et pau
ptate sp̄c d̄o satisface possit. S3 dicas. Mo
nastiū loc' caluarie dici n̄ pot. eo q̄d bonis
temporalib' taq̄m capillis habundet. &
in defectu necessarioꝶ nulli ibi pateat
caluitiū. Audi. licet aliq̄n bonis omnib'
affluat. t̄ tn̄ p caluicio reputabit̄. si pp̄e
tatis t̄ uiciū n̄ dn̄et. Sequebat̄ aūt il
lum ut ait lucas multa turba ppli et mu
lierū. que plangebant. et lam̄tabantur
eū. Multi usq3 hodie in utroq3 sexu p imita
tionē xp̄m ad passionē secunt̄. tā cordis
cōpassione. tā carnis mortificatione. scien
tes sc̄ptū. xp̄c pass' est p nob uob relinq̄ns
exemplū ut sequmini uestigia ei'. Multi
etiā ad litt̄am. tā uiri q̄m femine ami
cos et cognatos. ad religionē tendentes.
cum lacrimis & lam̄tis. q̄si ad martyriū se
cunt̄. Sugcant et isti xp̄m sequntes affect'
carnales. q̄ gr̄am p̄cedentē usq3 ad mona
steriū. scil' cotidiani martyrii loc̄ comitan
Conuersus aūt ad illas ihc. dixit. Filie ierus.
ihr̄lm nolite flere sup me. s3 sup uos ipsas
flere. et sup filios ur̄os. q̄m ecce uenient
dies in q̄b' dicetis. Beate steriles et uentres
que n̄ genuerūt. et ubera que n̄ lactauerūt.
Tunc incipient dicē montib' cadite sup
nos. et collib' operite nos. H saluatoris p
ph̄ia n̄ longe post ei' passionē ipleta ē tem
porib' uespasiani et tyti. q̄n iudea uastata
et ihr̄lm obsessa. mulieres delicate p̄pos fi
lios coxerūt. atq3 comederūt. q̄n innumabi
lia uidq3 sex' hominū milia. fame & ferro s̄t
extincti. et iuuenes eoꝶ captiui ducti. Na
sic refert ioseph' insistentib' romanis. iudei
mortuū colliū q̄ peterēt cauinas. Q' etiā
sepsiū testat̄ in q̄da speleo munitionis de
structe cū .xl. comitib' ppriū. inuentū.

et ab hostib' captū. Hoc ē sens' uiboꝶ dn̄i. Fili
e ihr̄lm n̄ ē necesse flere s̄r me cui' passio bre
uis erit & fructuosa. nā ascendā in palmā &
apphendā fruct' ei'. gl̄am uidel' resurrectionis.
ascensionis. et ad dextā patris sessionis. uita
ū et filioꝶ ur̄oꝶ tribulatio longa erit. et sine
fructu erit. Q̄d ū uniusa mala h̄ iudeis acci
derunt ppt mala que xp̄o sūt cā ingesserūt. ip
se dn̄s manifestat. cū subdit. Quia si in uiridi
ligno h̄ faciunt. in arido q̄d fiet. Lignū ui
ride xp̄c ipse fuit. cui' uirore in fructu uite atq3
doctrine ei' apparuit. Hui' ligni rami om̄s sunt
electi. in ipso & p ipsū in celesti paradyso tr̄s
plantandi. Lignū aridū s̄t om̄s mali. sin
uirore gr̄e. & sin fructu iusticie. Q̄d similit
nūc iustum sic s̄t uidel' xp̄m q̄ntū in ipsis
ē eradicare. id3 memoriā ei' de t̄ra tolle. t̄
famā ei' bonā inuidiose denigre. t̄ psecu
tionib' detruncare nituntur. arido ligno.
id3 peccori q̄d fiet. Mittet̄ in ignē et̄n et
ardet. Aliter. filie ihr̄lm nolite flere s̄r me. et
cetera. Ac si dicat̄ eis q̄ suasione amicoꝶ suoꝶ
uiuit̄ defleant. Nolite ipedire dēe meam
pniām meā. q̄a p dolorē cordis. et mortifi
catione carnis. pueniend' ē ad gl̄am resur
rectionis. Hec etiā s̄c̄s eis q̄ muliebia sectant̄.
& molles. id3 deliciose uiuunt. pleni' flen
dum ē et lam̄tand'. et sup semetipsos. et s̄r
filios suos. opa uidel' muliebia que sīn uirtu
te s̄t. q̄a sic uiros. id3 iustos opa sua se
cunt̄ ad uitā et̄na. ita mulieres
scil' desides & uitiosos. opa mala comitant̄
ad gehennā. Om̄s credentes n̄
in merito ppt fide qua uiam pace. id3
xp̄m cōtēplant̄. filie ihr̄m nuncupant̄. Int
ptat̄ enī ihr̄lm uisio pacis. Q̄d si fidē habu
erunt et n̄ opa fidei. n̄ eis cōpassio natal' in
memoria dn̄ice passionis pdesse potit. ad sa
lute. cui' uestigia seq noluerūt p imitatione.
Ip̄s si in morte siue in die iudicii dixint mot
tib' i. angelis s̄cis cadite sup nos p protectione.
et collib'. ceteris scil' iustis opite nos a facie

furoris dñi p intercessione ñ exaudient.
qa scriptu ē. Qualem te inuenio. talem te
iudicabo. Et qa plimi in utroq sexu ppt libe
ros dãpnantur. eo qd ppt illoꝝ affectu sepe
peccatis quib⁹ se inuoluant. recte dns steri
les beatificat. Tollerabili⁹ ē cu sterilitate simplr
qin dãpnari q cu fructu liberoꝝ penis eternis im
mitti. Scdm ꝓphām ds punit pccā patrum
in filios. usq in tcia et quarta generatione.
et hoc ppt maloꝝ opu imitatione. Paren
tum uita filij libent imitant. Sequit.
Ducebant aūt et alij duo nequā cu eo. ut
interficerent. Duo gña hominu ducunt ad
dce ordinis. innocentes et peccores. Inno
centes magis xpm imitant. Na ad passi
xpm one ñ ducuntur ꝓpria pcca. s; aliena. qa sic dic
apls. xpc tradit est ppt delicta nra. Non dic
sua. s; nra. Peccores ad onusione ducunt pcca
ꝓpria. sic et illos duos nequā ad morte dcis sua
ducebat malicia. Signant aūt peccores ñ ama
litia conuso. s; ad ordinē religionis compe usos.
Hec enim ... loci ul habitu mutatio. sed cor
dis contricio. Qida ad ordinē ueniunt. ñ amo
re iusticie. ñ desidio celestis patrie. s; tm ti
more gehenne. Alios mundi hui⁹ glā. qsi
pylatus ad dce ordis mittit. qa cu aliqui⁹ in
famie. l ppt incomodu corporal inopie mu
du fugiunt. et discipline regulari se subici
unt. Tales nequā sunt qin diu in tali statu
sunt. qa ois ypo ... ta nequā. Duo aūt dicunt
nequā. ppt ... fines dissimiles. Na unus ex
eisdē nequā saluat ē. alt ū dãpnatus.
Et ... uenert ut ait mathe⁹ in locu q
dr golgotha. qd ē caluarie loc⁹. et dedert
ei uinu bibe cu felle mixtu. Marc⁹ posuit
uin mirratu. Et cu gustass; noluit bibe.
Marc⁹ dic et ñ accepit. subaudis ut biber.
Satis credibile ē qd in uinu acetosu mi
serunt myrra et fel. Myrra ppt amaritu
dine. fel ppt fetore. Hec qle condimtu ñ la
tronib⁹ s; saluatori ꝓparatu. Vox ei⁹ ē in
ps. Dedert in esca mea fel. et in siti mea

potauert me aceto. Potauit eu nouica
sua synagoga ut dcm ē aceto. myrra et
felle mixto. p qb⁹ nc indesinent potat
a sponso eccla. uino condito. et multo ma
lagranatoꝝ suoꝝ. Vox ei⁹ ē in canticis can
ticoꝝ. Apphendā te et introducā te in domu
matris mee. et in cubiculu genitricis mee. ibi
me docebis. et dabo t poculu ex uino condito.
et musto maloꝝ granatoꝝ meoꝝ. Docuit xpc
synagogā. et potauit eu aceto. myrra fel
leq mixto. docet ecclam. et ñ cessat illu
potare uino maxissimo. speb⁹ aromaticis.
melleq condito. Inebriat xpm sua eccla. seu
quelib; electa aīa uino conpunctionis. speb⁹
aromaticis in fraglantia sce deuotionis.
dulcedine mellis in suauitate cordis. Ad
dit etiā quoq mustu maloꝝ granatoꝝ. p mar
tiriu in feruore caritatis expssu. Dictu ē
in supiorib⁹ milites pslidis uicia mundi
hui⁹ atq carnis figurare. A qb⁹ in loco cal
uarie. id; in monastio ppt auitate nichil
in eo possidentiu s; dco. frequent nouitijs
ppt asptate cordis in eo dcfigendis pot a
marissim⁹ ꝓpinat. Dat inqm acetu myr
ra cu felle mixtu ut bibant. Acetu qd bi
bitu fauces contrit. et cor constringit. signat uica
um tristicie. myrra que amara ē zelu ex
pmit amaritudis. uiciu et rancoris in
dignationis et ire. fel ppt fetore uiciu de
signat luxurie. Et nob fres q ia diu tecce
dinis affixi sum⁹. huiusmodi pot⁹ aliqn p
pinat. S; cauendu ē et nouicijs et nob.
ne oblatu bibam⁹. Xpc legit uinu cu fel
le mixtu gustasse. ñ bibisse. Et hoc ppter
nos fecit arbitror. in qb⁹ ipse ē p grām. Qn
nob offert manib⁹ militu. id; ope uicioꝝ
pot⁹ mortis p suggestionē. si resistere ñ ua
lem⁹ ñ de illo gustem⁹ p delectationē. oib⁹
modis ē cauendu. ne de illo bibam⁹ p con
sensu. Xpc scdm marcu bibe noluit. cui⁹
mente siue carne. nullu pccm ñ dico consensus.
s; ñ delectatio tetigit. Cont pdcm poculu

mortis. q̄ tn̄ n̄ erit ad morte͂ si gustatū
n̄ bibat. xpc nob̄ ꝓpinat calice͂ saluta
rem: calice͂ suū p̄clarū ⁊ inebriante͂. In
hoc calice n̄ inuenit̄ acetū sclāris tri̅sti
ce: s; uinū sp̄ual' leticie. De hoc uino dr̄
in ps. Et uinū letificet cor hoīs. Ht̄ ꝑ myr
ra amaritudis ⁊ indignationis: sua
uitate͂ intimi saporis. Qō ꝓph̄a n̄ igno
rans. ait. Gustate ⁊ uidete q̄m suauis ē
dn̄s. In calice xpi n̄ inuenit̄ fel inuidie
siue fetentis luxurie: s; dulce mel' in
iocunditate ꝯtēplationis diuine. Seq̄tur.

Postq̄m aūt crucifixert eū diuiserūt uestim
ta eī9 sorte͂ mittentes. Pri9 de crucifixione
saluatoris: deinde de uestimentoꝝ eī9 di
uisione dicendū ē. Qualit̄ in peccatis n̄ris
siue in membris suis crucifigat̄. ia͂ ex parte
dc̄m ē: nc̄ q̄m crucifixio eius corporal' nob̄
imitanda sit. breuit̄ dicendū ē. Ait eni͂
apl's petr̄. Xpc passus ē ꝑ nob̄ uob̄ relin
quens exemplū. ut sequamī uestigia eī9.
Q' n̄ seq̄t̄ xpm crucē suā cotidie tollendo. id;
carne͂ macerando: n̄ pōt eī9 ēē discipul9.
Q' aūt xpi sunt ut ait apl's carne͂ suā cru
cifixert cū uiciis ⁊ ꝯcupiscentiis. id; cū opi
b9 et desideriis. Ex crucē a uiatu: figens alicu
ius cordis asperitate͂. Q' aūt xpi sunt. uigiliis:
et ieiuniis. frigore ⁊ nuditate. laborib9
et erumpnis. carne͂ suā affligunt. et uicia
cū ꝯcupiscentiis in se restringunt. Tal' cruci
fixio ualde meritoria ē. Claui sc̄ p̄cepta obe
dientie. q̄b9 religios9 ordini suo debz affigi.
Xpc manib9 ⁊ pedib9 totoq; corpore cruci
fix9 stabat: et in eād afflictione usq; ad mor
tem ꝑseuabat. Monachi q̄s claui obie͂ te
nent. sin licencia nichil opant̄: sin licentia
p̄scriptos t̄minos n̄ excedunt̄: ⁊ ita crucifixos
se ostendūt. et in manib9 et pedib9. Xpc so
lam linguā liberam habuit ad loq̄ndū:
et nos loco lingue man9 cū digitis ad sig
nandū. Non nos fr̄es extollat tal' crucifi
xio: q̄a q̄ntū ad xpi penas. nulla ibi com

paratio. Nob̄ indulta sunt ad ābulan
dum loca latiora. et ad loq̄ndū t̄pora
spaciosa: xpc ꝯfix9 clauis stabat īmobil':
cui loq̄ndi breuitas. ta͂ penis urgentib9.
q̄m iudeis subsannantib9 satis erat diffi
cilis. Stabat tn̄ animi fortitudine fix9:
et nos stare debem9 in cruce cordis in duris
et aduśsis. Pseuauit xpc in cruce usq; ad mor
tem: ⁊ usq; in fine͂ in cruce cordis ꝑseuare de
bem9. Non illū de cruce deposuerunt irrisi
ones pontificū. scribaꝝ atq; phariseoꝝ su
ꝑ eū capita sua mouentiū: neq; uoces la
tronū blasphemantiū: s̄ ⁊ nos nulle tēp
tationes. nulle insultationes. uel irrisi
ones. siue demonū siue uicioꝝ. siue ma
loꝝ hominū. de cruce cordis deponēe debent.
In loco enī caluarie tal' crucifixio celebranda ē.
Q' corp9 suū in ordine ieiunando. uigi
lando. ⁊ alio q̄cūq; modo mortificat et ꝓ
ꝓrie uoluntati n̄ renunciat. dn̄i
ce passioni n̄ se ꝯformat: neq; tal' crucifigi
tur in loco caluarie. neq; fili9 chore. id;
xpi in cruce decaluati dici pōt: eo q̄d capilla
tus. id; ꝓpietari9 sit. Xpc calu9 pependit in cruce:
celo ⁊ terra nudat9. Hoc illos ualde t̄rēre de
bet. q̄ in cruce cordis sup̄fluitates querūt in
uestimentis: acetū ū ⁊ fel. eos q̄ sup̄fluitates
querūt in alimentis. Hoc in loco lucas inserit
q̄d dn̄s in cruce ꝑ suis inimicis orauit.

Ihc aūt dicebat. Pat̄. dimitte ill' q̄a nesciunt
q̄d faciunt. Uidete fr̄es kmi. q̄nta caritas.
q̄nta mīa et pietas. Phys in tormentis xpc
posit9 erat. q̄s ꝑ potentiā diuinitatis in
momento dāpnare poterat: immo meritis eoꝝ
exigentib9 dāpnare debuerat. Non enī ad in
patiam salutis auctore͂ moue͂ potant. neq;
caritate͂ cordis eī9 extinguere mala illata.
n̄ inuidiose accusationes. et falsa testimoīa:
n̄ alape. n̄ colaphi. n̄ uincula: n̄ spinea co
rona. cū arundine ⁊ ꝑpura: n̄ acetū. n̄ fel.
n̄ flagella. neq; crucifixio ipsa: q̄n ꝑ ill' cū ef
fectu oraret. Ut hoc scire debetis q̄d n̄ om

nib' pat culpā dimisit: s3 hijs p q'b' filii
orauit. Non enī potat uitatis oratio
ee ficta: neq3 uite depcatio supplicacia. Nos
miseri hoies quiq3 p iniurias nrīs n solū
n oram': s3 qd deti' e. maliū ut optam'.
Non illoz tm ap dm siue iudice terrenū
accusam': s3 in qntū ualem' accusam'. Et
utinā hoc tm fieret in odientes. & n magis
in amicos. Q' u p calupniantib' & psequen
tib' se orant: ostendit se filios ee patis q in ce
lis e. et fres ei'. q in cce pendens p inimicis
suis orauit. Postq̄m inqt crucifixerit
eū diuiserit u stimta ei'. sorte mitten
tes: ut adimpleret qd dcm e p pphām.
Diuiserūt s uestimta m ea: & sup uestem
meā miserūt sortē. Johs aptl' h loqt. Mi
litaq. Milites g cū crucifixissent eū. accepe
runt uestimta ei'. & fecert qtuor partes.
unicuiq3 partē militi. Et tunicā. Erat
aūt tunica inconsutilis. et texta desup p to
tū. Dixert g. Non scindam' eā: s3 sortiam
de ea cui' sit. Ex hoc loco pbat saluatore
habuisse in corpore suo uestimta multa
& honesta. Numer' uestimtoz colligit
ex numo militū. P hoc aū qd milites qui
plebe digniores ee solent. xpi uestimta int
se diuidebant. n amore scitatis s3 cā cupidi
tatis: pbat eād uestimta n uilia s3 hone
sta fuisse. Vn religiosis de pluritate & ho
nestate uestimtoz n e timendū: dū modo
pciositas et supfluitas caueat. Nob u sic ce
teris claustralib' numer' color & forma pscp
ta st. Vestimta crucifixi. uirtutes st hois claust
lis. atq3 religiosi. cui mund' et ipse mundo
crucifix' e. Milites p hoc qd uestimta salutis
int se diuisert: intelligi posst uitutū emu
latores. ct uicia dimicantes. & uitutib' ali
enis p exemplū se munientes. Sic dic scs
iob. militia e uita hois sup trā. Vn necesse
hmis ut uestib' xpi. que st armata dei mu
niam. Vn apls discipulū bn militantem.
ad militiā hortat dicens. Hoc pceptū comdo

t fili mi thymothee scdm pcedentes in te
pphias. ut milites in ill' bonā militiam:
hns fidē & oscīam bonā. Q'a nemo oms
xpi uirtutes in usu hre pot: recte int se
xpi uestimta milites diuisisse dicunt.
Quatuor partes uestiū ptinent ad .iiij.
uirtutes cardinales: id3 iusticiā. pruden
tiā. fortitudinē. tepantiā. Virtutes iste
uestes st. n solū aie diuinit collate ad nudi
tate ei' tegendā: imo etiā ad decore ei'
natale augendā. Qd iusticia uestis sit
xpi: audi ysaiā. Et erit inqt iusticia cin
gulū lumboz ei'. Et dns ipse in eod pphā.
Gaudens gaudebo in dno: & exultabit
aīā mea in do meo. Q'a induit me ue
stimto salutis: et indumto iusticie cir
dedit me. Vestimtū ei' ee fortitudinē:
dd dic in ps. Dns regnauit decore indut'
e. induit est dns fortitudinē & pcinxit se.
Qd eisdē uitutib' & xpi corp' id3 ecclia et
mēb' ei' uestiant: ex plib' pbat locis. De
ueste iusticie pphā dic xpo. Sacdotes tui
induant iusticia. De ueste fortitudis sa
lomon loqt in laude ecclie. seu electe aie.
fortitudo & decor indumtū ei'. Idem de pru
dentia. atq3 tepantia intelligend' e. Mili
tes g uestimta crucifixi int se diuidunt: q'i
in uita spuali pficientes. cuilibz usu uir
tutes s p exemplo pponunt. Imitat iste
in uita pfecti in q xpi uirtutes resultant.
animi fortitudinē ad molestias pferen
das: ali' tepantiā ad illecebs cohcendas:
ali' iusticiā ut miseris subueniat: ut uni
cuiq3 qd suū e tbuat: ali' pdentiā. p qm
insidias pcaueat dyaboli. In quoq3 uitute hr
qtuor ceris qs eminet: qsi illā in diui
sione specialr accepit. Tunica inconsu
tilis. et texta desup p totū. caritas e. qm
dns alibi ueste nuptialē uocat. Caritas
tunica e: qa nulla uit' s aīam uestit qm
caritas. Tunica pl' ceteris uestimtis adap
tat corpori. Palliū breue n ualens utq3

operire. caritas ficta e. Caritas tunica
inconsutilis e. qa op hois n e. Homo qde
natalr hre pot iusticia. prudentia. for
titudine. tepantia. s n caritate. Unde
pulchre d texta desup. qa dei op e et don.
& bn addit p totu. uidet ppt habitu mo
tum. et actum. Que tante dignitatis e.
ut n solu don dei. s et dei noie glet. Ut
ait iohs. ds caritas e. et q manet in cari
tate. in do manet. et ds in eo. Vestis int
duo ligna texit. supi uidet et infi. Duo
ligna duo s caritatis pcepta. id dilectio
dei. et dilectio pximi. Cu ppt se ds. et ppt
dm pxim diligit. qsi uestis caritatis
int duo ligna texit. Q u dm s pximo
t pximu s do diligit. hic tunica incon
sutile scindit. Et tal qdem n diligit. qa
caritas scindi n pot. Vel tota possidet. t
tota subtrahit. Non miru si tale ueste ta
utile. ta glosa tam pciosa. oms milites
hre desiderant. Qd eni dicant. Sortia
mur de ea cui sit. In sorte dei gra comdat.
Non eni sors respondet ad arbitriu hois.
s ds teperat illa. hinc dd dic. In manib
tuis sortes mee. Legim filios isrl frequent
usos fuisse sortib. s et mathias sorte elec ab aplis
tus e. Q a in hois potestate n e ut cari
tate hat. recte milites sup ueste ihu.
id cari tate sorte misisse legunt. In
mala au significatione sedm qd sup expositu
e. milites ihm castigentes uicia s iusti
stimulantes. In q ut efficati gram ihu
necare possint. uestimta salutis s fide
usurpant. Accedit eni uiciu crudelitatis
sub ueste iusticie. uiciu astutie. id male
calliditatis sub ueste prudentie. uiciu
pertinatie sub ueste fortitudis t constantie.
uiciu dissolutionis sub ueste tepantie.
Hec in hc modu uicia s usurpant uesti
menta uirtutu. Qn ut modu excedit. u
tutis nom amittit. Et milites q
dem hec fecert. et sedentes seruabant

eu. licet uicia mundi hui atq carnis
que militant adus aiam. aliqn iusti
ipugnando castige cessent. n tn illu pns
desert don spe in eo e. Un ppha dic in ps. Ip
si calcaneu meu obseruabunt. Un nemo
in hac uita secur sit. si milites sedent.
qa mortui n s. s quiescunt. Castru n desert.
s obseruant. Et ipsuert sup cap ei cam
ipsi scpta. hic e ihc rex iudeor. de si dicent
Ideo crucifix e. qa rege se fecit. cesari in hoc ot
dicens. Iohs hic apti loqt. Ait itaq. Scpsit
au et tytulu pylat et posuit sup cce. Erat
au scptu. Ihc nazaren rex iudeor. Tytul e
comdabit memoria alicui s. Est eni ty
tul pconiat. triumphat. memoriat. Tytul
pconiat e. q ponit in portis ciuitatu. lau
de ciuitatis continens. Titul triumphalis
e q erigit in memoria triumphi habiti ab
aliq de inimicis. Talis fuit tytul xpi. q
in cce pncipatu inuit. Un ppha dic. Dns
regnauit a ligno. Tytul memoriat ponit
in tytulis mortuor. Q a xpc p passiam in cce
triumphauit. merito sup caput ei a pylato
et ministris posit e tytul triumphat. Erat
au tytul idem scpt hebraice grece et latine. Q s
iste lingue ceteris eminebant. hebraica ppt
lege. greca ppt sapiam. latina ppt roma
nam dignitate. Et qa scptu est. in ore du
or. aut triu testiu stabit omne ubu. rec
te triumph dnice passionis trib linguis sc
bit. Scpta ppetuitatis signu e. Qm triu
pham de hoc mundo. mundi glam contep
nendo. eiq uicijs n consentiendo. s cruciat u
lor p passiam sufferendo. qsi a pylato et
ministris ei tytul triphat capiti nro suppo
nit. Tytul cruci affix erat. qa uictorie co
rona. et pene debet gla. Ubi triumph ibi sal.
u sal ibi florid aspect. Ihc interpt saluator
t sal. nazaren mund uel florid. De uicijs
triumph saluat mundat et coronat. Corona
regi debet. Q sqs g in cce ordis p passiam
xpi gra triphat. n imerito ta insigni tytulo

honoratur. ut de eo dici possit. ihc nazarenus
rex iudeorum. Ihc quia alios suo exemplo saluat.
nazarenus quia sanctis suis orationibus eosdem mun
dat. rex iudeorum. quia ipsum ostendentes uerbo et ex
emplo ducit ad regnum. Hunc ergo tytulum
multi legerunt iudeorum. quia prope ciuitatem erat
ubi crucifixus est ihc. Non potest abscondi ciuitas
supra montem posita. neque uita iusti tytulis
uirtutum insignita. Qui enim carnem suam mortificat
ut alii uideant. quasi iuxta ciuitatem crucifigitur.
Tali modo paulus crucifixus est. qui stigmata domini sui
crucifebat(?) in corpore suo. Cuius tytulum et he
brei et greci et latini. id est romani legebant.
quia ex hiis tribus linguis credentes uerbis et epistolis
ad formam sue crucis inuitabat dicens. Imita
tores mei estote sicut et ego xpi. In cuius passi
onibus que multa et uaria fuerunt. usque ho
die non solum ab hebreis. grecis. et latinis. sed ab
omnibus gentibus triumphus uictorie eius legitur.
et xpc in eo glorificatur. Beati qui sic corpora sua
cum uiciis et concupiscentiis crucifigunt. ut
tytulus dominici triumphi in eis resultare. et ueri
iudei in eis per exemplum bonum legere possint.
Dicebant ergo pylato pontifices iudeorum. No
li scribere rex iudeorum. sed quia dixit rex sum iudeorum.
Hec uox illorum est qui uitam iustorum hypocrisim
iudicant. dicentes adhoc tantum eos corpora sua
pre ceteris affligere. ut uideantur ab hominibus.
et glorificentur ab eis. Reuera qui hoc faciunt non
sunt reges iudeorum. id est principes et duces pro
ximorum. sed ipsa tantum simulatione sanctitatis.
se reges esse dicunt. Qui uero per uitam rigidam corpus
suum crucifigit. et hoc propter xpm facit. xpm confi
tentibus bonum dans exemplum. rex est iudeorum.
Quicquid mali dicant. tytulus glorie eius apud deum non
corrumpetur. Unde pylatus iudeis respondit. Quod
scripsi scripsi. Geminatio signum confirmationis
est. Sed dic quis. Cum gloria mundi omnino contra
ria sit uoluntarie paupertati. despectui. car
nis quoque cruciatui. que omnia ad xpi crucem pertinent
sic tamen propter xpm fiant. quid est quod pylatus qui mun
di gloriam signat. sic mundo crucifixos. tytulis tam

phalibus magnificat. Utique in hoc quod bre
uis est et uariabilis. florens et deceptibilis.
Quos exaltat citius deicit. et cum hiis uidetur. sic
umbra fugit. Cuius florem fructus non sequitur. sed
mors et gehenna. Ecce in hiis omnibus
mundi contemptores. et crucem penitentium mag
nificat. et quasi reges tytulis exaltat. Sequitur.
Tunc crucifixerunt cum eo duos latrones. unum
a dextris. et unum a sinistris. Omnis latro de
terior est atque crudelior. quia animam propriam occidit
per malam uitam. et animas proximorum per malum ex
emplum. Tales frequenter ueniunt ad ordi
nes districtos quasi pro suis homicidiis crucifi
gendi. sed quia non ueniunt ut supradictum est amo
re iusticie. sed tantum timore gehenne. siue
aliqua urgente necessitate. a cruce xpi sunt alie
ni. Cum bonis uigilant et ieiunant. labo
rant et orant. tacent(?) et obediunt. sed ta
lis crucifixio eis non prodest ad salutem. eo quod non
amor sed timor in causa sit. Xpo sua crux pla
cuit non latronibus. Quidam etiam ad crucem ordinis bona
uoluntate ueniunt. sed mox ut clauis
obedientie ceperint configi. sic immutant
sic recalcitrant. ut magis ad crucem latronum
quam ad crucem xpi pertinere uideantur. Cum in
lucka domo ordinis cisterciensis quidam reli
giosus conuersus sub diuo staret et adoraret.
contemplatus est xpm in cruce pendentem. et quin
decim tam ex conuersis quam ex monachis cum
eo hinc inde. Cumque saluatorem a conuerso scisci
taretur quid hoc portenderet. et ille respon
deret se ignorare. ait dominus. Hii solummodo xv
in tota congregatione mecum crucifixi sunt. et in
mea cruce pendent. eo quod nichil proprietatis ni
chilque proprie uoluntatis sibi retinuerunt. De
hac uisione plenius me scripsisse recolo in
libro dyalogorum distinctione octaua capi
tulo xviii. Ut autem crux nostra nobis esse possit ad
meritum. xpi sequamur exemplum. et ducet nos
ipsius patientia. ipsius obedientia de pena ad refrigeri
um. de merore ad gaudium. non gaudium tran
sitorium sed eternum. in quo idem dominus ac salua

Lator noster cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat per omnia secula seculorum amen. Explicit omelia vii. Incipit omelia viii.

Hactenus de Christi tormentis dictum est: que non secuntur ad irrisionem eius pertinent. Videte quod fecerint: audite quod dixerint. Ita enim scriptum est. Pretereuntes autem blasphemabant eum mouentes capita sua et dicentes. Vach qui destruis templum dei et in triduo illud reedificas. Quod sit templum dei. que eius destructio. et que eius reedificatio secundum sensum moralem: in superioribus expositum est. cum de eodem capitulo apud prophetam accusaretur sacerdotum. Et adiecerunt. Salua temetipsum. Non ideo ihesus crucifigi uoluit. ut seipsum inimicis subsannantibus penis subtraheret: sed ut peccato uulneratos suis tormentis subueniret et sanguinis effusione sanaret. Secundum nomen eius: ita et opus eius. Ita et iustus de corporis sui tormentis non multum curare debet: dummodo ipse in anima et alii eius saluentur exemplo. Non est signum perfectionis sed potius infirmitatis in cruce ordinis querere commoda carnis. Non tamen salutem impedit si ad hoc iustus rigorem temperet ad tempus. siue in alimentis siue in uestimentis aliquid corpori suo plus solito indulgendo: ut deo postmodum melius seruire ualeat. Si filius dei es: descende nunc de cruce. Solent aliquando homines seculares atque carnales claustralibus atque spiritualibus personis susceptam ordinis asperitatem huiusmodi uerbis improperare: et ad descensionem uite melioris inuitare. Non deo placet ut homo seipsum interficiat. Talis uita tamen homicidis et sceleratis debetur: non eis qui modestius in hoc mundo uixerint. Sicque miseros ad apostasiam trahunt. Et ut ad eis consolationis impendant: uerbis blasphemie eos sollicitant dicentes. Quos deus eterna predestinatione in filios adoptauit: finaliter perire non poterit. Reuera fratres huiusmodi uerba multos descendere fecerunt de cruce ordinis: quibus et causa fuerunt eterne mortis. Quod non principes sacerdotum illudentes cum scribis et phariseis uerbis similibus saluatorem subsannabant: ad nequitiam cogitationum. sermonum et operum pertinet. A quibus etiam gratie illuditur: si ad gratulationem dampnationis pertendat non fides cum merito boni operis. sed titulus predestinationis. Quis enim scit utrum amore dignus sit an odio. Si rex israel est inquiunt: descendat nunc de cruce et credimus ei. Confidit in deum: liberet eum nunc si uult. Quicquid enim nobis uitiose cogitationes contra salutem nostram suggerunt: quicquid aliorum colloquia praua de filiorum dei adoptione intulerint nobis proponant: de cruce ordinis quam Christi exemplo ascendimus non descendamus: quia Christus in cruce usque ad mortem perseuerauit. Gloriosius et mirabilius fuit illum de sepulchro mortuum resurgere: quam de cruce adhuc uiuentem descendere. Ideo enim hortabantur eum cum irrisione de cruce descendere: quia dixerat. filius dei sum. Et nos saluator ipse uocat filios dei. Quotquot inquit receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri. hiis qui credunt in nomine eius. Non nos hec promissio extollat et a bonis operibus auertat: quia qui hodie est filius dei. cras esse poterit filius dyaboli. Non solum filii dei dicuntur adoptione: sed etiam imitatione. Iudeis dyaboli maliciam imitantibus: uoce Christi dictum est. Vos ex patre dyabolo estis. Hunc principes sacerdotum cum scribis et phariseis imitantes Christum blasphemabant: nomen filii dei ei improperantes. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. Lucas dicit tamen unum ex latronibus insultasse domino: hiis uerbis utens. Unus autem de hiis qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens. Si tu es Christus saluum fac temetipsum et nos. Respondens autem alter: increpabat eum dicens. Neque tu times deum quod in eadem dampnatione es. Et nos quidem iuste. nam digna factis recipimus: hic autem nichil mali gessit. Et dicebat ad

ium. Dñe memento mei dũ ueñis in regnũ
tuũ. Non in hoc loco mathe⁹ & lucas con
traria senserit: licet contraria scripsisse uide
ant̃. Aliquñ in [illegible]uris diuinis pluralis
numerus p singulari ponit̃: ut in illo loco
ubi discipuli murmurasse legunt̃ p effusione
ungenti cũ aperte hoc soli iude imponat̃.
Qd un⁹ facit sepe omnib⁹ imponit̃. Vel po
terat eẽ ut prius ambo latrones dño insulta
rent: ac deinde un⁹ uisa ei⁹ patientia et uere
rentia penitentiã ageret gr̃a diuina con
punct⁹. Quanta et qm̃ pfecta in eo fuit fides.
spes. et caritas. qm̃ uera confessio: facile ex
ei⁹ ub̃ colligit̃. Fuit eñi de necessitate uita
tem: et ideo pena latronis mutata ẽ ei in
gl'am martyrii. Fact⁹ ẽ in momento tempo
ris de latrone martyr: de blasphemo confessor
de proditore testis ueritatis. Pendebat ibi xp̃c
in cruce: & duo latrones simul̃r in crucib⁹ hinc
inde. In cruce xp̃i glorificatio: in cruce dextri latronis
consolatio: in cruce sinist latronis confusio. Xp̃i pe
na fuit sine culpa: et ideo p⁹ penã glorificatio.
Dextri latronis pena fuit p culpa: et p⁹ pena
propter fidem & penitentiam remissio. In cruce sinist lat
ronis pena p culpa. et p⁹ penã ob malũ indu
rationis eterna dampnatio. Audite nc fr̃es qd
latroni penitenti atq3 confitenti respondeat
medic⁹. Amen dico tibi. hodie mecũ eris in pa
radiso. Ubi xp̃c ibi paradys⁹. Utriq3 latroni sua
pena data fuerat p medicina. Quoniam q̃a lat
sinist contempsit: mortem eterne dampnationis in
currit. Alt̃ uero lat q̃a pena illata us⁹ ẽ p me
dicina sanat⁹ ẽ in aĩa. Ex q colligit̃ qd penitentia
uera nunqm̃ sit sera. Puto tñ beatũ illum
latronem. imo beatis beatiorem gl'am repmis
sam magis fidei sue magnitudine. qm̃
aliq penitentia meruisse. Quis unqm̃ tantam fidem
tam puram tam gloriosam audiuit ab homine. Non
audierat lat iste xp̃m pdicantem: nec eum
uiderat miracula facientem. Sed qd. Vi
derat eũ flagellatũ. spinis coronatũ.
nudatũ. aceto et felle potatũ. aliisq3 hu
iusmodi obpbriis indignissime uexa
tum. Audierat eũ irrisum: blasphemi
is eũ commotione capitũ a sacerdotib⁹. scribis.
& phariseis denotatũ: nondũ uidat so
lem in ei⁹ passione obscuratũ: nec uelum
scissũ. neq3 terrã motã cũ scissione petrarũ:
et tñ dicebat morituro. Dñe memento mei
dũ ueñis in regnũ tuũ. Nequaqm̃ hoc intel
lexit de aliq regno terreno. de q p morte in
primo saluatorem uidit exiturũ: sed de reg
no celesti. in q p⁹ mortem illũ credebat reg
naturũ. Unde nõ dicebat memento mei dũ
ueneris in regnũ celorum: sed in regnũ tuũ. Nec
miremini fr̃es qd lat iste tam uelocem
promeruit requiem. Nam baptismi ĩt⁹ hoc
effectũ. Est eñi baptism⁹ aque. sanguinis.
et fidei. Hoc baptismo lat baptizat⁹ a culpa:
ad requiem paradysi transiuit sine pena. Per lat
ronem hic beatũ a dextris. signat̃ mortificatio
carnis p gl'a celesti: p latronem a sinistris. mor
tificatio carnis p aliq causa mundi. Neq3
de hoc mirari debetis fr̃es qd frequent̃ con̄ p
positam typica expositione iterum. miscendo
allegoriã cũ moralitate: q̃a nõ solũ utili
tatis. sed et breuitatis cã id facim scaatis. Se
cundũ sensũ moralem ihc in cruce gr̃a ẽ eẽ
in amaro corde. Lat sinist. uitiũ ẽ ingratitu
dinis. et diffidentie: lat pendens a dextris.
iustitiam exprimit penitentie cũ spe uenie. Qm̃ pecca
tor dei bñficiis ingrat⁹ desperat: q̃si lat sinist
ihm in ei⁹ mente blasphemat. Quem si spes
uenie ad salutem erigat: q̃si lat dext blasphe
mantem increpat. Cui paradys⁹ pmittitur:
cum gr̃a diuina opante mens in gaudiũ
uitat: et cordis claustrũ paradysi deliciis quãtũ
ad contemplationis gustũ commutat. Sequit̃ in eo
Stabat iuxta crucem ihu mat ei⁹. Johanne
et soror matris ei⁹ maria cleophe. & maria
magdalene. Cũ uidisset ergo ihc matrem et di
scipulũ stantem quem diligebat: dicit mat
sue. Mulier ecce fili⁹ tu⁹. Deinde dic discipu
lo. Ecce mat tua. Et ex illa hora accepit eã

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

beneficia ecclesie tue michi exhibita abstulit
michi mille annorum penas quas sustinere
habebam in purgatorio. Quod si adhuc uno
anno simile michi impenderis opem, omnino li
berabor. Audiens hec episcopus letus effectus deo
gratias egit, missisque litteris ad ecclesias siue
monasteria uisionem omnibus exposuit, et
ut adhuc uno anno iniunctas serua
rent orationes obtinuit. Episcopus uero annum
sequentem precedenti continuauit, tanto in
exhibitione feruentior, quanto iam de libera
tione securior. Expleto anno cum episcopus
missam pro eo celebraret, iterum affuit il
le in cuculla niuea et facie serenata,
dicens sibi omnia optata succedere. Et ait episcopo:
Remuneret deus omnipotens caritatem tuam sanctis
sime pater, quia per te tuam sollicitudinem erep
tus de penis, iam ingredior gaudium domini
mei. Et ecce isti duo anni reputati
sunt michi pro duobus milibus annorum. Et non uidi
eum amplius. Nou. Valde letificant ista, sed
duo michi occurrunt ammiratione digna. Pri
mum est uirtus contritionis, per quam merito dampnandus
digne effectus est uita eterna. Secundum est
uirtus orationum, per quam tam celeriter liberatus
est a pena purgatoria. Mon. Licet magna
uirtus sit in utroque, amplior tamen inuenitur in
contritione. Orationes enim ecclesie siue elemosine
non sunt de substantia meriti; ualent quidem defunctis
minuere penam, sed non possunt augere gloriam. No
miror etiam quod homo apostata in habitu
seculari mortuus et sepultus in cuculla apparuit.
Mon. Contritio de apostata monachum
fecit, et uestem secularem in cucullam conuertit.
Nou. Vellem hoc euidentiori exemplo proba
ri. Mon. Exemplum ad manum est. III.

Beatus Bernardus, sicut michi quidam sacerdos
retulit religiosus, monachum quendam
habuit, in quo quante sit uirtutis contritio
deus manifestius ostendit. Multa adhuc a ue
teranis qui eum uiderunt, quorum adhuc quidam in domo
nostra supersunt, narrari solent, que non sunt scripto man
data. Monachus idem de quo sermo cepit, suadente
inimico habitum deposuit, et parrochiam
quandam eodem cooperante regendam suscepit.
Erat quippe sacerdos. Et quia sepe peccatum
peccato punitur, desertor ordinis in uicium
labitur libidinis. Concubinam, sicut multis
consuetudinis est, ad se cohabitandum acce
pit, de qua et liberos genuit. Accidit ut post
annos plurimos, miserante deo qui nemi
nem uult perire, sanctus abbas per uillam in qua mo
nachus habitauit transiret, et ad domum il
lius hospitandi gratia diuerteret. Quem ille bene
cognoscens, et quasi proprium patrem cum multa
reuerentia excipiens deuotius ministrauit,
et tam ipsi quam sociis ac iumentis necessaria
copiose procurauit. Non tamen recognitus est ab abbate.
Mane cum uir sanctus dictis matutinis paratus esset
abeundum, nec posset loqui sacerdoti, eo
quod maturius surgens isset ad ecclesiam, ait
filio ipsius sacerdotis: Vade defer nuntium istud
domino tuo. Erat autem puer mutus a nati
uitate; qui precepto obediens, et percipiens
uirtutem in se sentiens, ad patrem cucurrit,
et sancti patris uerba uerbis ualde absolute ex
pressit, dicens: Hec et hec mandat tibi abbas. Ita
ut primam uocem filii audiens, et pre gaudio lac
rimans, ut secundo ac tercio eadem uerba repe
teret ammonuit, et quid sibi abbas fecerit dili
genter inquisiuit. Cui ille: Nichil aliud michi
fecit, sed solum dixit michi: Vade dic domino tuo

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

uerba hec. Ad tam euidens miraculum sacer
dos compunctus festinanter ad sanctum uirum ue
nit sequenti cum lacrimis ad pedes illius prostra
tus. Domine pater inquit monachus fui talis ac talis
fui. et tali tempore a monasterio recessi. Rogo
igitur paternitatem uestram ut liceat michi re
dire uobiscum ad monasterium. quia deus in ad
uentu uestro uisitauit cor meum. Cui sanctus.
Expecta me hic. et ego pacto negotio om
reuertens ducam te mecum. Timens ille mor
tem quam prius non timebat. respondit. Domine in
meo interim moriar. Ad hec ille. hoc inquit pro
certo scias. quia si in tali contritione ac proposito
mortuus fueris. coram deo monachus inueniris.
Recessit. rediit. illumque recenter mortuum ac
sepultum audiens. sepulchrum aperiri precepit.
dicentibus qui aderant quid facere uellet. respondit.
Uolo uidere utrum in sepulchro iaceat mona
chus an clericus. Clericum inquiunt in habitu cle
ricali sepeliuimus. Reiecta terra non inuestem quam
sepultus fuit. sed in tonsura et habitu mo
nachi cunctis apparuit. Et magnificatus
est ab omnibus deus qui uoluntatem pro facto reputat.
Ecce in isto manifeste habes quod uera contri
cio coram deo restituat. quecumque tollit uicium
apostasie. hoc tamen scias. quod tempus apostasie
totum infructuosum sit. Nouicius. Bene ex hiis
que iam dicta sunt recognosco uirtutem contri
cionis. sed amplius admiror ineffabilem misericordiam
nostri saluatoris. Homo iste apostata fuit.
fornicator fuit. et quod amplius pondero. co
tidie sacrosancta Christi mysteria tractare pollutis
manibus non timuit. Monachus. Iuste moueris
Ubi contemptus est maior. ibi et culpa grauior.
Ait enim apostolus. Quicumque manducauerit panem et
biberit calicem domini indigne. reus erit corporis

et sanguinis domini. Super quem locum dicit glo
sa. Mortis Christi penas dabit. ac si Christum occi
dit punietur. Si Christi crucifixoribus in pena
similis erit. qui indigne. hoc est in mortali
quolibet existens accesserit. quid de illo scien
dum est qui in multis et assiduis mortalibus
manens non solum non manducat. sed etiam celesti
manibus conficit et tractat. Audi quid mi
dixerit Iohannis cesarij monachus uir quondam abbas
Prumie. Cap. iiij.

Loquente me aliquo tempore quondam cum quodam
sacerdote de peccatis. ille non confitendo. sed pec
cata paruipendendo et cetera. Si peccata sic homines
dicunt sunt peccata et tanta grauia. nunquam saluari
poterit anima mea. Quare inquit. quia in hac noc
te dormiui cum legitima concubina. et hodie cele
braui tres missas. erat autem in eadem nocte
duplex festiuitas. scilicet dominice diei et sancti
laurentij et cetera. Nouicius. Stupenda sunt que audio.
sed mirum ualde. quod deus tam in se contemptum per
sustinet. Monachus. Si deus in peccatis statim occideret
peccatores. non hodie tam innumeros haberet pro
fessores. Uis ergo audire rem horrendam de
sacerdote huiusmodi. in qua et mirari poteris in
effabilem patientiam dei. Nouicius. Volo et desi
dero. quia diuina patientia pro maxime
nobis est necessaria. Cap. v. Monachus.

Dominus Conradus quondam episcopus halberstad
densis anno preterito retulit nobis hystoriam satis
mirabilem. quam contigisse dicebat ante paucos
annos in regno francie. Erat ibi sacerdos
quidam qui in missa nocte natalis domini transire de
bebat per breuem campum. de una uilla ad aliam.
ut ibidem secundum consuetudinem matutinas di
ceret. missasque celebraret. Opere diaboli ut
creditur. iuxta uillam soli sola mulier occurrit.

me certifices. Respondit: Si mihi licuerit libenter hoc faciam. Sicque totali pena plenarie de tormento corporis transivit ad tormentum eterne dampnationis. Nocte quadam infra statutum tempus Bertolfo dormiente in lectulo suo, tantus esse cepit circa domum fragor arborum, tam vehemens flatus ventorum, ut ipsa animalia stuperent, et vix suis locis infra claustra stabuli retineri possent. Expergefactus Bertolfus respexit ad ostium domus, et ecce ianue que vi ventorum impulse aperiebantur, viditque Hyldebrandum in camino ardente residentem, seque celeriter appropinquantem. Territus autem supra modum se signavit, et ut staret sub invocatione divini nominis precepit. Ecce hic sum sicut promisi inquit. Sciscitante illo de statu suo respondit: Eternaliter dampnatus sum, et in usque incendiis propter desperationem maxime deputatus. Si secundum tuum consilium egissem penitentiam, per penam temporalem evasissem eternam. Non enim punit deus bis in idipsum. Hoc autem scito, quia si non fuissem vivus ante adiuratus ne tibi mortuus nocerem, malo tuo huc advenissem. Consulo tibi ut vitam tuam emendes, ne post hanc vitam similem penam recipias. Erat autem idem Bertolfus sacerdos nomine non re. Nam usque ad illud tempus sine ordine presbyterii celebraverat. Qui cum adhuc miserum amplius interrogare vellet, respondit: Non licet michi hic diutius morari, quia multi demones foris ante ostium prestolantur reditum meum. Hoc dicto statim impulsus et expulsus cum stridore et ululatu maximo ab eo discessit, transiensque secus stabulum animalia sicut prius in stupore et commotione constituit. Bertolfus vero timore tam horrende visionis seculum deseruit, et in domo quadam ordinis nostri que vocatur Hersethhusin religionis habitum suscepit. Abbas loci illius eo quod intellexisset eum virum esse litteratum et eloquentem, ut ei ad ordines liceret accedere satis apud dominum papam Innocentium laboravit, sed obtinere non potuit. Ante hoc biennium sicut michi retulit prior de Campo, in manu quam extenderat temere ad arcam dei, morbo qui antrax dicitur punitus est. Quam cum ei quidam premendo eo quod morbus serpens sit abscideret, nichil illi profuit, immo dolori dolorem addidit, mortem ei potius acceleravit. Voluit eum deus ut spero punire in presenti, ne puniret in futuro. Ecce iste vivus cecidit, et non surrexit. Si non cecidisset, nequaquam dampnatus fuisset.

Novicius Ex huius pena perpendo quam periculosum sit in mortali manere peccato.

Monachus Scias non solum esse periculosum, sed et dampnosum. Periculosum est, quia sicut febris acuta se habet ad mortem, ita mortale peccatum ad gehennam. Dampnosum autem, quia quicquid interim peccator boni facit totum perdit. Nichil inde eterne mercedis consequitur.

Novicius Quero etiam utrum casus sit ex culpa hominis peccantis, vel ex occasione gratie recedentis.

Monachus Nequaquam homini subtrahit gratia, nisi prius precedat culpa; alioquin merito refunderetur peccatum in auctorem gratie deum.

Novicius Placet quod dicis.

Monachus Delectat te audire adhuc de alio quodam misero, qui propter suam culpam penam sibi in gehenna preparatam vidit, atque ab inferis rediens penitere contempserit?

Novicius Etiam.

Monachus. VII.

Eo tempore quo magister Johannes

xantensis scolasticus. et magister oliuerus
scolasticus coloniensis crucem contra sarracenos pre
dicauerunt in diocesi traiectensi. sicut in te
tulit supra dictus bernardus qui tunc tem
poris collega fuit eiusdem oliueri et coopera
tor in predicatione. erat ibi quidam rus
ticus si bene memini nomine godescalcus.
opere usurarius. Iste cum ceteris non ex de
uotione ut postea patuit. sed circumstan
tium importuna ammonitione crucem
suscepit. Cum dispensatores ex mandato
innocentii pape pecuniam redemptionis
colligerent a senibus. pauperibus. et in
firmis. idem usurarius se pauperem men
tiens cuidam dispensatori circa summam
quinque talentorum dedit. talique dolo sa
cerdotem circumuenit. Testati sunt pa
uicini eius quod dedisse potuisset xl. mar
cas. nec tamen exheredidasset liberos suos.
quod ipse pretendebat. Is autem qui fal
li non potuit. eius fallatie pena terribili
conclusit. Sedebat miser in taberna de
um prouocans. eiusque peregrinis expro
bans. in hunc modum. Vos stulti ma
mare transibitis. substantiam uestram expende
tis. uitamque uestram multis periculis ex
ponetis. Ego uero cum uxore et liberis
meis domi residens. propter quinque marcas
quibus redemi crucem meam. similem uo
bis habebo mercedem. Sed iustus dominus ut
palam ostenderet quantum ei placeret
labor et expense peregrinantium et quan
tum eius oculis displiceret dolus ac bla
sphemia detrahentis. hominem miser
rimum tradidit sathane ut disceret non
blasphemare. Nocte quadam dor

miente eo cum uxore sua. in ipso molen
dino domui sue contiguo. motum quasi
rote molentis audiuit. Clamansque puer
rum. dixit ei. Quis admisit molendinum?
Uade uide quis ibi sit. Iuit puer et rediit.
nimio enim horrore perculsus procedere
non potuit. Cui dominus. dic quis est ibi.
Respondit. Tantus horror ad hostium mo
lendini inuasit me. ut compellerer redire.
Et ille. Etiam si diabolus ibi sit. ego uadam
et uidebo. Iniectaque toga scapulis eo quod
nudus esset. ad molendinum uenit. ostium
aperuit introspexit. in quo horrendam ui
sionem uidit. Stabant ibi duo equi niger
rimi. et uir quidam deformis eiusdem
coloris iuxta equos. Qui dicebat ad rus
ticum. Festina ascende equum istum.
quia propter te adductus est. Expalluit ille
et contremuit. quia uidentis uocem mi
nus libenter audiuit. Cumque ad talem
obiam inparatus esset. iterato clamat dy
abolus. Quid tardas? Proice uestem et ue
ni. Erat autem crux quam susceperat eidem
ueste assuta. Quid plura? Uirtutem di
abolice uocis per desperationem in corde
suo sentiens. et iam resistere non ualens.
uestem reiecit et molendinum intrauit.
equum immo diabolum ascendit. ascen
dit et diabolus equum alterum. et sub
multa celeritate simul deducti sunt ad
diuersa loca penarum. In quibus homo
miser patrem et matrem uidit miserabiliter
aliosque plurimos quos defunctos igno
rauit. Vidit ibi etiam quendam hones
tum militem nuper mortuum elyam
nomine de reininge. burgrauium in castro

hursti. uacce furenti insidentem aduerso cor
pore ita ut dorsum haberet ad cornua uacce.
Que huc illucque discurrebat. Cui cum usu
rarius diceret. domine quare sustinetis tan
tam penam? respondit. Vaccam istam ra
pui sine misericordia cuidam uidue. et ideo sine mi
sericordia oportet me ab illa penam hanc
sustinere. Ostensa est ei in eisdem locis ig
nea sedes. in qua nulla poterat esse quies.
set sessio penalis. et pena interminabilis.
Dictumque est ei. Modo reuerteris in domum
tuam. post tres autem dies cum tuo corpore
reuertens in locum tuum et mercedem
tuam accipies in sede istam. Mox a de
mone reductus et in melendino deposi
tus. pene exanimis relictus est. Inuentus ibi
ab uxore et familia. atque in lectum depor
tatus. cum requireretur ubi esset. uel unde ue
niret. respondit. Ad loca infernalia duc
tus fui. et hec atque hec ibidem uidi. Ostendit
mihi in eisdem locis ductor meus sedem i
gneam. et dixit quia michi foret prepara
ta. et quia post tres dies recepturus esse
mercedem meam in ea. Vocatus est sub
celeritate sacerdos. rogatus ab uxore ut
pusillanimem confortaret. desperatum
erigeret. et ad ea que sunt salutis hor
taretur. Cumque eum sacerdos moneret ut con
tricionem haberet de peccatis suis. et ut
puram faceret confessionem. dicens ne
minem debere de dei misericordia desperare. re
spondit. Quid prosunt uerba ista? Non
possum conteri. superfluum iudico con
fiteri. Quod de me dispositum est. necesse
est impleri. Sedes mea parata est. post
tercium diem illuc ueniam. et secundum quod

gessi mea recipiam. Sicque sine contricione.
sine confessione. sine uiatico. et sacra unc
tione tercio die defunctus. in inferno se
pultus est. Sacerdos uero cum ecclesiasticam
ei negaret sepulturam. ab uxore eius cor
ruptus. in cimiterio positus est. propter
quod postea in synodo traiectensi accusatus.
pena nescio qua multatus est. Vix sunt
tres anni elapsi ex quo ista contigerunt.
Ecce iste sicut superior cecidit. et minime
surrexit. Nouicius. Videtur michi aliquid
hic significationis. quod in uacca inqui
etam penam suam miles recepit. usura
rius uero in sede que signum est quietis et sta
bilitatis. Monachus. Deus secundum qualitatem
et modum peccati ipsum punit peccatorem.
Miles iste quia uaccam rapuit. in uacca
penam luit. Hec de qualitate. Vacca propter pas
cua per diuersa prata discurrit. et assi
dua precisione reerescentia gramina de
pascit. Vacca ipsa sua inquietudine et
depastione nobiles et aduocatos temporis
nostri designat. qui domos et agros sub
ditorum hospitando depascunt. et per
assiduas actiones quas in illos faciunt.
in substantia reerescere non sinunt. Isti
predonibus in penis simulabuntur. et
sicut modo alios agitant ita ipsi cum
predicto milite exagitabuntur. Hec de
modo dicta sint. Vsurarius uero quia
domi quiete residens pecuniam suam
ad usuram dedit. in inferno sedem ig
neam recepit. Bene autem eadem sedes
ignea fuit. quia sicut ignis stipulam.
ita usura pauperum deuorat substantiam. Nouicius.
Videtur mihi usura peccatum esse ... viij. Etiam

multum graue et ad emendandum difficile
Monachus Iuste moueris. Non est aliquod
peccatum nisi quod quiescat; usura uero nun
quam a peccato cessat. Dormiente domino
suo ipsa non dormit. sed semper crescit et as
cendit. difficile est ad emendandum. quia deus
non dimittit reatum nisi restituatur ab
latum. Fornicator adulter homicida. periu
rus. blasphemus. mox ut de peccatis suis
conteruntur. indulgentiam a deo consecuntur.
Usurarius uero licet de peccatis suis dole
at. tamen quamdiu usuram tenet cum
possit restituere. non consequitur indulgen
tie. Nouicius Quid si iam usuram consump
sit uel liberis suis distribuit. uel hinc post
possessiones iustas: Monachus Illas tenetur
uendere. et rapinam reddere. Nouicius Quia
episcopi qui sunt ecclesiarum prelati et specula
tores. usurarios communicant. et ad sepultu
ram christianam recipiunt. ideo multi sunt
hodie. Monachus Si solummodo uicia sibi con
missorum dissimularent et non eis similia
facerent. tolerabile esset. Quidam episcoporum
tam graues in plebem sibi subiectam hodie
faciunt exactiones. sicut persone secula
res. Isti sunt ficus male male ualde. Val
de timendum est talibus ne sibi cathe
dras preparent iuxta sedem usurarii in
inferno. quia usura et exactiones uiolen
te. nil aliud sunt quam rapine. Nouicius
Quomodo ualere possent membra. ubi
tam infirma sunt ~~corpora~~ capita?
Monachus Occasione huius sedis recordor
cuiusdam parabole a quodam episcopo dic
te. Capitulum IIII.

Wormatia ante paucos annos quidam
episcopus fuit nomine Lupoldus. solo quidem
nomine episcopus. opere autem tyrannus.
Hic cum esset uanissimus. nil in se huius
pietatis. uel religiositatis. dicebat ei quodam
tempore germanus suus uir nobilis. Domine
episcope multum scandalizatis nos laicos
uestro exemplo. Nam quam essetis episcopus ali
quid deum timebatis. modo nil penitus
de illo curatis. Cui ille respondit. Frater.
duo uicini erant. ex quibus unus exem
plo alterius peccauit. Mortui sunt am
bo. et deducti in infernum. Cum essent
in tormentis. unus alteri dicebat. Ve
tibi quia tuo exemplo prouocatus
ad ~~exemplum~~ peccatum. incurri hunc
locum. Cui alter. Bone uicine. si placet
tibi amplius sedes mea. trade mihi illam
et ego tibi dabo meam. Sic dico uobis
frater quando uenerimus ad inferos si
uidebitur uobis sedes mea honorabi
lior. ascendite eam. et ego recipiam
uestram. Respondit ille. Mala consolatio
hec. Iste Lupoldus ita diabolicus erat
ut tempore scismatis quod erat inter duos
reges. Ottonem scilicet et Philippum.
cum sibi usurpasset episcopatum Maguntiensem
eiusdem Philippi auctoritate. et multis
interesset bellis. non parceret ecclesiis.
non cymiteriis. Cumque ei milites sui
dicerent. Domine non licet nobis spo
liare cimiteria. Respondit. Si ossa mor
tuorum tollitis. tunc primum cimi
teria spoliatis. Qui cum esset priuatus
ab officio et beneficio ab Innocentio
papa. propter inuasionem iam dicti
episcopatus. auxilio Philippi fretus. collecto

exercitu profectus est in italiam ipsum papam
debellare. Quem etiam in diuersis locis quod
dictu horribile est ardentibus candelis ex-
municauit. Postea uero in odium impera-
toris ottonis officio et beneficio restitutus
est. Sic iste sepe et ualde ut iam dictum est
cecidit, nescio utrum surrexerit in fine per
contricionem. Hoc scio quod legatio in
qua hominem deposuit, multe dissen-
sionis seminarium fuit. Nouitius. Sepe
quosdam uidi cadere et per penitentiam
resurgere, sed quod quidam fortius resur-
gant, probari michi uellem exemplis. Mo.

A nnus modo uicessimus X.
est secundus plus minus, eo tempore quo ad
ordinem ueni qui fuit ab incarnatione
domini M. C. XC. VIII. in quo tale quid
auiris religiosis et litteratis ut sunt
abbates et scolastici parisius contigisse
ueraciter intellexi. Erat ibi iuuenis qui-
dam in studio, qui suggerente humani
generis inimico, talia quedam peccata com-
miserat, que obstante erubescentia nul-
li hominum confiteri potuit. Cogitans
tamen que malis preparata sunt tormenta
gehenne et que bonis abscondita sunt
gaudia perhennis uite, timens etiam
cotidie iudicium dei super se, intus torque-
batur morsu conscientie et foris tabescebat
in corpore. Quid plura? Tandem miseran-
te deo in adolescente timor ille seruilis
uerecundiam uicit, que sicut seta filum
caritatem inducere consueuit. Veniens
ad sanctum uictorem priorem uocauit, et quia
confitendi gratia uenisset indicauit. Ille pa-
ratus ad tale officium sicut omnes fra-

tres eiusdem monasterii, statim ueniens
in loco ad hoc deputato sedit, premissaque
exortatione iuuenem confiteri uolentem
expectauit. Mira res. Tantam hora eadem
pius dominus cuius natura bonitas est,
cuius uoluntas potestas est, cui opus in mora
est, cordi eius contulit contricionem, ut
quotiens confessionem inciperet, toties
singultibus intercepta uox deficeret. In
oculis lacrime, suspiria in pectore, sin-
gultus erant in gutture. Hec ut uidit
prior, dicebat scolari. Vade scribe peccata
tua in cedula, et defer ad me. Placuit con-
silium iuueni, abiit, scripsit, die altera
rediit, et si confiteri posset, iterum temp-
tans, ut prius defecit. Et cum nil proficeret,
cedulam priori porrexit. Legit prior et ob-
stupuit, dixitque iuueni. Non sufficio tibi
solus dare consilium. Vis ut ostendam
abbati? Et licentiauit ei. Venit prior ad
abbatem et porrexit cedulam legendam,
rem ei per ordinem exponens. Quid deinde
gestum sit audiant peccatores et con-
solentur, desperati et recreentur. Mox enim
ut abbas cartulam ad legendum ape-
ruit, totam eius continentiam deletam
inuenit. Impletumque est in eo quod dominus
per ysaiam dicit. Deleui ut nubem in-
iquitatem tuam, et ut nebulam pecca-
ta tua. Et ait abbas priori. Quid legam
in cedula ista? Nichil in ea scriptum est.
Hec ut prior audiuit, cedulam simul
cum abbate respexit, dixitque ad illum. Sci-
at pro certo paternitas uestra supradictum
iuuenem in hac cedula scripsisse pec-
cata sua, et cum a me fuissent lecta, uobis

etiam donaui legenda. Sed uideo misericors deus qui maximam uiuentis contritionem attendit culpam iam sufficienter punitam iuste deleuit. Deletio siquidem totius scripti abolitionem significat totius delicti. Inuocantes solarem ostenderunt oculam dicentes cuius peccata diuinitus esse deleta. Quam cum perspexisset et ex signis bene cognouisset in tantum cor eius ex magnitudine gaudii est delatatum in quantum prius ex magnitudine tristitie fuerat angustiatum. Et nullam ei iniungentes satisfactionem monuerunt quatinus deo de perceptis beneficiis gratias ageret atque de cetero cautius uiueret. Ecce uiuentis iste ut satis uidetur ante ruinam imperfectus fuit. cecidit et perfectus surrexit. Nouicius. In quo fuit perfectus. Monachus. In caritate. Nouicius. Que est perfectio caritatis. Monachus. Quando mens non est sibi conscia alicuius peccati mortalis siue uenialis libera non solum a culpa sed etiam a pena. Non puto si sepedictus clericus decessisset in tali statu minimeque sensisset penam purgatoriam quia perfecta caritas consumit plurimum et stipulam culpam et penam. Hec est opinio multorum. Alii dicunt etiam uiros perfectissimos secum trahere fenum et stipulam. Nouicius. Miror quare non fuerint peccata eius deleta ante quam priori essent ostensa. Monachus. Ne superflua uideretur confessio sine cuius desideratio nulla fit remissio. Ipsa etiam confessio propter erubescentiam maxima pars est satisfactionis. Nam in primo contritionis

puncto dimissa fuerat ei culpa. Deinde gratione mardescente et confessione accedente deleta est pena. Nouicius. Non minus miror contritionem huius hominis quam marie cui tamen lacrimanti et nil dicenti uoce saluatoris dictum est. dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multum. Monachus. Ex quo mentionem fecisti marie magdalene. dicam tibi de mira contritione cuiusdam mulieris luxuriose in qua nostris temporibus christus non minora ostendit gratie sue miracula quam olim in maria. De ... XI

In diuersis locis a diuersis personis hoc quod dicturus sum audiui. Anno hoc quadrigentesimum eodem si bene memini anno quo defunctus est innocentius papa mulier quedam igne libidinis succensa proprium adamauit filium de quo concepit et peperit filium alium. Terrore tam nefarie commixtionis perculsa quolibet momento timens se tradi sathane uel morte subitanea interire deo miserante de satisfactione anxiari cepit. Peterhabito prius consilio sacerdotis sui in famulum secum tollens. ita enim michi dictum fuisse puto. romam uenit et cum multa importunitate domini innocentii pape oculis se ingessit cum tantis lacrimis et clamoribus cunctis audientibus faciens confessionem. ut omnes uerteret in stuporem. Gestauit in brachiis infantem commissi facinoris testem. Videns dominus papa in muliere tantam contritionem. et quia uere esset penitens. miramotus super eam. sicut prudens medicus uolens infirmam plene et cito sa

nare. medicinam etiam contritionis probare
precepit ut in tali ueste ibi appareret in qua
li uenerat ad filium cum peccaret. Illa con
fusionem eternam temporali anteponens
mox exiuit, uestes deposuit, in cami
sia rediit, et quam paratissima foret ad
omnem satisfactionem in tali obedientia sa
tis ostendens. Considerans uir littera
tissimus tali obedientie, tali uerecun
die, tali penitentie nullius peccati pe
nam posse resistere, coram omnibus dixit
ad mulierem: Dimissum est peccatum
tuum. Vade in pace, et noli amplius in
currere ei. Audiuit hec quidam ex car
dinalibus, et cum phariseo contra pa
pam murmurans, iudicium eius repre
hendit, dicens ad tantam culpam tam
breuem penitentiam minus sufficien
tem. Cui ille respondit: Si ego iniuste
egi cum muliere ista, et insufficiens
est eius coram deo penitentia, potes
tatem habeat dyabolus ingrediendi
corpus meum, et coram omnibus me
uexet. Si uero tu iniuste me reprehen
dis, simile tibi fiat. Statim diabolus
cardinalem eundem uexare cepit, per
cuius uexationem perfectam mulieris
penitentiam dominus palam ostendit. Tan
dem omnium oratione purgatus cardinalis
didicit in sua uexatione diuine misericordie
de cetero non oblatrare. Ecce mulier ista
sicut supradictus clericus infirma ce
cidit, et sanissima surrexit. Nouicius:
Magna dei clementia, quod tam mag
num peccatum cui penitentia debe
tur xv. annorum tam breuis delet

contritio. Monachus: Delet peccata
multo maiora. Nouicius: Que sunt illa?
Monachus: Ydolatria, heresis, abnegatio cre
atoris. Ista sunt ex insania diabolica; pec
cata uero carnalia ex infirmitate huma
na. Vnde ad mitigandam iram diuinam
in commendatione defunctorum dicitur: Licet
tibi peccauit, non tamen te negauit. Nouicius: Rogo
si nosti aliquem qui deum abnegando ce
cidit et per contritionem surrexit, exem
pli causa manifestes. XII. Monachus:
Infra hoc quinquennium iuxta Floreffiam
cenobium ordinis premonstratensis in
diocesi leodiensi adolescens quidam
nobilis habitauit, cui pater mo
riens ut pote uir magnus et potens
multas diuitias reliquit. Factus miles
idem iuuenis, ut gloriam seculi consequeretur tem
poralem, in breui ad magnam deductus
est paupertatem. Causa enim laudis
humane tornamentis totus deditus
erat, histrionibus larga manu sua tri
buebat. Et quia ad tales effusiones red
ditus annui minus sufficiebant, he
reditatem paternam uendere compel
lebatur. Erat autem in proximo ma
nens miles quidam diues et hones
tus, ministerialis tamen. Huic iuuenis
iam dictus allodia siue feoda sua par
tim uendebat, partim in uadimonio
exponebat. Et cum iam non haberet
quod uenderet uel exponeret, cogita
bat exulare, tollerabilius iudicans
inter extraneos mendicare quam in
ter notos et affines egestatis confu
sionem sustinere. Habebat autem

villicum. hominem quidem malignum no
mine non re christianum. et demonum mi
nisterio totum mancipatum. Videns hic
dominum suum tristem. et tristicie non
ignorans causam. dicebat ei. Domine vul
tis dives fieri? Respondit. Libenter dives
fierem. dum modo ipse divicie esse possent
cum deo. Et villicus. Nolite timere. Se
quimini tantum me. et bene erit vobis.
Statim secutus est miserum. tamquam
serpentis vocem eva. quasi sibilum
aucupis avicula. in laqueum diaboli cele
rius deponendus. Et duxit eum in pro-
xima nocte per quoddam nemus in locum pa
lustrem. et cepit quasi cum aliquo ha
bere sermonem. Cui iuvenis. Cum quo
loqueris? Respondit domino suo villi
cus ille iniquitatis. Tacete tantum vos.
nec sit vobis cura cum quo loquar.
Cumque secundo loqueretur. et iuvenis ite
rato sciscitaretur. respondit. Cum diabo
lo. et cepit iuvenis nimis horrere. Quem
non occurreret horror tali loco. in tali
hora. et de tali sermone? Dicebatque vil
licus diabolo. Domine ecce nutum hic
nobilem dominum meum. adduxi gracie
vestre. maiestati vestre supplicans. ut vestro
auxilio pristinis honoribus atque divi
tiis restitui mereatur. Ad quem dya
bolus. Si mihi voluit esse devotus ac fide
lis. dabo ei divitias magnas. insuper
addam gloriam et honores. quales non ha
buerunt patres eius. Respondit villicus.
Libenter vobis obsequiosus erit et fide
lis. si talia fuerit consecutus. Et ille. Si vo
luit ista a me consequi abrenuntiare in

instanti debet altissimo. Quod cum iuve
nis audiret et facere renueret. dicebat ei
homo ille perditionis. Quid timetis pro
ferre verbulum unum? Dicite. abrenunti
are. Tandem miser iuvenis a villico per
suasus creatorem suum ore negavit. et
mox exsufflavit. diabolo hominium
faciens. Hoc scelere perpetrato. diabolus ad
iecit. Adhuc opus imperfectum est. Etiam
abrenuntiare debet matri altissimi. Illa
est enim que maximum nobis infert
dampnum. Quos filius per iusticiam
abicit. mater quia nimis misericors est.
ad indulgentiam reducit. Sibilavit iterum
serpens in aure adolescentis ut domino
suo in hoc obediret. ut sicut filium. ita
etiam et matrem abnegaret. Ad quod
verbum iuvenis nimis expavit. turba
tusque super modum. respondit. Hoc num
quam faciam. Quare inquit? Fecistis
quod maius est. facite nunc quod minus
est. Maior est creator quam creatura. Et il
le. Nunquam eam negabo. etiam si me
oportuerit ostiatim mendicare per omnes
dies vite mee. Et non acquievit. Sicque in
fecto negotio ambo reversi sunt. nichil
quidem honoris consecuti. sed maximo
peccati pondere gravati. villicus sua
dendo. et iuvenis consentiendo. Per
gentes vero simul venerunt ad quan
dam ecclesiam. cuius ianuam campana
rius exiens reliquerat semiclausam.
Mox iuvenis desiliens de equo. commi
sit eum villico. dicens. Expecta me hic
donec revertar ad te. Et intrans eccle
siam ante ortum aurore. prostravit se

ante altare, et contrito corde ipsam matrem misericordie cepit invocare. Erat autem super idem altare imago ipsius virginis et matris, puerum Ihesum in sinu tenens. Et ecce meritis ipsius preclarissime stelle maris, verus lucifer oriri cepit in corde sepedicti adolescentis. Tantam ei dominus propter honorem matris quam non negaverat contritionem donare dignatus est, ut pro fletu rugiret, et pro planctu nimiis clamoribus ecclesiam repleret. Eadem hora supradictus miles qui omnia eius bona habebat, divino ut creditur nutu ad eandem ecclesiam divertit, et cum videret apertam, putans ibi divina celebrari, maxime propter clamores intrinsecos, solus intravit. Vidensque coram altari iuvenem sibi bene notum lacrimantem, et putans quia suam solummodo defleret calamitatem, retro quandam columpnam latenter secessit, rei exitum expectans. Cumque terribilem illam maiestatem quam negaverat nominare vel invocare non auderet, sed tantum piissimam eius genitricem lacrimosis vocibus pulsaret, utroque audiente per os imaginis sue beata et singularis christianorum advocata filio loquebatur in hec verba. Dulcissime fili, miserere huic homini. Puer vero matri nil respondit, faciem ab ea avertens. Cumque iterum rogaret, hominem seductum asserens, matri dorsum vertit, dicens. Homo iste negavit me, quid ei faciam? Post hec verba imago surrexit, et puerum super altare posuit, ~~eundem~~ cuiusque pedibus se prona prostravit. Et ait. Rogo fili, ut propter me dimittas ei peccatum hoc. Mox infans matrem elevans, respondit illi. Mater numquam tibi aliquid negare potui, ecce propter te totum dimitto. Prius dimiserat culpam propter contritionem, deinde penam peccati propter matris intercessionem. Novicius: Quare tam durus, tam dulcis matri fuit? Monachus: Ut iuveni ostenderet quantum in se peccasset, et ut per dolorem cordis amplius ipse peccatum ipsum puniret. Surgens autem iuvenis exivit de ecclesia, tristis quidem de culpa, sed hilaris de indulgentia. Exivit post eum sepedictus miles latenter, et quasi rem ignoraret quesivit quare tam humidos et tam tumidos oculos haberet. Respondit: De vento est. Ille: Domine non me latet causa tristicie vestre. Habeo enim unicam filiam, si vultis illam ducere uxorem, omnia vestra vobis cum illa restituam, insuper et divitiarum mearum heredem vos instituam. Ad hec iuvenis letus effectus respondit: Si hoc facere dignaremini, plurimum michi placeret. Reversus miles ad uxorem suam, rem ei per ordinem retulit, consensit illa. Nuptie celebrantur, iuveni sub nomine dotis omnia sua restituuntur. Adhuc ut puto vivit, et vivunt et soceri, post quorum mortem eorum hereditas ad ipsum revertetur. Novicius: Multum iuvenis iste regratiari tenetur beate virgini, quia per ipsam meruit remissionem peccatorum, insuper et consolationem temporalium bonorum. Mo

Verum dicis: quia ipsa intercedente: dominus
cordi eius infudit contricionem per quam
peccati meruit remissionem. Pena etiam
peccati ipsa intercedente: iuvene audien
te dimissa est. Ecce homo iste gravissime
cecidit: sed ceteris de quibus supra dictum
est. celerius surrexit. Cecidit in tempes
ta nocte: surrexit in mane. Novicius
Quid tibi videtur de his qui in fine
conteruntur. Monachus Audi de hoc non
meam sed beati augustini sententiam.
Ait enim sic. xii. Augustinus.
Siquis positus in ultima necessitate vo
luit accipere penitentiam et accipit.
et mox reconciliatur: et hinc vadit. Fate
or vobis non illi negamus quod petit:
sed non presumimus quia bene hinc ex
it. Si securus hinc exierit: ego nescio.
Penitentiam dare possumus: securita
tem vero non. Numquid dico dampna
bitur: sed nec dico liberabitur. Vis ergo a
dubio liberari: age penitentiam dum
sanus es. Si sic agis dico tibi quia secu
rus es: quia penitentiam egisti. quando pec
care ~~noluisti~~ potuisti. Si vis agere pe
nitentiam. quando iam peccare non potes:
peccata te dimiserunt. non tu illa. Fratres.
Due res sunt: aut ignoscetur tibi. aut
non ignoscetur. Quod horum tibi sit
futurum nescio. Ergo tene certum: di
mitte incertum. xiii.
Dicam tibi quid ante paucos annos con
tigit in domo nostra. Conversus qui
dam henricus nomine: homo senex
et secundum ingressum prior omnium con
versorum: peccatum quoddam con
miserat: quod numquam abbati. neque
priori. neque alicui confessus fuerat. Sepius
tamen solitus erat confiteri: et videbatur
nobis omnibus quod vir sanctus esset et ni
mium religiosus. Cum iam in extremis
laboraret: idem peccatum domino danieli
tunc priori nostro confessus est. Et sicut
nobis postea retulit ut nos cautos red
deret: tam grave erat peccatum quod
omnino dampnatus fuisset si tacu
isset. Novicius Quid sentis de salva
tione huius hominis. Monachus Sicut
augustinum lego sensisse. Si contritio
eius fuit in caritate: salvatus est si non autem
dampnatus. Qui sero penitet: oportet
non solum timere iudicem: sed diligere.
Novicius Oportet ergo vigilando. ieiu
nando. laborando. obediendo. aliisque
operibus iusticie. quam diu in illo mor
tali fuit. Monachus Nequaquam: quia opera
extra caritatem facta mortua sunt: et
numquam reviviscunt. Hec ergo illic
qui cotidie in dei servitio mortificantur:
et nichil inde mercedis in vita eterna
consecuntur. Multi ista ignorant de
finali penitentia plurimum presumen
tes: nescientes penitentiam que in fine
agitur ut supra dictum est tam incertam
esse. Dicam tibi tamen exempla de duobus.
ex quibus unus in fine fictam. alter
veram egit penitentiam. xiiii.
Parisius in ecclesia sancte genitricis marie
canonicus quidam nuper obiit: qui
multa habens stipendia delicatissime
vivebat. Et quia ex deliciis. maxime ex
his que ad gulam pertinent: libido

nascitur. nata nutritur. et cotidianis eius
incrementis augmentatur. Idem iuuenis
ualde tunicam carnis sue maculauit.
et tam illo quam alijs suis peccatis iram
dei in se prouocauit. Tandem per infirmi
tatem tactus. timore mortis confessione
fecit. peccata defleuit. emendationem
promisit. uiaticum accepit. et iniunctus
est. hominem deposuit. Cuius corpus
ut potentis uiri nobilis diuitisque cum mag
na pompa secularis glorie tumulatum est.
Et erat in illa die tanta serenitas. ut ipse
aer eius exequijs famulari uideretur.
Dixeruntque homines ad inuicem. Mul
ta bona prestitit deus homini isti. Nichil
ei defuit bonorum que homo christianus habere
debuit. Dominicis sacramentis mu
nitus est. aer in eius morte serenatus est.
cum multa gloria sepultus est. sed homo uidet
in facie. deus autem intuetur cor. Post pa
ucos dies cuidam sibi ualde familiari
apparens. dicebat se esse dampnatum.
Cumque miraretur ille et expauesceret.
penitentiam eius et confessionem. sa
cram etiam communionem. et munc
tionem commemorans. respondit de
functus. Unum bonum michi defuit. si
ne quo nullum bonorum que enume
rata sunt michi prodesse potuit. Quod
est illud inquit. Respondit mortuus.
Vera contricio. Licet enim deo promi
serim consilio confessoris mei conti
nentiam. sine alia que salutis sunt.
non dicebat in conscientia. quia si con
ualuissem. obseruare non potuissem. Et quia
cor magis declinabat ad transgressio

nem quam ad uoti obseruationem.
nullius peccati merui remissionem. Deus
requirit firmum propositum penitendi. Ecce
hominis huius penitentia. sera fuit et
ficta. nec tamen fuisset sera. si fuisset uera. Nouicius.
Non mirabor amplius penitentiam ~~Nouicius~~
seram uere esse ueram. Monachus. Plures sunt
in seculo quos ego bene noui. qui tempore in
firmitatis cum timerent mori. se inter
manus abbatis reddiderunt. et postea conualu
issent. transgressores uoti facti sunt. xvi.
Anno preterito apud bunnam uicum
dyocesis coloniensis uagus clericus
quidam nycolaus nomine quem uo
cant archipoetam in acutis grauiter
laborauit. et cum mori timeret. tam per
se ipsum quam per canonicos eiusdem
ecclesie ut in ordinem susciperetur apud
abbatem nostrum obtinuit. Quid plura.
Cum multa ut nobis uidebatur con
tritione tunicam induit. quam statim sicut febris cessauit
si celerius exuit et cum quadam irrisi
one proiciens aufugit. Nouicius.
Multi sunt peccatores qui contritio
nem habere non possunt. et de hoc ipso
dolent. Quid ergo sentiendum est de ta
li dolore. Monachus. Talis dolor meritorius non
est. quia sine caritate. preparat tamen
~~aliquem~~ aliquando uiam caritati. Caritas
et peccandi uoluntas simul inesse non
possunt. Quid de tali dolore sanctus ber
nardus senserit. uerbis et exemplo
illius do[c]ebis. xvii. Nouicius. Monachus.
Retulit michi frater godefridus mona
chus noster quondam scolasticus sancti an
dree in colonia. cuius in superiori dis

stinctione capitulo tercio mentionem feci.
tale quid ~~fecisse~~ contigisse in ciuitate re
mensi. Eo inquit tempore quo Remis fui in stu
dio cum domino philippo postea colon
iensi archiepiscopo. cuius magister et pedagogus
eram. contigit ibidem militem quendam
infirmari usque ad mortem. Instinctu
dyaboli idem miles si bene memini ha
bebat auunculi sui filiam concubinam. Cui
tanto conglutinatus fuerat amore.
ut non ammonitione non excommu
nicatione neque aliqua uerecundia hu
mana posset uel uellet ab ea separari.
Timore autem mortis uocauit sacer
dotem satis peritum et cum lacrimis
de omnibus suis peccatis illi faciens
confessionem. Quem cum sacerdos mo
neret ut tam illicitam abiuraret com
mixtionem. ipsamque personam cogna
tam suam. respondit. Domine non
possum. Et ille. Si in tali uoluntate
mortuus fueris. gaudio celestis uite
priuaberis. et eterna tormenta te
suscipient. Milite in sua obstinatia
perseuerante. recessit sacerdos cum cor
pore domini. quod secum detulerat
ad communicandum infirmum. Nu
tu diuino extra domum sacerdoti
occurrit sanctus bernardus abbas clare
uallis. Quem cum interrogasset quare
infirmum non communicasset. causamque
que nota erat omnibus intellexisset.
ait sacerdoti. Reuertere mecum
ad infirmum. Reuersi autem. Cum
sanctus uir multa iam monuisset
que salutis erant suadet. ille preter

illam solam rem iam dictam in omnibus
obedientiam spondet. nouissime sub
iunxit. Numquid non doles. quod non po
tes habere uoluntatem recedendi ab illa?
Respondit. Domine ualde doleo. me de
hoc non posse dolere. Audito hoc uerbo
abbas. mox dixit sacerdoti. ut corpus do
mini daret infirmo. Mira res. Statim
ut saluator intrauit. facta est salus illi do
mui. Ab illa enim hora tam perfecte
mutata est uoluntas eius peruersa.
ut amplius odiret quam illicite ama
uerat. ita ut sancto uiro cum multis lac
rimis diceret. Gratias deo qui me liberauit.
quia modo libentius uiderem buffonem
quam illam. Sicque in bona confessione
et perfecta contritione migrauit ad
dominum. Nouicius. Miror utrum con
tritionem illam meruit predicto dolo
re. siue dominici corporis participati
one. Monachus. Christus in suo sacramento
ad iudicium intrat. nisi gratia eius pre
cedat. Puto enim propter orationes uiri
sancti gratiam Christi abissum cordis eius il
luminasse. et dolorem sterilem fecun
dasse. ne et uir beatus iudicaretur de
presumptione. et mouentis pena cre
sceret in sua dampnatione. Ecce hominis
huius contricio siue penitentia multum
fuit sera et pene morti contigua. uera
tamen teste sancto abbate. per cuius meritum
illam creditur habuisse. Nouicius.
Reuera iustorum presentia morien
tibus multum est necessaria. Monachus.
Hoc sanctus gregorius manifestat in qua
dam omelia loquens de quodam p.

verso iuvene qui se devorandum draconi
clamabat, quem fratrum circumstantium ora-
tio fugavit, et contritionis gratiam infirmo ob-
tinuit. Audi adhuc de quodam ~~[illegible]~~ vi-
ro seculari, cuius contricio finalis tam vera
immo tam verissima fuit, ut per eam non
solum mereretur remissionem peccatorum,
immo etiam gloriam miraculorum. xvii
Ante hoc triennium defunctus est Philip-
pus comes Namucensis, vir potens et
nobilis, filius Baldewini comitis Flan-
drie. Antequam moreretur, tantam ei contulit do-
minus in infirmitate contricionem, ut
talis contritio non esset visa in aliquo
homine nostris temporibus. Quatuor
abbatibus ordinis nostri simul et sepe con-
fessionem suam facere consuevit, in tan-
tum se accusans, in tantum plangens,
ut omnes ad lacrimas provocaret. Nec
ei ista sufficiebant, quin laqueum collo
suo mitteret, rogaretque confessores suos
ut se traherent in plateam dicens: Sic-
ut canis vixi, dignum est ut moriar sicut
canis. Filias fratris sui Baldewini comitis,
qui frater fuerat rex Grecie, tradiderat regi
Francie, cuius filiam duxerat uxorem.
Quidam dixerunt quia vendiderit eas.
De quo facto plurimum dolebat. Depor-
tari se fecerat in pauperrimam domum
civitatis sue, in qua pauper spiritu migra-
vit ad dominum. Volens autem pius
dominus tantam remunerare contri-
tionem, miraculis eum glorificare dig-
natus est tanquam dilectum confes-
sorem. Sepultus in ecclesia sancti Albani martiris,
in qua ipse instituerat conventum ca-

nonicorum. De suis iustis redditibus eis
stipendia adhuc sanus ordinavit, tantis
usque hodie signis coruscat, ut de remotis
regionibus infirmi advenientes ad eius
tumbam sanitatem recipiant, ipsamque
terram circa sepulchrum effodientes se-
cum pro benedictione deportent. Novicius.
Miror utrum gratiam tantam meruit
conversatione vel finali contritione.
Monachus. Satis puto quod caritatem
habuit ante suam infirmitatem, quia
satis erat mansuetus et humilis; sed vix
aliquis est qui noverit eius vitam et ex-
tremam penitentiam, quin magis hanc
gloriam miraculorum ascribat extreme
que maxima fuit contritioni, quam pre-
cedenti conversationi. Novicius. Videtur
michi quod multum apud deum valeant
lacrime contricionis. Monachus. Quanti
sunt apud deum valoris, quanti vel pon-
deris, subiecto tibi exemplo demonstrabo. xviii
Tempore scismatis quod fuit inter Alexan-
drum et Calixtum sub Friderico impera-
tore, qui eiusdem scismatis auctor erat
et defensor, compellebantur omnes ecclesie
per universum orbem romanum litte-
ris imperialibus iurare fidelitatem et obedien-
tiam Calixto, quem ipse papam creaverat.
Resistentes vero iussi sunt exulare. Cum
huiusmodi littere exhibite fuissent con-
ventui de Hemenrode, et fratres unanimi [Hemenrode]
consilio decrevissent se nequaquam vel-
le recedere ab unitate, preceptum est
eis ut exirent de romano imperio. Erat illi virtutis divinum ~~vir-
tutum~~ timorem minus regis ante-

ponentes. cum iam res suas et uestimenta sar
cinassent. ordinatique fuissent in diuersas do
mos regni francorum. dicebat unus eorum
uenerabili sacerdoti Dauid monacho ibidem.
Pater ignoras quia omnes migrabimus
de loco isto? Ita enim interitus erat celesti
bus. ut quid in exterioribus ageretur prorsus
ignoraret. Cui cum nutanti et interroga
ti causam. ille negotium totum explica
ret. maximam in domino Ihesus fiduciam
iam beatus respondit. Confortamini
fratres. non enim deseret dominus. Sperantes
in se. Antiphonam que in nocte dice
tur super magnificat. fortiter et cum lacri
mis cantate. et dominus consolabitur
uos. Erat autem dominica ante aduen
tum in qua antiphona est super magni
ficat. Qui celorum contines thronos. et ab
yssos intueris. tertiam pugno concludis.
exaudi nos in gemitibus nostris. Ipse uero
sanctus uiuens oratorium statuit animam
suam in oratione. cum multis lacrimis
diuinam interpellans clementiam. Ac
quiescentes eius consilio fratres. eandem
antiphonam tanto intentius cantabant.
quanto fortius cantantes angustia pre
mebat et ad cantandum incitabat. Rex
pius dominus lacrimis seruorum suorum
impetratoris cor mutauit. et misse sunt
littere sub festinatione ut manerent
orarentque pro impio. Ex his potes colli
gere. quam efficaces sint in auribus dei
lacrime contritionis. Potest quis alii
tales obtinere lacrimas Nouitius
meritis sue precibus? Monachus. Non
alii aliis huiusmodi gratiam obtinere

possint a deo meritis. habes supra capitulo tertio.
ubi apostata monachus meritis patris et
hospitis sui sancti bernardi per lacrimas con
tricionis iustificatus est. Aliud habes exem
plum in capitulo xvii° ubi miles apud te
mis meus presentia communicans. me
ritis ipsius per donum contricionis cum
in maximis esset peccatis meruit illumi
nari. Pro nullo horum dicitur orasse.
Item quod quidam aliis lacrimas con
tritionis quibus peccata sua diluant
impetrare ualeant. diuersis tibi osten
dam exemplis. xviii.

Retulit nobis hoc anno dominus Walte
rus abbas uilariensis te teste. quod mo
nachus quidam cum mitteretur ab
abbate suo ad cenobium quoddam sancti mo
nialium ordinis nostri. rogaueritque inclu
sam quam amplioris meriti apud deum
sperabat pro se orare. respondit illa. Quid
uultis ut orem pro uobis? Et monachus.
Volo ut obtineatis a domino ter in
ebdomoda ad sollempnes uigilias. hoc
est feria secunda. feria quinta. et sabbato.
quando longiores sunt uigilie. specia
lem gratiam lacrimarum et deuotionis.
Cui illa constanter promisit. quia hoc
ei obtineret. Reuersus monachus ad
claustrum suum gratiam promissam
stans ad uigilias expectauit. in eisdem
noctibus per orationes sancte illius mulie
ris a domino copiose percepit. Illa per
spiritum intelligens se exauditam. eidem
monacho per quendam clericum fami
liarem mandauit. et quia iam gratiam
percepisset promissam intimauit. Cui

uero abbas eiusdem domus tam dictam gra
tiam pro edificatione dico recitaret. subri
sit ille. dicens se eo multo melius scire. ut
pote qui ab ipsa audierit. que talem gram
impetrare potuit. Recitauit nobis et sic
huic idem abbas in sua sca iocunditate
dicens. Vos non estis sci. ego aliquid refe
ram uobis de scitate mea. sic incipiens.
Cum intellexissem supra. x. x. v. ... dictum monachum gram illam lacri
matum percepisse a femina tali religio
sa. rogaui abbem meum. tunc recenter
frs monachus ut liceret michi tales ui
sitare feminas. et concessit michi stati.
Veniens itaq; ad domum cuiusdam ho
neste matrone brabantie hospitandi
gra. cum intellexisset desiderium meu
dixit michi in ioco. Quid queritis inde
istas begginas? Vultis ego ostendam
uobis mulierem bonam. que quicquid
uult optinet a dno. Respondi. Talem mul
tum uide desidero. Et statim aduerbu
eius mulier quedam de cubiculo suo
egressa. ueniens ad me cepit mecum
loqui. In cuius aduentu cum michi
sentirem gram adesse. rogaui eam ut
oraret pro me. Que cum diceret. quid
uultis ut orem pro uobis? respondi.
ut possim deflere peccata mea. Et illa.
Numquid non estis monachus? qui pec
cata sua non potest deflere. monachus
non est. Et cum instarem quatinus m
gram hanc obtineret. respondit. Ite ha
bundanter habebitis. proxima nocte
orans ante lectum ~~meum~~ meum. cu
de peccatis meis cogitarem. nec tam

mulieris promissum nimium attende
rem. cepi ita habundanter et supra mo
rem solitum flere pene usq; ad media
noctem. ut tandem timens capiti meo
uix me cohibere possem a fletu. Que
cum michi mandasset quod tali nocte
gram illam lacrimarum michi impe
trasset. iterum reuersus sum ad eam.
et sciscitatus sum ab ea. dicens. Dicite
michi in caritate. qualiter michi obtinu
eritis gram illam. Que respondit m sub
hys uerbis. Primo quidem dnm diutri
uerim. sic dixi ei. Domine non euades ma
nus meas. nisi monachus ille habeat
gram lacrimarum. Et statim concessit
tibi. adiecit et tercium exemplum.
de simili materia. x. x. iii. ...
Alio inquit tempore rogaui unum ex
monachis nris bone opinionis uirum
ut rogaret deum pro me. Qui cum
m daret optionem quid michi uellem
a dno impetrari. uolens sermonis eius
fiduciam probare. respondi ei. Volo
ut obtineas michi post missam gram
lacrimarum. quibus peccata mea
deplangam. Et promisit michi mul
tum confidenter. Sequenti die cum
post missas moram facerem ante quod
dam altare et essem solus in oratione.
tanta m affuit habundantia lacri
marum ut mirarer. Postea cum ui
disset me supradictus monachus.
corpore quidem iuuenis sed moribus
ualde maturus. cepit m signare
si bene esset mecum. gram notans
m collatam. Ego signum eius non

intelligens. et ante priorem illum ducens.
quesiui quid signaret. Qui dixit michi.
Nunquid non copiose hodie habuisti lacrimas.
Quem cum interrogassem si uidisset me lacrima
tem: Respondit. Estis uos tam stultus
quod putatis me uidisse. Ego minui
sanguinem. nec licuit michi dictis mis
sis morari in oratorio. Tunc interroga
tus a me quomodo michi gratiam eandem
obtinuisset. respondit pene sicut su
pradicta mulier. Dominum inquit
primo durum inueni. sed dixi illi. Ecce
domine non dimittam te. nisi facias
quod rogo. Hys uerbis placatus ex
audiuit me. Nouitius. Miror bonitatem
dei. quod cogi potest. et uult a seruis
suis et ancillis. quomodo pater dulcis
simus cogi solet a filys et filiabus
dilicatissime ab eo nutritis. Monachus.
Qui eum perfecte diligunt nullam
ab ipso in orationibus suis patiuntur
repulsam. si tamen saluti contraria non
fuerint que petuntur. Nouitius.
Si dominus confert alicui in orati
one lacrimas uel alia bona signa
contritionis. et uult illa ab alys ui
deri. nunquid est ei periculosum. Monachus.
Secundum intentionem orantis.
pendet solutio huius questionis. Si ei pla
cet ut aly lacrimas eius uideant qua
tinus per eas edificentur. ipse tamen hu
militatem in corde custodiat. meretur.
Sin autem. demeretur. xxiii.

Monachus quidam magne opinionis
retulit michi quando nouitius fui. de quo
dam monacho. quod die quadam
cum iaceret in oratione ante aliquot al
tare. et dominus ei tantam contulis
set gratiam lacrimarum. ut etiam irri
garet terram. ex immissione diaboli.
ut postea patuit. cordi eius suborta est
inanis gloria. ita ut diceret intra se. V
tinam uideret aliquis me in gratia istam.
Mox his qui immisit affuit. et ad lacri
mas eius stans a latere diligentissime
respexit. Transfiguraverat enim se in
speciem nigri monachi. Leuans oculos
monachus. tam ex horrore mentis quam
ex nigredine uestis demonem totius
superbie auctorem esse deprehendit. et
quem per uitium ina[…]nis glorie inuita
uerat. per uirtutem et signum crucis
fugauit. Ob huiusmodi pericula iubemur
a domino oraturi intrare cubiculum
et claudere ostium super se. hoc est ui
tare laudem humanam. Nouitius.
Si nosti ad huc aliqua de contritione ex
empla. rogo ut edisseras obsecro. Mona[chus].
Cogitanti michi de contritione. alia atque
alia occurrunt exempla. in quibus
Christus totius uirtutis auctor glorifice
tur. et penitens omnis consoletur.
In ciuitate quadam an- xxiiii.
glie puella quedam habitauit iu
dei cuiusdam filia. et secundum genus
suum satis speciosa. Hanc iuuenis
quidam clericus episcopi eiusdem ciuitatis
cognatus. et ecclesie maioris canoni
cus ut uidit concupiuit. et uerbis a
matoriis ad consensum sue libidinis
cum multo labore inclinauit. Ad
cuius amplexus dum aspiraret.

et nimijs incendijs estuans. eam cotidie ad commixtionem sollicitaret. respondit illa. patri meo multum sum dilecta. qui intantum custodit me. ut neq: ego ad te. neq: tu possis uenire ad me. nisi in nocte sexte ferie que pasca uerum precedit. Tunc enim iudei laborare dicuntur quadam infirmitate que fluxus sanguinis dicitur. circa quam occupati alijs tunc minus intendere possunt. Iuuenis hec audiens. et ob amoris nimietatem. pene ratione carens. oblitus sancte religionis. inmemor dominice passionis. nocte eadem ad uirginem uenit. et usq: ad matutinum cum illa dormiuit. Iudeus uero pater puelle ante lucem cum lumine cubiculum intrans. uenit ad lectum filie uolens uidere quomodo iaceret. uel si forte opus necesse haberet. Uidensq: ad latus eius iam dictum iuuenem cubantem. expauit et infremuit. utrumq: occidere cogitans. Cognoscens tamen quod esset cognatus episcopi. timore illius manum cohibuit. et cum multa ira exclamauit. Quid facis hic o male sancte. Ubi est fides tua. ubi est religio tua. Traditus es iusto dei iudicio. in manus meas. Si non timerem dominum meum episcopum. modo occiderem te. Ille timens et ueniam postulans. cum maxima confusione eiectus est. Die eadem cum episcopo sollempne officium ad nonam esset celebraturus. et iuuenis idem ut potens ebdomodarius epistolam lecturus. timuit cum tam inmunda conscientia ad sacrum ministerium accedere. et timuit propter notam alteri uicem dic

tali committere. timuit tam turpe peccatum tam recenter per confusionem alieni aperire. Et cum iunctus erubescentia sacris uestibus indutus coram episcopo staret in loco suo. ecce supradictus iudeus multitudine iudeorum stipatus cum magno strepitu intrauit ecclesiam. episcopo de cognato suo facere uolens querimoniam. Quem ut iuuenis uidit. et bene intelligeret ad quid uenisset. cepit timere. pallere. tremere. et dicere deo in corde suo. Domine deus libera me in hac hora. et ego tibi promitto quod decetero te non offendam. immo de hoc peccato tibi satisfaciam. Creator piissimus qui odit culpam et diligit naturam. mox ut hominem contritum uidit. et confusionem quam timuit in caput infidelium conuertit. Miranti episcopo quid quererent iudei in ecclesia maxime tali die qua sancte domini sui representant passionem. annuit ut starent. Illi amplius se eius presentie ingerentibus. statim ut ora ad clerici accusationem aperuerunt. priuati suis uocibus omnes obmutuerunt. Uidens episcopus ora iudeorum contra se hiantia. et nulla uerba ex eis resonantia. putans quia ad hoc uenissent ut diuinis misterijs illuderent. cum indignatione omnes de atrio ecclesie expelli precepit. Clericus uero diuinam in se expertus clementiam. statim completo officio. accessit ad pontificem. confessus est culpam. suscepit penitentiam. Episcopus dominicam ammirans et glorificans. tum pro magnitudine miraculi. tum pro penitentia

tia cognatu eidem sua sit ac persua sit. ut puellam a se defloratam. per baptismi gratiam renouatam. legittime duceret. Malens illum sicut uir pius et iustus ecclesiasticis carere beneficiis. quam illam multis expositam periculis in paternis manere delictis. Clericus non ingratus diuini beneficii satis facere cupiens deo pro peccato commisso. conuersus est postea in ordine ~~ordine~~ nostro. similiter et eius instinctu puella. Hec michi sepius recitauit quidam religiosus abbas ordinis nostri. Ecce uides quantum boni operata sit in hoc homine contritio. Lapsum erexit. iudeos elingues fecit. puellam infidelem ad fidem perduxit. Nouitius. Bene uideo. ammiror. et gaudeo. deique bonitatem circa nos in multis considero. Monachus. Quia sermo est de iudeis. uis adhuc aliam audire historiam huic ex parte similem. ad honorem fidei nostre atque canonum. confusionemque iudeorum. Nouitius. Anima mea sitit talia audire. XXIIII. Monachus.

In ciuitate ut opinor wormatia iudeus quidam manebat. filiam habens formosam. Hanc iuuenis quidam clericus in uicino habitans adamauit. deuirginauit. et impregnauit. Erant enim domus illorum satis contigue. et poterat idem clericus sine nota frequentius intrare. et pro libitu loqui cum uirgine. Illa intelligens se concepisse. dixit iuueni. Concepi. Quid faciam? Si cognouerit pater meus. interficiet me. Respondit clericus. Noli timere. Bene liberabo te. Si dixerit tibi pater tuus uel mater. quid est filia. uenter tuus intumescit. uideris nobis concepisse. respondebis. Si concepi nescio. hoc scio quia uirgo sum. et nondum uirum cognoui. Ego bene agam cum illis. ut credant tibi. Ille diligentissime cogitans. qualiter puellam liberaret. huiusmodi stropham inuenit. Tollens arundinem in silentio noctis. ad fenestram camere iuxta quam illos dormire nouerat. accessit. et uerba huiuscemodi per immissam fistulam sibilauit. O iusti et deo dilecti. propriis nominibus eos exprimens. gaudete. ecce filia uestra uirgo concepit filium. et ipse erit liberator populi uestri israel. Statimque paululum retraxit arundinem. Ad hanc uocem iudeus expergefactus. excitauit uxorem suam. dicens ei. Nunquid non audisti. quid nobis locuta sit uox celica. Respondit mulier. Non. Et ille. Oremus ut et tu audire merearis. Orantibus eis. clericus ad fenestram stans. et diligenter quid loquerentur auscultans. et post morulam eadem uerba que supra repetiuit. atque adiecit. Magnam debetis filie uestre honorem exhibere. magnam curam adhibere. et cum multa diligentia seruare puerum. de eius uirgineo corpore nasciturum. ipse enim est messias quem expectatis. Illi exultantes et de reuelatione post repetitionem facti certiores. uix diem expectare potuerunt. Puellam uero consolantes intumescente aliquantulum utero concepisse. dixerunt ad illam. Dic nobis filia. de quo conceperis. Quibus illa. sicut edocta

fuerat respondit. Qui uero pre gaudio sese capientes non potuerunt se continere quin familiaribus suis dicerent quid ab angelo audierint. Illi aliis recitantes fama dilatante diuulgatum est per ciuitates et castra quia talis uirgo messiam parturiret. Instante tempore pariendi multi ad domum puelle confluxerunt iudei cupientes noua natiuitate diu desiderati letificari. Sed iustus deus uanam spem iniquorum conuertit in fabulam, gaudium in tristiciam, expectionem in confusionem. Nouicius. Quorum patres olim cum herode de natiuitate salutifera filii dei turbati sunt, decuit ut istis temporibus tali illuderentur fantasmate. Quid plura? Affuit hora ut pareret misera, et ecce secundum consuetudinem mulierum dolor gemitus et clamor. Tandem enixa est infantem, non tamen messiam sed filiam. Quo cognito ualde confusi et turbati sunt iudei, ex quibus unus cum multa indignatione paruulum pede apprehendens allisit ad parietem. Nouicius. Quid post hec actum est de puella? Monachus. Pater eius confusionem suam grauiter ferens affixit eam et cum tormentis extorsit ab illa confessionem totius doli. Nouicius. Miserabile fuit quod uirgo infidelis ab homine fideli seducta ac corrupta non est ad baptismi gratiam ut supradicta puella perducta. Monachus. Forte clericus hoc efficere non potuit uel potius non curauit, magis gaudens de iudeorum confusione quam de puelle illuminatione. Sed ut dicis miserabile est non baptizatam non illuminari per baptismum, multo miserabilius est quod hodie ab episcopo compellitur baptizata redire ad iudaismum. Nouicius. Casum istum audire desidero. Monachus. xxvi

Nuper cuiusdam iudei louaniensis filia tali ordine conuersa est ad fidem. Clericus quidam Renerus nomine capellanus ducis louanie solitus erat intrare domum iudei eiusdem ciuitatis et disputare cum eo de fide christiana. Habebat autem filiam paruulam que ualde diligenter intendebat disputationi, secundum capacitatem intellectus sui ponderans tam uerba clerici opponentis quam uerba iudei respondentis. Sicque sensim per diuinam ~~dispositionem~~ dispositionem imbuebatur ad fidem catholicam. Suasa etiam a clerico, secrete tamen, contrita est intantum ut diceret se uelle baptizari. Adhibita est ei mulier que sine nota puellam de domo patris educeret. Quam clericus iam dictus baptizari fecit eamque in monasterio ordinis cisterciensis quod parc dicitur locauit. Cognita eius conuersione pater infidelis doluit, multam pecuniam offerens duci quatinus sibi restitueret filiam quam furtim conquerebatur fuisse sublatam. Dux uero cum uellet patri restituere filiam, iudeo scilicet christianam, restitit ei walterus clericus dicens. Domine si hoc scelus commiseritis contra deum et sponsam eius numquam saluabitur

anima tua. Restitit ei et dominus Wal
terus abbas uilariensis. Videns iudeus
se frustratum spe quam habuit erga
ducem. corrupisse dicitur dominum hu
gonem episcopum leodicensem. Qui iudeo in
tantum fauebat. ut conuentui sanctimoni
alium de parco litteris suis ~~uirgo~~
mandaret. quatinus illi filiam resti
tuerent. Veniente uero iudeo ad iam
fatum cenobium cum amicis et cog
natis ~~et amicis~~ suis. uirgo infra con
stituta cum de illorum aduentu
prorsus nil sciret. sentire cepit fetorem
magnum. ita ut palam diceret. Nescio
unde sit. fetor iudaicus me grauat.
Interim iudeis pulsantibus ad fe
nestram. cum puelle diceret abba
tissa ut puto. filia katerina. sic enim
uocata fuit in baptismo. parentes
tui uolunt te uidere. Respondit illa.
Ecce. iste est fetor quem sensi. Non ui
debo illos. Et non acquieuit exire. An
no preterito accusatus fuit idem episcopus
leodecensis pro eadem causa. coram
domino engilberto archiepiscopo colo
nie in synodo eius. et preceptum
fuit ei ne decetero molestaret supra
dictum cenobium pro puella bap
tizata. Tunc quidem subticuit. sed
non obediuit. Postea uero litteris su
is puellam citauit leodium. sub
pena excommunicationis. patri suo
responsuram super obiectis. Venit
Katerina. sub bona tamen custodia.
Allegatum est pro iudeo quod in
fra annos rapta fuisset et uiolenter

baptizata. Et dixerunt quidam puelle.
katerina. dictum est nobis quod liben
ter redires ad patrem tuum si permit
tereris. Respondit puella. Quis hoc
dicit? Responderunt illi. Pater tuus.
Tunc illa clara uoce. tale protulit uer
bum. Pater meus recte mentitus est
per mediam barbam suam. Cumque
adhuc instaret aduocatus iudei. com
motus dominus Walterus abbas ui
lariensis. ait illi. Magister. uos loqui
mini contra deum. et contra honorem
uestrum. sciatis pro certo si adhuc
unum uerbum loquutus fueritis
contra puellam. ego laborabo apud
dominum papam ut perpetuum uo
bis in omnibus causis imponat si
lentium. Tunc ille timens. secrete
respondit abbati. Domine abbas. quid
nocet uobis si potero pecuniam ex
torquere a iudeo? Ego nichil loquar
quod obesse poterit puelle. Qui mox
ut salarium suum accepit. dixit iu
deo. Non audeo de cetero loqui de hac
causa. Anno preterito quando dominus
Gwido abbas clareuallis. uisitauit in
episcopatu leodicensi. eundem episcopum con
uenit. monuit et rogauit. quatinus
intuitu dei et honoris sui cessaret a uex
atione puelle iam Christo dicate. Cui
episcopus respondit. Bone domine abbas
quid ad uos de causa ista? Respondit
abbas. Bene ad me. duplici ex causa.
primo. quia homo sum Christianus. se
cundario. quia domus illa in qua
degit de linea clareuallis est. Et adiecit.

puella & causam eius sub protectione
domini pape constituo/ et sup litteras
contra illam a uobis datas appello. Tem
pore capli gnal litteras a domino papa cont
epm impetratas p abbem nrm misit
priori de parco/ ut si forte eps ad huc con
uentum uocare ppter puellam attemp
taret. eisdem se litteris defenderet. No
uicius. Sicut paulo ante in epi anglie e
dificatus sum uita/ ita in huius epi scan
dalizatus sum auaritia. Monachus.
Defensores eius dicunt eum non ee p
tractem in hoc negotio amore pecunie/
s; zelo iusticie. Quibus minime credit.
quia si agitaretur stimulis iusticie/ ne
quaquam cogeret puellam baptizata
uirginem, xpo consignatam. et in religione
xpiana. etiam supra etatem feruente
ad iudaicam redire pfidiam. Nouicius
hoc et m uidetur. Monachus Occurrit
michi huic exemplo aliud ex parte si
mile. de quodam milite sciatis/ ita ut
ex ipso suo facto sepedicto pontifici exp
bare uideatur sententia illa pphetica.
Erubesce sydon ait mare. .xvii.
Juxta nobis uicina que lunse dicitur
infra hoc triennium quedam puella
iudei cuiusdam filia baptismi desi
derio diuinitus accensa. ad quandam
feminam eiusdem uille uenit/ et
quia baptizari uellet satis simpli
citer intimauit. Cui suasum e a mu
liere ut quendam militem adiret./
uoluntatemq; suam exponeret. Quod
cum fecisset/ ille gauisus ualde pol
licitus e quia ei consilio. auxilio. ul tempo
rali subsidio. nullatenus deesset. Die quodo
baptizanda erat/ dixit ad militem. Ore
procurate ne uideat me pater meus in
fra hoc triduum/ quia si ab eo uisa fuero
tanta sciat quod iterum oportebit me re
dire ad iudaismum. Positi sunt milite
procurante circa cimiterium homines
armati. qui et iudeum uetarent intrare/
et puella secure posset introire siue ex
ire sine illius contemplatione. Procu
rante ergo baptizata e uirgo/ et uocata
elizabeth. Paucis diebus elapsis post
baptismum. occurrit ei mater infidel/
et ait Bona filia reuertere ad iudais
mum. Respondit illa. n possum quia
xpiana sum effecta. Tunc mater. Ego bene
t auferam baptismum. Volens puella
pbare quid mater dicere uellet/ Respondit.
Quomodo h facies/ Ego inquit iudea. trib;
uicibus te sursum traham per foramen
latrine. sicq; remanebit ibi uirtus baptis
mi tui. Quod uerbum puella audiens
et exsecrans. contra matrem spuit/
fugiens ab illa. Predictus miles cu
sit etate iuuenis. nec tamen multum
diues. uirginem loco filie nutrit/ uo
lens illam tradere uiro. ul in aliquo
locare monasterio. Nouicius. Quid
dicturus e eps leodiensis in die iudi
cii. cum uiderit hunc militem de
uirginis huius conuersione gloriari?
Monachus. Non est nrm epos iu
dicare/ cum sepe a multis multum
sine ca q iudicetur. .xviii.

Clericus quidam parisius ante paucos an
nos verbum terribile contra episcopos lo
nota quutus est dicens. Omnia credere pos
sum, sed non possum credere quod umquam
aliquis episcopus alemannie possit salvari.
Novicius. Quare magis iudicavit episcopos
alemannie quam episcopos gallie, anglie, longo
bardie vel tuscie? Monachus. Quia pene
omnes episcopi alemannie utrumque habent
gladium, spiritualem videlicet et materialem;
et quia de sanguine iudicant et bella
exercent, magis eos sollicitos esse opor
tet de stipendiis militum, quam de sa
lute animarum sibi commissorum. Inve
nimus tamen ex episcopis coloniensibus qui
pontifices simul fuerunt et duces ali
quos fuisse sanctos, beatum videlicet Bruno
nem, sanctum Heribertum, et sanctum Annonem.
Occasione verbi iam dicti clerici recor
dor et alterius cuiusdam verbi adhuc
terribilius a quodam defuncto contra
episcopos prolati. XXVIII :C: :C:
Idclaretualle nostris temporibus mona
chus quidam in episcopum electus est. Quem
cum electores requirerent et ille onus
suscipere renueret, imperium abbatis
eius vel episcopi accessit; sed imperantibus non
acquievit. Cessatum est ab eo, atque
non multo post defunctus. Qui cuidam
suo familiari manifeste apparens post
mortem, requisitus de statu suo, et
si aliquid timeret de illa inobedien
tia, respondit: Non. Et adiecit: Si obe
diens fuissem et episcopatum illum sus
cepissem, dampnatus essem eternaliter.

Subiunxitque verbum valde terribile.
nota Ad hoc inquit iam devenit status ecclesie,
ut non sit digna regi nisi a reprobis episcopis.
Novicius. Sanctum Wilhelmum episcopum qui
ante paucos annos defunctus est, esse
de numero electorum, crebra eius testan
tur miracula. Monachus. Puto illum
verbum tam horribile contra episcopos
proferendo, respexisse ad multitudinem
malorum et ad raritatem bonorum; et quod
eandem raritatem exigat malitia sub
ditorum, sicut testatur sacra scriptu
ra dicens: Qui regnare facit ypocritam
propter peccata populi. Novicius. Relinquatur
ergo horum ordo, quia ea que residua sunt
de contricione audire desidero. Monachus.
Quod dictum est de puellis baptiza
tis et de episcopis ad contricionem pertinet;
quia in adultis sine contricione nil salutis operatur
baptismus; et episcoporum est me
deri contritis corde, confessiones illorum
recipiendo, et penitentiam iniungen
do. Verum quia pauci nostri temporis episcopi
in tali physica student, et practicam
eius minus exercent, iuste aliquando a
subiectis et infirmis iudicantur. XXIX.
Tempore Friderici imperatoris avi huius Frede
rici qui nunc regnat, sedente Christiano
episcopo Maguntie, iuxta quendam episcopum
Lonbardie, requisitus est ab illo si nos
set omnes episcopii sui homines. Sub
ridente episcopo ac respondente: puto episcopatum
meum non minorem esse tota Lonbar
dia, expavit bonus ac sollicitus episcopus il
le; considerans periculum eius in eo

denda ratione. Nouitius. Et merito. Quomodo
ergo unus homo tot animas regere possit
sine periculo? Monachus. Visio quedam sa
tis terribilis memorie occurrit, que et superi
dictis respondet. et nostris temporibus
uidetur esse impleta. Cuius tenor talis est.
Frater symon cum esset in oratione. xxx.
ante altare sancte dei genitricis marie. audi
uit uocem dicentem sibi. Mone pastorem
tuum superi-orem. et dic ei. Oues tue
fundent sanguinem. Et precipe ei ne
femet et eas interficiat ueneno. Iam
et posuit cor suum in uentres lupo
latrantium. Membra mea incipient
commoueri a crudeli bestia. que homo
facta est. Eia et clama undique magnam dei
omnipotentis offensam. et dic. Nisi con
uertamini et emendemini. occidem
ini et in ignem eternum mittemini.
Inimici mei uindicabunt iniurias meas.
Post hec apparuerunt oues quinque
pinguissime. ac deinde boues tres
macilente. Pro quibus dum quererem
quid significarent. responsum est. Quinque
oues anni sunt quinque magne habu
dantie. et boues tres anni famis ua
lide. Iterum. Falsi romani excitabunt
crudeles rumores. et iniquo consilio
suo diuident potestatem romanam.
Et iterum. Ierusalem capietur. et destruetur
et inimici mei uindicabunt iram
meam. quia polluerunt uias meas.
in quibus ego ipse ambulaui. Fame
maxima cruciabuntur. Celi et terra tre
mebunt. Sed homo non uult tremere.

a crudeli bestia. Postea sol conuertetur
in tenebras. Deinde ueniet dies habens
longitudinem dierum duorum. Post obum
brationem autem solis sciatur quod cru
delis bestia ostium abiturus ex tribubus
que clause sunt. Vnusquisque felix. scilicet
meorum membrorum. sanguinem fundet
quoniam tunc persecutiones antique ape
rientur. Ideirco unusquisque felix prepa
ret se ita ut recte uiuat in hac breui ui
ta. Post hec frater .. uidit demonem lorica
tum et galeatum. habentem squamas
tamquam piscis qui uocatur carpo.
Pupille oculorum eius terre et ardentes
tanquam facula. que uento agitatur.
De ore et naribus eius procedebat flam
ma sulfurea. Dentes eius partim albi.
partim sulfurei. Post hec facta est nox.
Post contenebrationem solis suscitabit
crudelis bestia ante mala quosdam iu
deos. tamquam amortuis. qui tamen non
erunt iudei. sed falsi nuntii. dicentes se
a mortuis resurrexisse. ueris iudeis spem
uanam promittentes. et in infidelitate
sua. et in errore iudeos fouentes. et mul
tos decipientes. Et adiecit.

O colonia deplora calamitates tuas que
uenient tibi. quoniam non solum ex culpa
solius episcopi. sed etiam ex communi pecca
to uenient mala supradicta. Veruntamen
ipse episcopus plurimum debet dolere. quoniam
ipse omnibus aliis est prelatus. Hanc
uisionem conuentus noster missus
super montem strombergh ibidem recepit. Eodem
anno capta est ierusalem et terra sancta.

quod in eadem visione fuerat predictum.

Novicius. Interpretationem huius revelationis nosse desidero. Partim michi tractare videtur de his que nostris temporibus contigerunt in episcopatu coloniensi. partim de adventu antichristi. Quod autem facta sit hec revelatio in episcopatu coloniensi et ad eiusdem diocesis episcopum. ex fine eius colligo. sed quis fuit idem .f. penitus ignoro.

Monachus. Pastorem hunc superiorem. adolphum episcopum intelligo. qui post mortem henrici imperatoris. quasi venale imperium his. veneno avaritie se ipsum infecit. plurimosque interfecit. Nec mirum. Posuit enim cor suum. id est cor filium suum. in ventres luporum ad thesauros richardi regis anglie late hiantium. quorum consilio ottonem. saxonem filium sororis eius in regem romanorum elegit. Ex tunc crudelis illa bestia. scilicet avaritia facta est homo. id est hominibus ita sociabilis et cara. ut eius zelo. tante potestates a iusticia et fide moti. negligerent iuramenta. periuria parvipendentes. Missus est eodem tempore cardinalis coloniam qui ottonis electionem confirmaret. principesque a iuramento quod friderico qui nunc regnat fecerant absolveret. quod magis ut rei exitus probavit. impii fuit divisio. quam confirmatio. Ab illo tempore provincie incendiis vastantur. et ecclesie depredantur. sanguis multus funditur. adolphus deponitur. colonia obsidetur. Tunc impleta est extrema pars huius visionis. O colonia deplora calumpnitates tuas. et cetera. In principio episcopatus eiusdem adolfi cum precessissent anni magne habundantie. tres fuerunt anni tante sterilitatis. ut in primo anno. modius siliginis venderetur marcha argenti. Reliqua huius visionis nimis sunt obscura. nec patent meo intellectui.

Novicius. Tempore divisionis romani imperii. dominus innocentius papa a multis iudicabatur. ita ut eum dicerent eiusdem scismatis auctorem. primo partem ottonis nimis fovendo. postea eundem amplius persequendo.

Monachus. Propter hoc cum idem beate memorie innocentius. die quadam sermonem rome edificatorium faceret in populo. iohannes capocius. qui ottoni favebat. eius sermonem interrupit dicens. Os tuum. os dei est. sed opera tua opera sunt diaboli.

Novicius. Peto ut nunc revertaris ad contritionem. a qua occasione quorundam verborum satis digressum est.

Monachus. Tanta est virtus contritionis ut nullum ei obstare possit peccatum. non periuria. non homicidia. non furta. nec usure quod ostendit in sene quodam.

Retulit michi senex quidam. xxxii. [illegible]

sacerdos et monachus nigri ordinis. natione saxo. rem memoria dignissimam de quodam usurario. Nec constat michi si scripta sit. Dixit quendam fuisse usurarium divitem nimis. qui diversarum ecclesiarum thesauros loco pignoris tenebat. Cuius cum esset inexplebilis avaritie. percussus est pro tempore

ria infirmitate. Tunc primum in se reversus licet sero, considerare cepit pondus usure et tormenta gehenne et difficultatem penitentie. Et vocans ad se quendam nigri ordinis abbatem suum familiarem, dixit ei: Domine, graviter infirmor, non possum aliquid de rebus meis ordinare, neque usuras acceptas restituere; si volueritis de anima mea deo reddere rationem peccatorum meorum, in promittere absolutionem, et omnia bona mea tam mobilia quam immobilia potestati vestre subiciam, ita ut de illis quod vobis visum fuerit faciatis. Cernens abbas hominem contritum et vere penitentem, respondit: Ego deliberabo. Festinansque ad episcopum verba usurarii ei exposuit, et quid consulendum esset inquisivit. Respondit episcopus: Bonum michi videtur ut pro anima eius spondeas, ut substantiam suscipias, ita dumtaxat ut ecclesie mee thesaurum in restituas. Mox abbas ad egrum rediens, ait: Ego deliberavi ut bona tua suscipiam et pro peccatis tuis deo spondeam. Respondit infirmus: Nunc consilium meum est ut allatis curribus omnia mea prius efferas, et me novissime tollens, nullum paties impedimentum in efferendo. Habebat enim duas arcas plenas auri et argenti et pignora etiam plurima in vasis, libris, variisque ornamentis, frumentum, vinum et supellectilem multam, pecoraque infinita. Tunc abbas post omnibus premissis,

novissime in gestatorio ponens infirmum properavit ad monasterium. Sed mox ut ille monasterium intravit, spiritum exalavit. Abbas vero non immemor sponsionis, inquantum potuit usuras restituit, plurimas pro illius anima largiens elemosinas. Residuum in usus fratrum convertit. Positum est corpus in oratorium, choris psallentium circa illud ordinatis. In ipsa nocte cum fratres attentius psallerent, quatuor tetri specie apparentes feretrum a parte sinistra circumstabant. Quibus visis territi fratres omnes excepto uno seniore fugerunt. Et ecce totidem angeli sancti contra quatuor demones a parte dextra se ordinabant. Morque is qui primus inter demones videbatur in illud daviticum cepit. Dixit insipiens ut delinquat in semetipso; non est timor dei ante oculos eius. Hoc in isto homine impletum est. Alter dixit: Quoniam dolose egit in conspectu eius, ut inveniatur iniquitas eius ad odium. Cui tertius subiunxit: Verba oris eius iniquitas et dolus; noluit intelligere ut bene ageret. Quartus dixit: Iniquitatem meditatus est in cubili suo, astitit omni vie male, maliciam autem non odivit. Tunc simul omnes / Si deus || dixerunt. iustus est et verba eius vera, homo iste noster est, quia omnium horum reus est. Responderunt sancti angeli: Si contra eum carmen daviticum profertis, procedite. Dixerunt demones: Ista nobis sufficiunt ad eius dampnationem. Ad quod angeli responderunt: Ergo vos ta

cantis: nos incepti psalmi residua proferemus. Ait itaque primus. Domine in celo misericordia tua et veritas tua usque ad nubes. Cui secundus adiecit: Iusticia tua sicut montes dei, iudicia tua abyssus multa. Tertius vero. Homines et iumenta salvabis domine. quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Cumque quartus subiunxisset. Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt, simul in hanc vocem erumpunt. Quia deus verax est. et scriptura solvi non potest. Filius hic hominis noster est. ad dominum confugit. et ad dominum ibit, quia sub tegmine alarum illius speravit. Inebriabitur ab ubertate domus eius. qui se lacrimis contritionis inebriavit, et torrente voluptatis sue potabit eum. Quoniam apud ipsum est fons vite, et in lumine eius videbit lumen. Ad hanc vocem demonibus confusis. et obmutescentibus: celestes nuntii, animam contriti peccatoris tollentes illis sociaverunt. de quibus salvator in ewangelio dicit. gaudium est in celo angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Novicius. Quid amplius profuit huic usurario. et elemosine an contritio: Monachus. Hoc secure dico: quia si contricio defuisset. et modicum illi elemosina profuisset. Vis audire quantum deus acceptet elemosinam usurarii. Novicius. Volo et desidero. Monachus. x. x. x. iii

Multorum ore celebratur adhuc coloniae. fertur cuiusdam usurarii in ecclesia sancti gereonis martiris sepulti. Qui cum esset dives et avarus. tandem divina misericordia conpunctus. sacerdotem adiit. et confessionem fecit, et ut deum pro suis peccatis placaret. pollicitus est quia omnia sua pro illius nomine pauperibus erogaret. Cui sacerdos respondit. Incide de panibus tuis elemosinas. ita ut cistam ex eis impleas: claudesque illam. Qui cum die altera eandem archam aperuisset, quot ibi posuerat elemosinas. tot in ea repperit buffones. Cui cum sacerdos diceret. vides nunc quantum deo placeant elemosine de usura. territus ille respondit. Domine quid faciam: Si vis inquit salvus fieri: hac nocte inter vermes istos nudus iaceas. Mira contritio. Ille licet tale stratum nimis abhorreret. et vermibus tamen morituris immortales preponens tum timore gehenne tum amore celestis patrie. nudus se super vermes iactavit, sacerdos vero arcam ipsam addidit. clausit. et abiit. Quam die postera cum aperuisset, nichil preter ossa hominis ibidem invenit. Que in porticu predicti martiris sepulta. dicuntur tante esse virtutis, ut usque hodie nullus buffo terminos eiusdem vivus possit intrare. Novicius. Si elemosine usurariorum vertuntur in buffones. et reliqua eorum substantia. quales ex se

gingent uermes. Monachus: Uermes
infernales, uermes immortales, de quibus
per ysaiam in persona talium dicitur:
Uermis eorum non mouetur, et ignis
eorum non extinguitur, et erunt
usque ad sacietatem uisionis omni
carni. Subtus eos sternetur tinea,
corpora eorum comedent immortales
uermes gehenne, animas semper rodet
uermis consciencie. Nouicius: Potuit-
ne ergo abbas ille de quo supra dictum
est ex pecuniis usurarii fructuosas pro
anima eius facere elemosinas? Mo-
nachus: Prius sicut me memini dix-
isse usuras pro possibilitate restituit,
de reliquo elemosinas fecit. Hoc in il-
lo factum non est. Quod autem hoc liceat,
ex hoc quod sequitur exemplo doce-
bitur. XXXIII.

Temporibus philippi regis francorum
qui hodie regnat, erat in ciuitate pa-
risiensi usurarius quidam ditissimus,
Nota theobaldus nomine. Hic cum ha-
beret possessiones plurimas, infini-
tasque pecunias ex usuris congrega-
tas, diuinitus compunctus ad ma-
gistrum mauricium eiusdem ciuitatis
episcopum uenit, eiusque consilio se con-
misit. Ille uero cum in edificatione
ecclesie beate dei genitricis nimis fer-
ueret, consuluit ei quatinus pecuni-
as suas ad structuram inchoati operis
contraderet. Quia huiusmodi consilio a-
liquantulum est suspecto, adiit ma-
gistrum petrum cantorem, uerba episcopi
ei insinuans. Cui ille respondit: Non

dedit tibi bonum consilium hac uice,
sed uade et fac clamari per ciuitatem
sub uoce preconis, quia paratus sis re-
stituere omnibus a quibus aliquid super
sortem accepisti. Fecitque, et est ita. Deinde re-
diens ad magistrum, ait: Omnibus ad
me uenientibus, teste conscientia omnia
restitui ablata, et adhuc supersunt plu-
rima. Tunc ille: Modo inquit potes e-
lemosinam dare secure. Retulit michi dominus
daniel abbas sconauie quod ad consi-
lium eiusdem cantoris per plateas ciuita-
tis nudus in suis femoralibus incces-
serit, seruo cum uirga se impellente
ac dicente: Ecce iste est ille quem pro
suis pecuniis principatus honorabat,
qui filios nobilium obsides tenebat.
Nouicius: Ex his duobus usurariis
plenius agnosco uirtutem contritionis,
quia ut considero, de cuius corde fons Nota
eius scaturit, nullus labor, nullus
horror, nullus pudor uenas illius ob-
struere ualebit. Monachus: Uerum dicis,
quia contricio que timore gehenne per pueri peni-
tentie exsiccatur, fontem non habet unde flu-
at. Nouicius: Uidetur michi usura mul- Nota
tum esse defectiue nature, quia raro ad
terciam siue quartam illam durare
uidemus generationem. Monachus: Non
solum defectiue sed et consumptiue na-
ture est, quia ut dicis ipse celerius de-
ficit, et numquam sibi adiuncta siue
coniuncta consumit. Nouicius: Da
exemplum. Monachus: Hec que dictu-
rus sum a quibusdam abbatibus ordi-
nis nostri audiui, sed nomen non teni

nin loci in quo contigit. xxxviii.

Nota. Vsurarius quidam cuidam ordinis nostri cellerario quandam pecunie sue summam commisit reseruandam. Quam ille signatam in loco tuto iuxta pecuniam monasterii reposuit. Postea cum usurarius depositum repeteret, celerarius arcam reserans neque illam neque suam inuenit. Qui cum uidisset arce seras intactas et signacula sacculorum salua, ita ut nulla esset de furto suspicio, cognouit quod pecunia usurarii deuorasset pecuniam monasterii. Ex quo colligitur quod per elemosinam usure monasterii substantia non augeatur sed deficiat. Nouicius. Magna sunt que dicta sunt de contritione. Sed quero si is qui oculos non habet contritionem habere possit, cum sine oculis flere non possit. Monachus. Contritio non est in lacrimis sed in motu cordis, cuius signa lacrime sunt oculorum, cum et cor lacrimas suas habeat.

Dux Henricus Saxo pater Ottonis imperatoris tempore quodam uirum quendam nobilem pro suo scelere exoculauit. Is uero ex sua miseria excecationis penam in remedium conuertens, tantam cordi eius contulit contritionem ut iugiter peccata commissa defleret et pro desiderio patrie celestis semper suspiraret. Non recedebat de ecclesia beate dei genitricis in Hildenshem orationibus et ieiuniis uacans. Casu contigit ut stultus quidam uerbum stultum eo audiente proferret dicens: Qui hic oculos non habet, nec in futuro oculos habebit quibus deum uideat. De quo uerbo turbatus nimis dum cotidie gemeret nec uerborum consolationem reciperet, a multis culpatus respondit: Nisi ex scripturarum auctoritate probetur, consolari non potero. Quod et facile probari potuit a uiris litteratis, quorum in eadem ciuitate copia fuit. Nouicius. Quomodo autem probatur? Monachus. Saluator dicit electis: Capillus de capite uestro non peribit. Super quem locum dicit Augustinus: Perit caput ubi non perit capillus? Vbi non perit palpebra, perit oculus? Et diceret: non. Omnes mortui integraliter resurgent. Mali ut in omnibus suis membris puniantur, boni ut in omnibus remunerentur. Hoc securus dico et credo, quod omnis homo siue iustus sit siue peccator, si in contritione etiam animi decesserit, deum uisurus sit. Ad quam uisionem nos perducere dignetur dominus noster Ihesus Christus splendor glorie, qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat deus per infinita secula seculorum amen.

Explicit secunda distinctio de contritione.

Incipiunt capitula tercie distinctionis.

I. Quid sit confessio, qualis esse debeat, que eius sit uirtus, quis fructus.

II. De clerico qui stuprauerat uxorem militis, quem post confessionem diabolus in stabulo dixit esse iustificatum.

III. Item de seruo alterius militis, qui cum uxore domini sui peccans et in nemore idem peccatum rustico confitens, a diabolo prodi non potuit.

prodere personam alterius. et item
plura de adulterio. xxxi. De monacho qui
sine ordinibus celebrauit. et quod ex
sententia innocentii pape licet confesso
ri talem prodere si noluerit confiteri.
xxxii. Narratio longa et utilis de
symone conuerso de alna. eiusque pro
phetiis. xxxiii. De eo quod confessio que
fit cum uoluntate iterum peccandi.
sit inutilis. xxxv. De confessore qui ni
mium proiecit in terga confitentis.
et penitere nolentis. xxxvi. De abbate sancti
pantaleonis in colonia qui fratribus carnali
pecuniam ecclesie sue tribuens depau
perauit. xxxvii. De duobus mercatoribus
in colonia quibus in confessione consul
tum est ne usurarent. et mentirentur.
et facti sunt ditiores. xxxviii. De muliere
iracunda que per confessionem sancti
malachie fratrem. spiritum meruit man
suetudinis. xxxix. Qualis esse debeat
confessor. xl. De sacerdote auaro. qui
duobus sibi confitentibus. uni pro in
continentia. alteri pro continentia
eandem iniunxit penitentiam. xli.
De auaritia et luxuria sacerdotum.
xlii. De matrona que pupillo a se
nutrito et in sacerdotem prouecto pec
cata sua confessa est et ab illo pro
dita. xliii. De matrona que confesso
rem suum ad libidinem incitauit.
xliiii. De indiscreto sacerdote qui
sibi confitentibus iniungere solet
penitentiam anni preteriti. xlv.
Item de plebano qui pluribus simul con
fiteri uolentibus generalem predi

dicens confessionem. omnibus eandem
iniungit penitentiam. xlvi. De mu
liere in confessione se iustificante. cui presbyter
dens confessor ostendit. plurima mor
talia peccata habere. xlvii. Quod confessor
non debet de ignotis peccatis inuesti
gare. et exemplum de uirgine in hoc
scandalizata. xlviii. De abbate qui alterum ab
batem suo exemplo prouocauit ad confessionem.
xlix. Item de abbate qui cum monachis suis
inuase et industria carnes comedens
eosdem ad confessionem suo prouocauit exemplo.
l. De peccatore qui de modica peni
tentia gradatim ascendit ad maiorem.
li. De abbate gisilberto. quem iracundi
in capitulo presens. ad satisfactionem amplio
rem cum prouocauit. lii. De plebano
qui usurarium et homicidam dulcibus
uerbis in confessione ad satisfactionem
prouocauit. liii. De monacho clareuallensi qui
fratrem aduitus orationibus. priori con
scientiam suam reuelauit.

Incipit distinctio. iii. de confessione.
capitulum. primum.

Sine desiderio con
fessionis quia in
fructuosa est om
nis contritio.
uidere debemus
quid sit confes
sio. qualis esse debeat. que sit eius
uirtus. quis fructus. Nouitius.
Si sine proposito confessionis infor
mis est contritio. necessarium est
scire ista. nouitiis maxime. qui post
conuersionem suam omnia peccata

nun loci in quo contigit. XXXIIII nº

nº Usurarius quidam cuidam ordinis nostri
cellerario quandam pecunie sue summam
commisit reservandam. Quam ille sig
natam in loco tuto iuxta pecuniam mo
nasterii reposuit. Postea cum usurarius
depositum repeteret, cellerarius arcam
reserans neque illam neque suam invenit.
Qui cum vidisset arce seras intactas et
signacula sacculorum salva, ita ut
nulla esset de furto suspicio, cognovit quod
pecunia usurarii devorasset pecuniam
monasterii. Ex quo colligitur, quod per
elemosinam usure monasterii substan
tia non augeatur, sed deficiat. Novicius
Magna sunt que dicta sunt de contri
tione. Sed quero si is qui oculos non habet con
tricionem habere possit, cum sine ocu
lis flere non possit. Monachus. Con
tritio non est in lacrimis, sed in motu cor
dis, cuius signa lacrime sunt oculorum,
cum et cor lacrimas suas habeat.

Dux Henricus Saxo pater Ottonis cesaris
imperis tempore quodam virum quendam
nobilem pro suo scelere excoculavit. Iste
vero ex sua miseria excecationis penam
in remedium convertens, tantam
cordi eius contulit contritionem, ut iugiter
peccata commissa defleret, et pro desi
derio patrie celestis semper suspiraret.
Non recedebat de ecclesia beate dei geni
tricis in Hildensheim, orationibus et
ieiuniis vacans. Casu contigit ut
stultus quidam verbum stultum
eo audiente proferret dicens: Qui
hic oculos non habet, nec in futuro ocu
los habebit quibus deum videat. De
quo verbo turbatus nimis, dum cor
de gemeret, nec verborum consolationem
reciperet, a multis culpatus, respondit:
Nisi ex scripturarum auctoritate probe
tur, consolari non potero. Quod et facile
probari potuit a civis litteratis, quorum
in eadem civitate copia fuit. Novicius
Quomodo autem probatur? Monachus.
Salvator dicit electis: Capillus de capi
te vestro non peribit. Super quem locum
dicit Augustinus: Perit caput, ubi
non perit capillus? Ubi non perit pal
pebra, perit oculus? Ac si diceret: non.
Omnes mortui integraliter resurgent.
Mali ut in omnibus suis membris puniantur,
boni ut in omnibus remunerentur.
Hoc secure dico et credo, quod omnis
homo sive iustus sit sive peccator, si
in contritione etiam minima decesserit,
deum visurus sit. Ad quam visionem
nos perducere dignetur dominus
noster Ihesus Christus splendor glorie, qui cum pa
tre et spiritu sancto vivit et regnat deus
per infinita secula seculorum amen.

Explicit secunda distinctio de contritione.
Incipiunt capitula tercie distinctionis. I.

Quid sit confessio, qualis esse debeat, que
eius sit virtus, quis fructus. II. De
clerico qui stupraverat uxorem militis,
quem post confessionem diabolus
in stabulo dixit esse iustificatum.
III. Item de servo alterius militis,
qui cum uxore domini sui peccans
et in nemore eidem peccatum rustico con
fitens a diabolo prodi non potuit.

iiii. De sacerdote qui pro illusione noc
turna. psalmum in cōfessione iniunc
tum negligens. in locis genitalibus
punitus est. v. De clerico premonstraten
se. qui sine confessione cuiusdam ue
nialis peccati commissi. ad obsessum veni
ens. a demone notatus ē. vi. De uir
gine quam demon in spē uiri pcabat.
item de uiro cui idem demon peccata sic
te confessa obiecit. et de puella cui de
uirginationem pdidit. vii. Exemplū
de miraculis sci benardi abbis. qui in
cubum demonem a muliere fugauit.
viii. De filia arnoldi. sacerdotis. quā de
mon corrupit. viiii. Item de muliere
in brisekе. que moriens confessa ē
se sex annis cum demone incubo
peccasse. x. De iohe scolastico pru
mie qui cum demone fertur concu
buisse. xi. De henrico ciue susatie. qui
a demone in spē mulieris raptus. et
in pasculo depositus. amens effectus
est. xii. Exemplum de hunis et de
merlino et quod in filiis incuborum
sit ueritas humane nature. xiii.
De aleide scē moniali. in lanewaden.
que per confessionem a uisibili festina
tione demonis liberata ē. xiiii. De
sacerdote a dyabolo pphiam mor
tis decepto et per confessionem libe
rato. xv. De clerico attrebatense eiusque
sorore que de incendio per confessio
nem liberata est. cum argentarium
interfecissent. xvi. De hereticis apud
cameracum per candens ferrum ex
aminatis. et conbustis. ex quibus unus

bñficio confessionis saluatus est. xvii.
Item de decem hereticis. apud spirā
examinatis et conbustis. quorum unus
dū eēt pconfessionem sanatus ac libe
ratus. per mulierem deceptus. reduui
uo incendio dampnatus est. xviii.
De milite qui ob meritum confessi
onis coram henrico imperatore triū
phauit. xix. De fure qui col' beneficio
confessionis mortem euasit. xx. It
de fure qui ab epo leodicensi obuer
siculum psalmi c v. sententiam mor
tis accepit. xxi. De peregrinis qui pec
cata unius hominis in mari periclitati.
eiusdem confessione sunt liberati.
xxii. De quodam epo anglie qui mo
riens pter exemplum noluit cō
fiteri. xxiii. De quodam monacho
nostro. qui iam moriens primo ple
nariam fecit confessionem. xxiiii.
De confessore qui cum adolescente
peccauit. atque post mortem ad con
fessionem eandem hortabatur. xxv.
De nouicio qui abbi confessus i sōnis.
xxvi De confessione cuiusdam demoīs.
xxvii De eo quod non sufficiat scripto
confiteri. ñ in necessitate. xxviii Qd
confitenti non liceat pdere personā.
peccati consortem. et exemplum de
clerico. et scīmoniali. xxix. De clerico
susatiense qui confessus ē sacerdoti
se peccasse cum concubina sua. xxx. De
abbe qui persecutus ē monachum
eo quod ex confessione cuiusdam in
tellexisset illum scire sua uicia. xxxi.
Quod liceat in aliquo casu confitenti

prodere personam alterius. et item
plura de adulterio. xxxii. De monacho qui
sine ordinibus celebrauit. et quod ex
sententia innocentii pape licet confesso
ri talem prodere si noluerit confiteri.
xxxiii. Narratio longa et utilis de
symone conuerso de alna. eiusque pro
phetiis. xxxiiii. De eo quod confessio que
fit cum uoluntate iterum peccandi.
sit inutilis. xxxv. De confessore qui ni
mium proiecit in terga confitentis.
et penitere nolentis. xxxvi. De abbate s.
pantaleonis in col. qui fratri carnali
pecuniam ecclesie sue tribuens depau
perauit. xxxvii. De duobus mercatoribus
in col. quibus in confessione consul
tum est ne iurarent. et mentirentur.
et facti sunt ditiores. xxxviii. De muliere
iracunda. que per confessionem s.
malachie fratrem. spiritum meruit man
suetudinis. xxxix. Qualis esse debeat
confessor. xl. De sacerdote auaro. qui
duobus sibi confitentibus. uni pro in
continentia. alteri pro continentia
eandem iniunxit penitentiam. xli.
De auaritia et luxuria sacerdotum.
xlii. De matrona que pupillo a se
nutrito et in sacerdotem prouecto pec
cata sua confessa est. et ab illo pro
dita. xliii. De matrona que confesso
rem suum ad libidinem incitauit.
xliiii. De indiscreto sacerdote qui
sibi confitentibus iniungere solet
penitentiam anni preteriti. xlv.
Item de plebano qui pluribus simul con
fiteri uolentibus generalem predi
cans confessionem. omnibus eandem
iniungit penitentiam. xlvi. De mu
liere in confessione se iustificante. cui pres
biter confessor ostendit. plurima mor
talia peccata habere. xlvii. Quod confessor
non debet de ignotis peccatis inuesti
gare. et exemplum de uirgine in hoc
scandalizata. xlviii. De abbate qui alterum ab
batem suo exemplo prouocauit ad confessionem.
xlix. Item de abbate qui cum monachis suis
inuasit et industria carnes comedens
eosdem ad confessionem suo prouocauit exemplo.
l. De peccatore qui de modica peni
tentia gradatim ascendit ad maiorem.
li. De abbate gisilberto. qui iracundie
in capitulo presentes. ad satisfactionem amplio
rem eum prouocauit. lii. De plebano
qui usurarium et homicidam dulcibus
uerbis in confessione ad satisfactionem
prouocauit. liii. De monacho clareuallensi qui
fratrem aduitus orationibus. priori con
scientiam suam reuelauit.

Incipit distinctio. iii. de confessione.
capitulum primum.

Sine desiderio con
fessionis quia in
fructuosa est om
nis contritio.
uidere debemus
quid sit confes
sio. qualis esse debeat. que sit eius
uirtus. quis fructus. Nouitius
Si sine proposito confessionis infor
mis est contritio. necessarium est
scire ista. nouitius maxime. qui mox post
conuersionem suam omnia peccata

que commiserunt. tenentur abbati suo
confiteri. sicut sum ante edoctus. et nunc
metipso expertus. Monach. Confessio tamen
bonum est. ut solo eius desiderio etiam
sinistras actum excludat. peccata di
mittantur. Unde psalmista dicit. Dixi con
fitebor aduersum me iniusticias meas
domino. et tu remisisti impietatem
peccati mei. Dixi. idest deliberaui. Nouici.
Quid est confessio. Monach. Scire debes
triplicem esse confessionem. laudis. fidei.
criminis. De confessione laudis. sal
uator in ewangelio dicit. Confitebor tibi
pater. domine celi et terre. De confes
sione fidei dicit apostolus. Corde creditur ad
iusticiam. ore autem confessio fit ad
salutem. De confessione uero criminis.
ait apostolus iacobus. Confitemini alteru
trum peccata uestra. ut saluemini. In
tantum enim iusticie. confessio pecca
torum est. Unde scriptum est in libro
machabeorum. Judas precedet uos
in bellum. idest confessio. Confessio est
nimis est per quam latens anime morbus
aperitur. spe uenie consequende. Hec
multiplex esse debet. Voluntaria. festi
nata. debita. uerecunda. generalis. specialis.
indiuidualis. nuda. integra. discre
ta. accusatoria. amara. sollicita. ine
uitabilis. uera. estimatiua. hylaris.
propria. pluralis. frequens. Breuiter
ista transcurro. nec ad plenum studio
breuitatis elucido. quia ad exempla fes
tino. Nouici. Habet ne auctoritatem
confessio ueteri testamento. Monach.

Confessio sacramentum esse dicitur ueteris
testamenti. figuris manifestis in illo
declarata. uerbis mandata. et exemplis
confirmata. leprosus ad arbitrium sa
cerdotis mundus uel inmundus iudi
catur. Unde saluator cuidam leproso
a se sanato. dixit. Vade ostende te sacer
doti. In quatuor uerbis huius clausule.
quatuor michi uidentur esse consideranda.
que maxime in confessione sunt obser
uanda. Videlicet ut sit festinata. ut
sit nuda. ut sit integra. ut sit de
bita. idest ut fiat proprio pastori. ac si dicat
dominus. Vade. ut confessio tua sit
cita. uel festinata. ostende ut sit nuda.
te. ut sit integra. sacerdoti. ut sit de
bita. Quem gratia ihesu mundat intus
per contricionem. ut foris mundus
iudicetur. ostendere se debet sacerdoti.
per confessionem. Unde sponsus uoce
confessionis in canticis canticorum
loquitur ad contritum peccatorem. Ostende
michi faciem tuam. per cordis contri
tionem. sonet uox tua in auribus meis.
per oris confessionem. Quid manifestius
hac figura. Quod uerbis mandata
sit. testis est propheta dauid. qui dicit.
Confitemini domino quoniam bonus.
Item reuela domino uiam tuam. sub
audis per confessionem. Et ysaias
secundum septuaginta. Dic tu iniquitates
tuas ut iustificeris. Quod autem exem
plis sit confirmata. exemplum nobis
est ipse dauid. qui post peccato bersabee
uenienti ad se nathan. respondit di

cens. Peccaui domino. Nouicius. Quid uir-
tutum maior uirtus sit in contritione. siue in confessione. Monachus. Non
nisi per contritionem peccatorum culpa dimittitur. et hoc sub quadam condi-
tione. scilicet ut confessio subsequatur.
Quod si necessitas illam exclusit.
defectum illum summus sacerdos
supplebit. Est tamen confessio signum
contritionis. Cuius uirtutem et fructum magis tibi exemplis quam scrip-
turarum testimoniis ostendere propo-
sui. Secundum capitulum.

Miles quidam in uilla quadam habitauit. cuius uxorem eiusdem
uille sacerdos per adulterium macula-
uit. Dictum est militi. quia sacerdos
rem haberet cum uxore sua. Ille cum
uir prudens esset. nec uerbis facile cre-
deret. nullam de hoc mentionem facere
uoluit. uxori siue sacerdoti. ueritatem
uerius uolens experiri. Non tamen sine suspitione fuit. Contigit ut in quadam
uilla non multum a militis uilla
remota. quidam obsessus esset. in quo
demonium tam nequam erat. ut eciam astantibus impingeret peccata que
per confessionem uera non fuissent
tecta. Quod cum miles ex multorum
didicisset relatione. rogauit suspectum sibi sacerdotem ut ad colloquium
quoddam secum ire non recusaret.
Et acquieuit sacerdos. Cum uenissent
simul in uillam ubi erat obsessus. conscius ipse sibi sacerdos. suspectum cepit habere militem. quia non late-
bat quod obsessus ad eam nequam
demone in eadem uilla habitaret.
timensque uite sue si a demone proderetur. necessitatem nature simulans. intrauit stabulum ad seruum militis.
pedibusque eius prostratus. ait. Rogo
te propter dominum. ut audias confessionem meam. Quem seruus expauescens leuauit. audiensque ab illo
dicebantur. facta uero confessione. cum
sibi sacerdos iniungi peteret penitentiam. seruus satis prudenter respondit illi dicens. Quantum alteri sacerdoti pro tali crimine iniungeretis.
hoc sit satisfactio uestra. Sicque exiens
iam securior. cum milite ad ecclesiam
uenit. In qua demoniosum offenderunt. Requisitus est a milite in
hec uerba. Nosti aliquid de me. Hic
enim ex industria fecit. ut iam
dicto sacerdoti tolleret suspitionem.
Cui cum demon. nescio quid responderet. adiecit. Quid tibi uidetur
de domino isto. Respondit ille.
Nichil de eo scio. Et cum hec dixisset
lingua theutonica. latine mox
subiunxit. In stabulo iustificatus
est. Nullus tunc aderat clericorum. Nouicius.
Satis puto quod non sponte sua
illa hora latinista factus sit diabolus.
Monachus. Non est permissus loqui
theutonice. ne miles uerbum et
ex uerbo factum intelligeret. nec tamen tacere licuit. ut uirtutem confessionis sacerdoti
ostenderet. Nouicius. Magna est uirtus confessionis. que et crimen ab

ulterius a memoria diaboli deleretur, et hominem ab imminenti periculo liberavit. Monachus. Audi et fructum huius confessionis. Sacerdos non immemor collati sibi beneficii, seculum deseruit, et in quodam cenobio ordinis nostri monachum se fecit, adhuc vivere putatur. Sic vidi a quodam abbate ordinis Cisterciensis. Novicius. Prophetia huius proterui demonis causa ei extitit magne salutis. Monachus. Narravit michi et aliud pene simile huic. III.

Cuiusdam militis uxor proprium servum admiserat, libidinis igne succensa. Cum quo cum per tempus aliquod occulte peccasset, nec iam latere posset, ad aures mariti pervenit. Ille quidem de verbo dolens, nec tamen verbis ad plenum credens, tacuit, sciens se investigare rem tam nefariam diu non posse occultari. Qui ut erat dives et honestus, uxorisque fama tam inops et inhonesta, maluit rem inexpertam per silentium ad tempus detegere, quam se et uxorem genusque tam suum quam illius per suspiciones dehonestare. Interim ubique divulgatum est in tali villa obsessum quendam esse, nescio tamen si idem fuit de quo superius dictum est, qui nemini parceret, sed presentibus peccata occulta obiceret et improperaret. Quod cum audisset miles, sperans per illum rei veritatem discere, assumpto secum servo cepit illo pergere, nec causam servo penitus ignorante. Venientibus eis ad nemus quoddam, cum dominus declinaret in quandam semitam que ad demoniosi tendebat villam, cepit servus valde pavere, sciens pro certo se ultra vivere non posse, si crimen adulterii proderetur a demone. Positus in tanto timore, dum in cogitationibus suis fluctuaret, hominem in eodem nemore ligna incidentem audivit. Immisitque dominus menti eius, quem eadem hora satis diligenter invocaverat, quod ad imminens periculum confessio summum foret remedium. Divertens a domino quasi ad satisfaciendum nature, venit ad rusticum, et confessus est peccatum, suscepit penitentiam. Statim reversus ad militem de tali opere nichil suspicantem, simul venerunt ad demoniacum. Qui cum servum adulterum, immo de adulterio iam iustificatum, diligentius intuitus fuisset, ait miles: Dic si aliquid nosti de illo. Respondit demon: Multa de eo novi, que modo ignoro. Sicque per virtutem confessionis servus liberatus est a morte, et dominus a suspitione. Vides quantum valeat vera confessio. Novicius. Que est vera confessio? Monachus. In qua firmum propositum est satisfaciendi. Novicius. Quid si ipsa satisfactio iniuncta negligitur? Monachus. Si ipsa negligentia non fuit ex infirmitate sive ex necessitate, sed iniuncta penitentia ut sepe contingit parvipenditur et contempnitur, peccatum iam dimissum redit.

Etiam si peccatum fuit ueniale et peni
tentia per obliuionem negligatur. non
dico quod pena illius pecci per illam
obliuionem deleatur. IIII.

Sacerdos quidam in domo nostra sic
ab eius ore audiui. die quadam co
fessionem fecit de illusione nocturna.
Iniunctus est ei psalmus unus pro
satisfactione. Quem cum p obliuione
negligeret. eadem die circa loca geni
talia tantum cepit pruritum et ar
dorem sentire. ac si carni eius arden
tes urtice esset apposite. Qui cum ter
tius tactu exploraret quid eet. et ni
chil ibidem inueniret. recordatus est
psalmi iniuncti et neglecti. Imputansq;
inmissam penam eidem transgressi
oni. psalmum dixit et dolor conque
uit. Confitens fugere deb; obliuione.
Audi aliud exemplum. V.

Canonicus quidam instituto et
ordinis premonstratensis. sicut m re
tulit canonicus quidam monastien
sis. ualde laudabilis uite fuit. quem
quasi ad fugandum demonem de ob
sesso. prior ad ostium monasterii secu
eduxit. Quo uiso. mox diabolus per
os hominis clamauit. Ego qdam de
eo scio. p que eu n timeo. Non tn
permissus e eadem publicare eo qd
minima eent. ne uiro sco ueretun
diam inferret. Ille uerbum intelli
gens remordente conscientia. intra
uit. culpam confessus rediit. et
si demon adhuc aliquid sciret in
quisiuit. Respondit demon. Ad h

aliqua culpe uestigia apparent i
te. eo quod non sit subsecutus sti
mulus. plagam uigarum intelli
gens. Iterum intrauit uiuens
iniunctam accepit disciplinam.
reuersus q si sciret ad interrogauit.
Respondente dyabolo. p iudicium
meum nil m noui de te. satis edi
ficati sunt fres. Nouicius. Non mo
dicum me turbat. quod inimicus
in sco uiro post confessionem fac
tam. aliquod deprehendere potuit
signum peccati. Monachus. Hi ds p mi
sit ad eius bonum. Quanto quis
perfectior. tanto pro sua culpa de
lenda ee debet sollicitior. Discipli
nam iniunctam quam mox accipere
potuit. maxime contra diabolu pug
naturus differre non debuit. Nam
in supradictis duobus. sacerdote scil
et seruo militis. quorum confessio neq;
debita fuit. neq; aliqua ad huc exte
rior penitentia subsecuta. diabolus
nulla peccati uestigia deprehendere
potuit. Nouicius. Placet quod dicis. q
necessitas in causa fuit. S; nosse uel
lem differentiam inter ueram falsamq;
confessionem. Monachus. Quanti po
deris confes sio sit uera. et quam
inefficax confessio sit ficta. p subiec
ta dinosces exempla. VI.

Tempore illo quo scolasticus co
loniensis oliuerus crucem pre
dicauit in partibus brabantie. si
cut m narrauit bernardus mo
nachus noster tunc eius collega

in predicatione. Fuit ibi puella quedam
religiosa et uoto uirginitatis gloriosa
orta de niuella. Inuidens diabolus tan
te uirtuti. in specie uiri ad modum
pulchri satisque decenter uestiti appa
rens uirgini. cepit illam uerbis ama
torijs sollicitare. clenodia offerre. et
laudare coniugii fecunditatem.
uirginitatis uituperare sterilitatem.
Cui uirgo nesciens quis esset respon
dit. Virum ducere non propono. Christi
amori nuptias carnales postpono.
et contempno. Cumque lasciuus ille
spiritus nimis esset ei importunus. in diuer
sis locis ad illam ueniens. sciens pu
ella multas esse uirgines se pulchri
ores nobiliores atque ditiores. cepit
amatorem fantasticum habere suspectum.
ita ut ei diceret. Bone domine. quis
uel unde estis. quod tanto michi desi
derio copulari affectatis. Cumque ille
mutus se poneret. et uirgo tanto pro
pensius instaret. tandem demon ne
cessitate compulsus. confessus est di
cens. Ego sum diabolus. Ad quod
uerbum illa expauescens respondit.
Et quid ergo exigis carnale coniugium.
quod nature tue dinoscitur esse
contrarium. Ait ille. Tu tantum michi consenti.
nichil aliud a te nisi copule consen
sum requiro. Ad quod puella respon
dit. Modo omnino tibi contradico. Fugans
illum sancte crucis signaculo. Veniensque
ad sacerdotem. reuelauit illi demo
nis insidias. a quo satis edocta ne
maligno consentiret. reuersa est
in domum suam. Demon uero post
confessionem eam omnino non deserens.
de remoto tamen alloquens. in tantum
illam uexauit ut quaslibet immun
dicias in eius scutellam mitteret cum
manducaret. Virorum et mulierum custo
die ei adhibite sunt. In quacumque do
mo illa fuit. illic demon responsa
dedit. Ab omnibus quidem audie
batur. sed a sola puella uidebatur. Cumque
tam nequam esset spiritus ut presentium pec
cata detegeret. crimina improperaret.
nec aliquod peccatum eum lateret.
nisi quod uera confessio tegeret. Osten
dit et alia signa nequitie sue. Ster
cora. ollasque confractas fimo plenas.
super confluentes spargebat. Dixerunt
ei quidam. Nosti o diabole dominicam
orationem. Respondente illo optime
scio. rogatus est illam dicere. Et ait.
Pater noster qui es in celum. nomen
tuum. fiat uoluntas et in terra. pa
nem nostrum cotidianum da nobis hodie.
sed libera nos a malo. Et cum plures
in eadem oratione fecisset saltus. atque
barbarismos. cachinnando subiunxit.
Ecce sic uos laici dicere soletis oratio
nem uestram. Requisitus etiam de
symbolo. dixit se bene et optime scire.
sic incipiens. Credo deum patrem om
nipotentem. Cui cum quidam diceret.
dicere debes credo in deum. illeque subiun
git. credo deo. Viri litterati qui tunc
erant presentes diaboli uerbum
notantes. et illum accusatiuum intel
ligentes. instituerunt ut diceret credo

in dnm. Et no poterant eum ad hoc
inducere. Nouic. Uellem et ego scire
quid sit edere in dnm. Mona. Credere in
dnm est per dilectionem ire in dnm. Vn
saluator ait. Omnis qui uiuit et cred
in me. ht uitam eternam. Demon sic
dicit apls iacobus. credit et contre
miscit. s; non diligit. Credit dnm esse.
credit uerba eius uera ee. s; non cre
dit in eum. quia non diligit eum.
Salutationem u angelicam idem de
mon incipere no potuit. cum tn seu
lam scire profiteretur. Nouic. Cum dignior
sit oratio dominica salutatione ange
lica. miror cur permissus sit dicere
illam et non istam. Monac. Noluit h
fieri dominus. tu pter honorem ma
tris. tu pter eminentiam sacramti
sue incarnationis. Quante uirtutis
sit eadem salutatio. per quam inita
ta est humani generis redemptio. ex se
quentibus plenius agnosces. Inter
rogatus idem demon cur ita raucā
hret uocem. respondit. quia semp ar
deo. Dicebat eadem puella. quia quo
tiens ueniebat ad me. cauit ne eu
uidere possem a dorso. Nouic. Miror qre
hoc fecerit. Monac. Demones sicut in
telleri ex alia quadam uisione. poste
riora non habent. Vn quidam demon
puelle cuidam apparens frequenti.
cum ab ea discedens semper retro
cederet. interrogatus cur hoc facet.
respondit. licet corpora humana no
bis assumamus. dorsa tn non ha
bemus. Nouic. Expecto exemplum.

per quod sicut uerumq; confessionis
differentiam cognoscam. Monach. hoc
inpromptu est. Fuit in uicino uir
quidam qui supradictum demonem
audire nimis desiderans. pter tur
pia quedam q commiserat peccata. ap
propinquare non audebat. timens
ne illa coram omnibus inproperari. Et
ueniens ad sacerdotem confessus est
uniuersa. uoluntate tam peccandi re
tenta. Factusq; ex eadem confessione secu
rior. ad domum uenit. Mira res. Mox
ut limen attigit et introspexit. de
mon in ea clamauit. Amice. ueni
huc ueni. certe bene dealbasti. Et sta
tim coram omnibus omnia eius
peccata turpia licet confessa
pdidit. intantum illum confundens
ut eadem hora ee uoluisset in ortu
solis. Tristis effectus. et conscientia
excusante ipse reuersus. ad sacerdo
tem rediit. que gesta sunt retulit.
confessionem iterauit. et quia de
reliquo emendatius uiuere uellet.
de corde pollicitus est deo et sacerdo
ti. Tunc sacerdos. Modo inquit tu
tere securus. non te confundet am
plius. Et fecit sic. Intrante eo domū.
quidam circumsedentib demoni dixe
runt. Ecce amicus tuus tuus nunc
uenit. Quib ille respondit. Quis est.
Ille inquiunt. cui paulo an tam
turpia peccata inproperasti. Respon
dit demon. Ego nichil illi inproperaui.
neq; aliquid de eo noui mali. Et ex
terminati sunt demonem mentiri

fuisse. hij qui hominis ignorauit
confessionem. Sicque peruersitatem con
fessionis. ille euasit notam maxime
confusionis. In eadem domo matro
na quedam cum ceteris sedebat. filiam
iuuenculam sicut mos est matribus sub
pallio tenens. Que cum demonem
nescio in quo prouocasset. clamauit
ille. Putas filiam tuam sub tuo man
tello sedentem uirginem esse? Ve tibi
male eam custodisti. Dicente muliere
mentiris. respondit ille. Nequaquam
mentior. Si non credis. interroga pe
tronillam. illa benedicet tibi uerita
tem. Erat enim eadem petronilla
mulier quedam stupri puelle conscia.
His uerbis auditis mater filiam
a se repulit cum indignatione di
cens. Recede a me immunda. numquam
aliquid tibi boni continget ex parte
mea. Illa bene sibi conscia. simula
tis lacrimis egressa est eiulans.
demonem mentitum fuisse affir
mans. Inspirataque adeo ad uicinum
euasit sacerdotem. et commissum
peccatum confessa est. et quia numquam
de cetero carnem suam illicite co
inquinaret promisit. Tunc a sacer
dote suasa. et quid dicere deberet
diligenter edocta. reuersa est ad
matrem. que nondum recesserat a lo
co. Dixitque illi. Vere mater multum
peccastis sine causa tam grauiter
me confundendo. et tam immisericorditer
repellendo propter uerba demonis
huius qui totus mendax est et

patrem eius. Cepitque lacrimari. Commo
ta mater tam ex uerbis quam ex lacrimis
filie. dixit ad demonem. Dic inique.
ut quid tale crimen imposuisti filie
mee? Respondit ille. Quid enim ma
li locutus sum de filia tua? Bona est
et munda. nichil de ea mali noui uel
dixi. Sicque puella sicut uir supradictus
per beneficium confessionis liberata a
suspitione fornicationis. ad matris
gratiam reducta est. Nouicius. Quid est
quod diabolus puelle stuprum ante
confessionem nouit et petronillam
stupri consciam nominauit. et ui
rum uero stupri auctorem non expres
sit? Monachus. Satis puto de peccato illum
egisse penitentiam. per quam diabo
lo culpe subtraxerat noticiam. Nouicius.
Placet quod dicis. Sed recordor adhuc
supradicte uirginis de niuella. et non
desino mirari quod demon cum spiritus
sit copulam carnalem contra suam
naturam concupiscat et requirat. Mo.
Non mirum quod demones feminas
procantur. sed quod illis commiscentur
mirabile est ualde. Nouicius. Querem si
hoc umquam contigisse. Monachus. Et me
mini et legi. et ut femine caute red
dantur. que forte hec que dicturus
sum legent uel audient. diuersaque
nimis contigerunt temporibus ex repli
cabo. Que ut maiorem habeant firmitatem.
primum quod in uita sancti bernar
di legitur breuiter perstringam. Ve.

Mulier quedam in regione nan
neti a quodam petulante demone

sex annis habito eius consensu in
credibili libidine vexata est. Apparuit
ei in specie valde pulchri militis. et sepe
abutebatur ea invisibiliter marito eius
in eodem lecto cubante. lascivus il
le spiritus. Que anno septimo timore cor
repta. veniente in predictam civitatem
sancto bernardo clarevallensi abbate. misera
mulier ad pedes eius corruit. passio
nem horribilem. et ludificationem dia
bolicam cum multis lacrimis con
fessa. succurri sibi flagitavit. A quo con
solata. et quid facere deberet edoc
ta. post confessionem diabolus ad il
lam accedere non potuit. sed tamen
verbis eam terruit. et quia post abbatis dis
cessum ad eius supplicia reverteretur.
acerrime minabatur. Itaque quod fuit
amator. crudelissimus fieret perse
cutor. Hec cum sancto indicasset. Ille proxi
ma die dominica. cum duobus episcopis
accensis candelis. cum omnium fide
lium qui erant in ecclesia subscriptio
ne anathematizavit fornicatorem
spiritum. auctoritate christi. tam ad illam
quam ad omnes mulieres. ei deinceps
interdicens accessum. Extinctis in
illis sacramentalibus luminaribus.
tota virtus demonis extincta est.
et mulier post generalem confes
sionem peccatorum suorum communicans
plene liberata est. Hec nostris tem
poribus contigerunt. Novicius. Stu
penda sunt ista. Monachus. Audi ad
huc alia exempla his pene similia.

ma. multo tamen recentiora. VIII.
Bonne in parrochia sancti remigii
ante paucos annos sacerdos qui
dam fuit arnoldus nomine. filiam
habens speciosam. Quam nimis dili
gens. quia pulchra erat. et propter iu
venes et maxime canonicos bun
nenses. ei custodiam tantam ad
hibuit. ut quotiens de domo exiret.
in solario domus illam clauderet.
Die quadam apparens ei diabolus
in specie viri. cepit animum eius in
amorem suum intus suggestione
latenti. foris locutione blandienti
inclinare. Quid plura? persuasa
misera et corrupta. sepius postea
demoni ad suam perniciem conse
sit. Una dierum sacerdos solarium
ascendens. filiam gementem flen
temque invenit. a qua causam doloris
vix extorquere potuit. Confessa est
patri quod delusa esset a demone
et oppressa. ideoque se merito dolere.
Que etiam ita dementata est
et a sensu alienata. tum ex dolore
tum ex diabolica operatione. ut
pugiunculos quos de sinu colligebat.
in os mitteret. et masticaret. Tristis
effectus pater misit illam trans
flumen renum. et sperans eam ex
mutatione aeris aliquid posse
meliorari. et ob fluminis interposi
tionem ab incubo demone libe
rari. Transmissa puella. apparuit
demon sacerdoti. apertis ei vocibus

dicens: Male sacerdos, quare
abstulisti mihi uxorem meam? Malo
tuo hoc fecisti. Et mox trusit eum
in pectore tam ualide, ut sanguinem
uomens tercia die moreretur. Hu-
ius rei testis est abbas noster; testis etiam
Gerardus monachus noster aliquando
Bunnensis scolasticus, quibus res
bene innotuit. VIIII.

In uilla Briseke que uicina est cas-
tro Rineke, sicut mihi narrauit Arnol-
dus monachus noster qui tunc tem-
poris rem gestam intellexit, ante
hos annos duodecim mulier quedam
fuit, quam demon quidam eo
quo predictum est modo corrupit. Seden-
te ea die quadam in taberna, cor-
dis cepit defectum sentire. Timensque
adesse mortem, uocari sibi celerius pe-
tiuit sacerdotem. Cui cum demo-
nis ludificationem et horrendam
illam qua septem annis labora-
uerat commixtionem dixisset, lin-
gua deficiente in ipsa confessione
spiritum efflauit. Que cum incredibi-
li libidine albidinis [?] auctore uex-
aretur, numquam alicui dicere uo-
luit, uel potius ausa non fuit, uel
quod credibilius est, in illius a-
more delectabatur. Nouicius: Si de-
mones talia cum eis permissum
fuit facere possunt, ualde cauen-
dum est feminis ne eis occasi-
onem prebeant uel aliquo consensu
posse tribuant. Monachus: Non solum
in his cauendum est mulieribus,
sed et uiris, quia sicut demones per for-
mas uirorum ut dictum est feminas
ludificant et corrumpunt, ita per species
feminarum uiros seducunt et decipiunt.
Lege uitas patrum et inuenies ibi
quosdam uiros perfectos per fantas-
mata mulierum delusos, confrac-
tos et deiectos. Dicam tibi et aliqua
exempla quibus cognosces uiros a
demonibus in specie mulierum ludi-
ficatos. X.

Prumie scolasticus quidam fuit
Iohannes nomine, uir quidem satis
litteratus, sed leuis et lubricus. Iste
sicut de eo dicebatur et sicut ab abbate
eiusdem monasterii audiui, femina
quedam promiserat quod tali nocte
ad eum ueniret. Nocte condicta illa
quidem non uenit, sed inimicus specie eius
similique uoce diabolus clerici lectum
ascendit. Quem putans feminam
bene sibi notam esse, cognouit eum.
Mane surgens cum demonem
quam feminam se putauit egre-
di compelleret, respondit ille: Cum
quo putas te hac nocte iacuisse?
Cumque ille diceret: cum tali femina,
respondit demon: Nequaquam, sed
cum diabolo. Ad quod uerbum
Iohannes sicut mirabilis fuit, ita mi-
rabile uerbum quod dicere uerecundor
respondit, diabolum irridens et de
opere nil [?] curans. XI.

In ciuitate Susatia ciuis quidam
erat Henricus nomine, cognomento
Gemma. Huius officii fuit uinum

intabernis uendere. Habebat autem tabernam aliquantulum a domo sua remotam. Qui cum nocte quadam secundum consuetudinem tarde de taberna rediens et pecuniam de uino collectam secum portans domum festinaret, uidit quandam speciem muliebrem in alba ueste et linea stantem in loco quodam ubi ciues solent placidare. Nichil mali de ea suspicans, cum ad locum ue nisset, illa preteuntem hominem trahit et ait: O amice diu te hic exspectaui. amare me debes. Ille uestem de manu eius excutiente ac dicente: sine me ire, luxurie tue non consentiam. sed uadam ad uxorem meam, illa for titer instituit ad commixtionem eum inuitans. Que cum uiribus non proficeret, inter brachia sua uirum tollens et multum comprimens, in aera leuauit, atque ultra monasterium sancti patrocli quod satis altum est illum transferens in pasculo deposuit. Qui dimissus extra mentem factus, cum post horam resumptis uiribus respirasset, surrexit, et ad domum suam claustro uicinam manibus pedibusque reptando cum labore ueniens ad ostium pulsauit. Sur gente familia ut lumen accenderet, clamauit ille: Nolite lumen accendere, non enim michi expedit illud uidere. Et reclinauerunt eum in lectu lo suo, quia debilis erat ualde tam in sensu quam in corpore. Tribus noctibus continue in tempesta ~~nocte~~ eadem noctis

demonium pulsauit ad ostium, he rico clamitante: scio quia propter me uenit. scio quia propter me pulsat. Pos tea supuixit annum debilis et infa tuatus. Hec michi retulit monachus noster theodricus susatiensis, dicens scolasticum ualde in eadem ciuitate, cuius frater ad huc uiuit in ecclesia sancti patrocli canonicus. Nouitius: Si demones hominibus in assumptis corporibus commiscentur sicut diuersis iam exemplis often sum est, miror si de feminis possint generare, siue de uiris concipere, et parere. Monachus: De hac questione soluenda nichil noui scio. sed quod in antiquis hystoriis legi hic replico. Cum gens gothorum de asia. xii. ~~[illegible]~~ migraret in europam, sicut in eius gestis legitur, hereticus mulieres deformes in suo comitatu. eiecit illas, timens ne liberos nimis defor mes gignerent, sicque nobilitatem gothorum deformarent. Que de castris extrusae cum errarent in nemore, acces serunt ad illas incubi demones, ge nueruntque ex eis filios et filias. Ex quibus processit fortissima gens hunorum. Legitur etiam merlinus propheta brittannorum ex incubo demone et sanctimoniali femina generatus. Nam et reges qui usque hodie regnant in eadem brittannia que nunc anglia dicitur, de matre fantastica descen disse referuntur. Merlinus uero homo rationalis et christianus fuit, multa futura predixit que cotidie implentur.

Novicius. Si homines ex utriusque parentis semine concipiuntur et nascuntur, quomodo dicendi sunt homines qui partim ex homine, partim ex demone carnis sue traxerunt originem? Numquid resurget in iudicio, quod non est de veritate humane nature? Monachus. Dicam tibi quod audivi a quodam litterato viro de hac questione. Ait enim: Semen humanum quod contra naturam funditur demones colligunt, et ex eo sibi corpora in quibus tangi videri ab hominibus possint assumunt. De masculino vero masculina, et de feminino feminina. Sicque dicunt magistri in his qui de eis nascuntur veritatem esse humane nature, eosque in iudicio ut vere homines resurgere. Hec de his sufficiant. Nunc revertamur ad confessionem, de qua occasione interrogationis tue aliquantulum digressum est exempli causa. XIII.

Bunne civitate diocesis Coloniensis sacerdos quidam fuit nomine Petrus, eiusdem ecclesie vicarius. Iste nescio quo dei iudicio in camere sue ostio se suspendit. Cuius concubina Aleidis nomine, tam horrenda eius morte territa, seculum deseruit et in cenobio quodam sanctimonialium quod Lanewade dicitur religionis habitum suscepit. Die quadam cum stans in dormitorio de fenestra prospiceret, contemplata est iuvenem, immo in iuvene demonem stantem iuxta puteum muro dormitorii contiguum; qui ea vidente unum pedem super lignum quo ambiebatur puteus posuit, et altero se quasi volitando ad ipsam in fenestram deposuit. Quam cum extensa manu per caput rapere conaretur, territa retrorsum cecidit et clamavit, pene exanimis facta. Audito eius clamore accurrere sorores, in lectum suum illam reclinantes. Recedentibus illis cum paululum respirasset solaque iaceret, demon iterum affuit et verbis quibusdam amatoriis eam sollicitare cepit. Cui cum contradiceret, intelligens spiritum eum esse malignum, respondit ille: Bona Aleidis noli sic dicere; consenti michi, ego te habere faciam virum honestum probum nobilem divitemque. Quare fame te crucias in hoc paupere loco, vigiliis aliisque multis incommodis ante tempus te interficiendo? Revertere ad seculum et utere deliciis quas deus hominum creavit; nichil tibi me duce deesse poterit. Tunc illa: Doleo quod tam diu te secuta sum; recede quia non acquiescam tibi. Post hec verba demon nasum stringens, contra eam ipsam immundiciam ad parietem lecti tam fortiter proiecit ut pars aliqua resiliens vestimento eius adhereret, sicque disparuit. Eratque inmundicia ipsa sicut pix nigerrima et tam fetens ut tolerari non

posset. Deinde cum spiritus ille nequissimus
die noctuque esset ei infestissimus,
suaserunt quedam ex sororibus ut
aquam benedictam semper paratam
haberet qua venientem aspergeret;
alie vero ut eundem si aquam non
timeret thurificaret. Omnia quidem
hec temptavit, sed modicum ei profuit.
Nam quotiens contra se signum
crucis factum vidit, aspersionem etiam
sive thurificationem, ad modicum
quidem cessit, sed mox rediit. Tunc u-
na ceteris sororibus etate maturior
atque prudentior suasit ei quatinus
demonem propius accedere sineret, et
tunc alta voce salutationem ange-
licam in eius faciem iacularet. Quod
cum fecisset, diabolus ac si sagitta
esset percussus vel turbine impulsus
aufugit, nec umquam propius ei ex illa
hora accedere presumpsit. Novicius.
Hactenus non mirabor quod diabolus
angelicam salutationem dicere vel audire
non potuit, sicut te dixisse recolo su-
perius capitulo VI. Monachus. Huius lo-
ci ibidem recordatus sum. Sanctimonialis
vero tali iaculo munita demonem
ab illa hora vidit sine terrore, et
audivit sine timore. Aliquadam
de his loquens cum viro quodam
religioso, suasit ei ille dicens: Fac
priori tuo confessionem generalem,
pure, plene ac devote, iniquitatum
occurrunt memorie, et liberaberis
omnino a demonis huius infestatione.
Cui cum consilium tale placuisset,
mox accedens ad priorem rogavit
sibi prefigi locum et horam audiende
confessionis. Hanc dictis matutinis
illa se preparans festinavit ad lo-
cum prefixum, capellam scilicet monas-
terio adherentem, ubi prior expecta-
bat. Et ecce demon occurrens illa
festinanti, dixit: Aleidis, quo vadis?
quo properas? Et illa: Vado confundere
me et te. Tunc demon: O Aleidis, noli,
noli; revertere, revertere. Respondit
illa: Sepius confudisti me, ego modo
confundam te. Non revertar. Quam
cum non posset blanditiis sive mi-
nis retrahere, sequebatur eam usque
ad locum confessionis, sicut milvus
in aere super ipsam volitans. Que mox
ut genua coram priore flectens ad
confessionem os aperuit, ille cla-
mans et eiulans evanuit, nec umquam
ab illa hora ab ea visus vel auditus
est. Ecce hic habes manifestum ex-
emplum quante virtutis sit pu-
ra confessio. Hec michi relata sunt
a domino Hermanno abbate loci
sancte Marie. Cum talia fama divul-
gante cognovisset de prefata femi-
na, scilicet cum esset Bunne canonicus,
optime nota, ad locum prescriptum
accessit, et eo ordine quo dicta sunt
ab illius ore cuncta audivit. No-
vicius. Si confessio tanti ponderis
non esset, nequaquam demones tam
graviter turbaret. Monachus. Occur-
rit aliud exemplum in quo satis
agnosces quam gravissime excerbet.

cum peccata nostra confitemur. Hec que
dicturus sum post conuersionem meam
facta sunt. et a domino karolo michi relata.
aliquando priore nostro. tunc abbate uila
riensi. Sed nomen persone sui loci sa
tis doleo me non retinuisse. Ait enim sic.
Erat quidam sacerdos et ad XIIII.
huc est admodum religiosus et
obiitte meritum multis dilectus.
in partibus nostris parrochiam re
gens. Inuidens gratie eius milleartifex
diabolus. nolebat eum apertis
temptationibus molestare. sperans
illum sub specie boni ad suum con
silium efficacius inclinare. In angelum
lucis se transfiguratus minister ille
tenebrarum. ostendit se sacerdoti
et ait. Amice dei. missus sum ad
te nuntiare que uentura sunt
tibi. preparare te, quia hoc anno mo
rieris. Sacerdos uero nullam habens
de angelo malo suspitionem. sed ita
credens esse futurum ut predixerat.
cepit se diligenter quasi ad mortem
preparare. conscientiam per con
fessionem mundare. corpus ie
iuniis. uigiliis. assiduisque orationibus.
castigare. annonam suam cum
supellectili egentibus erogare.
Cumque multi ab eo quererent
cur tam indiscrete sua distrahe
ret. uni tamen illorum sub typo con
fessionis causam aperuit dicens.
Angelus domini reuelauit michi quod hoc
anno moriturus sim. Ille uero cum
hoc minime celare posset. alteri
cuidam sibi familiari dixit. sicque per
eum ad noticiam totius parro
chie peruenit. Anno expleto sacer
dos non est mortuus. et inuentus est
falsus propheta diabolus. Et quia e
lectis omnia cooperantur in bonum.
et in eo in quo uir sanctus uidebatur
a dyabolo deceptus. est promotus.
Nimis enim de tam dolosa circu
uentione erubescens propter homines
ad quos uerbum peruenerat. nec
habens unde uiueret. statim cum parrochia
deseruit. et in quadam domo or
dinis nostri. cuius nomen excidit
se conuertit. Facto eo nouitio. iterum
dyabolus affuit. et huiusmodi uerbis pre
dictum dolum palliauit. Ne timeas
inquit homo dei. quod mortuus
non es. ut predixi. quia deus sua pro
uidentia uitam tuam distulit ad
multorum edificationem. Missus
sum ab illo ut tibi assistam. instru
am et custodiam. Et credidit ei ille.
Circa quem diabolus frequenter con
uersabatur et semper sicut supra no
tauit ad ea que ad comodum sui erant
hortabatur. Cum eum feruor quidem
impelleret amplius orare. uigilare.
siue manibus laborare. arguit eum
ille dicens. Discretio mater uirtu
tum est. Diu adhuc potes uiuere.
et ideo temperare debes. ut possis deo di
u seruire. Quando lapidem leuare
uolebat maiorem. tantum dicebat. Ni
mis magnus est. leua istum. Cum
sanctus esset monachus. ait illi. Roga priorem

ut concedat tibi ut ad singulares labores. quatinus liberius uti possis meo colloquio et ego tuo. Et licenciauit ei prior. ut causam cognouit. Nocte quadam uolens diabolus dolum diu pretractatum perducere ad effectum. intempesta nocte ad lectum monachi accessit excitans eum et dicens. Surge. dominus uult remunerare labores tuos magnos. Vade ad cameram priuatam. et in tali trabe zona tua suspendas te. ut sic mercedem recipiat te. Audito hoc uerbo monachus expauit. et contra diabolum crebrius spuens. clamauit. Recede inique a me. recede. modo noui quis sis. Et signans se. fugauit illum. Vides quanta sit circa nos clementia diuina. Bene permisit ut seruum suum diabolus in bono licet insidiose. subtiliori propositione excercitaret. noluit tamen ut grossam assumptionem subinferret. ne simplex deceptus. conclusionem eterne mortis incurreret. Statim surgens. ad lectum prioris accessit. et dormientem excitauit. signum ei faciens confessionis. Ille innuente ut expectaret usque mane. cum non acquiesceret. surrexit. atque cum eo capitulum intrauit. Mox se monachus prosternens ad pedes prioris confessus est qualiter a diabolo sub angeli specie sit multo tempore deceptus. et per consilium suspendii a se deprehensus. Confessus est et alia peccata sua. Cui cum prior aliquam penitentiam iniunxisset. et ut de cetero cautior foret monuisset. ad lectum suum rediit. Monachus uero ob necessitatem nature priuatam ascendens. dum in una sedium sederet. demonem per confessionem exacerbatum cum arcu extento sagittaque inposita contra se uidit stantem. et clara uoce dicentem. Malo tuo confudisti me. ecce nunc occidam te. Cui cum ille responderet. uade maledicte. iam non timeo te. ad signum crucis euanuit. sicque per uirtutem confessionis liberatus. amplius demonem non uidit. Nouicius. Quid est quod huic sacerdoti diabolus nocere non potuit. arnoldum uero plebanum sancti remigii de quo supra dictum est tam crudeliter occidit. Monachus. Sicut dicit psalmista. custodit dominus omnes diligentes se. et omnes peccatores disperdet. Sed et eiusdem plebani filiam corrupit. uirginem uero de uillula nocere non potuit. Non sine causa diabolus tantam potestatem accepit in utrumque patrem scilicet et filiam. Nouicius. Si demones tantum turbantur. cum peccata nostra confitemur. puto eos plurimum exhilarari. cum eadem per silentium tegimus. Monachus. Hoc certissimum est. hoc plenius agnosces. in distinctione septima. x. capitulo. ubi gratia beate dei genitricis quibusdam ad confitendum lingua reserata est. Ipsi enim gloriose uirgini eadem distinctio assignabitur. Nouicius. Ex his que dicta sunt satis intelligo confessionem anime esse medi

cinam, nunc nosse vellem si ad sa
lutis per eam corpus recipiat. Monac
Utriusque hominis medicina est. Nam
sicut animam peccatoris liberat a pe (ut corpus)
na gehennali, sic non numquam liberat a pena
temporali. Novicius. Videtur mihi utile
nimis de his exempla audire, quia
multi sunt si sciant fructum corpo
ralem esse in confessione, paratiores
erunt in illius executione. Monachus.
Numquid non meministi qualia vel quan
ta domnus Walterus abbas Vilarien
sis nobis dixerit de confessione, ve
niens de sollempni curia Franken
fort, in qua filius Friderici regis Ro
manorum electus est in regem. No
vicius. Bene quidem recordor, sed quia
mens hominis labilis est memo
rie, et placet semel audita, maxime (necessaria)
que saluti sunt necessaria sepius audire.
Monachus. Cum essem inquit Franken
fort et loquerer cum magistro Con
rado decano Spirense, inter cetera
dixi illi: Quedam nova de confessione
que vos predicatores scire debetis.
Predicabat enim crucem, et roga
vit me illa replicare. Quorum tenor
talis est. X. v. vi.

Apud civitatem Attrabatensem ante
annos paucos vivens quidam
clericus extitit, de eadem civitate
natus, dedicatus ibidem ab infan
tia educatus, et inter honestos cle
ricos conversatus. Qui cum non haberet
aliquod stipendium ecclesiasticum
et mater eius expulisset eum, puduit
eum manere cum illa. Inflatusque
spiritu diabolico, ad domum cuiusdam
divitis argentarii venit cum dolo
sui et dixit: Mercator quidam dives
venit in domum meam, volens com
parare ciphos argenteos, calices etiam
et alia quedam vascula sive ornamenta
de auro sive argento fabrefacta. Si
quid de tali opere vendere volue
ris, in sacello pone, et tali hora so
lus, quia secretum vult esse, venias
ad domum meam. Argentarius de
clerico bene sibi noto nullam habens sus
picionem ut iusserat fecit, tamen quo
iturus esset familie sue notificavit.
Quem cum clericus solum venien
tem aspiceret, post ostium se abscondit,
intrantisque cerebrum securi divi
sit et occidit. Deinde cum sorore
virgine hominem membratim
dividentes, in cloacam proiecerunt.
Familia vero aurificis cum redire
tardaret, ad domum clerici venit,
ubi nam dominus suus esset inquisivit,
clerico cum sorore respondentibus:
non venit huc. Quorum verba sus
pecta habentes, et oculis circumspi
cientes, vestigia fusi sanguinis
repererunt. Quibus crimen mox
homicidii imponentes, ascitis iu
dicibus cum iam negare non pos
sent, tamen profusi cruoris ostensione
tum pro thesauri receptione, senten
tia data est ut ambo mitterentur
in ignem. Similis casus Colonie
contigit cuidam monetario tem

poribus meis. Quid plura? Cum duce
rentur ad penam: dicebat puella ger
mano. frater propter te mihi ducor ad mortem.
neque ob aliam causam. cooperata sum tibi
in hoc homicidio. nisi ut crimen tuum
celarem. At nunc quia euadere non pos
sumus mortem imminentem: con
silium meum est ut de commisso faci
amus confessionem. ut saltem pe
nam euadamus eternam. Ad hec uerba clericus
indignatus. quia desperatus: respon
dit. Non faciam. Quid enim mihi pro
desse posset confessio tam tarda?
Illo indurato. puella petiuit sacer
dotem. cui cum multa contritione
confessa est crimen. Deinde ambo
ligati sunt in stipite uno. igne co
pioso circumposito. Mira uirtus
confessionis. mira clementia salua
toris. Clericum desperatum flamma
deuorauit. puellam uero ignis
non tetigit neque contristauit. nec
aliquid molestie intulit. Vincula tamen eius
sicut legitur de tribus pueris con
bussit ita ut libere deambu
lare posset. nec aliter sensit flam
mae ardorem. quam uentum rorem
flantem. Viso tanto miraculo iu
dices. puellam innocentem esti
mantes. iusserunt ut exiret. sicque
per confessionem incendium illi eua
sit ardorem. Nouicius. Quid iudi
cas de clerico? Monachus. Hoc quod in
superiori distinctione. capitulo sexto.
de se iudicauit hildebrandus. de
speratus latro. Eternaliter inquit

dampnatus sum. eternisque incendiis
propter desperationem maxime deputatus.
Si egissem penitentiam confitendo cul
pam. per penam temporalem euasis
sem eternam. Retulit nobis idem
abbas aliud miraculum. in quo ad
huc amplius manifestata est uirtus
confessionis in hunc modum. XVI.
In cametracho ciuitate episcopali infra hoc
quinquennium. plures heretici con
prehensi sunt. qui omnes timore
mortis suam perfidiam negauerunt.
Missus est ab episcopo clericus. qui negan
tes per candens ferrum examinaret.
adustos hereticos esse sententiaret.
Examinati sunt omnes. et combusti
sunt omnes. Qui cum traherentur
ad penam. unus ex eis uir nobi
lis sanguine. reseruatur a clerico ad
uitam. si forte illum quoquomodo redu
cere posset ad penitentiam. Cui sic
dixit. homo nobilis es. misereor tui.
et compatior anime tue. rogo et
moneo ut adhuc de tanta perfidia
resipiscas. de errore ad ueritatem
redeas. ne per mortem temporalem.
mortem incurras eternam. Ad hec
ille respondit. Experimento didici me
errasse. si sera penitentia mihi prodesse
posset. non renuerem confiteri.
Cui cum ille diceret. penitentiam ueram
numquam esse seram. uocauit sacerdo
tem. Confessus est homo summe er
rorem. et toto corde deo promittens.
si uita concederetur. satisfactionem.
Ut autem pius dominus uim

ostenderet confessionis, inquit, ut penitens cepit peccata sua confiteri, cepit et ipsa conbustura in manu confitentis paulatim minui. Et in tantum eo aspiciente decrevit, in quantum confessio profecit. Medietate confessionis pacta, media pars plage est sanata. Ut autem confessionem totam compleuit, et uirtus ipsa confessionis omnem conbusturam tam in dolore quam in colore deleuit, et manus pristinam sanitatem recepit. Vocatus est iterum a iudice ad ignem. Ad quem dicitur: Quare eum uocatis? Ut ardeat, inquit, eo quod in examinatione conbustus sit. Tunc clericus ostendens manum eius sanissimam, liberauit eum a penis ceteris igne consumptis. Hoc cum audisset magister Cunradus, respondit abbati: Et ego dicam uobis simile, quod ante paucos annos apud Argentinam teste doctore contigisse. XVII.

Decem heretici in eadem ciuitate, scilicet Argentina que et Strazburg, comprehensi sunt. Qui cum negarent, per iudicium candentis ferri conuicti, sententia incendii sunt dampnati. Die statuto cum ducerentur ad ignem, quidam ex comitantibus unum illorum dicebat: Miser, dampnatus es; age uel nunc penitentiam, peccata tua confitendo, ne post incendia corporis que momentanea sunt, animam tuam ignis gehennalis eternaliter conburat. Cui cum ille diceret: Considero quidem me errasse, sed timeo penitentiam tante necessitatis minus acceptam esse deo, respondit: Ex corde tantum confitere; misericors est deus, et penitentem suscipiet. Mira res. Mox cum ut homo confessus est perfidiam, manus eius plenam recepit sanitatem. Tardante eo in confessione, cum a iudice uocaretur ad penam, confessor eius iudici respondit: Non iustum est ut homo innocens dampnetur iniuste. In cuius manu dum nullum uestigium conbustionis reperiretur, dimissus est. Habebat idem homo uxorem non longe a ciuitate manentem, horum que dicta sunt prorsus ignaram. Ad quam cum uenisset gaudens, dixitque: Benedictus deus qui me liberauit hodie ab interitu corporis et anime, causam ei exponens, respondit illa: Quid fecisti, o miserrime, quid egisti? Ut quid propter momentaneum dolorem recessisti a fide tua sana et sancta? Magis debueras, si fieri posset, centies corpus tuum incendiis subicere, quam a tam probata fide semel recedere. Sed quem non seducat uox serpentina? Inmemor ille beneficii diuinitus sibi collati, immo mox tam euidentis miraculi, consilio uxoris acquieuit, et errorem pristinum resumpsit. Deus uero non inmemor uindicte, pro tanta ingratitudine manum plagauit utriusque. Renouatum est incendium in manu heretici, et quia coniux auctrix extitit resumpti erroris, consors facta est redeuntis doloris. Tam uehemens erat incendium.

ut ossa manuum penetraret. et cum ita
non auderent daemonibus multa quoque
vis extorsit dolores. fugerunt in nemus
vicinum. illic ut lupi ululantes. Quid
verbis immoror? Positi sunt in civita-
tem reducti sunt, simulque in ignem non-
dum plene extinctum missi, et in cine-
rem redacti. Novicius: Iuste actum est
cum istis. Confessione puta pugnan-
tes merentur victoriam, dampnandi
indulgentiam. XVIII. ... Mo.

Tempore illo quo henricus imperator
pater friderici qui nunc regnat
novissime intravit lonbardiam, ac-
cusatus est apud eum ab eisdem longo-
bardis castellanus quidam de rapinis
aliisque insolentiis multis. A quibus
etiam adductus est pugil quidam
fortissimus gigantee altitudinis, qui eum
monomachia impeteret. Nolens eis im-
perator negare iusticiam, militem ad-
esse precepit. Quem cum gigas ille ad du-
ellum secundum ius civile citaret, frater eius
multis ad pedes imperatoris se pro-
stravit, et ut sibi pro germano tener-
rime dilecto pugnare liceret, mul-
tis lacrimis obtinuit. Qui cum se
preparasset diligentissime per contritio-
nem, confessionem, et orationem,
omnem suam spem in christo posuit,
cuius signaculum tam in veste quam
in clippeo atque manu pugnaturus pro
munimento circumtulit. Erat enim vir
gracilis nec multum fortis, ita cum
occurrisset pugil aspectu horribilis al-
terum se illi exhibens goliath, ictum tam

valide in clippeo eius dedit, ut tonitru-
um putares. Miles vero ictum ictui co-
enians antequam manum retraheret, cum
tanto nisu illam percussit, ut bacu-
lum lapsum levare non posset. Item
de crebris ictibus mactans pugilem,
per confessionis virtutem vicit in-
superabilem. Qui sicut mihi retulit
henricus monachus noster qui presens
fuit, sicut bos mugiens in hec verba
prorupit: Ve mihi misero, quoniam tam ...
pater confusus sum ab hoc homun-
cio. Sicque per fratris humilem confessio-
nem, homo morte dignus evasit
mortem, adeptus est victoriam. Quod
a dampnandis confessio tribuat
veniam, presto est exemplum. XIX.

Circa illa tempora quando positus fui ad
litteras, fuit quidam in cippo te-
nebatur ante portam martis colonie.
Quem sacerdos quidam satis lauda-
bilis vite nomine eustachius eidem
porte capellam regens, invisit,
confessionem audivit, et elemo-
sinis suis visitavit. Et sicut mihi re-
tulit idem sacerdos, sepe ei ex indus-
tria mittebat ciphum suum in quo ipse
bibere consueverat. Viderunt hec homines
et mirabantur. Et cum honor a sa-
cerdote tali ei exhibitus delatus
fuisset ad iudices, hominem inno-
centem putantes dimiserunt illum.
Novicius: Quare non consequuntur
huiusmodi beneficia omnes rei per
confessionem? Monachus: Non expe-
diret, quia nimis fieret occasio pec-

candi. Vult deus aliquando huiusmodi miracula fieri per confessionem exempli causa, ut quantum anime eius medicina confessionis valeat per signa exteriora ostendat. Bene vult ut reus post confessionem puniatur in presenti, ne eum in futuro puniat, quia non punit bis in idipsum. De hoc tibi dicam manifestum exemplum, a quodam ordinis nostri abbate mihi relatum. XX.

In ecclesia Leodiensi episcopus quidam fuit vir religiosus ac timens deum. Die quadam cum sederet in capella sua solus tempore quadragesimali, et psalterium lectitando venisset ad locum illum psalmi cuius supra scilicet: quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius, ingressus quidam ex officio orationem eius interrupit dicens: Domine, quid iubetis ut fiat de illo criminoso? Episcopus misericordia motus respondit illi: Ecce pauper propter sacrum tempus quadragesime. Recedente illo dicere ut reum dimitteret, episcopus reflexit oculos ad psalmum dimissum, statimque occurrit versiculus: Beati qui custodiunt iudicium et faciunt iustitiam in omni tempore. Qua voce territus, ac si divino responso correptus esset et instructus sicut revera fuit, iudicem revocavit dicens: Discute causam diligenter hominis, et iuste iudica illum. Sicque ob vocem propheticam reus vita privatus est. Forte iste contritus decessit, et si supervixisset deterior fratres mortem incurrisset eternam, sicut supra legitur de Henrico Strazburgense per confessionem sanato et recidivo. Novicius: Placet quod dicis. Monachus: Confessio summum remedium est in periculis, etiam in mari longe. XXI.

Peregrini quidam, sicut magister Iohannes Xantensis ipso recitavit in suis stationibus crucem predicans, cum tempore quodam transfretarent in succursum terre sancte, orta est eis in mari tempestas tam valida, ut navis ipsa opprimeretur fluctibus. Fremebant venti et excitabantur fluctus turbulenti, et nutabant viri fortissimi; spes omnis nautarum defecit. Videntes ante oculos mortem, ceperunt singuli unusquisque suo vicino de peccatis suis facere confessionem et nimio. Nam propter unius hominis peccata dominus eandem excitaverat tempestatem. Erat enim in navi illa homo quidam miserrimus, homo fetidissimus, cuius peccata fuere tam gravia, tam turpia, tam horrenda, tam in quantitate quam in qualitate, ut nec ipsum mare pondus illorum posset portare. Cum natura eius sit eicere immundicias quaslibet corporales, quomodo equanimiter sustineret tantas immunditias spirituales, id est peccata creatori suo contraria? Timens homo ille periculum vite sue simul et anime, et propter se omnes alios periclitari considerans, surrexit et ait: Audite fratres, audite. Si propter peccata tempes-

pro

tas hec orta est: ego occasio sum tanti periculi. Rogo ut audiatis confessionem meam. Tacentibus omnibus. cepit uoce ualida tam uenenum peccatorum euomere. ut aures humane etiam horrerent audire. Mira clementia dei. Mox ut massam iniquitatis per confessionem eiecit. mare furens siluit. et facta est tranquillitas magna. ita ut omnes mirarentur. Miris miranda successit. Statim ut nauis ad litus peruenit. audita peccata deus de memoriis singulorum deleuit. Bene permisit ut qui diu erant in naui conclusi confunderetur in aspectu illorum. et ne exeuntes forte eius peccata propalarent. uel improperarent. induxit eis obliuionem. Bene retinuerunt se in mari fuisse periclitatos. et hominem ad fuisse confessum. sed quid dixisset penitus ignorauerunt. Et hoc ipsum didicit experimento. Nouicius. Valde letificant ista. sed mirum uidetur. quod ob unius hominis peccata. dominus tantam turbauit multitudinem. Monachus. Legimus propter inobedientiam Ione mare turbatum. et nautas periclitatos. illoque eiecto. mox mare stetisse a feruore suo. Nam sicut ob unius hominis peccatum aliquando dominus multitudinem temporaliter affligit. ita propter unius iusti merita frequenter multis parcit. De hoc plurima habentur exempla. Nouicius. Scio nichil fieri sine iusto dei iudicio. sed summe iudico esse dementie. quod homo sciens se esse in peccatis mortalibus. periculis se audeat committere. Monachus. Quibus nota est medicina confessionis. nec una die morari debent in peccatis. neque differre confessionem. nisi necessitas excludat confessorem. Audi de hoc episcopi cuiusdam uerbum bonum. uerbum sanum. uerbum memoria dignissimum. XXII.

Sicut didici a quodam abbate. nuper in Anglia episcopus quidam defunctus est. ordinis premonstratensis. uir bonus et magne religionis. Hic cum ageret in extremis nec confessorem requireret. dixerunt ei clerici sui. Domine. debilis estis ualde. quare non facitis confessionem uestram. Respondit episcopus. Non faciam. Illis uerbum exortationis repetentibus. adiecit. Putatis stolidi quod usque ad hanc horam distulerim confessionem meam. Dixerunt ei tercio. Filiis regis interesse solebatis. Quibus rursum respondit. Non aliter fui coram rege. quam episcopus coram Pylato. Hec quidem dixit et fecit episcopus ille sanctus pro exemplo. sciens scriptum. ante mortem confitere. a mortuo quasi nichil perit. Confiteberis uiuens. uiuens et sanus confiteberis. et laudabis deum. et glorificabis in miserationibus illius. Cotidie solitus fuit mundare conscientiam. nec deferre confessionem suam de die in diem. sicut multi faciunt. Qui etiam post mortem miraculis claruit. Nouicius. Sicut colligo ex uerbis episcopi huius. non est perfectorum confessionem differre. Monachus. Dilatio ista confessionis ad memoriam te

nocat casum quendam qui anno prete
rito aput nos contigit: XX III.
Quidam ex senioribus nostris quem no
lo nominare· habebat hanc consue
tudinem· sicut et alii multi· sepius re
novare confessionem· ita ut abbas
putaret quod generalis esset, eo quod a pue
ritia usque ad senectutem peccata sua
commemoraret· Ante mortem suam per
aliquod tempus debilis· subito defe
cit et obmutuit· Accurrimus omnes·
inunguentes cum oleo sancto· Hic ut
puto sequenti dominus abbas ve
nit· In cuius adventu dei misericordia despera
ta linguam reseravit· et cepit confi
teri peccata quedam mortalia ante
conversionem commissa· que numquam ei
fuerat confessus· Tertio vero abbas
requisivit si umquam eadem fuisset confessus
peccata· Aliis inquit abbatibus dixi ea.
habuerat ante ipsum tres abbates· Et
sic retulit nobis abbas noster. Propter hoc
dominus qui magnos eius labo
res respexit· os aperuit· ut esset con
fessio eius integra. Novicius: Quid si
aliis abbatibus de quibusdam peccatis
mortalibus novissimo confessis abbati
similiter aliqua ex verecundia subticuerat?
Monachus: Sicut dixi in primo capitulo
huius distinctionis· sicut confessio
esse debet nuda et debita· ita esse debet
integra· id est non per plures confessores
divisa· Quid prodest ut ait beda super
lucam· si tota civitas ~~eius~~ eius
fodiatur· et unum foramen per quod
hostes intrent relinquatur· Audi
quid dicat osee propheta de semiplene
confitentibus· Colligata est iniqui
tas effraim· absconditum peccatum
eius· dolores parturientis venient
ei· Spero enim alicui abbatum integram
fecisse confessionem· quia vir erat
prudens· et multas in illo vidimus
virtutes· Novicius: Si peccaret confi
tens cum confessore· posset ei fruc
tuose eadem confiteri peccata? Mo
nachus: Talis confessio nulla est· quia
nulla ibi erubescentia· neque aliqua ibi
denudantur peccata· Dicam tibi pro
exemplo et ad solutionem tue inter
rogationis quendam miserabilem
casum qui ante paucos annos con
tigit· quem dominus abbas cister
ciensis omnibus abbatibus in generali
capitulo loco sermonis recitavit·
monens ut singuli cum monachis
suis ad cautelam referrent. XX IIII.
In quodam inquit monasterio sa
cerdos quidam nuper defunctus est·
cui — abbas suus ob meritum vite
iniunxerat· quatinus fratrum suorum
confessiones audiret· Nomen vero
domus sive persone subticuit· Erat in eadem
domo adolescens quidam qui ad
eum confitendi causa frequenter
venit· cum quo dyabolo instigante
et humana fragilitate consentiente
re· idem confessor semel tantum pec
cavit· Statim opere perpetrato· cepit do
lere et flere amarissime· dicebatque
iuveni· Male fecimus· aliis hoc
peccatum confiteri ob verecundiam non
possumus· sed consulo ut tu mihi con
fitearis et ego tibi· alterque ab altero

suscipiat penitentiam. Quid plura?
Placuit iuueni consilium. et confessi sunt
peccatum inuicem. et tam duram unus ab
altero suscepit penitentiam. qualem
nec abbas sine aliquis ~~sine aliquis~~
confessorum illis iniunxisset. Paruo
post tempore sacerdos idem infirmatus est
usque ad mortem. et cum iam in morte
unus ageret. et ad exitum festinaret.
~~et~~ timore gehenne peccatum ut cumque
dixit. personam vero peccati consortem non
expressit. Defuncto eo abbas vehemen
ter doluit quod scire non potuit cum
quo peccasset. Ait tamen intra se. ad con
fessionem tibi veniet. quisquis est ille.
Tricesimo mortui clara die apparuit
adolescenti cum esset solus facie luri
da et veste trita. Quem ut ille vidit.
mox agnouit. timuit et exhorruit.
Cui mortuus. Sta ne timeas. quia per
te veni. ut indicem tibi de statu meo.
Confortatus iuuenis ubi esset et quomodo haberet.
cum interrogasset unde veniret. vel quid
quereret. respondit ille. In maximis pe
nis sum propter illud tamen quod tecum
commisi peccatum. ignea enim cathena
genitalia mea constringit. qua sus
pensus torqueor. Confessio illa quam fe
cimus inuicem nichil mihi profuit.
quia nulla fuit. Et nisi moriturus
quamquam peccatum expressissem. eternaliter
dampnatus fuissem. Cui cum iu
uenis dixisset. est aliquid quod nobis
possit prodesse. respondit ille. Si tu
pure et plene confessus fueris pecca
tum nostrum. multum mihi proderit. Sin

autem. eterna te pena suscipiet. Sicque
disparuit. Tertius iuuenis recenti vi
sione. cum facere vellet confessionem.
nec posset propter abbatis absentiam. interim
distulit. Intercedente vero temporis di
latione timor conceptus cepit tepescere.
et verecundia crescere. intantum est erubes
centia victus. ut cum abbas venisset
nichil ei confiteretur. Abbas vero non
immemor culpe sibi confesse. cum ad con
fessionem non veniret. quam cotidie ce
peccauit. cogitauit diligentissime. qua
liter male latentem. salubriter de
prehenderet. Precepitque toti conuentui
sacerdotibus. et ordinis inferioris.
sanis et infirmis. ut omnes nescio in
qua sollempnitate ad maius altare
communicarent. Visum est ei quod ne
quaquam auderet accedere reus de culpa
illa. Sedensque contra altare. respexit
ad ora singulorum. Adolescens vero
hoc per se fieri putans. et si se subtraheret
notari timens. cum ceteris accessit. Qui
cum propinquasset altari. tantus
eum horror inuasit tantus timor
perculit. ut et presumptuosus ultra
procedere. et oris compelleretur redire.
Veniensque ad abbatem. fecit ei signum
confessionis. Qui gaudens et exul
tans. dicebat intra se. Ita. certe cepi
mus bestiam. et inuenimus predam.
iste enim est. Et surgens intrauit
cum eo capitulum. Cuius iuuenis
pedibus prostratus fecit de peccato
confessionem. et retulit visionem. sus
cepit penitentiam. Sicque per prudentiam

tiam medici· denudatum ac sanatū
est uulnus stolidi egroti· Hec nobis
retulit dominus gerardus abbas uite-
diens de capitulo generali· Nouitius
Magnum donum dei ē· quod sic mor-
tuos uiuos hortantur ad confessionem.
Monach' Tantum bonum est confes-
sio· ut etiam eo utantur spc mortu-
orum· Sepius percepi mortuos uiuis
apparuisse in somnis· et ob que pec-
cata detinerentur in penis confessos fuis-
se· et quibus beneficiis liberari pos-
sent· tacite indicasse. Quod postea
ueracibus signis probatū ē. Simul
enim similia congaudent· quia cor-
pus dormientis modicum distat a
mortuo· et dum homo exterior quies-
cit· interior sepe efficatius uigilat·
Non sunt somnia sunt uana· sed non
numquam reuelationes diuine· sicut ha-
bes de ioseph patriarcha de daniele·
de ioseph sponso marie· et de trib'
magis. Vellem mihi aliquo demonstra-
ri exemplo quod spc mortuorum spib'
confitantur uiuorum. Monach' xxv.
Iuuenis quidam in quadam domo
ordinis nostri susceptus est in nouiti-
um. Modico elapso tempore· idem nouiti'
grauiter infirmatus· ad extrema per-
uenit. Nondum enim secundum consue-
tudinem ordinis· confessionem ge-
neralem fecerat abbati· quia absens
erat. Quem cum expectaret cum
desiderio magno et ille non ueni-
ret· confessus est priori quecunque co-
miserat. Sicque ante abbatis aduentū
diem clausit extremum. Eadem nocte
cum abbas in quadam sua grangia dor-
miret· et de obitu nouitii nichil pre-
sciret· ante lectum abbatis defuncti
spc se inclinauit· et ut suam audire
dignaretur confessionem humiliter
supplicauit. Abbas iste ē qui dicitur sanctus
hugo abbas bone uallis· qui iam
incipit clarescere miraculis. Respon-
dente eo nouitio· libenter te audiam·
ille omnia peccata sua confessus est
ei· eo ordine quo in uita confessus fuerat priori. Nota
Cuius contritio tanta fuit· ut etiam
lacrime ex oculis nouitii se inclinan-
tis et confitentis cadere uiderentur
super pectus abbatis. Confessione con-
pleta· hec uerba protulit. Modo inquit
pater cum benedictione tua uado·
quia saluari non potui nisi fecissem
tibi confessionem meam. Ad quod uer-
bum abbas euigilans· experiri uo-
lens utrum uisio esset uera uel sicut
sepe euenit fantastica· cucullam
circa pectus suum palpauit· quam
totam inuenit madidam· lacrima-
rumque stillicidiis respersam. Tunc
satis admirans cum domum
redisset· et priori somnium recitasset·
respondit ille· Vera fuit uisio· et
uerissima confessio. Nouitius Quid
est quod nouitius dixit se non posse li-
berari sine tali confessione· cum
confessionem debitam non excluserit
contemptus sed necessitas. Monach' Si contritus
decessit· iam de saluandis erat. Sin
autem nil ei post mortem confessio pro-

fuit. quia a mortuo qui non si[bi] pr[es]b[ite]r co[n]fessus. Mona
chus. Puto quod deus tam verbis quam actis
eius voluit ostendere quantum ei
placeat debita confessio, id est illa que
fit pro[pri]o prelato. Quod autem ait non po
tuit salvari. sic dictum intelligo, id est tam
cito de purgatorio sicut mortuus liberari. De hu
iusmodi collocutionibus mortuorum cum
vivis satis audies in .xii. distinctio
ne. Nec te moveat quod supra homi
num electorum dixi confessos fuisse
peccata sua post mortem, cum etiam
confessione criminum suorum visi
fuisse maligni spiritus memorentur.
Novicius. Eorum confessionem audi
re delector. Monachus. Quod dicturus
sum non legi sed a viris religiosis audivi.
Sacerdos quidam cum tempore .xxvi.
quadragesimali in ecclesia sua sederet.
et subditorum commissorum confessiones au
diret, et alys recedentibus atque alys
accedentibus. inter expectantes quidam
stabat quantum ad apparentiam in —
corpore iuvenis et robustus, consideran
di tempus expectans. Omnibus ex
peditis ipse novissimus accessit, co
ram sacerdote genua flexit, et ad con
fessionem os aperuit. Qui tanta et
tam enormia confessus est crimina.
et tam multa homicidia. furta.
blasphemias. periuria. discordie semi
naria. et alia his similia. quorum
se auctorem meminerat. sive suggesto
rem esse dicebat, ut sacerdos tam hor
rore quam tedio gravatus diceret ad il
lum. Si mille esses annorum. nimis

esset tam gravia et tam multa te
commisisse peccata. Ad quod verbum il
le respondit. Amplius sum quam mil
le annorum. Tunc amplius territus
sacerdos ait. Quis ergo es? Respondit
ille. Demon ego sum, unus ex his
qui cum lucifero ceciderunt. Peccata
mea ex minima parte confessus tibi sum.
si velles audire. residua que sunt
innumerabilia pariter tecum tibi confiterer.
Sciens sacerdos peccatum diaboli fore
insanabile, dixit. Quid tibi commu
ne cum confessione o diabole? Respo
dit demon. Stabam ex opposito tu
i, et undique peccatores ad te accedere
et iustos redire auscultans valde
diligenter quid illi dicerent. quid vero
eis responsum sit a te. et quod post
confessa peccata. promissa sit eis indul
gentia. vitaque eterna. Ego vero idem spe
rans consequi, veni tibi peccata mea
confiteri. Sacerdos vero exemplo sancti mar
tini diabolo fiducialiter respondit.
Si volueris uti consilio meo. et ages
penitentiam de peccatis tuis pu
te sicut hy quos hinc exire vidi
sti, similem indulgentiam conse
queris. Respondit demon. Si tole
rabilem in iniunctis satisfactio
nem, parebo tibi. Ego inquit sacer
dos valde modicam. et minorem
his qui ante te confessi sunt, tibi
iniungam penitentiam. Vade
et tribus vicibus in die vicina te in
terram, sicque prostratus dicas.
Domine deus creator meus peccavi tibi.

ignosce mihi. Hic solum sit penitentia
tua. Cumque diabolus diceret. non pos
sum hoc facere. nimis est mihi grave. re
spondit sacerdos. Quare in tam
modico gravaris? Non possum igitur
me in tantum humiliare ei. Aliud
quicquid iniunxeris. libens suscipiam.
Tunc indignatus sacerdos. subiunxit.
O diabole. si tanta est cordis tui
superbia. ut non velis, non possis te in tam
modico humiliare creatori tuo. re
cede a me. quia neque hic neque in fu
turo. misericordiam ab illo consequeris.
Ad quam vocem mox ille evanuit.
Novicius Mirum quod sic se superbus
ille spiritus humiliare potuit homini.
et non creatori. Monachus Hoc est quod
david deo dicit. Superbia eorum id est de
monum qui te oderunt. ascendit
semper. Unde statim in sequenti psalmo
subditur. Confitebimur tibi deus con
fitebimur. Et dicat. Nos homines
confitebimur tibi corde. confitebi
mur et ore. Demones vero. impeni
tentes sunt. Novicius Cum peccator
habeat os. et linguam ad loquen
dum. sufficit ei si peccata sua
scripto confiteatur? Monachus. xxvii.

Non videtur sufficere. quia ore con
fessio fit ad salutem. Qui si semel
peccata sua ore fuit confessus. per
scripto se amplius confundere po
terit. sicut penitentes. et sicut sanctus
augustinus fecisse legitur in libro
confessionum. Scolaris ille parisien
sis de quo supradictum est distinctione
secunda. capitulo decimo. quia propter
nimiam compunctionem. loqui non
poterat. defectum illum scripto sup
plevit. Novicius Quid est ergo quod
in vita sancti iohannis elemosinarii legitur.
mulierem quandam peccata sua scripsisse. et
sigillata eidem sancto tradidisse. et sine oris
confessione. quam sola prohibuit vere
cundia indulgentiam consecutam
fuisse. Monachus Simile aliquid legitur
de karolo imperatore in vita sancti egidii.
sed miracula non sunt in exemplum
trahenda. Hoc etiam scias. quod huius
modi scripture. autentice non sunt.
Novicius Iterum quero si confitens
confessori prodere debeat personam.
cum qua peccavit. Monachus Ne
quaquam. quia penitentialis hoc prohibet.
Novicius Quare prohibet? Monachus
Propter diversa que inde evenire possent
mala. Talis forte esset confessor. qui
personam proditam et iam per peniten
tiam iustificatam despiceret. vel ali
quas propter illius inconstantiam
temptationes incurreret. xxviii.

Adolescens quidam infirmus cum quo
dam suo concanonico nondum sacer
doti. compellente necessitate confessus
fuisset. quod a quadam illectus sermoni
ali osculatus fuisset eam. interroga
tus est si rem habuerit cum illa. Respon
dente eo non. sed illa libenter indulsit.
satis me verbis invitans ad con
iunctionem. ipsam etiam personam
exprimens. confessor eandem per
sonam ab illo tempore semper in corde

suo desperet, nec potuit eam tamen diligere et venerari ut ante. Sunt ibi adhuc alia pericula. Talem posset confitens prodere personam, ut inter ipsum et confessorem odium perpetuum nasceretur. NOVICIUS: Verbi causa. MONACHUS: Si dicat confitens: Domine, ego peccavi cum sorore, filia, vel concubina vestra: puto vix posse fieri quin ille turbaretur. NOVICIUS: De hoc vellem ut dicas exemplum.

XXIIII. De confessione.

Sacerdos quidam in Susatia habuit concubinam, quam adolescens quidam concupiscens, cum eadem peccavit. In quadragesima vero ad eundem sacerdotem veniens, confessus est peccatum simul et personam. Quod cum audisset sacerdos, turbatus est valde, et ab illius eum amore abstrahere volens, durius arguit, et peccatum aggravavit, penitentiamque duram nimis iniunxit. Rancor iste sine periculo non fuit. Unde invectio tam aspera et penitentia tam dura, et expalata persona. Hoc mihi retulit Theodericus Susaciensis monachus noster, qui utrumque novit, sacerdotem videlicet et adolescentem. Non ergo prodere debet confitens personam peccati consortem, cum tamen ea que peccatum ipsum aggravant confiteri teneatur. NOVICIUS: Vellem instrui quomodo dicere debeat. MONACHUS: Huiusmodi formam posset servare: Domine, ego peccavi cum legitima concubina, filia, vel sorore cuiusdam cognati, affinis, amici vel inimici mei, solis peccatis meis exigentibus sive ab illa inductus. In hunc modum de ceteris peccatis, sive carnalia sint sive spiritualia. In hunc modum et femina dicat. Quedam tamen peccata sic committuntur, ut vix exprimi valeant, nisi confessor de persona intelligat. Non inde multum curandum est. NOVICIUS: Quid si duo contra suum prelatum conspirarent, et unus illorum penitentia ductus, peccatum suum eidem prelato confiteretur, debet alterum prodere an non? MONACHUS: Video ex omni parte periculum. Si non prodit personam, prelatus precavere non posset; si vero prodiderit, forte perpetuum illi odium adversus conspiratorem suscitaret. Audi exemplum ad cautelam satis necessarium.

XXX. c.

Abbas quidam de claustro mihi bene noto, de quodam vitio notatus fuit per cuiusdam monachi sui confessionem. Cum intellexisset hoc alium quendam scire, diabolo instigante cepit eum occulte persequi, timens ab eo in infamatione accusari. Et cum illum mittere vellet ad quamdam domum remotam, nescio quid pretendens occasionis, ille bene considerans causam persecutionis, respondit abbati: Domine, domum meam non demerui; si vultis me mittere, ad matrem nostram ibo; sin autem

visitatorem hic expectabo. Bene scie-
bat quia illuc eum non mitteret, ne
forte detegeret de quo timebat. Hec
michi relata sunt a quodam seniore
domus illius in qua contigerunt.
Si abbas iste tam dure persecutus
est hominem innocentem, et quam
persequi habuerit conspiratorem? Certus
qualiter uterque predicatus sit, abbas
persequendo, monachus gravissim-
is temptationibus laborando. No-
vicius: Licet in aliquo casu confiten-
ti personam prodere alterius? Monachus:
De hoc ante requisitus magister
Hermannus decanus Bunnensis,
vir litterature magne, respondit:
Si talis persona fuit, de qua constet
confitenti quod peccatum commune
confiteri noluit, bene eam prodere de-
bet, ne tacendo pereat. De hoc michi
retulit exemplum utile satis.

Cum essem inquit plebanus XXXI.
apud sanctum Paulum marti-
rem in Colonia, quidam ex par-
rochianis meis vir honestus,
cum die quadam cuiusdam concivis
et amici sui domum solus intrasset,
et uxorem illius solam in gradibus so-
larii repperisset, amplexibus atque
osculis ipsius ad libidinem inflam-
matus, cum ea contra propositum
peccavit. Hoc ad me, quasi hausto
veneno currens, de fonte confes-
sionis bibit, et venenum expu-
it, penitentiam suscepit, et ad-
iecit: Domine, ego personam vob-

exprimam, et femina turpis est
et multos corrumpit, et certum
michi est quia peccatum illud minime con-
fitebitur. Tempore vero quadragesime
veniens illa magis ex consuetu-
dine quam ex aliqua contritione
peccata quedam minima ac cotidi-
ana michi confitens, adulterium que omni-
no subticens. Ego non immemor pec-
cati michi confessi, cum nollem eam
confundere, neque confitentem prodere,
dixi: Domina, ite modo et cras rever-
timini, interimque dicite tres orati-
ones dominicas, quatinus deus illu-
minare dignetur cor vestrum, ut
digne ac plene confiteri possitis pec-
cata vestra. Illa vadens et in crastino
rediens, nil adiecit, sed tantum peccata prius
confessa replicavit. Quam cum secundo
iussissem abire easdemque orationes quas
prius repetere, illa non sine suspitione
discessit, et sequenti die reversa, audi-
ente quodam clerico cognato suo quem
secum adduxerat, in hec verba pro-
rupit: Ecce dominus iste me digi-
to demonstrans adulteria michi impo-
nit, ego domino episcopo conquerar
de illo. Cumque verbis illius satis
essem iniuriatus, non tamen motus, solus
soli cum multa modestia dixi: Bo-
na domina, quare peccata vestra ab-
sconditis, et quare negatis quod michi
dictum, numquid non commisistis ad-
ulterium in tali loco et cum tali viro?
Illa intelligens crimen michi non latere,
tandem ad se reversa satis humili-

respondit. Domine uerum est. ego cum tali uiro adulterium commisi. et parata sum confiteri. et parata penitentiam suscipere. et de cetero caste uiuere. Sicque factum est. ut que peccatrix uenerat. plebani industria iustificata rediret. Si non fuisset a confitenti prodita. forte non esset iustificata. Nouicius. Si non licet confitenti personam peccati consortem. nec in tali uel consili casu prodere. quid sentis de confessore. licet illi in aliquo casu peccata confitentium. siue personas ipsas confitentes prodere. Monachus. Peccata quidem confitentium in multis casibus prodere potest tacitis personis ipsas. personas uero prodere non debet nisi in uno casu quem infra hoc quinquennium dominus Innocentius papa tali modo determinauit. xxii.

No.

In domo quadam ordinis cisterciensis. monachus quidam sine ordinibus celebrauit. Hoc cum die quadam abbati suo retulisset in confessione. nec tamen cessare uellet a tanta presumptione. abbas dolens ac lacrimans. ut a blasphemia tam magna desisteret misericorditer rogauit. monuit. et precepit. Sed non profecit. Ille uero timens notari si cessaret. celebrauit ut prius. In sequenti capitulo generali. abbas idem proposuit casum eundem. interrogans quid faciendum foret confessori si forte tale quid in aliqua domo eueniret. Sicque domnus cisterciensis siue ceteri abbates super hoc nichil auderent diffinire. casum scripserunt innocentio pape. Qui conuocans cardinales uirosque litteratos casum eis proposuit. et quid de hoc sentirent a singulis requisiuit. Omnibus pene in hoc consentientibus quod confessio non esset prodenda. respondit. Ego dico confessionem in tali articulo esse prodendam. quia talis confessio non est confessio sed blasphemia. nec debet confessor blasphemiam tantam ac insaniam celare. propter quam periculum incumbere poterit toti ecclesie. Et placuit sententia omnibus. Scripsitque sequenti capitulo. quod a se fuerat determinatum. et a cardinalibus approbatum. Nec debes dubitare quin confessores multum torqueantur. cum tale quid audierint. quod soli portare non possunt. xxiii. De fratre Symone de alna.

Non est diu quod monachus quidam peccatum quoddam grauissimum confessus est priori suo. sed cuius fuit generis idem peccatum ignoro. Quem cum prior secundum consuetudinem remittere uellet ad abbatem. non acquieuit. Prior uero cum pondus auditi peccati solus portare nequiret. et monachus eius consilio minus acquiesceret. et nimia animi mesticia corpore tabescere cepit. Intelligens hoc per spiritum sanctum frater Symon de alna conuersus bone memorie notus. dixit priori.

Domine quid habetis. et quid sic marcescitis? Respondente illo. Tristis sum ait symon. Noli te turbari. causam tristicie uestre bene noui. in breui dominus uos consolabitur. Accedensque ad monachum dixit. Quare non confiteris peccatum tuum abbati tuo? Deus mihi reuelauit illud. et si non fueris confessus debito in- ego te prodam. Ille conuictus sanctitate non ignorans. magis ex timore quam ex deuotione peccatum abbati confessus est. et prior ab angustia liberatus est.

Nouicius. Videtur mihi uir iste spiritum habere prophetie. Monachus. Reuera spiritum habet prophetie. si tamen adhuc uiuit. sicut ex sequentibus cognosces.

Notarius quidam romane curie cum eundem fratrem symonem ex multorum relatione didicisset spiritum habere prophetie. desiderio uidendi eum ab urbe uenit in alna monasterium. uolens illo presente peccata sua confiteri. sperans ab eo corrigi si aliquid omitteret. admonari si minus plene diceret. Quem cum non inuenisset in abbatia. ductus est in grangiam eiusdem cenobii. in qua ille magister erat. Quem mox ut frater symon respexit. causam aduentus eius intellexit et ait. Domine expectate me hic. ego enim ibo pro negotio domus mee ad talem locum. et cum rediero. paratus uobis ero ad omnem uestram uoluntatem. Iuit et rediit. et cum a clerico ore didicisset quod tamen ignorauit. misit ad monasterium. petens sibi transmitti confessorem discretum. Cui cum presente conuerso idem clericus peccata sua satis deuote confiteretur. et in diuersis locis aliqua per obliuionem transiliret. quedam etiam pre erubescentia minus integraliter cum suis circumstantiis exprimeret. interrumpens eius confessionem iam dictus symon ait. Quare hec et hec peccata subticetis? Ista in tali etate commisistis. et illa et illa tali in loco ex leuitate. non nulla ex necessitate fecistis. ubique eum corrigens. ita ut ualde miraretur. et cum regina austri mediam partem gratie eius non audisse fateretur. Rediens uero ad urbem cum gaudio magno per totam curiam in tantum fratrem prophetiam magnificauit ut dominus papa innocentius ad concilium suum generale illum uocaret. uocatumque de pluribus interrogaret. atque tam ipse quam ceteri cardinales didicerunt experimento. quod spiritu polleret prophetico. Hec mihi retulit beate memorie Walterus de birbach monachus in hemmenrode. qui ei familiarissimus fuit. et plura de illo recitare consueuit.

Alio tempore uidens quandam mulierculam peccatricem hortabatur eam ad confessionem dicens. Confitere me audiente. Quod cum fecisset. non sinebat eam aliquid per obli

uionem sine perubescentiam supp
mere. ubiq: cuius corrigens confes
sionem. sicut supdictum est de clico
romano. ac si illam peccasse uidiss&.
Nouicius. Considero in isto uiro
quieuisse spm helysei. qui corpore
absens et spu presens. peccante
iezi corripuit. Monachus. Non ali
spc opatur in iustis ueteris testi
atq: alius in scis gre. s; idem. di
uidens singlis put uult. No
uicius. Si nosti ad huc aliqua de
hoc conuerso. pcor ut edisseras m.
quia mag uidetur miraculosu
occulta cordium nosse et cogita
tionum secreta reuelare. qm mor
tuos suscitare. Monachus. Verii
quod dicis. quia scire interiora
hominis. solus di e. Vn apls.
Quis scit que sunt hominis.
n spc hominis qui in ipso est.
Solus hic excluditur spc diuin.
qui ubiq: est et implet omia. et
cui ipse uoluit reuelare. Tempe
illo quo dominus cunradus nc
epc portuesis cardinal. nouici
fuit i uilario. contigit fratrem symo
nem cum walto monacho nc
abbe uilariense et aliis quibda
monachis atq: conuersis ordis
nri in quodam ecclia scdari missa
audire. Infra canonem u eiusde
misse uidit ide symon spm ia
dicti cunradi corpore satis a se
remoti coram se stare. et coro
nam auream in capite gestare.

Vidit et cogitationes cordis eius atq:
orationes in quibus tunc insabat
in uilario. Finita missa. secrete lo
cutus e walto. dicens. Cum uide
ritis domnu cunradum nouitiu
uilariensem. dicite ei ut caueat s.
quia hmodi temptationes patie
tur hoc anno. Tales enim cogita
tiones talesq: orationes iam habu
it in missa. et sciatis quia mag
na psona erit in ordine. Postea
cum idem walterus uidisset no
uicium. cepit p ambages illum
interrogare. quid infra missas
soleret orare. quid ue cogitare. Re
spondente illo sic et sic orare co
sueui. adiecit. Rogo etiam ut di
catis m que fuit oratio. qual ue
cogitatio ura. die illa dominica in
fra missam. Cui cum diceret nouiti.
cur tam diligenter inuestigatis
de cogitationibus meis. respondit
Dicite m qd quero. et ego uobis
postea causam exponam. Tunc
recitans ei nouitius p ordinem
quid orauit ul cogitauit infra
missam illam in magnu eum
uertit stuporem. quia nec in
uno ubo discrepauit a uerbis
fris symonis. Maior ei insinuas
quid de illo uidit. simul et mo
dum temptationis. monuit
ut cautus eet ne forte sub spe
boni a dyabolo deciperetur. Ci
ra rec. Cum satis idem noui
tius ammonitus. satisq: pmu

nitus esset, non tamen euadere potu
it temptationem predictam, quin sa
tis ab illa anno eodem uexaretur. Que
sublimis persona factus sit postea non
solum in ordine, sed et in ecclesia, no
uimus omnes. Primo prior factus est
in Vilario, et deinde ibidem electus
in abbatem, postea in abbatem Cla
reuallis, deinde promotus in abbatem
Cysterciensem. Nec in illo gradu sta
re potuit, sed a domino Honorio papa
uocatus est in cardinalem. Quid
adhuc de illo futurum sit ignoramus.
Die quadam cum idem Simon in cho
ro Vilariensi staret inter ceteros con
uersos, conuersus quidam Euugeldus
nomine, frater carnalis beate me
morie Vlrici eiusdem domus mo
nachi, ex opposito eius stans, cepit in
eo scandalizari et dicere in corde
suo: Non uidetur michi talis esse
conuersus iste sicut ab omnibus predica
tur, neque ea que dicit spiritu predi
cere prophetico, sed tantum conicien
do. Et cepit eum despicere. Mox fini
ta hora, assumpto Vlrico monacho,
cepit ei per ordinem replicare que
ille tractauerat in corde suo, dicens:
Monete fratrem uestrum, ne de cetero tam
insipienter gratiam dei in aliis iudi
cet, ne forte ex hoc uindictam senti
at. Quod cum fecisset, expauit Eu
geldus, discens experimento quod aliis
narrantibus credere non potuit de
illo. Horum autem que dicta sunt
testis est domnus Walterus abbas
Vilariensis, cuius supra feci men
tionem, a cuius ea ore audiui. Nouicius:
Stupenda sunt que dicis. Monachus:
Vix elapsi sunt anni quatuor, quod
dominus Symon nunc abbas Fontacensis,
tunc prior ibidem, locum nostrum uisi
tans, eundem uenerabilem conuersum se
cum duxit, non tamen ut estimo ipso
conuerso petente. Quam diu apud nos
fuit, quis esset dicere noluit. Cum qui
dam secreta apud nos correctione
digna diuinitus sunt reuelata, que
recedens ipse cuidam seniorum nostrorum
indicauit, et ipse nobis, que postea
uera esse comperimus. Eodem tem
pore ueniens Coloniam, cum in mo
nasterio sancte dei genitricis ad ora
tionem staret, sororesque psallere
audiret, ingemiscens ait: Heu quod
in omni collegio harum sanctimo
nialium non una est de adultis que
caritatem habeat, id est, que sit sine
mortali peccato. Hoc enim posse nos
se per spiritum prescientie, non solum ex
precedentibus, sed et ex subsequentibus cog
noscens. Descendens cum predicto Symo
ne priore frater Simon ad partes in
feriores, simul uenerunt ad dominam
Methildam de Simthusen, magistram
ualde honestam ac deuotam, que diu
illum desiderauerat uidere, eo quod
multa audisset de eo. Sedensque iux
ta eam, per interpretem cogitationes
cordis eius ei reuelauit, ita ut plu
rimum miraretur tantam in homine
graciam. Hec ab eiusdem magistre

ore audivi. Vere inquid domine, ipse michi
dixit quecumque cogitavi. Anno pre-
terito, cum dominus Engilbertus ar-
chiepiscopus Coloniensis, decanum Herman-
num et Godeschalcum eius concanoni-
cum duxisset ad curiam Romanam
pro absolutione crucis, et invenisset
eundem Symonem in quadam gran-
gia: sciscitati sunt ab eo de peccu-
negotii. Sicut eis evenit, ita de eis prophetavit.
Nuntii inquit episcopi parum in curia
proficient; monachus vero bene negoti-
um suum expediet. Utrumque rei ex-
itus comprobavit. Nam illi infecto
negotio reversi sunt; monachus ve-
ro noster quem cum eis misimus, ibi ob-
tinuit quod voluit. Sunt adhuc
alia multa et magna conversi huius
opera, que ad meam noticiam non per-
venerunt. Ex quibus tamen quedam
audivi, que scribere nolui, eo quod re-
lata minus bene retinuerim. Satius
duxi etiam vera subticere, quam fal-
sa scribere. Novicius. Miror si vir ta-
lis ac tantus, aliquas pertulit temp-
tationes. Monachus. Sicut audivi a
quodam eius familiare, ita eum vex-
abat, et forte adhuc vexare non ces-
sat spiritus fornicationis per incentiva
carnis, ut dicere possit cum apostolo:
Ne magnitudo revelationum extol-
lat me, datus est michi stimulus
carnis mee, angelus sathane qui
me colaphizet. Dicitur tamen ad-
huc corpore esse virgo. A puericia
enim in alna nutritus, pecora eius-

dem monasterii pavit. Deinde tres con-
versus, adeo profecit, ut cuiusdam gran-
gie magister efficeretur. Qui bene ac fide-
liter amministrans exteriora, sicut bo-
nus ac fidelis dispensator, dona me-
ruit interiora. Novicius. Utinam ha-
berent omnes confessores consilii huius
spiritum, quia tunc confitentes nullum
eis sive per erubescentiam, sive per
ignorantiam, possent subtrahere
peccatum. Monachus. Licet multis con-
fessoribus desit spiritus prophetie, inest tamen
plurimis spiritus sapientie atque prudentie,
per quem defectus ille suppleatur. Novicius.
Dic queso, prodest aliquid peccata con-
fiteri, retenta voluntate peccandi?
Modicum prodest. Math. xxxiiii.
Quia deus non proiciet iniquitatem,
nisi homo prius malam proiciat volun-
tatem. Qua proiecta, sequitur quod di-
cit propheta Micheas: Deponet omnes iniquita-
tes nostras, et proiciet in profundum maris
omnia peccata nostra. Iubemur enim per
alium prophetam Ysaiam scilicet: Longe
proicite iniquitates vestras, non iuxta
nos ponere, sicut illi faciunt qui ante
pascha peccata sua per confessionem ut
eis videtur deponunt, et mox post
octavam resumunt. Longe inquit
proicite iniquitates vestras. Novicius.
Estne melius sic confiteri, quam om-
nino tacere? Monachus. Melius, id est
utilius est cum voluntate iterum
peccandi confiteri, quam tacere. Novicius.
Quare? Monachus. Quia peccator in con-
fessione a confessore per penam que

peccato debeat terreri. aititur am
monetur et instruitur et fit non numquam
ut tam verbis quam exemplis ab illo
edoctus ad se revertatur, et de sua per
versa voluntate conteratur. Quod si con
fessor iustus est, et pro confitente orat,
deus illum aliquando per merita eius
illuminat. Vides quantus sit fructus
in confessione. Novicius: Video et gau
deo, atque de his exempla requiro.
Monachus: Quod quis a confessore terri
tus peccandi voluntatem deserat, ex
emplum hoc te doceat. XXXV.

Quidam veniens ad confessionem cui
dam sacerdoti discreto, confessus
est illi peccata quedam criminalia.
Ammonitus ab eo ut peccata confessa
desereret, deserta defleret, et de re
liquo emendatius viveret, respondit:
Confiteri possum, sed peccata dimit
tere non possum. Sacerdos hoc audi
to, penitentiam illi iniungere recusavit.
Oblatus est ei ab illo nummus. Quem
quidem sacerdos recepit, sed in recedenti
us terga eundem cum clamore proie
cit dicens: Pecunia tua tecum sit
in perditione. Ille non tam de verbo quam
de facto sui confessoris territus, in cras
tino rediit, et confessionem iteravit,
penitentiam condignam suscepit et egit.
Vides nunc quantum valeat pruden
tia confessoris. Si imprudens confitens
tali modo non fuisset territus, fortas
sis nec esset iustificatus. Audi aliud
exemplum, quantum confitentibus pro
sit consilium bonum. XXXVI.

In monasterio sancti Pantaleonis in Co
lonia abbas quidam fuit, fratrem habens
eiusdem civitatis civem, rerum carnaliter
diligentem. Sepe pecuniam monasterii illi
occulte largiebatur. Quam ipse substan
tie admiscens, et in ea negotians, quo
cumque pergeret, semper cum dampno
rediit. Facta quippe est ei licet non adver
teret monasterii pecunia tamquam ignis,
et substantia propria quasi stipula. Et
cum esset in mercationibus satis gnarus
atque circumspectior ceteris suis socia
libus, illorum prosperitatem suum quoque dis
pendium mirari non sufficiebat. Com
passus eius infelicitati abbas, cum
semper ei daret, et ille non proficeret, immo
semper minus haberet, tandem ad pau
pertatem devenit. Cui abbas: Quid est
frater quod agis? Quare tam viliter
consumimus substantiam tuam atque meam?
Respondit ille: Valde parce vivo, mer
catum meum diligentissime custodio,
et quid sit quod circa me agitur peni
tus ignoro. Tandem in se reversus ve
nit ad sacerdotem, ei omnia circa se
gesta aperiens per confessionem. Cui dixit
sacerdos: Utere consiliis meis, et cito
dives eris. Pecunia fratris tui furtum
est, et ipsa substantiam tuam devo
ravit. De cetero nichil recipias ab eo,
et de modico quod adhuc superest ne
gotiare, videbis quippe manum domini super
te bonam. Quicquid autem lucratus
fueris, medietatem fratri tuo reddes, de
reliquo tu vives. Et hoc tam diu faci
as, donec omnem pecuniam monaste-

rij ē datam. illi restituas. Quia clementia dei. Obediens homo confessoris sui consilio. in breui adeo ditatus est. ut et ipse habundaret. et fratri recepta restitueret. Qui cum abbas diceret. unde ē iste diuitie frater. Respondit. Quam diu substantiam fratrum tuorum recepi. semper pauper et miser fui. et tu grauiter peccasti. non tua in largiendo. ego uero aliena recipiendo. Ex quo enim de hijs penitui. et furtum abhorrui. benedicente domino habundaui. Ecce quantum ualeat consilium bonum in confessione. Simile aliquid legitur in uitas patrum. Dicam et adhuc exemplum quod mihi retulit hermannus decanus bunnensis. asserens se audisse a sacerdote cui contigit. XXXVII.

Duo ciues colonienses inter cetera sua peccata confessi sunt duo peccatorum genera. que quidem in se ualde sunt magna. licet propter usum mercatoribus maxime. parua uideantur. et quasi nulla. mendacium scilicet atque periurium. Domine inquiunt. pene nichil possumus emere nichil uendere. nisi oporteat nos mentiri. iurare. et sepe periurare. Quibus cum diceret plebanus. peccata ista ualde sunt grauia. et a saluatore prohibita. ipso dicente. Sit sermo uester. est est. Non non. Responderunt. Non possumus hoc preceptum in negotiationibus nostris custodire. Ait sacerdos. Facite consilio meo. et bene cedet uobis. Nolite mentiri. nolite iurare. sicut mercatum uestrum dare uultis. sic eum laudate. Et promiserunt ei. quia temptare uellent uno anno. hoc enim petiuit. Impediente eos sathana. qui semper saluti humane aduersatur. pene nichil anno illo uendere potuerunt. Reuersi quoque anno euoluto ad suum plebanum. dixerunt. Obedientia huius anni multum fuit nobis dampnosa. homines a nobis defluunt. non aliquid sine iuramento uendere possumus. Tunc sacerdos. Nolite timere. quia temptatio est. firmum tenete in corde uestro. quod nulla aduersitas. nulla uos paupertas a tali proposito auertat. et dominus uobis benedicet. Promiserunt quoque ei domino inspirante. quia custodire uellent eius consilium. diuinum preceptum per omnes dies uite sue. etiam si oporteret eos mendicare. Mira res. Statim dominus immissam compescuit temptationem. et ceperunt eos homines plus quam ceteros mercatores frequentare. sicque sunt in breui diuites. ita ut mirarentur. Et reuersi ad suum confessorem. gratias egerunt. eo quod per eius salubre consilium a tam grauibus peccatis forent exhonerati. et foris in rebus ditati. Nouicius. Huiusmodi exempla predicari deberent in ecclesijs mercatoribus. forte expauescerent de pecunijs male conquisitis negotiari. et in suis uenditionibus iurare uel mentiri. Monachus. Uerum

ducis. Nouit. Hunc audire delectat
quod quidam peccatores meritis sui
confessionis iustificentur. Mon. xxxviii.
In uita sci malachie hiberniensis epi
qui nris fuit temporibus beatus ber
nardus abbas clareuall scribit qu
here(m) quandam ita fuisse iracun
dam ut animi eius furorem. n uici
ni nō cognati. q quidē ipsi filij ipi
possent sustinē. Ad scm malachiam
illam ducentes. & qrimoniā de ea
facientes ut ei misereret deprecant.
hortatur uir sanctus miseram
ad ofessionē. paret illa. iniungit
pniam. orat deum. ut īpatienti t
buat patientiā. Et ecce fcā est sup
eam mutatio dextere excelsi. Tan
tam ab illa hora patiām & tnqlli
tatem pter confessionis sui merita do
mns illi tribuit ut que prius oms
exaspare solita fuit. nullis damp
nis siue otumelijs deinceps turba
ri posset. Item. quod quidam ex so
la dei misedia in ofessione contrā
tur. dcm est in scdā distinctione
capitulo secundo. de monacho apos
tata. qui duo milia annorum ele
git in purgatorio. Nouit. Quia tā
multiplex est fructus ofessionis.
uidetur m iustum. ut hij q alios
debent mundare. & ipi sint mūdi
et sancti. Monach. Ausculta. xxix.
Confessor ut sit pfectus. debet ēē
timoratus. prudens et litteratus.
discretus & misericors. affabilis.
patus uolentib ofiteri. Quantum

exinde boni pueniat si hec habeat.
mali u si eis careat. exempla uaria te
docent. xl. Iur

novitius. Puto quod mul
tum detestetur in sacerdotibus auaricia
m dominus. Monachus. xli.
Dolo non meam. sed ipsius dñi se
ntentiam audias. per os ihe͡remie
p͡phe. Extendam inquit manus meas
sup habitatores terre. a minimo
usque ad maximum omnes student a
uaricie. et a p͡pheta usque ad sacerdo

tem omnes faciunt dolum. Item per
ezechihelem. Propter pugillum ordei et
fragmen panis uiolabant me ad po
pulum meum. ut interficiant animas
que non moriuntur. et uiuificarent que
non uiuunt. Novitius. Sicut audiui.
quidam confessores pro uno gallina
tio. et uno sextario multorum penam
peccatorum uel relaxant. uel dissimu
lant. Monachus. Idcirco eis per osee dicitur.
peccata p͡pli mei comederunt. Propter hoc
scias. quod non solum uitium auari
cie. sed etiam uitium luxurie in sacer
dotibus reprehendat dñs dicens per
p͡pham. Vaccas bethauen coluerunt
habitatores samarie. Samaria in
terpretatur custodia. Habitatores
samarie. sacerdotes sunt. qui semper
in sui. et aliorum sibi commissorum custodia
manere debent. Hii uaccas bettauen
colunt. dum luxuriose uiuunt. Ho
rum domus inutilis est. quia hoc bet
hauen interpretatur. Vacce que ani
malia sunt lasciua. luxuriam de
signant. siue ipsas sacerdotum con
cubinas. quas heu multi hodie si
ne timore colunt. Quanta mala
mali sacerdotes dñm non timentes.
bauerent in confessionibus. plurimis
exemplis tibi possem ostendere. sed par
cendum est ordini. parcendum
sexui. parcendum religioni. Vnum ta
men tibi dicam ex remoto. quod
quidam in sacerdos recitauit. xlii.
Matrona quedam diues et honesta
peccata quedam commiserat tam inho

uesta, ut nulli ea confiteri posset sa
cerdoti pre uerecundia. Die quadam in
fantem repiens destitutum leuauit, et
loco filii illum nutriens, litteris imbui
fecit atque in sacerdotem ordinari.
Tunc demum fiduciam sumens de
exhibita caritate, confessa est ei pec
cata diu latentia. Quibus auditis
stultus ille, immemor dei, immemor im
pensi beneficii, ex hoc sumens auda
ciam, quia si quod peteret negaret,
minaretur se eius uitia debere propa
lare, cepit illam ad consensum sue
libidinis sollicitare. Cuius uerba cum
femina iam iustificata abhorreret,
et ille contradicentem diffamaret,
illa fiduciam habens de confessione,
ne apud homines note perpetue sub
iaceret infamie, sufficienter se ex
purgans beneficio confessionis libera
ta est, et criminator de prouincia eli
minatus est. Nouicius. Duo hec exem
pla michi sufficiunt de confessori
bus malis; nunc aliquod michi di
cas de confessoribus timoratis. Monachus. xliii

Cum quedam matrona nobilis cum
quodam abbate ordinis nostri sub
typo confessionis de secretis conscien
tie sue loqueretur, dixit se in eius
amore grauiter succensam. Ille sicut
sacerdos iustus ac timens deum,
os suum signauit, male ad se con
uersam uerbis quibus potuit auertit,
dicens se monachum esse senem, pan
nosum ac neglectum. Et sicut ipse
dixit cuidam monacho qui mi
recitauit, femina eadem tam preclara
fuit et tam potens, ut si essem inquit
in seculo sicut aliquando fui, numquam
illi de tali re nec in minimo uerbo facere
auderem mentionem. Certus inquit quoniam
nobis iam mortuus seculo, diabolus in
sidiatur. Fuerat enim idem abbas ante
conuersionem miles in armis strenuus,
pulcher satis et nobilitatus, et si uis
scire, ipse erat dominus karolus abbas
vilariensis. Nouicius. Utinam habe
rent omnes confessores timorem domini
ut iste. Monachus. Non solum ne
cessarius est eis timor domini quo se
a peccato custodiant, sed etiam pruden
tia per quam inter peccata discernant,
ut cum claue potentie in usu habe
ant clauem scientie, ut sciant diffe
rentiam inter scabiem et lepram, id est
inter ueniale et mortale, item inter
lepram et non lepram, id est inter mor
tale et criminale, quia peccata pecca
tis sunt grauiora, siue uenialia sint
siue mortalia, et secundum hoc satisfac
tio debet extendi, et de scabie siue
lepra iudicari. xliiii

Quidam
sacerdos et plebanus in prouincia
nostra est, qui in quadragesima uenientibus
sibi ad confessionem dicere consue
uit: Qualis penitentia iniuncta fuit uo
bis ab antecessore meo, talem uobis
modo iniungo. Aliis dicebat: Quod
uobis iniunxi anno preterito, hoc et
isto anno seruetis, non attendens
quid postea peccauerint uel qua
liter pro preteritis satisfecerint. Hoc

Anobis recitauit unus de parrochia
Abus quidã pleba . xlv . Senis eius
nus sicut audiui ab eius successore . hãc
habebat ?suetudinem : ut in quadra
gesima ?fluentib' ad ecc'liam cõfessi
onis gr̃a parrochianis suis . ipse
sex . ul' octo simul duceret ante alta
re . et stola collis eor' imposita . theu
thonice ĝnalem eis p̃dicerer ?fessi
onem . singula ũba illis post eum
iterantib; . Quib; omnib' similem
atq; eandem iniũgens pñiam . si
mul abire p̃cepit . Sic faciebat om
nib' . nõ ?sid'ans quid fecerint . q's
plus . quis ue minus peccauerit .
Defuncto eo cum quidam ex parro
chianis . uir grandeuus . et in secula
rib' prudens . p successore eius mit
teret . postulans sacrã ?munionẽ . eo
quod infirmaret' usq; ad mortẽ . ue
niens sacerdos dixit . Prius debe
tis face' ?fessionem . Respondit ille .
Vos michi eam facite . Notabat enĩ
?suetudinẽ supradc̃am . Cumq; sac'
dos monendo illum instaret . cõmo
tus ille dixit . Certe dñe . numquã
michi talia fecit predecessor uest'
Et cum negaret ei ?munionẽ . tan
dem in hec ũba prupit . ?fiteor me
peccasse in adulteriis . furtis . ra
pinis . homicidiis . piuriis . aliis q;
multis c̃minib' . Tunc sacerdos . fe
cistis hec omnia ? Respondit ille . Ve
re dñe nichil horum ?misi . Erant
quia tantum ?suetudine . sic ?fite
batur . Et ñ poterat eum inducere .
ut pecc̃a a se cõmissa ?fiteret' . Vides
quales confessores . quales doctores .
quales animarũ rectores . Vnde tan
ta negligentia ? unde tam stulta in
dicta ? nisi ex diuine legis ignorantia .
Vis nosse quantũ psint ?fitentib'
?fessores litt'ati ? Nou . Volo ? deside
Hermanni' decan' . xlvi . d') Sco.
buruensis . qñdo plebanus fuit ad
scm̃ martinũ in colonia . uenit ad eũ
mulier quedã . tempore quadragesi
mali . pecc̃a sua ?fiteri . flectens corã
eo genua . quicq'd se boni meminne
rat ?misisse . cepit enumerare . et
cum phariseo euangelico iustifica
re se dicens . Domine . tot sextis fe
riis soleo p annum in pane et aq̃
ieiunare . elemosinas meas dare .
ecc'liam frequentare . et multa in
huĩc modum . Cui plebanus dixit .
Ad quid domina uenistis ? Nũq'd
p istis opib' uultis suscipe pñiam .
Quare non dicitis peccata ũra .
Respondente illa . nichil in ?scia sũ .
dit plebanus . Cuius estis officii ?
Respondit mulier . ferrũ uendere
soleo . Ad quod ille . Soletis aliquan
do minores ferri particulas in li
gaturis maiorib' immisce' . ut sic to
tum simul uendatis ? Dicente illa .
soleo . respondit . Ecce hoc mortale
pecc̃m est . quia dolus . Et adiecit .
Soletis aliquando mentiri . iurare .
piurare . emulis ũris maledicere .
aliis plus uendentib' inuidẽ . Re
spondit illa . quia in talib' sepe erre

do. Plebanus dixit: Et ista omnia peccata sunt mortalia; et nisi penitentiam egeritis condignam, ocius ibitis in gehennam. Territa illa in verbis eius peccasse se recognovit, et quid de cetero confiteri deberet didicit. Bene iste ut puto vir prudens et litteratus novit fodere parietem et ostendere idola in corde mulieris depicta. Novicius: Quid est fodere parietem? Monachus: De peccatis eius circumstantiis interrogare confitentem. Verba sunt Ezechielis, et a sancto Gregorio plene et excellenter exposita. Cavere debet confessor, ne sic incaute parietem, id est confitentis conscientiam per interrogationem fodeat, ut eum peccare doceat. xlvii

Virgo quedam religiosa in partibus Brabantie sacerdoti cuidam confessionem fecit. Ille sicut imprudens, incaute cepit conscientiam eius fodere, id est de quibusdam peccatis ignotis que numquam fecerat vel audierat interrogare. Que mox de eisdem peccatis cepit temptari, et tam turbari, ut diceret sacerdoti: Male habeat caput vestrum, quod hodie fecistis mihi horum mentionem. Et sicut alteri postea confessa est sacerdoti, non sine maximis laboribus ab eisdem peccatis se continuit. Ita fodiendus est paries, ne domus cadat; sic querenda idola sub stramentis, ut tabernaculum non evertatur. Debet tamen confessor valde esse sollicitus de peccatis sibi commissorum, eosque ad confessionem provocare, tam verbo quam exemplo. xlviii

Abbas quidam ordinis nostri, scire volens conscientiam alterius cuiusdam abbatis filii sui, sicut ab eius ore audivi, generalem illi de peccatis suis fecit confessionem. Deinde dixit: Domine abbas, si vos aliquid vultis dicere, libenter audiam. Verecundatus ille, confessus est ei versa vice peccata sua contra propositum, provocatus illius exemplo magis quam verbo. Non enim tenebatur ei confiteri. Novicius: Ut video prudentia confessoribus satis est necessaria. Monachus: Hoc amplius in subiecto probabis exemplo. Quod autem dicturus sum, didici a quodam venerabili sacerdote et priore ordinis premonstratensis.

Abbas quidam nigri ordinis, xlviiii vir bonus et disciplinatus, monachos habebat satis mutabiles ac dissolutos. Die quadam quidam ex eis preparant sibi diversi generis carnes et vina delicata. Quibus cum uti non auderent in aliqua officina timore abbatis, congregati sunt in vas vinarium congruum et vacuum, quod vulgo dicitur tunna, illuc deferentes preparata. Dictum est abbati, quod tales monachi in vase tali convivium celebrarent. Qui statim cum magno fervore animi accurrens et introspiciens, conviviantium leticiam sua presentia convertit in tristiciam. Quos cum territos aspiceret, iocunditatem simulans, intravit ad illos et ait: Ecce fratres, voluistis sic sine me comedere et bibere? Non hoc arbitror iustum. Credite mihi, ego vobiscum prandebo; lavitque manus, cum illis

comedens et bibens, exemplo tali territos confortans. Die sequenti priore tamen premonito et quid facere deberet instructo, monachis illis presentibus in capitulo coram illo surgens et veniam petens cum multa humilitate, tremorem ac timorem simulans, in hec verba prorupit. Confiteor vobis domine prior fratribusque meis et universis, quod vitio gule victus ego peccator heri in absconso loco et quasi furtive in vase vinario contra preceptum et regulam patris mei sancti benedicti carnes manducavi. Statimque residens cum se inciperet preparare ad disciplinam, priore ne hoc fieret prohibente, respondit. Sinite ut vapulem, quia melius est ut luam hic quam in futuro. Qui cum accepta disciplina, nec non et penitentia reversus fuisset in locum suum, predicti monachi timentes ab eo proclamari si dissimularent, ultro surgentes eundem confessi sunt excessum. Quibus abbas a monacho ad hoc preordinato dari iussit bonas ac fortes disciplinas, durius illos corripiens, et ne umquam de cetero talia presumerent sub comminatione magne vindicte precipiens. Sicque prudens medicus quos verbo minus emendare potuit, exemplo correxit. Novitius. Placet quod dicis. Monachus. Audi nunc exemplum quod prudentia confessoris discretione temperanda sit. .L.

Peccator quidam magnus cum pro suis peccatis nullam condignam suscipere vellet penitentiam, quia confessor valde prudens ac discretus fuit, ait illi: Potes pro peccatis istis magnis saltem unam orationem dominicam per singulos dies dicere? Respondente illo: possum, eandem ei iniunxit. Mira clementia dei. Ita eadem oratio cepit homini dulcescere, ut rediens amplius peteret, hocque tam diu faceret, quousque ad condignam penitentiam perveniret. Ad discretionem confessoris pertinet ut pro peccatis magnis magnam, et pro parvis parvam iniungat penitentiam; et quia omnis pena arbitraria est, secundum qualitatem persone moderari potest qualitatem seu quantitatem pene. Misericordiam semper superexaltet iudicio, sive secreta vel manifesta sit confessio, ut idem ipse consequatur a deo. .LI.

Domnus Gisilbertus abbas in hemmenrode tante fuit misericordie, ut si aliquando quis monachorum sive conversorum coram eo proclamatus fuisset in capitulo, et ille neglecta virtute patientie contra se fieret, infirmitati illius compassus diceret: Bone frater, vade modo sedere, et cras eandem culpam recognosce. Qui datis induciis ad tranquillitatem animi reductus, et de commotione revocatus, in crastino rediit, seque peccasse recognoscens duram penitentiam cum multa patientia suscepit. Quantum etiam boni conferat penitentibus confessoris affabilitas, sequens declarabit.

Supradictus decanus .LII. Exemplum. Bunnensis cum tempore quodam quadragesime sedens in ecclesia sancti martini in qua erat plebanus audi

ret confessionem cuiusdam vetule.
Vidit enim eius contra se duos ex par
rochianis suis in fenestra sedere et fa
bulis vacare. Ex quibus unus erat u
surarius, alter vero homicida manifestus.
Vetula recedente, cum accessisset ad
eum confessionis gratia idem usurarius,
ait illi plebanus: Amice, ego et tu ho
die bene decipiemus diabolum. Tu tan
tum iubeberis confiteri peccata tua, vo
luntate peccandi deposita, et acquiesce
consilio meo, et ego tibi vitam eternam
promitto. Sic tamen temperabo penitentiam
ut non fiat tibi onerosa. Bene noverat
vicium in quo laborabat. Respondit
ille: Si hoc quod promittitis michi
constaret, libens uterer consilio vestro. Et
promisit ei. Qui cum confessus fuisset et
abiurata usura penitentiam suscepisset,
socio suo iam dicto homicide occur
rens ait: Vere dulcissimum habemus
sacerdotem. Nam pietate verborum suorum
ad penitentiam me adduxit. Cuius exem
plo ille provocatus ad confessionem ve
nit, et similia circa se pietatis senti
ens indicia, penitentiam suscepit et ex
plevit. **NOVICIUS:** Ex multis que iam
dicta sunt considero quod confessio mul
tam requirat perfectionem tam in confiten
te quam in confessore. **MONACHUS:** De uno
adhuc superest dicendum, per quod om
nes confessorum virtutes consumman
tur, scilicet ut promptum et hilarem
confiteri volentibus se exhibeat. De hoc
habes exemplum in distinctione pri
ma capitulo vi, ubi angelus domini pri
ori de Alna in specie monachi imperavit
quod eundem monachum confiteri volen
tem signo suspenderet. Si confessor ad hoc
fuit paratus, quantum deo placeat et quan
tum peccatoribus expediat, sequens sermo
declarabit. **LIII.**

Ante hoc biennium, cum dominus Wilhel
mus abbas Claraevallis cum ceteris abba
tibus contra Galonem cardinalem profectus
fuisset Romam, quidam ex monachis
eius cuidam ex confessoribus peccatum quo
dam criminale confessus est. Cui ille dixit:
Bene te audio, bene consilium do, sed absol
vere te non potero, quia confessio hec debi
ta non est. Consulo et rogo ut confitearis pri
ori, qui potestatem habet. Illo responden
te hoc numquam faciam, confessor dolens
ac fluctuans corde, tacita persona atque
peccato, periculum confitentis domno Sige
ro priori revelavit. Qui multum dolens
et de salute periclitantis cogitans, mag
ni consilii angelum cum lacrimis in
vocavit. Eodem tempore cum conversus qui
dam ex eis prius multa furaretur, pri
or dei nutu nacta occasione in capi
tulo monachorum vitio furti exprobrans
hoc adiecit: Si forte aliquis est inter
nos cauteriatam habens conscientiam ita
ut non possit eam suo prelato aperire, pro
tali tribus diebus tales nobis iniungo
orationes. Omnibus orantibus, cuidam
iuveni sacerdoti nomine Willelmo
in vigilia omnium sanctorum cum lacri
mis oranti vox divina respondit:
Monacho pro quo oras confessio sua quia
debita non fuit, nichil profuit. Sed dic pri

ori. ut eras dicta p̄ma post missam ante capl̄m stet. ipse enim ad eum ue niet. Sic q; f̄cm est. Exhibente se priore corā capitulo. ecce monachus uenit' sig num q; confessionis p̄ori faciens. cū eo intrauit. et f̄cā confessione. cum multo gemitu ac lacrimis p̄niām ꝯdignā recepit. Incipiunt capitula quarte distinctionis. Cap. i.

De eo quod uita religiosoꝝ sit tēp tatio. et exemplū de rege karlomā norum. et de fure a scō bernardo a suspendio liberato. ii De vii. vitijs p̄ncipalib'. iii De sup̄bia et filiab' eius. iiii De quodam a sp̄u sup̄bie temptato. et p angelum p ostensa cadauera mortuoꝝ liberato. v De casto monacho quē diabol' dixit se nō timere eo quod esset su p̄bus. vi De theobaldo nouicio. qui immūdicias bibendo. motus su p̄bie restrinxit. vii De scō ber nardo abbate. quē calcios suos inū gentē sup̄bie sp̄c subsannauit. viii De monacho montis cassini. q in ui gilia pasche benedicto cereo trans latus est. viiii De clericis sup̄be cantantib' quorū uoces diabolus ī saccum misit. x De sacerdote signato. quē diabolus edito sermo ne a quodam p̄dicatore crucis in uasit. xi De uetula q̄ per chorea ūbum crucis a magistro arnoldo p̄lato impediēs. et irridens. infra triduū defuncta est. xii De phi lippo rege francoꝝ q nigrū mona

chum. ob stricta calciamēta rep̄hen dit. xiii De philippo rege romanorū qui abbē m ordinis cisterciensis eadē de causa notauit. xiiii Item de abba te qui sedens in equo sup̄bo' friderı co regi romanorū ap̄pinquare n̄ po tuit. xv De pagano. qui apud acho n̄e dicebat. xp̄ianos p̄pter sup̄biam et gulam de terra sancta eiectos. xvi De ira. xvii De eo. qui ꝯcenū p̄pter ūbum ꝯtentiosum occidit. xviii De priore. cui xp̄c in cruce noc te p uisum apparuit spinis ligat'. xviiii De cellario. quē crucifixus per uisum a se remouit. quia durius re spondit priori suo. xx De scolare qui tercio die defunctus est. eo quod maledixisset abrahe. xxi De mili te. cuius filium tonitruū occidit. eo q ob intēp̄ie aeris in blasphemiā p rupisset. xxii De uirgine iracunda. quā sepultam ignis ab umbilico et supra deuorauit. xxiii De in uidia. et filiab; eius. xxiiii De mo nacho. qui ab altero ob inuidiam ē minatus et incarcerat' est. et gliose eductus. xxv De puella que inui debat studio consororis. xxvi Ex emplū contra inuidiā. a magistro ru dolpho platum. xxvii De accidia et filiab; eius. xxviii De monacho. quē accidia n̄ sinebat surgē ad uigilias. xxix De sacerdote cui in oratione dormitanti crucifixus dorsū uer tebat. xxx De temptationib' atq; uisionib' cuiusdam monachi uallis

sancti petri. xxxi. De henrico conuerso in larienssi. qui grauiter temptatus fuit. eo quod non esset filius legitimus. xxxii De serpente quem uidit frater cuirra dus in dorso conuersi dormitantis in choro. xxxiii. De conuerso cui cattus uisus est oculos claudere cum in choro dormitaret. xxxiiii. De friderico monacho. cui in choro dormitanti: diabolus uolum stramineum in oculos iecit. xxxv. De monacho circa quem in choro dormitante. porci uidebantur. xxxvi. De domno gerardo abbate. qui monachos in sermone dormitantes: per fabulam arcturi excitauit. xxxvii. De henrico milite apud nos carnaliter faciente. et de lapide in quo dormiebat tempore orationis. xxxviii. De monacho in choro frequenter dormitante. quem crucifixus in maxilla percussit. et occidit. xxxviii. De puella reclusa. que deum et angelos esse dubitans: de corpore educta per spiritum uidit angelos scilicet et animas. sic quod ad corpus regressa est. xl. De sanctimoniali. que in fide dubitans et desperans: in mosellam se precipitauit. xli. De conuerso qui ex desperatione in piscina se suffocauit. xlii. De sanctimoniali. que a quodam maligno conuerso dementata in puteum se precipitauit. xliii. De iuuencula que ex tristicia se suspendit. ab amasio suo contempta. xliiii. De adolescente qui uestibus suis delusis: ex tristicia se suspendit. xlv. De baldewino monacho. qui quondam in brunswich aduocato. xlvi. De scolastico qui annum probationis impleuit in nigro ordine timore silentii. xlvii. De priore qui accidie uocauit temptationem. xlviii. De milite qui ordinem intrauit timore pediculorum. xlviiii. De temptationibus godefridi scolastici sancti andree in colonia. l. Item de temptatione Reimeri successoris eiusdem. li. De nouicio. qui anno completo se tradi non permisit. lii. De nouicio a spiritu blasphemie temptato: et in contemplatione crucifixi liberato. liii. De nouicio temptato: per nocturnam uisionem duarum matrum ad uiam reducto. liiii. Item de Gerardo nouicio in alna. qui per alleluia in somnis audito: a temptatione sua liberatus est. lv. De monacho in otterburg. qui per uisionem diabolus eius ante pedes eius: a temptatione apostasie liberatus est. lvi. De sanctimoniali. que dum nocte uellet ire ad seculum et caput ostio illideret: a temptatione liberata est. lvii. De auaricia et filiabus eius. lviii. De cesario milite. qui canonicis bunnensibus debitam pecuniam negauit. et filium perdidit. lviiii. De monasterio. quod dominus ob fraudem celerarii plagauit. lx. De plaga domus uilariensis. lxi. De abbate qui cellario suo ob dolum deposito: aduersariis bona pro quibus contendebant ultro dimisit. et eadem ab eis coactus recepit. lxii. De ulrico preposito steinueldensi. et

u̇so auaro quem amouit. lxiii De
abbate qui audiuit in oratione. dedis
ti hereditatē timentibꝫ te. dum timēt
abbatiam a potente edificatā suscipe.
lxiiii Quid eṗc philippus dixerit. cum domū
nr̄am construeret. lxv De largitate
paupibꝰ famis tempr̄ a domo uall'
sancti petri exhibita. lxvi Item de
humanitate. quā domus in hēme
rode. eodem tempe in paupes fecit.
et qd' multo plus a deo recepit. lxvii
Item de claustro westfalie. cui deus
expensas paupibꝰ exhibitas. duplo
restituit. lxviii De claustro ob abbis
auariciam depaupato. et ob recepti
onē duorū fratrum. s. date et da
bit᷑ rursum ditato. lxviiii De femi
na. que hospitalitatē. abbatibꝫ cist̄
ciensis ordinis exhibuit. et ditata ē.
et eadem ex clusa paupata. lxx
Quom̄ intelligendum sit. date. et
dabitur nobis. lxxi De hospitali
tate monachorū de lacu. lxxii De in
hospitali pposito nigri ordinis. lxx
iii De Gisla et filiabꝰ eius. lxxiiii
De Cunrado scolare. qui pter esum
unius pomi. auunculi sui grā puā
tus est. lxxv De seruo. qui pp̄ de
cont᷑ preceptū dn̄i sui apta. grām
eius perdidit. lxxvi De uxore mili
tis. que temptatione uicta. palu
dem a marito phibitam intrauit.
lxxvii De milite penitēte. quē tēp
tatio arboris uetite. extinxit. s. nō
supauit. lxxviii De t'bus granis qbꝰ
abbas Gisilbertus se condire dicebat.

pulmenta monachoꝝ. lxxix De sermo
ne monachi illitterati. ad henricū
cardinalē albanensem. lxxx. De cleri
co cui, ep̄c panem ordeaceū lateri suo
intinctū porrexit. lxxxi De nouitio
quem diabolus formā dimidij panis
offerendo decepit. lxxxii De arnoldo
monacho. cui in choro dormitanti.
diabolus carnes obtulit. lxxxiii
Item de cōu'so in missa dormitante
qui lignum pro carnibꝰ rodebat.
lxxxiiii De uirgine abstinente cui
diabolus anserem obtulit. lxxxv.
De cōu'so in cellario comedente car
nes. lxxxvi De gallina cuius uiscera
u̇sa sunt in buffonē. lxxxvii De hi
manno incluso. cui diabolus pro
piscibꝫ obtulit stercora equina. lxx
xviii De steinhardo pditore. qui
p allia cecidit. lxxxix De florino pp̄o
sito. cui morsellus carniū gutturi
infixus est. lxxxx De cellerario. qui
post cōpletoriū siciens. inclinando
liberatus est. xci. De henrico ggua
mento fikere. xcii De luxuria et fili
abus eius. xciii De milite cōu'so qͥ
iuxt' tempe temptationis repetiuit.
xciiii. De graui temptatione Rigwi
ni cellarij ob litt'as sanctimonialis.
xcv De iuuene. p u̇ba hec. diabole.
cōfessor meus p̄cepit t' ut cesses me
temptare. a stimulo carnis libato.
xcvi De temptationibꝰ monachi
qui resistendo coronam meruit in
pialem. xcvii. De Bernardo mo
nacho temptato. qui se in somnis

uidit eunuchizari. xcviii. Vita
domni eckhardi plebani s. Jacobi. xc
ix. De clerico in sinfacia ad accusationē
adultere combusto. c. De quiso ad cuius
pedes sibi ancilla lectum fecit. ci.
De preposito qui moriens spe conualescē
tie cum femina peccauit. cii. De
nobili castellana que stimulum car
nis in aqua restrinxit. ciii. De sci
moniali in anglia que a suo preposi
to temptata est. Incipit quarta
distinctio de temptatione. Cap. i.

Ascendentes filii israhel
de egipto, mox temptati
sunt in deserto. Egip
tus designat mundū.
siue peccatum; desertū.
monasterium. Respon
tu enim multitudinis a multis
deseritur et a paucis incolitur.
Egyptus interpretatur tenebre uel
tribulatio. uel angustia. uel perse
cucio. Et ubi maiores tenebre, tribu
lationes, angustie et persecutio,
quam in mundo et in peccato? Illuc
quamque filii israhel sunt electi quoque
qui statim ut egressi fuerint de se
culo per conuersionem et de peccato per contritio
nem atque confessionem, uix esse potest
quin in monasterio quasi in deserto
circa principium maxime multimo
dam incurrent temptationem. Et
congrue uidetur in quarta distinc
tione tractandum esse de temptati
one, quia quaternarius stabilitatis
numerus est. Corpus enim quadra

tum in quamcumque partem uergat, sta
tionem naturalem seruat. Cum peccator
ad dominum corpore descendo scilicet fuit
conuersus, corde per peccatis suis contritus,
et oris confessione iustificatur atque con
firmatur; tunc ad pugnam temptationis
procedet securius, et cum hoste dimi
cabit efficatius. Unde saluator post
baptismum non ante, permisit se tem
tari a diabolo. Confessio oris cum
contritione cordis secundus baptismus
est. Hinc est quod apostoli post aduentum
spiritus sancti persequutionibus exponuntur,
in cuius figuram mox post penthecos
ten libri regum leguntur, in quibus
bella fidelis populi cum gentibus, idest
uirtutum cum uitiis commemorantur.
Nouicius. Videtur is rectus esse ordo
iustificationis, ut sicut contritionem
confessio, ita confessionem sequi debe
at satisfactio. Monachus. Juste quidem
moueris, sed temptationis uim non
intelligis. Et apud religiosos et max
ime in ordine monastico satisfac
tio pro peccatis siue penitentia sit temp
tatio. Facile tibi ex uerbis bene expertis
idest sancti iob probabo. Ait enim, Mili
cia est uita hominis super terram. Alia
translatio habet, Temptatio est ui
ta hominis; et militia est et tempta
tio. Militia propter exercitium, temp
tatio propter laborem et periculum.
Et nota quod non dicit temptatio est
uita animalis, sed hominis, idest huma
ne et rationabiliter uiuentis, qua
lis est uita religiosorum, qui secundum spi

ritum uiuunt. et carnis desideria non
perficiunt; seculares uero atque carnales.
qui secundum carnem ambulant. in ipse temp
tari dicuntur. quia maior ut temptatam
ta sentiunt. uel consentiunt. uel tepide
resistunt. similes equo et mulo. quibus
non est intellectus. Si ergo temptatio
est religiosorum uita que uigilando ie
iunando. orando. in presbyteris et aduer
sis obediendo. et propter christum nichil
in hoc mundo terreni possidendo.
semper uiciis et concupiscenciis contradi
cunt. necesse est ut ipsam tempta
tionem concedas pro peccatis illorum satis
factionem. Uenientibus ad ordinem nos
trum. eciam si innumera et grauis
sima commiserunt peccata. nichil aliud
eis iniungitur pro satisfactione. nisi ut or
dinem seruent. Hinc est quod sanctus
bernardus cum tempore quodam quen
dam regem francorum in ordinem
recepisset. illi solummodo. post factam confes
sionem. dominicam orationem iniunxit.
Quo turbato. putans sibi a sancto
illudi. respondit abbas beatus. Tu tan
tum hanc orationem dicito. et ordi
nem custodi. et ego pro peccatis tuis rati
onem reddam in die iudicii. Item. Cum
alio tempore idem sanctus transiret ca
su. ubi homo reus erat suspenden
dus. et peteret eum sibi dari. uidens quod
diceret domine fur est. et suspendio dig
nus. respondit abbas. Da michi eum
et ego illum suspendam. ordinis dis
tictione suspendium appellans. hoc
indultum est ordini a sede apostolica.

ut eius obseruatio pro quibus satisfactione
peccatoribus sufficiat. Nouitius. Si reli
gio nostra pro peccatis nostris est satisfactio.
et eadem satisfactio grauior est temp
tatio. nosse uellem. in quibus et a qui
bus temptemur. Monachus. In quibus temp
tamur. innumerabilia sunt. a quibus
uero temptamur. quatuor sunt. deus
scilicet. caro. mundus. diabolus. Quod
a deo temptamur. testis est moyses
qui dicit. Temptauit deus abra
ham. Item iudeis. Temptat uos do
minus deus uester. et cetera. Deus uero se
cundum quod apostolus iacobus dicit. intemp
tator est malorum. Tres residui temp
tatores sunt hostes. et ideo uti hos
tes cauendi. Cedendo eis confundi
mur. resistendo meremur. uincendo
coronamur. Qualis sit in temptatio
ne labor. quantus timor. quantum dis
pendium. quantum ue meritum. seque
ntia declarabunt exempla. ii.

Septem sunt uicia principalia. de
una uirulenta radice. superbia sci
licet. pullulantia. ex quibus pene uni
uersa procedunt temptamenta. Primum
uicium superbie succedens. est ina
nis gloria. secundum ira. tercium inui
dia. quartum accidia. uel tristicia.
quintum auaricia. sextum gula. uel
castrimargia. septimum luxuria. Ex
hiis quedam spiritualia sunt. ut ina
nis gloria. ira. inuidia. quedam corporalia ut
Gula. luxuria. quedam mixta. ut
accidia. auaricia. Accidia in quan
tum pertinet ad dolorem cordis. uic

num spiritale est. in quantum ad corpore
corpus corporale est. Septem iste pestes
septem sunt riuuli. quibus irrigatur
terra egypti. id est tenebrosum cor pec
catoris. Et sicut nilus ex cuius di
uidiuntur habundantia. fluit ex pa
radiso. et deriuatur per egyptum.
ita lucifer propter superbiam eiectus
de celo — per hec septem uitia
se diffundit per cor humanum pec
catis mortalibus uel tenebrosum. Septem
hec uitia designant septem ille gen
tes immunde. quas dominus a facie
israhel de terra promissionis dele
uit. designantur et per septem demonia.
que saluator de corde marie mag
dalene eiecit. Ex quatuor uero his
uel septenarii. iohel propheta quadri
gam construit pharaoni. dicens. Resi
duum erucę comedit locusta. resi
duum locustę comedit brucus. resi
duum bruci comedit rubigo. Per
erucam beatus gregorius notat li
bidinem. per locustam manem gloriam.
per brucum ingluuiem uentris. per ru
biginem iram. Multi domant libidinem.
sed inde erigunt in superbiam. de sup
bia ruunt in ingluuiem. de nimia
comestione et ebrietate in iram uer
tuntur. Tres equi currum hunc trahen
tes. tria uitia sunt residua. inui
dia uidelicet. tristicia. auaricia. Ce
tera et quatuor scelera. quibus dia
bolus uehitur secundum amos prophetam in
damascum. in Gazam. in tyrum. in
edom. in amon. in moab. etiam in

iudam. et in israhel. Nouit. Cum uiti
is istis temptamur siue in nobis uel extra
nos. Monachus. Post ingressum uirtutum
non sunt in nobis per habitum et usum.
sed secundum fomitem. Sicut in ingressu filio
rum israhel. septem ille gentes. non sunt
omnino delete. sed tributis subacte.
sic ingressis uirtutibus in terram
cordis nostri. uitia non prorsus non extin
guntur. sed restringuntur. Et sicut postea
filii israhel sepius a reliquiis earundem
gentium impugnabantur. ita per fomi
tem uitiorum frequenter uirtutes nostre
temptantur. et exercitantur. Nouitius
Rogo ut de uiribus horum septem uiti
orum me expedias. et quam acriter
nos temptent. subiunctis exemplis
ostendas. Monachus. III. De superbia.

Superbia que primum locum tenet inter
uitia. est singularis excellentie super
alios quidam appetitus. Unde dicta
est superbia. quasi supra uiam. id est
mensuram se extollens. Sub hoc ui
tio in predicto septenario a quibusdam
manis gloria comprehenditur. Duo enim
genera sunt superbie. unum interius est in
cordis elatione. alterum foris in operis
ostensione. Primum proprie dicitur super
bia. alterum iactantia. uel manis
gloria. Superbie propagines et uires sunt.
inobedientia. inconstantia. ypocri
sis. contentiones. pertinatia. discordia.
nouitatum presumptiones. Quantum per
uitium superbie. caro. mundus. et dia
bolus. non solum seculares. sed et personas
claustrales temptent sequentia decla

[I]rabuntur. **Capitulum quartum.**

In Heimenrode conversus quidam fuit natione coloniensis, nomine Liffardus. Fuit satis humilis ac mansuetus. Huius erat officii sues monasterii custodire. Circa finem vite eius, sicut mihi retulit dominus Hermannus tunc abbas illius, tali ordine temptatus est a spiritu superbie. Cum esset senex et diu porcos pavisset, talia cepit in cogitationibus suis tractare: Quid est quod ago? Homo sum bene natus, et propter hoc vile officium omnibus amicis meis despectus. Non ero diutius in hoc loco subulcus ad maiorum confusionem. Ex quo mihi non parcitur, recedam hinc. Qui cum firmum teneret in animo quod mane recederet de monasterio, temptationes diutius non valens sustinere, nocte eadem cum in lecto suo sederet et vigilaret, persona quedam reverenda illi apparuit, et ut se sequeretur manu signavit. Mox ille surgens calciamenta induit, et precedentem secutus ad ostium dormitorii venit. Quo celitus patefacto, simul ad ianuam accesserunt ecclesie, quam eadem potentia considerans apertam, simul ingressi sunt. Ita ei signis erat importunus, ut non posset non sequi precedentem. Cumque duceret per medium chorum conversorum, et coram altari sancti Iohannis transiens profunde inclinaret et ordinate, inclinavit et ille dicens: Bene fecisti, sic profunde inclinando. Venientes ergo ad meridionale ostium ecclesie, per quod itur in claustrum, viderunt illud apertum. Similiter ostium quod ducit ad cimiterium. Quia vero ista ostia hec noctibus etiam clausis firmantur, hiis visis frater Liffardus miratus est valde. Non tamen ausus fuit illum interrogare: Tu quis es? vel quo me ducis? Ingressis eis cimiterium, statim aperta sunt sepulchra omnia mortuorum [illegible] et cum conversum duxisset ad hominem [illegible] recenter sepultum, dicebat illi: [illegible] Vides hunc hominem? Cito talis eris. Quo ergo vis tu? Quem cum adhuc ducere vellet ad alia corpora putrida, multumque fetentia, cepit conversus tremiti et clamare: Parce mihi domine, parce. Non enim illa possum videre. Respondit ductor: Si non potes hoc quod cito futurus es videre, ut quid propter modicam superbiam vis de portu salutis recedere? Si ergo vis ut parcam tibi, promitte mihi quod non recedas ab hoc loco. Et promisit ei. Quem cum reduceret, mox clausa sunt sepulchra, clausa sunt post eos ostia singula. Et cum transiret ante altare conversorum, ibique inclinaret, denuo de hoc eum commendavit, satis ostendens quod deo placeret inclinatio profunda. Ingressis eis dormitorium, statim post eos clausum est ostium. Mox ut ille conversus in suum lectum se reclinavit, persona ducentis disparuit, et ab illa hora temptatio immissa cessavit.

Novicius: Puto angelum domini fuisse personam illam, que conversum superbientem

tam horrenda visione erudiret, et ad
statum humilitatis reduceret. Mo-
nachus. Bene sentis. Tanta enim est cle-
mentia redemptoris, ut licet sinat
suos aliquando servos gravibus tempta-
tionibus pulsari, non tamen eosdem per-
mittat temptationibus cedendo in
cede suorum laborum fraudari. Novi-
cius. Timeo enim quod sepe inanis glo-
ria religiosorum merita impediat.
Monachus. Vana gloria virtutibus nimis
est importuna, et de sanctitate nascitur. (superbia)
Obsessum quendam amici V.
sui ad quoddam cenobium ordinis nostri
spe liberationis traxerunt. Ad quem cum
sive prior, assumpto secum monacho
magne opinionis adolescente, quem
noverat virginem corpore, ait demoni:
Si preceperit tibi monachus iste ut exeas,
quomodo audebis manere? Respondit
demon: Non eum timeo; superbus est
enim. Novicius. Ex hoc loco satis intel-
ligo quod ex virtute corporalis innocen-
tie in mente huius monachi na-
tum sit vitium inanis glorie. Mo-
nachus. Sic deo placet si diabolus ti-
met sine humilitate virginita-
tem, cum tamen deo placeat et dia-
bolus timeat sine virginitate
humilitatem. Ecce exemplum. VI.
Apud nos monachus quidam fuit
Theobaldus nomine, ante conversionem
leccator operis, vino et tesseris dedi-
tus totus, et propter suam scurrili-
tatem in tota civitate Coloniensi
notissimus. Sepe illum vidi per plate-
as eiusdem civitatis incedere nudi.
Tandem de scurrilitate sua compunc-
tus, ad intercessionem priorum Colonien-
sium, a domno Gevardo abbate nostro
susceptus, in domo nostra novitius est
effectus. Cum esset in probatione, spe-
rans nichil esse deo acceptabilius o-
peribus humilitatis, ut sibi lavare
concederet panniculos cautiorum pe-
tiit et obtinuit. Quod cum fe-
cisset per dies aliquot, temptator affu-
it, et sagitta superbie cor eius vulne-
rans, huiusmodi cogitationes immi-
sit: Quid agis o stulte? Quid ad
te pertinet horum immundicias, qui
tu forte natione maior es, lavare?
Dum huiusmodi cogitationes aliquan-
to tempore in eius corde versarentur,
a diabolo illas esse intelligens, qui
rex est super omnes filios superbie, die
quadam panniculos solito diligen-
tius lavit, et ut diabolum amplius
confunderet, immissam quoque superbiam re-
tunderet, quamdam ablutionem bibit. Vi-
dit hec diabolus et invidit, et quem
per spiritum superbie prosternere non potu-
it, tortoribus aggressus est. Hec que
dicta sunt retulit michi dominus Henricus
abbas noster, asserens se ab eius
ore audivisse sub typo confessionis.
Ex ipsa enim immunda et fetida pota-
tione ita in ventre tortionibus for-
tissimis torquebatur, ut omnia eius
interiora dirrumpi viderentur. Nocte
quadam cum natura cogente iret ad
privatam, duos homines in trabe

eiusdem camere suspensos indu-
erant eorum corpora nigra, vestimenta
laniata, facies velate, ut nichil ali-
ud quam fures putarentur. Quos ut
novitius ex improviso conspexit, valde
territus et pene extra mentem factus,
ad dormitorium recurrit, et iuxta
lectum henrici monachi, postea ma-
ioris celelarii, hanelus resedit. Et
sicut mihi idem henricus recitavit,
ita gemuit, ita crebris singultibus
pectus pulsavit, ut valde mira-
retur quid haberet vel quid vi-
disset. Cui cum signasset ut iret
dormitum, eo quod frigus esset, et
ille in sola tunica sederet, non acq-
uievit. Tunc scapulis eius partem
opimenti sui iniecit, sicque usque ad sig-
na matutinalia sedere permisit.
Novitius. Mirum quod paries no-
vus tam valide impulsus subsistere
potuit. Monachus. Diu non stetit, quia
crebris temptationum ictibus quassatus,
tandem sub specie boni deceptus est, et
deiectus. Factus vero monachus, ut
sibi liceret visitare cognatos suos in
francia, quos ante conversionem in vigin-
ti annis non viderat, nec videre curaverat,
et illic esse per annum in quadam domo
ordinis nostri, ab abbate cum multa im-
portunitate extorsit. Ivit et redi-
it, ac deinde apostasiam incurrens,
extra ordinem defunctus est. Retulit
nobis quidam vagus clericus, qui fini
eius interfuit, quod cuidam seculari
sacerdoti confessus, et ab eo inunctus,
atque communicatus, sicque in bona con-
tritione defunctus sit. Novitius. Ex
nimia importunitate demonum temptationis
hic disco plus eos timuisse novitii
huius humilitatem, quam superbi mona-
chi virginitatem. Monachus. Quam contra-
ria sit illorum superbie vera humilitas, ex
sequenti capitulo plenius agnosces.
Quod dicturus sum de sancto bernardo gestum
audivi, et quia nusquam scriptum inveni,
scripto mandare dignum duxi. VII.

Die quadam humilitatis causa sanctus
abbas bernardus a ferrario sibi iussit
unguentum dari, et in calefactorio ig-
nem fieri. Qui super se ostium claudens,
ne ex opere despecto laudem querere vide-
retur, calceos suos iungere cepit. Inimi-
cus tante humilitati superbie spiritus
officinam humilitatis in forma ho-
nesti hospitis intravit, et ubi erat ab-
bas clara voce restitit. Ad quem cum
vir sanctus oculos levasset, demon
clamavit: Vah. Qualis abbas. Certe
magis deceret illius honestatem hos-
pitibus occurrere, quam ad confusionem fratrum
suorum in calceis iungendis occupa-
ri. Statim vir sanctus per spiritum sanctum spiritum
illum intelligens spiritum esse immun-
dum, rursum ad opus humilitatis
oculos reflexit, et spiritus ille ventosus
in aerem resolutus nusquam comparuit.
Novitius. Si viri iusti in operibus de-
spectis timent elationem, vel quod mi-
nus est notari ab illa, multum no-
bis cavendum est de vana gloria, quando
opera exercemus sancta et honesta.

Monach. Quid appellas opa sancta
& honesta? Nouti. orare. cantare. p̄
dicare. hys q̄ similia. Monac. Nobis
qui nisti nondū sumꝰ ut dicis plu
rimum cauendū est de inani glia.
qa orantes frequent etiam nolētes
extollit ipsa lacrimarum gr̄a & de
uotio cordis. cantantes sine psallē
tes dulcedo uel sonoritas uocis. p̄di
cantes sepe temptat & inflat. scia.
eloquentia. & sublimitas sermonis.
Alij. qd omnino stulticie deputan
dum est. cum n̄ habeant grām orā
di. uel uocem cantandi. siue sciām
facundiam q̄ p̄dicandi. quasi de ha
bitis gloriantur. Quod etiam ma
ioris dementie est. quidam ad hoc tā
tum orāt. cantant & p̄dicant. ut
laudem humanā. atq̄ temporale e
molumentū ex eis ɔsequantur; De
talibꝰ saluator dicit. Amen dico uo
bis. receperunt mercedem suā. id est.
hoc qd quesierūt. laudem scilicet
hominum. & lucrum. In tam dc̄is
opibꝰ scīs. quosdā tantum superbia
ad meritum tangit. alios p delecta
tionē angit. plurimos ut ypocritā
ɔsensum & desiderium uictor fo2
titer p̄mit. Vis nūc aliqua de tali
bꝫ audire exempla? Nouti. Hoc
dudum desideraui. Monac. De ex
tollentia orationis habes exemplum
in sc̄dā distinctione. caplo. xxij.
ubi diabolus ad monachi lacrimas
respexit. cum eum gr̄a eadem ex
tulisset. Quantū sit periculum in

uocis extollentia: exempla te instruēt
Sicut didici. VIII. C subsequentia.
ñ ex lectione. sꝫ ex cuiusdā magni
tam uita quam doctrina uiri relatio
ne. monachus quidam erat in mon
te cassino uocem habens suauissi
mam. hic cum in uigilia pasche in
ueste leuitica cereum benediceret.
& uoce dulcissima dulcissimā eius
dem benedictionis melodiam reso
naret. & uox eius in auribꝰ omniū
tamq̄ musica in ɔuiuio uini. be
nedicto cereo nusquā ɔparuit. &
nescitur usq̄ in hodiernum diem
a quo sit translatus. uel in quē lo
cum depositus. Nouti. Quid si il
lum transtulit angelus dn̄i. Mon.
hoc n̄ est uisum frībꝰ eius. qui uitā
illius nouāt. Magis timentur qd
causā raptus eius fuit uitiū subo2
te elationis quam meritum deuotōis.
Audi qd augustinus dicat. Quoti
ens plus me delectat inquit cantꝰ
q̄ res que cantat. totiēs me grauit
ē peccare ɔfiteo2. & organum illud
sancti spc̄. beatus scilicet papa gre
gorius etiam dicit. Cum blanda
uox queritur. uita sobria deseritur.
Ecce exemplum. VIIII.
Tempe q̄dam clericis quibꝫdam ī
eccl̄ia quadam sclāri. fortiter. id est
clamose. n̄ deuote cantantibꝰ. & uo
ces tumultuosas in sublime tollē
tibꝫ. audit homo quidā religiosus
qui forte tunc affuit. quēdam de
monē in loco eminentiori stantē.

saccum magnum et longum in sinistra manu tenere; qui cantantium uoces dextra lacius extensa capiebat, et in eundem saccum mittebat. Ita expleto cantu inter se gloriantibus tamquam qui bene et fortiter deum laudassent, respondit ille qui uidit uisionem: Bene quidem cantastis, sed saccum plenum cantastis. Mirantibus illis et interrogantibus cur hoc diceret, uisionem eis exposuit. Hec michi retulit abbas ordinis cysterciensis, uir summe grauitatis. Hiis exemplis non reprehenditur deuotus clamor quo deus laudatur in cantu et in psalmodia, sed tantum inanis gloria. Meminit propheta dixisse: Circuibo et immolabo in tabernaculo eius hostiam uociferationis; cantabo et psalmum dicam domino. Quantum ei deuota placeat uocum exaltatio, satis audies in sequenti distinctione capitulo quinto. Ibidem inuenies quantum ex hoc demones letentur si sine humilitate in psalmodia uoces exaltent. Audi nunc exemplum satis terribile de superba et lucratiua predicatione. x

Eo tempore quo oliuerus scolasticus coloniensis, cuius in secunda distinctione mentionem feci, crucem predicauit inter bruge et gint ciuitates flandrie, uenit ad fratrem bernardum monachum nostrum, qui tunc comes erat uerbi et collega eiusdem oliueri, sacerdos quidam sigerus nomine in habitu religioso, cappam habens in pectore signatam quasi templarius. Erat autem facie pulcher et statura procerus, atque in suo idiomate satis facundus. Hic cum obtulisset iam domno bernardo diuersi coloris gemmam, et dixisset se illam attulisse de scotia, et tante esse uirtutis ut uictoriosos efficeret qui ea uterentur, respondit ille: Domine, uerbum non recipiam; si potero uos apud magistrum rationabiliter promouere, bene experiemini. Ad hoc uidebatur laborare, ut haberet auctoritatem ab illo predicandi. Eadem die concessum est ei sermonem facere ad populum. Sequenti die cum prefatus bernardus in proxima statione uerbum exhortationis proposuisset turbis, et sigerus adesset, finito sermone idem sigerus pronus in terram corruit, et quasi obsessus sic re uera fuit. Omnes sui corporis gestus formauit. Mox accurrens magister oliuerus cum clericis hominem signauit et in ecclesiam tractum coram altari deposuit, ubi multas blasphemias et uerba quedam horribilia miser ille in deum et in eundem oliuerum euomuit. Tunc corio ligatus, curruque impositus, ad notos suos deportatus est. Qui ut aiunt demon quinta die post ut ei promiserat exiuit. Ex cuius uexatione seu morte satis datum est intelligi, quod eius predicatio non fuit deuotionis, sed magis ambitionis.

dicitur et apostata fuisse, et a domino
papa litteras ut eam provincia tole-
raret obtinuisse. Alii dicebant quod
etiam fuerit in naue illa excommunica-
ta, que Sarracenis arma bellica ven-
diderat in Sevilia. Novicius. Miror
quare dominus in isto huiusmodi
contemptus tam acriter iudicavit,
cum tales sint plurimi sacerdotes
Christi sacrosancta misteria indignis-
sime tractantes, et tantum per occa-
sionem illum predicantes. Monachus.
Ad terrorem arbitror factum aliorum
sacerdotum, tum ne fermentaret
illam purissimam predicationem crucis
que tantum fiebat ad honorem Christi,
tum propter merita iam dicti Oliue-
ri. Quam dure Christus tunc temporis vin-
dicavit dolos et iniurias sibi in
predicatoribus irrogatas, habes exem-
plum in distinctione secunda capitulo
vi. de Godeschalco usurario qui dis-
pensatorem dolose circumvenit.
Habebis et aliud in capitulo sequenti
de superba vetula que magistrum
Arnoldum predicti Oliveri discipulum
predicantem subsannavit. XI.

Cum esset idem Arnoldus pastor in
Burgende que est villa Daventrie,
et in die apostolorum Petri et Pauli
eius parrochiani quendam ludum
annuum in choreis et musicis in-
strumentis recolerent, ipse iam habens
predicandi auctoritatem cum cruce ad
choream accessit, et ut a ludo dia-
boli recederent omnes monuit, ro-
gavit et precepit. Qui cum in eodem lo-
co predicare cepisset, quidam obedien-
tes ad predicationem eius venerunt, alii
cum indignatione recedentes contra
choream steterunt, in nullis sua per-
tinatia remanserunt. Inter quos erat
vetula una stulta ac superba, que quoti-
ens ad sacerdotem domini in chorea cir-
cueundo venisset, contra eum respici-
ens cantando subsannavit. Que in-
fra triduum subito defuncta est. Quam
vir sanctus sic deflevit ac si mani-
bus suis illam extinxisset. Per vitium
superbie multos diabolus temptat.
Unde studendum est omnibus maxi-
me religiosis et claustralibus, ut sic
se in verbis, in gestibus, in vestimentis et
in actis omnibus que ad usum exterio-
rem pertinent exhibeant, ne apud
seculares in vitio superbie notabiles fiant.

XII.

Nobilis quidam monaste-
rium quoddam in Francia spolia-
vit. Erat enim de ordine nigrorum.
Placuit abbati et fratribus, ut unus
ex monachis ad regem Philippum
qui tunc regnabat mitteretur,
per quem ei violentia militis expo-
neretur. Missus est iuvenis sangui-
ne nobilis, tamquam qui apud regem propter
cognatos aliquid amplius posset
impetrare quam ceteri. Veniens
ad regem ait: Domine, vir ille no-
bilis multum indebite monasterium
nostrum dampnis et iniuriis vex-
at, sepe fratres ac familiam nostram
minis ac contumeliis molestat. Ro-

gat maiestatem uestram humilis con
uentus noster quatinus intuitu diui
ne remunerationis eundem nobilem
ab iniuriis tantis compescatis & ad
satisfactionem condignam de ablatis
compellatis. Considerans rex gestus
& habitum monachi. ait. Domine
quis. uel unde estis? Cui cum iuue
nis diceret. domine filius sum illius pa
trem suum nominans. respondit
rex. Bene nobilis estis. Cumque rex
post hec nescio quid diceret. mona
chus subiunxit. Vere domine omnia
que habemus rapuit. et iam pene nil
nobis dimisit. Ad quod respondit
rex. Vere domine hoc pene apparet in
calciis uestris. Si aliquid dimisis
set nobis corii. non essent tam stricti.
Quanto estis ceteris nobilior. tanto
esse debetis humilior. Tunc uolens
post correptionem illum placare.
adiecit. Non uos grauare debet
correctio mea. quia ad bonum ues
trum factum est. Reuertimini ad claus
trum uestrum. et de cetero non molestabit
uos nobilis ille. XIII.

Philippus rex romanorum simile
uerbum nescio si habuit a iam dicto
rege francorum. in quendam abbatem
ordinis nostri iaculauit. Ad quem cum
abbas in equo accessisset de necessi
tate domus sue cum illo loquuturus. rex eius calciamenta que ni
mis erant stricta considerauit. Quem
cum interrogasset unde esset. re
spondit ille. Domine. de paupere
domo. Et rex. Bene apparet in calci
is uestris. quod domus uestra paupera
sit. Nam corium ibi carum est. De quo
uerbo ualde confusus est abbas. Nouicius.
Merito superbia confunditur. Monachus. XIIII.

Anno preterito abbas quidam de
ordine nostro bene notus michi cum occur
reret friderico regi romanorum
qui auunculo suo philippo succes
sit in imperio. habens cum illo loqui
aliquid. ita cepit equus eius hin
nire. lasciuire. et in saltus se dare.
ut regi in equo satis mansueto se
denti. nullo usu posset propinqua
re. Nouicius. Quid posset tunc tantus
princeps cogitasse. Monachus. Puto illum
non mediocriter fuisse scandalizatum.
Nam simile ei in equo eodem contigit
mecum. et ego scandalizatus fui in eo
propter equum. Recedens uero a rege
cum multa erubescentia. equo il
lo effreni uti noluit de cetero. Ab
bas iste homo erat senex. simplex
satis quam humilis. ac disciplinatus.
licet in hac equitatura minus fuis
set circumspectus. Nouicius. Quod
iste in religiosis secularibus dis
plicet. deo placere non potest. Mo
nachus. Verum dicis. quia deo de
bemus conscientiam. famam homi
nibus. Omnibus christianis dicitur a christo.
Discite a me quia mitis sum et
humilis corde. Ut cum taceam
de scandalo secularium in superbia
religiosorum. cum iudei et pagani
superbiam uel signa superbie uident

in xpianis religionem xpianam hor
rent et blasphemant nomen xpi per
eos. De hoc tibi referam uerba cuiusdam
sarraceni memoria ualde dignissima
Frater wilhelmus .xv. ¶ ma
aliquando camerarius noster
ante conuersionem canonicus fuerat apud
traiectum inferius. hic tempore ado
lescentie sue crucesignatus gracia do
minici sepulchri transfretauit. Ante
quam nauis in qua erat portum acho
nis attigisset. ignem facularum an
te ortum aurore circa ciuitatem
in diuersis locis tam ipse quam ceteri
uiderunt. Qui cum interrogassent
nautas causam ignis. responderunt.
Tempus est estiuum. et ciues propter ca
lorem tentoria sua ob refrigerium circa
ciuitatem metati sunt. hoc ita esse
putantes. in portum achonis deue
nerunt. et tunc primum quia sarra
zeni obtinuissent cognouerunt
ciuitatem. Eodem tempore peccatis nostris
exigentibus data fuerat terra sancta.
in manus salatini regis syrie. regnan
te friderico romanorum imperato
re. Coradinus autem filius salatini.
uir naturaliter pius et beneficus. tunc
erat in ciuitate. hic cum nauem xpi
anam in portu uidisset. et cum cau
sa aduentus eius eo quod esset sola
non lateret. misertus xpianorum. quen
dam nobilem paganum in lingua
gallica satis expeditum. ad nauem
cum galea misit. per quem ne time
rent mandauit usque ad illam ho

ram fuerant in suspenso positi. igno
rantes utrum essent occidendi uel
capiendi. Interim nobilis quidam
xpianus de almania oriundus in
extremis laborans. omnia sua ar
ma ualde decentia cum tribus dex
trariis per eundem paganum coradi
no misit. pro uita sua illi supplicans
Ego inquit tribus annis nouerat xpo
in hiis armis seruire. sed ut uideo
non est eius uoluntas. Destinati sunt
et nuntii xpiani. ex quibus unus e
rat frater wilhelmus propter scientiam lin
gue gallice qui munera principi pre
sentarent. Coradinus uero ut uidit
xenia transmissa. cum multa deuotio
ne suscepit. et singula. id est loricam.
clipeum. galeam. gladium. sed non et
dextrarios deosculans. quia per semet
ipsum uisitare uellet infirmum reman
dauit. Interim milite mortuo. et
caute appenso lapide eiecto ac demis
so. alio quoque milite egroto. eque nobi
li uiro. in loco infirmitatis eius re
posito. rex mane cum multis diuersi
coloris galeis egressus aduenit. na
uem intrauit. et de transmissis gracias
referens. ante infirmum sedit. atque
cum medico quem secum adduxerat
de conualescentia illius disputauit.
Obtulit ei et quedam nobilissimi
generis poma. que creuisse dicebat
in orto patris sui apud damascum
Deinde ait infirmo. Propter te omni
bus xpianis benefaciam. Et quod cum pe
terent conductum ad ciuitatem sanctam

iherusalem. quam adhuc tenebant
christiani. respondit. Non esset nobis
tutum. neque etiam honestum. si latruncu
li qui tamen per omnes uias illius uagan
tur nos lederent et conductum meum
uiolarent. Egressus uero de naui. tam
egroto quam ceteris ualedixit. dans eis
licentiam repatriandi. contra impetus
sarrazenorum. signo teli regalis illos
muniens. Tunc supradictus nobilis
paganus. reducens secum in ciuita
tem fratrem wilhelmum. interrogauit
eum dicens. Dic mihi o iuuenis. quomo
do seruant christiani legem christianam
in terra uestra? Ille dicere nolens quod
uerum fuit. Respondit. Satis bene.
Ad quod admirallous. Ego dicam le
gem christianam terre huius. Pater
meus erat ~~erat~~ uir nobilis et mag
nus. et misit me ad regem therolso
limitanorum. ut gallicum discerem
apud illum. ipse uero uersa uice mi
sit patri meo suum filium. ad dis
cendum ydioma sarrazenicum. Vnde
omnis uita christianorum bene et optime
michi nota est. Non fuit aliquis ci
uis ita deo diues in therosolima. qui
pro pecunia sororem. filiam. uel quod
execrabilius erat. uxorem peregrino
rum. uxorem propriam non exponeret. sic que
illos mercedibus laborum suorum eua
cuaret. Ita omnes gule et carnis illece
bris dediti erant. ut nichil omnino
a pecoribus differrent. superbia uero
sic in eis regnauit. ut cogitare non
sufficeret. quali modo uestimenta sua
inciderent. stringerent atque cultella
rent. Idem dico de calciamentis. Et
adiecit. Considera uestimenta mea. calcia
menta mea. quam sint rotunda. quam
ampla. quam simpliciter et humiliter
formata. Sicut nobis retulit idem
wilhelmus. manicas habebat laras.
et amplas sicut monachus. Nulla
erat in uestibus plicarum multipli
citas. curiositas nulla. licet ipsa ues
tium materia foret satis preciosa. Ecce
inquit ista sunt uitia. propter que
eiecit deus christianos superbos et luxu
riosos de terra ista. Non enim diutius
potuit tantas illorum iniquitates sus
tinere. Putas quia nostris uiribus obti
nuerimus illam? Nequaquam. Nouissi
me etiam hoc adiecit. Neminem ex
regibus uestris timemus. neque ipsum im
peratorem uestrum fridericum. sed sicut le
gimus in libris nostris. christianus im
perator quidam surget otto nomine.
qui terram hanc cum ciuitate ihe
rusalem. cultui christiano restituet.
Nos ita audientes expalluimus. quia pro
phetia illa implenda esset in otto
ne imperatore saxone. qui ante ali
quot annos defunctus est. Eodem
tempore saladinus humanitatem ex
hibuit christianis satis magnam. Cum
esset exercitus christianorum. partim
ab eius exercitu occisus. partim
captus. atque dissipatus. reliquias ci
uitatum. que se ultro reddiderunt
in ciuitatibus eisdem esse permisit.
sub bona tamen custodia. Diebus

aliquot elapsis. cum requisisset a su-
is: quomodo se haberent christiani. respon-
derunt illi. domine non aliter
uiuunt quam pecora. ludis
tantum gule et illecebris seruien-
tes. Tunc iratus iussit eos de ciui-
tatibus expelli. Nouicius. Proh dolor. quod
abhorret iudeus. et quod execratur pa-
ganus: hoc quasi pro lege habet christi-
anus. Monachus. Hec de temptatione
superbie dicta sint. nunc ad iram acce-
da est irati. De ira. xvi. [I]ra irrati-
onabilis perturbatio mentis. Uel ira
est secundum aliam descriptionem strictus
concitati furor animi. ulciscendi li-
bidine feruens. De ira nascuntur
rixe. tumor mentis. contumelie. cla-
mor. indignatio. blasphemie. Ira
in corde latet. in uerba prorumpit. in-
iurias exercet. Unde salomon in pro-
uerbiis. Uir iracundus prouocat rixas.
et qui ad indignandum facilis est.
erit ad peccandum procliuior. Item ec-
clesiasticus. Ira et furor utrumque
execrabile est. Et in epistola sua Ia-
cobus apostolus. Ubi zelus et contentio:
ibi inconstantia. et omne opus prauum.
[D]uo serui ex famili xvii. iuuen-
ilia nostra. uerbis inter se contenderent.
licet quibus unus ita est ira inflamma-
tus: ut quasi in furorem uersus al-
terum inimicus talia suspicantem
extra monasterium ei occurrens oc-
cideret. Ualida erat huius tempta-
tio. Ecce quam modica scintilla: in
magnum ignem profecit. Scintilla

ira. ignis. sequens homicidium. Noui
aliquos ita propter uerbulum unum
temptatos: ut apostasiam incurre-
rent. Hos uera tetigerat sexta pla-
ga egypti. scilicet uesice bullientes.
id est ira cum insania. apostatare
insanire est. Naturale est irasci. sed
cum motus idem immoderatus est. pro
uicio reputatur. Nouicius. Uellem
aliqua nunc audire exempla de ui-
ris religiosis. que nobis iram tem-
perent. et ad patientie uirtutem
amplius accenderent. Nam apud secula-
res irasci et indignari quasi pro
nichilo habetur. et nisi prouocati se
ulciscantur. a ceteris despiciuntur. Mo-
nachus. Uis audire exempla per que
cognosces quam sit periculosum.
deo quod contrarium. subiectis irasci et
indignari suis prelatis: etiam ab
illis prouocatis. Nouicius. Uolo.
Monachus. Dicam tibi sicut ab eius ore
audiui. cui contigit. xviii.
[P]rior quidam ordinis nostri. uir
bonus et disciplinatus. ab abba-
te suo plus quam necesse esset et
quam meruisset exacerbatus est et hoc
sepius. Ue quare satis temptatus:
non tam equanimiter illius uerbum si-
cut debuit tolerare potuit. Uolens
illi dominus exemplo sue passionis
temperare feruorem temptationis.
ostendere etiam quod prelati inquietes
equaliter propter ipsum forent sup-
portandi: tali exemplo eum in-
formauit. Uisum est ei nocte quod

dam levi somno pressus quod ipse simul cum abbate suo crucifixum portaret. ille in brachio dextro. ipse vero in sinistro. Dum sic illum tenerent equaliter brachium crucis quod prior tenebat de manu eius est elapsum et alterum erectum. facta quasi inequalitas. Mox prior evigilans visionem intellexit dicens. Quid agis o miser? Non eque portas corpus cum abbate tuo. rancorem adversus illum servans in corde tuo. Interpretatus est sicut revera fuit. corpus Christi esse congregationem. crucem cui fratres per obedientiam affixi sunt. ordinis rigorem. Ad abbatem enim et priorem specialiter spectat conventum qui Christi corpus est portare. tenere et sustentare. Portare per orationem. tenere per disciplinam. sustentare per consolationem. Abbas loco patris. prior vice matris. Cum prior cum abbate suo minus bene concordat. non equa lance cum illo Christi corpus portat. Idem prior cum hac visione eius quod ut iam dictum est interpretatione minus esset correctus. si a concepto rancore diduceretur. alteram ei ostendit tanto efficatiorem quanto terribiliorem.

Nocte quadam licet in somnis non in pictura. non in sculptura. sed in carneo corpore manifesta visione vidit salvatorem contra se in cruce pendentem. Erat quoque vinclis spineis in quinque corporis sui partibus eidem cruci alligatus. Unum vinculum ambiebat caput eius. frontem scilicet et tempora. Aliud erat circa pectus. tertium circa manum dexteram. quartum circa sinistram. quintum erat in pedibus circa talos et lignum. Ac si diceret illi dominus. Ego propter te passus sum cruciamina tam dura. et tu equanimiter ab abbate tuo propter me tolerare non potes. non dico verbera sed verba. Re gravat quod cordi tuo non sapit obedientia. et ego frater sum propter te obediens patri usque ad mortem crucis et opprobria. que sunt quasi vincula spinosa. Sicut ipse michi retulit. dominus mox dedit ei intelligere visionem hoc modo. In hoc inquid quod ipse qui caput est ecclesie ligatus fuit spinis. ostendit tibi quod capiti tuo id est abbati obedire debeas etiam in adversis. Quod ligatus fuit in pectore. docet te quia tuum velle abbatis tui voluntati debeat concordare. Cor in pectore est et in corde voluntas. In tantum enim temptatio eius processerat ut locum mutare si posset firmiter proposuisset. Vincula inquid manuum eius insinuant te nichil aliud debere facere nisi quod ipse precipit. Quod autem spinis pedibus se ad crucem ligatum ostendit. significat quod tibi non liceat sine eius consensu locum mutare. sed secundum illius arbitrium stare vel ambulare. Ex hys duabus visionibus

territus simul et edoctus, de cetero studuit verba sive facta sui abbatis equo animo propter Christum sustinere. Novicius: Ut video non est nobis tutum cum prelatis nostris contendere.

Anno preterito. Monachus. xviii.

Cellerarius quidam maior cum priore suo de rebus exterioribus verbis contendit, et videbatur ei quia valde irrationabiliter moveretur. In ipsa nocte salvator ei in cruce apparuit iacens in terra, eratque velamen tenue ac perspicuum super corpus illius expansum. Cuius cum vellet vulnera retracto panno deosculari, imago manu aversa indignabunde illum amovit, tamquam diceret: Non es dignus attactu corporis mei, qui servo meo in priore tuo provocasti. Ille mox evigilans et causam repulse non ignorans, dictis matutinis me presente ad pedes prioris se prostravit, veniam pro excessu suo postulans. Novicius: Si dignus est iudicio qui irascitur fratri suo, tam non ambigo quin maioris pene sententie subiaceat qui irascitur patri suo, id est prelato. Monachus: Ita est ut dicis, quia maiorem reverentiam debemus patribus quam fratribus, sive carnales sint sive spirituales. Novicius: Quid si ex commotione animi verbum ire iaculetur in sanctos, vel quod maius est in ipsum deum? Monachus: Tale verbum dicitur blasphemia, que ex ira nascitur et sepe multum acriter a deo vindicatur. xx.

Scolaris quidam Parisius eo tempore quo abbas noster ibi studuit, verbum contumeliosum in sinum Abrahe evomuit. Quo die tertio defuncto, cognoverunt omnes qui verbum audierant quod per penam mortis dominus sinum suum vindicasset. xxi.

Ante hoc quinquennium, quando validia illa erant tonitrua et pene cotidiana aeris intemperie messis impediebatur, miles quidam provincie nostre, homo liber de villa satis nobis vicina, videns a parte occidentali aerem obscurari nubesque imbriferas oriri, iratus dixit: Ecce ubi iterum diabolus ascendit. Vix sermonem finierat, et ecce orta tonitrua filium eius in sinu matris percusserunt, ipsa incolumi permanente; sed et in aliis edificiis scilicet et iumentis blasphemus ille satis flagellatus est, ut disceret de cetero non blasphemare. Hec eodem tempore gesta sunt quando fulminata est turris ville nostre in Cassele. Unde stultum est valde ut homo mortalis, cinis et vermis, ponat in celum os suum. Sed ex huiusmodi mala alia que in anima parit ira. Novicius: Si deus tam terribiliter peccatum ire vindicat in presenti, puto quod huic vitio subiectos acriter puniet in futuro. Monachus: Hoc ex capitulo sequenti cognosces. xii.

Narravit mihi anno preterito scoltetus Pyrmine ville que

iuuentute dicitur. rem satis terribi-
lem. Non est diu inquit. quod homo
quidam religiosus. et peregrinus in
ecclia nostra. ad missam stetit. Sta-
bant iuxta eum matrone delicate.
quorumdam militum uxores. fabu
lis uacantes. qui illum orare non
sinebant. Expleta missa quasdam ex
militibus seorsum ducens. dixit illis.
Vos domini. orationis causa ad
ecclesiam hanc duxistis. et ecce dia
bolo instigante. tantus erat circa
me clamor et susurrium illarum
matronarum. ut omnino orare non
possem. Dicam uobis rem terribi
lem. que meis temporibus in uilla
.Rō. mea contigit. Erat ibi puella quedam
bene nata. et diuitum filia. sed
ita iracunda. ita contenciosa. atque cla
mosa. ut ubicumque esset. siue in do
mo. siue in ecclesia. ibi rixas susci
taret. odia nutriret. et beatum se
iudicaret. qui euadere posset flagel
lum lingue illius. Tandem defunc
ta est. et in atrio ecclesie sepulta.
Mane uenientes ad ecclesiam. uidi
mus tumbam eius ad instar forna
cis. fumum eructuantem. Unde exter
riti. et uidere uolentes quid hoc
portenderet. terram eiecimus. et ecce
medietatem corporis superiorem ignis
consumpserat. inferior uero pars ab um
bilico. et deinceps illesa apparuit.
Nouicius. Quid hoc significabat.
Monachus. Homines qui nouerant
illius uitam dixerunt. hoc et ego

dico. Voluit deus in eius corpore os
tendere. quantum ei placeret. uirtus
castimonie. et quantum abhorreret
uitium iracundie. Quia uirgo fu
it. castitatis gratia crura eius cum fe
moribus illesa seruauit. et quia ira
cunda erat nimis. fel. cor. linguam.
manus. cum suis sedibus ignis de
uorauit. Ita ignis est. Unde eccli
asticus. Ne struas ligna in ignem
iracundi. id est ne des illi materiam
et occasionem irascendi. Item. homo
iracundus incendit ignem. et apostolus
iacobus. lingua ignis est. uniuer
sitas iniquitatis. lingua consti
tuitur in membris nostris. que maculat
totum corpus natiuitatis nostre.
inflammata a gehenna. Nouicius.
Ita me tua terret oratio. ut pro
nam omnino non irasci fratribus me
is. Monachus. Tunc beatus eris. Qui
autem ut ait idem apostolus. putat
se religiosum esse. non refrenans lin
guam suam. sed seducens cor suum.
huius uana est religio. id est inuti
lis et immunda. lingua inquietum
malum est. plena ueneno morti
fero. In ipsa benedicimus deum et
patrem. et in ipsa maledicimus ho
mines. qui ad similitudinem dei
facti sunt. Unde alibi scriptum est.
de illa. Mors et uita in manibus
lingue. Nouicius. Qua similitu
dine dicitur lingua habere ma
nus. Monachus. Quia sepe causa
mortis efficitur corpori. et anime si fuit

dura. Inte uero utrique si fuit mollis et gratiosa. Unde salomon. Responsio mollis mitigat iram; sermo durus suscitat furorem. Hoc impletum est in dauid. Sermo durus nabal in necem propriam gladium eidem porrexit; quem sermo sensatus abygail retraxit. Et quia in manibus lingue mors est, creator prudentissimus duplicem ei murum. osseum scilicet et carneum. id est dentes et labia an posuit; propter uitam et mortem utrumque prouidum fecit. Loqui de bonis uitale est. Nouitius. Placet quod dicis. Monachus. Hec de ira dicta sint. Ei succedit inuidia. Monachus. De inui et de ipsa nascitur. Est enim dia. xxiii.

Inuidia. ira inueterata. odium uidelicet felicitatis aliene. Huius filie sunt. odia. susurratio. detractio. exultatio in aduersis proximi. afflictio in prosperis eiusdem. Hoc uitium de angelo diabolum fecit. hoc uicium hominem de paradiso eiecit. Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Quam graue et periculosum sit hoc uicium. in epistola sua iohannes breui sermone concludit dicens. Qui odit fratrem suum homicida est. Hoc uicium quanto est occultius. tanto periculosius. xxiiii.

Non est diu. quod monachus quidam stimulis inuidie agitatus et superatus. quendam ex fratribus suis adolescentem accusauit apud abbatem. imponens ei crimina pessima. Cui cum nimis abbas crederet. ille ad maiorem uindictam usque ad uisitatoris presentiam suam accusationem reseruauit. Quid plura? Tanta apud illum inuidi machinatio profecit. ut ipse uisitator in ueni uicia relata in capitulo coram omnibus obiceret negantique et deum innocentie sue testem inuocanti non crederet. sed habitu truncato. carceri manciparet. Post cuius discessum. deus iudex iustus inuidum infirmitate periculosa flagellauit. Timens uero mori confessus est iuuenem ex inuidia se accusasse. Quod cum ex consilio confessoris senioribus propalasset. statim per uisitatorem missum est. Qui tertius ad monasterium ocius rediit. per se ipsum carcerem intrauit. ad pedes monachi se prostrauit. et ut sibi ignosceret quod ignoranter in eum deliquerat supplicans. etiam reluctantem cum gloria eduxit. Hec michi relata sunt a quodam abbate. qui uisitationi eidem interfuit. Nouitius. Puto monachum istum multum in tam grandi temptatione meruisse. Monachus. Quod fornax auro. quod lima ferro. quod flagellum grano. quod uue torcular. hoc ei eadem fuit temptatio. Seruauit enim in tribulatione patientiam. Inuido autem sua erat inuidia. quod uenenum

stomacho. quod tinea uestimento.
quod erugo flori. quod tabes cor
pori. Novicius Si nosti adhuc aliqua de
temptationibus inuidie exempla:
precor ut michi recites illa. Mona
chus Quia latens morbus est in-
uidia nullum ad presens occurrit exem
plum. quod uel memoria sit dignum
siue edificationi necessarium. Re
feram tamen quiddam sanctam in
uidiam. quam te audire delectet.

Anno preterito in monasterio. xxv.
quodam ordinis nostri iuxta Fri
siam. quod Iesse dicitur. due paruu
le puelle ad litteras posite fuerunt.
Que cum magno feruore discen
tes. satis inter se contenderunt ut
una altera in studio et scientia su
perior haberetur. Interim contigit
unam infirmari. Que comparis sue
profectum inuidens. satis cepit tem
tari. timens quod interim multa
discere posset. Vocansque priorissam.
cepit illi supplicare dicens. Bona
domina; quando uenit ad me mater
mea. ego requiram ab ea sex de
narios quos uobis dabo. ut non patia
mini discere sororem meam donec con
ualuero. Timeo enim ne precellat
me. Ad quod uerbum subrisit prio
rissa. puelle feruorem satis am
mirans. Novicius Dic obsecro que
est medicina contra inuidiam.

Monachus Obsequia caritatis. xxvi.
Magister Rudolphus scolasticus co
loniensis. quem ego bene noui. et
frequenter audiui. discipulos suos
instans exemplum contra inuidos
docuit dicens; Frater aliquis quendam
ex fratribus suis ita exosum habuit.
ut sine cordis sui cruciatu illum
respicere non posset. Quod ille sentiens
et intimus cordis eius sanare cu
piens. fratrem tam periculose tempta
tum. immo in ipsa temptatione ob
stinatum. obsequiis caritatis ad
suum amorem quantum potuit
inclinauit. Capitale eius uertit
et mollificauit. uestes excussit.
calciamenta circa lectum composu
it. et quicquid ad illius commodum
esse nouerat. in quantum licuit et po
tuit. exhibuit. Sic ille inuidus ob
sequiis eius deuictus. et ad cor re
ductus. conceptum inuidie uene
num exspuit. et quem prius equo o
culo respicere non potuit. plus pre
ceteris dilexit. Hec de uicio inuidie.
pro exemplo dicta sint. Hoc uicium quia
ceteris deo qui caritas est. plus ui
detur esse contrarium. ideirco ab om
ni homine magis ceteris uiciis est uitan
dum. De accidia. xxvii.

Quarto loco ponitur accidia. que
uiris religiosis solet esse satis im
portuna. Novicius Quia nomen huius
uicii aliquantulum barbare sonat.
quid sit accidia. uel unde dicatur.
scire desidero. Monachus Accidia est
ex confusione mentis nata tristicia.
siue tedium. et amaritudo ani
mi immoderata. qua iocunditas spi

talis extinguitur et quedam desperationis precipitatio. mens in semet ipsa subuertitur. Dicitur autem accidia quasi acidia eo quod opera spiritualia nobis acida reddat et insipida. De qua per salomonem dicitur: Manus remisse tributis seruiet. Item. Pigrum deicit timor. a bono opere anime autem effeminatorum esurient. Dicit etiam de ea seneca. Magna iactura est que per negligentiam fit. Accidie sine tristicie propagines sunt. malicia. rancor. pusillanimitas. desperatio. torpor circa precepta. euagatio mentis circa illicita. Accidia multos temptat et multos per desperationem precipitat.

Nouicius. De temptatione huius uicii exempla subiungas. Monachus. Audi quam sit periculosum accidia.

Monachum quendam .xxviii. uexari diabolus sicut exitus probauit ita accidiosum reddiderat ut quotiens esset ad matutinas surgendum. statim ex quadam pusillanimitate et timore uigiliarum. sudore perfunderetur. Putans esse ex infirmitate iacuit. uestibus se operuit et sicut ostium secundum prouerbium salomonis uoluitur in cardine suo: sic piger ille uertebat se in lecto suo. Nocte quadam ad signa nolarum surgentibus ceteris omnibus festinantibusque ad diuinum officium. cum ille surgere temptaret. audiuit de sublecto quando iterum uetare accidia se reclinaret. uocem quandam incognitam. clare satis sibi dicentem. Noli surgere noli sudorem tuum interrumpere quia non expedit tibi. Tunc primum sentiens sibi a diabolo per uicium accidie esse illusum. a fantastico illo sudore se excussit. nec postea tanto torpori facile consensit. hoc scias quia non permittit diabolus nos temptare quantum uult. et quamdiu uult. ne decepti ab illo pereamus. Sepe inuitus uirtute diuina compulsus. hys quos temptat. fallaciam suam manifestat.

Sacerdos quidam ex mo .xxix. nachis nostris solitus fuit dictis matutinis in illo interuallo. quo fratres solent uacare orationi uel psalmis. super imam sedilium se deponere et inter orationis uerba dormitare. Volens illi dominus ostendere. quia tali hora et maxime in tali loco non esset dormitandum. sed in oratione uigilandum. apparuit ei in cruce uerso dorso ad illum. ut dicere uideretur. Quia tepidus es et accidiosus. non es dignus faciem meam intueri. Et hoc se sepius contigisse testatus est.

Alius quidam monachorum .xxx. nostrorum. christianus nomine. etate quidem iuuenis. sed uita tam sanctissime fuit. ut unus crederetur de sanctis qui sunt in terra domini. Hic corpore tam debilis erat. ut eum uicium tederet. Nocte quadam. dictis matutinis. usque ad laudes. capitulo suo parere uolens. super lignum ante quoddam altare se prostrauit sub forma orationis ibi dormitans. o Jor ut oclos

clausit, astitit gloriosa domina nostra uirgo maria, et ueste eum feriens, excitauit dicens: Christiane, non est hic locus dormiendi, sed orandi. Statim ille euigilans, apertis oculis, posteriora femine recedentis uidit, et uocem femineam iam dictum sermonem concludentem audiuit. Nouitius: Cum tum ex isto iuuene considero, non semper tedium boni operis ex uicio est, sed aliquando ex corporis infirmitate. Monachus: Ex uicio primi hominis omnis temptatio est et infirmitas. Ubi ex culpa illius contraximus penalitates, esuriem uidelicet, sitim, frigus, calorem, lassitudinem, infirmitatem, mortem. Quando motus harum penalitatum ordinatus est, penam habet, sed non culpam. Quando uero inmoderatus est, penam habet et culpam. Nouitius: Quid appellas lassitudinem? Monachus: Somnolentiam et aliud quemlibet laborem, unde homo fatigatur. Caueamus ergo ne hoc quod est nature uertatur in uicium; quia non solum ex naturalibus per usum malum gignuntur uicia, sed etiam ex uirtutibus. Verbi gratia: Justicia dum modum excedit, uertitur in crudelitatem; nimia pietas in dissolutionem; indiscreti zeli studium, iudicatur iracundia; nimia mansuetudo, segnicia dicitur et accidia. Sic quoque sentias de ceteris. Nouitius: Puto predictum iuuenem non parui fuisse meriti, quem beata uirgo sic familiariter excitauit. Monachus: Quanti fuit meriti, quem dilectus celestis patrie ciuibus, sequentia declarabunt.

Cum quidam presbyter nimiam capitis infirmitatem generalem habuisset, in capitulo licentiam manendi de uigiliis sollempnibus quotiens uoluisset, uix nisi compulsus de choro exiuit. Dictis uero matutinis infirmorum in oratorium redijt, et moram longiorem quam ordo concedit, illic ex consuetudine fecit. Cui cum diceret die quadam dominus Henricus abbas noster, tunc monachus simplex, bonus frater: Christiane, uos frequenter nobis exponitis debilitatem capitis uestri, et tamen non multis utimini gracia nobis indulta; respondit: Non possum manere; stans enim extra chorum, et alios psallentes audiens, quia intrare non licet, corde crucior, eo quod recorder consolationum quibus deus inter illos letificat animam meam. Audito hoc uerbo dominus abbas de speciali presumens amicitia, que essent ille consolationes inquisiuit, et ut sibi diceret, cum multa precum instantia obtinuit. Confessus est ei, quia sepius in choro tempore psalmodie beatos angelos uidet circuire, et quod multo fuit excellentius, ipsum regem angelorum hominem Christum Ihesum. Nouitius: Magna dona concessa sunt huic iuueni. Monachus: Et merito. Ex quo enim ad ordinem uenit, numquam sine tem-

tatione fuit, tum propter nimiam debilitatem capitis, tum ob desiderium patrie celestis; flagellum domini in tanta patientia sustinuit, ut omnes eius fratres mirarentur. Tempore quodam dominus qui intemptator malorum est gratiam lacrimarum quam illi copiose contulerat subtraxit, unde satis temptabatur. Novicius: Ante quam procedas nosse vellem cur deus huiusmodi gratias viris iustis subtrahat. Monachus: Quatuor de causis videtur illa subtractio fieri: ne videlicet gratia assiduitate vilescat, ne mens de usu illius superbiat, ut cum maiori desiderio queratur, et recuperata diligentius custodiatur. Quarta causa est culpa venialis. Novicius: Placet quod dicis. Monachus: Christianus vero de amissa gratia satis dolens, et peccatis suis hoc imputans, cum die ac nocte pro illius recuperatione oraret, nec proficeret, recordatus est ligni dominici. Dixitque in semet ipso: Si facultatem haberes deosculandi lignum preciosum in quo salvator sanguinem suum fudit, gratiam tibi refunderet lacrimarum. Tali succensus desiderio in quadam sollempnitate dicta missa ad altare accessit, sacratumque lignum deosculans, cum augmento susceptam gratiam recepit. Novicius: Due cruces sunt apud nos, que harum fuit expediri volo. Monachus: Illa in qua est lignum nigri coloris, que de apulia venit. Alteram que rubei coloris est nondum habuimus, quam de ecclesia sancte sophie apud constantinopolim sublatam contulit nobis henricus de ulme. Novicius: Vellem scire quali fine vir tante gratie migravit ab hoc seculo. Monachus: Sepe ex manibus suis sentiebat tam aromaticum odorem ut miraretur, et dicere posset cum sponsa cuius membrum fuit etiam ad litteram: Manus mee stillaverunt mirram, digiti mei pleni sunt myrra probatissima. Novicius: Forte manus habebat inpollutas. Monachus: Novicius cum non fuisse carne virginem, ut scias odorem eundem fuisse magis ex virtute mentis quam ex integritate corporis. Accedens vero ad mensam corporalem gratiam perdidit spiritualem. Licet semper debilis esset et infirmus, tamen ante obitum suum per dies multos amplius in camino egritudinis excoctus, et sicut aurum in igne probatus est. Nocte quadam in somnis sancta agatha martir et virgo illi apparens dixit ei verba consolatoria: Christiane non sit tibi onerosa infirmitas hec, quia isti .lx. dies reputabuntur tibi pro .lx. annis. Expergiscens quia visionem intelligere non potuit, quibusdam eam revelavit. Quam quidam ita interpretati sunt, quod tantum eum purgaret a peccatis infirmitatis illius acredo, quantum .lx. anni in purgatorio. Aliis videbatur quod verius fuit, quia infirmitas illorum .lx. dierum propter

patientiam. exercet eum per mittendo. IIII. anno vitam. Nam in nocte sancte agathe spiritum reddidit. qui dies fuit sexagesimus ab ea nocte qua hec audivit. Consummatus in brevi, explevit tempora multa. Et ut scias esse verum sermonem propheticum qui dicit. filius non portabit iniquitatem patris: noveris monachum hunc filium fuisse clerici et bunnensis ecclesie canonici. Novicius. Audivi de quibusdam quod nimis timeant eo quod de legitimo thoro nati non sint. Illis expediret ista audire. Monachus. Sive sint filii legitimi. sive fornicarii. adulterini, vel incestuosi. id est de incestu nati. omnes ante baptismum eadem catena astricti tenentur. Omnes quidem nati sumus filii ire. per baptismum vero effecti sumus filii gratie. Sed soli illi beati qui per vitam bonam et gratiam finalem computabuntur inter filios glorie. Revocat michi ad memoriam oratio tua. conversum quendam scilicet sacerdotis filium. qui de sua conditione ita erat temptatus. ita tristis et turbatus ut pene missus esset in desperationem. Novicius. Scire vellem exitum temptationis eius. Monachus. Dicam tibi quod audivi ab ore cuiusdam abbatis. qui illum novit et familiaris fuit. Sed et ego illum novi. XXXI.

Nomine conversus henricus fuit in villario professus: et domini Christiani monachi de claustro filius. De hoc Christiano mira tibi dicam in distinctione VII. capitulo XVI. Conministrabat autem idem henricus in hospitali pauperibus vir multe humilitatis. patientie et compassionis: et quanto plus deum timuit: tanto plus ab illo separari formidavit. Immisit enim diabolus quandam desperationem cordi eius: ita ut diceret. Quia non es filius legitimi thori: non eris heres celestis regni. Que cogitatio in corde eius adeo cruciavit ut a confessoribus tam de scripturis quam de exemplis plane tamen nullam prius reciperet consolationem. Misertus eius dominus nocte quadam cum temptatio esset validissima in domum amplam et longam illum transtulit in somnis tamen. In qua vidit de utroque sexu multitudinem magnam. Et facta est ad eum vox. henrice. vides hanc multitudinem? Omnes quidem de legitimo thoro sunt nati: sed omnes reprobi sunt preter te. Evigilans statim letificatus est valde intelligens visionem propter se factam. Ab illa hora temptatio immissa cessavit: et ipse quamdiu vixit deo qui non deserit sperantes in se. gratias egit. Novicius. Est ne accidia in choro dormire? Monachus. Consuetudo vicium accidie ex se gignit: quod quidam per infirmitatem palliant, cum idem vicium magis ex diabolica operatione quam ex infirmitate fit. XXXII.

Loquente me die quadam cum viro valde religioso: ex conversis nostris de hiis qui frequenter in choro nostro dor-

munit. ipse michi respondit. Sciatis pro
certo: quod somnolentia illa ex dia
bolo est. Die quadam tempore estiuo cum
laudes decantarentur uidi in dorso
fratris wilhelmi qui libenter ibi dormi-
clara die serpentem serpere et statim in
tellexi. quia diabolus esset qui in eius
somnolentia pascebatur. Huiusmodi
di uisionem teste fratre richardo dice
bat se de eodem conuerso sepius uidisse.
Nouicius. qui hec uidit uocabatur cum
radus. uir bonus et iustus: de quo
multa excellentiora est in distinctione
octaua recitabo. Multos per somno
lentiam temptat diabolus et uexat:
et hoc in diuersis formis. xxxiii.

In hemenrode conuersus quidam ualde
accidiosus fuit in choro. pene semper
ibi dormitans. In cuius capite alter
quidam conuersus frequenter cattum se
dere uidit. qui ut pedes suos oculis
conuersi supposuit statim ille oscita
re cepit. Quod cum intellexisset
ex relatione eius qui hoc uiderat me
tuit ne diutius illuderetur a diabolo. se
dem stalli sui sic parauit ut dum dor
mitaret illa in partem declinando.
sedentem precipitaret. Sic ergo somnolen
tie demon per artem exclusus est. et frater
accidiosus. feruentior in dei serui
tio factus est. Hec michi a quodam conuer
so eiusdem cenobij relata sunt. Quan
tum demones illic dormitantes irri
deant ex subiecto cognosces exemplo.

Quidam ex senioribus xxxiiii.
nostris fridericus nomine. licet alias
fuit uir bonus: de uitio tamen som
nolentie satis fuerat notatus. hic nocte
quadam. ante quam emissus esset que
tus noster cum staret ad psalmo
diam matutinarum in hemenrode
et dormitaret uidit ante se in somnis
tamen uirum longum et deformem stantem
qui in manu nodum stramineum et
lutosum. unde equi terguntur tenebat.
Qui cum monachum prius intu
tus fuisset et dixisset quid hic tota
nocte stas et dormitas magne fili
mulieris: ipso fimoso stramine in
facie eum cecidit. Mox ille territus
euigilauit et ut ictum ferientis e
uaderet caput retrahendo ad parie
tem dure satis allisit. Vide quan
ta subsannatio. xxxv.

Nuper audiui. quod silere non de
beo. In eodem monasterio monachus
quidam est. qui in choro sepe dor
mitat et raro uigilat. multum ta
cens et parum psallens. Circa istum
sepe porci uidentur et porcorum grun
nitus audiuntur. Puto quia colli
gat siliquas de ore eius cadentes. Nouicius Quid sunt silique. uel quid
significant. Monachus Silique sunt
folliculi leguminum. significant ergo
uerba psalmodie a uirtute uacua.
que somnolenti sine intentione profe
runt et eadem semipleno prolata.
porcis idest demonibus colligenda
proiciunt. hij uero qui uigilant et liben
ter deuote ergo cantant. et psal lunt
intente. medullam comedunt. quia

hemenrod

hemenrod

hemenrod

gratiam que in verbis latet prophetis perceperunt. Tales in futuro cum laudatoribus celestis Ierusalem adipe frumenti dominus satiabit, id est visione sue deitatis. Novitius. Satis ex hiis que dicta sunt colligo, quod tedium exercitii spiritualis sit a diabolo. Monachus. Ut dicis ita est, quia quidam sunt qui statim ut ceperint psallere, orare vel legere, mox dormitare incipiunt. Vigiles in lecto, somnolenti in choro. Idem dico de audiendo verbum dei. Cum verba secularia audiunt bene vigilant; cum verbum dei eis proponitur, mox dormitant. XXXVI.

In sollempnitate quadam cum abbas Gevardus predecessor huius qui nunc est verbum exhortationis in capitulo ad nos faceret, et plures, maxime de conversis, dormitare, non nullos etiam stertere conspiceret, exclamavit: Audite fratres, audite, rem vobis novam et magnam proponam. Rex quidam fuit qui Artus vocabatur. Hoc dicto non processit, sed ait: Videte fratres miseriam magnam. Quando loquutus sum de deo dormitastis; mox ut verba levitatis inserui, evigilantes erectis auribus omnes auscultare cepistis. Ego eidem sermoni interfui. Non solum personas spirituales sed et seculares diabolus per somnolentiam temptat et impedit. Miles quidam Bunnensis. XXXVII

Henricus nomine, tempore quodam quadragesimali carenam fecit apud nos. Postquam reversus est in domum suam, die quadam occurrens predicto Gevardo abbati, ait ad illum: Domine abbas, vendite mihi lapidem illum qui iuxta talem columpnam oratorii vestri iacet, et ego dabo pro illo quicquid postulaveritis. Cui cum diceret: Ad quid vobis est necessarius? Respondit: Ego illum ponere volo ad lectum meum, quia talis est eius natura, ut qui dormire non potuerit, et caput super illum posuerit, statim dormiat. Illam confusionem fecerat ei diabolus tempore penitentie, ut quotiens veniens ad ecclesiam se super eundem lapidem causa orationis reclinaret, mox ei somnus surriperet. Simile verbum nobilis quidam qui ob similem penitentiam fuerat in Hemenrode fertur dixisse. Molliores inquit sunt lapides oratorii claustri omnibus lectisterniis castri mei. Non potuit se continere quin tempore orationis in illis dormiret. Novitius. Si non esset gravis culpa accidia in servitio divino, non nos ita diabolus ad illam sollicitaret. Monachus. Quanta sit culpa huius vitii, pena te doceat unius accidiosi. XXXVIII.

Vix sunt duo menses elapsi quod dominus abbas campensis Ventu

lit nobis de quodam monacho q̄
semp̄ in choro solebat dormire re
uatoe terribilem. Nocte quadā cū
ex more dormiret aliis psallentib̄.
crucifixus de altari ueniꝰ dormi
tantem excitauit. ⁊ cum tanto ni
su maxillam eius pcussit ut infrā
tercium diē moreretur. Nouicius
Stupenda sunt que dicis. Mona
chus Monachus accidiosus. nause
am deo puocat. ⁊ angelis sanctis.
Unde cuidam accidioso in psona
omniū p iohannem dicitur a xp̄o
Utinam eēs calidus aut frigidus.
s; q̄a tepidus es. incipiam te euo
mere de ore meo. Nouicius. Recordor
te supius dixisse idem eē uiciū
accidiam ⁊ tristiciam. Monachus
Uerū est. quia accidia est ex cōfusio
ne mentis. nata tristicia. ex hac nā
citur malicia ⁊ despatio. sicut
subiecto tē ostendā exemplo. XXXVIIII.

Abbas de brunisbach. anno p̄ti
to retulit abbati nr̄o temptati
onem quandā ex tristicia natam. t
ribilem satis. sic dicens. In puīcia
nr̄a quedā extitit puella nubilis
ac formosa. diuitū q̄ filia. Quē cū
parentes tradere uellent mari
to. rennuit illa dicēs. Non nubā
alteri uiro. nisi sponso celesti do
mino meo ihū. Tandē uirginis
ptinatia parentes tediati. ipē il
lam reliquēre uoluntati. Que x̄
quasi de uictoria grās agēs. cel
lam s fieri fecit. in qua ab ep̄o ue
lata ⁊ reclusa. ipsi soli. sola satis
deuote. p dies aliquot seruiuit. In
uidens tante uirtuti diabolus. uari
is illam temptationib̄ quassauit.
⁊ ueneno tristicie. innocuū uirgi
nis pectus inficiēs. sanam infir
mauit. Mox illa cepit uariis temp
tationib̄ fluctuare. in fide. nuta
re. de pseuerantia despare. Inuasit
eam ⁊ defēs cordis. tabitudo cor
pis. torpor in oratione. dolor de re
clusione. Interim dum sic piculose
puella nutaret. supradictus abbas
ordinis cisterciēsis cuius cure ab
ep̄o cōmissa fuat. uisitationis grā
aduenit. ⁊ q̄modo uiueret. uel quo
modo haberet. inq̄siuit. Respōdit
illa. Male uiuo. male ualeo. ⁊ q̄re.
uel pp̄ter quid hic reclusa sim. ps̄
ignoro. Cui cum abbas diceret. pp̄ter
deum. ⁊ pp̄ter regnum celorū. illa
respondit. Quis scit si deus sit. si
sint cum illo angeli. anime. uel
regnū celorū. Quis ista uidit. q̄s
inde rediēs. uisa nobis manifesta
uit. Huiuscemodi sermones. ut
abbas audiuit totus cōtremuit. cō
fusus q̄ ad uirginē. ait. Quid est q̄d
loqueris soror. Signa te cruce. Res
pondit illa. Ego loquor sicut michi
uidetur. Nisi uideam ista. nō credam.
Rogo ut sinatis me exire. q̄a reclu
sionē hanc diutius sustinē nō ua
leo. Tūc abbas intelligēs ex immissi
one diaboli tam repentinā eē tristi
ciam. ⁊ ex tristicia desperationē. ait

Soror. inimicus glorie tue inuidens
periculose te temptat. tu sta in fide.
uiriliter age et confortetur cor tuum.
et sustine dominum. Amicis et cognatis
contradicentibus tu sanctam hanc elegisti
uitam. tu istam desiderasti reclusi
onem. Que cum surda aure monen
tis et exhortantis uerba perperet. ro
gauit eam abbas. ut saltem septem
diebus ibi sustineret. donec ad clau
strum iens et rediens. denuo eam
uisitaret. Et ut permitteret cum uix
obtinuisset. ad monasterium pergens. pericu
lum uirginis fratribus exposuit. et ut
orationes speciales per ebdomadam
pro illa deuote ad deum funderent.
omnibus precepit. Ipse uero in propria per
sona quantum ualuit domino sup
plicauit pro illa. Ebdomada com
pleta reuersus ad eam. ait. Quomodo modo
habes filia? Respondit illa. Optime
pater. numquam melius. Infra hos di
es septem. plus sum letificata. plus
consolata. quam ante tuum discessum fue
rim contristata uel desperata. Sciscitan
te eo causam consolationis: ait illa. Pa
ter. oculis meis uidi. de quibus du
bitaui. Post discessum tuum anima
mea de corpore fuit educta. et uidi
sanctos angelos. uidi animas beatorum.
uidi premia iustorum. Corpus autem
meum uidi oculis anime in paui
mento cellule mee. ita exsangue
iacens et pallidum. sicut herbam sine
suco et arefactam. Interrogata ab
abbate. qualis esset effigies anime.

respondit. Anima substantia spi
ritualis est. et in sui natura spherica.
ad similitudinem globi lunaris. ex
omni parte uidet. Quando non anime
existenti in corpore. angelus siue anima
apparet. in liniamentis corporis se os
tendit. Quando anima existens in car
ne. a carne libera est. anime consimi
li sicuti est apparet. Nouicius.
Huic uisioni satis concordat quod ab
bas morimundis. animam suam a
mortuis rediens. simile esse dixit
uasi uitreo. et ex omni parte ocu
latam. sicut memini te dixisse. in
distinctione prima. capitulo xxxii. Monachus.
Quedam etiam retulit eadem sanctimo
nialis de aduentu antichristi. que
hic ponere nolo. eo quod multi de illo
prophetando. decepti sint. Nouicius.
Satis me terret quod dominus men
tem tam sanctam. tam mundam. et uir
ginalem. tam inmundis et tam nefan
dis temptationibus uexari permisit.
Monachus. Incomprehensibilia sunt iu
dicia eius. et inuestigabiles uie eius.
sicut audies de temptatione altius
cuiusdam sanctimonialis. cuius temp
tatio tanto est periculosior. quanto
incertum est. quali sit fine terminanda.
Infra paucos menses. xl. Quedam
quedam sanctimonialis femina pro
uecte etatis. et magne ut puta
batur sanctitatis. a uitio tristicie
in tantum est turbata. a spiritu blas
phemie. dubietatis. et diffiden
tie adeo uexata. ut caderet in de-

pationem. De hiis que ab infantia crediderat et credere debuit. omnino dubitare cepit. nec ab aliquo induci potuit ut diuinis communicaret sacramentis. Quam cum interrogassent sorores. nec non et neptis eius carnalis. cur ita esset indurata. respondit. Ego sum de reprobis. de illis scilicet qui dampnandi sunt. Quadam die commotus prior dixit ad illam, soror. nisi resipiscas ab ista infidelitate. cum mortua fueris. in campo te faciam sepeliri. Quo uerbo illa audito tunc tacuit. sed uerbum bene retinuit. Die quadam. cum quedam ex sororibus nescio quo essent iture. illa latenter post eas exiens. ad litus moselle super quod situm est monasterium. uenit. et cum nauis que sorores portabat. amota esset de littore. in fluuium se precipitauit. hii uero qui in naui erant. sonum aque mote audientes. et respicientes corpus eius canem putantes. nutu dei unus cognoscere uolens certius quid esset. ad locum ocius cucurrit. ut hominem uidit. flumen intrauit. et extraxit. Tunc considerantes quod supradicta foret sanctimonialis iam pene suffocata. territi sunt omnes. et curam ei adhibentes. postquam aquam euomuit et loqui potuit. interrogauerunt eam dicentes. Quare tam crudeliter egisti soror. Respondit illa. Dominus iste digito priorem ostendens. minatus est michi. quia me mortuam sepelire deberet in campo. Unde magis elegi gurgitem hunc supernatando descendere. quam bestialiter in campo sepeliri. Tunc ad monasterium illam reducentes. diligentiorem ei custodiam adhibuerunt. Ecce quanta malicia nascatur de tristicia. Femina ista ab infantia nutrita est in monasterio. uirgo casta. deuota. rigida. religiosa. et sicut michi retulit uicini monasterii magistra. omnes puelle ab ea educate. ceteris uirginibus magis sunt disciplinate. magis deuote. Spero tamen quod deus qui multum est misericors. qui multis modis electos suos temptat. qui tam misericorditer de flumine illam liberauit. pristinos eius labores attendens. finaliter perire non sinet. Multa tibi possem huiusmodi tristicie exempla recenter gesta referre. sed timeo. quod infirmis non expediat talia legere. uel audire. **Nouicius.** Ego iam satis didici nichil fieri sine ratione. forte ideo deus talia permittit. ne aliquis quantumlibet sit perfectus de suis uirtutibus. uel uirtutum operibus presumat. sed deo totum. a quo est bonum uelle. posse. facere. et perficere attribuat. **Monachus.** Uerum dicis. Idcirco uxor loth. inobediens. uersa est in statuam salis. ut sit malis exemplum. bonis condimentum.

Vix sunt tres anni elapsi · xli ·
quod conversus quidam ex nimia
tristicia · finalem incurrit desperatio
nem miserabiliter, loquendo · vel
scribendo · de huiusmodi tragediis
nefandis · minus exprimo nomina
locorum · vel personarum · sive ordinis
qualitatem · ne per hoc aliquam religi
osis inferre videar verecundiam.
Idem frater bene michi fuit notus:
vir a iuventute usque ad senectu
tem laudabiliter et sine querela in
ter fratres conversatus: ita ut nullus
illo videretur in ordinis observa
tione districtior · et in orationibus supi
or · Raro loquebatur · raro indultis
consolationibus utebatur. Nescio quo dei
iudicio · ita tristis et pusillanimis
effectus est · ut tantum de peccatis su
is timeret et omnino de vita eter
na desperaret. Non quidem dubita
vit in fide · sed tantum desperavit
de salute. Nullis scripturarum auc
toritatibus poterat erigi · nullis ex
emplis ad spem venie reduci · cum
dicatur tamen extitisse peccasse.
Cui cum fratres dicerent · quid ha
betis? unde timetis? quare despera
tis? Respondit · Non possum dicere
sicut consuevi orationes meas · et
ideo timeo gehennam. Nimia tristi
cie vitio laborabat · ideirco acci
diosus erat · et ex nimia nata est in
corde eius desperatio. Positus in infir
mitorio: quadam mane ad mortem
preparatur · ad magistrum suum venit.

dicens · Non possum diutius contra
deum pugnare. Illo verba eius minus
considerante · ad piscinam monasterio
proximam abiit · et in eam se preci
pitans · suffocatus est. · xlii ·
In alio quodam monasterio sanctimo
nialium · anno preterito similis pe
ne casus contigit · licet causa im
pellens dissimilis fuit. Puella
quedam sicut michi retulit quedam
sanctimonialis eiusdem ordinis · a quo
dam homine misero · habitu quidem
religioso · non animo · ita magicis
artibus est dementata · ut temptatio
nes ab illo conceptas · sustinere
non posset. Nemini tamen suam pas
sionem aperire voluit · sed solummo
do dixit. Scire volo · quia penitus
me hunc venisse. Que dum exire non
permitteretur · tristicia urgente · in
puteum se nullo vidente precipitans
extincta est. Que cum diu ubique que
reretur · nec inveniretur · recordate sunt
quedam sorores eam dixisse · ego suf
focabo me in puteo · Quesita est
ibi · et inventa · sed mortua. Eodem
tempore quidam homo miserabilis ·
altius cuiusdam monasterii · sancti
monialem simili extraxit malicia ·
et impregnavit · que in seculo mortua est.
Ante hos annos · xiii · quievit? · xliii ·
Anus veniens de messione cum nam
gio tenuium ascenderet · et in villam
colonie vicinam · que Rodinkirge ·
dicitur · veniret · iuvencula quedam in
ipsa hora vitam finierat · adhuc la

cetis in terra. De qua dicebatur quod a quodam viro genuisset prolem, et quia ab eo fuerat repudiata, ex tristicie vehementia talem se instruxerat.

Ante illud tempus. xliiii. morte adolescens quidam coloniensis vestes suas deluserat. Pro quo infortunio ita tristis effectus est, ut solarium domus sue ascenderet, et laqueo vitam finiret. Vides nunc quam periculosa sit tristicia que non est secundum deum. Novicius. Quid sentiendum est de animabus istorum? Monachus. Si sola tristicia et desperatio, non frenesis aut mentis alienatio in causa fuit, haut dubium quin dampnati sint. De furiosis et fatuis, in quibus ratio non vivit, questio non est quin salventur quocumque modo moriantur, si tamen prius habuerint caritatem. De supradicto converso quidam vir sapiens qui illum bene novit, me audiente sic ait: Non credo quod umquam perfecte fecit confessionem suam. Deus enim iustos et timentes se, licet ex eis aliquando quosdam iusto suo iudicio permittat in sensu periclitari, non tamen illos sinit tam miserabili morte finiri. Ecce exemplum. xlv.

In Saxonia civitate brunswich miles quidam nobilis fuit nomine baldewinus, eiusdem civitatis advocatus. Iste inspirante deo seculum deserens, in domo quadam ordinis nostri que reigarhusen dicitur habitum suscepit. Et in toto anno probationis ita sibi rigidus extitit, ut tam ab abbate quam a magistro suo sepe argueretur, tamen non monachus tanti fuit fervoris ut non sufficerent ei communia, immo etiam communibus superadderet multa specialia, et preponeret privata. Ceteris quiescentibus ipse laboravit, aliis dormientibus ipse vigilavit. Tandem ex nimiis vigiliis et labore exsiccato iam cerebro, tantam capitis incurrit debilitatem, ut nocte quadam antequam conventus ad matutinas surgeret, oratorium intraret, formam noviciorum ascenderet, et fune campane collo suo circumligata desiliret, ipsamque campanam mole corporis trahendo crebris ictibus pulsaret. Territus custos festinavit in oratorium, sed multo amplius territus est, dum sic pendere videret monachum. Accurrens tamen funem incidit, et adhuc palpitantem et pene strangulatum deposuit atque refocillavit. Ab illo tempore numquam sensum pristinum recuperare potuit. Adhuc dicitur vivere, nec est ei cure quando vel quid comedat, sive quando diu dormiat. Sic quandoque de indiscreto fervore nascitur vitium accidie. Novicius. Dictum est superius de accidia sive tristicia etiam nasci pusillanimitatem, hec non videtur mihi esse vicium. Monachus. Arbor mala non potest facere fructum bonum. licet

pusillanimitas cetus filiabus acci
die siue tristicie minor uideatur esse
malicia: satis tamen temptatio il
lius est periculosa. Ipsa conuerti uo
lentes ad bonam uitam sepe auer
tit; conuersos ne proficiant impedit.
Nouicius. Da exempla. Monachus
Abbas quidam nigri ordinis xlvi.
mihi monachus in ordine nostro:
narrauit mihi. quod magister quidam
pariensis ad ordinem nostrum ue
nire desiderans. silentium primi an
ni ex quadam pusillanimitate mi
nus ita timuit ut ordinem nigro
rum intraret. ubi cum probationis an
num compleret. Qui mox ut factus
monachus. dixit ad conuentum. Gra
tias uobis ago domini mei de bene
ficiis michi a uobis exhibitis.
quia ad quod ueni hoc apud uos ex
pleui. Modo cum licentia uestra
migro ad ordinem cisterciensem. Non
enim ueni ut uobiscum manerem
sed ut inter uos temptationes quas ti
mui in temparem. ueniens quoque ad quen
dam domum ordinis nostri non ut no
uicii probationem intrauit sed habitum
tantum mutauit. xlvii.
Recordor nunc cuiusdam uiri ual
de litterati et cuiusdam nobilis ec
clesie prelati. huic cum nuper dicerem.
quare non uenitis. ut quod tam diu
expectatis? respondit mihi. Non audeo
intrare in temptationem districti
onis ordinis. temptationem appel
lans. Sic multo enim tempore uolun
tatem habuit ueniendi ad ordi
nem sed quadam pusillanimitate impe
ditus est usque adhuc. Huic congru
it illud salomonis. Qui obseruat
uentum nunquam seminat. Ventus est
temptatio: seminatio conuersio. Qui
nimis timet in ordine temptari:
non potest ad ordinem conuerti. Noui
plures in seculo tam clericorum quam
laicorum. qui a multo tempore uo
tum fecerunt nec tamen audent
conuerti timore temptationum. Semper
ante oculos habent temptatio
nes. sed non considerant multimodas
que in ordine sunt consolationes.
Ecce exemplum. xlviii.
Retulit mihi daniel abbas sconau
gie militem quendam honestum et
in milicia nominatum in campo
factum fuisse monachum. Hic cum a
lium quendam militem eque in ar
mis strenuum in seculo amicum ha
buisset et die quadam ad conuersionem
eum hortatus fuisset. respondit ille
magne pusillanimitatis uerbum.
Vere amice ego forte uenirem ad
ordinem: si non esset una res quam
timeo. Interrogante monacho que
nam esset res illa: respondit mi
les. Vermiculi uestimentorum. Pannus
enim laneus. multos uermiculos
nutrit. Tunc ille subridens ait.
Ach fortem militem. Qui in bello di
aboli non timuit gladios: in mili
cia christi timere debet pediculos?
Auferent et nunc pediculi regnum

dicit. Ille licet ad hec verba tunc ta-
cuit, tempore tamen modico emenso,
effectu respondit. Nam et ordinem
tam verbis quam exemplo illius provoca-
tus intravit. Contigit ut postea
hii duo convenirent Colonie in eccle-
sia beati Petri. Monachus vero Campen-
sis cum alterum regulariter salu-
tasset, subridens adiecit: Quid est
frater? Times ne adhuc vermicu-
los? Ille bene recordans, unde talis
interrogatio haberet originem, et
ipse subridendo respondit: Verbum
bonum et memoria dignum. Crede
mihi frater, et hoc pro certo scias: quia
si essent omnes vermiculi omnium
monachorum in uno corpore, non me de
ordine moverent. Quo verbo audi-
to ille multum edificatus est, multis
illud ad edificationem recitans. Vi-
des quante fortitudinis factus sit
is qui ante conversionem nimis fuerat
pusillanimis. Unde hoc nisi ex di-
vinis consolationibus que sunt in
ordine? Hec de hiis dicta sint, quos
vicium pusillanimitatis ne con-
verterentur avertit. Nunc audi aliqua
exempla de hiis quos post conversio-
nem ne proficerent temptavit. ⁊ ipe

Scolasticus sancti **xlviii.** [illegible]
Andree in Colonia Godefridus cum
esset vir debilis et decrepite eta-
tis, ad ordinem cum multa ani-
mi instantia venit. Ego vero cum
ipso in probatione fui, de quo etiam
plurima quibus vexabatur tempta-
tionum genera vidi et audivi. Die
quadam cum ad chorum festinaret,
et cappam suam induere conaretur,
diabolus conatum eius impedivit,
cappamque fortiter retraxit. Tandem
post non modicam fatigationem ad
se reversus, a diabolo se impediri
considerans, cappam induere cessavit,
et signans se fugavit inimicum, nec
aliquod deinceps passus est im-
pedimentum. Cum iam ad finem ten-
deret anni probationis, cepit ei dia-
bolus ad mentem reducere diversa
que in seculo habuerat commoda,
proponere etiam plurima que in ordi-
ne esse videntur incommoda, pondus
videlicet vestimentorum, longas vi-
gilias et silentium, calorem in esta-
te et frigus in hieme, regulare
ieiunium et tenuem dietam, et ce-
tera huiusmodi similia. In quorum omni-
um consideratione ita pusillanimis
effectus est, ut omnino de perseve-
rantia desperaret, et dixit mihi: Non
putabam ordinem tante esse districti-
onis. Usque ad hoc tempus estimavi
quod minuti carnes comederent,
et quod monachi sine cucullis su-
is dormirent. Penitet me huc ve-
nisse. Propositum meum est ut pme-
met ipsum cantem in ecclesia mea in
Herlisheim, cuius pastor sum, que sa-
tis male modo locata est, et spero
per dei gratiam, quod honeste et sine que-
rela regere debeam in ea plebem
commissam. Cui respondi: Tempta-

tio diaboli est, qui nos sub specie boni decipere conatur. Tunc ait: Si istud non est bonum, revertar ad prebendam meam, et in ambitu claustri cameram aliquam michi eligam, ubi tam canonice vivam, ut alii exemplo meo edificentur. Chorum frequentabo, et quicquid michi subtrahere potero, pauperibus erogabo. Ad quod iterum respondi: Et hoc consilium diaboli est. Si reversus fueritis, omnibus eritis derisui; et qui hec suasit, in peccata pristina vos precipitabit. Sic eo fluctuante, cum die quadam ego ad latus eius sederem, et verba consolationis impenderem, codicem psalmorum arripuit, aperuit, et ait: Videamus quid de me dicturi sint fratres mei, si reversus fuero. Primus ante versiculus qui occurrit, iste erat: Adversum me loquebantur qui sedebant in porta, et in me psallebant qui bibebant vinum. Statim ergo exclamavit: Verum prenosticum. Ego inquid tibi exponam prophetiam istam. Si rediero ad sanctum Andream, canonici mei, quotiens in porticu ecclesie sue sederint, ipsi adversus me loquentur, me iudicantes, et de mea salute disputantes. Scolares vero quando sederint ad ignem et vacaverint potationibus, ero psalmus eorum. Sic ergo dei misericordia ad mentem reductus, et a se ipso confortatus, monachus effectus est, et non multo post in bona contritione defunctus, migravit ad dominum. L

Reverendus iam decanus ecclesie sancti Andree scolasticus, et fratris Godefridi successor, cum post eius mortem fieret apud nos novicius, in tantum cepit variis temptationibus turbari, ut pusillanimis effectus, die quadam domno Gevardo abbati diceret: Non possum hic diutius manere, quia non ordinem valeo diutius sustinere. Quem cum interrogasset quo vultis ire? respondit ille: Ad prebendam meam oportet me redire. Tunc abbas quasi vir prudens, quandam severitatem simulans, cepit nescio ad quem clamare: Afferte michi securim. Cui cum diceret novicius: Quid debet securis? respondit: Ut precidentur pedes vestri. Credite michi, magis volo vos sine pedibus semper pascere, quam vos sinam abire et confundere domum nostram. Tunc ille subridens ait: Melius est ut maneam; sic ergo per verba iocosa cessavit temptatio satis dura. Novicius. Ut considero, novicii facile temptantur et facile sanantur. Monachus. Hoc plenius scies in sequenti capitulo. LI. heimenrode

Novicius quidam cum in Heimenrode satis tranquille annum peregisset probationis, et voluntate stabilitatis expressa in capitulo radendus esset in monachum, atque is qui eum radere debebat tasorium in corrigia corrigeret, diabolus eadem hora sic iuvenem constavit, sic ergo pusillanimem reddidit, ut nu

cato animo rancorem nō admitteret.
Quo viso domin9 hermann9 abbas
loci sc̄e marie. tunc ibidem prior
simulata quadā iocunditate ac
currit. collum iuuenis usq; bra
chio strinxit. & quia eadē tristi
cia ex īmissione eīc diaboli decēs.
fluctuātem eei9 ad trāqllitatē p̄
duxit. tēptatione ū sedata. mox
adolescentis facies n̄ sine assistē
tium āmiratione est serenata:
& p̄misit se radi. Sicut m̄ retulit
tam dc̄s abbas: ita mult9 nouu
tij subito fuat īmutat9. ut nig̃
do maxillarū. & tremor labiorū
satis ostenderent. q̄d corde cōce
pisset. Nouici9 Ecce istud est. q̄ prīā
dixi. quia noviciis tēptatio fa
cile veniat. & facile recedat. Mo
nach9. Quedā temptatiōēs no
uiciorū. tā dure sūt & tam uali
de. ut illas cōpescē ualeant. n̄ uer
ba. n̄ exempla: s; sola potentia
atq; cōsolatio diuina. LII.

Nouicius quidā tempe p̄batio
nis sue ex quadā temptatiōe
diabolica. q̄m nūquā ante cōsuio
nem senserat. grauissime turba
batur. Erat enim eadē temptatio
de incarnatione dn̄i. nō q̄d de illa
male sentiret. s; diabolus p̄ sp̄m
blasphemie. feruorē mentis illius
nitebat9 extinguē. ut dn̄i de ea du
bitaret. tantos p̄ xp̄o subire labo
res recusaret. Die quadā cum sta
ret ad p̄mā in choro noviciorū con

tra altare. cōtēplat9 est oculis corpore
is imaginē crucifixi in aere ueni
re ad se. ac si dicēt. Quare dubitas.
Respice in me. Ego sum ille q̄ nat9
& passus sum p̄p̄t te. Per aliq̄m ho
ram ante faciem ei9 pendēs erat ip
sa ymago. quā tantum uidē potu
it ab umbilico & sursū. Interrogatus
a me si sciret. quid hoc significaret.
respondit. Dominus m̄ cōtulit grām
illam. ut nichil īpudicū. & quod
ledere posset uerecundiā meā. co
gitare possim de illo. Et ideo intel
lexi quod tm̄ partes corporis sui
supiores. n̄ inferiores ostendē m̄
dignatus est. Ab eadem hora omīs
illa cessauit temptatio. q̄m ante
nulla cōfessio. nulla sanare potu
it oratio. Et licet iam dc̄a tēptatio
cessauit. n̄ tam tēptator cessauit.
Quē enim deicē non potuit p̄ blas
phemiā. fugare conat9 est p̄ acci
diam. Nam p̄ plurimos dies cōti
ens ire debebat ad ecclesiam ad ho
ras canonicas: uenisset q; ad osti
um celle. sensibilit̄ & tam grauit̄
scapulis diabolus illū depssit.
ut cōpelleret residē & quiescē. Frēs
q; monachus. tam fortis & tā fer
uens est in ordine effectus. ut te
dē nesciret. quacūq; tpē accidie ī

Abbas philipp9 LIII. Pugnat9
de ottirburg. retulit abbati
nr̄o. de q̄dam suo nouitio tēpta
tionē satis grauē & sola dei reue
latione sedatā. Cum eni idē no

uitius tam grauiter esset temptatus ut a
nullo hominum posset consolari. et sic
mente concepisset propositum recedendi. ea
dem nocte qua de mane ad seculum re
dire uoluit. tale sompnium uidit.
Visum est ei quasi staret ante ostium por
te. de qua duas hinc inde considerauit
uias exire. Una ex illis tendebat ad
dexteram. altera ad sinistram. utraque
tamen ducebat in siluam oppositam.
Stante nouitio in biuio. cum du
bitaret quam illarum eligeret. senem
quendam coram se stare conspexit. Cui
sic ait. Bone uir. si nosti. ostende
mihi. que ex hiis duabus uiis sit bre
uior. ad ambulandum commodior. Ad
quod ille respondit. Ego plene et bene
te expediam. Via hec que est a dextris.
in nemore per breue spatium spino
sa est. inequalis. lutosa et aspera. Post
ea sequitur campus amenissimus. longus.
planus. uariis quoque floribus decoratus.
Via uero que est a sinistris. in silua qui
dem commoda est. plana. sicca. lata.
et bene trita. satis quoque deliciosa. sed non
longa. Cui campus mox continuatur.
longus. scopulosus. lutosus et aspri
mus. etiam ipso uisu horrendus.
Ecce totum predixi tibi. quamcumque uo
lueris elige. Hoc dicto nouicius experge
factus est. non dubitans uisionem propter
se factam. ut pote bene sibi temp
tationi congruentem. Nouit. Vellem
scire interpretationem huius uisionis.
Monac. Via ad dexteram uitam sig
nificat monasticam et spiritualem. via
ad sinistram. uitam secularem. atque
carnalem. Silua presens uita est.
in qua more arborum homines cres
cunt per etatem. et succiduntur per
mortem. Utraque uita uidelicet siue
monastica sit. siue secularis. Illa
in presenti spinosa est per ordinis ri
gorem. inequalis per multimodam
temptationem. lutosa per humili
tatem subiectionis. angusta. per
caritatem uoluntarie paupertatis.
Angusta est uia que ducit ad uitam.
que per dexteram designata est.
Campus uero longus et amenus pa
radisus est. quam per multas tribu
lationes oportet nos intrare. Ergo
uita secularis atque carnalis que
sinistra designatur. eo quod ad sinis
tram christi in se gradientes ducat
cum edis iudicandos. in presenti
commoda est. ob carnis necessaria.
plana propter prospera. sicca propter in
obedientiam. lata. et bene trita.
eo quod multi ambulent per eam.
deliciosa propter concupiscentiam ocu
lorum. In hunc modum uisum inter
pretatus. a temptatione apostasie
liberatus est. atque a pusillanimitate
spiritus et tempestate. Nouit. Satis
est mirabile quod deus tam effi
caciter per sompnium instruit homines dormien
tes. Monac. Recordor nunc cuius
dam nouitii. uigilando quidem
satis temptati. et per uisum noctur
num non minori uirtute ab ea
dem temptatione liberati. l iiii.

Alna domus est ordinis nostri in Flan
dria sita, cuius mentionem feci in
distinctione prima capitulo sexto. In hac
ante non multos annos miles qui
dam nobilis Gerardus nomine de
castro Iurino oriundus conversus est.
Cumque novitius in choro noviciorum
staret et clamores monachorum in
choro superiori super caput suum can
tantium frequenter exciperet, tempta
ri cepit. Amplius tamen caput eius
turbabatur quotiens alleluia canta
batur. In illo maxime voces exalta
ri solent. Et factus ex hoc pusillani
mis, accessit ad priorem et ait: Domine
prior, caput meum doleo, non diutius
tantum clamorem super caput meum to
lerare potero. Cui cum prior verba quae
dam consolationis impendisset, pa
rum illi profuit. Nocte quadam
cum maxime de hoc novitius temp
taretur, vidit se in somnis a qui
busdam militibus aliquando inimi
cis suis undique vallatum, nec aliquid
refugii superesse subsidium. Cumque
putaret celerius se esse capiendum vel
interficiendum, clamavit ad dominum
dicens: Domine libera me in hac hora.
Et circumspiciens mox vidit exer
citum candidatorum de longe veni
entem, sed et in auxilium properantem.
Signifer autem qui precedebat pro
signo militari alleluia levavit,
clamavit crebro id repetens. Quo
vociferante hostes territi et dispersi
fugam inierunt, novitium solum reli

quentes. Qui expergefactus non solum ga
visus est se fuisse liberatum ab eis qui
eum circumdederant in nocturna visi
one, sed quod magis eum angebat, per
dita videlicet temptatione. Mane ac
cedens ad priorem dixit ei satis hila
riter: Rogo vos domine prior, ut adhuc
altius et fortius cantetis alleluia
super caput meum. Non me amodo
turbabit clamor divine laudis.
Et recitavit ei visionem per ordinem.
Ista nobis retulit socius conversatio
nis Walterus de Birbach, qui eundem
Gerardum et vidit et agnovit. No
vitius: Puto etiam non nullos mo
nachos de apostasia temptari.
Monachus: Multi de ea temptantur
et vincuntur reluctantes. Alii tempta
ntur et tam voluntate quam ope prs
supant. Quidam vero temptantur et
accepta voluntate divinis reve
lationibus sive ordinatione ante ca
sum revocantur. Non nulli vero flagel
lis cohibentur. Novitius: De hiis in
dicas exempla. Monachus: De primis
et secundis, quia temptatio eorum satis est
usitata, non est necesse te dicere exem
pla. De novissimis vero te dicam que.
Monachus quidam lv g audivi
de Otterburg, teste domno Philip
po abbate eius, qui hec retulit, temp
tationes incurrit ut redire propo
neret ad seculum. Nocte quadam cum
staret in choro et mente tractaret
quando vel quomodo de monasterio
exiret, pre tedio cantare non potu

ret. In laudibus uero dum canticum sancti
abacuc psalleretur: eo quod esset
feria sexta: iam dictus abbas ad ex
citandum fratres circuiuit. Qui cum
uenisset ad monachum illum fluc
tuantem et non cantantem, putans eum
dormire. se ad illum inclinauit
et uersiculum qui eadem hora psallen
dus erat. in aurem uigilantis for
titer clamauit dicens. Egredietur dia
bolus ante pedes eius. Qua uoce
audita. satis territus est ille. pu
tans abbatem per aliquam reuelationem
cogitationes suas presensas scire: quibus
tam manifeste sententia prophetica
usus est respondere. Nec aliter intel
ligens uerba prophete. quam per se facta: ti
muit maledictionem eius si abiret
incurrere. et diabolum itineris sui
ducem habere. Sic quoque uirtute diuina
reuocatus a malo proposito. stabi
lis factus est. et mutatus est abbas.

Sanctimonialis lvi. Ut intellexit
quedam circa principium conuersionis
sue. sicut ipsa michi retulit. tam
grauiter temptata fuit: ut doleret se
uenisse ad religionem. Reduxit ei
ante cordis oculos diabolus de
licias seculi quas dimiserat: penuri
am monasterii quam sustinebat:
et cepit ex hoc grauiter temptari.
et contristari. Que cum temptatio
nes diutius sustinere non posset:
nocte quadam uoti sui immemor:
de lecto surgens. et de monasterio
egredi uolens. ad ostium quoddam quod

ad cimiterium ducit. uenit. ut tamen
subito motu ad seculum iret. Statim diuinitus
factum est. ut in superiori limine tam
fortiter capite impingeret. ut percusso
cerebro retrorsum caderet: et diu quasi
exanimis iaceret. Tandem ad se re
uersa ait. Quo uis ire misera? Quod
diabolo debuisti: hoc exsoluisti.
Reuertere nunc in claustrum tuum:
quia non est uoluntas dei ut usquam
uadas. Vides quomodo misereatur deus
suos conseruet. nunc per somnia. nunc per
quedam presagia: nunc per flagel
la. Ex hiis satis potes colligere quod
quedam nouiciorum temptationes
nec non et monachorum non uerbis hu
manis et exemplis possint curari:
sed sola diuina uirtute. Hec tibi dicta
sufficiant de temptationibus accidie
uel tristicie. Vis nunc aliqua audire
exempla de auaricia? Nouitius.
Volo et desidero. quia hoc uitio
non solum seculares. sed et claustra
les satis temptantur. Unde peto
ut idem uitium michi describas:
filias eius enumeres: et sic exempla
subiungas. De auaricia

Auaricia est glorie c. lvii
seu quarumlibet rerum insatiabi
lis et inhonesta cupido. hoc ui
tium alio nomine uocatur philargi
ria. Videtur tamen inter hec duo ali
qua esse differentia: quia auari
cia est inmoderatus appetitus habendi
omnium rerum: philargiria ue
ro per quam singulari appetitu
pecunie colligende. frena laxantur.

Auaricie autem filie sunt fallacia.
fraus. periurium. proditio. inquietudo.
uiolentia. contra misericordiam obdura
tiones cordis. Auaricia in duobus
consistit. in acquirendo scilicet et in
retinendo. De cuius malicia per
salomonem dicitur. Conturbat domum
suam qui sectatur auariciam. Dominus uo
lens zacharie ostendere. unde maxi
me procederent mala mundi. os
tendit ei amphoram. per cuius amplitudi
nem intelligeret cupiditatem. Ipsa
in eodem propheta dicta est oculus in
uniuersa terra. Secundum apostolum
radix omnium malorum est aua
ricia. Per eam non solum temptantur per
sone seculares. sed etiam spirituales. Jacob
regrediente ad terram natiuitatis
sue. sequutus est laban. uolens illum
retinere. Quem cum retinere non pos
set. ait. Ad tuos ire uolebas. cur
furatus es deos meos. Jacob
qui interpretatur luctator uel sup
plantator. significat uirum mo
nasticum. qui esse debet supplanta
tor uiciorum. laban uero qui sonat
candidus. designat mundum.
Contingit frequenter ut aliquis mun
dum per conuersionem deserat. si tamen
conuersus ab auaricia cor suum cohi
beat. hunc iuste mundus insequi
tur. et dicit. Desiderio erat tibi domus
patris tui. id est patria celestis.
cur furatus es deos meos. Ac si
dicat. Cur sectaris auariciam. De
auro et argento. quid religiosi facti
appetunt. ydola fiunt. Non quod sine causa
auariciam. ydolorum seruitutem uocat
apostolus. Rachel que interpretatur uidens de
um. anima est religiosi. que dum
mundi huius diuitias concupiscit.
quasi ydola sub stramentis abscon
dit. Omnia enim corporis necessaria. que
monachis regula concedit. que nulla
sunt. stramenta dici possunt. No
Sepe ordo noster a secularibus de a
uaricia iudicatur. Monachus. Quod illi
auariciam. hoc nos esse dicimus prouiden
tiam. Omnes enim hospites super
uenientes ex mandato regule tenemur
sicut christum suscipere. Quibus si negare
tur hospitalitas. qui modo ordinem
iudicant de auaricia. tunc forte am
plius eundem iudicarent de impie
tate et inmisericordia. Pene nulla domus
est ordinis. que non sit obligata de
bitis. tum propter hospites et pauperes.
tum propter eos qui cottidie conueniunt
et sine scandalo repelli non possunt.
Ut enim dispensatores nostros excusem.
non de toto. sed de tanto. sepe hac
necessitate oportet illos uelint no
lint auere. Quanta pena uicium
auaricie in presenti siue in futuro
plectatur. uel quanta gloria et fructu
diuiciarum contemptus in presenti etiam
remuneretur. quibusdam tibi ostendam
exemplis. Magna erit ei gloria in futuro.
Miles quidam cesarius nomine. lviii.
de prima uilla wintere oriun
dus. fratrem habuit carnalem nomine
herminoldum. bunnensis ecclesie deca

num. Iste eidem cesario accommoda
uerat de pecunia ecclesie sue .xx. mar
cas colon. monete. Mortuo decano
prepositus et fratres militem quia pecu
niam sibi commodatam reddere recusa
uit. immo quod deterius erat omni
no negauit, quia illum testibus con
uincere non potuerunt iurare compulerunt.
Miles uero stimulatus auaricia iura
uit et periurauit, equum ascendit et
abiit. sed manum domini effugere non
potuit. Cum autem complesset me
dium uie. ire uolens ad domum
suam procedere non potuit. Nam prop
ter auariciam que radix est omnium
malorum. dominus gressum illius in ter
ra fixit. et quia mentitus fuerat
lingue eum officio priuauit. Sen
tiens se ille iusto dei iudicio non
posse loqui. neque procedere. uel sal
tem bunnam redire. sanctum abra
ham patriarcham qui tunc ei in men
tem uenit satis deuote inuocauit
dicens. Sancte abraham si tuis me
ritis cum officio lingue gressum
recepero. mox bunnam reintrabo
et fratribus suam pecuniam restituam.
Statim ut hec uouit loqui cepit.
gressum que recepit. pecuniam red
didit. et de periurio penitentiam
egit. hec idem cesarius retulit
abbati nostro. uir quidem simplex
et satis bene morigeratus. obiit que
nouicius in domo nostra. Nouicius.
Si deus sic dure punit auariciam
in personis secularibus. puto quod

multo acrius illam puniat in clau
stralibus. Monachus. Uerum est. Maxi
me ubi filie assunt. fallacia. scilicet
et fraus. uiolentia. et contra mise
ricordiam induratio cordis. lviii.
Cellerarius quidam ordinis nostri temp
tatus auaricia. uiduam quandam
defraudauit. immemor parabole sa
lomonis. Conturbat domum suam qui
sectatur auariciam. Dominus uero non
immemor uindicte. anno eodem totum
pene uinum quod monasterio creuerat
ita deteriorauit. ut nullius esset sa
poris uel coloris. Sentiens abbas
tantam plagam non esse sine causa.
uirginem christi azelinam. que temporibus
meis colonie fuit. ut sibi a domino
causam illius flagelli peteret reuela
ri humiliter exorauit. Que cum fe
cisset. responsum est ei. quia propter
fraudem cellerarii sui quam
in talem uiduam exercuerat. et ad
iecit dominus. Adhuc eum tangam una
plaga maiore. Quod factum est ita.
Eodem enim anno miles quidam
omnem pene annonam monasterii
in horreis incendit. sic que plaga
cessauit. Nouicius. Cum deus ual
de sit misericors. quid est quod propter
unius hominis fraudem omnem
puniuit congregationem. Mo. Sicut le
gitur in iosue. propter auariciam
achor. qui de anathemate iericho
tulit. in omnem populum ira dei dese
uit. Nam sicut deus misericors
est. ita et iustus est. Si propter unius

meritum sepe multitudini patitur.
Quid miraris si dictante eius iusti-
cia aliquando propter unius delictum mul-
tos punit? Novicius. Si hec ita se
habent, videtur mihi utile subiectis
et necessarium prelatis, ut frequenter
officiales suos moneant, ne alicui
fraudem inferant, ne forte per hoc
flagellum contra se iudici provo-
cant. Monachus. Verum dicis, quia
modicum fermentum totam mas-
sam corrumpit. Non solum deus pu-
nit si instinctu avaricie dap-
na aliis inferantur, immo etiam si
nostra avare retinendo egentibus non
impertiantur, vel exhibita immisericorditer an-
te tempus subtrahantur. LX.
In Brabantia domus est ordinis
nostri, que Villarium dicitur, in qua
hospitibus et egenis multa bona se-
pe exhibita sunt et adhuc cottidie
exhibentur. Hoc anno cum essent in
eadem provincia tempora cara, fratres
eiusdem cenobii, summam annone
sue taxantes, et sicut mos est huma-
ne infirmitati defectum timentes,
ex diabolica ut patuit tempta-
tione subsidium quod pauperibus satis
largiter impendere consueverant, usque
ad messem subtrahere consiliati sunt.
Eadem nocte sicut retulit nobis
quidam monachus de eadem domo
veniens, piscina que erat ultra clau-
strum erupit, et per diversas se diffun-
dens officinas, graviter illos dap-
nificavit. Quod fratres ut pote viri in-
tel-

et timorati peccatis suis, et maxime con-
cepte in pauperes avaricie deputan-
tes, mutato consilio, sicut ante bene-
ficia illis solita impenderunt. Novicius.
Vellem nunc aliqua audire exempla
de pena avaricie in vita futura.
Monachus. Hoc differendum est usque ad
distinctionem duodecimam, in qua trac-
tandum est de pena et gloria mortuorum.
Interim tamen dicam quedam exempla contra
avariciam, ut cognoscas quantum bo-
ni, contrarium vero glorie consequuntur hii
qui ab avaricia temptati superati non
Abbas quidam LXI. C. sunt.
nigri ordinis, sicut mihi retulit
quidam abbas de ordine nostro, venit
ad abbatem quendam Claraevallis, di-
cens illi: Domine abbas, date michi falcem,
et ego dabo vobis curvum bacu-
lum. Ille quid facere vellet statim in-
telligens, virum suscepit, habitum
mutavit, et quia hominem pruden-
tem eundem esse consideravit, non mul-
to post domui cuidam ordinis
nostri abbatem eum prefecit. Eodem tem-
pore domus illius fratres pro quibusdam pos-
sessionibus cum personis quibusdam se-
cularibus contenderunt. Ventilata est
causa coram iudicibus, et data
est sententia pro abbate et fratribus. Postea ce-
lerarius abbati secrete dicebat: Domi-
ne, bene hodie placitavimus. Scia-
tis tamen causam nostram non ex omni parte
fuisse iustam. Audito hoc verbo ab-
bas satis turbatus est, tacuit tamen.
Sequenti die capitulum intrans cele-

tarium proclamauit et deposuit.
eo quod auaricie sue consulens suppo
suisset ueritatem. Commisso per aduersari
us suis nuncio: ait illis. Boni homines
bona ista uestra sint. ego a die ho
dierna non repetam illa. Qui cum
gaudio recedentes. ita in abbatis
simplicitate et iusticia edificati
sunt. ut compuncti ocius redirent. et
bona pro quibus diu contenderant. grato
animo monasterio libere conferrent.
Que cum non consentiret abbas reci
pere. responderunt. Domine quicquid
iuris nostri fuit in hiis bonis. re
mittimus. quod ad nos pertinebat.
deo in elemosinam offerimus. Tunc
primum abbas acquieuit sua reci
pere. magis claustrum suum edificans
sua simplici iusticia: quam cellerarius
sua astuta auaricia. Simile pe
ne audies. de domno petro ab
bate clareuallis: in distinctione
prima. cap. xxxiiij. Viri iusti mul
tum detestantur auariciam. sicut au
dies in sequenti capitulo. lxii.

Apud monasterium sancti crisan
tij. scolasticus quidam uocatus
fuit uir magne prudentie. atque
scientie. natione gallicus. nomine
ulricus. Cui cum redditus sco
lastrie non sufficerent. necesse erat
ut debitis obligaretur. Quidam ex
fratribus steinuoldensis monasterij
ordinis premonstratensis. eo quod
uirum magne litterature illum
conspiceret. frequenter monuit ut
ad domum suam gratia conuersionis
se transferret. Tandem ille diuinitus
inspiratus: in hec uerba respondit.
Pecuniam aliquantulam debeo: sol
uite illam. et ego ueniam ad uos.
Quod cum intellexisset prepositus pre
dicti monasterij. pecuniam liben
tissime soluit. et scolasticus statim
habitum suscepit. Qui in non multo
post. eiusdem cenobij factus est pre
positus. Nondum enim in ordine pre
monstratensi erant abbates. Sciens
ille cum officio animas se regen
das suscepisse. non pecora. uel
possessiones. operam dabat extirpan
dis uitiis. non pecuniis congregandis.
sciens auariciam radicem esse omni
um uitiorum. Habebat autem unum
conuersum in amministratione ex
teriorum. ita sciolum et circumspectum
ita sollicitum et perfectum. ut omnia per
manus eius transirent. et curtibus ec
clesie que necessaria erant. tam
in aratris quam in pecoribus siue
expensis. ipse quasi solus uniuer
sa prouideret. Omnia ipse erat. omnia
disponens. nichil negligens. agrum
agro copulans. et uineam uinee
coniungens. Prepositus ista considerans.
et in scripturis legens. nichil aua
ro esse scelestius. die quadam conuer
sum eundem ad se uocans. ait. Nostri
barbati quare ueneritis ad ordi
nem? Quia non bene exprimere po
tuit theutonicum ydioma. habens
non potuit uerba ornata. et ideo quod

quid loquebatur conversus videbatur esse
perversum atque distortum. Respondit
conversus: Non novi domine. Tunc ille:
Ego dicam tibi. Ad hoc enim veni, ut
peccata mea in hoc loco defleam.
Quare ergo tu venisti? Respondente
eo: Domine simili de causa, ait pre-
positus: Si venisti peccata tua de-
flere, formam debueras penitentis
tenere, hoc est ut frequenter sis in
oratorio, ut vigiles, ut ieiunes,
deum quoque pro peccatis tuis iugiter exores.
Non enim penitentis est, ut tu facis,
vicinos suos exheredare, et den-
sum lutum contra se congregare. Ad
hec conversus respondit: Domine bo-
na illa que comparo, agri vel vi-
nee, ecclesie nostre conveniunt. Et preposi-
tus: Bene. Cum illa fuerint emp-
ta, necesse est ut emas etiam illa
que emptis coniunguntur. Nosti quid
dicat Isayas: Ve inquit qui coniungi-
tis domum ad domum, et agrum a-
gro copulatis. Numquid habitabitis
vos soli in medio terre? Tu vero
avaricie tue nullum terminum po-
nis. Cum omnia que in hac provincia
sunt a te fuerint comparata, flumen
Renum pertransibis pede, deinde pe-
des usque ad montana, si sic quies-
cas, donec pervenias ad mare. Pu-
to quia ibi gradum sistes, eo quod pela-
gus sit latum et spaciosum. Conversus
autem tunc sictus. Mane ergo in clau-
stro tuo, frequenta oratorium tuum,
ut die noctuque possis peccata tua

deplangere. Expecta paulisper et habe-
bis satis terre subtus te, et supra
te, et intra te, quia pulvis es et in
pulverem reverteris. Hec audientes
quidam ex fratribus senioribus, dixerunt:
Domine domine, si conversus iste fuerit
amotus, domus nostra subsistere non
poterit. Ad quod ille respondit: Me-
lius est ut domus pereat quam ani-
ma. Et non acquievit petitioni eorum.
Novitius: Iste fuit verus pastor, sci-
ens oves sibi commissas non corrup-
tibilibus auri et argenti fuisse re-
demptas, sed precioso sanguine ag-
ni inmaculati. Monachus: Hoc satis
in eius verbis et actibus claruit. Nam
tempore illo quo Reinaldus electus est Co-
lonie archiepiscopus, et essent episcopii [episcopii] reddi-
tus obligati, curtes quoque ~~obligate et~~
desolate, suasum est ei, ut ex diver-
sis domibus ordinis Cisterciensis dio-
cesis sue conversos fideles atque providos
accommodaret, qui et curtibus preesse-
sent, et annuos redditus sua indus-
tria reformarent. Qui cum consilio ta-
li acquievisset, et tam ex Campo quam
ex Monte domibus religiosis conver-
sos aliquos collegisset, suasum est
ei, ut etiam predictum conversum
assumeret. Pro quo cum honestum mi-
sisset nuntium, et ille ex parte episcopi
salutasset prepositum, adiecit: Dominus
meus modicam petitionem petit
a vobis, quam ei negare non debetis.
Cui cum prepositus respondisset: Non
est domini mei rogare me, sed precipere.

subiungit ille: Petit obnixe ut talem conversum ad tales usus ei accommodetis. Ad quod verbum prepositus satis humiliter, constanter ac mansuete respondit: Habeo ducentas oves in tali grangia, in aliis vero tot et tot, similiter boves et equos: dominus meus tollat ex illis quantum voluerit; conversum vero anime mee commissum ad tales usus non habebit. Ego autem non de ovibus et bubus, sed de commissis mihi animabus summo pastori in die iudicii rationem redditurus sum. Et non concessit ei. Reliquit et aliud liberalitatis sue inditium contra avariciam religiosorum, utile satis exemplum.

Die quadam, antequam amotus esset prefato modo supradictus conversus ab amministratione sua, prepositus ad unam grangiarum suarum venit, in qua pullum equinum pulchrum satis vidit, de quo iam dictum fratrem cuius esset, vel unde venisset interrogavit. Cum ei conversus respondisset: Talis homo bonus et fidelis amicus noster moriens eum nobis legavit; ait prepositus: Utrum ex devotione vel ex aliquo iure legavit eum? Respondit conversus: Ex decessu illius emersit. Nam uxor eius eo quod esset de familia nostra, iure curmedie illum optulit. Tunc ille movens caput respondit verbum pium: Quia bonus homo et amicus noster fidelis erat, tu decedo uxorem eius spoliasti? Redde quod femine destitute equum suum, quia rapina est aliena rapere vel retinere. Talis enim antea non fuit. Quia idem prepositus vir prudens erat, pro negotiis monasterii egrediens secum iuvenes monachos libenter ducebat. Noverat enim hoc eis non expedire propter temptationes diabolicas. Die quadam cum unum ex adolescentibus secum adduxisset et simul equitantes nescio quid vel unde conferrent, obviam habuerunt iuvenculam formosam. Quam cum ex industria equum suum retinendo prepositus salutasset officiosissime, stetit illa et inclinato capite resalutavit eum. Cum paululum processisset, volens prepositus temptare iuvenem, ait: Puella ista videbatur mihi multum formosa fuisse. Cui cum ille diceret: Credite mihi domine, et hoc ipsum visum est mihi; respondit prepositus: Unum tamen deformat eam, scilicet quod monocula est. Respondit iuvenis: Vere domine, utrumque oculum habet, ego enim satis diligenter consideravi eam. Tunc motus prepositus ait: Et ego consolidabo dorsum tuum. Tante debueras esse simplicitatis, ut utrum esset mas vel femina scire non posses. Reversus vero ad monasterium dixit senioribus: Vos domini quandoque arguitis me quod mecum non educam iuniores; et exponens eis causam, predictum iuvenem duriter arguit atque castigavit. Tante enim erat litte-

tatur. ut tempore quodam pro negotio ordinis sui cisterciu pergens: in capitulo generali faceret sermonem. hec mihi retulit quidam ex senioribus domus illius. Nouicius. Contingit frequenter ut potentes uiri pecunias siue possessiones titulo minus iusto a suis subditis obtineant. et ex eis domos religiosas edificent. licet ne religiosis huiusmodi recipere elemosinas scienter? Monachus. Quicquid conscientiam remordet, conscientiam polluit. Scias tamen hoc quandoque fieri iusto dei iudicio: sicut subiecto doceberis exemplo. lxiii.

Uir quidam potens et nobilis in terra sua domum ordinis nostri construere desiderans, cum locum religioni congruum inuenisset, habitatores eius partim pretio, partim minis eiecit. Abbas uero qui ad eundem locum mittendus erat cum conuentu, timens deo non placere tali modo pauperes a suis possessionibus alienare, orauit dominum, ut sibi super hoc suam dignaretur uoluntatem reuelare; et non est permissus uir ille iustus de hac re diu tribulari. Nam die quadam cum esset in oratione, huiusmodi uocem audiuit: Dedisti hereditatem timentibus nomen tuum domine. Qui surgens, mox intellexit, per uocem propheticam celitus demissam, uoluntatis esse diuine, ut homines indeuoti de eisdem possessionibus eicerentur, uiri timorati dominumque laudantes, ibidem locarentur. Sic legitur dominus terram chananeorum et reliquarum immundarum gentium dedisse filiis israhel. Non tamen ista trahenda sunt in exemplum, quia omnis auaricia, omnisque iniusticia a religiosis detestanda est. Nouicius. Tanto amplius in talibus scandalum uitandum est, quia seculares non libenter claustrales habent uicinos. Monachus. lxiiii.

Dum conuentus noster a domno philippo archiepiscopo super montem stromberg uocaretur, quidam homines prouinciales heredibus suis timentes, illum arguerunt. Quibus ipse respondit: Uerbum bonum, uerbum sanum. Utinam inquit esset in qualibet uilla diocesis mee conuentus talium, qui et dominum iugiter laudarent et tamen pro me, quod et pro commissis orarent. Puto quia tunc melior multo esset status ecclesie mee quam modo sit. Nulli nocerent, cum multis prodessent. Aliena non rapiunt, cum sua omnibus impertiant. lxv.

Eo tempore quo fames illa ualidissima, que anno dominice incarnationis m.c.xcvii. fuit, et plurimos extinxit, domus nostra licet tunc temporis pauper fuit ac nouella, multis subuenit. Sicut dixerunt hii qui numerum inopum ante portam computauerunt, aliquando una die mille quingentis elemosine date sunt. Dominus Geuardus tunc abbas singulis diebus ante messem in quibus carnibus uti licebat, bouem unum in

ribus caldariis cum oleribus circumquaque
collectis coqui iussit, et cum pane
per singulos pauperes divisit. Simile
factum est de ovibus, aliisque pulmen
tariis. Sicque per gratiam dei omnes
pauperes supervenientes usque ad m
essem sustentati sunt. Et sicut au
divi ab ore iam dicti Gevardi
abbatis, cum timeret ne forte anno
na pauperum ante tempus deficeret, et
pistorem pro eo quod panes nimis
magnos faceret argueret, respondit
ille: Credite mihi domine, in pasta valde
parvi sunt, et in fornace crescunt;
parvi intromittuntur, et magni extra
huntur. Retulit mihi idem pistor, frater
scilicet Conradus Rufus, qui adhuc
vivit, quia non solum panes in forna
ce, immo etiam farina crevit in sac
cis et in vasis; ita ut pistores omnes
mirarentur, nec non et pauperes qui in
de vivebant. Dicebant enim: Domine
deus, unde venit omnis annona
ista? Eodem anno dives dominus cari
tatem servorum suorum etiam in hac
vita per centuplum remuneravit. Nam
magister Andreas Spirensis pro pecu
nias quas in curia Friderici im
peratoris, nec non et in Grecia congregaverat,
magnum allodium in Plittersdorp
emit, nobisque in elemosinam dedit.
Unde talis voluntas nisi a deo?

Eodem tempore domus in He- lxvi
mmenrode mater nostra non minorem
caritatem, immo tanto maiorem quanto
ditior fuit, pauperibus exhibuit. Tan
ta enim fames pauperes premebat, ut
mulieres pregnantes ante portam in
nemore pariendi tempora implerent.
Ipse vero non immemor promissi: Date et da
bitur vobis, quia largi erant in dan
do, largam illis misit elemosinam.
Gerardus enim prepositus sancti Simeonis
in Treveri moriens, circa dcc libras
argenti illis legavit, ex quibus cen
tum ad portam in usus pauperum
sequestravit. Portarius vero centum
libras suas recipiens, non ex eis vine
as vel agros, sed totidem maldra sili
ginis apud Confluentiam comparavit,
quibus satis sufficienter usque messem
pauperes sustentavit. lxvii.

Retulit mihi frater Godeschalcus de Vol
minstene monachus noster, postea
dem cara tempora cellerarium quendam or
dinis nostri de Westfalia occurrisse
sibi. Quem cum interrogasset quo festina
ret, respondit ille: Ad cambium.
Ante messem ob necessitatem pauperum
pecora nostra occidimus, calices et libros
nostros impignoravimus. Modo dominus
misit nobis hominem, qui tantum nobis
auri dedit, ut eius quantitas in du
plo erogatis respondeat. Unde va
do illud cambire pro argento, ut
ex eo possim pignora nostra redimere
et greges reparare. Tria hec exempla
dicta sunt contra illos, qui viros clau
strales iudicant de avaricia. No
vicius: Nunc primum intelligo quid
sit Date et dabitur vobis. Monachus:
Non intelliges perfecte, nisi in futuro vi

ta. quando pro terrena substantia.
quam pro christo dimisisti. siue pauperibus
in illius nomine dedisti. recipies
regnum quod paratum est electis an
te constitutionem mundi. In illa die fi
lius hominis cum ceteris electis
tuum enuntiabit datum. & tu ei re
cipies promissum. Quid enim dicet.
Esuriui & dedistis mihi manducare.
& cetera que ibi sequuntur. Viri tam
perfecti cum domino iudicabunt.
Nouitius. Si tanta bona sequuntur e
lemosinam. ue illis qui in hoc breui
tempore sectantur auariciam. Mona
chus. Illa uerba domini. scilicet date. et
dabitur uobis. reuocant memo
rie mee rem gestam. his qui hospi
talitatem exercent. pro exemplo sati
necessariam. .lxviii.

Abbas quidam ut puto de ordine
Nigro. sicut ex relatione cuiusdam
abbatis ordinis nostri didici. hospita
lis erat ualde. & circa pauperes mul
tum misericors. Et quia in operibus
misericordie feruens fuit. tales
dispensatores domui sue ordina
re studuit qui non eius feruorem
impedirent. sed magis intenderent.
Quanto plures hospites suscepit.
quanto plus caritatis pauperibus ex
hibuit. tanto illi et domui eius do
minus amplius benedixit. Post cuius
mortem successor eius stimulante aua
ricia. pietatis officialibus amotis.
& eis quos tenatiores nouerat insti
tutis. ait. Predecessor meus nimis
erat dapsilis & indiscretus. officiales eius
nimis prodigi. sic ordinare debemus
expensas monasterii atque temperare.
ut si forte seges nostra grandinata fuit
& tempora cara exstiterint. habeamus
unde pauperibus subueniamus. Huius
modi uerbis auariciam suam palli
ans. hospitalitatem prorsus exclusit. et
consueta beneficia pauperibus subtraxit.
Caritate subtracta. proficere non potuit
monasterii substantia. imo in bre
ui ad tantam deuenerunt paupertatem.
ut uix haberent fratres quod mandu
carent. Die quadam uir quidam ue
nerande canicie. uenit ad portari
um. quesiuit hospitium. quem ille quidem
clanculo & cum timore collegit.
atque hospitalitatis officia pro posse
et tempore illi exhibens. adiecit. Non
te scandalizare debet bone uir. quod
tam negligenter te procuro. quia neces
sitas in causa est. Aliquando uidi
talem statum huius monasterii. ut si
uenisset ex[?]. cum magna caritate
& habundantia fuisset susceptus.
Respondit ille. Duo fratres expulsi
sunt de monasterio isto. nisi illi
duo fuerint reuersi. numquam bonus
erit status eius. Unus eorum uocatur.
Date. & dabitur uobis. uocatur alter.
Sic que ab oculis eius recessit. Pu
to aliquem fuisse personam angelicam
per quam dominus primam [?] in illorum
reuocare uoluit caritatem. Portarius
cum esset laicus. nomina eadem re
tinuit. abbati et fratribus audita recitauit.
¶ Recepta est hospitalitas. cepit

eis mox dominus benedicere ut prius. **Novicius:** Quid sciendum est de illis qui hospites colligunt et elemosinas tamen faciunt propter gloriam inanem? **Monachus:** Tales dando sua peccant et nichil aliud recipiunt nisi quod querunt, scilicet laudem humanam. Alii sua Christo dant tamen propter vitam eternam, et hos dominus non deserit in presenti. Quidam vero propter utrumque, videlicet ut in presenti ditiores fiant, et in futuro habeant vitam eternam; et istos dominus sepe duplici mercede remunerat: hic pro bonis temporalibus, in futuro pro bonis eternis. Nonnulli vero sunt qui etiam pauperes sua Christo largiuntur, et dum ceperint ab ipso ditari, tunc ex diabolica temptatione amplius temptati manum suam retrahunt egestatem timentes. **Novicius:** De hoc dicas exemplum. **Monachus:**

LXIX.

Non est diu quod femina quedam adhuc forte vivens, in quadam civitate manens in qua abbates nostri euntes ad generale capitulum hospitari solent, plures ex eis lucri sui causa hospicio suscepit. Sentiens se illa ad ingressum illorum benedici, fenum illis gratis dedit, deinde pabulum. Quanto plus dabat, tanto plus habuit. Et cum hospitum suorum meritis ratione iam dives facta esset, bonisque omnibus habundaret, cepit defectum timere, et dicere intra se: Non potes diu sustinere tantas expensas; vide ne forte paupertatem incurras. Mira res. Mox ut hospitibus stipendia consueta negavit, et dominus illi manum subtraxit. Non enim in domo illa sed dabitur habitare poterat, de qua germanus eius date expulsus erat. Tandem ad se reversa, cum se egere conspiceret, de omissione penitentiam egit, et postea resumens opera antiqua ditari cepit. **Novicius:**

LXX.

Nosse vellem quomodo intelligendum sit quod Christus ait: Omni habenti dabitur et abundabit; qui autem non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. **Monachus:** Ei qui habet gratiam hospitalitatis et caritatis, bonoque animo et hilari vultu hospites suscipit, atque libenter pauperes introducit, dominus pietatis dabitur et in presenti tamen non usque quaque ut superdictum est centuplum, et habundabit in futuro vita eterna. Qui autem gratiam hospitalitatis et elemosine non habet, ita ut invitus hospites pauperesque videat, recipiat, atque cum malo animo et murmure hoc ipsum quod negare non potest impendat, huic iusto dei iudicio hoc ipsum quod habet in substantia qualicumque in se ipso deficit vel ab aliis rapitur atque distrahitur, nec fructum elemosinis augetur. **Novicius:** Satis placet expositio ista, et hoc propter exempla precedentia. **Monachus:** Licet frequenter contingat ut claustrales propter Christum largi locupletentur, et contra qui mammona tenaces depauperentur, de utroque tamen subiungam exemplum.

LXXI.

In Winenvelt provincia diocesis Treverensis situm est quoddam cenobium nostri ordinis, quod Lacus dicitur, nomen habens a re, personis, possessionibusque pollens, et in religione ceteris terre illius ceno

hiis amplius flores. Ad hoc dicere qui-
dam. Saxo quidam hospitandi gratia di-
vertit, qui multum caritative illic sus-
ceptus, edificatus recessit. Non multo
post dives quidam in Saxonia a-
micus eius in extremis agens, cum testa-
mentum suum illo presente faceret, ait:
Vellem aliqua legare pro anima
mea, si scirem in quo loco optime
esset locatum. Cui ille respondit:
Iuxta Coloniam claustrum quoddam est
valde religiosum, in quo veraciter
sunt homines dei, et in hospitalitate
me teste perpetui; nusquam poteritis
elemosinam vestram melius et ani-
me vestre locare utilius quam in eodem
loco. Ad eius consilium Saxo, ut puto,
XL marcas argenti legavit, et de-
cessit. Missa est per servum pecunia
Coloniam; et quia status diocesis Coloni-
ensis propter scisma quod erat inter Otto-
nem et Philippum reges, malus fuit,
pecuniam ibi reliquit, et ad lacum pe-
des veniens, abbati rem per ordinem re-
tulit. Qui misso cellerario pecuniam
ibidem recepit. Hec mihi relata sunt
a quodam religioso eiusdem ordinis.

Eiusdem ordinis LXXII. Fuit
cella quedam in episcopatu Coloniensi
sita, quam nominare nolo propter tempus,
quam prepositus tam tenax regit, ut
neminem sponte sua hospitio secun-
dum regulam suscipiat, cum tamen
satis habundet expensis. Non quod et adhuc
cat eiusdem celle est, sciens hominem
pecuniosum esse et inhospitalem, se-
mel vel bis in anno cum pluribus
equitaturis et multitudine mili-
tum hospitatur apud ipsum, in quo-
rum receptione tantum expendit prepo-
situs quantum sufficere posset ad susceptio-
nem hospitum totius anni. Aliis vero mo-
nasteriis multo ditioribus idem episcopus
parcit, et sua largitur ut impleatur
predicta sententia salvatoris: Omni haben-
ti dabitur et habundabit, ei autem
qui non habet, etiam quod habet aufe-
retur ab eo. Novicius: Satis in dem
fateor tam verbis quam exemplis contra
avariciam. Nunc precor ut idem facere
non pigriteris contra gulam. Monachus:
Prius expedire te debeo de gula,
quid sit, que sint eius filie, et quam
periculosa sit illius temptatio, si ei consen-
sus adhibeatur, corpori et anime, et qui-
dam tibi hoc ostendere testimoniis.

Gula est solius LXXIII. De gula.
corporis causa inmoderatus et illecebro-
sus comedendi bibendique appetitus.
Huius filie sunt inmundicia, scurri-
litas, inepta leticia, multiloquium,
ebetatio sensus circa intelligentiam. In
Gula sunt quinque gradus peccandi. Pri-
mus est cibos preciosos et delicatos
exquirere. Secundus curiose preparare.
Tercius ante tempus sumere. Quartus
nimis avide. Quintus in nimia quan-
titate. Gula primus homo in para-
diso victus succubuit. Hec Esau
primogenita subripuit. Gula So-
domitas ad peccatum maximum incita-
vit. Hec filios Israhel in deserto pro

stravit. Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum, et ira dei ascendit super eos. Iniquitas Sodome fuit saturitas panis et habundantia. Homo dei Abdo scilicet missus in Bethel propter comestionem a leone occiditur. Dives qui epulabatur cottidie splendide in inferno sepelitur. Nabuzardan princeps coquorum, id est gula, Iherusalem destruxit. Vides quanta pericula sint in illa. Accedant et testimonia. Ait enim Salomon: Ve terre cuius principes mane comedunt. Item: Omnis labor hominis in ore eius, et anima eius non replebitur. Et in evangelio dominus: Videte ne corda vestra graventur in crapula et ebrietate. Item apostolus: Honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus. Prima Christi temptatio a diabolo per gulam facta est. Unde Iheronimus dicit: In pugna Christi primus agitur contra gulam ieiunando, per quam victus est primus homo. Quam invalida et importuna sit nobis vicii huius temptatio, quibusdam recentiori tempore gestis pandam exemplis. Ordinem etiam in quantum potero, si non et modum, supradictarum temptationum Ade scilicet Esau et reliquorum qui illic enumerati sunt servare studebo.

Colonie in maiore lxxviii ecclesia decanus quidam erat natione Suevus, vir dives, prudens et honestus, in consistorio Friderici imperatoris satis acceptus. Hic cum in pomerio suo pomum novellam plantatam haberet, et iam flores eius in poma profecissent, precepit omni familie sue sub interminatione gratie sue ūñ et pene, ne aliquis aliquod ex eisdem pomis que pauca erant ante maturitatem carperet, probare volens eius primitias. Cumque omnes preceptum illius custodirent, scolaris quidam nomine Cunradus, cognatus eius, et per ipsum in ecclesia sancti Andree in canonicum promotus, poma eadem videns et desiderans, patrui preceptum neglexit, unum tantum ut puto de pomis tulit et comedit. Quod cum decanus intellexit, tanta ira et odio exarsit in illum, ut clericum eiceret, nec ab aliquo posset induci ut culpam ei ignosceret, et quem multum cogitaverat divitiis et stipendiis ditare, ab illo die in quantum potuit despexit. Ego eundem Cunradum bene novi, et erat cantor prefate ecclesie. Satis ut vides temptationis pueri huius pena concordat cum pena Adam. Ille propter pomum eiectus est de paradisi deliciis, iste de domo avunculi sui atque divitiis. Novicius: Cum Adam in potestate haberet omnes fructus paradisi, mirum quod se ab una arbore continere non potuit. Monachus: Multi temere Adam iudicant de inobedientia, pomi vilitatem attendentes, et vim temptationis non considerantes, sicut subiecto probabitur exemplo.

Quidam paterfamilias lxxix servum habebat fidelem et utilem, omnium rerum suarum dispensatorem.

Contigit ut die quadam sermo esset de inobedientia ade inter eos de esu pomi contra preceptum domini. et servus indignando illi ingestare diceret: ut taceam de deo. si in tam districte aliquid a nobis preceperit. nunquam transgressor efficerer. Tacuit tunc dominus. et post dies aliquot cum ille minus sibi caveret in sermone contra adam platum in memoria haberet. pyxidem ei clausam. sed non firmatam porrexit dicens. Pyxidem istam custodire tibi commendo. quam si aperueris illam. totius laboris tui mercede privaberis. et gratie mee perpetuo carebis. Hoc cum crebrius ei inculcasset. et ille in cellam suo se recepisset. statim diversis cogitationibus cepit fluctuare. temptationibus estuare. quid esset in pyxide scire desiderans. et sepius illam intuens atque circumspiciens. ait intra se. Quid si aperuero illam? Solus sum. nemo videt. si interrogatus negabo. Non est testis qui me convincere possit. Victus tandem temptatione pyxidem aperuit. et muricula que intus clausa erat evolavit. Tunc tristis effectus valde. misterium intellexit. et ad domini pedes pyxidem requirentis se prosternens. veniam postulavit. sed non invenit. Ad quem dominus. Serve nequam et contumax. tu primum parentem tuum de inobedientia iudicans. tuam quam contumaciam apud me emendans. te ipsum condempnasti. Recede igitur a me. et faciem meam de cetero non videas. Hec michi retulit canonicus quidam sancti Severini in Colonia. vir senex in etate. verax in verbis. et vita religiosus. Simile ex parte contigit in Saxonia. lxxvi.

Henricus de Vida. miles fuit dives valde. potens et nominatus. ministerialis Henrici ducis Saxonum. Adhuc plures vivunt qui illum noverunt. et rei quam recitaturus sum forte recordantur. Habebat enim uxorem nobilem ac dilectam. Die quadam cum sermo inter eos haberetur de culpa eve. cepit illa ut mos est mulieribus eidem maledicere. et de inconstantia iudicare animi. eo quod pro modico pomo gule sue satisfaciens. tantis penis ac miseriis omne genus humanum subdidisset. Cui maritus respondit. Noli illam iudicare. Tu forte in tali temptatione simile fecisses. Ego volo tibi aliquid precipere quod minus est. et pro amorem meum minime poteris custodire illud. Respondente illa quid hoc est mandatum? subiunxit miles. Ut die illa qua balneata fueris. paludem curie nostre nudis pedibus non ingrediaris. Aliis diebus si libet intres. Erat enim aqua putrida et fimosa. ex totius curie sordibus collecta. Illa subridente. et precepti transgressionem etiam abhorrescente.

subiunxit Henricus: Volo ut peniteas ad
dandum. Si tu fueris obediens, xl. marcas
argenti a me recipies; sin autem, to-
tidem mihi solves. Et bene placuit ei.
Ille vero ipsa ignorante secretos cus-
todes paludi adhibuit. Mira res.
Ab illa hora matrona tam honesta
et tam verecunda nunquam per curiam tran-
sire potuit, nisi ad predictam paludem
respiceret. Et quotiens balneabatur,
totiens de eadem palude tempta-
batur. Die quadam exiens de balneo,
dixit pedissequae suae: Nisi ingressa fu-
ero paludem illam, moriar. Statimque
succingens se, cum circumspexisset et
neminem videre putaret, comita-
te ancilla aquam illam fetidam usque
ad genua intravit, et huc illucque
deambulando bene concupiscentiae
suae satisfecit. Quod statim nuntiatum
est marito eius. Ille gaudens, mox
ut eam vidit, ait: Quid est domina?
fuistis ne hodie bene balneata? Re-
spondente illa, sic, adiecit: In do-
lio vel in palude? Ad quod illa
confusa tacuit, sciens eum suum ex-
cessum non latere. Tunc ille: Ubi est
domina mea constantia vestra, obedien-
tia vestra, iactantia vestra? l'ia vi-
lius temptata fuistis, tepidius re-
stitistis, turpius cecidistis. Red-
dite ergo quod debetis. Et cum non ha-
beret illa quid solveret, omnia vesti-
menta eius preciosa tulit, et per diver-
sas personas distribuit, sinens eam
per aliquod tempus bene torqueri.

Novicius: Valde mirabile est quod sic
mens hominis tempore nititur in veti-
Mo. tum. Ante quam sono dei audiatur, non
est tribulatio vel temptatio; sed ubi
signum belli predicationis tuba o-
stendit, tribulationum pugna insur-
git. Verba sunt Origenis super illum
locum: Ex quo loquutus sum pharao-
ni, afflixisti populum tuum. Quam
valida sit quandoque pugna temp-
tationis post prohibitionem, exemplum
tibi proponam militem quendam, qui ma-
gis elegit mori quam in temp-
tatione sua superari. LXXVII.

Miles quidam sicut audivi a quo-
dam viro religioso multa sce-
lera commiserat. Tandem ductus pe-
nitentia venit ad sacerdotem, de
commissis fecit confessionem, satisfactionem
suscepit, sed susceptam servare non
potuit. Cumque hoc sepius actitas-
set, die quadam dixit illi sacerdos:
Nichil sic proficimus. Dic ergo michi est
ne aliquid quod pro peccatis tuis pos-
sis custodire. Respondit ille: Est
pomus in possessione mea talis,
cuius fructus tam amarus et pessi-
mus est, ut nunquam ex eo comedere
possem. Si videtur vobis bonum, pe-
nitentia mea sit, ut quamdiu vi-
vam, de eiusdem pomis non gustem.
Sciens sacerdos maxime post pro-
hibitionem excitante carne vel dia-
bolo sine utroque consurgere temptatio-
nem, respondit: Pomum hoc pro peccatis
tuis tibi iniungo, ut nunquam de

fructu eiusdem arboris sciens co
medas. Abiit miles, penitentiam in
iunctam quasi pro nichilo reputans.
Sic sita erat ipsa arbor, ut quoti
ens curtam suam exiret vel intra
ret, eandem arborem respicere
posset. Respiciendo semper prohibi
tionis recordabatur, et recordando
more gulosissime temptabatur. Die
quadam ante arborem eandem tran
siens, et poma in ea considerans, ab
eo qui primum hominem per lignum pro
hibitum temptavit et prostravit,
tam valide temptatus est, ut
ad arborem quidem veniret, et
ad pomum nunc manum extenden
do, nunc extensam retrahendo,
totum pene diem contrariis nisi
bus continuaret. Tandem adiuvan
te gratia triumphans, in tantum concup
iscentie restitit, ut corde coangus
tato sub arbore iacens spiritum exha
laret. Novicius: Si temptatio ante
tam dura fuit, non mirum si ceci
dit. Monachus: Graviter cecidit temp
tationi consentiendo, quia sicut fo
ris habuit causam impellentem,
sic intus gratiam adiuvantem. Hec
dicta sunt occasione pomi, propter
quod eiecti sunt de paradiso
protoplasti. Novicius: Non minus
miror quod Esau esuriens, propter
lenticule decoctionem primogeni
ta sua perdidit coram deo, quam
quod illi propter pomum inobedientes
eiecti sunt de paradyso. Monachus:

Non esuriendo, non lenticulam co
medendo, primogenituram suam perdidit,
sed per contemptum, quo rem tam preciosam
tam indigno precio incitante gula
vendidit. Nec nobis hoc debet esse
terrori, qui frequenter tali cibo ves
cimur, et ardenter sumimus, quia magnum
dei donum est, quando viris deli
catis postquam conversi fuerint ad Christum
insipida pulmentaria leguminum
vertuntur in gustum. Audi de hoc ver
bum satis iocundum. lxxviii.

Eo tempore quo milites illi honesti
et in seculo nominati, videlicet
Ulricus cognomento Walchart, Karolus
et Marcmannus Colonienses, alii quoque tam
ex clericis quam ex laicis viri divi
tes in Hemmenrode conversi fuissent, · hemenrode ·
et in ordine confortati, quidam ex
secularibus et tam clericorum militum notus
et amicus, ait beate memorie domno
Gisilberto eorum abbati: Non sufficio
mirari quod tales viri in seculo tam
delicati, holeribus insipidis, pisa
et lente possunt uti. Cui ille re
spondit: Ego tria grana piperis appo
no, quibus eadem insipida pulmenta
ria ita condiuntur, ut pene nichil in
suis scutellis comedentes relin
quant. Mirante illo et non intelli
gente quod audierat, abbas subiunxit
dicens: Ego tibi exponam. Primum gra
num piperis sunt longe vigilie
matutinarum, secundum labor ma
nuum, tercium granum est desperatio
ferculi lautioris. Ecce ista sunt

ta grana, quibus appositis optimi sa
poris fiunt pulmentaria nostra. Et
puto vehementer quod monachi ma
gis peccent pisam suam sive lenti
culam propter tortiones vel humores
melancolicos vitando, quam nimis
ex illis sumendo. Si apposita sumere
noluerit, necesse est ut lautiora vel
appetat vel requirat. Si ea data fu
erint ex consuetudine pusillanimes
scandalizat; si negata ante tempus de
ficiet. Monachus vacuo ventre non
potest bene ieiunare, vigilare
aut laborare. Hinc est quod sanctus ber
nardus tales in quodam sermone
satis acriter reprehendit. Cibaria
nostra non sunt multum confortativa,
et ideo oportet nos ex eis sumere us
que ad satietatem. Novicius. Quid se
tiendum est de illis, qui per occa
sionem frequenter in seculo sunt,
et pene cottidie cibis delicatis ves
cuntur? Erunt ne equales fratribus
suis in mundo, qui cibis regularibus
Mo tormentantur? Non est meum illos
iudicare. Unusquisque secundum suum
laborem (mercedem) recipiet. Dicam tamen
de hoc cuiusdam laici sententiam satis
delectabilem contra quendam cardina
lem ioculariter prolatam. LXXVIII.

Sermo revelationis domini henrici
albanensis episcopi et cardinalis. An
no millesimo c. lxxx viii. dominus
missus a clemente papa tempori
bus friderici imperatoris predicare
crucem in alemannia contra sarra
cenos, quosdam sibi terre nostre mo
nachos ordinis cisterciensis assumpsit.
Die quadam cum simul equitarent,
et ipse diceret in generali: quis vestrum
dicet nobis aliquid boni? Respon
dit unus: Ille, demonstrato quodam
monacho laico, cuius nomen excidit.
Et preceptum est ei statim a cardinale
ut verbum proponeret exhortationis.
Ille primum se excusans, dicens lai
cum non debere litteratis aliquid loqui,
tandem sic exorsus est: Quando
mortui fuerimus, et deducti ad para
disum, occurret nobis sanctus pater noster
benedictus. Visis nobis monachis
cucullatis, cum gaudio introdu
cet. Viso vero henrico episcopo et cardi
nale, mirabitur infulatum eum, et
dicet: Quis enim es tu? Et ille:
Pater, ego sum monachus cisterciensis.
Respondebit sanctus: Nequaquam, mona
chus corniculatus non est. Tunc hen
rico satis pro se allegante, tandem
huiusmodi dabit sententiam, dicens hostia
riis sanctus benedictus: Ponite eum
supinum, et stomachum eius scinden
tes aperite. Si inveneritis ibi olera
insulsa, fabam, pisam, lentem,
pultes, cibos quoque regulares, cum mo
nachis intromittatur. Sin autem, si
pisces grossos et cibos seculares atque
delicatos, foris maneat. Deinde
conversus ad cardinalem, subiecit:
Quid illa hora dicturus es, pater
henrice? Ad quod verbum cardina
lis subridens, et monitionem commendans

Ego eundem venerabilem episcopum et mo-
nachum in ecclesia sancti Petri Colonie
adhuc puer audivi crucem predi-
cantem et plurimos ibidem vidi
signantem. Erat enim vir iustus et sanctus
manus suas ab omni munere excu-
tiens, et tam verbo quam exemplo
multos edificans. **Novicius.** Recor-
dor supra te dixisse iniquitatem
Sodome saturitatem panis et habun-
dantiam. **Monachus.** Verba sunt Ezechielis
prophete. Ut ait Moyses, antequam
subverteret Dominus Sodomam, omnis
eius regio irrigabatur sicut para-
disus Dei et sicut Egyptus; erat enim
nimie fertilitatis. Unde quia so-
domite comessationibus vacabant,
per libidinem exfluebant. Gula luxu-
riam plurimum accendit. **Novicius.**
Quid ergo? Estne periculosum si mo-
nachus pane saturaretur? **Monachus.**
Quod supra dixi de lenticula,
hoc modo dico de pane. In pane
Sodomorum, eo quod cibus sit princi-
palis, intelligitur copia omni-
um ciborum, quo illi habunda-
bant. Panis non vero, quia grossus est
et niger, magis est necessitatis quam
superfluitatis; et puto magis mo-
nachum peccare, si illum abhor-
reat vel delicatum requirat, quam si
eo satietur. Maxima quandoque in
pane solet esse temptatio. **LXXX.**

Domus est quedam ad Claramvallem grangio-
nis [?] gratia clericus venit delica-
tus valde. Cumque panem conventus [?], qui
tunc temporis valde grossus erat, et pisam
abhorreret, atque ex ipso timore non solum
famis, sed et future refectionis tabe-
sceret, nocte quadam Salvator ei in vi-
su apparuit, quo fratres vescebantur, frus-
tum panis in manu tenens, quem ei
porrexit et ait: Comede panem hunc.
Cui cum novicius responderet: Domine,
nequaquam vesci potui pane ordeaceo,
Christus vulneri lateris sui panem eun-
dem intinxit et porrectum comedere
iussit. De quo cum gustasset, factus est
sicut mel dulcis in ore eius. Ab illo
enim tempore panem sive cibos regula-
res quos prius vix tangere potuit,
cum multa delectatione comedit.
Hoc scias, quod diabolus eos quos de-
cipere nequit per gulam, decipere per indi-
scretam et indebitam conatur abstinen-
tiam. **LXXXI.** Sicut referre solent fratres
nostri seniores in Hemmenrode, sub
specie angeli demon cuidam mo-
nacho minus circumspecto per aliquot dies
in mensa formam dimidii panis os-
tendit, et ne plus simul sumeret per-
suasit. Obedivit ille demoni, et post
breve tempus tantam debilitatem cor-
poris incurrit, ut in sensu deficeret
et periret. **Novicius.** Dixisti supra gulam
prostravisse filios Israhel in deser-
to. Quod ergo incitamentum gule vide-
tur tibi maxime fuisse causa illius
plage? **Monachus.** Desiderium carnium. Cum enim **Monachus.**
Dominus dedisset ei manna, panem
angelorum, omne habens in se delecta-
mentum, ingrati tanto beneficio in

No.
hemmenrode

murmurabant contra moysen dicentes. Quis dabit nobis ad comedendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in egypto gratis. In mentem nobis veniunt cucumeres et pepones et cepe et allia. anima nostra arida est. Nichil aliud respiciunt oculi nostri nisi manna. Et in alio loco. Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo. Vides quanta ingratitudo, et cum quanto iurgio. Culpam mox pena subsequens deuidat. Adhuc inquit erant carnes in ore et dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus, et ecce furor domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. Sepe diabolus religiosos per carnes temptat nunc dormitantes nunc vigilantes, nunc visibiliter nunc invisibiliter. Quosdam vincit, a quibusdam vincitur. Novicius: De hys audire delectat exempla. Monachus: Exempla satis vera et manifesta tibi dicam.

lxxii. Non est diu quod monachus quidam apud nos defunctus est. Arnoldus nomine, colonie in ecclesia sanctorum apostolorum canonicus. Erat enim ante conversionem vir dives et delicatus valde. Iste mihi referre solebat quod per gulam multum temptaretur a diabolo, etiam cum leviter dormitaret in choro. Quadam nocte cum propter lassitudinem in choro stans oculos clauderet, scutellam carnibus plenam ante os suum sensit, de qua etiam more canino ut sibi videbatur comedit. Cumque sic bestialiter comedere erubesceret, caput quoque retraxit et satis dure parieti illisit.

lxxiii. Conversus quidam sicut sit ab ore eius audivi, cum die quadam auditor esset cuiusdam private misse in canone modicum quid dormitans, ex illusione diaboli ipsum super quod prostratus iacebat lignum dentibus rodere cepit, ac si aliquid masticaret. Et erat stridor dentium eius ut sonus muris testam nucis dentibus suis perforantis. Frater Richwinus cellerarius noster qui ad missam eandem ministrabat, hec audiens in orationibus suis impediebatur. Et cum postea converso loqui, interrogabat eum quid in missa stridentes habebat, dicens: non potui propter vos orare. Respondit ille: Credite mihi, ego comedi bonas carnes. Unde habuistis illas inquit? Respondit conversus: Diabolus infra illum canonem preparavit ori meo scutellam carnium bene refertam. Si non creditis, notate lignum in quo iacui, vestigia dentium meorum bene ibi repperietis. Et narravit ei quod licet a diabolo dormitans fuisset illusus, lignum tamen ex dentibus eius fuerat corrosum. Sic inimicus viros religiosos quos decipere per gulam non potest vigilando, ad minus illis illudere conatur dormitando. Audi nunc de quadam virgine, quam per carnes non dormitantem sed vigilantem

inuisibiliter temptauit. non tamen superata.
Virgo quedam de lxxxiiij Iuuencula nata domum patris et parentes
amore Christi deserens quibusdam femi
nis religiosis illius prouincie se soci
auit. cum quibus de ope manuum su
arum uictitans orationibus et ieiu
niis que uacauit. Cui uirtutibus dy
abolus inuidens anserem de domo
patris eius tulit et in tectorio in quo
cum ceteris feminis sedebat depo
suit dicens. Quid te misera fame
cruciasy? accipe et manduca. Cum
que illa diceret non licet michi ex eo
comedere quia de furto est. respon
dit diabolus. Nequaquam. de domo
enim patris tui tuli illum. Tunc uir
go. Non potes negare quin rapina
sit. Tolle anserem uelociter et resti
tue ubi rapuisti. Videns ille ni
hil se proficere feminis ridentibus
anserem leuauit et tuguriolo unde
eam rapuerat restituit. Testa
ta est familia domus patris eius
magnum se inter reliquos anseres
audiuisse clamoris strepitum. et
cum prefatum anserem tolleret.
et cum eundem loco suo restitueret.
Dicam tibi adhuc duo exempla.
per que scies qualiter diabolus eos
quos per desiderium carnium superat.
terreat et confundat. lxxxv.

Conuersus quidam sicut audiui
a quodam uiro religioso. carni
um desiderio temptatus. atque su
peratus. cum illas rapere erubesceret
sicut non licuit. die quadam assaturam
sibi preparatam cellario intulit. et
comedit. Erat enim officio cellarius.
et de ordine premonstratensi. Permissi
one dei diabolus quia aliud facere
non potuit. gulosum illum rapuit. et
in tecto campanilis in modum uesti
menti suspendit. Ubi cum hereret uel
potius a diabolo sustentaretur. cui da
tus fuerat ad terrendum potius quam ad
occidendum. clamauit ualide. fratrum
auxilium implorans. Qui eum ibi herere
cernentes. causam que ignorantes.
satis mirati sunt. et turrim cum
festinatione ascendentes. per fenestram
illum retraxerunt. lxxxvi.

Non est diu quod quidam ex mona
chis prumiensibus feria tercia an
te cineres in domo cuiusdam secularis
sacerdotis gulositates diuersas carnem
cum uino exquisito usque ad mediam
pene noctem comederunt. Et cum saciati
essent nimis. in ipso galli cantu
sacerdos uocans scolarem adultum
nomine Iohannem quem ego bene noui.
dixit. Certe adhuc comedemus. Va
de affer nobis gallinam quam inue
nies in pertica iuxta gallum sedentem.
quia ceteris pinguior esse consueuit.
et para nobis. Quam cum strangu
lasset et ueniret. apposita manu que in po
sita. cum se omnia intestina eius
simul eicere putaret. maximum buffo
nem eructauit. Cuius motum cum in ma
nu sensisset et proiecisset. uidisset
que quid esset. repentino suo clamore

omnes advocavit. Videntes galline
intestina in buffonem versa, conterriti a lo
co quidem recesserunt, intelligentes
opus esse diaboli. Hec michi unus fra
trum illorum qui interfuit et vidit
recitavit. Novicius. Magis me temp
tant pisces quam carnes, quia
istis michi vesci licet, illis non.
Monachus. Puto te recordari cum fi
liis israhel piscium quos comede
bas in egypto, id est seculo. Novicius.
Non possum quandoque non recorda
ri. Monachus. Ad memoriam michi revo
cant pisces isti magnam quandam
nequitiam cuidam incluso a dia
bolo factam.

Retulit michi frater (lxxxvii) beate memorie
Godeschalcus de Volmunstein,
quod die quadam diabolus fratri Her
manno incluso de Arnisberg in specie
hominis sibi noti scutellam attulit cum
piscibus. Ille eo quod adhuc mane
esset, dixit ut poneret et recederet. Cum
tempore quo erant preparandi in dis
co in quo prius nichil esse videbatur
nisi pisces, stercora reperta sunt equi
na. Novicius. Puto eundem virum re
ligiosum pisces desiderasse et penam
eiusdem peccati illusionem fuisse di
aboli. Monachus. Hoc satis probabile est.
Per hoc etiam quod filii israhel cum car
nibus et piscibus desideraverunt cepas
et allia, recordor cuiusdam periculo
se temptationis, in quam quidam penitens
per allia cecidit. lxxxviii.

Due cognationes militum in episcopa
tu sunt coloniensi tam multi

tudine quam divitiis et probitate for
tes satis atque magnanimes. Ex quibus
una illarum de villa Bacheim
originem ducit, altera de villa que
Gurzenich vocatur. Erant autem inter
eas quandoque tam valide et tam
mortales inimicicie, ut tunc tem
poris a nullo hominum sive episcopo sive
superiore domino possent sopiri, sed cot
tidie rapinis, incendiis et homi
cidiis renovarentur. At illi de Gur
zenich in terminis suis fecerunt
sibi domum munitam in nemore, non
quidem timore inimicorum, sed ut ibi
possent conservare quiete et simul procedendo
illos acrius impugnare. Haben
tes autem servum quendam origina
rium Steinhardum nomine, fidei eius
claves munitionis commiserunt.
Ille vero instinctu diaboli clanculo
nuntium adversariis direxit, promit
tens quod tam dominos suos quam muni
tionem potestati eorum traderet, nes
cio quid cause contra illos pretendens.
At milites de Bacheim traditionem
timentes, verbis eius minus ante
derunt. Quibus cum secundo ac tercio
eundem nuntium destinasset, illi
die prefixo se armantes et cum mul
titudine timore insidiarum veni
entes in loco domui satis vicino
sunt prestolati. Sicque ad eos proditor
egrediens, cum adhuc hesitarent, alla
tis omnium dominorum suorum ... castellu
lo meridiano tempore dormientium
gladiis certos illos effecit. Ad quos

armati intrantes. omnes occiderūt
seruū sedm q illi intrauerant. in
fua recipientes. Postea miser ille
de tā execrabili facinore territ9 et
cōpunctus: sedem aplicam adijt. n̄
culpam cōfitens. penitentiā satis
durā suscepit. s3 teptatione succū
bens. susceptā minime custodiuit.
Qui mox recurrens ad papam.
renouauit penitentiā. s3 n̄ pseue
rauit in obedientia. Cumq3 hoc
crebrius actitasset. domn9 penitē
tialis tedio affectus. se ab illo libe
rare volens: cōsiderans nichil eum
pficē dixit. Nosti aliquid quod
possis p pnīa suscipe et custodire.
Respondit ille. Nunq̄ allia co
medē potui. Certum ē m̄. quia
illoz carentiā. si p peccatis meis
suscepero: nunq̄ transgrediar.
Ad quod cōfessor respondit. Vade
et de cetō p peccis tuis magnus
allia non comedas. Egressus hō
urbem. in orto quodā allia cōspexit.
que ex inmissione diaboli mox
cōcupiscē cepit. Stans n̄ et allia at
tendēs: fortiter temptabat. Con
cupiscentia inualescēs n̄ sinebā
miserū abire. n̄ tam allia phibita
ausus erat attingē. Quid ubis m
moror. Tandem gula uicit obediē
tiam. ortum intrauit et comedit.
Cruda res. Allia de quibus nūquā
gustare potuit cum essent cocta
et accurate pparata. et ad comedē
dum sibi licita. cōtra uetitū cru

da manducauit et immatūa. Sic ui
liter in temptatione uictus. cum
multa cōfusione ad curiā redijt. et
quid egit recitauit. Que penitenti
alis cum indignatōe repellēs. ne s
de cetō molestus eēt. precepit. Quid
post hec miser ille fecit. nō audiui.
Nouic9. Misera est cōditio homīs.
que sic pna est ad transgssionem.
S3 dic queso. in quo genere gule
peccauit homo dei. qui comedēdo
in bethel a leone occisus est. Mona.
Non comedendo. s3 contā diuinū p
ceptū etiam ī tali loco deceptus
comedēdo. talem penā incurrit.
Quāta sit culpa illicita. siue etiā
licita cōtra preceptum comedē aut
bibē. nō nullis ē ostendā exēplis.

Magister absalon. lxxxviii.
Vir honestus et litteratus. in eccle
sia sci uictoris parisius canonic9 an
te hos annos in sprenkirsbach ab
bas est electus. Est enī idem monas
tium in epātu treuerensi. Ante qm̄
idem absalon. in locum electionis
sue ueniret. unus ex frib9 in uisu
noctis uidit. quod candela ardēs
pfatum monastiū intraret. q suo
lumine omniū frm̄ candelas quas
in manu tenebat reaccenderet. Int
ptatio uisus talis erat. qr is adue
niret qui disciplinā dissolutā re
pararet. frs n̄ abbas. honestas con
suetudines. qs in suo monasterio
didicerat induxit. int cetera pci
piens. ut tam sue cōgregationis frs

quam subiecte sorores, nec non et preposita earum ab esibus carnium omnes abstinerent. Contigit post hec quandam secularem matronam religionis habitum in insula sancti Nicholai suscipere. Pertinet autem idem monasterium ad Sprenkirsbach. In die reclusionis supradicte femine, amicis eius cum preposito sanctimonialium, nomine Florino, viro pinguissimo et bene mihi noto, convivantibus, cum ipsi carnibus vescerentur, et ipse piscibus propter mandatum abbatis sui Absalonis, videns in scutella clerici iuxta sedentis carnium assaturam concupivit, immissaque manu morsellum rapuit, et cum quadam iocunditate in os suum misit. Mox iusto dei iudicio idem morsellus in guttur inobedientis integer descendit, ita ut meatum eius obstruens, nullo conatu posset in os revocari. Quem de mensa trahentes, cum iam eversis oculis putaretur esse suffocandus, Henricus monachus et camerarius noster, tunc decanus Monasteriensis, sicut ex eius ore audivi, pugno tam valide collum illius percussit, ut morsellus inferius erumperet. Et cognoverunt omnes, quod dolor ille atque confusio pena peccati foret inobedienti preposito. Et hoc pro certo scias, quod sicut diabolus plures ut dictum est temptat desiderio carnium, ita et vini. lxxx.

Monachus quidam ordinis nostri officio cellerarius, die quadam post completorium opere ut post patuit diaboli, intollerabiliter sitire cepit. Temptatus igitur tam valde, cum fluctuaret et cogitaret utrum sibi contra regulam esset bibendum, vel cum periculo vite abstinendum, tandem victus proposuit intrare cellarium et bibere. Intrans vero intus oratorium, cum ante altare quoddam transiret et multum tempore de potu cogitans inclinaret, in se cum paululum perstitisset, erubescens ad idem altare rediit, stetit, et cum multa reverentia inclinavit. Levans autem caput, demonem in specie monachi nigerrimi iuxta se stare conspicatur, huiusmodi verba proferentem: Pro certo tibi dico, si non fuisses reversus ad inclinationem, ego tibi talem potum in cellario propinasse, quem digerere vix posses quamdiu viveres. Hora eadem diabolus disparuit, et omnis temptatio immo et sitis cessavit. Hec mihi retulit dominus Eustachius abbas de Hemmenrode, asserens ante annos vii contigisse. Novicius: De cetero studiosior ero ad inclinandum profunde. Monachus: Diabolus omnem odit humiliationem, illam maxime per quam homo deum cognoscit suum creatorem, se creaturam. Quando hoc videt hominem devote exhibere se deo, quod ipse facere contempsit, volens illi similis esse, sustinere non potest, fugit confusus. Unde abbas Philippus de Otterburg, cuius superius memini, vir prudens et litteratus, sorores de insula sancti Nicholai, sicut mihi

tetulerunt. docuit dicens. Quando temptat uos diabolus, p[ro]sternite inclinate in locis debitis, et statim fugiet a uobis. Loca inclinationi debita sunt altaria, et ubicumque exposita est imago crucifixi, et reliquie sanctorum. Ad gloriam patris etiam inclinamus in uno et abbreuiamus et in multis locis. in quibus ordo hoc precipit. Vis nunc audire de quodam. quem gula et maxime appetitus uini. de ordine traxit? Nouitius. Volo. quia multi uini desiderio afficiuntur. Vinum apostotare facit etiam sapientes. Monachus. Dicam tibi uisionem terribilem. quam ab eius ore audiui. cui datum est illam uidere.

Quidam ex senioribus. XCI. fratribus nostris hermannus nomine cantoris officio uir bonus et disciplinatus. ante paucos annos defunctus est. Ipse plures habuit uisiones. ex quibus unam presenti loco exempli causa inseram. Cum nuper monachus factus fuisset in hemenrode. aliquem quendam monachum. tam in choro quam in refectorio, p[ro]ximum habebat. Ante huius ora quandoque in choro infra psalmodiam. amphoras cum uino uidit. Amphoras ut dixi oculis uigilantibus uidit. uini odorem sensit. sed manus tenentes uidere non potuit. In quibus ille cogitando delectabatur. hec ante eius oculos opere diaboli formabantur. Vidit etiam et ursum cum dormitaret nocte quadam ante illum erectum stantem. brachia super pectus eius ponentem. cuius os dormitantis auri coniungebatur. Non multo post secundum quod ei sua sum fuerat a diabolo apostatauit. Nec sine causa diabolus illum per ursum extraxit. Ursus dicitur quasi orsus. eo quod ore fetum suum formet. et diabolus ita informauit illum scurrilitate et uerborum. ut ob loquacitatem eius suita regibus quam principibus multum sit acceptus. Vocatur enim henricus cognamento fig. Susceptus a domno gisilberto abbate in nouicium. mox ut eum per confessionem cognouat nigrum monachum fuisse. cappam illi mutauit in cucullam. Fertur etiam fuisse in ordine premonstratensi. Prius tamen ut audiui. feminam simulans. pro femina in claustro cuiusdam sanctimonialium fuis receptus. quasdam corrupit. et nonnullas impregnauit. Nam usque hodie histrionis officio fungitur. et forte hiis peiora operatur. Hec de gula sufficiant. quia ad uitium luxurie festino. De luxuria. XCII.

Luxuria est ex immundis descendens desideriis. lubrica et effrenata mentis et carnis prostitutio. Huius filie sunt. amor sui. odium dei. affectus presentis seculi. horror uel desperatio futuri. precipitatio. inconstantia. inconsideratio. cecitas mentis. Gradus luxurie sunt. fornicatio. stuprum. adulterium. incestus. contra naturam. Luxuria sicut et gula. mala plurima [illegible] operata est in mun

do. Luxuria diluuii precipua cau
sa fuit. ipsa penthapolim sulphure et
igne consumpsit. Luxuria ioseph sanc
tum incarcerauit. ipsa multos fili
os israhel in deserto prostrauit. hoc
factum est quando peccantes cum madi
anitis. initiati sunt beelfegor. Lux
uria samsonem fortissimum ligauit.
infirmauit. excecauit. ipsa et filios
hely gloria sacerdotii. simul et uita
priuauit. Dormiebant enim cum mu
lieribus que cubabant ad ostium taberna
culi. Luxuria dauid dominum electum ad
ulterium fecit et homicidam. ipsa sa
lomonem sapientissimum infatuans per
duxit ad ydolatriam. Luxuria su
sannam condempnauit. iohannem bap
tistam decollauit. De luxuria dicit
dominus per osee. Omnes nequitie eorum
in galgal. id est in uoluptatibus. ibi
exosos habui eos. Dicit et iohel de illa.
Computruerunt iumenta in stercore
suo. id est in fetore luxurie. Vehe
moth secundum iob dormit in locis hu
mentibus. id est in luxuriosis. In euan
gelio duobus se excusantibus. is qui ux
orem duxit simplicius respondit dicens.
Vxorem duxi. uenire non possum.
Nouitius. Quid est quod dominus in e
uangelio aperte prohibet gulam et fuga
tiue luxuriam. De illa dicit. Vide
te ne corda uestra grauentur in crapu
la et ebrietate. Deinde ait. Sint lumbi
uestri precincti. Monachus. Nouit creator
totius nature. de gula luxuriam
oriri. illius quoque fomentis nutriri. Ge
nitalia uentri coniunguntur. ac si dicat
dominus. Ne fias luxuriosus. gule
indulge parcius. Sine cerere et ba
cho friget uenus. Tria sunt que fo
mitem luxurie inflammant. uictus in
moderatus. uestitus preciosus. ocio
sitas. hec tria propheta fuisse dicit ini
quitatem sodome. uidelicet saturita
tem panis. id est gulam. superbiam
uite. scilicet superfluitatem uestium.
per que libido prouocatur. et ocium ipsius
et filiorum et filiarum eius. Multa
mala ut dicit salomon. docuit oci
ositas. Dauid propter ocium. peccauit
cum bersabee. Vnde quidam ait. O
tia si tollas. periere cupidinis ar
tes. Mala bestia est luxuria. castita
tis impatiens. Nulli seruit. parcit
uix aliquem quiescere sinit. Excitat dor
mientes. excitat uigilantes. nunc per
motus naturales. nunc per cogitatio
nes. nunc per formas oculis subitas.
Temptat incipientes. temptat profici
entes. temptat perfectos. Nouitius. Sa
tis audiui luxurie pericula. audi
ui et contra illam medicamenta. nunc
peto ut subiungas exempla. Monachus.
Non de illis dicere uolo. qui lux
urie consentientes ceciderunt. sed qui ab
ea temptati et conquassati. dei gratia
conseruati sunt. x. c. iii.

Miles quidam diues et honestus mo
re ecclesiastico ab uxore sua sepa
ratus. ad quandam domum ordinis
nostri. gratia conuersionis uenit. Cui omnia
sua contulit. tali pacto. ut domus

eadem uxori quamdiu viveret certam assig-
naret pensionem, que in loco religio-
so vitam permitteret ducere religiosam,
solo nominare domum sive militem,
ne forte aliquam ex hys que dicturus
sum, quia adhuc vivit, sustine-
at verecundiam. Sed eo novitio in-
terim diabolus illam stimulavit,
ut a proposito resiliret, maritum quo-
que iam in finem conversum repeteret.
Dum sic nichil proficeret, cum ami-
cis ad monasterium insidiose ve-
niens, ut sibi cum illo extra sep-
ta monasterii loqui liceret, peti-
vit et obtinuit. Quem milites
rapientes et in super equum trahentes
abducere conabantur. Ille vero in contrarium
ex una parte levabatur, in tantum ex
altera parte deorsum labebatur. Tan-
dem nichil videntes se proficere, cum
magna tristicia sunt. Tunc illa si-
luit toto anno illo. Finito anno
probationis, exigente necessitate, as-
sumpto secum monacho venit
in domum suam, in qua supradictam
reperit matronam. Illa simulans se
velle ei loqui secretius, in came-
ram duxit, clauso quoque post illum
ostio clanculo amplecti ac deoscu-
lari cepit. Sperabat enim quia si
illum ad peccandum inducere posset,
quod deserto ordine ad ipsam re-
diret. Sed filius integritatis Christus, qui
innocentem puerum Joseph libera-
vit de manibus adultere, eripuit
et hunc militem suum ab amplexibus

illicitis sue legitime. Nam de brachi-
is eius se excutiens illesus exivit, et in
igne non arsit. Rediens hic in domum
suam dicere potuit cum Salomone: Inve-
ni amariorem morte mulierem, que la-
queus venatorum est, et sagena cor eius,
vincula sunt manus eius. Cui multo
congruit quod subiungitur: Qui pla-
cet deo effugiet illam. **Novicius:**
Grandis temptatio hec. **Monachus:**
Grandior ista fuit que sequitur. **XC IIII**

Iuvenis quidam coloniensis,
Richwinus nomine, novitius factus
est in domo nostra. Hic cum satis de-
vote ac quiete per aliquod tempus in pro-
batione ageret, ordinem quoque suum dili-
geret, diabolus paci ac saluti eius
invidens per quandam sanctimonialem
beate Cecilie, tam dicte civitatis, tan-
tam guerram in eius corde movit,
tantis libidinum stimulis carnem eius
inflammavit, ut quiescere non posset.
Litteras revocationis ipsa dictavit
et scripsit, in quibus eum arguit de
conversione, hortabatur ad reditum, dicens
se ipsam, domum et prebendam, vel si
qua haberet, in eius debere esse potes-
tate quamdiu viveret, si redire vellet.
Has litteras cum misisset per puerum,
et ille quereret novitium, Henricus no-
vicii eiusdem germanus, qui hodie cel-
lerarius noster est, sermo occurrens,
et hoc ipsum quod postea evenit formi-
dans, non permisit ut ei loqueretur,
precipiens ut ocius exiret de curia.
Qui tamen novitium in oratorio pres-

tolans: litteras poneret, et abiit. Quod
ut legit, mox totus incanduit, ac si
telum ignitum cordi eius infixum
fuisset. Ab illa hora cum temptare
tur nimis, ita ut singulis horis ad
seculum redire proponeret, semper tamen per gra
tiam oratione atque exhortatione de
tentus est. Die quadam cum esset
solus in probatione, et valde fluctu
aret, super terram se pronus prostravit,
pedes super limen celle extendit, vo
ce satis alta clamans et dicens: Diabo
le, nisi vi pedibus hinc me extrahas,
non te sequar. Tandem per dei gratiam
triumphans, factus est monachus. Requi
situs a me, si adhuc aliquas de supra
dictis cogitationibus sentiret reliqui
as, respondit: Vere frater Cesari,
temptationes que tunc temporis sedebant
cor meum, modo vix vestimenta mea
attingunt. Postea maior cellararius
apud nos factus, in eodem officio de
functus est. Ecce sic diabolus quan
doque per carnis incentiva temptat in
cipientes, temptatur et proficientes.

Hemenrode

Retulit michi abbas Hermannus, XCV.
eo tempore quo prior fuerat in Hemen
rode, iuvenem quendam monachum
ibidem per carnis incentiva graviter
fuisse temptatum. Qui cum idem iu
venis eandem temptationem qua mi
nus afficiebatur cum lacrimis confes
sus fuisset, consolatus est eum prior et
ait: Quando stimulus carnis te
impugnat, sic diabolo voce satis al
ta dicere debes: Diabole, confessor meus
precepit tibi ut cesses me temptare.
Postea cum idem temptaretur, et temp
tatio eadem maxime invalesce
ret, simpliciter et valde confidenter vo
ce satis clara sicut edoctus fuerat
contra demonem clamavit dicens: Dia
bole, confessor meus precepit tibi ut ces
ses me temptare, contra votum confessio
nis. Ad hanc vocem diabolus, spiritus vi
delicet fornicationis, confusus fugit,
et temptatio a iuvene cessavit. No
vitius: Unde habes quod temptatio ta
lis sit a diabolo? Monachus: Apostolus sti
mulum carnis appellat angelum Sa
thane, eo quod ipsum excitet et infla
met. Novitius: Ut audio, confessio con
tra carnis temptamenta multum est
necessaria. Monachus: De hoc satis in pre
dentibus dictum est in distinctione
ipsius confessionis. In confessione enim
peccati fomes debilitatur, temptatio
cessat vel temperatur, gratia augmenta
tur, confitens consiliis animatur, dia
bolus confunditur et enervatur. Cum alio
quidem tempore supradictus monachus
durius satis eadem temptatione
vexaretur, supradictis verbis ex consilio
sui sacerdotis etiam hoc adiecit:
Quid me vexas, o diabole? Ipse
potens me plus temptare quam
te permisit dominus, ipse est do
minus tuus. Qui statim levius
sensit, quia spiritus ille superbus pondus
verbi suam elationem deprimentis
portare non potuit. XCVI.

Hemenrode

Alter quidam monachus isto de quo

iam dõn est· etate maturior· & in
obseruantia religionis feruentior·
a spũ luxurie· multifarie multis
q; modis & diutius impugnabatur·
Tempore quodã cum esset in infirmi
torio· & dictis matutinis in angu
lo claustri stans· veniã peteret cũ
angelica salutatione· diabolus post
tergum ei[us] veniens· sagittam igni
tam post eum direxit· ita ut illã
monachus videret iuxta oculos
suos volitare· fulgurare· & ex re
pulsione parietis scintillare· Qui
cum sic terrere n[on] posset· neq; fuga
re a loco orationis: tantũ· circa il
lum strepitũ excitauit· ut simpli
ces tegulis pauimenti i[n] quo sta
bat· cursus monachorum discurrē
tiũ atteri viderentur· Qui cũ de
tali fantasmate· nichil curaret· et
cõpletis orationibus abiret· quasi
multitudinē maiorem post se ue
nientiũ audiuit· Alio tempore
spiritus fornicationis· cuius anhelitus
prunas ardere facit· corpus eius
igne libidinis intolerabiliter suc
cendit· Cuius importunitate uenã
bilis uir ille cõfidens: in hec uer
ba alta uoce prorupit· Quid me
tam crudeliter crucias o diabole
Non enim amplius facere potes· qũm
a deo permissus fueris· Dominus meus
ipse est etiam & dominus tuus· Doc
trina est predicti cõfessoris· ad quã
uocē· tali ordine temptator ab eo
discessit· Verbis quidē p[re]latis:

mor cepit in uertice eius· quasi aliq[ui]d
motabile serpere· & paulatim per uiscera an
tes usq; ad collum descendere cum su
dore· Deinde per scapulas & latera· per
coxas & crura sensim se trahens per
talos exiuit· Sicut in cõfessus est i
dem monachus· ita spiritus ille ut ita dicam
est· gradatim descendit· ut sentiret in u
no loco & n[on] in alio· Exiit tumor ut per
pedes exiens fugit· ignis ab eo exci
tatus refriguit· & temptatio omnis
cessauit· Nouit[us] quoniam si aliq[ua]m oc
casionē prebuit spiritui fornicationis·
sic terribiliter se cruciantis· Mona
sicut ab eius ore audiui· die qua
dam cum uisitaret cum abbē in
quodam claustro sanctimonialiũ· matro
na quedã eiusdem congregationis·
quem ante cõuersionē bene nouerat· bra
chiũ suũ super collũ eius posuit· o
culos in eum defigens· Et cõsiderasset
plus quam oporteret· tunc quidem nichil
ex hoc temptationis sensit· sed postea
quando diabolus illam oculorum de
scriptionē menti eius reduxit· ita
temptatus est ab illa hora & postea
per annos aliquot· ut eum uiuē te
deret· Quanto enim quis perfectior est·
tanto plus sensus suos restringere de
bet· tactum maxime & uisum· Tac
tum: quia sicut in uitas patrum legitur
corpus mulieris ignis est· Visum:
quia mors ingreditur per fenestras oculorum.
Quantũ tamē monachus iste in temp
tationibus meruit· sequens sermo
declarabit· Cum esset frater in

claustro supratactus hermannus nunc ab
bas loci sancte marie. iam dictus mona
chus. nocte quadam temptabatur gra
uissime et fuit eadem temptatio non
tam ualida. sed et periculosa. et sicut
ex eius relatione cognoui. talis erat
status eiusdem temptationis. ut in
tam breui morula sicut quis ma
num posset uertere. ei satis fecisset si
uoluntas peccati affuisset. Puto
tamen quod fuit de incentiuo carnis.
Impugnabatur fortiter. restitit uirili
ter. uicit feliciter. In eadem ebdoma
da uenit ad eum conuersus quidam sim
plex de grangia. dicens se uelle ei
loqui secretius. et cum dedisset ei
copiam. ait. Domine. in hac septima
na uisum est michi in somnis. quoniam
coram me staret columpna fortis. et
ferrum infixum erat eidem colump
ne. pendebat quoque in clauo illo fer
reo corona pulcherrima. quasi co
rona imperatoris. et affuit quidam
pulcherrimus dominus. qui ambabus ma
nibus tollens de clauo coronam. po
nens quoque illam in manibus meis. sic
dicens. Accipe coronam istam. et defer
eam illi monacho. designans eum ex
nomine. quia hac nocte meruit eam.
Igitur prior qui temptationem monachi
nouerat. uisum intellexit. et interpre
tatus est columpnam fortem. mona
chum fuisse in temptatione sua in
superabilem. clauum qui etiam de cali
be fuisse uidebatur. duram quam pati
ebatur temptationem. coronam. de labo

re mercedem. Qui uicerit inquit dominus
faciam illum columpnam. in templo
meo. Et corona appensa sit columpne.
idest quod merces debeatur uictorie.
testis est apostolus qui dicit. Bonum certa
men certaui. cursum consummaui.
fidem seruaui. de reliquo reposi
ta est michi corona iusticie. Nouicius.
De quo certamine loquitur hic apostolus.
Monachus. De eo quod fit contra hostem
triplicem. carnem. scilicet mundum
et diabolum. Tantum deo placet fi
delem propter conseruationem innocen
tie pacis tempore semper dimicare
cum uiciis et concupiscentiis. quantum
illi placet. si tempore persequutionis
semel corpus exponat gladiis atque
tormentis. Unde ecclesia psallit. Plus
currit in certamine confessor iste
sustinens. quam martir celum sufferens fundens san
guinem. Nouicius. Mirari non desi
no. quod deus qui est summa mun
dicia. uiros religiosos. sanctos atque
perfectos. tam inmundis temptatio
nibus. et quandoque diu uexari per
mittit. Monachus. Hoc fieri creditur ex dis
pensatione diuine pietatis. dua
bus de causis. uidelicet ad custodi
am humilitatis. et ut habeant materiam
exercende uirtutis. Quis in hoc mun
do maior apostolo. Ipse est qui dicit.
Ne magnitudo reuelationum ex
tollat me. datus est michi stimulus
carnis mee. angelus sathane qui
me colaphizet. propter quod et cetera. Sic
dicit scriptura. relicte sunt reliquie

+ quam martir celum sufferens

inmundarum gentium in terra promis-
sionis, ut exprimitur in eis Israhel. Nam
cum Domino placuerit, una hora tempta-
tiones in nobis fortissimas compes-
cit. Clarmanie sacerdos. xc vii. Fuit
quidam religiosus, et si tamen adhuc
vivit, genere nobilis, sed virtutibus no-
bilior, nomine Bernardus. Iste tempore
quodam a Sathana per stimulum carnis
ita est vexatus, ita turbatus, ut iam pro-
poneret temptationi omnino cedere, atque
post plurimos sudores ad seculum re-
dire. Confessus fuerat passionem eandem
semel, secundo et multociens, sed non
cessavit. Tandem quasi victus ac-
cessit ad priorem, petens sibi cappam
dari, dicens se velle redire ad se-
culum, eo quod non posset carere muliere.
Multis precibus vix prior obtinuit,
ut expectaret illa nocte. Expecta-
vit, et Dominus qui salvat sperantes
in se, consolatus est eum nocte illa in
somnis, sicut et beatos illos ma-
gos, quibus precepit ne redirent
ad Herodem. Vix tenuiter obdormi-
erat, et ecce conspexit eminus virum
horribilem in effigie carnificis,
ad se properantem, et cultellum longum in
manu tenentem. Sequebatur quoque e-
um canis magnus et niger. Quo
viso contremuit. Nec mirum. Ille vero
multum impetuose arreptis eius ge-
nitalibus abscidit, canique proiecit.
Que ille mox devoravit. Evigi-
lans autem ex horrore visionis, pu-
tabat se fuisse eunuchizatum. Quod
verum ita erat, etsi non ut visio osten-
dit cultro materiali, sed gratia tamen spirituali.
Mane veniens ad priorem, dicebat
se liberatum a temptatione, visionem
illi per ordinem exponens. Et glorificantes
fratres Dominum, qui tam mirabiliter
et tam celeriter liberavit servum suum
Bernardum. Adhuc virgo dicitur esse
carne, et est hec historia satis celebris
in ordine nostro. Novicius: Si sancti viri sic
turpiter temptantur, non ammodo me
scandalizo tantum, ut hactenus confiteri
meas inmundas temptationes. Tim-
ui ne confessores me despicerent, tur-
pia confitentem. Monachus: Si sunt con-
fessores discreti, non debent accusantes
se spernere, sed consolari, ne similem temp-
tationem incurrant. Hoc cuidam sacer-
doti sancto et decrepito contigisse cogno-
vi. Vita domini Everhardi. xc viii.

Colonie parrochiam sancti Iacobi apostoli
sacerdos quidam sanctus et religiosus
regebat, quem splendor multarum vir-
tutum illustrem fecerat. Erat autem
litteratus, humilis, castus, affabilis,
pauperum pater, religiosorum suscep-
tor, devotus christiane religionis ama-
tor, Deo carus, toti civitati acceptus.
Ipse est dominus Everardus, predicte ecclesie
plebanus, qui conversionem abbatis nostri Gevar-
di providit, sicut dictum est in prima dis-
tinctione capitulo septimo. Ea que de se
beatus Iob enumerat bona, huic viro
copiose satis gratia contulerat divina.
Tempore quadragesimali cum civium
filii, iuvenes divites ac delicati, co-

sciunt peccata sua, maxime carnis incentiva, que fomentare multum solent cibaria delicata, quia tales in nullis se expiebat passiones. Dicitur quandoque illos quando expediret arguit dicens: Turpe est quod homines christiani motibus tam turpibus agitantur; et scandalizavit pusillos, aliquam illis ingerens desperationem. Sed iustus et misericors deus, qui Petrum ob gregis salutem cadere permisit, servum sibi dilectum flagello temptationis erudivit, ut subditis sciret compati passioni certi pruritus similis, ita ut dicere posset cum apostolo: Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee, angelus sathane, qui me colaphizet. Ex hoc in se ipso didicit, quomodo aliis deberet mederi.

Tempore quodam cum ~~~~~ fri. abbas Hermannus de quo supradictum novitius monachus esset, stimulo carnis plus quam ei placeret temptaretur, et audita fama sanctitatis eius, ipsum adisset, sperans se meritis precibusque illius aliquid posse relevari, ad missas se preparantem ipsum invenit. Cui cum propter temporis confessionem facere sicut consueverat non posset, in aure ei secretius dixit: Pater, graviter patior stimulum carnis; orate deum ut liberet me. Quem cum ille respexisset, quasi ex abrupto clamosa voce respondit: Certe ego simile patior; quid ergo pro vobis orare potero? Et sicut michi retulit idem Hermannus, ex hoc ipso edificatus recessit, quod hominem sanctum et senem sibi similia pati cognovisset. De quo narravit mihi sacerdos quidam religiosus, qui satis de vita eius noverat, quod quotiens osculum pacis alicui clericorum in missa porrigebat, magis illum timore temptationis ore in aliqua parte faciei tangeret quam osculatetur.

Quia virtus in infirmitate perficitur, tempore quodam dominus dilectum tam valido dolore capitis, quem etiam glosa una in apostolo vocat stimulum carnis, temptavit et afflixit, ut illum vivere taederet. Qui cum minus orare posset aut legere, adiit quendam medicum peritum, rogans sibi propter Christum contra dolorem tam continuum aliquod dari consilium. Ille magis appetens pecuniam quam medicinam, respondit: Si dederitis michi quinque marcas, bene curabo vos. Cui cum diceret vir sanctus: Quinque marcas non habeo, dimidiam autem libenter impendam, respondit physicus: Pro tantillo nolo laborare. Tunc ille: Si haberem quinque marcas, prius darem eas pauperibus quam vobis; infirmitatem meam deo committo summo medico. Hoc cum dixisset vir beatus et recessisset, in ipsa hora dolor capitis totaliter eum deseruit, et impium medicum invasit. Nichil de infirmitatis quantitate minuebatur, nichil de modo et qualitate mutabatur. Et tunc poterat ei illo evangelico exprobrare: Medice, cura

te ipsum. Hoc miraculum quidam canonicus sancti Severini nomine Rudolfus arte medicus recitavit. Novicius: Quia huius venerabilis sacerdotis fama valde celebris est in urbe Colonia, peto ut si aliqua de illo nosti edificatoria, dicere mihi non pigriteris. Monachus: Ex operibus eius plurimis pauca perscripsi, que tecum communicabo.

[Margin: Aliqua de eodem sacerdote facta in vita et morte audienti]

Dum die quadam corpus domini deferret in piri de ad infirmum communicandum, et devenisset in stratam altam et angustam, quam ego sepius ambulavi, est enim platea eius nimis lutosa atque profunda, obvios habuit asinos frumento oneratos. Sacci enim parietem ex parte una contingebant, ex altera de strata dependebant. Scolaris vero qui precedebat cum laterna, magno cum labore nunc asinos impellens, nunc ab ipsis impulsus pertransiit. Sacerdos hec videns, et quod vir senex esset ac debilis considerans, pallere cepit ac tremere, timens ab asinis impelli, et in luti illius profunditatem cum sacramento precipitari. Necesse erat ut temptatio talis visum preberet, quatinus fides eius amplius clarescere(t). Cernens humanum deesse auxilium, ab eo quem portabat inspiratus in hec verba prorupit: Quid est quod agitis o asini? Numquid non consideratis quem gestem in manibus meis? State, descendite, date honorem creatori vestro. In eius siquidem nomine vobis precipio.

Mira obedientia animalium brutorum. Ad vocem sacerdotis simul omnes steterunt, simul descenderunt. Accessit miraculum miraculo. Cum esset descensus laboriosus, non sunt lapsi sacci de dorsis asinorum. Quorum obedientiam vir sanctus admirans, deum quoque glorificans, sine periculo ad infirmum pervenit. Hoc factum satis celebre est usque hodie in civitate Colonia. Quante fuit humilitatis, lectio sequens declarabit.

Solebat ex consuetudine pauperes ad prandium suum vocare. Inducti sunt die quadam duo, ex quibus unus ita erat infirmus ipso quoque aspectu tam horridus, ut alter cum illo manducare recusaret. Fuit eis mensula ex opposito sacerdotis preparata. Quod cum vir dei considerasset, pauperem despectum vocans, et in paupere Christum honorans, sellam illi contra se ponere iussit, et ex una scutella, uno quoque cipho cum eo comedere et bibere non contempsit.

Dicitur etiam fuisse consuetudo ei, delicata cibaria tum propter socios et hospites, tum propter infirmos pauperes, quos in domibus lectis decubare noverat, sepius preparasse. Omniaque sibi apposita fuissent diligentius illa conspexit, odorem hausit, manum intinxit, ut sic appetitu provocato amplius temptaretur, et eis propter Christum non utendo plus mereretur. Deinde dixit puero: Vade, defer scutellam istam vidue illi, vel tali pauperi, sive infirmo, quia mag

indigent quam ego. Cum huius
modi operibus lucerna illa ardens lu
ceret in domo dei, placuit deo ut
per talem occasionem amplius adhuc cla
resceret. Dominus Philippus Coloniensis
archiepiscopus dum propter castra que eme
rat beato Petro multis debitis esset
obligatus, dictum est ei a quibusdam
quod plebanus supradictus multam haberet
pecuniam repositam. Consilii fuit qui
pecuniam accommodaret. Negante
sacerdote quod pecuniam non habe
ret, datis arce sue clavibus, nichil
in eis inventum est, nisi calciamen
ta bovina et uncta, que ad usus
pauperum comparaverat. Reversi cum erube
scentia qui missi fuerant, nuntia
verunt hec episcopo. Qui sibi timens si
cut audivi a quodam sacerdote, per
eundem venerabilem sacerdotem misit, et
ad pedes illius se prostravit, de il
lata iniuria veniam postulans.
Ordinem nostrum specialiter dilexit, et cum
vellet in eo converti, a quibusdam abba
tibus eiusdem ordinis est avisus,
ut intellexi, scientes vitam eius esse
sanctissimam et personis secularibus val
de necessariam. Cum esset decrepite
etatis, virtutibus consummatus migravit
ad dominum, sepultusque est in ecclesia
beati Georgii martiris. Novicius.
Si virum tam sanctum et tam senem luxu
ria temptavit, non miror si iuve
nes invadit. Monachus. Sicut dixi,
luxuria nulli parcit etati.
Luxuria coluber est in via, ceras
tes in semita, mordens ungulas equi
ut cadat ascensor eius retro. Ecce exemplum.

Non est diu quod in Susatia xxxviii. pla
tea clericus quidam fuit peregrinus,
Hermannus nomine, etate iuvenis, corpo
re procerus, pulcher aspectu. In hunc fe
mina quedam eiusdem civitatis ei
ius oculos iniecit, adeo ab illo in
flammata, ut diceret: Si volueris
meis amplexibus uti, omnia mea
tua erunt. Cuius verba vel promissa
cum iuvenis memor sancti Ioseph
despiceret, et illa nichil se proficere cer
neret, de oppressione illum coram iu
dicibus accusavit. Qui cum negaret
nec ei crederetur, missus est in claus
trum murorum, locum scilicet dampnatorum. Illa stimulante luxuria
a clerico se dementatam simulans,
murum cum scala ascendit, deorsum
se precipitavit, iuvenem amplexatur,
ad commixtionem illum sollicitans. Sed
sic profecit. Hoc cognito iudices ex
herentes innocentem, tamquam malefi
cum et magum miserunt in ignem. Qui
cum arderet, ita ut patenter costis
pulmo eius videretur, salutatio
nem angelicam, id est Ave Maria,
et ceteram, cunctis audientibus decan
tavit. Maior unus de circumstantibus
mulieris cognatus, titionem arden
tem arripiens, orique eius immittens,
ait: Ego auferam tibi orationes istas,
et suffocavit eum. Quid plura?
Mortuus est, et in campo ossa eius
sepulta. Ad cuius tumbam sepius

visa sunt luminaria, et diversa contingunt miracula. Tertium si parentes pro scelere adulterii coram canonicis sancti patrocli se prostraverint veniam postulantes, et pro nece iusti penitentiam suscipientes. Super cuius tumulum ecclesia fabricata est. Juvenem hunc luxuria per feminam ut coluber in via, id est manifeste persuasit, et corpus eius interemit, et non superavit. Alteri cuidam facta est cerastes in semita hoc modo. c

Conversus quidam vir bonus ac devotus, quem ego bene novi, cum ante annos paucos navem portantem vinum monasterii sui deduceret in flandriam, nocte quadam ancilla hospitis sui, dum secundum consuetudinem lectum illi in solario domus preparasset, sibi aliud ad pedes conversi stravit. Conversus cum dicto completorio isset cubitum, et esset quoque lucerna extincta, illa silenter vestes exuit, in lectum preparatum se reclinavit, nudis pedibus conversi plantas pulsans, et quia ipsa foret vix sciendo se prodens. Non has cerastis insidias conversus observaverat, estimans alicui virorum eundem lectum fuisse preparatum. Mordebat illa ungulas equi, id est conversi, sed ascensor eius scilicet spiritus per consensum non cecidit retro, quia mox ut vocem mulieris audivit, ilico surrexit, vestes induit, et ad fenestras solarii vadens orationes suas dicendo ora-ne illic expectavit. Ista diutina expectatione suspensa, tandem confusa descendit. Novicius: Quid est cerastes? Monachus: Serpens habens cornua omni ferro duriora, ad instar gladii ex utraque parte incisiva. Unde greci cerasta vocant cornua. Luxuria cerastes est, que non solum animam interficit, sed et corpus irreparabiliter corrumpit. Omne enim peccatum extra corpus est, teste apostolo, qui autem fornicatur in corpus suum peccat. ci.

Recordor cuiusdam sacerdotis in ordine regularium positi, quem nimis insidiose nimisque periculose luxuria per feminam cornibus suis ventilavit. Cum enim graviter infirmaretur, dictum est ei a medico, immo per medicum a diabolo, quod convalescere non posset nisi misceretur mulieri. Hic spe vite presentis immemor future, feminam cognovit, nec tamen ei profuit, immo magis obfuit, quia post paucos dies defunctus est. Sicque suasu antiqui serpentis tempus penitentie factum est illi tempus luxurie. Judicium anime deo committo. Hec in eadem domo in qua positus fuit a quodam sacerdote eiusdem ordinis michi relata sunt, quem et ego facie et nomine novi. Novicius: Estne preclara sententia sancti Iob: temptatio est vita hominis super terram, de utroque sexu intelligenda? Monachus: Est, quia hoc nomen homo utrumque sexum comprehendit, et eisdem motibus utrumque

sexus subiacet. Sicut enim diabolus per feminam viros decipit et enervat, ita per viros mulierum multitudinem lucratur. Unde de illo ad Iob a domino dicitur: Virtus eius in lumbis eius, et fortitudo illius in umbilico ventris eius. Super quem locum dicit sanctus Gregorius viris esse luxuriam in lumbis, feminis in umbilico. Que quantum [illegible] exemplis pandam.

Matrona quedam c ii nobilis, sicut mihi retulit sacerdos quidam religiosus, die quadam cum in castro in quo manebat sola esset, et nescio quid ageret vel cogitaret, spiritus fornicationis solam illam esse non permisit. Nam subito tam valide est inflammata, ut huc illucque discurrens, stare vel sedere non posset, ac si ferrum candens in suo femore excepisset. Cumque ignem amoris tolerare non posset, ad portarium castri castitatis oblita descendit, et ut sibi commisceri vellet, cum multa instantia supplicavit. Cui ille sicut vir bonus respondit: Quid est quod loqueris domina? Ubi est sensus tuus? Respice deum, attende honorem tuum. Illa nichil horum curans, cum a portario repulsam

f dei pateretur, nutu de castro exiens ad fluvium preterfluentem cucurrit, aquis gelidis se immisit, in quibus tam diu sedit, donec fomitem ardentis libidinis restringeret. Tunc ad portarium rediens, et de repulsa gratias agens, ait: Si dares mihi mille marcas auri, mihi non pateret quod paulo ante te facere rogavi. Reversa est in locum suum. Facit quod prius dominus, ut mater pia, que infantem diligentem circa ignem reptantem bene ignis calorem sentire permittit, sed intrare volentem cum multa festinatione retrahit. Hoc plenius auditurus es in capitulo sequenti.

In Anglia vir quidam reli ciii giosus monasterio prefuit sanctimonialium. Erat autem stature procere, decorus aspectu, genas habens rubicundas, oculos letos, ita ut vix aliquis aliquid in eo religiositatis esse crederet, qui virtutes animi illius ignoraret. In cuius contemplatione iuvencula quedam illius congregationis adeo cepit temptari, et tam gravibus stimulis carnis agitari, ut verecundia postposita passionem suam illi aperiret. Expavit vir sanctus, et quia timor dei ante oculos eius fuit, cepit virginem in quantum potuit avertere dicens: Christi sponsa es, et si domini mei sponsam corrupero, non patietur impune transire, neque hominibus diu poterit latere. Dicente illa si non consenseris moriar, respondit ille: Ergo quia aliter esse non potest, fiat ut vis. In quo ergo loco conveniemus? Respondit illa: Ubicumque tibi placuerit, ego in hac nocte veniam ad te. Ad quod ille: Oportet ut in die fiat. Ostendit que virgini domum in pomerio, monens et precipiens ut nemine sciente, nemine in-

dente tali hora illuc veniret. Que cum venisset, dixit ad eam: Dignum est et nobis expedit ut corpus meum quod tam ardenter concupiscitis prius inspiciatis; et si tunc placuerit, desiderio vestro per illud satisfaciatis. Hoc dicto, illa tacente, vestimenta sua exuit, cilicium asperrimum quo indutus erat ad carnem deposuit, corpus quoque nudum vermibus corrosum, cilicio attritum, scabiosum atque nigerrimum illi ostendens, ait: En quod amas; exple nunc si placet voluptatem tuam. Videns hec illa expavit, et nunc in pallorem, nunc in ruborem versa, ad pedes eius ruens veniam postulavit. Cui ille: Revertere secrete in monasterium tuum, et vide ne me invenite prodas secretum meum. Ab illa hora temptatio quam visus incaluit in virgine excitavit conquievit. Hec exempli causa de temptatione luxurie sunt dicta. Novicius: Quibus armis resistendum est hiis vitiis, quibus iam sermo in longum protractus est? Monachus: Virtutibus eis oppositis. Novicius: Quid sunt virtutes vel unde dicuntur? Monachus: Virtutes sunt qualitates mentis quibus recte vivitur. Dicuntur autem virtutes quasi contra vitia stantes. Stare debet contra superbiam humilitas, contra iram lenitas, contra invidiam caritas, contra accidiam spiritualis iocunditas, contra avaritiam largitas, contra gulam potus cibique parcitas, contra luxuriam castitas. Quod si in pugna temptationum virtutes vitiis effecte fuerint superiores, victoriam meritum, et meritum premium sequitur eternum. Quod perseverantibus se daturum pollicitus est dominus noster Ihesus Christus, qui est via in exemplo, veritas in promisso, vita in premio. Ipsi cum patre et spiritu sancto honor et imperium in secula seculorum amen. Explicit dist. iiii.

Incipiunt capitula quinte distinctionis. De eo. Cap. primum.

De eo quod demones sint, quod multi sint, quod mali sint et hominibus infesti. ii De henrico milite qui demones esse non credens per nigromanticum illos vidit. iii De sacerdote qui per diabolum a circulo extractus et contractus, tertia die mortuus est. iiii Item de clerico qui apud toletum dolo diaboli extractus et ad inferos ductus et magistri sui querimoniis reductus, factus est monachus. v. De hermanno loci sancte Marie qui in diversis formis demones vidit. vi De rano monacho qui demones vidit. vii. De demonibus qui visi sunt moguntie in superba veste femine. viii De sacerdote de dietkirchen qui in obitu suo multitudinem vidit demoniorum. Item probatio quod plures sint homines quam demones. viiii De demone qui dixit se malle cum una anima a se decepta descendere in infernum quam redire ad celum. x. De alio demone qui contraria dicebat.

.xi. De demone qui confessus est se intrasse
feminā· eo q̄d sibi tradita fuisset a
marito. .xii. Item de puero quē di
abolus intrasit· cum ei pater dixit.
vade diabolo. .xiii. De obsessa que
dixit diabolum ligatum ēē uer
bis canonis. .xiiii. De obsessa· q̄ in
insula· s̄· nicholai prodidit reliq̄as.
.xx. Quomodo demones sint in ho
minibus. .xvi. De ciuiso campense·
q̄ permissione epātus halberstadē
sis deceptus· suspensus est. .xvii.
Itē· de ciuiso qui uoce cuculi de
ceptus in apostasia mortuus est.
.xviii. De duobus hereticis qui apud
bizuntiū miraculis fantasticis
multis deceptis· ibidem exusti sunt.
.xviiii. De hereticis colonie combustis.
.xx. De heresi ualdosiana in ci
uitate metensi. .xxi. De heresi al
biensium. .xxii. De hereticis parisius
exustis. .xxiii. De heretico apud tre
cas exusto· q̄ se dicebat esse spm̄
scm̄. .xxiiii. De hereticis ueronensibus.
.xxv. De heretico qui diabolū dice
bat ēē principem huius mundi· eo
q̄ mundū creasset. .xxvi. De puella
quam diabolus instruit cum eēt
quinquennis. .xxvii. De Theoderico
ciuiso· quem diabolus transtulit
ultra ciuitatē lubech. .xxviii. De Al
berone ciuiso· qui diabolū uidendo
infirmatus est· et que sit ratio eidem
defēs. .xxviiii. De abbate sc̄e agathe·
monacho et ciuiso eius· q̄ uidētes
diabolum defecerūt. .xxx. De du

obus iuuenibus qui diabolū in specie
mulieris uidentes infirmati sūt.
.xxxi. Item de femina q̄ a diabolo
in specie serui sibi noti pressa· mor
tua est. .xxxii. Item de muliere in
aere· que a diabolo amplexata· post
paucos annos defuncta est. .xxx
iii. Item de ciuiso· quē diabolus in
spē monialis meridie dormientē
conpressit· infra triduum extinxit.
.xxxiiii. De Thimone milite cum
q̄ diabolus nocte tessibus ludens·
uiscera eius excussit. .xxxv. De ho
mine qui in sinsatia spē diaboli
de turri saltans· diruptus est. .xx
xvi. De demone qui in spē hōis
militi fideliter seruiuit. .xxxvii.
De demone qui euerardū militē
transtulit iherusalem. .xxxviii. De
demone· q̄ nō permisit hominē a
se obsessum de rapina in quinta
generatione. .xxxviiii. De diabolo qui
iussus est seminare discordiā inter
duos peregrinos amicos. .xl. Itē de
demone qui in spē sacerdotis mi
litem per spineta ducens· inimi
cos illos efficit. .xli. De demone
qui dixit se seminasse discordiā
inter militē et cenobiū. .xlii. De mi
lite meingoz· quē diabolus per pa
uimentū traxit. .xliii. De demo
ne qui uineā per noctem custodiuit.
.xliiii. De eufemia sanctimoniali· quā
diabolus infestauit. .xlv. De temp
tationibus elizabet sanctimonialis a
domino. .xlvi. De inclusa· q̄ per

benedicte. liberata est a demo
ne. xlvii De bertrade inclusa.
xlviii De gviso qui uidit demo
nẽ fantasmata minari in choꝝ.
xlviiii De uisionib; hermãni cã
toris. l De inclusa q̃ demones
uidit sup̃ scapulas monachorũ
de pereto. li De monacho a la
bore cauliũ recedente. 7 a diabo
lo p̃ spẽm mulieris mor tẽpta
to. lii De diabolo simili leoni ad
stipitem ligato. liii. De canonico
bunnense ab eo temptato. liiii
De ↄuentũ montis scẽ Walburgis
terruit. lv. De sacerdote quem c̃
gladio euntẽ ad ecc̃liam: diabol9
terruit. lvi. De campanario q̃d
diabolus cõstituit in pĩnam cast

ysenburg. Incipit
distinctio quinta
de demonib;. c. i.
ecte post tempta
tione tractandum
uidet᷑ esse de temp
tatorib;. Demones
anthonomasice dicunt᷑ temptato
res: q̃a maxime tẽptatio mentẽ i
pellens ad peccandũ. uel ipsis
fit auctorib; uel incentorib;. Si dia
bolus p̃mum hominẽ temptauit
in paradiso. si xp̃m temptare
p̃sumpsit in deserto: quẽ hominũ
temptare n̄ audebit in hoc mũ
do? Duo siq̃dẽ angeli cuilib; hõi
sunt deputati. bonus ad custodi
am. malus ad exercitiũ. Nouitiu9

De angelis sanctis m̃ nulla inest du
bietas quin sint quia ↄphariũ scp
ta de illis sepe loquuntur. Q̃ n̄ de
mones sint. quod multi sint. q̃d
mali sint. 7 q̃ in cẽdijs eciã sĩt depu
tati sint. ex scripturis utriusq; testa
menti uellem m̃ demonstrari. Mo:
Plurima ad hec p̃banda extant
testimonia. De lucifero. idest dia
bolo ꝓpter decorem sue creationis
sic dicto. eius q; casu. ait ysaias. Q̃
modo cecidisti lucifer qui mane
oriebaris. 7 cetẽ. Q̃ ipse sit diabol9.
7 q̃d de celo ceciderit. testis est salua
tor qui ait. Vidi sathan tamquã
fulgur de celo cadentẽ. De quo iob.
Quadam die cum uenissent filij
dei. ut assisterẽt coram dño. affuit
int᷑ eos etiam 7 sathan. Et in psal
mo dauid: loquens de iuda ꝓdito
re. Diabolus inq̃t stetit a dextris
eius. Item abacuc de xp̃o. Egredietur
diabolus ante pedes eius; 7 in alijs
multis locis diabolũ scriptura ↄme
morat. Q̃ autẽ solus n̄ fuit. nec so
lus ceciderit. testatur iohãnes ĩ apo
kalipsi dicens. Factũ est p̃liũ mag
nũ in celo. michahel 7 angeli eius
pugnabant cũ dracone. 7 draco
pugnabat 7 angeli ei9. 7 n̄ ualue
runt. neq; locus eoꝝ inuentus est ã
plius ĩ celo. Factus est p̃ malicia suã
draco lucifer gl̃iosus: de cuius deco
re ac pulchritudine p̃ ezechielem
dicitur: Tu signaculum similitu
dinis dei plenus sapientia atq; deco

te in deliciis paradysi dei fuisti. Omnis
lapis preciosus operimentum tuum. Et ce-
tera. Decima pars angelorum creditur
cecidisse. Unde ob multitudinem a-
postolus vocat eos aereas potestates.
Cadendo enim aerem repleverunt.
De quorum malicia propheta sic dicit in
psalmo: Superbia eorum qui te oderunt
ascendit semper. Et dominus in ewangelio
iudeis: Vos opera patris vestri diaboli
facitis. Ille mendax fuit ab initio
et pater eius. Quam hominibus infestus
sit, testis est Iob qui ait: Absorbebit
fluvium et non mirabitur, id est in-
fideles: paganos scilicet, iudeos
et hereticos; et habet fiduciam quod
influat Iordanis in os eius, sci-
licet fideles baptizati. Unde apostolus
Petrus nos ammonet dicens: Fratres vi-
gilate, sobrii estote, quia adversarius
vester diabolus tamquam leo rugiens cir-
cuit querens quem devoret, cui resis-
tite fortes in fide. Quod de uno dicitur
de ceteris intelligendum est, quia sepe
numerus singularis pro plurali po-
nitur. Quod eternaliter dampnandi sint,
habetur ex verbis domini, qui in iudi-
cio reprobis dicturus est: Ite maledicti
in ignem eternum, qui preparatus est
diabolo et angelis eius. Bene autem
in quinta distinctione loquendum
arbitror de demonibus, quia quinarius
a philosopho apostaticus vocatur, eo
quod ceteris numeris imparibus iunctus
et per se ipsum multiplicatus semper se ip-
sum vel in capite vel in fine osten-

dit. Sic diabolus a quaternario pre-
cie firmitatis recedens, primus cum
hominibus malis quasi numeris inequa-
libus sociatur, semper in principio vel fi-
ne operis sive sermonis illius nequi-
ciam demonstrat. Novicius: Satis in-
fateor probatum esse. Unde hesitavi di-
vine scripture testimoniis neque mi-
chi satis fateor, nisi eadem vive
cibus declares exemplis. Monachus:
Demones esse, multos esse, malos esse,
plurimis tibi exemplis potero probare.

M iles quidam Henricus nomine **11**
de castro Falkinstein oriundus, pin-
cerna fuit Cesarii monachi nostri tunc
abbatis Prumiensis. Et sicut eodem Cesa-
rio recitante didici, cum iam dictus
miles demones esse dubitaret, quecumque
de illis audiret vel audisset, quasi fri-
volum reputaret, quendam clericum
Philippum nomine in nigromantia fa-
mosissimum accersivit, et ut demones
sibi ostenderet, cum multa instantia pe-
tivit. Cui cum ille responderet, visio
demonum horribilis est, periculosa est,
neque hos omnibus expedit videre, mi-
les importune nimis instaret, adie-
cit: Si securum me feceris, quod neque a cog-
natis sive ab amicis tuis michil
mihi ex hoc mali eveniat, si forte a de-
monibus deceptus vel territus lesus fu-
eris, acquiescam tibi. Et fecit eum secu-
rum. Die quadam tempore meridiano
eo quod tunc maiores habeant vires
demonum meridianum, Philippus mi-
litem in quoddam bivium duxit.

gladio illum circumcirinavit, id est circu-
li legem infra [infra] circulum posi-
to preduxit et ait: Si aliquod membrorum
tuorum extra hunc circulum ante meum
reditum extenderis, morieris, quia mox
a demonibus extractus peribis. Monuit
etiam ut nichil petentibus daret,
nil promitteret, nec se signaret; et adie-
cit: Multis modis te demones temp-
tabunt et terrebunt, sed tamen tibi nocere
non poterunt, si mandata mea custodi-
eris. Discessit ergo ab eo. Solo sedente
illo in circulo, ecce vidit contra se
venientes inundationes aquarum;
deinde audit grunnitus porcorum, fla-
tus ventorum, et alia fantasmata
hiis similia multa, quibus illum
demones terrere moliebantur. At
quia iacula previsa minus feriunt, contra
hec a semetipso confortatur. Novissime
vero contemplabatur in nemore vicino
quasi umbram humanam terram, summita-
tem arborum ascendentem, que ad ipsum
propinquabat, et intellexit statim quia
diabolus esset, ut fuit. Qui ut circu-
lum attigit, stetit, et quid sibi vellet
militem interrogavit. Erat autem quasi
magnus vir, immo maximus, et nigerri-
mus, veste subnigra indutus, et tante
deformitatis, ut in eum miles respi-
cere non posset. Cui sic ait: Benefecisti
veniendo; ego enim videre te desidera-
vi. At quid? inquid. Et ille: Quia mul-
ta de te audivi. Respondente di-
abolo: Quid de me audivisti? subi-
iecit miles: Pauca bona et multa
mala. Ad quod diabolus: Sepe me in-
dicant et condempnant homines sine
causa. Ego neminem nocui, neminem
lesi, nisi provocatus. Philippus magister tu-
us bonus amicus meus est, et ego illius.
Querere si umquam illum offenderim. Ego
facio quod illi placet, et ipse michi in om-
nibus obtemperat. Vocatus ab illo modo
huc veni ad te. Tunc miles: Ubi
fuisti quando te vocavit? Respondit
demon: Tantum ex illa parte maris fui,
quantum ab hoc loco distat usque ad
mare. Propter ideo iustum est ut in aliqua
mercede laboribus meis respondeas.
Cui miles: Quid vis? Respondit
ille: Volo et rogo ut des michi pallium
tuum. Dicente milite non tibi dabo, po-
poscit cingulum; deinde ovem unam
de grege. Que cum omnia negaret, no-
vissime gallum domus eius petivit.
Cui cum diceret: Quid opus habes gallo
meo? Respondit demon: Ut cantet
tibi. Et ille: Quomodo capies eum? Respon-
dit tamen demon: Non sollicitus eris
de hoc; tu tantum da michi illum.
Tunc miles: Ego nichil dabo tibi. Et ad-
iecit: Dic michi unde est tibi tanta scien-
tia? Cui demon: Nichil fit mali
in mundo quod me lateat. Et ut hoc
scias verum esse, ecce in tali villa et
in tali domo virginitatem tuam perdi-
disti; ibi et ibi peccata illa et illa com-
misisti. Et non potuit contradicere miles,
quem verum diceret. Novicius. Non
puto quin miles aliquando eadem
confessus fuerit peccata. Quomodo ergo sci-

re potuit diabolus confessa. **Monachus.**
Quia cum uoluntate iterum pecca
di miles confessus fuit, diaboli scien
tiam in nullo minuit. **Nouitius.**
Placet quod dicis, quia idem dixisse
te recolo distinctione tercia capitu
lo sexto. **Monachus.** Cumque rursum
diabolus nescio quid postularet,
et ille dare renuisset, quasi eum
rapere uellet et extrahere, manum con
tra eum extendit, atque in tantum ter
ruit ut retrorsum cadens clamaret.
Audita eius uoce philippus accurrit,
in cuius aduentu fantasma mox
disparuit. Ab illa hora miles idem
semper pallidus fuit, natiuum colo
rem numquam recuperauit, emendatus
uiuens, et demones esse credens. Non
est diu quod defunctus est. III

Eodem tempore sacerdos quidam
scolasticus eiusdem philippi roga
uit atque remuniauit, ut sibi de
mones ostenderet. A quo cum fuisset
in supercilio in circulo positus et insti
tutus, a diabolo territus et extractus
est, atque ita ante quam adueniret
philippus confractus, ut tercia die
moreretur. Cuius domum Waleramus
comes de Luzelnburg confiscauit. E
go eundem philippum uidi, qui ante
paucos annos peremptus est, ut credi
tur magistro et amico suo diabolo.

Retulit mihi bone IIII occisus est.
memorie monachus noster Gode
schalcus de Volmuntsteine, quod silere
non debeo. Cum die quadam rogaretur

scolarium philippum ut aliqua sibi re
citaret de arte sua mirabilia, re
spondit ille: Ego dicam uobis rem
satis mirabilem temporibus meis apud
Toletum ueraciter gestam. Cum plu
res ex diuersis regionibus scolares in ea
dem ciuitate studerent in arte nigro
mantica, iuuenes aliqui de Sueuia
atque Bawaria, stupenda quedam
et incredibilia a suo magistro audi
entes, et utrum tamen ita essent proba
re uolentes, dixerunt illi: Magister,
uolumus ut ea que nos doces ocu
lorum ostendas, quatinus aliquem ex
studio nostro fructum capiamus. Quos cum
auerteret et non acquiesceret eo quod natio
illa gens sit mirabilis, hora ido
nea in campum illos duxit, gladio
circa illos circulum fecit, monens
sub interminatione mortis ut infra
circulum se cohiberent, et ne aliquid
rogantibus daret uel ab offerenti
bus reciperent, precepit. Secedens ab
eis paululum demones carminibus
suis aduocauit. Mox affuerunt illi in
formis militum decenter armatorum,
militie ludos circa iuuenes exercen
tes. Et nunc lapsum simulabant, nunc
lanceas et enses contra eos extende
bant, omnibus modis satagentes ut
illos extra circulum extraherent. Qui
cum sic nichil proficerent, in puellas
speciosis... simas se transformantes
choreas c... ca illos ducebant, ua
riis anfra... ctibus iuuenes inui
tantes. Ex quibus una forma ceteris

praestantiorem unum ex scolaribus elegit.
ad quem quotiens venisset chorizan-
do, totiens anulum aureum porrigebat,
ut suggerendo et foris motu corporis
ad amorem suum illum inflammando.
Quem cum per multas vices hoc acti-
tasset, victus iuvenis, digitum cum
in anulum extendit, oculum porrexit; quem
illa mox per eundem digitum extrahens,
nusquam comparuit. Capta praeda, iuven-
is malignantium in turbine resol-
vitur. Fit clamor et strepitus disci-
pulorum; accurrit magister; de rap-
tu socii omnes conqueruntur. Quibus il-
le respondit: Ego sine causa sum.
Vos me coegistis; ego vobis praedixe-
ram; non eum amodo videbitis. Ad
quod illi: Nisi nobis restituas illum, in-
terficiemus te. Timens tamen vitae, sive sci-
ens bawaros esse furiosos, respon-
dit: Ego temptabo si spes aliqua sit
de illo. Vocans quoque principem de-
monum, fideliter suum ministerium
ad memoriam illi revocans, dixit
disciplinae eius multum esse derogan-
dum, sicque a discipulis occidendum,
nisi iuvenis restitueretur. Cui diabolus
compassus respondit: Crastino conci-
lium ipse te in tali loco celebrabo;
tu esto praesens, et si aliquo modo illum per
sententiam obtinere potes, gratum ha-
bebo. Quid plura? Ad imperium prin-
cipis concilium malignantium cogitur,
de violentia in discipulum facta a ma-
gistro conqueritur; ab adversario responde-
tur: Domine, inquit, non illi feci iniuriam, non
violentiam; magistro suo inobediens fuit,
legem cauli non custodivit. In huiusmo-
di illis contendentibus, diabolus de-
monem quendam sibi collateralem de sen-
tentia interrogavit dicens: Oliverte,
semper curialis fuisti, contra iustitiam per-
sonam non accepisti; solve questionem hu-
ius. Respondit ille: Ego iuvenem re-
stituendum esse iudico magistro suo.
Maior quoque ad adversarium conversus ait: Red-
de illum, quia nimis ei importunus
fuisti. Omnibus sententiae eius assensum
praebentibus, ad mandatum iudicis ea-
dem hora scolaris ab inferis redu-
citur, magistro suo restituitur. Concilium sol-
vitur; ad discipulos reducta praeda,
magister laetus redit. Cuius vultus ita
erat macer et pallidus, color tam
immutatus, ut hora eadem a sepulchro
videretur resuscitatus. Qui sociis apud
inferos visa recitans, quam deo contraria
et execrabilis foret illa disciplina,
magis exemplo quam verbo ostendit.
Et a loco recedens, in quodam ordinis
nostri monasterio monachum se fecit.
Novicius: Recordor nunc illorum duorum iuvenum, 5
videlicet qui apud Toletum defuncti
socii admonitione conversus est, et alterius
clerici, cui visa pena Lantgravii
conversionis causa fuit, sicut dictum est
in distinctione prima, capitulo xxxii.
et capitulo xxxiiii. Monachus: Conradus
senex monachus noster retulit mihi se
ante conversionem nocte quadam in ple-
nilunio demonstrante sibi quodam cle-
rico nigromantico in diversis formis de-

mones incidisse. Unde dubium non est quin sint, qui sic ab hominibus videri, audiri et sentiri possunt. **Novicius.** Licet satis michi probatum sit demones esse, magis tamen delectarer de hiis testimonia religiosorum quam secularium audire. **Monachus.** Quod demones sint et multi sint, non dubiis sed verissimis, non secularium sed claustralium personarum tibi ostendam exemplis, de quibus nichil omnino dubitabis.

Dominus Hermannus nunc abbas · V · loci sancte Marie, quante sit vir religiositatis, quante vite gravitatis, bene nosti. Iste ante conversionem ecclesie Bunnensis erat canonicus, vir nobilis et de alto sanguine natus. Factus vero monachus in Hemmenrode, non multo post cum emitteretur conventus noster de eodem claustro, primus ei abbas efficitur, et post annos paucos per electionem abbatum eidem in abbatem promotus restituitur. Erat tunc temporis illic conversus quidam Henricus nomine, magister cuiusdam grangie que Hart vocatur, vir bonus et iustus, maturus etate et corpore virgo. Iste inter reliqua dona que acceperat a domino, sepe nocturnis horis in choro maxime in diversis formis demones circuire vidit. Hec cum in confessione iam dicto retulisset Hermanno, illius exemplo videndi demones desiderio accensus, intentissime dominum oravit, ut sibi hanc gratiam donare dignaretur. Statim quoque exauditus est. In prima vero sollempnitate sancti Martini, cum staret in matutinis, contemplatus est demonem unum in forma rustici quadrati inferius iuxta presbiterium intrare. Habebat enim pectus latum, scapulas acutas, collum breve, capillum in fronte satis superbe tonsoratum, crines reliquos sicut haristas dependentes. Ascendens venit ad quendam novicium, stans coram illo. Quem cum dominus Hermannus, qui tunc temporis non erat abbas, intuitus fuisset, oculos quoque parumper avertisset ac denuo illum videre voluisset, disparuerat.

Alio tempore transformans se demon in caudam vituli, et super formam cadens cui idem novicius appodiabatur, motu levissimo trahebat se ad novicium. Cuius scapulas cum eadem cauda tangeret, mox in psalmodia fallebatur novicius. Qui cum super articulos se demitteret regulariter satisfaciens, demon quasi turbine impulsus ad longitudinem cubiti unius recessit ab eo, sicque disparuit. Non enim spiritus ille superbie, qui blandimento caude sue etiam terciam partem stellarum post se trahit, ad unius humilitatis signum stare potuit. Novicius iste nonnus Alexander fuit, nunc prior in claustro. Veri simile est tunc eum aliquid levitatis cogitasse, quando per motum levem temptatus est et impeditus. **Novicius.** Placet quod dicis. **Monachus.**

Hac nocte vero sancti Kuniberti, cum staret in choro abbas, tunc simplex mo-

nachus vidit iuxta presbiterium duos demones intrare et paulatim ascendere ad stallum abbatis inter chorum monachorum atque noviciorum. Qui cum venissent contra angulum ubi parietes convenerunt, exiliit demon tercius duobus se socians et cum illis exiens. Tam prope enim transeuntes venerunt ei, ut manu illos tangere posset. Quos diligentius intuens, consideravit quod pedibus terram non tangerent, ut pote aeree potestates. Habebat enim unus ex duobus prioribus femineum vultum, in capite non velamen nigrum, niger circumdatus pallio. Et sicut mihi retulit monachus ille, quod tercium demonem iuxta se sonantem satis erat murmuriosus et non parum accidiosus. In choro libenter dormiens, et invitus psallens, hilarior ad potandum quam ad cantandum. Breviores vigilie videbantur ei semper longissime.

Alio eiusdem tempore in vigilia ut puto sancti Columbani, me eo existente priore, cum chorus abbatis inciperet primum matutinarium psalmum, scilicet: Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me, demones in choro adeo multiplicati sunt, ut ex illorum concursu et discursu, monachi in eodem psalmo fere fallerent. Quos cum chorus oppositus conaretur corrigere, demones transvolaverunt et se illis miscentes turbaverunt, ut penitus nescirent quid psallerent. Clamavit chorus contra chorum. Dominus abbas cus-

tos chori et prior Hermannus qui hec vidit, a stallis suis semoti, cum satis ad hoc conarentur, non poterant illos ad unam psalmodie reducere, neque vocum dissonantias unire. Tandem psalmo illo modico et valde usitato, cum labore pariter atque confusione qualicumque modo expleto, diabolus totius confusionis caput, cum suis satellitibus abscessit, et pax concordia psallentibus accessit. Quem eadem hora predictus prior in forma draconis hastile habente longitudinem evolare vidit, et hoc iuxta lampadem in choro ardentem, ne eius abscessus latere posset contemplantem. Reliqui demones umbrosa habebant corpora, infantibus maiora, quorum facies ferro de igne extracto erant simillima. Novicius. Ex quo tot demones congregati fuerant in loco uno ad impedimentum congregationis unius, non dubito quin innumerabiles sint in orbe terrarum. Monachus. Teste evangelio, legio infecerat hominem unum. Verum quia multi sunt et mali, ad ipsorum detrimentum salutis nostre ut predictum est, heu nimis parati consilio ut dum stamus ad psallendum, circumspecti simus et intenti, ferventes et humiles, ne meritum sancti fervoris extinguat vitium superbe vociferationis. In quantum enim maligni spiritus turbantur in cordis nostri devotione, in tantum letificantur in superba vo-

cum exaltatione. Dum nocte
quadam ebdomedarius inuitato
rii antiphonā inciperet. et monachus
ei primus uoce mediocri psalmū
intonaret. hertwicus tunc prior cū
ceteris senioribus eadem uoce qua ille
inceperat psallere cepit. Stabat iu
uenis quidā minus sapiens in inferi
ori pene parte chori. qui indigne
ferens psalmū tam summisse incep
tum. fere quinque tonis illū exalta
uit. Subpriore ei resistente. ille cedere
contempsit. et cum multa pertinatia
uictoriā obtinuit. Cuius partes
in proximo uersiculo quidam ex op
posito choro adiuuerunt. Propter
scandalum et dissonantie uicium ceteri
cesserunt. Ecce is qui supra uidit
demonē de monacho sic triumphātē
quasi candens ferrum proicientē.
et in oppositum chorum in eum qui
eius partem roborauerat. transferē
tem. Ex quo colligitur quod magis placet
deo humilis cantus cum cordis de
uotione. quam uoces in celum arro
ganter exaltate. Alia quadam
nocte cū preuenisset fratres ad uigili
as. et stans in loco suo propter aeris
claritatē considerandā oculos direxisset
ad fenestrā que est in fronte ecclesie.
obiecit se uisui eius demon quidam
in ethiopis effigie. magnus et nigerri
mus. ac si hora eadem ab igne in
fernali fuisset egressus. Qui ad eū per
chorum superiorē ueniens. ipsum quoque per
transiens egressus est. Alio uidem

tempore cum modicū se mouisset a
stallo suo. ad commonendū fratres. conspex
it demonē inter stallū abbatis atque pri
oris intrare cum impetu. ipso aspectu
horribilē nimis. Qui cum in chorum
prioris nequiter respexisset. et uidisset
sibi ingressum non patere. propter ipsum eo
quod uiam occupasset. raptim se in
chorum nouiciorum deposuit. et cuidā
monacho seniori illic sedenti se con
iunxit. Iste supradicto monacho qui de
monē iuxta se sortiat. dissimilis in
moribus non erat. bibulus scilicet. ac
cidiosus. et libenter murmurās. Ecce
ista debent esse terrori monachis
accidiosis. Nouicius. Tam ista quā
illa. que te in distinctione superiori de
uicio accidie dixisse recolo. omnes
qui in choro libenter dormiunt et mur
murant. psallunt. merito timere debent. Monachus.
Sepius demones per chorum in formis
minutissimis discurrere. sepius in
diuersis locis eosdem contemplatus est
terribiliter scintillare. Sentiens aspec
tum illorum oculis esse nociuū. nec
ignorans nequitiam illorum. die qua
dam missa dicta de spiritu sancto. ora
uit dominum. ut se ab huiusmodi
uisionibus liberaret. Statim affuit
inimicus in forma lucidissimi ocu
li. habentis quantitatē pugni. inque
quoque erat. uiue putabatur ac si
diceret. Modo diligenter considera me.
quia decetero non uidebis me. Post
ea tamen eum uidit. sed non tam ma
nifeste. et tam sepe ut prius. Factus

abbas in loco sancte marie. cum nobilis
femina aleidis nomine. comitissa
de frorzbreth. tanquam loci fundatrix
(sepeliretur.) et adhuc corpus eius iaceret in fere-
tro. vidit demonem ipsum feretrum
circumgirantem. et quasi aliquid sui
iuris perdidisset. ita omnes eius ang-
los oculorum indagine lustravit.
Nondum est annus. quod prior noster dominus
post sepulturam cuiusdam conversi nostri
ad horam canonicam chorum intraret.
et nescio quid de secularibus foris trac-
tasset. diabolum tanquam ducem me-
ante illum ingredi conspexit. Erat au-
tem forma assumpti corporis ad mo-
dum subtilis. ad instar nubis.
Deinde diebus paucis elapsis. nocte
quadam infra matutinas in simili
illum specie coram eodem priore stare
conspexit. Novicius. Quid est quod perso-
nam huius venerandi abbatis cum
scriberes de infantia salvatoris o-
melias morales. et pene omnes predictas
visiones ibi ponens. ita personam eius
celare studuisti. Monachus. Ipse ex multa ca-
ritate secreta sua michi revelans.
tunc temporis ne eum proderem prohibu-
it. quod postea tamen importunitate
mea victus concessit. Sciebam enim per-
sone illius gravitatem posse non modicam
scribendis prebere auctoritatem. Cuidam
venerabilis magnarum quoque virtutum
viri. cuius tam nota fuit sanctitas. et
tam probata auctoritas. ut nemo
de illius dictis merito dubitare
debeat. nunc recordor quorundam visionum

Item tam presentibus quam futuris poterunt esse
ad benemvde ·VI· Exemplum tronis. (benemvde)
Sacerdos quidam venerabilis ad conversio-
nem venit. nomine et opere christianus. Hu-
ic demones multum importuni fuerunt.
et sepe illos vidit tam ante conversionem
quam post. Huius tempore alter quidam
secularis sacerdos nomine karolus.
in eodem cenobio factus est novicius.
et erat eius in probatione socius prior
noster ysenbardus. Hic instinctu dia-
boli cuius consilio utebatur. gule et
carnis sue commodis nimis consentiens.
infirmitates sepius simulavit. et pede
claudicavit. lecto decubuit. Cumque
cum positus in infirmitorio tantum
carnem nutriret. et spiritum negligeret.
vadens vel rediens de privata cum
claudicaret. et in coquinam respici-
endo. que ibi pararentur infirmis
consideraret. predictum diabolum eum
sequi vidit. qui eo modo quo ille clau-
dicaverat. et ipse claudicavit. et si-
cut introspexerat. inspexit. in nul-
lo ab illius gestibus discrepans. Tandem
infra annum probationis deficiens.
reversus est ad ollas egypti. et sequu-
ta est caro carnem. Fratribus ad labo-
rem post capitulum preparatis. cum sta-
rent circa auditorium. et expectarent
tabule percussionem. essent quoque aliqui ex
eis remissi per ociosam signorum com-
significationem. vidit vir ille beatus
cattos feda quadam adustione ma-
culatos. immo sub eorum specie demo-
nes caudarum suarum motibus eisdem

blandiri. et gratulati vicibus corpo
rum suorum compressionibus in signum fami
liaritatis illos demulcere. eos non qui
castitatem suam servabant non respicere
quidem audebant. Die quadam
cum orationis gratia ante quoddam se
altare prostravisset. diabolus in buf
fonem maximum ad instar galline
se transformans. ante eius ora resedit. Quo
viso territus illico surrexit et fugit.
hora eadem dolos diaboli minus
observans. Videntur mihi tres iste vi
siones contra tria vicia satis esse necessarie.
prima contra vitium gulositatis. secunda.
contra vicium vanitatis. tertia. contra te
dium oracionis. Licet non videamus. dia
bolus sepe per huiusmodi fantasmatum
horrores. dulcedinem in nobis extin
guit orationis. Hec mihi dicta sunt
a suprememorato hermanno abbate.
nec non et waltero monacho de
birbec. qui illi familiares fuerunt.
Reliqua eius acta et visiones audi
es in distinctione septima. VII

Retulit mihi quidam civis honestus
Rasserus sinus templi Maguntie.
si bene memini hoc quod dicturus sum.
contigisse veraciter. Die quadam do
minica. cum sacerdos in ecclesia cu
ius erat plebanus circuiret. et aqua
benedicta populum aspergeret. ad ostium
ecclesie veniens matronam quandam
pompatice venientem. et ad simili
tudinem pavonis variis ornamen
tis pictam obviam habuit. In cuius
cauda vestimentorum quam trahebat post
se longissimam multitudinem demonum
residere conspexit. Erant enim parvi ut
glires. nigri sicut ethiopes. ore cachin
nantes. manibus plaudentes. et sicut
pisces intra sagenam conclusi saltan
tes. Revera ornatus mulierum sage
na diaboli est. Quos cum vidit de
monum quadrigam foris expectare
fecit. plebem advocavit. demones
ne fugerent adiuravit. Territa il
la stetit. et ut visiones populus
videre mereretur. quia vir bonus ac
iustus fuit. orationibus obtinuit.
Intelligens mulier ob vestimentorum
superbiam sic se a demonibus esse derisam.
domum rediit. vestimenta mutavit.
et tam ipsi quam ceteris feminis. eadem
visio occasio facta est humilitatis.
Novicius. Si tot sunt demones. qui
nos miseros homines instigant ad cul
pam. puto quia multi erunt qui consen
tientes trahent ad penam. Monachus.
De hoc magis te instruam exemplis.

In Dorkirchen scimo VIII. q[uo]d uerb.
nialium monasterio. quod in oppido
Bunnensi situm est sacerdos quidam
defunctus est Adolfus nomine. vir
valde secularis et lubricus. iam dicti
monasterii plebanus. Hic sicut mihi
retulit quidam sacerdos. qui fuerat
Bunnensis canonicus. cum die qua
dam cum suo cognato quidam lude
ret in aleis. quidam ex parrochia
nis eius flens supervenit. et ut ma
tris sue confessionem audire. eam que co
municare dignaretur humiliter

et cum laicus supplicauit. Respondente sacerdote non ueniam nisi expleto ludo. et ille instaret asserens infirmam exspectare non posse. commotus sacerdos secum ludenti dixit. Cognate. ego conqueror uobis de domino isto. qui me quiescere non sinit. Videns se ille nichil proficere. tristis ac gemens discessit. et infirma sine confessione atque uiatico ab hac luce migrauit. Die autem tercio is qui cum sacerdote luserat defuncte filio occurrit. et sacerdotis querimonie recordatus. illum sine causa occidit. Post hec et alia peccata plurima sacerdos idem peremptoriam incidit infirmitatem. Qui cum esset in desperatione. quedam cognata eius sedens coram illo. cum signum contritionis uideret in eo nullum. tristis sic ait. Domine debilis estis ualde. Orate nos pro te deum. Inuocate illum ut peccata ista uobis dimittat. et spacium adhuc fructuose penitentie concedat. Ad quod ille desperatus respondit. Vides horreum illud magnum ex opposito nostri. Non sunt in eius tecto tot calami. quot sunt circa me demones congregati. Hoc dicto. mox agonizans exspirauit. eos uidens a quibus mortuus quorum consilio uixerat sanus. Multa tibi de multitudine demonum adhuc dicere possem. sed usque ad duodecimam distinctionem illud reseruo. Nouicius. Cum mali male uiuendo. multos habeant demones incentores. multos in morte accusatores. miror si tot in penis habituri sint singuli tortores. Monachus. Supra distinctione prima capitulo. xxxii. dictum est de abbate morimundensi. quod demones animam ad loca penarum portantes cruciauerint. Similiter distinctione secunda capitulo vi. hildebrandus lambertolfo post mortem apparens. octoginta milia demonum dicebat animam suam foris pistolari. Nouicius. Si hec ita se habent. certum est plures esse demones. quam homines malos. Monachus. Quantum ad presens tempus questionis huius solutionem scire non possum. hoc certum habeas. quod in fine mundi quando completus fuerit reproborum numerus. multo plures erunt mali homines. quam demones. Nouicius. Vnde hoc probatur. Monachus. Decima pars angelorum cecidit. ex quibus demones facti sunt. Teste beato gregorio. tot ascensuri sunt ex electis hominibus. quot ibi angeli remanserunt. Secundum hoc nouem partibus numerus hominum electorum transcendet numerum demoniorum. Quis ergo dubitat. quin incomparabiliter plures sint homines mali quam boni. Nec in hoc mali homines aliquam recipient consolationem. quod numero longe plures erunt demonibus. quia tanta est illorum naturalis potentia. tanta contracta malicia. tanta nequitie industria. ut unus multis milibus

hominum in penis adhibendis sufficere possit. Hec de multitudine malignorum spirituum dicta sint. Quod autem incomparabiliter mali sint et inmisericordes, variis tibi pandam exemplis. **viii.**

Demon quidam cum hominem a se obsessum horribiliter torqueret, et diversis per os eius garriendo diversa responderet, dictum est ei a quodam ex circumstantibus: Dic diabole, si posses ad gloriam in qua fuisti redire, quid velles propter hoc labores sustinere? Respondit ille: Si hoc esset in meo arbitrio, mallem cum una anima decepta descendere in infernum, quam redire in celum. Mirantibus omnibus cur ita diceret, iterum hoc verbum respondit: Quid de hoc miramini? Tanta est malicia mea, et tam obstinatus sum in illa, ut non possim aliquid velle boni. Huic verbo alterius cuiusdam demonis sermo concordat. **x.**

In ecclesia beati Petri in Colonia cum femina quedam a demone obsessa miserabiliter tormentaretur, contigit ut alia obsessa superveniret. Mox una contra alteram cepit insurgere, clamoribus et contumeliis sic se invicem afficere, ut omnes miraremur. Demon demoni dicebat: O miser, ut quid consentiendo lucifero, sic de gloria eterna ruimus? Ad quod alter respondit: Quare fecisti? Cumque ille adhuc quasi penitudinis verba proferret, alter subiunxit: Tace, penitentia ista nimis est sera; redire non poteris. Vides quanta sit illis obstinatia. Idem spiritus malignus de reditu ad gloriam sicut superior interrogatus, verbum sermoni eius valde contrarium audiente me respondit. Si esset inquit columpna ferrea et ignita, rasoriis et calamis acutissimis armata, a terra usque ad celum erecta, usque ad diem iudicii, etiam si carnem haberem in qua pati possem, me per illam trahere vellem, nunc ascendendo, nunc descendendo, dummodo redire possem ad gloriam in qua fui. **No.** Quid est quod tam contraria senserunt? **Monachus.** Demon superior sciens propositionem sibi factam possibilem, maliciam suam ostendit; iste quantum boni perdiderit verbis quibus valuit declaravit. **Novicius.** Timent ne demones penam sibi preparatam? **Mon.** Sentiunt et timent. Hinc est quod omnes exorcismi qui ad illorum nequitiam enervandam fiunt, per ignem et extremum iudicium concluduntur. Quam parati sint ad nocendum hominibus, aliis tibi ostendam exemplis.

Cum abbas noster anno preterito **xi.** in monte sancti Salvatoris iuxta Aquisgranum missam celebraret, finita missa oblata est mulier obsessa. Super cuius caput cum legisset lectionem evangelicam de ascensione, et ad illa verba: Super egros manus imponent et bene habebunt, manum capiti eius imposuisset, demon voce cum

sit tam horribilem, ut omnes terreremur. Admiratus ut erat, respondit: Nondum vult amicissimi. Interrogatus quomodo intrasset in ipsam, respondit: nec mulierem respondere permisit. Postea confessa est ad vocem mariti sui in commotione animi sui dicentis: vade diabolo, quod intrare illum senserit per auriculam. Erat autem eadem femina de Aquensi provincia, et satis nota. xii.

Homo quidam naturalis sicut audivi a quodam abbate, dixit filio suo: vade diabolo. Quem mox diabolus rapuit, et nusquam comparuit. Novicius: Quid est quod filius punitus est ob peccatum patris, cum scriptura dicat: filius non portabit iniquitatem patris? Monachus: Eadem que de supradicta muliere dixi, et hic dico. Utrumque fieri permisit deus propter exemplum: ut dum in vexatione uxoris mariti audierint cruciatus cordis, et in raptu filii patris dolores, animi sui furorem cohibeant, et a stultiloquio linguas compescant. Novicius: Placet quod dicis. Monachus: Qui demones esse dubitat, energuminos attendat, quia dum per illorum ora diabolus loquitur, et in corporibus tam crudeliter debachatur, manifestum presentie sue indicium illis demonstrat. Novicius: Verum dicis, si non esset ibi simulatio. Monachus: Obsessos fuisse sepe prodit evangelium, produnt et actus apostolorum, et in multis locis vite vel passiones sanctorum. Quod autem quidam propter questum se obsessos simulent, non nego; quod vero in quibusdam nulla sit fictio subiecto probabitur exemplo. xiii.

Retulit mihi Gerardus prepositus Pleisensis mulierem obsessam multis bene notam Sigebergh venisse gratia curationis. Que cum in oratorio sancti Michahelis archangeli de diversis interrogaretur, et incideret mentio de Lucifero apud inferos ligato, respondit per os eius diabolus: Stulti, quibus cathenis putatis magistrum meum ligatum in inferno? Ferreis? Nequaquam. Tria verba posita sunt in silentio misse, quibus ligatus est. Requirentibus quibusdam ex fratribus que sunt illa tria verba, dicere noluit, vel potius ausa non fuit, sed ait: Afferte mihi librum, et ego vobis ostendam illa. Allatus est ei liber missalis, et clausus porrectus. Quem illa aperiens, primo ictu canonem invenit, et digitum ponens super illum locum: per ipsum et cum ipso et in ipso, in quibus memoria fit summe trinitatis, ait: Ecce ista sunt tria illa verba quibus ligatus est magister meus. Hoc audientes ex monachis plures qui aderant, scientes mulierem illiteratam esse, edificati sunt valde, unum verborum intelligentes, per patrem enim et cum filio et in spiritu sancto, quorum opera indivisa sunt, fortis ille ligatus est, et vasa eius direpta. xiiii.

In festo omnium sanctorum hoc anno, cum essem cum priore meo in

insula sancti Nicholai, que vulgo Stupa
vocatur, et est monasterium sanctimoni-
alium, vidimus ibi puellam ante
adventum nostrum obsessam, sed tunc
tam beneficio reliquiarum quam soro-
rum orationibus liberatam. De qua
nobis retulit eiusdem cenobii ma-
gistra, femina religiosa, quod die qua-
dam, dum crudeliter ab immundo
spiritu discerperetur, volens quidam clericus
honestus illum probare, sacellum
spinarum dominice corone de tabu-
la aurea ea nesciente tollens, et ma-
nu clausa super caput obsesse tenens,
maximos ei clamores excitavit.
Cui cum dicerent circumstantes,
causam furoris eius ignorantes: Quid
clamas diabole, quid habes? Respon-
dit: Hoc quod sunt in capite altissimi
caput meum deprimit et pungit.
Et dicitis mihi quid clamas? Et edifi-
cati sunt valde circumstantes, maxi-
me sorores, duplicis rei habentes
verum experimentum, videlicet quod spi-
ne essent vere, et quod femina veraci-
ter obsessa esset a demone. Quod si mi-
nus hec duo tibi sufficiunt exempla,
recordare trium illorum demoniorum
in capitulo primo et secundo atque
tertio distinctionis tertie. xv. No[vicius].

Cum de hiis mihi satisfactum sit, est
adhuc quod me movet, quidam as-
serunt demones non esse in homini-
bus sed extra, eo quod castrum non in-
tus, sed extra dicatur obsideri.
Alii contrarium sentiunt, intelligentes

verbis salvatoris dicentis: Exi ab eo spi-
ritus immunde. Mo[nachus]. In parte dicitur errare, non
quod mitius est. Utrumque tamen verum dicitur
secundum aliquid, scilicet quod in homine
possit esse et non esse. Non potest esse
diabolus in anima humana, secun-
dum quod Gennadius in distinctione
ecclesiasticorum dogmatum diffinit dicens:
Demonem per energiam, id est operatio-
nem, non credimus substantialiter
illabi anime, sed applicatione et oppres-
sione uniri. Illabi autem menti il-
li soli possibile est, qui creavit, qui na-
tura subsistens incorporeus capabilis
est sue facture. Mentem hominis iuxta
substantiam nichil implere potest nisi
creatrix trinitas. Novicius: Quid ergo
est quod diabolus dicitur cor hominis
intrare, temptare vel immittere?
Monachus: Non aliter intrat vel im-
plet vel immittit, nisi quod animam
decipiendo in affectum malicie trahit.
Et hec est differentia inter adventum
spiritus sancti et spiritus maligni, quod ille
proprie dicitur illabi, iste immitti. Spiri-
tus sanctus existens intus in anima
peccatrice per essentiam et potentiam
et sapientiam, quasi de prope illabitur
per gratiam. Spiritus vero malignus cum ex-
tra sit, ut dictum est, per substantiam,
mala suggerendo et viciis men-
tem afficiendo quasi sagittam suam
immittit maliciam. Unde habes im-
missionem per angelos malos. Hinc
est quod homo post adventum spiritus
sancti plus et fortius potest dili-

gere bonum, quam ante dilexit malum:
quasi de remoto in intimum. Cum
diabolus dicitur esse in homine, non in
telligendum est de anima, sed de cor
pore, quia in gravitatibus eius et in vis
ceribus ubi stercora continentur, et ip
se esse potest. **Novicius** Satis expe
ditus sum de questione hac; sed quero
si adhuc alique vie sint alie quibus
demones hominibus soleant nocere.
Monachus. Habent demones mille
nocendi artes, ex quibus quatuor
tibi pandam. Quibusdam nocent fal
sa promittendo, aliis nocent per su
os ministros in fide subvertendo,
nonnullis nocent in corpore eos leden
do, aliis quod periculosius est in pec
catis occidendo. Ista omnia iusto
dei fiunt iudicio, et de singulis
tibi subiungam exempla. **XVI.**
In Campo domo ordinis Cistercien
sis, que sita est in episcopatu Coloniensi,
sicut audivi a quodam sacerdote
ordinis nostri homine veridico quem
res non latuit, conversus quidam fuit,
qui a monachis cum quibus loquieba
tur in tantum litteras didicerat, ita
ut textum legere sciret. Huiusmodi
occasione illectus et deceptus, libel
los sibi ad hoc idoneos occulte fe
cit conscribi, cepitque in vitio proprieta
tis delectari. Cumque huiusmodi
studium eidem converso ad hoc nimis
converso preberet amore discendi apo
stasiam incurrit, modicum tamen pro
etate profecit. Deinde ad monasteri
um penitentia ductus rediens, et
hoc usque tercio actitans, nunc ad scolas
seculares exeundo, nunc revertendo, dia
bolo copiosam in se prebuit materiam
decipiendi. Visibiliter enim illi ap
parens in specie angeli ait: Disce forti
ter, quia futurum est et a deo diffini
tum, ut Halberstadensis fias episcopus.
Stultus ille diaboli dolos non obser
vans, sperabat in se antiqua reno
vanda fore miracula. Quid plura?
Die quadam seductor converso se inge
rens, clara voce et hilari facie di
cebat: Hodie episcopus Halberstadensis de
functus est, festina venire ad ci
vitatem, cui a deo antistes destina
tus es. Ipsius enim consilium muta
ri non potest. Statim miser de mo
nasterio silenter exiens, nocte eadem
in domo cuiusdam honesti sacer
dotis iuxta oppidum Xantense hospi
tatus est. Ut autem gloriose ad sedem
suam veniret, nocte ante lucem sur
gens, equum hospitis valde bo
num stravit, cappam eiusdem indu
it, ascendit et abiit. Mane familia
domus dampno cognito apostatam
insequens apprehendit, atque ad iu
dicium seculare cum furto tractus,
et per sententiam dampnatus, non cathe
dram ut episcopus, sed sicut fur patibu
lum ascendit. Vides ad quem finem
promissio diaboli tendat. Alium con
versum, et si non tam manifeste, non minus
tamen periculose decepit. **XVII.**
Narravit nobis anno preterito bea

te memorie Theobaldus abbas Eberbacensis, cum quadam conversus cum nescio quo tenderet, et avem que cuculus dicitur, a voce nomen habens, crebrius cantantem audiret, voces interruptionis enumeravit, et viginti duas inveniens, easque quasi pro omine accipiens, pro annis totidem vices easdem sibi computavit. Eia, inquit, certe .xxii. annis adhuc vivam. Utquid tanto tempore mortificem me in ordine? Redibo ad seculum, et seculo deditus .xx. annis fruar deliciis eius; duobus annis qui supersunt penitebo. Haud dubium quin diabolus, qui supradictum conversum ut episcopus fieret ad credendum induxerat apto sermone, et huic suasit ut tali augurio fidem adhiberet occulta suggestione. Sed dominus qui augurium odit, aliter quam ille ordinaverat disposuit. Illam duos quos penitentie deputaverat annos eum in seculo vivere permisit, et annos viginti deliciis ordinatos iusto suo iudicio subtraxit. Ecce tales sunt persuasiones diabolice. Quod autem non nullos immo plurimos per ministros suos in fide subvertat, sequentia declarabunt.

Duo homines non mente sed .xviii. habitu simplices, non oves sed lupi rapaces Bisuntium venerunt, summam simulantes religiositatem. Erant autem pallidi et macilenti, nudis pedibus incedentes, et cottidie ieiunantes; matutinis sollempnibus ecclesie maioris nulla nocte defuerunt, nec aliquid ab aliquo preter victum tenuem receperunt. Cumque tali hypocrisi totius populi in se provocassent affectum, tunc primum ceperunt latens virus evomere, et novas atque inauditas hereses rudibus predicare. Ut autem eorum doctrine populus crederet, farinam in pavimento cribrari iusserunt, et sine vestigii impressione super illam ambulaverunt. Similiter super aquas gradientes non poterant mergi. Tuguria etiam super se facientes incendi, postquam in cinerem sunt redacta, egressi sunt illesi. Post hec dixerunt turbis: Si non creditis verbis nostris, credite miraculis. Audiens talia episcopus et clerus, turbati sunt valde. Et cum eis vellent resistere, hereticos et deceptores diabolique ministros illos affirmantes, vix evaserunt ut non a populo lapidarentur. Erat enim idem episcopus vir bonus et litteratus, atque de nostra provincia natus. Bene illum novit senex monachus noster, qui ista retulit, et qui eodem tempore in eadem civitate fuit. Videns episcopus nichil se verbis proficere, et per ministros diaboli populum sibi commissum in fide subverti, clericum quendam sibi notum et in nigromantia peritissimum ad se vocans ait: Sic et sic per tales homines actum est in civitate mea. Rogo te ut investiges a diabolo per artem tuam qui sint, unde veniant, vel qua virtute tanta ac stupenda operentur

miracula. Impossibile est enim ut
signa faciant uirtute diuina quo
rum doctrina deo inimica est contraria.
Dicente clerico. domine dux est quod ac-
ti huic renuntiaui, respondit episcopus.
Bene certus quantum arte uel opor-
tebit me doctrine illorum consentire ut
a populo lapidari. Iniungo ergo tibi in
remissionem omnium peccatorum tuorum ut
tu in hac parte acquiescas. Obediens
clericus episcopo diabolum uocauit, causam
sue uocationis sciscitanti. respondit.
Penitet me recessisse a te. et quia de
cetero magis obsequiosus tibi esse desi
dero quam fuerim, rogo ut dicas michi
qui sunt homines isti. que doctrina
eorum. uel qua uirtute tanta operantur
mirabilia. Respondit diabolus. Mei
sunt et a me missi et que in ore illo
rum posui illa predicant. Respon
dit clericus. Quid est quod ledi non pos
sunt. nec in aquis mergi. neque igne
comburi. Respondit iterum demon. Ci
rographa mea in quibus homagia mihi
ab eis facta sunt conscripta. sub ascellis
suis inter pellem et carnem consuta con
seruant, quorum beneficio talia operan
tur. nec ab aliquo ledi poterunt. Et
clericus. Quid si ab eis tollerentur. R. Tunc
infirmi essent sicut ceteri homines.
Audiens ista clericus, regratiabatur
demoni. dicens. Modo recede, et cum
uocatus fueris a me. iterum uenias
Reuersus ad episcopum hec ei per ordinem re
citauit. Qui magno repletus gau
dio. totius ciuitatis populum in
locum ad hoc idoneum conuocauit di
cens. Ego pastor uester sum, uos oues.
Si homines isti ut dicitis doctrinam
suam signis confirmant. uolo illos uo
biscum imitari. sin autem. dignum est
ut illis puniatis. uos ad fidem pa
trum uestrorum mecum penitentes reuoca
mini. Respondit populus. Nos pluri
ma ab eis signa uidimus. Quibus episcopus.
Sed ego illa non uidi. Quid multa.
Placuit populo consilium. uocati sunt
heretici. affuit episcopus. accensus est fo
cus in medio ciuitatis. Prius tamen
quam intrarent. ad episcopum secreto uoca
ti sunt. Quibus ipse ait. Volo uidere
si aliqua circa uos habeatis male
ficia. Quo audito. mox exspolian
tes se. cum magna securitate dixe
runt. Querite diligenter tam in cor
poribus quam in uestimentis nostris.
Milites uero sicut ab episcopo fuerant pre
moniti brachia eis leuantes. et sub
ascellis cicatrices obductas notantes.
cultellis illas rumpunt, cartulas in
sitas inde extrahentes. Quibus accep
tis episcopus. cum hereticis ad populum exiens,
facto silentio clamauit ualde. modo
apparebit utrum mereantur ignem. et si le
si non fuerint. credam eis. Miseris trepi
dantibus et dicentibus non possumus mo
do intrare. episcopo recitante malicia
eorum detecta est populo, et ostensa cyro
grapha. Tunc uniuersi furentes dia
boli ministros cum diabolo in ignibus
eternis cruciandos. in ignem preparatum pro
iecerunt, sic quod per dei gratiam et episcopi in

claustrum. heresis inualescens est extincta et plebs seducta atque corrupta.
per penitentiam mundata. xviii.

Circa illa tempora sub archiepiscopo Rei
naldo colonie plures heretici sunt
comprehensi. qui a litteratis uiris exami
nati et uicti. per iudicium seculare
dampnati sunt. Data uero sententia.
cum ducendi essent ad ignem. unus
illorum arnoldus nomine. quem ceteri
magistrum suum fatebantur. sicut
narrauerunt qui interfuerunt. pa
nem et peluim cum aqua sibi dari
petiuit. Quibusdam uolentibus ut
hoc fieret. uiri prudentes dissuase
runt dicentes. Aliquid hic fieri
posset ope diabolico. quod infirmis
esset in scandalum et in ruinam.
Nouicius. Miror quid de pane et
de aqua facere uoluit. Monachus. Suc
centio ex uerbis cuiusdam alterius he
retici. qui ante hoc triennium a rege
hispanie comprehensus est et combustus.
sacrilegam ex eis facere uolebat com
munionem. ut suis uiaticum fieret
ad eternam dampnationem. Nam quidam
abbas hispanus ordinis nostri per
nos transiens. qui cum episcopo et ecclesia
rum prelatis eiusdem heretici erro
res dampnauit. eum dixisse refe
rebat. quod rusticus quilibet in men
sa sua. et de pane suo quo uesceretur.
conficere posset corpus christi. Erat enim iste
maledictus faber ferrarius. Nouicius.
Quid factum est de hereticis coloni
ensibus. Monachus. Ducti sunt extra ciuitatem

et iuxta cimiterium iudeorum simul in
ignem missi. Qui cum fortiter arderent.
multis uidentibus et audientibus. arnol
dus semiustis discipulorum capitibus
manum imponens. ait. Constantes estote
in fide uestra. quia hodie eritis cum
laurentio. cum tamen nimis discorda
rent a fide laurentii. Cum esset inter
eos uirgo quedam speciosa. sed heretica.
et quorundam compassione ab igne
subtracta. promittentium. quia uel eam
uiro traderent uel si hoc magis pla
ceret. in monasterio uirginum locarent.
cum uerbotenus consensisset. iam extinctis
hereticis. tenentibus se dixit. Dicite
mihi. ubi iacet seductor ille. Cumque ei
demonstrassent magistrum arnoldum. ex
manibus illorum elapsa. facie ueste tec
ta super extincti corpus ruit. et cum illo
in infernum perpetuo arsura descendit.

Paucis annis elapsis sub. xx. (?) sedit
episcopo bertranno. uiro ualde litterato.
orta est heresis ualdosiana in ciui
tate metensi hoc modo. Cum idem antistes
tes in festiuitate quadam populo in ecclesia
predicasset. duos homines ministros
diaboli in turba stare conspiciens. ait.
Video inter uos nuntios diaboli. Ec
ce illi sunt. digito eos ostendens.
qui me presente in monte pessulano
propter hereses dampnati sunt et electi.
Qui episcopo durius responderunt. haben
tes in comitatu suo scolarem. qui mo
re canino contra eum latrabat. inui
riis eum lacessiens. Egressi uero de
ecclesia. multitudinem populi circa se

congregantes: errores suos illis predica
verunt. Quibus cum quidam ex cleri
cis dicerent: Vos domini: nonne apo
stolus dicit: quomodo predicabunt ni
si mittantur? volumus scire quis vos
misit huc predicare. Responderunt
illi: Spiritus. Non enim poterat illis e
piscopus eum inferre, propter quosdam
potentes civitatis, qui eos in odium
episcopi fovebant, eo quod quendam usura
rium defunctum, ipsorum cognatum
de atrio ecclesie eiecisset. Revera missi
fuerant a spiritu erroris, per quorum ora
hereses valdosiane ab uno eorum sic
dicte in eadem civitate sunt semi
nate, et necdum penitus extincte.
Novicius. Heu quod tot hodie he
reses sunt in ecclesia. Monachus. Hoc
furor et malicia diaboli efficit.

Temporibus innocentii pape. xxi.
predecessoris huius, qui nunc papa
tum tenet honorii, durante adhuc
scismate quod erat inter philippum et
ottonem reges romanorum, diaboli
invidia hereses albiensium ceperunt
pullulare, vel ut verius dicam, ma
turescere. Quarum vires erant tam va
lide, ut omne triticum fidei gentis
illius versum videretur in lolium
erroris. Missi sunt abbates ordinis
nostri cum quibusdam episcopis, qui ziza
nia rastro catholice predicationis
eradicarent; sed obsistente homine
inimico qui illa seminaverat,
modicum ibi profecerunt. Novicius.
Quis fuit error illorum? Monachus.

Quedam heresiarche eorum collegerant
puncta ex dogmate manichei, que
dam ex erroribus que in periarchon scrip
sisse fertur origenes, plurima etiam
que de suo corde finxerant adicien
tes. Duo credunt cum manicheo
principia: deum bonum et deum ma
lum, id est diabolum, quem dicunt
omnia creare corpora, sicut deum bo
num omnes animas. Novicius. Moy
ses et corpora et animas confirmat de
um creasse dicens: Formavit deus
hominem, id est corpus, de limo terre,
et inspiravit in faciem eius spiracu
lum vite, id est animam. Monachus.
Si moysen et prophetas reciperent, he
retici non essent. Corporum resurrec
tionem negant; quicquid beneficii
mortuis a vivis impenditur, irri
dent; ire ad ecclesias vel in eis orare
nichil dicunt prodesse. In hiis deterio
res sunt iudeis et paganis, quia
illa credunt. Baptismum abiecerunt,
sacramentum corporis et sanguinis Christi
blasphemant. Novicius. Ut quid tan
tas a fidelibus persecutiones susti
nent, si nichil ex hoc in futuro re
tributionis exspectant? Gloriam spiri q.
tus dicunt se exspectare. Quidam
supradictorum abbatum monachus cernens
quendam militem in equo sedentem
loqui cum aratore suo, hereticum il
lum estimans sicut fuit, propius acce
dens ait: Dicite michi, optime vir, cuius
est ager iste? Respondente illo: meus
est, subiecit: Et quid de fructu illius faci

tus; ego inquit et familia mea de eo vi
vimus; aliquid etiam ergo pauperibus.
Dicente monacho quid boni speratis de
elemosina illa; respondit miles hoc
illum: Ut spiritus meus gloriose purgetur post
mortem. Tunc monachus. Quo perget?
Ait miles. Secundum meritum suum.
Si bene vixit et hoc apud deum meru
it, exiens de corpore meo intrabit
corpus alicuius futuri principis sive
regis sive alterius cuiuslibet illustris
persone in qua delicietur. Si autem male,
corpus intrabit miseri pauperis et
in quo tribuletur. Credidit stultus si
cut et ceteri albienses, quod anima se
cundum meritum per diversa transeat cor
pora, etiam animalium atque serpen
tium. Novicius. Feda heresis. Monachus.
In tantum enim albiensium error invaluit
ut brevi intervallo temporis infecit
usque ad mille civitates, et si non fuis
set gladiis fidelium repressus, puto
quod totam europam corrupisset. An
no domini m.cc.x. predicata est crux contra albien
ses in tota alemannia et francia et
ascenderunt contra eos anno sequen
ti de alemannia, Leupoldus dux austrie,
Adolphus comes de monte, Wilel
mus comes iuliacensis et alii multi
diverse conditionis atque dignitatis.
Simile actum est in francia, norman
nia atque pictavia. Horum omnium pre
dicator et caput erat Arnaldus abbas
cisterciensis, postea archiepiscopus narbo
nensis. Venientes ad civitatem mag
nam que biders vocatur, in qua plus
quam centum milia hominum fuisse
dicebantur, obsederunt illam. In quorum
aspectu heretici super volumen sacri
evangelii mingentes, de muro illud
contra christianos proiecerunt, et sagittis post
illud missis clamaverunt: Ecce lex
vestra miseri. Christus vero evangelii sator
iniuriam sibi illatam non reliquit inul
tam. Nam quidam satellites zelo fidei
accensi, leonibus similes, exemplo illo
rum de quibus legitur in libro macha
beorum, scalis appositis, muros intrepide
ascenderunt, hereticis que divinitus
territis et declinantibus, sequentibus
portas aperientes, civitatem obtinue
runt. Cognoscentes ex confessionibus illo
rum catholicos cum hereticis esse per
mixtos, dixerunt abbati. Quid facie
mus domine? Non possumus discernere inter
bonos et malos. Timens tam abbas
quam reliqui, ne tantum timore mor
tis se catholicos simularent, et post
ipsorum abscessum iterum ad perfidiam
redirent, fertur dixisse. Cedite eos.
Novit enim dominus qui sunt eius. Sicque
innumerabiles occisi sunt in civita
te illa. Aliam etiam civitatem
magnam ac pulchram vallem voca
tam que sita est iuxta tolosam, vi tunc
te divina obtinuerunt. In qua cum populo ex
aminato cum omnes promitterent se vel
le redire ad fidem, quadringenti quin
quaginta in sua perfidia indurati
a diabolo permanserunt, ex quibus quadringenti
combusti sunt in igne, ceteri
patibulis appensi. Idem actum est

in ceteris civitatibus atque castellis, mi-
seris se ultro mortibus ingerentibus.
Tolosani vero arctati omnem promise-
runt satisfactionem, sed ut postea pa-
tuit in dolo. Nam perfidus comes
sancti Egidii princeps et caput omnium
hereticorum, omnibus sibi in concilio Late-
ranensi abiudicatis feodis, videli-
cet et allodiis, civitatibus et castris,
et ex maxima parte eisdem a comite
Symone de Forti monte viro catho-
lico iure belli occupatis, in Tolosam
se transtulit, de qua usque hodie fide-
les vexare et impugnare non cessat.
Et sicut hoc anno dominus Cunradus
episcopus Portuensis et cardinalis, contra Albien-
ses missus legatus, scripsit capitulo
Cisterciensi, quidam ex potentibus Tolo-
sane civitatis quoddam tam horren-
dum in odium Christi et ad confusionem
nostre fidei egit, ut etiam ipsos Christi
inimicos movere nimis debeat. Iu-
xta altare maioris ecclesie ventrem
suum purgavit, et palla altaris ip-
sas immunditias detersit. Ceteri vero fu-
rori furorem addentes, scortum su-
per sacrum altare posuerunt, in aspec-
tu crucifixi eo ibi abutentes. Post-
ea ipsam sacram ymaginem detruncantes
brachia ei preciderunt. Multo mi-
tiores [redacted] hereticis deteriores
qui [redacted] mortuo ne eius crura
frangerent pepercerunt. Novicius: Quis
non stupeat ad tantam patientiam
dei? Monachus: Altissimus est enim
patiens redditor. Qui dampnata no-

post victoriam eo quod crucifixi collo
fune alligato per plateas illum trax-
erunt, in collo et in gutture tam
mirabiliter punivit. Puto quia
has blasphemias minime dissimu-
labit. Albienses antequam veniret contra
eos exercitus domini ut supradictum est,
mirahmomelinum regem de Marroch
in auxilium sui invitaverant. Qui de
Affrica in Hyspanias cum tam incredi-
bili multitudine venit, ut totam
Europam se obtinere posse speraret. Man-
davit etiam Innocentio pape, quia equos
suos in porticu ecclesie beati Petri
deberet stabulare, et super illam vexil-
lum suum figere. Quod ex parte imple-
tum est, et si secus quam ipse cogitasset.
Et quia deus frangit omne superbum,
eodem tempore, scilicet anno gratie M°
CC°XII°, XVII kal. Augusti, de exer-
citu eius LX milia pugnatorum ceciderunt. Ip-
se vero se in Sibiliam transferens
ex dolore mortuus est. Cuius vex-
illum principale in bello captum
Innocentio est transmissum, et in ec-
clesia predicta ad Christi gloriam erectum.
Hec de Albiensibus dicta sint. Novicius:
Si fuissent mihi homines istos viri
litterati, forte non tantum erras-
sent. Monachus: Litterati cum errare in-
cipiunt, etiam illitteratis instinctu di-
abolico plus et gravius desipiunt.

Eodem tempore quo mani- XXII.
festate sunt hereses Albiensium,
in Parisiensi civitate, in qua fons est
totius scientie et puteus divina-

tium scripturarum quibusdam viris lit
teratis persuasio diabolica perversum in
stillavit intellectum. Quorum nomina
sunt hec. Magister Wilhelmus picta
viensis subdiaconus qui legerat pa
risius de artibus et tribus annis studu
erat in theologia. Bernardus sub
diaconus. Wilhelmus aurifex, propheta
eorum. Stephanus sacerdos de veteri
curbuel. Stephanus sacerdos de cel
la. Iohannes sacerdos de uncinis. Isti
omnes in theologia studuerant, excep
to bernardo. Odo spiritualis clericus
magistri emelrici sacerdotis, qui fe
re decem annis in theologia studu
erat. Elmandus acolitus. Odo diaco
nus. Magister garinus qui conventa
verat parisius de artibus. Et hic sacer
dos audierat theologiam a magistro
stephano archiepiscopo cantuariensi. Vl
ricus sacerdos de lauri, qui sexa
genarius studuerat in theologia tem
pore multo. Petrus de sancto clodowal
do, sacerdos et sexagenarius, qui eti
am audierat theologiam. Stepha
nus diaconus de veteri curbuelo.
Isti instinctu diaboli hereses mul
tas et maximas excogitaverant,
et iam in pluribus locis dissemi
naverant. Novicius. Que fuerunt
capitula in quibus viri scientia et e
tate tam magni errare potuerunt?
Monachus. Dicebant non aliter esse
corpus Christi in pane altaris quam
in alio pane et in qualibet re.
Sic et deum locutum fuisse in ovi
dio sicut in augustino. Negabant
resurrectionem corporum, dicentes ni
chil esse paradisum neque infernum, sed
qui haberet cognitionem dei in se quam
ipsi habebant, haberet in se paradisum;
qui vero peccatum mortale haberet, infer
num in se, sicut dentem putridum in
ore. Altaria sanctis statui et sacras yma
gines thurificari ydolatriam esse
dicebant. Eos qui ossa martyrum de
osculabantur subsannabant. Maxi
mam etiam blasphemiam ausi sunt
dicere in spiritum sanctum, a quo omnis mun
ditia est et sanctitas. Si aliquis in
spiritu est, aiebant, et faciat fornica
tionem et aliqua alia pollutione
polluatur, non est ei peccatum, quia il
le spiritus qui est deus, omnino separatus
a carne, non potest peccare, et homo
qui nichil est non potest peccare quamdiu
ille spiritus qui est deus est in eo. Ille
operatur omnia in omnibus. Unde con
cedebant quod unusquisque eorum esset Christus
et spiritus sanctus. Impletumque est in eis
quod dicitur in evangelio: Surgent pseudo
christi et pseudo prophete et cetera. Ha
bebant etiam miserrimi illi ar
gumenta sua nullius prorsus va
loris, quibus suos errores confirmare
nitebantur. Quorum perfidia hoc ordi
ne detecta est. Pre
dictus Wilhelmus auri fa
ber venit ad magistrum rudolphum
de namurtico, dicens se esse missum
a domino, et hos infidelitatis articu
los ei proposuit sub quibusdam

formis operatus est in ueteri testamento. scilicet legalibus. Filius similiter sub quasilam formis. ut in sacramento altaris. et baptismi et aliis. Sicut ceciderunt forme legales in primo Christi aduentu. ita nunc cadent omnes forme. quibus filius operatus est. et cessabunt sacramenta. quia persona spiritus sancti clare se manifestabit in quibus incarnabitur. et principaliter per septem uiros loquetur. quorum unus ipse wilhelmus erat. Ipse prophetabat quod infra quinque annos iste quatuor plage euenire deberent. Prima super plebem que fame consumetur. Secunda erit gladius. quo se principes interficient. Tercia in qua terra aperietur. et deglutiet burgenses. In quarta descendet ignis super prelatos ecclesie. qui sunt membra antichristi. Dicebat enim quod papa esset antichristus. et roma babilon. Et ipse sedet in monte oliueti. idest in pinguedine potestatis. Jam enim xiii. anni elapsi sunt. et nichil horum contigit que pseudo ille propheta futura infra quinquennium predixerat. Et ut fauorem sibi captaret philippi regis francie. etiam hoc adiecit. Regi francorum subicientur omnia regna. et filio eius qui erit in tempore spiritus sancti. et non morietur. et dabuntur xii. panes regi francorum. idest scientia scripturarum. et potestas. His auditis magister rudolfus interrogauit si aliquos haberet socios quibus ista fuissent reuelata. Qui cum respondisset. habeo multos supradictos uiros nominans. perpendens uir prudens imminens periculum ecclesie. et se solum ad inuestigandam eorum nequitiam eos et conuincendos non posse sufficere. ex quadam simulatione dicebat sibi esse reuelatum a spiritu sancto de quodam sacerdote. qui cum eo predicare deberet sectam eorum. Et ut famam suam seruaret illesam. nuntiauit hec omnia abbati sancti uictoris. et magistro rubto. et fratri thome. cum quibus adiit episcopum parisiensem. et tres magistros legentes de theologia. uidelicet decanum salebgiensem. et magistrum rubertum de korcu. et magistrum stephanum. omnia hec eis insinuantes. Qui territi ualde iniunxerunt sepedicto rudolpho in remissionem peccatorum suorum. et alteri sacerdoti. ut se fingeret esse de illorum consortio. donec scientias omnium audiuissent. et plenius omnes articulos incredulitatis eorum explorasset. Magister uero rudolfus et suus socius sacerdos in execucione huius laboris. cum ipsis hereticis circuierunt episcopatum parisiensem. lingonensem. trecensem. et archiepiscopatum senonensem in tribus mensibus. et quamplurimos de eorum secta inuenerunt. Ut itaque ipsi heretici plene de ipso magistro. R. confiderent. quandoque uultu eleuato se spiritum in celum

raptum simulabat, et postea aliqua que se vidisse dicebat, que in gynecijs eorum narrabat, et publice eorum fidem de die in diem se predicaturum spopondit. Tandem reversi ad episcopum visa et audita enarraverunt. Quo audito episcopus predictus per nuntium pro eis misit, eo quod non essent in civitate, excepto uno bernardo. Qui cum essent in custodia episcopi congregati, sunt ad eorum examinationem vicini episcopi et magistri teologi. Proposita sunt eis supradicta capitula, que quidam ex eis in presentia omnium protestabantur; quidam vero cum resilire vellent et se convinci viderent, cum ceteris stabant in eadem pertinacia, si negabant. Tanta audita perversitate consilio episcoporum et theologorum ducti sunt in campum, et coram universo clero et populo degradati, et in adventu regis, qui tunc presens non erat, exusti. Qui mente obstinata nullum ad interrogata dabant responsum, in quibus in ipso mortis articulo nullum perpendi poterat penitentie indicium. Cum ducerentur ad tormenta, tanta exorta est aeris inclementia, ut nemo dubitaret quin ab eis aer fuisset concitatus, a quibus tantus error moventibus fuerat perpetratus. In ipsa nocte is qui inter eos prior habebatur, ad ostium cuiusdam incluse pulsans, sero suum errorem confessus est, asserens se magnum hospitem esse in inferno et eternis incendijs deputatum. Quatuor ex eis fuerant examinati, sed non sunt combusti, videlicet magister garinus, ulricus sacerdos, stephanus diaconus, qui perpetuo reclusi sunt carcere. Petrus vero ante quam caperetur pre timore monachus effectus est. Magister almericus, qui predicte pravitatis magister fuerat, eiectus est de cimiterio et in campo sepultus. Eodem tempore preceptum est parisius ne quis infra terminum legeret libros naturales. Libri magistri david et libri gallici de theologia perpetuo dampnati sunt et exusti. Sic per dei gratiam heresis exorta succisa est.

Vix sunt duo anni elapsi. XXIII. quod quidam diabolo plenus apud trecas se esse spiritum sanctum publice predicabat. Cuius insaniam ipsi non sufferentes in crate posuerunt, et copioso igne circumposito in carbonem redegerunt. Novicius: Puto tam illorum multum execrabilem esse, quorum tam feda est doctrina. Monachus: Ut amplius detesteris hereticorum sectas, unum adhuc de illorum vita subiungam exemplum. XXIIII.

Tempore friderici imperatoris cum lucius papa fecisset verone civitate lonbardie moram, multis tam ecclesiarum prelatis quam regni principibus ibidem congregatis, et esset ibi godeschalcus monachus noster, tunc maioris ecclesie in colonia canonicus, cum fratre suo everardo canonico sancti gereonis, hospes illo

tium pene singulis noctibus. cum uxo
re et filia de domo propria egressus est.
Quem cum considerasset Everardus, interroga
uit nescio quem illorum quo irent, uel
quid agerent. Cui cum responsum
esset: Veni et uide, secutus est illos
in domum quandam subterraneam, am
plam satis, in qua multis ex utroque
sexu congregatis, quidam heresiar
ches sermonem blasphemiis plenum
cunctis tacentibus fecit, per quem ui
tam et mores illorum instituit. Dein
de extincta candela unusquisque se
proximam inuasit, nullam habentes
differentiam inter legitimam et absolu
tam, inter uiduam et uirginem, inter
dominam et ancillam, et quod horri
bilius erat, inter sororem et filiam.
Everardus cum hec uideret, ut pote
iuuenis luxuriosus atque uanus, si
mulans se discipulum hospitis sui
filie uel alteri cuilibet puelle in ser
mone se coniunxit, cum qua extinc
ta candela peccauit. Cumque hac
titasset pene annum dimidium, ma
gister cunctis audientibus ait: Iu
uenis iste tam studiose frequen
tat auditorium nostrum, cito habilis
erit ad docendum alios. Hoc uerbo
audito, non amplius intrauit. Et sicut
mihi retulit predictus Godeschalcus,
cum illum de hoc argueret, respondit:
Sciatis frater me non frequentare con
uenticula hereticorum propter hereses,
sed propter puellas. Ecce talis est uita
et lex hereticorum. Nec mirum. Quia
non credunt resurrectionem uel gehen
nam, siue penam malorum, impune eis
cedere putant quecumque agunt. Novicius:
Audiui quod multi heretici sint in
Lombardia. Monachus: Hoc mirum non
est. Habent enim suos magistros in
diuersis ciuitatibus aperte legentes et
sacram paginam peruerse exponentes. xxv.

Eo tempore quo Otto rex profectus est
Romam coronari in imperatorem,
et essent cum eo Johannes episcopus Kame
racensis, Henricus scolasticus sancti Ge
reonis, magister Hermannus canoni
cus Bunnensis, simul ingressi sunt
scolas cuiusdam heresiarche. Locus
quem tunc legebat, iste erat: Jam
iudicium mundi uenit, iam prin
ceps mundi huius eicietur foras.
Quem locum ita glosauit: Ecce
Christus diabolum principem huius mun
di uocauit, quia hunc mundum
creauit. Cum quo presens Hermannus sa
tis dure disputauit, et sicut mihi re
tulit, quod Deus creasset omnia, uisi
bilia et inuisibilia, corporalia et
spiritualia, non solum ex scripturis, sed ex
ratione monstrauit. Hec dicta sunt
de hereticis, qui membra sunt dia
boli. Hoc enim noueris, quod multo
intensius suam diabolus exerce
at maliciam in hereticis, quam in
in energuminis. Novicius: Possunt
energumini, id est obsessi a dia
bolo, habere caritatem? Monachus:
Etiam, sicut supra dictum est, non
in animabus sed in corporibus est. xxvi

Mulier quedā in bruseke satis cru
deliter hoc anno uexabat'. hāc
diabolus cum eēt quinquēnis: ī
ordine intrauit. Die quadā cū lac
mādūcaret' pater eius iratū dix
it. diabolū comedas in uentrē tu
um. Mox puellula sensit eī ings
sum: & usq; ad maturā etatem
ab illo uexata. hoc āno p̄mum
tritis aplōꝝ petri & pauli. quoꝝ
limina uisitauit liberata est. Nēs
dicē audeat quīq; annoꝝ infan
tulam baptizatam: nō habē cari
tatem. De qua idem demon di
cebat. Ille egresso nūquā aliud
post hanc uitam sentiet purga
torium. Obsessi peccata sua cfite
tur. orant & communicant. Qd dia
bolus quosdam dei p̄missione ī cor
pib' suis ledat. quosdam ē oste

Theodericus .xxvii. Qdā exēplis.
sisatiensis cīuus ūr. sicut ab ei'
ore audiui. cum eēt iuuenis. pu
ellam quandā in ciuitate lubech
alter quidam iuuenis ei ꝑeabat'
sectin qd' illi ꝑmisāt. femina cōsē
tiente. cum theoderic' se eius cōcu
bitu uti spasset' socius ei illudēs
ad illam accessit. Quo cognito:
iratus dixit. Diabolus qui me h'
adduxit' potit me etiam hinc re
ducē. Mox inuitat' affuit: homi
nem rapuit. & in aera leuauit:
& ultra ciuitatem transferēs iux
ta ripam cuiusdam lac' ingēno
de satis deposuit. ad quē sic ait.

Sīn quociensq; m̄ te signasses: m̄ occi
dissem te. Venit enim & inspīte in
ipso raptu signum s̄ crucis impssiat.
Dimissus a demone tam grauit'
cecidit. ut in terra sine sensu ia
cēs. sanguinē uomerēt. Tandem ali
quantulū uirium resumēs. mani
b; pedib; q; reptando ad aquā ue
nit. faciem lauit. atq; ex ea bibēs
cū multo labore ad hospicium su
um puenit. Ingressus domum mox
ut limen aspexit. secundo in ex
cessū ruit. Vocat' est sacerdos. q
initiū euangelij iohānis sup eū
legit. alijs q; orationib' contra impe
tus diaboli illum muniunt. Post
ea p annum integrum. ita corpus
eius totum erat tremulum. ut
cifum manu tenē non posset ad
bibendū. Ecclesiam sancti nicholai
omnia q; ciuitatis edificia. luna
splendente cum a diabolo portaret'
& portando cōprimeret'. se uidisse
testat'. Simile pene habes supra
distinctione tcia. cap. xi. de henrico
ciue susatiēse. quem diabolus noc
tu in foro rapuit. & ultra monasti
um sancti patricii translatū in
pasculo deposuit. Tam mala enī
& tam uenenata est demonū na
tura: ut solo illoꝝ intuitu. sepe
homines corrūpāt'.

Albero cīuis .xxviii. Qdā
aur. cum nouiti' esse. et nocte q̄
dam cum alio cūuso ꝑpt timores
nocturnos in curia uigilaret. an
signa matutinalia. ambitū clau

tur circumiens. quasi umbram hyema-
lem eum iuxta lavatorium conspexit.
Estimans quia frater fridericus esset mo-
nachus noster. accessit propius volens ei
innuere ut iret dormitum. Et quia no-
verat eum non esse sane mentis. prece-
teraxit ab illo loco timens. Dum
sic staret. umbra in oculis eius usque
ad tabulatum domus crevit. Mox
signis sonantibus in dormitorio per
tinum intravit. et quia clibanus
coquendis panibus preparatus erat.
mox ut ignem. quem quasi per pa-
rietem vitreum intueri visus est.
aspexit. infirmari cepit. Statim
exiens et sub arbore se reclinans
pene octo diebus ab illa hora in tan-
ta defectione fuit cordis et corporis.
ut non posset manducare neque bi-
bere. neque dormire. Novicius. Vellem
rationem scire. quare homo viso
demone. mox igne conspecto extasi
incurrat. Monachus. Ignis lucis mi-
nistra est. diabolus vero princeps
et auctor tenebrarum est; lux et tene-
bre sibi invicem contraria sunt. sicut
frigus et calor. Si egressus fueris de
tenebris in radium solis vel econtra-
rio. ex repentina mutatione visus
tuus turbatur et deficit. Item si ma-
num nimis - infrigidatam igni
adhibueris. sive de igne extractam
aque gelide immerseris. contrarium ele-
mentum amplius te cruciabit. Quid
ergo mirum si ex visione diabo-
li qui ut dixi auctor est tenebra-
rum et ignis etiam hominis natu-
ra turbatur et terretur. contrahitur et
deficit. cum ignem huius mundi vi-
dit qui omnino contrarius est igni
gehenne? Ille tenebrosus. iste lumi-
nosus. Multum ab eo discordat tam
in sensu quam in effectu. Viri tamen
perfecti ut superius dictum est sepe demones
sine terrore et sine sensus defectione
vident. Novicius. Si visio diaboli
tam periculosa et tam nociva est in
forma subiecta. quis illum videre
posset in sua natura? Monachus.
Oculus corporalis diabolum ut est
videre non potest. Novicius. Quare?
Monachus. Quia diabolus spiritus est.
et spiritum ut est opinio pene omnium
magistrorum. nemo nisi spiritus videre valet. Vi-
dent eum anime reproborum in
inferno. et sicut summa beatitudo e-
lectorum est videre deum. ita
maxima dicitur esse pena malis cer-
nere diabolum. Vis audire quo-
dam periculum. illum in sua substan-
tia videre volentium? Novicius. Volo
et desidero. quia quanto plus hor-
roris et malicie de illo audiero.
tanto amplius peccare pertimesco.
Ante hos xxix. audi ergo. Monachus.
annos duodecim. Wilhelmus
abbas de sancta agatha diocesis
leodicensis. que est domus ordinis
cisterciensis. dum tempore quodam
tirus esset eberbachium ad quam
pertinet domus illa. venisset que co-
loniam. dixit - - monacho suo.

atque gulso adolpho nomine. Opus est
misericordie ut videamus obsessam illam.
germanam scilicet talis gulsi viri de
eberbacho. ut per nos eius ille statum
cognoscat. Quod cum illis placuisset.
et domum in qua illa cum multis
et inter multos sedens erat ingres
set. cum abbas nescio unde eam in
terrogaret. et illa nichil omnino
responderet. subiunxit. Vis aliquid
mandare fratri tuo? Illa obmutescen
te. adiecit abbas. Adiuro te per eum
quem hodie in missa tractavi. ut
respondeas michi. Mox diabolo obe
diente. et per os femine ad interro
gata respondente. rogatus est ab
bas. tam a gulso quam a monacho
ut illam super solarium duceret.
quatinus privato ei uti possent
colloquio. Quod cum factum esset. et de
diversis ab abbate diabolus inter
rogaretur. et respondendo nimis
mentiretur. ait. Adiuro te per al
tissimum. ut non nisi vera michi
respondeas. Quod cum promisisset.
iussit monachum atque gulsum pau
lulum secedere. Quem cum interro
gasset de statu quarundam anima
rum videlicet. tam apud eberba
cum quam apud sanctam agatham nu
per defunctorum. ita probabiliter de
singulis. quas tamen femina num
quam viderat. disseruit. ut abbas de
veritate nichil ambigeret. Dicebat
tales et tales esse in gloria. alios
adhuc in penis retineri. Quibus

abbas orationes instituit speciales.
Instruxit eum et de aliis multis. ita
ut vehementer miraretur. Postea roga
tus a gulso. ut sibi soli cum solo loqui
liceret. et hoc abbas annuisset. cum mona
cho paululum secederet. ait gulsus.
Sicut precepit tibi abbas meus. vide
licet ut ei non nisi vera ad interroga
ta responderes. ita te moneo. ut si
aliquid nosti in me. quod nocivum
sit anime mee. dicas michi in ista
hora. Respondit diabolus. Novi. he
ri abbate tuo ignorante. duodecim
denarios apud ~~denarios apud~~ te
lectum accommodasti a tali femina
et in tali loco. misisti quod illos pan
niculo inligatos in sinum tuum
satis profunde. Quod quidem verum fue
rat. Etiam idem gulsus sicut retu
lit. ista cogitavit. Si abbas tuus
alicubi te forte miserit. solidum il
lum ad expensas habebis. Quid autem
nosti aliquid amplius? Dicente dia
bolo. novi te furem esse. gulsus respon
dit. Ex quo veni ad ordinem. nullius
michi furti conscius sum. Tunc ille. Ego
tibi furtum tuum ostendam. Quando
cara illa fuerunt tempora. annonam
et quedam alia que monasterii tui
fuerunt. et non tua. pauperibus erogabas.
Respondente gulso. non putavi huius
modi misericordie opera peccatum esse. ait
demon. Sunt per meam veritatem. quia
sine licentia facta. nec aliquem inde
fructum tulisti. sed furtum. confessionem
appellans. Mox gulsus ad abbatem rel

cendit in locum secretum illum
traxit, et que sibi fuerant a diabo
lo obiecta per humilem confessionem a
periens, condignam penitentiam susci
pit. Tunc ad obsessam rediens,
et si adhuc aliquid in se sciret pecca
tum obsidentem adinterrogans,
audire meruit: Per iudicium me
um nichil modo de te novi: qui
amor ut genua tua ad susurri
um inclinasti, omnia michi prius
scita subtraxisti. Novitius. In hoc
facto satis ostensa sunt tam presentia
demonis, quam virtus confessionis
monachi. Satis de talibus in dis
tinctione confessionis dictum est. Post
hec demon adiuratus ab abbate
ut exiret respondit: Quo ibo, quo?
Dicente abbate: ecce os meum aperio.
Si potes ingredere, ait: Non possum
intrare, quia altissimus hodie intra
vit. Tunc abbas: Ascende super
hos duos digitos, pollicem et indi
cem ei offerens. Non valeo, inquit,
quia hodie altissimum tractasti.
Obtulerat enim missam abbas de
mane. Insistente eo ut exiret, respon
dit: Nondum vult altissimus. Ad
huc duobus annis ero in ea; post
hec in via illius iacobi liberabitur.
Et ita factum est. Deinde rogatus est
abbas tam a monacho quam a con
verso, ut diabolo preciperet quatinus
se eis in sua forma naturali osten
deret. Respondente abbate: Non est
bonum videre; sufficiat vobis quod

videristis et precipimus; illis obstinatius
ut fieret insistentibus, tandem victus
ait: Precipio tibi in virtute Christi ut in
tua naturali specie nobis appareas. Re
spondente illo non vultis, caveatis nisi
me videatis, et abbate dicente non,
cepit mulier in oculis eorum turges
cere, et ad instar turris ascendere,
ita ut oculi eius scintillarent, atque
ad similitudinem fornacis fumi
garent. Quibus visis, territus ruit in
in extasim monachus, factus est extra
sensum confusus; et nisi abbas qui con
stantior erat diabolo ut pristi
nam formam resumeret citius precepis
set, similem meticis defectum incur
rissent. Si hiis verbis meis minus
credis, interroga illos: adhuc ut
opinor vivunt, viri religiosi sunt,
non tibi dicent nisi meram veritatem.
Diabolus vero precipienti obediens et
ad priorem speciem vultum femine
reducens, ait abbati: Numquam tam
stultum preceptum iussisti. Pro certo
scias, quia si hodie divinis non com
municasses misteriis, nullus vel
tecum illi hominum que hodie vo
bis ingessissem diceret. Putas quod pos
sit me homo videre et vivere? Sequitur
quia homines qui erant inferius exspec
tantes strepitum superius audientes
ascenderunt et conversum cum mona
cho semimortuos repientes aqua
refocillaverunt et inter manus illos de
portaverunt. Tunc diabolus dixit
abbati: Quo vivus es modo? Respo

dente abbe eberbacum: subintrit
ille. Ego etiam sueuerbaco fui: et sa
tis ibi texui. yronice nomini al
ludens. Erat enim post illa tempora
quo conuersi se ordini opposuerant.
Tam horrendus et tam uenenatus
est demonum aspectus: ut non solum
sanos infirmet. sed nos numquam etiam
Duo iuuenes. xxx. inficiat.
seculares nondum milites. ex
quibus unus erat dapifer abbatis
prumie. qui michi hec que dic
turus sum retulit. in quadam ui
gilia sancti iohannis baptiste.
post solis occasum circa riuulum qui
monasterium preterfluit. in dextra
riis suis spatiabantur. Videntes
ex altera parte riuuli. quasi spe
ciem muliebrem in ueste linea.
putantes quia malefica exerceret
ut quibusdam mos est in nocte il
la: ut caperent eam. aquam transie
runt. Que cum ueste leuata fu
gere uideretur: illi in equis uelocis
simis insequentes. cum fugientem
quam quasi umbram ante se uide
bant comprehendere non ualerent defi
cientibus equis unus dixit. Quid
agimus? Diabolus est enim: et sig
nantes se. monstrum ultra non uide
runt. Ab illa hora tam homines
quam iumenta. multo tempore lan
guerunt: uix mortem euadentes.
Nouicius. Non ista miror de dia
bolo: cum legam basiliscum solo
uisu homines. et aues. et iumenta infi
cere. Monachus. Hoc ipsum agit diabo
lus in psalmo per basiliscum desig
natus: sicut subiectis tibi ostendam ex
In Kunnukseirchin. xxxi. emplis.
Sicut sacerdos eiusdem uille retu
lit Lamberto monacho nostro. matrona
quedam honesta. dum nocte qua
dam cum alia femina nescio un
de ueniens per uillam eandem transi
ret: diabolus cuiusdam serui ad mo
dum iocosi formam assumens. manum
eius tenuit. et modicum strinxit.
Cui cum diceret dimitte me: mox
illum non uidit. Que statim male
habere cepit. femine sequenti se
dicens. Seruus ille compressit me: et
ecce ex hoc defectio cordis inuasit
me. Dicente illa nequaquam hic fuit:
respondit matrona. Immo certissi
me. satis enim proterue respexit
me. Vadens que in domum suam lec
to decubuit. et post paucos dies
Mulieri cuidam. xxxii. defuncta est.
iuxta castrum Are commanen
ti. hoc anno simile contigit. Hec cum
maritum haberet ebriosum: nulla
presumebat nocte ire dormitum
donec ille a taberna rediret. Que
dum una noctium pasta ad co
quendos panes preparata ante fo
res domus sue lassa sederet: ui
ri prestolans aduentum: duos in
albis uestibus ad se uenire uidit.
In cuius amplexus dum unus illorum
rueret eamque brachiis stringeret:
illa clamante ambo disparuerunt.

Que in domum fugiens mox ut lu
men vidit amens facta ruit filiam quoque
secum in clamorem convertit. Post pau
cos dies defuncta est. Ex quo dei
iudicio talia fiant prorsus ignoro.
Novicius. Horrenda sunt ista. Monachus.
Audi aliud quod satis terrere nos
poterit qui dicimur viri religiosi.
Tempore quodam estivo conversis xxxiii.
ordinis nostri in dormitorio suo
meridie quiescentibus diabolus
in specie monialis nigri ordinis.
singulorum lecta circuivit ante quos
dam stetit quosdam cum festina
tione preteriit. Veniens ad quen
dam conversum ante illum se incli
navit et brachiis collum eius strin
gens tactu quoque meretricio demul
cens oscula in eius ora defixit.
Quod cum quidam frater religiosus
vidisset et illa disparuisset satis
tam de persona quam de opere et in
tali loco stupens surrexit et conversi
lectum adiit quem quidem dormi
entem sed inposite et inpudice
nudatum quoque iacentem invenit.
Ceteris ad signum none surgentibus
ille gravem se sentiens surgere non
potuit et ad vesperam in infirmi
torium ductus infra triduum vitam
finivit. Hec apud nos custode ut
puto loci grangiarius recitavit
asserens sibi dictum ab eodem con
verso qui vidit visionem sub typo
confessionis. Novicius. Cum deus sum
me sit misericors et dormiens mo

dicum distat a mortuo quid est quod
idem conversus pro tantillo punitus
est. Monachus. Forte nimis erat neg
ligens circa usum verecundie vel secun
dia sive pudicitia que omnium or
namentum est virtutum non solum
esse debet in habitu sed etiam in actu.
Frequenter contingit ut sicut homo
interior libenter ea que de die co
gitat nocte per imaginationem retrac
tat ita exterior illa que vigilans
factitat dormiens frequenter repre
sentat. Novicius. In hoc consentio quia
novi quosdam raptores qui se
pe noctibus dormiendo surgunt
arma induunt extrahunt gladios
feriunt parietes et postquam lassa
ti fuerint singula in loca sua re
ponunt sicque cubitum redeunt
nec aliquid horum recordantur. Mo. For
te idem conversus nimis indulsit vino. In
ebriationem libenter sequitur denu
datio. Si Noe non fuisset inebriatus
non fuisset denudatus. Et quia de
nudatus ideo a filio subsanna
tus. Non solum angeli sancti sed et ma
li noctibus nos lustrant et si per negli
gentiam sive dissolutionem contigit
nos in lectis nostris iacere irreveren
ter bonos a nobis fugamus et ma
los ad nostram irrisionem invitamus.
Quanta gratia sic dormientes quandoque
se preveniat audies in distinctione
septima capitulo xiii et cap. xiiii
in quibus beata dei genitrix per se
dormientes visitabit. Novicius. Ha

buit ne cum suis prelatis caritatem. Mo(nachus). Non minus hoc constat, sicut et de predictis feminis, quas diabolicus exterruit aspectus. Quod autem diabolus quosdam peccatores in peccatis inficiat, subsequentia declarabunt exempla.

In Susatia que civitas est xxxiiii. diocesis Coloniensis, miles quidam Thiemo nomine habitabat, qui sic totus deditus erat ludo tesserarum, ut nec die nec nocte quiesceret. Et per sacculum cum nummis secum portabat, ut secum ludere volentibus obviaret. Ita in ludis expeditus et fortunatus erat, ut vix aliquis ab illo sine dampno recederet. Ut autem posteris ostenderet quantum deo tales ludi, in quibus ire et invidia, rixe et dampna suscitantur, peccati et illa rotantur, contraria forent, permissum est diabolo ut cum eo luderet, qui multis illuserat, atque evisceraret qui multorum marsubia evacuarat. Nocte quadam domum eius in specie cuiusdam ludere volentis intrans, sacellum quoque nummis refertum sub ascella portans, ad tabulam sedit, denarios tibaliter apposuit, tesseres iactavit et acquisivit. Cui cum prospere succederet et militi iam pecunia quam apponeret defuisset, iratus ait: Numquid non diabolus es tu? Et ille: Ne satis est. Appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire. Tollens quoque illum per tectum traxit, cuius viscera tegulis retrahentibus miserabiliter excussit; et quid de eius corpore factum sit vel in quem locum illud proiecit, usque hodie tam a filio eius quam a ceteris qui illum noverant ignoratur. Mane sane viscerum eius reliquie tegulis inherentes reperte sunt et in cimiterio sepulta. Bene diabolus suos ministros in hoc mundo sinit prosperari, quos semper in fine decipit. xxxv.

In eandem civitatem, sicut mihi retulit magister Gozmarus, vir religiosus et sancti Patrocli canonicus, homo quidam ignotus venit, dicens se velle saltare de turri sancti Iuliani, que multum est sublimis, si tamen aliquid ex hoc consequi posset honoris. Respondentibus civibus sicut viris prudentibus: Nichil est propter hoc dabimus, ut te ipsum inficias, ait: Propter honorem civitatis saltabo. Congregata multitudine populi circa forum, cui turris eadem contigua erat, et de fenestris domorum aliis prospectantibus, turrim ascendit. Quem alius quidam a tergo clamans ait: Dic mihi o homo, cum quo demone agis talia? Cui cum ille nescio quem demonem nominaliter respondit: Scias pro certo quia decipiet te. Nequam est enim. Si fideli oliveri te committeres, non te deciperet, quia curialis est et fidus. Respondit ille: Nequaquam me decipiet, quia in multis sum eius fidem expertus. Puto hunc oliverium fuisse eum

dem: de q̄ supradictum est capitulo .iiii.
Quid plura? Ascendit turrim et
saltauit. Sed post saltum surgere non
ualuit. Mirantibus turbis quare
non surgeret. et ignorantibus causam
mortis eius propter amplam quam
induerat cappam ad capiendum uen-
tum. ipsi accedentes. hominem que de terra
leuantes. inuenerunt omnia uis-
cera eius effusa. Ecce sic diabolus
ministros suos remunerat. corpora
quidem occidendo. et animas in
penas eternas detrudendo. De qua-
rum cruciatibus in distinctione duo-
decima audies sufficienter. Nouicius.
Quantum considero ex tam dicto
oliuero. non omnes demones equa-
liter mali sunt. Monachus. In quibus
in celo amplius intensa fuerat contra
creatorem superbia atque inuidia.
in hiis usque hodie magis uiget
ad nocendum malicia. Quidam
ut dicitur aliis cum lucifero contra
deum se extollentibus simpliciter con-
senserunt. et hii quidem cum ce-
teris ruerunt. sed ceteris minus mali
sunt. homines que minus ledunt. si-
cut exempla subiecta explanabit.

Demon quidam adolescentis xxxvi.
uenusti speciem induens.
ad quendam militem uenit. ob-
sequium suum illi offerens. Cui cum
multum placeret. tam in decore.
quam in sermone. gratanter ab
eo susceptus est. Qui in tantum militi
seruire cepit. tam diligenter. et tam
timide. tam fideliter. et tam iocun-
de. ut satis ille miraretur. Numquam
equum suum ascendit. numquam des-
cendit. quin ille preparatus esset. et
genu flexo strepam teneret. Dis-
tum. prudentem. et hilarem. semper se ex-
hibuit. Die quadam dum simul
equitarent. et uenissent ad flu-
uium quendam magnum. miles re-
spiciens et plures ex inimicis su-
is mortalibus post se uenire conside-
rans. ait seruo. Mortui sumus.
Ecce inimici mei post me festinant.
fluuius ex opposito est. nullus
superest locus refugii. aut occident
me. aut capient. Tunc ille. Ne ti-
meas domine. uadum fluminis huius
bene noui. sequere tantum me. bene
euadem. Respondente milite. nun-
quam homo fluuium istum in hoc
loco transuadauit. spe tamen euasio-
nis seruum ducem sequitur. sine
periculo uenit ad litus. Et ecce eis
transpositis. hostes ex opposito lit-
tore consistentes. mirati sunt dicen-
tes. Quis umquam audiuit uadum
in flumine isto? Non alius nisi dia-
bolus illum transiuerit. Timentes
que reuersi sunt. Processu uero temporis.
accidit ut militis uxor infirma-
retur usque ad mortem. In qua dum
omnis medicorum artes defecissent.
ait iterum demon domino suo. Si
domina mea inungetur lacte leonino.
statim sanaretur. Dicente milite
unde habetur lac tale. Respondit

ille: Ego afferam. Qui vadens et post spatium unius horae rediens, vas plenum secum attulit. A quo cum fuisset puncta, uxor meliorata, pristinum recuperavit vigorem. Cui cum diceret miles: Unde habuisti tam cito lac istud? Respondit: De montibus attuli Arabiae. Recedens a te, in Arabiam ivi, leenae speluncam intravi, catulos abegi, et ipsam mulsi, sic quod reversus sum ad te. Stupente milite ad verba ista, et dicente: Quis ergo es tu? Respondit ille: Non sollicitus eris de hoc, servus enim tuus sum ego. Instante milite tandem confessus est dicens: Daemon ego sum, unus ex illis qui cum Lucifero ceciderunt. Tunc magis milite stupente, subiunxit: Si natura diabolus es, quid est quod tam fideliter servis homini? Respondit daemon: Magna est michi consolatio esse cum filiis hominum. Dicente milite: Non audeo de cetero uti servitio tuo. Iterum ille respondit: Hoc pro certo scias, quia si me tenueritis, numquam a me vel per me aliquid mali tibi eveniet. Non audeo inquit. Sed quicquid pro mercede tua postulaveris, licet dimidium bonorum meorum, libens tradam tibi. Numquam homo homini servivit tam fideliter et tam utiliter. Per tuam prudentiam iuxta fluvium mortem evasi, per te uxor mea recepit sanitatem. Tunc daemon: Ex quo tecum esse non potero, nil pro servitio meo nisi quinque solidos requiro. Quos cum recepisset, militi illos reddidit dicens: Peto ut ex eis nolam compares, et super tectum pauperis illius ecclesiae ac desolatae suspendas, ut per eam saltem diebus dominicis fideles ad divinum convocentur officium. Sic quod ab oculis eius disparuit. NOVICIUS: Quis umquam tale aliquid de diabolo speraret? MONACHUS: Dicam tibi aliud ut sic dicam diabolicae bonitatis exemplum, quo non minus isto mireris. XXXVII.

Eodem anno quo rex Philippus primum ascendit contra Ottonem postea imperatorem, miles quidam honestus Everardus nomine de villa quae Ambula vocatur natus, graviter infirmabatur. Cui cum rapta fuisset materia in cerebrum, ita cepit furere, ut propriam coniugem ante infirmitatem multum dilectam, in tantum haberet exosam, ut illam neque videre neque audire posset. Die quadam diabolus in forma hominis infirmo apparens, ait: Everarde, vis ab uxore tua separari? Respondente illo: Hoc omnibus modis desidero, subiunxit diabolus: Ego et tu in equo meo ducam Romam, bene obtinebimus a papa ut divortium faciat inter te et illam. Quid plura? Visum est militi ut equum invitatis ascenderet, ut Romam cum illo post tergum eius pergeret, ut illo pro se allegante papa eum ab uxore coram cardinalibus sollempni

xi ?

ẽ separet ipsum quod diuortium litte
ris pontificalibus atque bullatis con
firmaret. Mira res. Ab eadem ho
ra qua sic mirabiliter infirmi spiritus
a diabolo raptus est, ita corpus iace
bat exsanguis, ut tamen modicum calo
ris in eius pectore sentiretur. Spiritus
quod a sepultura dilatus est. Militi
ut sibi uidebatur nimis gaudenti
diuortii causa, ait diabolus: Vis
modo ut ducam te Iherosolimam, ubi
dominus tuus crucifixus est atque se
pultus, nec non et reliqua sacra lo
ca que christiani uidere desiderant?
Ex hiis uerbis maxime postea in
tellexit illum demonem fuisse. Re
spondente illo: uolo et desidero,
spiritus eius repente per mare transla
tus et in basilica dominici sepulchri
deposuit. Deinde ostendit ei loca
reliqua in quibus orationes suas
fecit. Ad quem iterum ait: Vis e
tiam uidere Sephadinum inimicum
uestrum, eiusque exercitum? Cui cum
diceret uolo, ductus est in momento
ad loca castrorum, uidit quod illo de
monstrante regem et principes
eius, milites, arma, uexilla, tento
ria, atque exercitum uniuersum. Post
hec ait demon: Vis modo redire
ad patriam tuam? Et ille: Tempus est
ut reuertar. Quem statim spiritus le
uauit et in lonbardiam transtulit.
Cui ait: Vides hoc nemus? Iam
homo quidam de uilla tua merci
monia sua ad has prouincias in asi
no uenalia portans, ipsum intra
bit et a latronibus interficietur. Vis ipsum
premunire? Respondente eo libenter,
statim homini occurrit, et quia latrones
in nemore essent predixit. Quem sicut
suum parrochianum ualde quod no
tissimum hilariter resalutauit et
gratias agens alia uia diuertit. Venien
tibus eis Frankinuord, rursum ait
demon: Cognoscis Walerammum fili
um ducis de Limburg? Bene, inquit,
illum noui et frequenter cum eo mi
litaui. Dicente demone: Vis nunc e
um uidere? et miles respondente: in par
tibus est transmarinis: Ille subiecit:
Nequaquam, sed iam in tali loco regi
Philippo confederatus, et per ipsum ter
ra uestra rapinis et incendiis uasta
bitur. Hoc impletum uidimus, quan
do ipso duce Andernachum, Remage,
Bunna, alie que uille plurime ex
uste sunt. Respondente milite: De
hoc satis doleo, postquam regem cum
principibus et Walerammo uiderat,
ad lectum et ad corpus sine omni
lesione spiritus eius reductus est.
Mox incipiens spirare et conualescere,
uxorem ante raptum exosam, amo
re pristino dilexit, et non sine mul
torum admiratione, que uiderat uel audi
erat sepius recitauit. Quicquid enim
uiderat Rome, et in Iherosolima, in
lonbardia, et in alemannia, tam
in locis quam in personis, plenius
utique uidit, melius uisa cognoscere et
recitare potuit, quam si oculis corporis

illa prospexisset. Structuram urbis
Rome, nec non et effigiem domini Innocen-
tii tunc pape, cardinalium et eccle-
siarum, et in partibus Ierosolimita-
nis formam Saphadini et exercitus
eius, similiter montes, flumina, cas-
tra, universa quoque loca per que transierat,
tam proprie in suis formis atque nominibus
expressit, ut hii qui oculis corporeis
illa viderant, quid contradicerent non
invenirent. Interim rusticus cum
mercibus suis de Lonbardia rediit, et
quia illum ibidem vidisset, atque
per eius cautelam latronum pericu-
lum evasisset, coram multis testifi-
catus est. Novicius: Audivi quod qui-
dam demones talis nature sint, ut
bene a se obsessos torqueant, sed eos-
dem criminaliter peccare non sinant.
Monachus: De hoc satis evidens au-
disse me recordor exemplum.

Dives quidam sub typo xxxvii.
elemosine pauperibus convivium fecit.
Inter quos cum quidam obsessus
esset, et ceteris manducantibus carnes,
ipse quidem ori applicaret, sed easdem
vesci non posset, ex circumstantibus hii
videntes dixerunt: Inquietor, cur
non sinis hominem manducare? Quibus
ille respondit: Nolo ut peccet, eo
quod elemosina ista de rapina
sit. Dicentibus eis: Mentiris, quia is
qui fecit eam homo bonus est,
respondit: Nequaquam mentior. Vi-
tulus iste qui hic pauperibus divisus
est, in quinta generatione fuit
ab illa vacca que pro rapina habe-
batur. Hoc satis mirati sunt qui ade-
rant. Novicius: Si demones quintam
generationem iudicant rapinam, pu-
to quia multum acrius in penis
vindicabunt primam. Monachus: De hoc
non dubites. Recordare vacce illius
per quam et in qua punitus est
Helias miles, sicut dictum est in
distinctione secunda, capitulo septimo.
Revocat michi etiam ad memori-
am vacca hec tibiam obsesse mulie-
ris illius in Briseke, cuius superius men-
tionem feci capitulo xxvi. Hec cum
die quadam Iohannem burgravium
de Rineken vidisset, sicut mihi retulit
qui audivit, multis presentibus contra
eum clamavit dicens: Vitulum illum
quem tali vidue abstulisti, flam-
mis infernalibus a nobis liquatum
guttatim mittemus in oculos tuos,
et per omne corpus stillabimus pin-
guedinem eius. Vinum non quod
sub banno tuo in hac villa ven-
ditur, ferviens in os tuum funde-
mus. Quibus verbis miles territus
tabernam amovit, et vitulum mu-
lieri restituit. Novicius: Satis michi pro-
batum iam fateor, quod demones sint,
et quod multi sint, et quod mali sint; nunc
quam infesti nobis sint aliquid sub
exemplis audire delectat. Monachus:
Ita infesti sunt hominibus, ut inter
amicos discordias faciant, et ini-
micos reconciliari non sinant. Christo
et pro peccatis suis pugnari volentes

retrahunt, quia delectantes aver-
tunt, contrarios multis modis tur-
bant et impediunt. Ecce exempla.
Duo cives colonienses xxxix.
viri divites et honesti et specia-
les ad invicem amici, ex quibus u-
nus vocabatur Eustachius, alter ve-
ro Godefridus, ad sanctum Ia-
cobum apostolum simul profecti sunt.
Die quadam cum soli equitarent,
ceteris fratribus precedentibus, diabolus
invidens amicicie et concordie
illorum, in ingressu cuiusdam nemo-
ris baculum Godefridi in dor-
so ipsius pendentem satis et for-
tem in duas partes fregit. Qui
cum neminem adesse conspiceret, contra-
tus clamavit ad socium: Eia fra-
ter, quare fregistis baculum meum?
Illo negante etiam cum iuramen-
to, sicut mihi tamen dixit Godefridus
retulit, ita in eum exarsit, ut
vix manus ab eius lesione cohiberet.
Tandem gratia dei et meritis beati
apostoli ad mentem reductus, apud
socium unice dilectum penitentiam
egit, et tocius discordie caput di-
abolus confusus aufugit. .xl. capitulum
Sicut mihi retulit quidam honestus
sacerdos, nunc monachus in or-
dine nostro, plebanus cuiusdam vil-
le parrochianis suis placere volens
ludos seculares cum illis exercuit,
tabernas frequentavit, et in quan-
tum potuit moribus illorum suos
conformavit. Impletum est in eo il-
lud prophete: Et erit sicut populus sic
et sacerdos. Habebat autem in vil-
la militem compatrem, vitiis suis per
omnia concordantem, et erat eis non in
Christo sed in mundo cor unum et anim-
a una. Sepe alter ab altero ad ludos
et ad epulas invitabatur, sepe ad
tabernas trahebatur. Videns hec
diabolus, totius doli artifex, ut a-
morem illorum vitiosum in odium
verteret periculosum, nocte quadam
cum idem miles esset cubitum, in
forma sacerdotis ad lectum eius
venit, et ut se sequeretur tam verbo
quam signo importune satis insti-
tit. Miles cum territus pene nudus
surgeret et nudipes sequeretur pre-
cedentem, per campum spinis et vepri-
bus plenum ductus est, a quibus dum
plante eius vulnerarentur et sangui-
nem stillarent, iratus post eum cla-
mavit: Male sacerdos, malo tuo
huc me adduxisti. Diabolo semper
clamante: Sequere, sequere, miles tur-
batus lignum quod casu repperit, ut sibi
videbatur, caput sacerdotis divi-
sit. Sic illo perpetrato, et vultu eius
sanguine perfuso, miles cum multo
labore ac dolore ad domum suam re-
versus qualiter ei sacerdos illusit, uxori,
familie, amicis conqueritur.
Illis minus credentibus, subiecit:
Ego caput eius et coronam non mo-
dicum vulneravi. Eadem nocte sa-
cerdos hora predicta inscius, cum ex
necessitate nature iturus esset ad

cameram, cum tanto impetu caput
limini superiori illisit, ut corona gra-
viter vulnerata, sanguis erumpens
totam eius faciem cruentaret. Quem
ad lectum redeuntem, cum mane
populus pulsata missa in eccle-
sia expectaret, et ille minime
ob vulneris dolorem veniret,
cognoscens miles causam a re-
ferentibus, ait: Ecce hoc est quod dixi
vobis. Quid plura? Insanienti-
bus cognatis et amicis eius, cum sa-
cerdos obiecta fortiter negaret, et
illi non crederent, per biennium
de ecclesia sua eliminatus, vix tandem
illis reconciliatus est. Ex hiis du-
obus exemplis colligitur, quod inter
amicos sive spirituales sint sive
carnales, discordias seminent,
et inimicos in quantum valent
concordare non sinant, certum est.

Miles quidam iuxta domum .xli.
quandam ordinis nostri indebite
satis vexabat. Garriente diabolo
per os cuiusdam femine, loquutus est
ad illum nescio quis de astantibus:
Dic inique, quare non suades illi mi-
liti, ut cenobium tale servorum dei
cesset inquietare? Cui demon cha-
chinnando respondit: Quid est quod
loqueris o imprudens? Meo consi-
lio res agitur, et tu michi dicis, ut
suadeam ea que sunt pacis? Quod
autem pro Christo peregrinari volentes retra-
hant, et impediant, probatum est.

Miles quidam Meingoz .xlii. ex

nomine, cum adolescens in Francia
linguam disceret gallicam, graviter
infirmatus, spe convalescentie ad sanctum
Remigium Remis peregrinationis vo-
tum fecit, sed non solvit. Reversus in
provinciam suam voti transgressor,
multis diebus elapsis, cum alter qui-
dam miles Gundolfus nomine,
vir nobilis de villa Seffelingin
oriundus, suscepta cruce tempore
capituli generalis Cistercium iter propone-
ret, et hoc predictus Meingoz cognos-
ceret, rogavit illum ut se socium
fieri vellet in comitatu peregrinationis.
Quod cum ille gratum haberet, simul-
que ad villam que Tricastrum vocatur
iuxta Divionem sitam venissent,
cum ad prandendum in terra mo-
re penitentium consedissent, sanctus Re-
migius Remensis episcopus pontifica-
libus indutus, transgressori suo
apparens ait: Meingoz, quare
non solvis votum tuum? Miles
vero cum tam de visione quam de voti
improperatione terreretur, mox diabo-
lus advolans, verbis amonitoriis
verba dilationis adiunxit dicens:
Noli festinare, bene votum solves
quando poteris. Nichil quod aliud di-
cens, hominem pedibus arripiens,
per ventrem in pavimento tam imi-
sericorditer traxit, ut facies eius in
quatuor partibus vulnerata, sangui-
ne erumpente terram infunderet.
Quem cum Gundolfus sic trahi
videret, et trahentem non aspiceret,

sicut ab eius ore audivi. Turbatus
ideo surrexit, militem que brachiis
stringens, cum fortis esset, et sic
tenere vix potuit. A quo cum causam
culpe simul et pene didicisset, ait:
Iudico ut reddas votum tuum. Re-
spondente illo: Non mihi habeo expensas,
dedit ei solidum sterlingorum, et ille
solvit votum neglectum. Novicius:
Ut video, non multum a nobis de-
mones sunt remoti, quando ad puniendum
dum nos tam sunt parati. Monachus:
Quod semper sint iuxta nos et circa
nos, in subiecto cognosces exemplo.

Anno preterito tempore vindemie, xliiii.
cellerarius de Lacu cuidam
curtis monasterii vineam duobus
servis custodiendam commisit. Nocte
quadam unus ex illis vigilias noc-
turnas sibi temperare volens, diabo-
lum iocularitor vocavit dicens:
Veni diabole, custodi hanc vine-
am, et ego tibi precium dabo. Vix verba
compleverat, et ecce diabolus affuit
dicens: Presto sum. Quid ergo da-
bis mihi, si eam custodiero? Et il-
le: Cophinum plenum de uvis,
tali conditione, ut si quis intraverit ab
ea hora qua dies et nox separantur,
usque ad ortum diei, neque propriam ne-
que alienam excipiens personam, collum
ei frangas. Quod cum diabolus promisis-
set, et servus sero quasi de vinea se-
cutus domum intrasset, ait illi cel-
larius: Quare non es in vinea? Re-
spondente illo: Socium meum ibi re-
liqui, diabolum notans, cellerarius
putans quia de conservo suo diceret,
iratus ait: Vade cito, quia solus
non sufficit ille. Ivit servus, et super
tunicam que erat extra vineam cum
socio ascendens, circa medium noc-
tis motum quasi hominis per vites
transeuntis audientes, ait is qui de
predicto pactio latebat: Aliquis est
in vinea. Respondit alter: Sede, ego
descendam et videbo. Descendit,
et vineam foris circuiens, cum nulla
hominis vestigia in sepe repperisset,
custodem suum adesse cognovit. Ma-
ne socio omnia aperiens, cophinum
uvis refertum diabolo pro precio da-
re volens, iuxta vitem unam fu-
dit, et discedens atque cum socio post
paululum rediens, nec unum ibi gra-
num repperit. Novicius: Satis de hiis
amicorum. Sed dic queso, quomodo converti
volentes impediant. Monachus: Refe-
ram tibi quod michi sanctimonialis quedam
retulit coacta a sua abbatissa. xl

Cum esset eadem sanctimonialis vi.
puella parvula in domo patris
sui, diabolus illi sepius in diversis
formis visibiliter apparuit, et tene-
ram eius etatem diversis modis
terruit ac conturbavit. Que ne cum maiore
timuisset amentiam, ad ordinem nos-
trum converti proposuit, nobilita-
tem exprimens. Nocte quadam in specie
viri diabolus illi apparens, conversio-
nem que dissuadens, ait: Eufemia, no-
li converti, sed accipe virum iuvenem pul-

christum, quia ut cum illo delicijs nimis fruaris. Vestes enim preciose et cibaria delicata non deerunt tibi. Si autem mutauis ordinem, semper eris misera et penosa, famem, sitim, frigusque patieris, et numquam de cetero bene tibi erit in hoc seculo. Ad quod illa respondit: Quid de me tunc erit, si in illis delicijs quas tu michi promittis mortua fuero? Ad quod verbum diabolus nullum quidem responsum dedit, sed puellam rapiens, et usque ad fenestram solarij in quo iacebat deportans, precipitare eam conabatur. Que cum angelicam salutationem diceret, inimicus eam dimisit et ait: Si ueneris ad claustrum, semper tibi aduersabor. Et si in hac hora mulierem illam non inuocasses, occidissem te. Et hoc dicto, uirginem ualde comprimens, in canem maximum transmutatus de fenestra exiliuit, et nusquam comparuit. Sic quod ad inuocationem dei genitricis et uirginis, uirgo liberata est. Quam infestus claustralibus sit diabolus, et quam multis quamque diuersis modis illos uexet et impediat, sequentia declarabunt. Cum predicta puella iussu monacha effecta, nocte quadam cum in lecto iaceret et iacendo uigilaret, uidit circa se plures demones in specie uirorum, ex quibus unus aspectu terribilius stabat ad caput eius, duo ad pedes, quartus ex latere contra eam. Qui clara uoce ad alios clamabat: Quid statis? Tollite illam totaliter sicut iacet, et uenite. Responderunt illi: Non possumus. Inuocauit enim mulierem illam. Nouicius: Quid est quod demones matrem sui creatoris nominare presumpserunt nomine conditionis, et non honoris? Mulier nomen est corruptionis et nature; uirgo uel maria, siue dei genitrix nomina sunt glorie. Monachus: Non sunt ausi, quia indigno ore polluto nomen integritatis uel glorie nominare. Idem tamen demon post uerba angelice salutationis puellam brachio dextro traxit, et trahendo in tantum compressit, ut compressionem tumor et tumorem liuor sequeretur. Que cum haberet sinistram liberam, et nimia simplicitate non est ausa se signare per illam, putans signum manus sinistre nichil sibi prodesse. Cogente tamen necessitate, per eandem manum crucem sibi impressit, et demones fugauit. Liberata ab illis, pene exanimis ad lectum cuiusdam sororis cucurrit, et fracto silentio quid uidit uel quid passa sit illi intimauit. Quam sicut michi retulit beate memorie domna elizabeth eiusdem cenobij abbatissa, sorores in lecto suo ponentes, et principium euangelij iohannis super eam legentes, sane reguratam inuenerunt. Anno sequenti in tempesta nocte, cum iacens sanctimonialis in stratu suo iacens uigilaret, uidit enim duos

demones in specie duarum sororum pli
nium sibi dilectarum. Cui cum dice
rent soror eufemia. surge ueni no
biscum in cellarium diminuere cer
uisiam conuentui. illa habens eas
suspectas. tum propter tempus inte
pestiuum. tum propter tractum silen
tii. horrere cepit opimento caput
inuoluens. nichil eis respondens.
Statim unus spirituum malignorum
propius accedens et manum pectori eius
imponens. ita illud compressit. ut sang
uis coactus per os et nares eius lar
giter effluerit. Sic que demones illi
formas caninas assumentes. de fe
nestra exierunt. Sorores ad ma
tutinas surgentes. cum illam in
defectum cernerent. ut pote pallidam
et exsanguem. causam per signa scis
citate sunt. Quam cum ex eius relati
one cognouissent. satis turbate sunt
tam de demonum crudelitate. quam
de uirginis uexatione. Ante hoc
biennium. cum conuentui nouum fecis
sent dormitorium. et lecta in eo
deposita essent. uidit eadem sanctimonia
lis demonem in specie homuncionis
deformis satis et inuerecundi. omne
dormitorium circuire. et lecta sin
gula tangere. quasi diceret. loca sin
gula diligenter notabo. quia non
erunt absque uisitatione mea. Nouicius.
Quid est quod pius dominus puellas
tam teneras et tam mundas a di
ris et immundis spiritibus tam crude
liter uexari sinit. Monachus. Amaro

poculo ut nostri prelibato. dulce plus
dulcescit. et colore nigro substrato
albus amplius clarescit. lege uisio
nes Wetini. Godescalci. et aliorum qui
bus concessum est uidere penas malo
rum. et gloriam electorum. pene ubique in
sito penalis procedit. Volens dominus
sponse sue secreta deliciarum suarum
ostendere. bene eam prius permisit ali
quibus uisionibus horrendis temp
tari. ut postmodum amplius mereretur
letificari. sciret que distantiam inter
dulce et amarum. tenebras et lucem.
In eodem monasterio. quod houene xlv
uocatur. sanctimonialis quedam est.
elizabet nomine. quam sepe dia
bolus infestat. Die quadam in dormi
torio illum uidens. et quia ipse
esset non ignorans. alapam illi dedit.
Cui cum diceret. ut quid tam dure
me cedis? Respondit illa. Quia sepe
me turbas. Ad quod diabolus. Multo
amplius hesterna die turbaui so
rorem tuam cantricem. non tamen me per
cussit. Satis quidem illa die turba
ta fuerat. Ex quo colligitur quod ira
cundia. impatientia. et alia huiusmodi
uitia. sepe ex immissione sint dia
boli. Alia uice cum eadem eliza
beth. matutinis nimis tardatis
ope ut post apparuit diaboli. ad
campanam festinaret. candelam que ar
dentem in manu portaret. iam in
tratura fores oratorii. demonem in
specie uiri. tunica indutum cultellata.
contra se stare conspexit. Putans aliquam

ministre uirorum, territa retrorsum per gradus dormitorii cecidit, ita ut per aliquot dies tam ex repentino timore quam ex lapsu langueret. Cumque et abbatissa ex eodem casu stupefacta infirmitatem concepit. Que dum causam illius lapsus atque clamoris ab ea sciscitata fuisset, et illa uisionem exposuisset, adiecit: Si sciuissem quod diabolus fuisset et non homo, bonam illi alapam dedissem. Iam enim accinxerat fortitudine lumbos suos, et contra diabolum roborauerat brachium suum. xlvi.

Alii cuidam femine propter Christum incluse ita infestus fuit diabolus, ut etiam lectum illius uiolenter et impudenter ascenderet. A quo cum nullo posset remedio spirituali liberari, non oratione, non confessione, non signo crucis, diaboli importunitatem propriamque uexationem cuidam uiro religioso conquesta est. Cui ille tale consilium dedit: Cum tibi iterum propius accesserit, dicas: Benedicite. Quod cum illa fecisset, malignus spiritus quasi tonitrue impulsus se in saltus dedit, nec ulterius ad illam accedere ausus fuit. Nouicius: Gaudeo quod tantam uirtutem audio in uerbo nostre salutationis. Monachus: Tanta est demonum malicia, ut quos terroribus seducere uel frangere non preualent, fantasticis uisionibus seducant.

Iuxta castrum. xlvii. ¶ Vbi gra uolmutsteine quod situm est in westfalia, quedam habitat inclusa Bertradis nomine, femina sancta et religiosa, et propter reuelationes dei quibus illustratur notissima. Hec multo tempore quia minus circumspecta fuit, sicut audiui, pro angelo lucis angelum tenebrarum suscepit. Solebat enim diabolus fantastica circumfusus claritate per quandam cellule fenestram intrare ad illam, futura predicere, et de interrogatis instruere. Ad quam si uenisset quis, uolens cognoscere statum alicuius amici sui defuncti, siue de alia re occulta certitudinem, illa inducias usque in crastinum petiuit. Angelum suum consuluit, a quo sepius decepta, falsa pro ueris respondit. Quod cum comperisset frater Hermannus inclusus de Arnisberg, cuius in superiori distinctione cap. lxxxvii. memini, demonum nequitias non ignorans, tandem incluse mandauit in hunc modum: Cauta esto soror, quia sepe angelus sathane in angelum lucis se transfigurans multos seducit, et uiros sanctissimos nonnumquam illudit. Sic ergo facias. Crucem de cera benedictam fenestre per quam intrare consueuit imprime, et si intrans illam non uitauerit, angelus domini est; sin autem, angelus tenebrarum. Quod cum illa fecisset, et diabolus nocturno tempore cum solito fulgore uenisset ad fenestram, et lumine inmisso non intrare posset, ait femina: Quare

te n̄ intras. Respondente illo non
possum intrare nisi oceam de fe
nestra proicias. illa dum se deceptā
intelligens. contra eum spiritū in con
tumelias erupit. et ne de cetero ta
lia presumeret sub inuocatione sum
me trinitatis illum adiurauit.
Vides nunc qualiter deus omnipo
tens diuersas demonū infestationes
diuersas creauit medicinas. Alios
a nobis compescit antidoto confessionis.
alios illo dominice annuntiationis.

sciliet aue mª

quosdam per ibum benedicte consi
tos per signum crucis. De hys omnib⁹
exempla habes in superioribus. Ho.
Peccauit ne inclusa hec. angelum te
nebrarum pro angelo lucis recipiendo.
Monac. Legi in scripturis maiorum
quod homo sic a diabolo deceptus
et credendo mereatur. et hoc quia
dum bona ei suadet. Non enim omni
bus data est discretio spirituum. Vnde
apostolus. Probate spiritus si ex deo sint.
Nec hoc silendum. quod ipse angelus sa
thane. non solum in claritate quam
assumit transfigurat se in angelum
lucis. sed et in uili effigie quibusdam
solet apparere. Nam modo in specie porci
uel canis. modo in forma catti. uel cu
iuslibet alterius animalis se hominib⁹ ad
deceptionem solet exhibere. xlvii.

Visus est tempore quodam in hemen
rode quasi gregem porcorum in ec
clesiam minare. et eadem uia qua
intrauerat. denuo exire. Alio tem
pore conuersus quidam qui nomen suum

uult supprimi. demonem uidit in for
ma corpi. et gestabat in collo. quasi
sertum de stramine leguminis circu
lum. Precedebat eum unus de compli
cibus eius. eum que eodem circulo. qua
si canem ducens. Interea cum in tali
fantasia chorum transirent. accidit ut
prior eundem chorum ingrederetur. conuersos si
quos dormientes inuenisset. exci
taturus. Quo intrante. uisio illa
fantastica ab oculis conuersi mox sub

Tempore quodam bone xlviii. recta est
memorie hermannus cantor noster
stans in choro. cum tempore estiuo
laudes die clara decantarent. et ocu
los ex lassitudine clausos aperiret.
posteriora quasi cerui de choro exeun
tis conspexit. De qua uisione cum sa
tis miraretur. eundem ceruum uidit
redire. et stare ante presbiterium. in loco
ubi monachi in uiam exeuntes et
redeuntes solent prosterni. Qui dum ca
put retorqueret. et huc illuc que con
spiceret. in uocem humanam erupit
dicens. Non curetis licet modo sint fir
mi. ego egrediar. et iterum post mo
dicum redibat. Sic que eo intuente.
egressus est. Huius uisionis frater Ri
chardus testis est. qui eam ab eius
ore audiuit. Iste est hermannus. qui ui
dit coram henrico ficone amphoras
cum uino et ursum. sicut dictum
est distinctione quarta. capitulo xci.
Nouici⁹. Cum diabolus humano
di bestiarum formas ad nostram infesta
tionem assumat. puto quod spiritus conlenti

Ientibus illudat. Monachus: Hoc certum est. .I. Inclusa quedam admodum religiosa, aquis grani manet satis michi nota, cuius nomen supprimo, ne ei causa fiam persequutionis. Hec ante reclusionem, cum adhuc esset in etate puellari, et in habitu secculari, religiosa tamen, in humeris et in scapulis monachorum de Porceto deambulantium in oratorio, demones in formis simiarum atque cattorum reside conspexit. Et quia quosdam ex illis, tam per consensus vitiorum captivos tenebant, ad quemcumque locum sive personam fantasmata respiciebant, monachorum oculi sequebantur, et secundum levitates illorum gestus istorum formabantur. Vidit adhuc quod horribilius erat. Quosdam ex illis canes magni et tetri antecedebant, ita ut cathene que in eorum collis videbantur, etiam colla monachorum ambirent, quibus ad sua ludibria illos trahebant. Novicius: Ve eis quod homines ad imaginem et similitudinem dei creati, et dignitate ordinis etiam hominibus maiores effecti, qui spiritibus inmundis imperare debuerant, ab ipsis propter malam vitam tam viliter illuduntur. Monachus: Hoc est quod psalmista conqueritur dicens: Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, et similis factus est illis. Novicius: Videtur michi ex supradictis, quod quando homo diabolo materiam det temptandi. Monachus: Hoc verum esse uno tibi ostendam exemplo. .II.

Stabat aliquando conventus de Hemmenrode in orto plantaria caulium terre infigens. Stabat et monachus unus cum ceteris Thomas nomine, cui talis cepit cogitatio suboriri: Si michi esses in domo patris tui, ancilla tua non dignaretur tam vilissimum opus facere. Exivit ergo de medio fratrum cum indignatione, illuc eum deducente spiritu superbie, ubi fortius eum posset impugnare. Cum quo in silva solus esset, temptator affuit, et qui prius sola cogitatione pulsaverat, nunc aperta impugnatione et visibiliter aggreditur. In specie namque mulieris apparens, cepit alloqui eum. At ille digitum supponens ori suo, significavit non licere loqui sibi. Sed inclinatior omnium caput et pater tuo per mulierem illam fantasticam quam effigiaverat ad deceptionem respondit: Quid hoc sit inquit nescio, ego venio de conventu, et prior dedit michi licentiam ut loquerer tecum. Credidit ille et locutus est. Tunc illa asserit parentes ipsius misisse pro eo, et oportere eum venire secum ad emendum equum, et sic venire in terram suam. Precedendo igitur miserum miserum ducebat, ipsa quidem frutectorum omnium densa sine impedimento transiens; ille vero cum magna difficultate sequebatur. Tandem

asperitate itineris et laboris turbatus:
in nomine inquit patris quoniam sic michi
cum deo. maligna illa mulier cito
evanuit. Et cum celi esset serenitas
magna. eadem hora circa eum facta
est tempestas et pluvia tempore quo ma
defactus extitit. interius consumtum veni
sit ad conventum. Confessus postea est
quia quamdiu cum muliere illa deambu
labat. maximam carnis titillationem
habuerat. **Novicius.** Puto quod fuit spiritus
fornicationis. **Monachus.** Iuste move
ris. Sepe enim peccatorum peccato punitur
et per lapsum carnis superbia mentis
in multis humiliatur. Inde habes
exempla plurima in vitas patrum.
Novicius. Potest diabolus ledere aliquem
prout vult? **Monachus.** Nequaquam sine
dei permissione. et hoc in corpore. sicut
iob. Nunquam vero in anima hominem le
dere potest. id est ut eum peccare
cogat. nisi mente consentiat. **LII.**

Diabolus similis est urso sive leo
ni ad stipitem ligato. qui licet in
cathena sua rugiat seviens. ne
minem tamen ledit nisi quem infra
suum circulum rapuit. Diaboli po
testas. cathena divine cohibitionis
sic artata est. ut neminem cogere
possit ad peccandum. nisi ad eum in
grediatur per peccati consensum. Secundum
apostolum petrum tamquam leo rugiens
circuit in sua cathena querens quem
devoret. Sepe sanctos viros terret et
impedit. sed nocere non potest. **LIII.**

In bunnensi ecclesia sicut audivi
ab eius canonicis. vir quidam erat
tam castus. multum quoque religiosus.
cui diabolus ita erat infestus. ut sepe
noctibus cum lecturus esset lectionem ad
matutinas. litteram tegeret. vel foli
um verteret. et quandoque lumen exsuf
flaret. Hoc ideo egit ut virum sanctum
coram fratribus confunderet. et confundendo
ad impatientiam provocaret. cuius nequitia
tanta est ut cum religiosos irrita
re vel impedire non valet. saltem eos
impediat et subsannet. **LIIII.**

Retulit michi quedam religiosa sancti
monialis ordinis nostri. petrissa no
mine. quod cum staret in quadam sol
lempnitate ad matutinas. a ceteris
sororibus semota. et aliis valde spal
lentibus in gratiarum actionem erumperet di
cens. benedictus sis domine. quod iste di
lectus conventus tam devote te laudat.
tu illis retribuas. mox audivit stre
pitum horridum. quasi alicuius deret
ad conventum properantis. clara quoque vo
ce dicentis. Hoc fiet pro deo. orationem
eius subsannans. Et inhorruerunt con
tinuo omnes capilli capitis eius. **Novicius.**
Sepe subitus horror invadit me tam
in choro. quam in reliquis locis. Que
est videtur huius horripilationis esse ratio?
Monachus. Et presentia demonum est. Na
tura canis qui lupum insequi consue
vit talis est. ut eum ex quadam vi
nature iuxta se sentiat. cum tamen ocu
lis illum non videat. Et quia inter eos odi
um naturale est. statim turbatur et
latrat. Sic est inter hominem et diabo

lum. Inimicicias posuit inter eos do-
minus. Unde ve homini qui cum illo paci-
ficatur. Super calcaneo eius diabolus insi-
diatur, et licet cum homo exterior non
videat, interior id est spiritus, spiritus illius ma-
ligni iuxta se presentiam bene sen-
tit. Quid ergo mirum si tunc turba-
tur, si horrorem patitur? Hoc ve-
rum esse sub exemplo tibi demonstra-
Iuxta Coloniam sacerdos lv bo.
quidam fuit Michahel nomine satis
religiosus in genere suo. Duarum villa-
rum ecclesias rexit, ex quibus una Bur-
ge, altera Rode vocatur. Tempore quodam
parasceve cum in una ecclesia se-
ro matutinas dixisset, et ante diem
sertio suo absente solus ad alteram
properaret, timore vie gladium secum
portavit. Qui cum ad quoddam ne-
mus venisset, tantus timor et horror
eum invasit, ut omnes pili capi-
tis eius sicut dici solet sursum erige-
rentur, et gelido sudore omnes eius artus
perfunderentur. Quem tamen tanti hor-
roris causa latere non potuit, quia mox
ut oculos ad nemus vertit, hominem
teterrimum iuxta arborem satis al-
tam stare conspexit. Qui eo intuente
in momento adeo crescendo ascendit,
ut eidem arbori equaret. Circa quem
fragor arborum et nimius fremitus vento-
rum excitabantur. Territus supra modum
sacerdos fugit, quem diabolus cum
turbine a tergo insequens usque
ad villam Rode non deseruit. Post-
ea cum idem sacerdos visionem simul

et timorem domino nostro Richardo
recitaret, ille sicut vir est religio-
sus, religiosum ei verbum respondit.
Domine inquit ecclesiastice, si ad divi-
na eundo psalmum in os vestrum as-
sumpsissetis, non vobis hec in via e-
venisset. Terror ille pena peccati
fuit. Diabolus revera timet psal-
mum, non gladium. Corpus eius ut
ait Iob, immo Dominus ad Iob, quasi scu-
ta fusilia squamis se prementibus.
Deputabit quasi paleas ferrum,
et quasi lignum putridum es. Non est
super terram potestas que comparetur ei.
Novicius. Sicut colligo ex hiis verbis
sancti Iob, si diaboli virtus ligata et
limitata non esset, nullus hominum
subsistere posset. Monachus. Quod autem
hominem ledere non possit nisi quan-
tum a Deo fuit permissus, in fine
huius distinctionis satis manifes-
te tibi pandam exemplo. lvi.
In villa quadam ante paucos
annos diocesis Colonien-
sis que Ambula vocatur campana-
rius fuit, et forte adhuc vivit, vo-
tum habens cuiusdam peregrinationis.
Hic cum die quadam condixisset cum fe-
mina quadam ville sue quod mane
pariter ituri essent, illa eum rogavit
ut maturius matutinas pulsaret
propter solis fervorem. Et promisit.
Eadem nocte diabolus ad lectum
eius veniens tetigit eum et ait: Pul-
sa matutinas. Sic et discessit. Qui
mox surgens et lumen in ecclesia

arche conspiciens. cum ante primum
galli cantum esse deprehendisset, pu
tans quia a predicta femina fuisset ex
citatus, de ecclesia exiuit, volens illi
dicere ut iterum dormiret, eo quod nimis
mane esset. Quam cum quereret, non inue
nit. bouem nigrum contra se sta
re uidit. Qui lingua emissa ho
minem tetigit, eumque super dorsum
suum per illam misit, et per aerem cum
illo uolitans, super pinnam turris
castri, quod Ysinburch dicitur, deposuit.
Cui cum diceret: Times ne aliquid
mali? Respondit ille: Dei permissione
huc ductus sum, nichil contra me
potes, nisi quantum ille permisit. Ad
quod diabolus: Fac michi homa
gium, et ego te deponam, dabo que
tibi diuitias multas. Quod si non feceris, vel
fame in hoc loco morieris, vel pre
cipicio interibis. Cum campanarius
spem habens in Christo, respondit: Ad
iuro te per nomen Ihesu Christi ne me
ledas, et ut me sine periculo corpo
ris mei deponas. Mox diabolus il
lum tollens, in campo iuxta villam
Gerinsheim satis ignominiose depo
suit ante lucem diei, in dedicati
one ecclesie eiusdem ville. Inuenien
tes homines ad matutinarum sollempni
a cum sa curtis properantes, cum ho
minem in agro in magno defectu
repperissent atque refocillassent, audi
tis hys que ei contigerant, satis mi
rati sunt. Quarto uero die regressus
in domum suam, situm tam locorum quam

edificiorum, que nunquam ante uiderat
tam plene omnibus exposuit, ut de
raptu eius nichil dubitarent. Novicius:
Jam mihi satis fateor probatum, tam sen
tentiis quam exemplis, demones esse
multos esse, malos esse, et infestos
esse hominibus. Monachus: Vnum consilium
meum est, ut cognitis hys, non illis
consentiamus, ne nos audire contingat:
ite maledicti in ignem eternum qui
preparatus est diabolo et angelis eius,
sed resistendo illis omnibus contrariis
audire mereamur cum electis: Ve
nite benedicti patris mei. p. r. q. u.

Explicit distinctio quinta. Incipiunt ca
pitula sexte distinc
tionis. De simplici
De uirtute tate. Capitulum
simplicitatis. primum.
ii De simplici mona
cho qui carnes in
castro comedendo, pecora monaste
rii reduxit. iii De Christiano decano
Bunnense qui abbati pisam sagimi
ne conditam apposuit in simplici
tate. iiii De Godescalco monacho
qui in sabbato artocreas in sagimi
ne decocta simpliciter manducauit.
v Vita domini Ensfridi decani sancti
Andree in Colonia. vi Item vita do
mini Hermanni decani Hildensemensis
ecclesie. vii De simplicitate Werin
boldi canonici sancti Gereonis in Colonia.
viii De simplicitate Christiani cella
rii in Bruwilre. ix De monacho
de Porceto. x Vita Engilberti ceci.

.xi. De domno petro abbate clareuallis in
cuius simplicitate aduersarii eius con
puncti. bonis per quibus contenderant
renuntiauerunt. xii. De philippo re
ge francorum. qui in abbatis sancti uictoris
simplici taciturnitate edificatus.
aduersarios eius compescuit. xiii. Item de
eodem. qui laudunenses clericos
commendauit ob simplicem electi sui
presentationem. xiiii. Item de eodem
rege qui simplicem monachum
in abbatem sancti dionisii promo
uit. prelatis ambitiosis prudenter
amotis. xv. De simplici monacho
cui fridericus imperator contulit abba
tiam occasione acus. xvi. Item de
abbate. quem otto imperator com
mendauit propter acum. xvii. De mona
cho super quem morientem diabolus
acum ignitam proiecit. eo quod acum
sanus portare contempneret. xviii. De
abbate quem inclusa simoniace
intrasse dicebat. eo quod electio
nem suam astute procurasset. xix. De
mauricio episcopo parisiensi. qui se
ipsum simpliciter elegit. xx. De as
tuto priore. qui personam ob infa
miam electam elegit. ne sua pars
infirmaretur. xxi. De homine qui sub
typo simplicitatis bene plures
decepit. xxii. De homine qui pro ser
pentem punitus est in collo. quia dolo
se egerat in matrem. xxiii. De preposito
sito parisiensi. quem rex philippus
uiuum infodi iussit. eo quod mor
tuo dolose uineam abstulisset.

.xxiiii. De fure a patibulo liberato et
denuo suspenso. dum suum libera
torem iniquitatem impeteret. xxv. Item de fal
so peregrino iusto dei iudicio suspen
so. dum uero peregrino furti crimen
impingeret. xxvi. De bertolfo palatino
de wittelinbach. cui diuinitus pre
ceptum est. ut hominem primo sibi obui
antem suspenderet. xxvii. De theo
derico de erinporze. qui reuoluto
anno eadem die. eadem uia mor
tuus est elatus. qua philippus rex
eius industria fuerat introductus.
.xxviii. De henrico ratione. cuius prebe
dam obtinuit. is qui eius consilio
a petro cardinali fuerat intrusus.
.xxix. De sacerdote ydiota. qui sim
plicitate librorum suorum coram innocen
cio papa ecclesiam obtinuit. xxx.
De simplici oratione conuersi. qui comminaba
batur xpisto. quod matri eius conquesturus esset
de illo. si non liberaret eum a tempta
tione. xxxi. De inclusa que xpistum
quesiuit in foramine et inuenit.
.xxxii. De simplici sorore in kume
de. cui in oratione xpistus respondit
quod esset in sacello. xxxiii. De pas
sione simplicis marcadelli. xxx
iiii. De passione margarete virginis.
louaniensis. xxxv. De simplici ieiu
nia sacerdotis. que se ipsam in for
nace extinxit. xxxvi. De morte lu
dewici. simplicis monachi. xxx
vii. De morte simplicis monialis.
que capram putabat esse feminam
secularem. Incipit. vi. distinctio. De simplici
tate

simplicitatis.

Inter omnia virtutum antidota
contra temptationum incommoda.
ipsos quoque temptatores demones,
maioris efficatie esse videtur virtus
simplicitatis. Hec virtus felle
caret. toxi amaritudinis. ire. in
vidie. rancoris. caret et oculo
venenato suspitionis. dente quoque
canino detractionis. Simplicitas
maxime necessaria est novitiis conversis.
que si noluerint novitii ordinem simpli
citatis reprehendere. facta que instituta
maiorum iudicare. quare sic vel
sic illa et illa fiant. cum magistro suo
disputare. numquam quiescunt. Unde
abbas karolus. cum essem in proba
tione in dicere consuevit. frater si vis
quiescere in ordine. ordinis simpli
citas sufficiat tibi. De virtute simpli
citatis ysaias in electis ammirans
ait. Qui sunt isti. qui ut nubes
volant. et quasi columbe ad fenes
tras suas. Fenestre columbarum.
sunt oculi simplicium monachorum.
horum volatus sublimitas est
contemplationis. visus columbinus. sim
plicitas intentionis. Utrique oculus
religiosorum simplex esse debet. exterior
videlicet et interior. Oculus corporis.
ut procul sit suspitio. oculus cordis
ut recta sit intentio; hec. opus per
se malum facit bonum. et econtra.
sicut in sequenti capitulo. satis aper
te tibi ostendam exemplo. Novitius
Bene hoc credo. quia salvatorem
dixisse recolo. Si oculus tuus fuerit
simplex. totum corpus tuum lucidum erit.
Monachus. Revera ubi simplex fuerit inten
tio. ibi necesse est. ut lucida sequatur
actio. sicut e contrario. oculus nequam.
idest intentio mala. atque perversa. to
tum corpus. idest opus efficit tenebro
sum. Unde bene in .vi. distinctione tractandum
videtur de simplicitate. quia
sicut senarius numerus. naturaliter est
perfectus. ita hec virtus secundum tam dictam
sententiam salvatoris. totum hominem
luminosum fecit atque perfectum. Iacob
simplex a patre benedicitur. filius eius
ioseph. toti egipto a pharaone pre
ficitur. iob simplex a domino commen
datur. virtus simplicitatis a christo dis
cipulis predicatur. Estote inquit pru
dentes sicut serpentes. et simplices
sicut columbe. Simplicitati coniungit
prudentiam. propter concordiam. Item dicit.
nisi conversi fueritis. et efficiamini sicut
pueri. idest humiles. et simplices.
non intrabitis in regnum celorum.
Simplicitas via est ad deum. grata
angelis. hominibus delectabilis.
Unde ceteris virtutibus omissis. quante
sit efficatie. sancta simplicitas. pau
cis explicabo exemplis. Capitulum .ii.

Dominus wido abbas cistciensis.
postea cardinalis. cum missus fu
isset colon. ad electionem confirmandam.
que facta fuerat contra philippum in otto
nem. retulit ibidem quandam satis sim
plicitatis historiam. satis iocundam.
satis quoque mirabilem. Dicebat domum
quandam ordinis nostri in terra cuidam

nobilis uiri atq; potentis fuisse
sitam. Quã idem tirann⁹ eo q' deũ
ñ timeret neq; hominẽ reuereret,
multis modis sepe molestauit.
De ãnona uino & pecorib⁹ quoti
ens et quantũ uoluit tulit, quãtũ
uoluit fr̃ib⁹ dimisit. Cumq; hoc
ex ɔsuetudine et quasi p lege hab
ens actitaret. et ɔuentus queri
moniis multis inualit̃ tediati,
gemẽtes tacerent, die quadã max
imam partem rapuit arm̃ti. ꝑci
piens illam ad castrũ suũ minari.
Quo cognito abbas & fr̃es satis tri
babant̃ in cõi ɔsilio. qđ fc̃o op⁹
eẽt. satis tractabat̃. Visum est
eis aliquẽ ire debẽ ad castrũ. per
quẽ saltem res ei inotesceret. mīr
ime abbẽm. Qui respõdit. Ego ñ
ibo. quia monendo illũ. nichil ꝓ
ficim⁹. s; aerẽ tm̃ in uerbãm. Simi
li m̃ excusante se priore & cellario:
subiunxit abbas. Est ne hic ali
quis. qui adhuc semel ire uelit?
Tacentib⁹ cunctis, un⁹ diuinit⁹ i
spirat⁹ ironice respondit. Mona
chus ille uadat hoīem senẽ ac
simplicissimũ nominãs. Voca
tus est monachus. si ire uellet
ad castrum inq̃rit̃. obedit. mit
tit̃. Qui cum ab abbẽ recederet,
ex multa cordis sui simplicitate
uerbum hoc protulit. Pat̃ inquit.
si aliqua porcio in fine restitu
tã recipiam. an non? Respõdit.
Quicq̃ rehabẽ poteris accipias

in noĩe dñi. Illeq' est aliq' quam
michi. Abijt ille. uenit ad castrũ,
nunciũ abbis & frm̃. cum oratio
nib⁹ deferens tirãno. Sed ex sipli
citas, ita scdm iob. lãpas est ɔtemp
ta in ɔcis maloꝝ. tirãn⁹ sermones
ei⁹ paruipendẽs & irridẽs: ait. Do
mine expectate donec prãs⁹ fui
tis. tc̃ eũ respõdebr̃ uobis. Hora
prandij ad mensam ɔmunẽ posit⁹
est et cibaria ɔmunia. carnes sci
licet in bona quantitate ei sicut
ceẽis sunt apposite. Vir scs ubi
abbis sui reminiscens. & carnes
que tam laute ministrabant̃ de
pecorib⁹ monasterij sui eẽ non
dubitãs. quãtũ ex carnib⁹ sumere
potuit. cũ ceẽis ne inobediens ei
eẽ. manducauit. Dominus castri ex op
posito cum uxore residens. & q̃
monach⁹ manducaret carnes satis
ɔsiderãs. finito prandio hoīem uo
cauit seorsum et ait. Dicite m̃ bone
dñe. solet ɔuent⁹ ur̃ manducare
carnes? Respondẽte illo. nequaq̃.
adiecit. Quid cũ exeunt? Neci
tus inquit ñ extra carnes come
dunt. Tunc tirãn⁹. Et quare uos
comedistis hodie illas? Respon
dit monach⁹. Cum abbas me⁹
huc me mitteret. precepit m̃ ut qc
quid ex pecorib⁹ rehabẽ possem
accipe ñ recusarẽ. Et q; michi
ɔstabat carnes appositas fuisse
monasterij mei, ne q; timui il
amplius in fine restituendũ, nisi

quantum dentibus carpere possem, co
medi propter obedientiam, ne omnino
vacuus redirem. Et quia deus sim
plicem non proicit, nec porrigit manum
impiis, scilicet contra illum, au
dito eius verbo, et in simplicitate eius
motus, immo a spiritu sancto qui per os senis
loquebatur, ammonitus, respondit
vir nobilis: Expectate me hic. E
go consilium habebo cum uxore mea
quid nobis faciam. Ad quam cum
venisset, et senis ei verba per ordinem
recitasset, adiecit: Timeo celerem
dei super me vindictam, si vir is
te tam simplex et tam rectus ali
quam nunc a me passus fuit repu
lsam. Similiter et illa respondit, que
eodem spiritu accensa fuit. Reversus
ad senem, ait: Bone pater, propter sanctam
simplicitatem vestram, que me ad con
scientiam inflexit, monasterio vestro
quicquid adhuc de pecoribus est resti
tuam, de illatis a me iniuriis in
quantum potero satisfaciam, et nun
quam ab hac die illud turbabo. Ad
quod verbum senex gratias illi refe
rens, cum rapina ad monasterium
letus rediit, et abbati et fratribus stu
pentibus verba potentis retulit, pa
cem ab illo tempore habentes. Quan
ta esset virtus simplicitatis, exem
plo didicerunt. Ecce hic exemplum,
quod opus aliquod per se malum, propter
oculum simplicem efficiatur lucidum
et bonum. Nonne monachus idem co
medendo carnes, et hoc in castro

peccasset, si simplicitas illum non ex
cusasset? Quod autem non solum non pec
cavit, immo etiam meruit, rei exi
tus ostendit. Novicius: Peccant ne illi
qui monachis exeuntibus carnes, sa
gimen vel ius carnium apponunt,
et illos aliquo artificio ut come
dant decipiunt? Non videntur pec ·M.
care, si eos impellit necessitas hospi
talitatis, vel quod dignius est fervor
caritatis. Clementem excusat a peccato
ignorantia vel simplicitas, minus
tamen ut dixi caritas. Ecce exem
Bone memorie ·III· plum.
Cristianus decanus bunnensis vir
bone vite et valde litteratus, qui a
pud nos novitius defunctus est,
cum in virtute hospitalitatis pli
mum ferveret, die quadam her
mannum abbatem de hemenrode quon
dam decanum sanctorum apostolorum in colo
niensi eque litteratum ac discretum,
ad mensam suam invitavit. Et cum
non esset ibi pulmentum sine carnibus,
secrete precepit ministro ut lardum
extraheret, sic quoque pisam abbati appo
neret. Comedente illo simpliciter ap
posita, monachus eius qui tam sim
plex non fuit, particulam lardi in
scutella sua repiens, abbati mox os
tendit. Qua visa, statim scutel
lam amovit abbas propter conscienti
am. Revertentibus eis in viam, abbas
de curiositate monachum arguit
dicens: Male habeas quod hodie ab
stulisti mihi pulmentum meum. Si tacu

illos, ego ignoranter comedens, comedendo non peccasse. Secundum hunc contrarium recordor fecisse Danielem scolasticum. iiii.

Tempore quodam cum idem Daniel tunc prior noster pranderet in Sigeberg, et esset cum eo frater Godescalcus de Volmuntsteine monachus simplex, quibus artocree apposite sunt eis a fratribus eiusdem cenobii, artocree in sagimine decocte. Quas prior mox odoratu deprehendens comedere noluit, non tamen monachum comedentem prohibuit. Finito prandio cum loqui possent, dixit Godeschalcus priori: Domne prior, quare non comedistis de artocreis? Valde enim erant bone. Respondit ille: Non mirum si valde erant bone, quia valde bene erant sagiminate. Et ille: Quare mihi hoc non significastis? Respondit prior: Ego nolui vobis auferre cibum vestrum. Noli te contristari, quia ignorantia excusabit vos. Erat enim idem Daniel vir litteratus, et ante conversionem scolasticus.

Novicius: Non miror quod monachi quandoque decipiuntur in sagimine, et carnium pinguedine; sed quod tam simplices sunt aliqui, quod in ipsa substantia, idest in ipsis carnibus seduci possunt, satis admiror.

Monachus: Puto hoc quibusdam fieri propter caritatem ministrantium. Cum sanctus Theophilus Alexandrinus episcopus tempore quodam plures ex sanctis patribus ad prandium invitasset, eisque carnes ex avibus apposuisset, putabant se omnes holera comedere, donec ab ipso proditum est quod appositum fuerat. Non enim erat illis visus eorum gustu ablatus, sed propter caritatem ministrantis divinitus immutatus. Simile pene egit dominus Ensfridus decanus sancti Andree temporibus meis. Hoc etiam noveris, quod ex dissuetudine scientia discernendi inter cibos gustu minuatur. Non enim mirum, si dominus Theobaldus abbas Eberbacensis, qui in quinquaginta sex annis quibus in ordine fuit, numquam carnes comedit, sub typo piscium illas comedendo falli potuisset. Predictus enim Ensfridus pro rumbo monachis carnes apposuit, et illi comederunt.

Novicius: Casum hunc plenius nosse vellem.

Monachus: Viri huius venerabilis vita tantis misericordie operibus extitit ornata, ut digna sit poni super candelabrum. Casum de quo queris, et reliqua eius opera, que ex parte vidi, et ex parte aliis referentibus didici, fida tibi pandam relatione. In eadem enim ecclesia in qua decanus fuit litteras didici, et peniteret me nunc de eius virtutibus tam pauca investigasse.

Vita domini Ensfridi de[cani]. cap. v.

[...]gus Ensfridus de episcopatu Coloniensi oriundus fuit, vir simplex et rectus, et in misericordie operibus precipuus. Qualis eius vita ante sacerdotium fuerit, vel quid in adolescentia egerit, nescio. Que autem cum illo creverit miseratio, ex actibus eius sequentibus colligo. Quod doctus fuerit ingenio, sollicitus in discendo, effectus comprobavit. Adeo enim in pue-

rebus fundatus erat. ut sicut ab eo au
divi. iuvenis scolas regeret. et plu
rimos tam verbo quam exemplo. non so
lum ad discendum. sed quod pluris
erat ad bene vivendum informaret.
Ordinatus sacerdos. ecclesiam in sige
berg. parrochiam scilicet bonam.
idest oblationibus pinguem. regendam
suscepit. in qua scientiam in actum pro
duxit. foris non mansit peregrinus. os
tium eius patuit viatori. pater erat
viduarum. consolator orphanorum.
lima peccatorum. Nam cum in do
mo eius plures nutrirentur scolares. et
esset columbine simplicitatis. tem
pore illo quo matura erant cerasa. di
cebat cellario suo. Bone. licentia
pueris ut ascendant arbores. et de
cerasis comedant quantum volunt.
et quantum possunt. nec est necesse
te alia eis dare cibaria. quia in nullo
cibo tantum delectantur. Non hoc dice
bat ex aliqua tenacitate. sed ex mul
ta cordis sui simplicitate. Quod cum
per dies aliquot factum fuisset. et licentia
pueris esset concessa. sicut eis placu
it. ait illi cellarius. Certe domine
nisi pueri aliis utantur etiam ciba
riis. cito deficient. Et acquievit sta
tim. Post hec factus est colon.
in ecclesia sancti andree canonicus. et non
multo post ob vite meritum in de
canum sublimatus. Cum licet vite
esset irreprehensibilis. et polleret in vir
tute castimonie. maxime tamen
fervebat in operibus misericordie. In par

rochia sancti pauli. que attinet ecclesie
sancti andree. pauper vidua ~~non vidua~~
non fuit. cuius lares ignoraret. quam su
is elemosinis non visitaret. Tantum
panis ex eius mensa ostiatim men
dicantibus dabatur. tantum eris ex eius
manibus in gazophilatium. quod idest
in manus pauperum mittebatur. ut
multi qui eius annuos redditus
noverant. mirarentur. Habebat
enim cognatum fridericum nomine. eius
dem ecclesie canonicum. officio cella
rium. Iste avunculum sepius arguere con
suevit de indiscreta liberalitate. et
ipse versa vice increpabatur ab illo
de nimia parcitate. Habebant enim
communes expensas. et ideo satis
gravabatur fridericus. et quicquid ra
pere poterat decanus. occulte dabat
pauperibus. Tempore quodam idem fri
dericus de officio suo multos et
magnos habens porcos. occidit. et
in pernas formavit. eas et in coqui
nam tempori congruo reservandas sus
pendit. Quas decanus frequenter in
tuens. earum et suspendio satis in
videns. cum nullam ex eis a cog
nato petere posset. vel presumeret. do
lum sciens. dolum pium. dolum me
moria dignissimum excogitavit.
Quotiens venire sensit eum in coqui
nam ipsam latenter intravit. et non nisi
quam nacta occasione pueros emit
tens. scala suspensorium ascendit. et
ex ea parte pernas qua muro coniunge
bantur. omnes pene usque ad medie

tatem incidit. Antiorem vero integram reliquit, ut aliarum incisiones celarentur. Ista faciebat per dies multos, carnes abscisas viduis, egenis atque pupillis distribuens. Quid plura? Tandem furtum rei familiaris cognoscitur, fur queritur, sed citius invenitur. Fuerit clericus. Silet decanus, eo quod cum ille sibi prebendam, quod tocius anni subsidia se perdidisse conquereretur, vir sanctus verbis quibus potuit eum lenire studuit dicens: Bone cognate, melius est ut modicum detrimentum patiaris, quam pauperes moriantur. Bene tibi dominus restituet. Quibus verbis placatus tacuit.

Alio tempore eunte eo ad sanctum Gereonem, puto quod in sollempnitate fuit eiusdem martiris, pauper eum importunis clamoribus sequebatur. Et cum non haberet quod illi dare posset, scolarem se sequentem paululum antecedere iussit. Secedens quoque in angulum iuxta ecclesiam beate dei genitricis Marie, ubi episcopus in die palmarum consuetudinis est populo facere indulgentiam, quia aliam vestem exuere non potuit, aspiciente paupere femoralia sua solvit et eadem dimisit. Que ille levans gaudens discessit. Quam virtutem cum vir sanctus occultare vellet, nutu dei tali occasione posita est super candelabrum, ut posteris esset in exemplum. Reversus a sancto Gereone cum ad prunas sederet, nec pellicium se calefacturus secundum consuetudinem levaret, dixit ei prepositus fratris sui Fridericus: Levate pellicium et calefacite vos. Erat enim frigus, et ipse senex homo erat. Respondente eo non est necesse, subiunxit ille: Satis puto quod non habeatis bracas. Hoc ipsum in rubore vultus eius considerans. Tandem ille confessus est se illas dilapsas fuisse, tacita virtute. Adeo quoque verbum clericus risit, per cuius os hec publicata sunt. Novicius: Tale aliquid non legitur in actis sancti Martini. Plus fuit bracas dare quam pallium dividere. Monachus: Propter hec aliaque eius etiam facta quidam dixerunt numquam se legisse de aliquo homine qui tante fuit circa pauperes compassionis, tante misericordie ac pietatis. Vestimenta sua pauperibus pene sine discretione largiebatur, et cum algeret, alia quod mitterent de illis simile faciebat. Semper habebat in corde illud salvatoris: Date et dabitur vobis. Compassus est ei venerabilis plebanus sancti Iacobi dominus Everardus, cuius memini in distinctione quarta capitulo xcviii, quibus erat in domino cor unum et anima una. Cum vellet ei vestem aliquam dare, ut illa diutius uteretur, dixit: Ego vobis hanc vestem accommodabo. Novicius: Puto quod multum liberalis fuit circa hospites, qui sic profusus extitit circa pauperes. Monachus: Quanta illos caritate susceperit, sequens narratio declarabit. Cum die quadam viros religiosos, non mihi constat utrum fuerint Cistercienses vel Premonstratenses, in

hospitio suscepisset, et cibi regula-
res deessent, pisces quos non haberet,
dicebat coco suo: Pisces non habemus, et
monachi simplices sunt et esuri-
unt; vade, accipe ericium, et ossibus
eiectis cum piperatis prepara. Sic quoque
appones et dices: Comedite de bo-
no rumbo. Et cum factum fuisset,
illi sicut viri boni et simplices,
boni sui hospitis ac simplicis pi-
um dolum non observantes, nichil est e-
nim contra regulare silentium, tum
contra conscientiam interrogantes, appo-
sita pro pisce comederunt. Scutel-
la pene evacuata, cum unus auricu-
lam porcinam repperisset, et socio vi-
dente decano ostendisset, aliquid
indignationis simulans, intulit:
Comedite pro Deo; monachi non de-
bent esse tam curiosi. Rumbus enim au-
res habet. Humani generis ini-
micus diabolus, tantis virtutibus
invidens, illum quoque temptare volens, in-
visibiliter tempore quodam se ei obtu-
tibus obiecit, et visibus his eum allo-
quens disparuit: Mors exempli-
ficat quod longe haud est restat. Vi-
ta si incolumis amplius ensfrido
eris. Vides quanta sit versuti dia-
boli stultitia? In quantum virum sanctum pu-
tabat se impedire, in hoc illum pro-
movit. Nam postea circa annos
triginta vixit, tanto in operibus iusti-
cie ferventior, quanto appropinquabat esse
morti fore vicinior. In quadam
sollempnitate cum eum dominus Adol-

fus maioris ecclesie decanus, postea Co-
loniensis archiepiscopus, ad convivium su-
um invitasset, renuntiavit ille, dicens
se magnos hospites habere. Dicta mis-
sa cum ad domum suam vir beatus
festinaret, Godefridus eius concanoni-
cus maioris decani notarius, qui michi
ista recitavit, de fenestra solarii
porte clericorum respiciens, vidit plu-
res pauperes illum sequentes, ex quibus
alii claudi, alii ceci fuere. Et cum
non possent transire lapides qui pla-
team illic diviserunt, ipse cum esset
etatis decrepite, manum singulis
porrigebat. Statim clericus dominum suum
ad fenestram vocans, ait: Ecce domine,
isti sunt magni hospites quos deca-
nus meus dicebat se habere. Et non
modicum edificatus est uterque. Aliud
quoddam pietatis opus simile huic
ego de illo vidi. In anniversario do-
mini Brunonis Coloniensis archi-
episcopi, ecclesiis convenientibus ad ecclesiam
sancti Panthaleonis martyris, quam
idem Bruno construxit, confluentibus etiam
cum decano pro anima eius missa, priores
secundum institutum refectorium patrum
sitri intrassent, dominum Ensfridum
nescio quot pauperes sequebantur
ad ostium refectorii. Quem cum re-
fectorarius introducere vellet, pauperibus
exclusis, commotus ille clamavit: Ego
sine istis hodie non intrabo. Norat
vir prudentissimus pauperes esse ami-
cos Dei, camerarios celi, bene habens
in memoria consilium illud filii Dei.

Facite uobis amicos de mammona
iniquitatis, ut cum defeceritis.
recipiant uos in eterna tabernacula.
Hinc est quod tempore quodam cum
positus fuisset ante reliquias monens
intrantes ut darent elemosinas ad
edificia ecclesie, cuius tunc custos erat,
hiis uerbis ipsum allocutus est. Boni
homines. bene uidetis quam grandia dis
posita sint hic edificia. bene quidem
facietis dando elemosinas uestras
ad illa; melius tamen et tutius in pau
peribus eas locatis; hanc predicationem
bone memorie fridericus mona
chus noster intrans cum militibus ec
clesiam sancti andree tunc audiuit.
in qua postea sepius illam recita
uit. Personas deum timentes ut
et ipse illarum mitis esset particeps.
de suo stipendio pascere curauit.
Unde et uenerabilem illam inclusam
ordinis nostri dominam helekam secun
dum nomen suum uere sanctam, cuius
cella monasterio sancti andree adhere
bat de sua prebenda quoadiuxit
sustentauit. Aliorum enim elemosi
nas beata illa recipere recusauit. Sole
bat autem inopes appellare the
sauros celestes. quos tinea non de
molitur et quos fures non effodiunt nec
furantur. Unde sicut supradictum est.
multo illi amplior cura fuit de
consolatione pauperum, quam de edificiis
uel thesauris et ornamentis preciosis
ecclesiarum. Pueros pauperes ma
ximeque ulcerosos et ualde neglectas

habentes. quibus lectis epulabatur ad men
sam suam posuit, et de scutella
sua comedere precepit. Nouicius. Satis a
miror decani huius pietatem. humi
litatem. simplicitatem. Monachus. Audi
unde amplius mireris. Ciuis quidam
coloniensis nomine lambertus, fami
liaris illi erat, qui in uicino ma
nebat. Iste cum die quadam cum supra
dicto godefrido notario cenaret et
confabularentur de elemosinis domini
ensfridi, ait me audiente. Dicam uo
bis qualiter me tractauit. Tempore
quodam inuitauit me et uxorem
meam ad cenam suam. Sedentibus
nobis in mensa cum illo, diu era
mus fercula aliqua expectantes, nil
ante nos preter solum panem habentes
propter quod bene noueram consuetudines
eius. uocaui ad me unum de pueris,
in aurem illi hec dicens. Dic bone da
bitur nobis aliquid ad comedendum. Re
spondente illo nichil habemus, suf
ficienter enim nobis fuerat preparatum,
sed dominus meus ante horam refec
tionis coquinam intrauit, et preparata
etiam nobis reclamantibus pauperibus
diuisit. Tunc ego subridens eundem
puerum ad domum meam misi, et
tantum est de cibariis allatum ut
omnibus conuiuis nostris sufficeret.
Die quadam cum coquinam eius intrasset
et anseres nescio quot assarentur ad
ignem, dixi in corde meo. Certe pro
curat bene familiam suam decanus
iste. Assis uero anseribus, ipse intrauit

eis quod excessis. et per scutellas ordi
natis. viduis atque egentibus tota
liter misit. Sepe ei mittebantur an
seres et pulli. tam ex officio decanie
tam ex dono. quia multi eum venerabantur
cognoscentes eius caritatem, et quia
multe fuerat pietatis. quicquid ex eis
sine fratribus suis aliis suis vicinis
mittere voluit. ut statim comede
rent. non vivum sed occisum transmi
sit. Tante ut sepe dixi circa pau
pes compassionis fuerat. ut quan
doque faceret. quod secundum humanum
iudicium minus rectum videbatur.

Quis quidam de colonia sicut michi
retulit quidam ex sacerdotibus sancti andree.
uxorem propriam minus diligens. sepe il
lam affligebat. Propter quod illa turba
ta est ei pecuniam in bona quantita
te. Cum eam maritus crimine impo
neret et ipsa fortiter negaret ti
mens ab illo deprehendi. pecuniam
proiecit in cloacam. Postea dolens
de facto ad decanum venit. furtum quod
eam per confessionem aperuit. et satis
puto virum sanctum illi suasisse ut pe
cuniam marito redderet. Sed quia illa
eum iuramento negaverat facere non au
debat timens propter hoc amplius af
fligi. Cui decanus respondit. Si
porro pecuniam habere sine nota vi
vit detur pauperibus. Dicente illa.
hoc omnimodis desidero. post a
liquot dies decanus loquitur est eum.
Vis michi licentiam dare ut purga
ri faciam cloacam. et si aliquid in

dominus ibi dedit. inde tollam. Sciens
ille eum virum sanctum esse cogitans quod deus
aliquid ei revelasset. licentiavit. Pur
gata est cloaca. inventa est pecu
nia. et infra paucos dies per manus
hominis dei pauperibus erogata. Novicius.
In hoc loco posset detractor figere
dentem. Monachus. Tria videntur eum
hic excusare a peccato. Primum quod pecu
nia eadem sicut mariti. ita et fe
mine fuit. Secundum quod tamen in perdita fu
it. quoniam propter confessionem perdere non licu
it. Tertium quod pauperibus eam distribu
it. Novissime caritas que eum ad hoc
instigavit. Solent enim sacerdo
tes sepe licentiare feminas. ut vi
ris suis avaris et immisericordibus ra
piant. et indigentibus largiantur.
Fecit et aliud quiddam. quod magis hu
ic disputabile fuit. Cum nil ha
beret ad comedendum. pistrinum intra
vit. et cum essent panes ordi
nati et positi in tabula ad portam
dum cuius essent illi. ubi illi pis
torem interrogavit. Expedivit a sin
gulis a pistore panes illorum quos no
verat esse divites. in domum suam de
portari iussit. dicens. Isti habun
dant. et ego nil habeo quod comedam.
Novicius. Quomodo excusabis hoc factum.
Monachus. Multa licent sanctis. que hiis qui
sancti non sunt. non licent. et ubi spiritus do
mini. ibi libertas. Unde auctori
tas. habe caritatem et fac quicquid vis.
Excusavit eum caritas. excusavit
eum necessitas. excusavit eum aucto

ritas, excusavit eum fraternitas. Caritas: quia consolatio pauperum fecit illum egere. Necessitas vero, que legem non habet. De qua Radolfus maioris ecclesie in Colonia scolasticus, sic discipulis suis dicere consueverat: Ante quam fame moreretur, de pedibus rapere crucifixi, quod comederet. Excusavit eum quodammodo auctoritas: quia decanus erat et pater fratrum. Fraternitas: quia iudicabat omnia omnibus esse debere communia, sicut et sua omnibus fecerat communia. Cum iam ex defectu corporis, etatisque senilis, diem mortis sue sibi imminere sentiret, ne pauperem Christi aliqua terrena possessio repatriantem oneraret, domum suam vendidit, pretiumque illius non cognatis, non amicis, sed Christi pauperibus propriis manibus divisit. Noverat enim eos canonicos manus fideles: post mortem minus esse fideles. Cui cum diceret is qui domum emerat, quidam ex clericis illius sacerdos atque canonicus, nomine Conradus: Domine ego volo habere domum meam. Respondit ille valde simpliciter: Bone Conrade, homo sum decrepitus et senex, cito moriar, exspecta paululum, bene habebis eam. Ubi vis ut maneam interim? Ille vir bonus de necessitate faciens virtutem, satis patienter obitum eius exspectavit. Tante igitur pietatis erat vir iste beatus, ut sepe in porticu ecclesie sedens, cum pauperes musco que de nemore collegerant onustos preterire cerneret, emeret ipse, non ut eo saltem indigeret, sed ut pauperes a labore liberaret. De quo etiam retulit mihi venerabilis monachus noster quondam eiusdem ecclesie scolasticus, quod die quadam cum pauper quidam plurima flabella portaret, et venalia in iam dicta porticu, non vendere posset, sibi illum dixisse: Rainere, eme flabella ista. Cui cum diceret: Domine, non eis indigeo, respondit ille: Eme, et da amicis tuis. Qui emit illa, sciens compassionem decani sui tantum esse in causa. Misericordie viscera eius ita habundaverunt, ut sustinere non posset, in quantum vitare potuit, ut aliquis cederetur vel iniuriaretur. Die quadam cum in scolis clamores cuiusdam canonici, qui graviter excesserat, et a quatuor scolaribus ad verberandum tenebatur, perciens audisset, scolas anhelus intravit, et sicut leo accurrens, baculumque contra scolasticum et simul [illegible] levans, puerum de manibus eius liberavit. Quid agis inquit tyranne? Positus es ut scolares doceas, non ut occidas. Ad quod verbum ille confusus obmutuit. Quante fuit patientie, lectio sequens declarabit. Die quadam sedente eo secundum consuetudinem in ecclesia, sicut puto inter nonam et vesperam, secutus quidam homo miserabilis, et frequenter ebrius, plurimumque honore prorsus indignus, ad solum solus accessit, et caputio illum trahens, erecto cultello minatus est ei dicens: Si non dederis mihi aliquid, in oc-

ciclam te. Statim dei canonicus qui
dam iuuenis et fortis supueniens
scolarem dure satis abstraxit. quem
cum decane uellet morte ei dignum
iudicaret. compescuit eum uir mi
tissimus dicens. Ne turberis frater
uide ne ledas eum. in loco enim
fecit hoc. Nemini reddidit malum
pro malo. quia simplicitas columbi
na regnabat in illo. Et cum esset
ut sepe dictum est mire misericordie. te
nebat tamen in zelo iusticie. Tem
pore quodam obuiam habuit abbatis
sam sanctarum uirginum undecim mi
lium. Precedebant illam clerici mag
nis griseis mantellis circumamic
ti. sequebantur domicelle et pedis
seque. uiborum inutilium strepitu
aerem replentes. Decanum uero inopes
sequebantur. elemosinam ab illo pos
tulantes. Accensus uero uir iustus zelo
discipline. cunctis audientibus exclama
uit. O domina abbatissa. magis decet
uestram professionem. plus uestram de
corat religionem. ut uos sicut
me sequentur pauperes. non histrio
nes. Erubuit illa ualde. nichil
presumens tanto uiro respondere.
Tantus ei inerat amor iusticie. ut
die quadam. cum nescio quis ipso au
diente loqueretur de mala uita cleri
corum. quasi ex abrupto responderet.
Mirum est qualiter uiuant. ac si di
ceret. De radice mala non potest sur
gere arbor bona. Noueram enim pau
cos esse clericorum. qui canonice intra

uerunt. ita ut non essent sanguinitate. id est
a cognatis introducti. uel choritate. id est
per potentiam magnorum intrusi. sine simo
niaci. pecunia scilicet uel obsequiis
intrantes. Nouit hoc uitium hiis tem
poribus ualde regnat in clero. Mona
chorum est maxime in illis ecclesiis. in
quibus prelati sine electione stipendia por
rigunt. Rudolfus enim episcopus leodicen
sis ita in simonia grassabatur. ut tem
pore quodam prebenda ecclesie sue cuidam
a se uendita. pecuniam ipsam in gre
mio teneret. et multis coram positis
diceret. Ego ualde ecclesiam leodicensem
ditaui. ego redditus illius ampliaui.
Prebendam enim quam antecessores
mei pro decem marcis uendiderunt. ego
ad .xl. marcas perduxi. Quia ergo uir sanctus pau
cos considerauit canonicas suas sim
pliciter intrare. paucos iudicauit
in eis simpliciter uiuere. Habebat
etiam cum zelo iusticie. amorem et
studium regularis discipline. Nam
post eum usque ad hec tempora non fue
rit decanus in illa ecclesia. sub quo
tamen uiget disciplina. Etiam cum esset
in etate occidua. usque ad diem mor
tis sue non patiebatur se aliquam ebdo
madam diuini seruitii preterire. Sepe
missam in conuentu celebrans. alienis
brachiis ne caderet. sustentabatur.
Alleluia. festiuis diebus sicut ceteri
ad gradum ipse cantauit. Aliis exeun
tibus de oratorio. ipse raro nisi ad
prandendum exiuit. sed ante altare sancte
crucis residens. illic horam hore

continuavit. Publice penitentibus ita
erat pius, ut frequenter cum illis in
porticu sedens, cartulas legeret, conso-
lationem impenderet, orationum
suffragia scribi faceret. Tante erat
humilitatis, ut cum omnium esset
supremus tam etate quam dignitate,
exceptis precipuis sollempnitatibus,
semper pene locum chori novissi-
mum teneret. Vestimenta eius satis
erant despecta et humillima, non
grisea, non varia, sed ovina, eidem
generis pillio utens. Novicius: Quid est
quod de tanto viro nullum refers
miraculum? Monachus: Quis maior Io-
hanne baptista? Nullum signum fe-
cisse legitur, quod de Iuda prodito-
re ewangelium prodit. Unde quibus-
dam nunc in Christi nomine miracu-
la facientibus, ipse in fine dicturus est:
Nescio unde sitis; discedite a me
omnes operarii iniquitatis. Miracu-
la de substantia sanctitatis non sunt, sed
signa sanctitatis. Volens dominus mi-
litem suum emeritum remunerare
post laborem, tali illum ordine vo-
cavit ad gloriam. In vigilia dominice
resurrectionis cum exspectaretur
ad sollempne officium, eo quod ebdome-
darius esset, repente cepit viribus
destitui. Vocatus est supradictus tene-
rus, qui per tactum vene illius in-
ternus mortem sentiens, de sacra in-
unctione eum monuit, medicum
medicine confortative ori eius im-
ponens. Quam cum ille exspuerit, et

diceret: Ego missam in conventu cele-
brabo; respondit: Missam in hac vi-
ta numquam celebrabitis. Quo au-
dito se inungi peciit, et cum fratribus
psalmos et letaniam decantavit.
Circa horam nonam eum, ut reddi-
dit spiritum, sociandus spiritibus iusto-
rum. Sequenti die post sanctum pascha
cum tumularetur, dominus Everhardus sancti
Iacobi plebanus, cuius vitam virtuti-
bus plenam in distinctione iiii. capitulo
xcviii. descripsi, in audientia om-
nium tale de illo testimonium dedit:
Hodie inquit hic terre commendatur corpus
sanctissima que super terram vixit. Et
quia de miraculis questio fuit, post
mortem signis non caruit. Sacerdos
quidam et stipendiarius ecclesie nomi-
ne Adam, sicut mihi retulit ore suo,
cum tempore quodam vehementissimo
capitis dolore torqueretur, ad sepul-
chrum eius accessit, et in hunc mo-
dum oravit: Domine inquit, propter vitam
sancti huius viri mitiga dolorem
capitis mei. Qui mox exauditus sanus
abscessit, qui infirmus accesserat. Mul-
ta adhuc alia fecit iustus iste
opera memoria digna, que studio
brevitatis sunt omissa. Novicius:
Utinam essent tales omnes decani,
tam simplices et tam sancti. Monachus:
Recordor nunc alterius cuiusdam de-
cani viri simplicis ac deo digni,
de cuius virtutibus quedam mihi nuper retu-
lit magister Iohannes decanus Aquensis,
de eadem civitate oriundus. In quo

idem iustus fuerat decanus, que tecum communicabo. VI. Fuit vir temporibus nostris in Hildenshemensi ecclesia vir bonus, deo carus, nomine Hymannus, variis virtutibus et virtutum operibus adornatus. Vigiliis sanctis, orationibus, ieiuniis et operibus misericordie deo omnipotenti studuit placere. Quibus operibus generis humani inimicus irritatus, cum illum multis modis impediret, dicere ei solitus erat: O multum male diabole, ut quid tantum me vexas? Tempore quodam cum arbusculam in pomerio suo plantaret, et trunco illius duas virgas insereret, una aruit, et altera convaluit. Mox signum petens a domino, ait: Rogo te omnipotens deus, ut si voluntas tua sit ut sacerdos fiam, fac ut surculus hic aridus revirescat. Mira clementia Christi. Statim virga arida suco cepit animari, et tempore suo fructificare. Sic quoque virtus divina, que Aaron primum sacerdotem per virgam aridam contra naturam florentem in sacerdotio confirmavit, hunc virum sacerdotio dignum eadem virtute ostendit. Post cuius mortem, cum quidam eius clericus Everhardus nomine, cui ecclesiam vivens contulerat, visum perdidisset, et cottidie ad illius tumbam de sanctitate ac pietate eius spem habens oraret, postulans se propter merita domini sui illuminari, sanctus Hymannus nocte quadam visibiliter illi apparens, ait:

Quid vis ut faciam tibi? Dicente ceco: Domine ut videam, voce evangelica sanctus illi respondit: Respice, nam fides tua te salvum fecit. Eadem hora clericus lumine recepto, quod dominus mirificasset sanctum suum, in se ipso expertus, quam diu vixit gratias egit. Postea cum quidam eger ad memoriam martirum fuisset deportatus, nec sanatus, consilio cuiusdam iam dicto confessori notum fecit, et qualiter factum est, ut in anniversaria die domini Hymanni ecclesiam intraret, et compulsantibus campanis cum ille causam inquireret, et quidam ei responderet: Hodie dies est anniversaria domini Hymanni ecclesie huius quondam decani, viri boni et iusti, et dicenda est missa in conventu pro eo; respondit homo: Rogo ut ostendas mihi sepulchrum eius. Quod cum ille fecisset, et iste ibidem diutissime ac devote oraret, cantor ecclesie hoc considerans, hominem solus convenit, causam orationis inquisivit et agnovit. Sic quoque per os peregrini ostensa sunt merita domestici, et quem fratres habuerant decanum hactenus, nunc invocare ceperunt ut patronum. **Novicius.** Rara sunt ista temporibus nostris. **Monachus.** Ergo supradicti decani opera pietatis huius decani prefero miraculis. Illa enim ut dixi sanctum faciunt, ista sanctum ostendunt. **Novicius.** Satis placet quod dicis; si adhuc aliqua nosti de operibus simplicitatis, referre ne pigriteris. **Monachus.** Dicam tibi

historiam hominis simplicissimi per-
narrabo, per quam satis cognosces quantum
cum deo placeat sancta et prudens simpli-
citas, que habetur per gratiam. VII.
In ecclesia sancti Gereonis martyris ci-
vitatis Coloniensis nostris temporibus
canonicus quidam extitit Werenboldus
nomine, genere nobilis, dives satis in
stipendiis ecclesiasticis. Hic tante sim-
plicitatis fuit, ut nullius rei sum-
mam caperet nisi quantum ex parte nu-
meri vel imparitate colligere posset.
Cum tempore quodam multas habe-
ret pernas in coquina sua pendentes,
ne aliqua ei subtrahi posset metu-
ens, in hunc modum eas numera-
vit: Ecce perna et eius socia, ecce perna
et eius socia, sic et de ceteris. Una ex illis
nequitia servorum subtracta, cum iterum
intrasset, et per locum suas pernas nu-
merasset, impares inveniens exclamavit:
Unam ex pernis meis perdidi. Cui ser-
vi subridentes responderunt: Domine,
bene invenietis. Illo quoque educto, cum
una iterum subtracta numerum pari-
ficassent, et sic inductus secundo
eas numerasset, pares quoque repperisset, sa-
tis iocunde dicebat illis: Eia vos do-
mini, nimis diu potueram tacuisse.
Quando servi sibi gulam facere
voluerunt, dixerunt ad illum: Domine,
quare non providetis vobis? valde enim
infirmus estis. Quibus cum diceret: Unde
hoc nostis boni pueri? Responde-
runt: Bene consideravimus in capillis ve-
stris, eo quod inflati sint. Quem in lecto

reclinantes, cibariis delicatis quasi
eius infirmitati preparatis, se ipsos refe-
cerunt. Audiens tantam simplicita-
tem rusticus quidam nequam et astu-
tus, quia servus eius esset originarius ab
omnibus attavis suis, confinxit. Nolo po-
tius inquit domine ut res vestre tali-
ter distrahantur sufferre, vel quod sic
negligantur. Servus enim vester sum, tuum
est ut nobilitati vestre serviam, et que
vestra sunt fideliter custodiam. Quid plu-
ra? Commissa sunt ei omnia. Qui noc-
tibus cum dominus eius iret dormitum,
ad prunas cum servis sedit et po-
tationibus vacavit. Cum nocte qua-
dam ioculatorem introduxisset, et ille
dulcedine fidele dormientem excitas-
set, surgenti servus occurrit dicens:
Quo vultis ire domine? Respondente
illo: Melodiam audio dulcissimam,
sed nescio ubi sit. Servus subiunxit:
Redite ad lectum vestrum, monachi Tu-
itienses in organis cantant. Novicius:
Puto quod peccent qui sic simplices irrident.
Monachus: Hoc firmum teneas. Audi quid sanctus Iob
dicat. Deridetur enim iusti simplicitas. Su-
per quem locum dicit Gregorius: Iustorum simpli-
citas irridetur, quia ab huius mundi sa-
pientibus puritatis virtus fatuitas
creditur. Omne enim quod innocen-
ter agitur, ab eis procul dubio stul-
ticia putatur; et quicquid in
opere veritas approbat, carna-
li sapientie fatuum sonat.

Novitius. Videtur mihi vir iste magis fuisse stolidus quam simplex; quia simplicitas prudentia carere non debet. Monachus. Prudentia in precavendis malis consistit, cuius virtutis expers non fuit. Igitur divino nutu factum est, ut in ecclesia sancti Gereonis, cuius redditus multi sunt et ampli, cellerarius efficeretur, sicut legitur de sancto Ioseph. Cum nichil nosset nisi panem quo vescebatur, nec hoc ad plenum, dominus cui accepta est simplicitas, defectum eius supplevit, et omnia ad que suas manus misit, benedixit. Die quadam intrans granarium ecclesie, cum plures cattos in annona discurrere vidisset, vix horam capituli exspectare potuit. Prosternens se ante pedes decani, officii sui petivit absolutionem, clavibus resignatis. Dicente decano et fratribus: Bone domne Werinbolde, quid habetis, cur istud facitis? Respondit: Quia non possum videre dampnum ecclesie. Quale inquiunt dampnum? Et ille: Hodie plures cattos vidi in granario, qui totam annonam nostram devorabunt. Rogantibus illis et dicentibus: Catti annonam non comedunt, sed mundant; vix claves recipere vir obtinuerunt. Experimento cum didicerat quod bene dixit eis dominus propter simplicitatem illius. Vice quadam cum diverse monete ex diversis censibus pecuniam haberet, quidam ex servis eius partem furtive tulit, et fugit. Quo cognito cum graviter lamentaretur, consolantibus se respondit: Ego non defleo dampnum, sed periculum. Denarii datum non sunt, miser capietur, et si per eos fuerit dampnatus, ego reus mortis ero illius. Novitius. Tales viri temporibus istis non eliguntur in cellerarios. Monachus. Sicut mutata sunt tempora, ita et homines. Nam vix quod hodie frequenter contingit, ut sub prelatis et officialibus simplicibus domus religiose in exterioribus proficiant, et sub astutis et in scola mundi exercitatis non.

Apud monasterium sancti Nicholai in villa Brunwilre, VIII. Capitulum. monachus fuit simplicissimus nomine Christianus. Huic abbas cellarii officium iniunxit. Deus vero qui amator est recte simplicitatis, omnia opera eius dirigebat, ita ut tempore provisionis eius plus habundaret domus in omnibus necessariis, quam antea vel post. Sepius ei servi et mercenarii annonam, vinum et alia quam plura furati sunt, uxoribus et liberis suis ea deferentes. Quod cum sciret et quandoque videret, ex multa cordis pietate videre se dissimulavit, dicens intra se: Isti pauperes sunt et indigent, tribus necessaria non deerunt. Simplex quoque mimo vel ioculatori comparatur. Sicut illius verba vel opera in eorum ore vel manibus qui ioculator non est, sepe displicent et pena digna sunt apud homines, que tamen ab eis dicta vel facta placent; ita est de simplicibus. Ut sic dicam, ioculatores dei sunt. Sed

rum quoque angelorum simplices. Quorum opera si hii qui simplices non sunt quandoque facerent, haut dubium quin deum offenderent, qui in eis dumtaxat pro simplicitate sunt delectatur. VIIII.

In porceto monachus quidam fuit tante simplicitatis, ut singulis pene diebus in balneis que ibi ante ostium monasterii naturaliter calent intus pauperes sederent, et pauperum dorsa fricaret, capita ablueret, vestimenta mundaret. Qui quare cum tam ab abbate quam a fratribus crebrius tacitus argueretur, non propter hoc dimisit, sed his verbis valde simpliciter respondit: Si ego nunc desisterem, quis pauperibus ista exhiberet? Quod si alius quem simplicitas excusare non posset talia presumpsisset contra abbatis sui imperium, haut dubium quin deum graviter offendisset. Melior est enim obedientia, quam stultorum victime. Quod autem predicti simplicis opera deo placuerint, sequens miraculum declarabit. Tempore quodam cum orationis causa isset coloniam, in domo cuiusdam Abrahe hospitatus est. Nocte eadem cum signum matutinarum pulsaretur in ecclesia beati Petri, surrexerit. Nunc que festinans cum solarii fenestram in qua dormiebat vidisset apertam, ostium esse putans per eam exivit, sicque mirabiliter depositus ad ecclesiam pervenit. Finitis matutinis rediens, cum ad ianuam domus pulsaret, et interrogaretur ab intromittentibus unde venirret vel ubi exivisset? et eius responsione quod non per ostium sed per fenestram egressus fuit, cognoverunt ipse et tam eundem miraculi conscius non fuit. Quod cum eadem fenestra bene innota satis alta sit, haut dubium quin a sanctis angelis depositus sit, ut impleretur in eo quod de capite scriptum est: quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum. Quam fidus custos simplicium sit dominus, sequens ostendet relatio. De Engilberto ceco. X.

Homo quidam simplex Engilbertus nomine de provincia Tulpeti natus, ante paucos annos defunctus est. Iste cum cecus esset natus, propter varia dona quibus hominem eius interiorem illuminavit gratia divina, in diversis provinciis noscebatur, et a multis magnisque personis sexus utriusque venerabatur. In capa simplici et tunica lanea, nudis quoque pedibus tam estate quam hieme incedebat, et puero se regente sic limina sanctorum satis remota sepius visitavit. Carnibus numquam vescebatur, non lectisterniis, sed modico tantum stramine vel feno noctibus utebatur. Ego multa bona de eo vidi, et ipse multos tam verbo quam exemplo edificavit. Hic tempore adolescentie cum nocte quadam in domo matrone sue magne divitis inter alios eius servos se cubitum locas

set' in ipso conticinio · duo fures pa
rietem subfodientes · ingressi sunt ·
Qui igne discooperto · et lumine in
censo · cistis apertis · intrepide collo
quebantur · Quos ut predictus engil
bertus audiuit · quia fures esse non dubi
taret · cum seruos ex utroque latere dormien
tes excitare non posset · subsellio
cultello suo perforato · collo iniecit ·
et claua manum armauit · Et qui
a illos quasi cecus uidere non pote
rat · duce auditu · ad illos tendens ·
et claua utraque manu uibrans · ex
omni parte quicquid tangere potuit · quasi
furiosus feriens · de domo illos eie
cit · Quos usque ad foramen sequitur · cuius
aditum scala obstruxerat · quia illi
stantes extra domum · neminem preter
ipsum solum uigilare sensissent ·
de tali expulsione confusi · habito
consilio · denuo nisi sunt intrare · Sed
ut ille ex motu scale sensit · unam
partem scale arce magne · in qua con
tinebantur grana · et erat foramini
contigua · supposuit · alteram quam utraque
manu seruauit · Illos intrantes
usque umbiliculum · engilbertus dorsa
eorum quia proni iacebant · per scalam for
titer pressit · et in terram depressit · ut non
solum eis progressum · immo etiam regressum
prorsus adimeret · Qui quasi sub tor
culari positi · dum mane capi ti
merent · ueniam postulauerunt ·
Datis ergo terribilibus iuramentis · quod
numquam personam eius lederent · uel
domum illam intrarent · dimissi

sunt · ~~dimissi sunt~~ · Mane cum predicto
engilberto · a uicinis nulla arte dor
mientes possent excitari · et quere
rentur circa domum maleficia · quorum
instinctu hec nouarunt fieri · supra fora
men de tecto pendens · quasi spi
nam humani cadaueris repererunt ·
Qua amota · mox omnes excitati
sunt · Nouicius · Magna sunt ista ab
homine ceco et simplice gesta · Monachus ·
Maius est quod sequitur · quia ad salutem
pertinet animarum · nam multis annis
elapsis · idem fures fama et uirtutibus
iam dicti engilberti excitati · eius ut
opinor precibus compuncti · eum adierunt · et
quia ipsi essent confessi · deinceps
duxerunt uitam religiosam · hoc
factum mirabile · et alia quedam de quibus
in sequentibus dicetur · ab aliis michi re
lata · et utrum tamen ita essent · a me
interrogatus · ita gesta fuisse simpli
citer testatus est · Et quia cum simplici
bus sermocinatio domini est · dedit ei
etiam spiritum prophetie · ut dampnum
luminis exterioris · claritate ocu
lorum interiorum recompensaret · Tem
pore quodam inuitatus a ducissa
saxonie · uxore henrici ducis ma
tilda ualde religiosa · inter alia mul
ta · quia unus ex filiis eius impera
tor esset futurus · predixit · Quod postea im
pletum uidimus in ottone · qui hen
rico successit in imperio · Hic cum
post electionem in maximis fuisset
tribulationibus · et pene ab omni
bus desperatus · ab eodem ceco conforta

tus est, eo asserente quia omnimodis forent implenda que a deo fuerant preordinata. Ante illa tempora cum Helswindis de Gimenich vidua religiosa ob discordiam duorum comitum terre nostre timeret filiis suis Arnoldo et fratribus eius, ipsumque rogaret ut pro ipsorum incolomitate deo supplicaret, respondit: Ne sollicita sis pro ista discordia, quia bene sopietur; nam alia multo maior in ianuis est, pro qua non solum filii tui, sed et tota terra concutietur. Hoc impletum est sub iam dicto Ottone et Philippo eius in regno adversario. Die quadam eunte eo in quadam strata Colonie, occurrerunt ei plures honeste matrone eiusdem civitatis, euntes ad ecclesiam. Que dum confabularentur, ait: State vos domine. Stantibus eis adiecit: Loquatur illa que iam loquebatur. Hesitantibus matronis de qua diceret, ad verbum illius quelibet singulariter ceteris tacentibus loquebatur. Cum ventum fuisset ad Astradam, que hodie sanctimonialis est in monte sancte Walburgis, voce eius audita Engilbertus cunctis audientibus prophetice respondit: Hec cum omni domo sua convertetur ad Christum. Quod non multo post impletum est. Nam cum marito, filio et filia, que hodie abbatizat in iam dicto cenobio, servus et ancilla in ordinem nostrum venit. Vides quantum celi est in apertione cecis prestare femine. Deus

revelavit auricula eius. De statu animarum plura dicere consueverat; sed nonnumquam ut aiunt spiritus erroris sive humanus eum fefellit. Nec mirum. Non semper prophete loquebantur spiritu prophetie, sicut Nathan, quod David ad hoc spiritu suo hortabatur quod spiritus sanctus mox per eum fieri prohibuit. In quadam sollempnitate domini nostri cum matertera eius predicta vespere iret ad proximam villam propter matutinas, et diceret illi: Engilberte, cras mane venias ad me; in ipsa nocte ante lucem audivit vocem cuiusdam ad ostium pulsantis atque dicentis: Engilberte, veni eamus ad matutinas. Quam vocem cum non agnosceret, surrexit tamen et secutus est illum. Ductus quoque est in ecclesiam quandam in qua audivit matutinas, primam, tertiam, sextam, nonam. Deinde dum solus rediret et ubi iam fuisset interrogatus fuisset, respondit: Numquam audivi tam pulchrum cantum, tam suavem melodiam, missam tam gloriosam sicut audivi hodie. Et hoc sequenti anno circiter contigit. Nondum enim susceperat habitum religiosum. Nocte quadam de lecto suo raptus transpositus est iuxta castrum Molbach in solitudinem satis horrendam. In eodem loco egressa anima eius de corpore universos angulos et situs eiusdem solitudinis lustravit et consideravit, ita ut postea eo recitante multi mirarentur. Regressa anima diabolus

erranti occurrit dicens. Corpus tu-
um meum est. Illo se signante et
sanctam dei genitricem invocante, adie-
cit: Media pars capitis tui mea
est, eo quod pulsata vespera sabbati fuit
lota. Qui statim massam picis in-
sit in illam. Que postea cum maxi-
mo labore multorum deposita est.
Cum vero mortuus esset, mater eius sic
flens ait: O fili dulcissime, numquid rece-
dens a me, dimittis me in maxi-
ma infirmitate? Respondit ille:
Sancta maria liberabit te mater. Quo
expirante, eadem hora sanata est
illa ab infirmitate durissima, in
qua novem annis laboraverat. Legi in libro
visionum beate aszeline, quod in ce-
lesti mansione sedem vidit vacuam
mire pulchritudinis et glorie, et dictum
est ei quod esset cuiusdam ceci de Ale-
mannia, et statim intellexit de fratre
isto engilberto. NOVICIUS. Ut audio mul-
tum ~~[illegible]~~ deo cara est simplicitas. MONACHUS.
Non solum deo, immo et hominibus placet,
et quandoque maioris in auribus eorum
efficacie, quam prudentia secularis.

Domnus petrus abbas clarevallensis. XI.
Domnus monoculus ex infirmitate ~~mono-
culus~~, vir sanctus nomine et re, petri
apostoli imitator et filius columbe, eo
quod magne et pure fuit simplicita-
tis. Cum ipso et fratribus eius miles
quidam pro quibusdam bonis contendebat.
Prefixus est dies, in quo vel mi-
les cum abbate componeret, vel coram
iudice litem intraret. Venit ad diem
miles cum amicis suis; venit et
abbas solo monacho quodam simpli-
ce secum assumpto. Non tamen in equis
sed pedites venerunt. Et cum esset
abbas venerabilis pacis et paupertatis amator, rerum que transeuntium
contemptor, coram omnibus dicebat mi-
liti: Homo christianus es. Si dixeris in ver-
bo veritatis, quod bona ista pro quibus con-
tentio est tua sint, et tua esse debeant,
verbum sufficiet mihi in testimonium tuum.
Ille magis curans de bonis obti-
nendis, quam de verbo veritatis, respon-
dit: In veritate dico quod mea sint
hec bona. Ad quod abbas: Sint ergo tua,
et ego de cetero non repetam illa. Sic que
reversus est ad claram vallem. Miles
etiam ad uxorem suam quasi victor
rediens, cum ei per ordinem recitas-
set quid abbas dixisset, vel quid ipse
egisset, illa territa ad verba tam
pura et tam simplicia, respondit:
Dolose egisti contra abbatem sanctum; ul-
tio divina nos puniet. Nisi mona-
sterio bona sua restituas, consortio me-
o carebis. Territus ille ad claramval-
lem venit, bonis ultro renuntia-
vit, de indebita sancti vexatione
abbatis veniam postulavit. Erat iste
beatus temporibus seniorum nostrorum visita-
vit in claustro. Erat autem secundum
carnem nobilis, et consanguineus phi-
lippi regis francie, qui precipuus a-
mator erat sancte simplicitatis. XII.
Retulit mihi constantinus monachus noster,
quod eo tempore, quo parisius in studio

fuit Iohannes abbas sancti Victoris, qui natione Theutonicus est. Cum quibusdam nobilibus et magnis viris pro magno allodio coram rege Philippo placitavit. Qui cum secum adduxissent quosdam ex fratribus viros litteratos et iuris peritos, habentes et adversarii advocatos in causis exercitatos, partibus hinc inde respondentibus, abbas simpliciter sedens nec unum verbum ad allegata respondit, ita ut magis videretur vacare orationi quam allegationi. Hoc cum rex considerasset, ait abbati: Domine abbas, quare vos nichil loquimini? Respondente abbate multum leniter et valde simpliciter: Domine, nescio quid loqui. Edificatus rex et compunctus subiecit: Revertimini vos in claustrum vestrum, et ego loquar pro vobis. Post quorum discessum, rex iram simulans dixit militibus: Ego precipio vobis sub indignatione gratie mee, ne de cetero sanctum abbatem istum inquietetis. Sic ergo factum est ut bona que fratres obtinere non potuerant per multas querimonias, sola apud regem obtineret abbatis simplicitas. Et est impletum in eo illud Moysi: Alius pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. Aliis tibi adhuc ostendam exemplis qualem locum venerationis in corde eiusdem regis virtus obtinuit simplicitatis. xiii.

Tempore quodam clerici Laudunenses, episcopo suo defuncto, quendam ex suis fratribus canonicum simpliciorem in episcopum eligentes, sub his verbis presentationis regi illum presentaverunt: Domine, nos presentamus vobis dominum Emelricum electum nostrum. Hoc ei nomen erat. Rege tacente et formam illius presentationis considerante, tandem respondit: Quem presentatis michi? Dominum Emilricum. Et rex: Vultis aliquid plus dicere? Illis timentibus ne forte aliquid regi displiceret in persona vel in verbis presentationis, responderunt: Nichil, domine. Tunc ait rex: Raro audivi talem presentationem; quando aliquis michi presentatur electus, nomine dignitatis eius exprimitur ab electoribus in hunc modum: Domine, nos presentamus vobis dominum N. archidiaconum, prepositum, decanum vel scolasticum nostrum. Fateor vobis, satis michi placet tam simplex simplicis canonici presentatio, et ideo spero quod a deo facta sit ipsa electio. Nostis qualiter in iam dictis dignitatibus electiones celebrentur. Si scolasticus est, causas canonicorum suorum fovendo, tum propter litteraturam, tum propter comparatam amicitiam ab ipsis in episcopum eligitur. Si decanus est, ypocrisi sua tam excessus dissimulando, cognatos et amicos introducit, a quibus sublimatur. Si archidiaconus vel prepositus est, ut potens vir nobilis, parentum potentia magis intruditur quam eligatur. Ecce hec est causa quare capita ecclesie sunt infirma. Deinde conversus ad electum ait: Domine Emelrice, electio vestra videtur michi esse simplex, rationabilis et canonica. Non

bis decero. ubicumque mei indigueritis.
Lambertus monachus noster qui michi
hec retulit. eodem tempore dicit se
fuisse presens. Qualis vero ac quan
tus fuerit huius regis circa simplices
affectus: sequentis operis declarabit
Ante hoc tennium. xiiii. effectus
defuncto abbate sancti dionisii. gentis
francorum apostoli. cum ditissima illa
abbatia vacaret. et ad eam plures
aspirarent: venit ad regem sepe
dictum is qui in congregatione videba
tur esse potior. prepositus videlicet.
pro abbatia supplicans. et dicens. Domine
ecce quingentas offero vobis libras.
ut propitius mihi sitis in hac abbatia.
Cui rex nichil promittens. sed simoni
acum muneris receptionem quasi in
arce spei ponens: respondit. Date
pecuniam camerario meo secrete.
Recedente igitur preposito. et qua
si de regio favore certificato. cel
larius de hiis nichil sciens. eun
dem regem adiit. et preposito similia
petens. similem pecunie quantitatem
obtulit. a quo simile responsum acce
pit. Novissime venit thesaurorum
infidus custos. et ipse pro abbatia re
gi quingentas libras offerens. Cui sicut
superioribus responsum est. Licet enim rex
sicut homo prudens dissimularet.
plurimum tamen ei displicebat tam
illorum monachorum ambitio. quam proprie
tatis vitium. immo tam execrabi
le furtum: sciens oblatam pecuni
am monasterio fuisse subtractam. Pre

fixit tamen conventui diem. in qua eis
abbatem constitueret. eo quod abbatia in ma
nus eius devoluta fuisset. Sedente re
ge in capitulo. viris ad hoc idoneis pre
missis. cum diligenter circumspiceret.
et personas consideraret: tres predicti mo
nachi. prepositus videlicet cellarius
et sacrista. in summa exspectatione
erant positi: singuli pro munera sin
gula. abbatiam sibi sperantes esse porri
gendam. et licet spes sancta non confun
dat: omnes tamen in sua exspectatione
sunt confusi. Nam rex videns mona
chum quendam simplicem in angulo
capituli residentem. et nichil minus quam
de abbatia sperantem. inspiratione di
vina ut surgeret precepit. Stante il
lo cum verecundia coram principe. dic
tum est ei ab eodem rege. Domine. En
committo vobis abbatiam sancti dionisii.
Quo audito: homo ille simplex
cum regi non assentiret. immo fortiter
reclamaret. asserens se personam esse
humilem. privatam et despectam. atque ad
tantam dignitatem nimis indig
nam. nimisque insufficientem se in
culpando apud regem commendavit. Rex coe
git eum. Postea subiecit. Domine. eccle
sia ista plurimis debitis est obli
gata. non est unde solvantur. Cui rex
subridendo respondit. En in instan
ti. mille quingentas libras vobis da
bo. et cum necesse fuerit vobis accom
modabo pecuniam. insuper auxilium
et consilium impendam. Precepitque ca
merario supradictam pecuniam ei

afferri. Adhuc puto vivit, et forte per eum domus illa melius regitur, quam per illos esset regenda, qui ad eius regimen aspiraverant. Occurrit mihi et simile huic in hoc exemplo. XV.

Ante hec tempora cum sub imperatore Friderico, huius Friderici avo, una ex imperialibus abbatiis vacaret, duo qui electi essent, nec concordare possent, unus illorum magnam summam argenti quam in monasterio congregaverat, eidem Friderico obtulit, quatinus sibi assisteret. Et promisit ei pecunia recepta. Postea intelligens adversarium eius virum esse bonum, simplicem et ordinatum, cepit cum suis habere consilium, quomodo indignum amoveret, et ob virtutes suas electum confirmaret. Et dixit ei quidam: Domine, sicut audivi, monachi omnes ex regula tenentur acus portare. Sedente vobis in capitulo, dicite illi inordinato, ut ad punctionem digitorum vestrorum acum suam vobis accommodet; et cum non habuerit, invenietis contra eum occasionem quasi de irregularitate. Quod cum factum fuisset, et ille non haberet, ait alteri: Domine, prestate vos mihi acum vestram. Quam cum ille mox extraheret, forte promptius, respondit imperator: Vos estis monachus in ordine vestro, et ideo tanto honore dignus. Ego decreveram honorare adversarium vestrum, sed ille irregularitate sua se reddidit indignum. Bene apparet in hijs minimis, quam negligens et dissolutus sit in maximis. Tali quasi sophisticate monachum astutum imperator amovit, et simplicem in abbatem promovit. Novicius: Ignoravi hactenus tantam fuisse virtutem in acu. Monachus: Virtus non est in acu, sed acus signum virtutis, id est humilitatis, quia est in monacho ad resarciendum vestimenta sua dissoluta portat illam. XVI.

Otto antecessor in imperio, avunculus Friderici, qui nunc imperat, cum die quadam tres abbates ordinis nostri illi loquerentur, volens eos probare, uni illorum dicebat: Domine abbas, concedite mihi acum vestram. Respondente eo: Non habeo domine, rogavit secundum, qui etiam non habuit. Tercius vero requisitus cum haberet acum, respondit ei imperator: Vos estis verus monachus. Ecce hoc est quod iam dixi, acum in monacho signum esse virtutis. XVII.

Retulit mihi vir quidam religiosus de quodam monacho ordinis nostri rem satis terribilem, que huic loco satis congruit pro exemplo. Cum acum secundum monachorum consuetudinem secum portare non curaret, vel forte contempneret, posito eo in agonia diabolus affuit, et acum ignitam ad humana in corpus longitudine manus fere iecit super illum, dicens: Quia acum noluisti portare sanus, feras hanc acum moriturus. Qui visum astantibus referens, terruit omnes. Novicius: Si hec ita se habent, de cetero sine acu non ero. Monachus: Monachus non licet

tas excludat. sine plenitudine ordi
nis esse non debet. Nouit? Recordor
monachorum supradictorum. qui pro abba
tijs adhipiscendis pecunias obtu
lerunt. Possunt ne monachi ordi
nis nostri. qui pecunias non habent.
in talibus simoniam facere? Mona. Possunt
utique. quia sicut simonia est corpo
ralis. ita et mentalis. hec facit ut
monachus ad dignitates aspiret. et
quatinus adimpleri possit diligenter
excogitat. uel quod periculosius est ut
fiat ingeniose procurat. De hoc tibi re
feram exemplum. quod nobis retu
lit dominus karolus abbas uillarien
sis. tunc recenter gestum. xviii.

Abbas quidam ad quandam ueniens
inclusam. quam nouerat feminam esse
sanctam. et diuinis reuelationibus assue
tam. ait illi. Peto soror. ut deum
roges pro me. quatinus tibi ostendere
dignetur. si ei placeat. et mihi expedi
at. manere in officio huius abbatie.
Soror illa surgens abijt et orauit. et
letus est reuisa. que sibi fuerant
reuelata. abbati manifestauit. Non
est inquit uoluntas dei. neque ex
pedit tibi. ut in hac abbatia mane
as. neque saluare potes in ea ani
mam tuam. Quare? Quia sim
oniace intrasti. Abbate stupente su
per hoc uerbo. ac dicente. quid est quod
loqueris soror? Non enim mihi alicuius
simonie in electione mea conscius sum.
Respondit illa. Ego tibi ostendam si
moniace te intrasse. Mortuo ante
cessore tuo. tu ad abbatiam aspirans
non simpliciter ambulasti. sed fratres tuos
simplices. tali modo nimis astute cir
cumuenisti. Non est necesse aiebas ut
aliquam personam extra domum nostram
que ualde honesta est eligamus. ne
nos ipsos contemnere uideamur. Tibi enim
constabat. quia si electio fieret in
domo. non aliam nisi tuam personam esse
eligendam. Ecce sic factus es abbas. Quod
ille audiens confessus est et non nega
uit. statimque patrem abbatem adiens.
donec absolueretur. petere non cessauit.
Nouit? Si abbas iste ad abbatiam as
pirando tam grauiter peccauit. quid est
quod apostolus dicit. qui episcopatum deside
rat. bonum opus desiderat? Mon.
Apostolus non reprehendit episcopatum. sed
desiderium. quia in illo attendit la
borem. in isto ambitionem. et unde
mor subintrit. Oportet episcopum ir
reprehensibilem esse. sobrium. pudi
cum. prudentem. ornatum. humilem.
hospitalem. doctorem. et cetera. Inde sanctus
benedictus diffinit de abbate in re
gula. Item. nemo sibi assumere debe
at honorem. sicut hodie heu mul
ti faciunt. sed qui electus fuerit a deo sicut
aaron. uidetur tamen quod aliquis possit
desiderare sine periculo huiusmo
di dignitates. ad hoc tantum ut prosit.
non ut presit. Teste saluatore. si oculus
tuus fuerit simplex. totum corpus tuum
lucidum erit. Nouit? De hoc audire
delectat exemplum. Mo. xviiii.

Dum nostris temporibus parisius uacaret

epat? q eleores int se concordare n possent tbus sua uota 9miserut. Cu tres eum in una 9uenire ne quiret psona magro mauricio. qui unus tum erat duo sua dederut auctoritate ut quecumq ipe nominaret epc esset. q quia ide mauricl ut rei exitus pbauit. magis cupiebat pdesse qua pee se ipsum nominauit dicens. Alio rum 9scientias 7 ppositu ignoro? epat hunc gra dei me adiuuate. irreprehensibilitr rege ppono. Q et fecit. Sce enim uite fuit tam v bo q exemplo plurimis psuit dies suos in eodem epatu clausit. hoc e nouis. qd sepe ambitiosi a suo desiderio nutu dei fraudentr. q si pmoti fuint eius pmissioe. uix euadant quin i ipis digni tatib piculose tbulentr uel cu co fusione deponantr. Audi de hys ex empla. forte aliquib necia. xx.

Rior quidam ordinis nri desic to abbe suo ad abbiam aspirans. cum tempe eleois a uisitatore sic ceti seniores de psona idonea in trogaretr non corde columbino monachu quenda de domo eadem. ob infamia eiectu noiauit. Scie bat enim pionis auctoritate no ee modica 7 si alique de 9uetu no minaret. p hoc suam eleoem posse infirmari et se in suo desidio ipe diri. Fcm est nutu ut cdit diui no. ut ceti eius exemplo eande p sonam eligent dicentes int se. Pri or oculus nr est. n talem psona no minasset. si ei de illius innocetia n 9staret. Forte si idem pior simpli cit ambulasset. fcs esset abbas. Qs satis puto. quatu ex ubis cuidam abbis qui m retulit 9moio. qd ta tu fuit cruciat in eiusde mona chi pmotione. quantu ille tbulat exitit in sua electoe. Ecce sic astu tos 7 dolosos punit etia in psen ti ds. De tbulatoe. 9fusione 7 deiti one platoz ecclie hodie magis. qd ante nra tempra habundat exem pla. 7 hoc forte ideo. q dei uolutas. in illoz pmotoe n fuit. Ipi regna uerunt. s n ex me. pncipes exite runt q n cognoui. Vba sunt di p os iheremie pphe. Nou. Cum ds i uitte simplicitatis. sicut pbatu est exemplis plurimu delectetr. puto. qd in uicio ei 9rio. idest as tutia. multu exacbetr. Mon. Vitiu simplicitati oppositu. duplicitas e. cui sodalis est astutia. Nou. qnd dr duplicitas? Mona. A duplici plica. Simplex enim h qd dicit hoc intedit hoc agit. Duplex aute aliud habet in corde aliud in ore. Aliud agit 7 aliud intedit. De q p aplm iacobum dicit. Vir du plex animo. inconstas est in om nib uiis suis. Bonu eni simulat ut simplices efficacius decipiat. Vn p ecclasticu dicit. Ve pccori. tram duab uiis ingdienti. Tales sunt

tu. de quibus dominus dicit. Attendite
a falsis prophetis. qui veniunt ad vos
in vestimentis ovium: intrinsecus autem
sunt lupi rapaces. Tales sunt mul-
ti ex hys barbatis. qui in habitu
et tonsura religionis. terras circue-
unt et plurimos deceperunt. Ex quibus
nostris temporibus multi sunt propter sua
maleficia interfecti. Et licet quidam ex
~~[illegible]~~ huiusmodi imitatori-
bus viri sint sancti et sine felle, propter ma-
los tamen despiciuntur. Hinc est quod an-
no preterito dominus Engilbertus Colonien-
sis archiepiscopus in synodo sua precepit
ne aliquis illorum in sua diocesi hos-
pitio reciperetur. xxi

Non sunt multi anni elapsi, quod qui-
dam sub typo religiositatis Bunnam
venit: et simplicitatem simulans. oran-
do. vigilando. atque ieiunando plu-
rimos decepit. Quem cum canonici
eiusdem pagi talem esse putassent qua-
lem se simulaverat. hospitale il-
li pauperum commiserunt. Cui cum plures
secularium pecuniam dedissent re-
servandam. parvo emenso tempore. cepit
ille simulator a simulato rigore
discedere. bibere vinum. carnes come-
dere. orare tardius. dormire diutius.
Quod cum ei fuisset obiectum. respon-
dit. Ego ad tempus a sacerdote hu-
iusmodi observantias suscepi. Quid
plura? Tandem clanculo disce-
dens. pecuniam commendatam detulit. et
quam dampnosum vitium esset dupli-
citatis. opere ostendit. Quo audito:

Christianus tale verbum respondit. Sicut scis:
certe animam meam pro nullius anima
dabo. De huiusmodi trufatoribus pluri-
ma deceptionum genera temporibus nostris
gesta tibi dicere possem. sed non sunt edifi-
catoria. Vis nunc audire qualiter pena
deus sepe puniat in presenti. vitium
duplicitatis et astutie? Novicius. Volo
et desidero. Monachus. Audi ergo. xxii.

Iuvenis quidam secularis de Mosella
natus. si bene memini nomine Henri-
cus. matrem simplicem verbis quidem
mellitis. sed intentione venenata tali
modo convenit. Mater inquit peto ut omni-
bus tuis bonis. feodis scilicet. et allo-
diis. sollempniter renunties. et me illa
suscipere sinas. ut sic eorum gratia uxorem
ducere valeam honestiorem. Omnia mea
tua sunt. et ego tibi honestius providebo.
Mater in filio serpentis astutias
non observans. petitionibus eius annuit.
omnium suorum usu fructuario re-
signato. immemor dicti sapientis. Me-
lius est ut rogent te filii tui. quam
te respicere in manus illorum. Quid plura?
Sponsa introducitur. et mater expellitur.
Que cum egeret. et cotidie plangeret. il-
le aures obturavit. ne gemitus ma-
tris audiret. Die quadam cum uxore in
mensa sedens. et ostium pulsantis
vocem matris intelligens. ait. Ecce iterum
diabolus clamat ibi. Dixit et pue-
ro. Vade. et pone pullum istum in cistam.
donec recedat. Quod cum factum fuisset. et
illa introducta cum filio supplicas-
set ut sui misereretur. cum multo verbo

Nō.

peticōibz

rum tonne expulsa est. Tunc ille
ad puerum: Refer, inquit, nobis pullum.
Puer vero ut cistam aperuit, vidit in scut-
tella pullum, sed serpentem complicatum
conspexit. Qui territus recedens,
quod viderat domino renuntiavit. Post
quem missa ancilla, dixit se similia
vidisse. Ille sibi putans illudi, ait
cum indignatione: Etiam si diabolus
fuerit, ego tollam eum. Et surgens
de mensa, mox ut se in cistam ad
levandam scutellam inclinavit, ser-
pens collo eius insiliens, ut vi-
tium duplicitatis congrue puniret,
circa eius guttur se colligando duplica-
vit. Cum comedente comedit, et quo-
tiens ei subtrahebantur cibaria, vel
adhibebantur aliqua quibus depo-
ni deberet instrumenta, ita collum hominis
strinxit, ut intumescente facie oculi
de sedibus suis moverentur. Novicius: Merito
autem videtur mihi punitus per serpen-
tem, quia sicut diabolus per serpentem
Evam decepit, ita per istum mulie-
rem simplicem circumvenit. Monachus:
Recte sentis. Nam tredecim anni sunt
elapsi plus minus, ex quo ista conti-
gerunt. Nam ductus est idem Hen-
ricus in carruca per provinciam nostram
ad diversa sanctorum limina, et viderunt
eum multi. Quem praedicta mater pene
eius compatiens, materno affectu seque-
batur. Circa eadem tempora vitium
duplicitatis et astutiae a supradicto
Philippo rege Franciae tali ordine
deprehensum, terribiliter est punitum.

Habebat idem rex in civitate XXIII.
Parisiensi praepositum, qui cuidam suo
concivi vineam concupiscens, ut sibi ven-
deret illam importune nimis instabat.
Respondente cive sicut Naboth respon-
disse legitur ~~respondisse~~ Achab regi
Israhel: Vivit Dominus, quia non vendam tibi
patrum meorum hereditatem, eo quod nulla
ad hoc me compellat necessitas, praepositus
minas intulit, sed non profecit. Contigit
ut vicinus homo moreretur. Quo cognito prae-
positus effectus hilarior, huiusmodi dolos,
sicuti homo astutus nimis, ad suam perni-
ciem excogitavit. Duos siquidem ex
scabinis ut sibi testimonium falsi-
tatis ferrent, pecunia corrupit.
Cum quibus sicut condictum fuerat, mox
in tempesta nocte defuncti sepulchrum
adiit, terra quae eiecta in fossam descen-
dit, et sacculum pecuniae quam vivo
pro vinea obtulerat in manu ponens
mortui, ait: Testes estis vos domini,
quod tantam pecuniam homini isti pro vine-
a sua tali dedi, quam ipse quidem
ut vos videtis manu sua recepit,
nec aliquid contradicit. Dicentibus illis
testes sumus, mox recepit pecuniam
et reiecit terram. Mane testibus eis-
dem adhibitis, vineam sibi vendi-
cavit. Quod cum relicta defuncti di-
dicisset, stupens accurrit, et contra-
dixit, asserens neque maritum neque se
vineam illam praeposito vendidisse,
neque umquam pecuniae aliquid pro ea re-
cepisse. Cui ille respondit: Ego tan-
to vineam comparavi pecuniam sub tes-

timonio hoz scabinoz· in manꝰ ui
ri tui posui· n̄ contradixit· Que ne se nl
uidēs ꝓfice· ad regem cucurrit· de
uiolentia ꝓpositi illi conq̄rens· Il
lo sub ꝓdcōz testimonio ꝯdicente·
rex quia audientie uacare n̄ po
tuit· quibdā causam ꝯmisit· Qui
testimonio scabinoz decepti· in
partem ꝓpositi declinātes· ꝓ eo cō
tra uiduam dederē sententiā· Vē
illa amplꝰ turbata· cum regi cla
mosis fletib; nimis eēt importu
na· rex testes uocari iussit· ⁊ quia
uir prudēs fuit· prudentꝰ illos ex
aminauit· Accito p̄mus uno· ex solꝰ
loquēs cum solo· ait· Dic michi dn̄icā
oratiōem· Respondēte illo· non'
dn̄e· subiunxit rex· Dic ergo illam
me audiēte· Qd cū fecisset· nichil a
liud ei loquēs· ꝑcepit ut in uici
nam camerā secedēt· Et aduocans
alium· sicut ꝑ' eū alloquut' est dicēs·
Socius tuus de uinea illa tā me
tam m̄ retulit ūitatem· sicut est
sc̄m pat' nr̄· quo nichil est ūius·
Qd si ab eo discordaūis· punieris·
Estimās ille· ꝙ regi omnia dixisset·
timēs ac tremens· ad pedes eius cor
ruit· dicēs· Misereminni nr̄i dn̄e·
ꝙ sic ⁊ sic fecim'· a ꝓposito uīro in
ducti· Irat' rex ualde· uineā ui
due restituit· ⁊ ꝓpositum uiuum
sepeliri ꝑcepit· Nota Iuste actū est
ut is sine misedia infoderet' uiuꝰ· a
q̄ inhumane mortuꝰ fuāt effossus·
Mo Pena pcc̄i a deo est· et fit sepi'

sime· ut scdm modū culpe forme'
modus uindicte· De q̄ t subiungā
Canonicus quidā ·xxiiii· ecclā Nō.
sancti andree in colonia· sicut
m̄ retulit magr' tener' eius ꝯcano
nicus· ad colligendā cuidā eccl̄ie
decimā· singulis ānis mittē ꝯsue
uit seruum· Qui ante q̄ddā pati
bulū transiēs· ex hoiem recent' in
eo appensū· ad huc palpitare cūnēs·
misedia motus· laqueū gladio in
cidit· atq; allata aqua refocillauit·
Q' resūptis uirib' mala ꝓ bonis
retribuēs· ad primā uillam libera
tore suū sequut' in eq̄ eꝰ frenū ma
nū misit· ex ꝙ eundē sibi ui abstu
lisset· uociferat' est· Mox homines c̄
cumq̄q; accurrētes· ex de rapina
frementes· sine audientia iuuenem
ad idē patiblm· de q̄ fuāt fur' depo
situs duxerūt· Nondū erāt hoiēs
aliꝰ uille plene reūsi· q̄ ad suspē
dnū tam dei furis ꝯfluxerāt· ex ec
ce ꝯcitum ad patibulū qd ꝯmune e
rat utrq; uille uidentes· nutu dei
reūsi sunt· causam interrogantes·
Data ē homini copia loquēdi· Ego
inqt hoiem istum de patibulo li
bāui· ⁊ ecce tam iniquū bn̄ficium
repēdit m̄· Quē illi ꝯfidāntes ex cog
noscentes· scdo eū plene suspende
runt· ⁊ libatus est sanguis innoxi'·
Non est diu· qd pegrinus q̄busdā ·xxx· Nō.
de alemānia ad limina sci iaco
bi tēdentib'· falsus eis frat' nocte
q̄dam se sociauit· Mane exeuntib'

de hospitio usque ad portā ciuita
tis illos sequitur. unus illorum manus i
iecit. clamans sibi equū eundē ab eo
ablatum. Et compulsi sunt redire in
hospitiū a iudice. Testificantibus pe
grinis omnibus. quod is quē ille tempe
re erat. esset uir simplex et bonus.
iudex prudenter agens. fure absente
omnium equorū sellas et frena depo
ni. sic quod eos in stabulū duci precepit.
Quo facto dixit ad furem. Intra. et
educ equū tuū. Intrauit ille. quod ad
duxit equū foras. sed nō tamen illū quē
in porta sibi dixerat fuisse sublatū.
Non enim plene tūc eum considerauerat.
Tūc omnibus uidentibus cuius
equus esset effectus iudici exponē
tibus. dolosus ille patibulo appensus
est. Uides nūc qualiter deus in simplici
tate ambulantes protegat. et male as
tutos puniat. Nouicius. Recordor te supius dix
isse penam peccati esse a deo. Monachus.
Quod a deo sit omnis pena peccati testis
est amos propheta dicens. Si erit ma
lū in ciuitate. quod dominus nō fecit. Item
dominus per ysaiam. Ego dominus formans
lucē. et creans tenebras. faciens pacē.
et creans malū. Malū dicit penā et
tribulationē. que patientibus uiden
tur mala. licet in se sint bona. utpo
te dei creatura. Quod autē a deo sit pec
cati pena. tibi exemplificabo. xxiiii.

Bertolfus palatinus de wittilibac.
Iudex erat seuissimus. ita ut fu
ribus etiā pro dāpno unius oboli ui
tam auferret. Et sicut a quodā abbē

audiui. quotiens eruit laqueos cī
gulo suo appendit. ne reorum pena ca
peret dilationē. Die quadā mane
surgēs. et laqueū cingulo suo soli
to subnectēs. huiusmodi uocē in ae
re audiuit. Bertolphe. quicquid de
gesto de castro tuo primus tibi occurrerit.
hoc laqueo eum suspendas. Qui uo
cem pro omine accipiens. mox ut egressus
est. ~~occurrit~~ occurrit ei quidā seni
orius suus primo. Quo uiso cū sa
tis doleret eo quod hominē diligeret.
dicebat illi. Doleo de occursu tuo.
Quare. Quia suspendis. Et ille.
Quare suspendar. Respondente il
li palatino nescio. sed prepara te ad
confessionē. et ordina de rebus tuis.
quia uoci diuine resistere nō debeo.
Ille uidens aliter esse nō posse. ait. Iustus
est dominus. Ego plures in dominium
meā de climatibus. insequens occidi.
multis multa rapui. tibi domino me
o numquam fidelis extiti. neque paupi
bus peperci. Et mirati sunt omnes au
dientes eius confessionē. et cognouerunt in
eius morte peccati penā esse a deo.
Et quidem palatinus sine misericordia
iudicauit. eum in ultionē philip
pi regis. quem occiderat. ab henrico
marschalco eius interficiendum. misericordi
am quesiuit nō inuenit. Non est equū
iudiciū. nec a deo preceptum ut mi
nor et maior culpa simili pena
plectantur. Nouicius. Iam satis ex hys
didici. quod deus peccatum puniat. se
cundū modū et qualitatē culpe.

Monachus. Hoc plenius scies in sequentibus capitulis, in quibus nostris temporibus evidentissime punire voluit vicium duplicitatis. XXVII.

Tempore scismatis quod erat inter Philippum et Ottonem reges Romanorum, cum Colonienses contra Pape obedientiam sedis apostolice, tum propter insinuationem eidem Ottoni regi fideliter assisterent, et multis clericis atque prelatis subiacerent, quidam ex eis a fautoribus Philippi ut dicebatur corrupti sunt occulte. Inter quos potior videbatur Theodericus de Erenportze, per cuius astutiam tantum laboratum est, ut deserto Ottone Philippus in civitatem reciperetur. Ore quidem fuit cum illo, sed corde cum isto. Die quadam cum idem Philippus patronos civitatis, qui eum circumferebant, sequeretur, ducebat idem Theodericus eum ad magnas respiciens et dicens: Ecce domine, iste est rex meus, quem semper optavi. Mira dispensatio dei. Anno revoluto die eadem per eandem plateam mortuus efferebatur. Et cum in monasterio sancti Maximini, quod piscina dicitur, esset sepeliendus, litteris pape quos nimis clamaverat est prohibitus. XXVIII.

Ante hos paucos annos cum Petrus cardinalis de Saxonia esset Colonie, Henricus cognomento Ratio, ecclesie sancte Marie ad gradus canonicus et causarum advocatus peritissimus, ad hoc eundem cardinalem induxerat, ut eiusdem ecclesie canonicis preciperet, quatenus cuiusdam civis filium nullo stipendio vacante in fratrem et concanonicum eligerent. Quod cum illis visum fuisset absurdum nimis, nec acquiescerent, suspensi sunt a divinis. Iudicantes vero eandem suspensionem frivolam, unanimiter prepositum elegerunt. Henricus autem ut eos amplius turbaret, solus alium prepositum elegit, cum quo et pro quo fratrem pace litibus et expensis non modicum turbavit. Iusto dei iudicio eodem anno primus omnium defunctus est, et rapto ore sepultus. Obtinuit quoque prebendam illius adolescens consilio eius intrusus. Audivi ut iacens nulla arte os eius potuisse claudi, ut omnibus pateret quanta culpa esset in causis vendere linguam. Novicius. Rogo ut vitio duplicitatis postposito ad simplicitatem sermo redeat, que in causis ut predictum est etiam linguas disertas enervat. Monachus. Hoc plenius sequentis capituli declarabit oratio. XXIX.

Dominus Innocentius papa vir litteratissimus et sermonis diserti, sicut mihi retulit Cesarius monachus noster abbas quondam Prumiensis, qui presens tunc erat, ita in cuiusdam sacerdotis simplici sermone compunctus est, ut ecclesiam quam propter illitteraturam perdere merito debuerat, per eam obtineret. Cui cum quidam clericus ecclesiam suam nescio quo pacto abstulisset, et ille appellasset ab eo, coram tam dicto Innocentio comparuissent, verbis quoque compositis et sententiis ponderosis pro se allegasset, simplex ille sacerdos sermonem eius interrumpens ait: Sancte pater, ipse tu di-

cit verum. magnam enim ei fecit in
iuriam. Considerans illum dominus papa
simplicem hominem, respondit: Frater nar
ra in causam tuam. Et ille: Ego nescio
latine loqui. Loquere inquit ut nosti.
bene te intelligam. Tunc ille satis ti
mide, satis quoque corrupte his verbis u
sus est. Sancte pater, iste clericus multos
habet ecclesias, et ego tantum habui unam
et eandem mihi rapuit; modo habet unam
cum aliis. Hoc tibi conqueror. Cui papa
compassus, ait eius adversario: Quid
ad hec loqueris frater? Tua avari
cia non sinebat te pluribus esse contentum
ecclesiis, quin isti pauperi etiam suam au
ferres. Tam simplicis nature est, ut
si causam habuisset iniustam, numquam
venisset ad curiam romanam. Iusti
cia audaciam illi contulit. Precipio
tibi ne eum in ecclesia sua de cetero inquie
tes, et ego de ecclesiis tuis dispen
sabo. Quo audito, timens cessit, quia
simplicitas pro eius adversario pugna
vit. Novicius. Cum simplicium verba et opera
sciant principes tantum venerari, puto quod in
illorum oratione Deus plurimum iocundetur. Monachus. Hoc
est simplex Paulus ostendit. Sed quod ego
recentioribus te probabo exemplis. xxx.

In claustro quidam iuvenis simplex sa
tis fuit, qui temptabatur. Qui stans in oratione
his verbis usus est: Vere domine, si non
liberaveris me de hac temptatione, ego ma
tri tue de te conquerar. Pius dominus ma
gister simplicitatis et amator humi
litatis, ac si timeret apud matrem ac
cusari, iuvenis querimoniam preveniens,
temptationem eius minoravit mitigans. Alius quidam
conversus post tergum eius stans, cum hanc
orationem audisset, subrisit, aliisque
ad edificationem recitavit. Novicius.
Quem non edificet tanta et humilitas?
Monachus. Dicam tibi alias simplicium orationes
in quibus adhuc amplius iocunderis.

Magister Iohannes, nunc abbas sancti xxxi.
Trudonis, cum tempore quodam in sarto
ria inclusam sibi familiarem visi
taret, et illa fleret, ait: Quid habes
mulier? Quare lacrimaris? Respon
dente illa: Ego perdidi dominum meum, de
votionis fervorem notans, abbas sci
ens illam feminam esse sanctam, ilocaliter
subiunxit: Circui angulos cellu
le tue, et dic: Domine ubi es? Responde
bit: Forsitan in aliquo foramine muri
reperies illum. Que verba simplicia
simpliciter intelligens, post discessum
illius parietes cellule circuivit, et sic
edocta fuerat dulcem invocans, quem quae
sivit invenit, et quod perdiderat recepit.
Sepe Deus gratiam suam subtrahit, ut a
vidius queratur, et inventa diligentius custo
diatur. Post annos aliquot cum idem Iohannes
eam visitaret, et de statu eius inqui
reret, illa hilariter respondit: Optime.
Gratias vobis ago, quia sicut me docuistis
ita dominum meum inveni. Qui cum verbum non
intelligeret, et illa sedulo quod perdiderat
ad memoriam ei cuncta revocaret,
subrisit, Christum glorificans qui simplicibus

In Kumede monasterio. xxxii.
sanctimonialium ordinis nostri simplex
quedam puella fuit, ligneam habens

ymaginē crucifixi. Quam cum fre
quent' adoraret. & deosculare(tur). Sacel
lo inpositā sub stramītis lectuli sui
abscondit. Oblita ū illā posuisset.
omīs angulos monasterij istius cir
cuiuit. quesiuit. s; ū inuenit. Die
quadā ante quodam altare ꝓstrata.
cum ꝑ eiusdē ymaginis restituti
one. xp̄m cū multis lacrimis inter
pellaret. delicatio puellule condelec
tans dei filius respondit. Noli fle
re filia. quia ī sacello sub stramine
lectuli tui iaceo. Putabā ṫn rela
tū fuisse a p̄ore loci illi(us). q(uo)d in sōno
uocē percepisti. sicuti posuisse me re
colo in omelijs moralib(us) de infātia
saluatoris. s; sic ēē postea ūacit in
telligi. Mox puella surgēs. stramīta
sua reuoluit. & sicut audierat sic
inuenit. Ecce hoc est. q(uo)d dc̄m est su
pi(us). q(uo)d q(uo)nq; dn̄s suam subtrahat gr̄a
am. ut audi(us) firmat. & querendo ā
plius inflamet. **Nouicius**. Cum d(eu)s in simpli
cium orōne tantū delectet. puto q(uo)d
in cōspectu eius. ualde p̄ciosa sit
mors illor(um). **Monachus**. Facit p̄ciosa. quia
uirtus simplicitatis. etiā martirij
palmā. & miraculor(um) gl(or)iam meret(ur).
Tria de hoc subnectā exempla. **xx**

In ferraria ciuitate lonbar **xiii.**
die. ante ānos paucos erat hō quidā
marcadellus nōie. mire simplici
tatis. & erga scōr(um) loca maxime de
uotionis. Qui cū ob nimiā simpli
citatē a multis ꝑ fatuo haberet. et
in oculis dei esset prudentissim(us). &

quicq(ui)d de suis laborib(us) ult(ra) necitates
nature reseruare potuit. illud in
usitādo limina beati iacobi. ī compos
tella. aut beator(um) ap(osto)lor(um) pet(ri). & pauli
fideli(ter) expendebat. Tempe q(uo) potuit.
hominū. pecora pauit. & cum pre
senectute ad hoc mini(us) sufficeret. ostia
rium mendicādo. elemosinis fidelium
uictitabat. Non recedebat ab ecclia
dū diuina in ea agerent(ur). ūn ab omīb(us)
amaba(tur). Qui cū frequenti(us) uisi
tet in quodam uilla dc̄e diocesis. et in
ecclia eiusdē uille thuribulū argē
teum negligenti(us) pendē conspexisset.
timēs ea dāpno ecclie. c(on)scīn sue (con)scien
tie. ait sacerdoti. Nō secure hic pendet
tale thuribulū. Dicente illo q(uo)d mul
tis annis sine periculo illic pependis
s;. respōdit marcadellus. hoc sepe u
na die euenit. q(uo)d in mille annis nō
contigit. Quid plura. Instinctu di
aboli thuribulū subtrahit(ur). nō tamen
marcadello furtū imponit(ur). Q(uo)d cū
fur dn̄o ꝑhibente. & seruo suo occa
sionē mirij ꝑparante. uendē ū posset.
ū auderet. sciens hominē esse simpli
cissimū. & ecclie illius notissimum.
eū secrete adijt. & quia ipse idem rapu
isset. uas. p(ri)us tam recepto sacrāmento.
ne se ꝓderet. sibi cōfessus est. Cui ille
respōdit. Da m̄ thuribulū. & ego il
lud nullo sciente bn̄ restituā. et si
nocē fuit etiam animā meā ponā
ꝑ te. hijs auditis. fur thuribulū
ei tradidit. q(uo)d ille feno inuolutū. saccu
lo suo immisit. Qui cū plus solito

prefatam ecclesiam frequentaret. ut turi
bulum caute et sine nota in locum
suum reponere posset, die quadam ni
mia tempestatum violentia a foribus
ecclesie que tunc clausa fuerant depul
sus. vicine domus solatium expetere
cogebatur. sacculi sui oblitus. Quem
homo quidam pertransiens levavit et
cuius esset non ignorans. uxori sue servan
dum commisit. ut marcadello qui
reverti illum restitueret. Que sacci pon
derositatem sentiens marito respondit.
Non potest tanti ponderis esse panis.
puto quod ex nimia simplicitate il
lum impleverit lapidibus. Aperto itaque sac
co cum turibulum in eo repperisset. et su
bito clamore vicinis inventum prodidis
set. accurrit presbiter. accurrit tandem
et ipse marcadellus. Requisitus de sac
co cuius esset. mentiri noluit sed respon
dit. Saccus meus est. sed quod in eo est.
meum non est. Ego turibulum furatus non sum.
non tamen furem prodam. Et recitavit eis
per ordinem. qualiter ad se devenerit. et
quid furi promisit. Dicentibus eis lex
est Lombardie ut vel furem prodas. vel fu
ris penam subeas. respondit. In ma
nibus vestris sum. quod iustum est facite
de me. Illi vero prospicere volentes. hominem
Ferrariam ducentes potestati obtule
runt. et casum exposuerunt. innocentie eius
ac simplicitati testimonium bonum per
hibentes. Quem cum viderent induci non
posset ut furem publicaret. capita
li sententia super eum data. ante fores ma
ioris ecclesie tamquam sacrilegii reus de

collatus est. Cuius corpus a quibusdam in eo
dem loco sepultum est. Nocte sequenti
cum quedam religiose matrone civita
tis ad ecclesiam propter matutinarum
sollempnia irent. venissentque ad tumu
lum eius. cantus angelicos illic audie
runt. et cereos ardentes viderunt. insuper
et suavissimi odoris fragrantiam sen
serunt. Quod cum secunda et tertia nocte
plures comperissent. quecumque audierant vel
viderant. seu etiam senserant episcopo civitatis
retulerunt. Qui cum esset vir religiosus.
aliquibus secum assumptis. cum nocte quarta
esse ita ut mulieres dixerant. experi
mento didicisset. super tumulum hominis
dei basilicam fabricari fecit. et fiunt
ibi miracula usque in hodiernum
diem. ad laudem nominis Christi. xxxiiii.

Circa eadem tempora. civis quidam lo
vaniensis. cum uxore sua rebus ordi
natis. ad villarium domum ordinis
nostri se transferre disposuisset. Erant
autem ambo religiosi et religiosorum
susceptores devoti. Habebant secum
puellam adultam cognatam suam. que lo
co ancille tam ipsis. quam hospitibus
sicut testes sunt quidam nostri. satis sim
pliciter ac diligenter ministrabat.
et nomen virginis Margareta. Scien
tes homines quidam maligni pecuniam
illos habere collectam. eadem nocte qua
de mane erant profecturi. circa octo
domum illorum sero ingressi. quasi cum
eis hospitaturi. dictam puellam pro vino
miserunt. Interim dominum et dominam to
tamque familiam ibidem repertam occiderunt.

quod sublatis omnibus puellam cum ui
no reuisam secum educentes, domum
quandam satis a ciuitate remotam si
mul ingressi sunt. Que cum illis sede
ret, quod hii qui in domo erant estima
rent quod ui rapta esset, duxerunt illam
ad fluuium. Cui cum quidam ex latru
nculis compaterentur, et diceret unus: Sinite eam
uiuere, et ego ducam illam uxorem, non
consenserunt, timentes per eam prodi.
Addentes portioni unius decem
solidos ut eam occideret, ille agnam simpli
cem suscipiens tanquam crudelis car
nifex, prius defecto eius gutture, cul
trum lateri morbunde infixit. Sic quod
ostiam deo uiuentem in fluuium proiecit.
Hospita uero domus quam intrauerant la
tenter egressos sequuta, que facta sunt
uidit. Quare tam execrabili faci
nore cognito turbata est ciuitas; que
siti sunt latrones sed non inuenti. Con
sideratis occisorum corporibus questio ha
bita est de puella. Cuius corpus cum
piscatores post dies aliquot inuenissent,
non tamen prodere presumpsissent, timentes
crimen impingi, in littore sepelie
runt. Circa cuius sepulchrum aliqui tem
pore nocturno luminaria uidentes,
effossam tulerunt in louaniam, cape
llulam super eam fabricantes. Et fiunt
usque hodie meritis eius exigentibus
miracula tam in loco occisionis illius
quam in loco translationis. Supradictus do
minus eius amandus nomine cum uiro
re monacho cuidam uilariensi ap
parens, cum de statu eius interrogaretur,

respondit: Nondum plenam habemus
gloriam. Nouissime requisitus de ui
ne subintrit? Quicquid nobis impen
sum est gratie, ex meritis habemus mar
garete, nec audemus respicere ad gloriam
in qua illa est. Cernis nunc quantum
operetur ad martirium simplicitas et
innocentia uite. Omnes quidem occi
si sunt, sed non omnes miraculis claruerunt.
Unde patet quod non pena faciat mar
tirem sed causa. **Nouicius:** Que tamen certa
fuit causa martirii in puella ista?
Monachus: Ut iam fateris sui simplicitas
et uita innocua. Diuerse sunt species martirii.
Innocentia uidelicet ut in abel, iusticia
ut in prophetis et iohanne baptista, amor
legis ut in machabeis, confessio fidei
ut in apostolis. Ob huiusmodi causas diuersas
agnus, id est christus, occisus dicitur ab o
rigine mundi. **Nouicius:** Quidam sunt ex ni
mia simplicitate se ipsos occidunt.
Monachus: Tales a martirii gloria prorsus immu
nes existunt, si non per causam impellentem ex
cusentur. Ecce exemplum. xxxv.

Sacerdos quidam, sicut mihi retulit
quidam uir religiosus, cum die quadam — Sto.
multis presentibus sermonem haberet
de peccatis et penis gehenne, mulier
quedam uerba eius intra se pensans, eo quod ter
rita esset et compuncta, sic ait: O domine,
quid fiet de concubinis sacerdotum?
Ille sciens feminam ualde simplicem
esse natam, in ioco respondit: Numquam
poterunt saluari, nisi clibanum ar
dentem ingrediantur. Erat et ipsa sacerdotis
concubina. Que uerbum sacerdotis non

in ioco. s; in multo suscipiens serio. Cum
dū die q̄dā clibanū coquendis panib;
succenderet. 7 ipa adesset. casu omni
b; egressis ostium clausit. q͡ ut flam
mas euaderet cetnas se ipsam ī cami
nū ardentē precipitās. flammis
excepta spm̄ exalauit. Jn ipa hora
hij qui circa domū stabant. contemplati
sunt colūbam cādidissimā de ore
fornacis exire. 7 cū multa clarita
te celi secreta penetrare. Stupefcti
aūt de uisione. effractis foribus ingres
si sunt. q͡ feminā seminustā. atq; ex
tinctam extrahentes. ad ūbū p̄lēti sa
cerdotis. tamq̄ ppriū corpus interfectrice
in campo sepelierūt. Ut autem dn̄s
ostenderet q̄ mortē tam supplicium illa
tā non fuisse ex malicia. s; ex obedi
entia. noctib; candelis ardentib; ui
dentib; multis tumulū eius illus
trauit. Nou. Nō me scandalizat h
fcm̄. q͡ legit in uitas patrū. quēdā
abbatem cuidā uolenti [illegible]. ut for
nacē intraret precepisse. Obediuit
ille. q͡ reputatū est ei ad iusticiam.
hoc etiam scire delectat. qd colūba
de fornace significet. Mon. Animā
simplicis femine. nā in tpe eiusdē
auicule scs̄ benedictus sicut in eius ui
ta legit. animā sororis sue scolastice
Uidit celos penetrare. xxxvi.
Colūba h ad mentē m̄ reuocat. mo
nachū quendā simplicē. Ludewi
cū noīe. qui ante hoc bienniū apud
nos defunctus est. Hic cū tempore
meridiano agonizaret. et conuentus
dormiret. monachus q̄dam in somni
uisum uidit columbā candidā in
tecto cellule. in qua moriēs iacebat
residentē. Cui cattus niger insidia
bat. q͡ cum eēt ei nimis importun;
columba ab eo apprehendi timēs. ad
ecclesiam uolitando fugiens. sup tectū
ascendit. ibi residens secura. Eadē
hora uisum alt'i cuidā monacho
fuit. qd̄ fr̄is lud' circulariter hinc inde sta
tib;. leo circuiens stationē eandē irrū
pere nisus sit 7 intrare. s; a singulis
phibebat. et calcib; eorū impulsus
fugabat. Iterum percussa tabula. con
uentus accurrit. moriente cōsiste
re. dicta q͡ letania. sacerdos desūc
tus. locus et uestitus. cum sollēp
in cantu deportatus est in oratoriū.
7 ipo qd̄ catti. leonis q͡ euasit insi
dias. Diabolus catto 7 leoni. q̄stans
in forma. 7 in natā concordāt. Simpli
cū animalib; morientib;. maxime
insidiādo. ppt̄ rapacitatē assimila
t. Quia fortit impellat 7 repellat
orōib; uisitor in hora illa terribili sa
tis audies in distinctione undecima
de morientib;. Idem ludewic' licet
natā simplex fuit. satis tamē cautu
lus ante conuersionē uixit usq; ad eta
tem decrepitam. Quantū ū uirtus sim
plicitatis deo qui natē simplex ē
placeat. cuiusdā scimonialis mors
preciosa declarabit. xxxvii.
In dioceesi treuerensi. monasterium qd
dam sc̄imonialiū situm est. lūtere
uocabulo. In hoc erat q̄dam antiqua

consuetudine nulla recipitur puella,
nisi septennis sit vel infra. Ad conser
vationem simplicitatis que totum corpus
lucidum facit, huiusmodi constitutio
sive consuetudo inolevit. Erat enim
in eodem cenobio recentiori tempore
virgo quedam adulta, sed in rebus mun
danis tam infantula, ut vix disce
rnere posset inter pecus et hominem secularem,
eo quod huiusmodi formarum ante conversi
onem nullam habuisset noticiam. Die
quadam murum pomerii capra ascen
dit. Quam illa videns, et quid esset pe
nitus ignorans, ait cuidam sorori iux
ta astanti: Quid est hoc? Illa cogno
scens eius simplicitatem, miranti io
culariter respondit: Mulier est se
cularis. Et adiecit: Quando secu
lares mulieres senescunt, cornua
et barbas emittunt. Illa sic esse pu
tans, aliquando se didicisse gratulabatur.
Cumque per huiusmodi simplicitatis
exempla sepius sororum hilaritatem
excitasset, gravissimam incurrit
egritudinem. Que cum sic iaceret ut
vix loqui posset, visitante se in
firmaria, primo verbo, deinde signo,
ut oculis recederet indicavit. Illa
neutrum intelligente, dum stupida
staret, extra panniculum capitis sui
complicans contra pectus stantis leni
ter iecit; que mox, ac si lapide per
cussa esset, in terram corruit. Inqua
dum sine sensu aliquamdiu iacuisset,
erecta, per fenestram lecto infirman
tis contiguam prospexit, et ecce in ci
miterio multitudo stabat dextrari
orum sellas deauratas, frena quoque au
rea habentium. Cumque in ipsa hora
predicta virgo agonizaret, sororibus appro
pinquantibus, clara voce clamare ce
pit: Date locum, date locum, sinite
dominos istos accedere. Videbat enim cel
lulam repletam personis miri deco
ris atque splendoris, quorum vestimen
ta deaurata videbantur. Sic quoque obdor
mivit in domino. Novicius: Puto celestem
fuisse exercitum, qui animam illius sim
plicis femine in celestem deducebant
thalamum. Monachus: Bene sentis. Unum
tamen notare debes, videlicet quod infir
maria equos vidit in cimiterio, mori
ens vero ascensores in domo. Testis
huius visionis est Henricus prior predica
torum in Colonia, qui se eam a predicti
loci preposito audivisse commemorat.
Explicit distinctio sexta.

Incipit prologus in secundam partem dyalogorum.

Premissis sex distinctionibus, videlicet de conversione, de contritione, de confessione, de temptatione, de demonibus, et virtute simplicitatis, iam sex adhuc supersunt. Primam distinctionem sibi vendicat beata dei genitrix virgo maria, eo quod ipsa sit dignissimum ecclesie membrum. Et hoc non incongrue fieri videtur in septimo loco, quia secundum phylosophos septenarius numerus est virginitatis, eo quod infra primum limitem denarium nullum numerum ex se generet. Quod virgo genuit super naturam fuit. Ipsa est enim virga de radice yesse exorta, que florem nobis protulit, super quem spiritus septiformis gratie requievit. Cuius virtute ut digna scribere et scribenda possim perficere supplicater imploro. Explicit prologus.

Incipiunt capitula vii distinctionis. Cap. i.

De his que beatam virginem mariam mistice designant et de beneficiis humano generi per eam collatis. ii De ymagine eius que sudavit timore divine sententie. iii De plaga fistule ob iniuriam dominici corporis. iiii De sacerdote ydiota qui a sancto thoma cantuariensi degradatus per beatam mariam officium suum recuperavit. v Item de sacerdote [illegible] ydiota et deposito, cui sancta maria ecclesiam restitui precepit. vi De domino innocentio papa, quem sancta maria corripuit pro venerio, cum in ordinem cisterciensem exactiones facere conaretur. vii De vindicta hostium loci sancte marie. viii De henrico canonico sancti kuniberti, qui in processione sancte marie conversus est. viiii De monacho apud monasterium infirmato, quod trappa dicitur, cui sancta maria confitendi gratiam obtinuit. x Item de duobus mendicis in hospitali eius parisius egrotantibus, quos de confessione monuit. xi De petro monacho abbate clarevallis, cui in ecclesia spirensi sancta maria benedictionem dedit. xii Item de monachis atque conversis in hemenrode, quibus ad vigilias benedixit, henrico converso inspiciente. xiii Item de eodem converso et ceteris conversis infirmis, quos noctu visitans benedixit. xiiii Item de monachis quibus dormientibus benedixit, uno tantum neglecto, qui inordinate iacebat. xv De eo quod beata virgo maria cum sancta elizabeth et maria magdalena potio converso apparuit. xvi Et ita domini cellam monachi de hemenrode. xvii De sacrista de lucka, qui nocte sanctam mariam super altare residere conspexit. xviii Item de quodam monacho eiusdem cenobii, qui sanctam mariam ad vigilias circuire et singulorum monachorum vultum detegere vidit, duobus tantum neglectis. xix Item de alio monacho eiusdem claustri, cui beata maria super altare iacenti cum multitudine sanctorum apparuit. xx De visionibus nobilis virginis de quadam. xxi De xpistina sanctimoniali, que sanctam mariam in sua assumptione coronam de celo super conventum vallis sancti petri demittere conspexit. xxii De ottone preposito xantensi, qui pedibus sancte marie a duplici infirmitate curatus est. xxiii De clerico, cui sancta maria pro lingua ab albiensibus hereticis precisa novam restituit. xxiiii De adam monacho de lucka per sanctam mariam a scabie capitis sanato, et de sanitatibus quas operatur in monte pessulano, et ymagine eius apud sardanay. xxv De converso qui per ave maria ab infestatione diaboli liberatus est.

xxvi Item de inclusa q̄ eodē būficio illusi
ones diabolicas euasit. xxvii Item de ma
trona que p eandē salutationē angelicā libe
rata ē ab oppssione adultii. xxviii De theo
derico milite cui uincla mitis s. marie
dirupta sūt. xxix De sacdote de polege cui
scā m̄ apparens timores tonitruor̄ tempa
uit. xxx De bā elizabeth de sconauia
q̄ ad illū ūsiculum. Audi nos 7 c. uidit
scā mariā flexis genib xp̄m p conuētu
orare. xxxi Itē de clico cui ad illū ūsiculū
ora ūgo. s. cū. panē iosmisit. xxxii De
milite quem pp uxorē dn̄i sui temptatū
scā maria p oscłm liberauit. xxxiii Itē de scā
moniali q̄ in paralapā sanauit cū ī amore
cuiusdā clerici eēt accensa. xxxiiii It de beatrice
custode. xxxv De milite ī ignis deficiente
quē s. cū ī uisione confortauit. xxxvi De
henrico monacho electo q̄ meritis beate
marie recept̄ ē. xxxvii De mitis usiōib
dn̄i briani monachi de cariro. xxxviii
Vita dn̄i walti de birbech. xxxix De
abbe nr̄o cui ūgā pastoralē scā maria
porrige uisa ē. anq̄m ī abbem pmouet.
xl Item de ep̄o theodico qui p pā col in
auistite ē pmot9 eiq; nutu deposit9
xli De scolari colon. quē s. cū ī sopnis corri
puit cū ordini malediceret. xlii De pena
sibodonis 7 socior eius ob iniuria beate
ūginis. xliii De pena lusoris q̄ blasphe
mauit scam mariā. xliiii Itē de pena cui
dā matne de veldenze q̄ de ymagine s
cū. stulte loqbat. xlv It de alia matna
q̄ filiā a lupo raptā p eandē ymaginē
recepit. xlvi De imagine scē marie ī
yesse. xlvii De monacho medico c. s. cū. in
choro electuariū sui pmo negauit 7 pea
emendato donauit. xlviii De scāmoniali cui
tybia lesam scā cū. ī uisiōe punxit 7 sana
uit. xlix De incluso q̄ p aue maria mirā
sensit dulcedinē. l De monacho quē
scā cū. deosculabat̄ an morte. li De
hermanno conuso p q̄ defatigato s. cū. ho
ra decantauit et fine pdixit. lii De
pauone conuso. q̄ scam mariā ī fine suo
uidit. liii It de scīmoniali c moriēti
apparuit. liiii It de warnero monacho.
cui ī extremis subueñ. ē a demonib tret.
lv It de canonico col. c ī fine se ostndit.
lvi De simone cruce signato. quē scā cū.
morientē consolata ē. lvii De milite decol
lato qui p eā euasit gehennā. lviii Itē
de latrone quē decollatū sepeliri fecit ī eccla
lviiii De monacho q̄ ordinē cysterciensem
sub ei pallio uidit ī regno celor. Expl cap

Incip septima distinctio de scā maria. cap. i.

Iohannes ī apocalypsi uidit mulierē
amictā sole et lunā sub pedib eius
et coronā xii stellarum ī capite eius.
Mulier hec ūgo ē maria. sole lucidior
fulgore caritatis. luna idē mundo
supior conteptu gle scłaris. omniū uir
tutū stell tanq̄m dyademate gemma
to coronā. 7 qd hys dign ē diuino
partu fecundata. Hāc designant p
exemplū mōs. castellū. aula. templū
thalam9 7 ciuitas. Palma. cedrus.
uitis. rosa. et cū istis numerosa no
minū nobilitas. Mirot ī ei designa
tione uirga florida floridam 7 rubū

inter flammas virentem, vellus madidum Ge-
deonis, thronum eburneum ac deauratum Salo-
monis, fontem signatum, ortum clausum, et alia
quam plurima que brevitatis studio sunt omitten-
da. Sicut enim in creaturis universis matre cre-
atoris nil est sanctius, nil dignius, nil excellenti-
us, ita eius visione nulla sanctorum visio dignior,
nulla iocundior, nulla eminentior. Cuius
species ut quidam ait viola, cuius nomen cithara,
cuius odor lilia, et cuius unicum labia favum in
dulcedine. Super nucem sapida, et super nivem
candida, sicut rosam rosida, super lunam luci-
da, veri solis lumine. Novicius: Beati vere
ac ter beati qui tante virginis visione digni
habiti fuerint, visione letificari, et sermone
iocundari, oratione consolari, benedictione
confirmari. Monachus: Hoc plenius nosces per
exempla. Audisti iam ex parte figuras et enig-
mata; vis nunc scire qualia vel quanta mun-
dus per ipsam consequatur beneficia? Novicius:
Nichil plus sitio. Mo. Ipsa est orbis conser-
vatrix et tribulatorum consolatrix, fida suorum famu-
lantium defensatrix. Per ipsam peccatores illu-
minantur, desperati ad confessionem reparantur,
et apostate a deo per ipsam deo mirabiliter
reconciliantur, iusti revelationibus consolantur.
Nomen eius et memoriale eius morbos sanat,
demones fugat, vincula solvit, timores
pellit, temptationes compescit. Per ipsam pusilla-
nimes confortantur, torpentes excitantur, eiec-
ti misericordie revocantur. Diligentes se dulcis-
simo diligendo prevenit ac honorat, contem-
nentes se quia iusta est punit ac humiliat.
Apud ipsam electuaria sunt confortativa, un-
guenta sanativa. Nomen eius super mel dulce,
ac hereditas eius super mel ac favum. Mo(?) orien-
tibus assistit, morientium animas ad vitam perducit
etiam. Novicius: Licet omnia hec credam
de illa, vellem tamen eadem in exemplis dilu-
cidari. Monachus: Que a viris audivi reli-
giosis vel referam, ipsius ut spero oratione
adiutus. Quod vero mundus eius meritis perhabeque(?)
consistet, binis vel pandam exemplis. II.

Ante hos annos quidem validi illi fu-
ere venti atque tonitrua, quorum men-
tione feci in distinctione quarta capitulo xxl(?)
cum in quadam ecclesia provincie nostre presbiter sta-
ret ac divina sacerdos celebraret, yma-
go dei genitricis tam vehementer sudare cepit,
ut astantes notarent ac mirarentur, atque
ipse sudor guttatim peplis mantarii ex-
tergeretur. Vir tunc dei obsessus eadem hora
affuit. Requisitus de causa respondit:
Quid statis admirantes? Filius Marie ma-
num extenderat ad feriendum, quam nisi ipsa
tenuisset, mundus iam minime subsisteret.
Ecce hec est causa sudoris. Et timuerunt omnes
audientes verba tam stupenda. Hec enim rela-
ta sunt a quodam abbate religioso ordinis nostri
nostri temporis recenter gesta. III.

Parvo post hec emenso tempore anno
videlicet gratie M.CC.XVIII. mare in par-
tibus Frisie terminos suos egrediens, mul-
tam provincie terram occupavit, villas
delevit, ecclesias lapideas deiecit, tantam
hominum extinguens multitudinem, ut sum-
ma centum milia transcenderet. Ita exalta-
ti sunt fluctus eius ut turrium altitudines operire
viderentur, et procella procellam impellens, ge-
nerale diluvium comminaretur. Et sicut
dictum fuit abbati nostro cum eodem anno visi-
tationis gratia Frisiam intrasset, quod fluctus

fuit, eum etiam usque ad coloniam pervenisset. Signum is qui eos excitaverat genitricis sue, ut postea dicetur, peccatis compescuisset. Novicius: Nosti causam tante plage? Monachus: Novi. Friso quidam arte pugil in eadem provincia erat, qui quotiens de taberna ebrius rediit, totiens uxorem verberibus et plagis satis tribulavit. Tempore quodam timore mariti infirmitatem simulans, ne simulatio eadem posset notari, corpus domini sibi dari postulavit. Venienti sacerdoti pugil cum cipho cervisie ebrius occurrens bibere monuit; et cum ille responderet: Corpus domini porto, ideo non bibam, iratus Friso cum cipho pyxidem percussit, et omnes hostias de illa excussit, ita ut per pavimentum dispergerentur. Matrone vero que consolationis gratia convenerant, super singulas hostias tanquam stellas radiantes viderunt. Quas sacerdos gemens ac dolens in pyxidem recollegit, et abiit. Friso vero a decano provincie citatus et excommunicatus est, sed non curavit. Qui tandem ad hoc compulsus est, ut cruce pro tanto sacrilegio signaretur, cum iam dicto sacerdote etiam cruce signato veniret Romam. Cum dominus Honorius papa culpam confitenti pro penitentia iniunxit ut mare transiret, ibique tribus annis in armis Christo serviret. Quid plura? Mare transierunt ambo, et ante Damiatam mortui sunt ambo. Quibus defunctis, cum anno eodem dominus provinciam tribulit, ut supradictum est, plagasset, et causa plage ipsum lateret, matrone cuidam valde religiose, devote in ieiuniis, orationibus, vigiliis, et elemosinis servienti, matertere videlicet domini Witboldi abbatis sancti Bernardi, beata

dei genitrix lacrimis eius mota, plurimas misericordia apparens sic ait: Propter iniuriam filii mei in sacramento corporis eius factam submersa est Frisia, et adhuc amplius plagabitur, si condigna penitentia non fuerit subsecuta. Ex quibus verbis colligitur quod non solum pugil, sed communibus ipsi peccatis exigentibus hoc evenit. Moxque adiecit mater misericordie: Leva oculos tuos contra mare. Quod cum fecisset, contemplata est pyxidem a pugile percussam in summitate fluctuum natantem. Que cum in tantum appropinquasset ut posset cognosci, ait: Ecce corpus filii mei. In loco enim ubi dispersum est, edificanda est ecclesia, et debet ei tanta exhiberi reverentia, quemadmodum sepulchro dominico. Hoc etiam noveris quod ambo mortui sunt, pugil scilicet et sacerdos. Sed pugil eo quod sine contritione obiit, sepultus est in inferno; sacerdos vero adhuc tenetur in purgatorio. Retulit tamen nobis Theodericus prior de Yesse eundem pugilem contritum ad signa exteriora cum proficisceretur, satis magnam habuisse contritionem. Sed credendum est beate dei genitrici. Hac visione cognita, dominus Theodericus episcopus Monasteriensis, ad cuius diocesim maxima pars Frisie pertinet, missis litteris suis per Iohannem sancti Bernardi cellerarium, sicut nobis retulit, sollempnem provincialibus penitentiam iniunxit. Quod autem insufficiens fuit, ex hoc patuit, quia anno preterito denuo punita est Frisia, multis milibus per aquarum inundationes submersis. Matrona quedam predives ex predicti pugilis domo ecclesiam edificavit. Ex his que dicta sunt considerare potes quam sollicita sit circa hominum salutem beata virgo Maria, cum tanta cura exigit de pena. Quod vero tribulatores

sit consolatrix: sequentia declarabunt. iiij.

Retulit michi quidam abbas de ordine nostro de sancto Thoma cantuariense qui nostris temporibus martyrizatus est. quoddam satis delectabile quod non in eius passione legitur. neque in libris miraculorum eius reperitur. Cum esset in eius dyocesi sacerdos quidam ydiota. nullam sciens missam nisi de domina nostra. et illam cotidie celebraret. atque apud eum de hoc accusaretur. prohibitus est ob honorem sacramenti. a bono episcopo de cetero dicere missas. Qui cum esset in tribulatione et egeret. beatamque virginem iugiter invocaret. illa ei apparens ait. Vade ad episcopum et dic ei ex parte mea. quatinus tibi restituat officium tuum. Respondit sacerdos. Domina ego pauper sum et persona despecta. non me audiet. neque michi patebit accessus ad eum. Cui virgo subiunxit. Vade et ego tibi viam preparabo. Ille. Domina non credet verbis meis. Respondit illa. Dices ei pro signo. quod cum tali hora et in tali loco cilicium suum dissutum resarciret. ego illud ex parte una tenebam adiuvans eum. Statimque credet tibi. Mane sacerdos sine impedimento intrans ad episcopum et beate dei genitricis ei deferens nuncium. cum ille diceret unde sciam te ab ea missum. per dictum signum de cilicio subiunxit. Quo audito beatus pontifex. stupens simul ac pavens. respondit. Ecce reddo tibi officium tuum et precipio tibi ut tantum missam de domina nostra cantes. ac frequentes. oresque pro me. NOVICIUS

Satis miror pietatem domine nostre. ut ydiotam depositione dignum sic defenderet. et in ministerio tanto dignum iudicaret. Monachus.

Hoc actum est ex ineffabili eius misericordia. sicut in sequenti capitulo amplius mirari poteris.

Canonicus quidam sancti Gereonis in colonia. v. hardeeradus nomine vir nobilis oriundus de merenberg. pastor erat cuiusdam ecclesie super fluvium logonam site vocabulo derlar. Cum esset liberalis et multa consumeret. et annui ei redditus sufficerent. putans iam dicte sue ecclesie vicarium multam habere pecuniam. cogitare cepit qualiter aliquid extorqueret ab illo. Sciensque presbyterum hominem illitteratum. assumpto secum decano limpurgensi. in ipsa dominica infra epyphanie octavam. cuius officium difficilimum est. cum se sacerdos preparasset. ecclesiam tanquam missam auditurus intravit. Expavit ille visis tantis viris. facta tamen confessione eo quod ignoraret officium diei. introitum de sancta maria scilicet Vultum tuum inchoavit. Quem hardeeradus confundere volens auctoritate cure pastoralis officium diei incepit. Id est. In excelso throno. Cui cum sacerdos resisteret. cessit ille confusum se simulans. Finita missa. cum illum durius satis argueret dicens. Domine quam missam dixistis hodie. et ille responderet. de domina nostra. nonne bona fuit. adiecit hardeeradus. Videte ne unquam de cetero missam dicatis in ecclesia mea. Sicque recessit. alio sacerdote substituto. Et cum egeret pauper ille amotus. compassa ei mater misericordie. nocte quadam harderado dictis matutinis in ecclesia sancti gereonis soli apparens. durius allocuta est dicens. Ut quid repulisti capellanum meum. avaritia tua ad hoc te instigante. Si non celeriter eum restitueris. lingue officio amodo privaberis. Ille ad pedes eius corruens. et veniam postulans. omnem satisfactionem promisit. Mox mane directo nuncio amotum restituit. mandans sicut superdictum est de sancto thoma.

ut missam de sancta maria quotiensque die vellet ce
lebret, ipsamque pro suis peccatis interpellaret.
Adhuc enim idem sacerdos vivit, et post an
dictum monasterio sanctimonialium cuius ipse initiator
extitit. Novicius: Bonum est tali servire domine, que
sic se servientibus subvenit. Monachus: Non solum
eos a quibus affliguntur monet et corripit,
immo etiam quod illorum est potentius defendit. VI.
Tempore illo quo Baldewinus comes Flan
drie cum crucesignatis Constantinopo
lim expugnavit, dominus papa Innocentius ordi
ni litteris suis mandaverat, ut quadragesimam
partem omnium rerum suarum mobilium in succursum
terre sancte transmitteret. Ordo vero privilegiis sibi
ab eius antecessoribus indultis innitens, ne
libertatem concessam vertere videretur in servitutem,
tam gravi exactione subiacere non acquievit.
Unde Innocentius furens in tantum ordini indignaba
tur, ut dignitatibus secularibus indulgentiam proponeret,
quatinus possessiones ordinis sibi usur
parent. In primo vero generali capitulo abbates
qui confluxerant spem suam in beata dei geni
trice que ordinis patrona est et advocata ponen
tes, scientes sententiam male conceptam eius
precibus facile posse revocari, et speciales pro
eadem necessitate usque ad primum capitulum
orationes iniunxerunt. Hoc etiam adicientes, ut
a capite quadragesime nudis pedibus de ca
pitulo exeuntes VII psalmos cum letania
decantarent. Quod et fecimus. Interim beata
dei genitrix viro cuidam religioso nomine Rene
ro, iam dicti Innocentii confessori apparens,
hec verba eidem mandavit: Tu ordinem
Cystertiensem cuius advocata sum ego destruere
conaris. Sed non prevalebis. Et nisi citius de tuo
malo proposito resipiscas, ego te et omnem
tuam potestatem conteram. Huiusmodi nuncio
dominus Innocentius audito, sciens venerabilem virum
esse sanctum ac veracem, timuit, in tantum de concepto
peccato penitens, ut ordinis privilegia robo
raret, hoc adiciens, ut primo omnium nego
tia ordinis in curia expedirentur. Quam indul
gentiam cum tam sua bulla, quam omnium cardinalium
subscriptionibus confirmaret, et unus tantum
magis ordinis cardinalis contradiceret, ita in il
lum exarsit, ut statim eum amovere mina
retur. Cumque in primo capitulo patribus nostris hec
innotuissent, Christum eiusque genitricem de tam pro
pinqua mutatione glorificantes, orationes in
iunctas cum gratiarum actione dimiserunt. Novicius:
Non miror si advocatam suam tam potens re
gina defendit. Monachus: Verum dicis. Licet pri
matus sit misericordie, non tamen obliviscitur circa inimi
cos severitatem vindicte. VII.
Cum nobilis femina domina Aleydis de
Molsberg cum consensu mariti sui Eve
rardi Burggravii quedam allodia sua pro inspi
ratione divina ad novam abbatiam ordinis
nostri construendam in manus domini Henrici abbatis
nostri libere et sine omni contradictione tradidisset,
et ante ipsius mortem domus que vocatur locus sancte Ma
rie constructa fuisset, viri quidam nobiles eius
cognati post eius mortem contra iusiurandum ve
nientes, eandem novellam plantationem quere
moniis, minis, rapinis, multisque aliis
incommodis molestare ceperunt. Sancta vero dei
genitrix virgo Maria, eiusdem cenobii domina
et advocata, sicut a multis dicebatur, hoc apud
filium egit, ut Henricus de Molsberg qui preci
puus videbatur obsideretur, et suspiriis dampni
ficatus de ipso castro eliminaretur.
De Ziegenberg vir nobilis aliquando multum

domus predicta vexabatur, a servo suo satis mise-
rabiliter occisus est. Alius quidam ad eius depredationem
aspirans, in via crepuit medius. Quod cum undi-
que circa audisset, alius quidam nobilis vir de co-
heredibus venit ad locum timore correptus,
dicens: Domina mea sancta Maria, sint tua tibi,
ego parti mee renuntio. Wilhelmus miles
de Helpinsten ab uxore instigatus, quia se here-
dem possessionum collatarum dicebat, curtim
meliorem invadens, fratres multis expensis
gravabat. Interim sacerdos quidam religiosus con-
fessor eius nocte quadam in locum sancte Marie se
per visum transpositum vidit, et cum quidam ex sa-
cerdotibus celebraturus esset missam, et a supradic-
to Wilhelmo impediretur, vir quidam niger-
rimus fuste illum percussit et occidit. Quem
visum cum ei revelasset, asserens eum in brevi mo-
riturum, nisi a vexatione monachorum cessaret,
ille stimulis cotidianis uxoris sue se ur-
geri conquerens, non acquievit consilienti. Citatus
litteris papalibus, cum esset in violenta posses-
sione, et iudices cum advocatis iam negotium
diutius protraxissent, tandem partibus duos di-
es prefixerunt, unum amicabilem ad componen-
dum, alterum vero ad litigandum. Qui cum con-
ponere non possent, diesque tres adhuc super-
essent ad litigandum, Iohannes de Houcheim
in veteri monte conversus prima nocte vidit
se in somnis esse in loco sancte Marie, audiens
ipsam virginem gloriosam clara voce dicentem:
Oportet me recedere a loco isto. Dicente
converso: Quo ibis domina? Respondit: Ad filium
meum conqueri de Wilhelmo de Helpensten,
qui me non sinit quiescere in hoc loco. Mane vero
visionem referens cellerario, iam memorati
Wilhelmi subiunxit: Sciatis pro certo quod do-

minus iste cito morietur propter conventum loci sancte Marie.
Cui ille subridendo respondit: Non curas,
tamen vellem esse absolutus ab eo. Qui post dies
paucos pede truncatus penam solvit visio-
nis. Eadem vero die cum Wilhelmus circa nemus
spaciaretur, nisum portans super pugnum,
a duobus servis comitis Seynensis, qui hominem
suum iuris captivum ducebant, quem ipse ex-
cutere nisus est, lancea transfossus animam
protinus exalavit. Eadem hora obsessa quedam
in villa que Treis dicitur a castro Helpinsten sa-
tis remota, ita cepit saltare manibusque cum ca-
chinno complodere, ut vix a duodecim posset
teneri. Interrogata quid haberet, respondit:
Modo in hac hora magister meus acquisivit
tres animas. Novicius: Wilhelmum de Helpen-
sten iam occisum. Novicius: Que fuerunt ille tres
anime? Monachus: Occisi et occidentium statim
continuo, eo quod animam mortui habuit in re,
alias duas in spe. Non multo post interrogatus
diabolus in Briseke de anima eiusdem Wilhel-
mi per os alterius femine respondit: Ma-
gister meus habet eam, et propter monachos quos
spoliaverat, pice et sulphure illam infudit
usque ad summum replens. Uxor vero que ad tantum
malum instigaverat eum, post breve tempus a
primogenito de castro cum liberis eiecta est. Nam
cum sit inexpugnabile, cum scalis nocte in-
trans, illam turpiter eiecit, iniuriam beate Dei
genitricis vindicans. Ab illo tempore usque ho-
die monasterium curtim eandem quiete possi-
det meritis gloriose virginis adiutum. Novicius.
Satis mihi iam probatum est quod ipsa totius sit
orbis consiliatrix, tribulatorum consolatrix,
fidaque famulantium defensatrix. Quod autem
peccatores per ipsam illuminentur, quod hiis omnibus

salubri iudicio aliqua tibi ostendam per exempla.

No. Cum homo homini saepe primam obtineat gratiam, multo amplius hoc credendum est de

Canonicus quidam sancti VIII In matre domini

Canonicus quidam sancti Kuniberti in Colonia, nomine Henricus, vita satis secularis, cum die quadam solus equitaret, nubecula lucida in ipsam eo intuente transvolavit, vocemque clarissimam de ipsa nube audivit: Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra. Eratque vox eadem tante dulcedinis, ut quotiens ei postea recordaretur, lacrimis infunderetur. Cumque vocem hanc celitus demissam minus attenderet, vel potius non intelligeret, nocte quadam per visum se stare vidit in capella domus sue ante altare coram ymagine beate dei genitricis. Quam cum verbis angelicis solito salutaret, respondit illa: Ut quid me salutas? Homo perditus es, nisi vitam tuam emendaveris, citius peribis. Ego et benedictus intercessimus pro te. Qui cum secundam hanc ammonitionem dulcedine vite secularis abstractus negligeret, circa tempus ebdomadarum tam gravi infirmitate correptus est, ut inungeretur, nec ulla esset spes vite eius. Tunc demum ad cor reversus, et quid audierit, quid ve viderit recordatus, fratribus quibusdam vergensibus ordinis cysterciensis ad se vocatis se reddidit, qui in primo pascha monachus factus est, meritis et precibus beate virginis se illuminatum usque hodie gratulatur.

No. Cuius fuit vox illa facta de nube, et quis sensus eius? Mon. Quantum ex iam dictis colligitur, beate Marie et sancti Benedicti. Orabant enim Christum, ut sicut voluntas eius est in caelo, id est in iusto, ita et eius voluntas que semper bona est fieret in terra, hoc est in illo iuvene tunc peccatore. Nec mirari debes si peccatores per eam illuminantur, quia secundum nomen eius ita et laus eius in fines terre. Maria enim interpretatur stella maris, sive illuminatrix. Quos vero desperatio et contra omnem gratiam induratio per ipsam ad confessionem et veniam reperiuntur, ipsa sunt exempla. IX

In provincia Pertica domus ordinis cysterciensis sita est, que Trappa vocatur. In hac sicut mihi retulit dominus Henricus abbas de Scimenum, asserens se audisse ab abbate iam dicte domus, contigit quod dicturus sum tunc temporis recenter gestum. Infirmatus est ibi monachus usque ad mortem. Deputati sunt ei duo monachi ad serviendum. Qui dum simul exissent et eger solus iaceret, ingressi sunt duo teterrimi spiritus, in angulo domus stantes, complosis autem manibus cachinnantes dicebant ad invicem: Cras hora tertia cum magno gaudio deducemus animam huius ad infernum. Eger infirmus tremere cepit atque pallescere, maxime propter morsum conscientie. Commiserat enim ante conversionem peccata quedam gravia, que verecundia et erubescentia confiteri non poterat, neque clericus in seculo, neque novitius sive monachus in monasterio. Pavens vero et circumspiciens contemplatus est in angulo opposito matronam pulcherrimam in hec verba demonibus cachinnantibus respondentem: Nolite nimis gaudere, ego illi dabo consilium, qualiter dentes vestros evadat. Post quod verbum visio omnis mirum intuentibus disparuit. Consilium autem intelligens confessionem, matronam vero sanctam dei genitricem, quam in tanto periculo ut opinor invoca-

venit, priorem vocari fecit, cui omnia sua pec-
cata meritis beatae virginis adiutus plene ac
devote confitens, et ut eodem abbati qui tunc prae-
sens erat revelaret supplicans, oleo sacro
iunctus, et dominici corporis sacramento munitus,
hora a daemonibus praedicta sub specie venae
spiritum exalavit. x

Simile beneficium consecuti sunt duo
pauperes per ipsius a beata virgine, sicut
mihi retulit Lambertus monachus noster, qui eodem
tempore ibidem dicit se studuisse. Cumque
collecti fuissent in hospitali, quod situm est ante
ecclesiam oratorium in paradyso, viro cuidam religio-
so eiusdem hospitalis ministro, ipsa virgo be-
nignissima, cui cura est de omnibus, apparere
dignata est dicens: Bone vir, vide ut dili-
gentiam ac custodiam adhibeas illis duobus
pauperibus, quia in periculoso statu sunt, et dae-
mones cum multa sollicitudine illos circu-
eunt, quomodo eis noceant. Quod cum indicasset
sacerdoti, et ille eos ad emundationem con-
scientiae hortaretur, semel ac secundo non profecerunt,
tandem subiunxit: Miseri, ego novi vos esse
in peccatis gravissimis, citoque moriemini,
et nisi confessi fueritis intrabitis gehennam
poenis aeternalibus cruciandi. Illi vero timen-
tes, et quod credibile est, precibus beatae dei genitricis
illuminati, peccata sua confessi sunt, moreque
christiano decedentes, daemonibus luctum et sanctis
angelis gaudium fecerunt in caelo. Novicius

Valde laetificant ista. Monachus Non solum
peccatores fidem sine operibus habentes, per
ipsam ut probatum est illuminantur, immo
etiam apostatae a fide quod signum est maioris
miseriae per eam Christo reconciliantur. De hoc
habes manifestum exemplum in distinctione
secunda capitulo xii. de iuvene qui ux[?]
florentiam[?] Christum abnegans, et diabolo se
reddens, eius precibus pervenit ad indulgentiam.
Novicius Simile legitur de Theophilo Alexan-
drino. [Sed] iam satis sermo protractus est de be-
neficiis eius circa peccatores. Precor ut exemplis
mihi ostendas, quibus vel qualibus per eam iusti
revelationibus consolentur. Monachus Quam
mirifice iustos sibi servientes sancta dei
genitrix consoletur, ex paucis quae subiciam
cognoscere poteris exemplis. xi

Causa exstitit ut quidam ex abbatibus
ordinis nostri pro negotio ordinis ad Henricum
imperatorem filium Friderici mitteretur. Inter quos
praecipuus videbatur tam sanctitate quam digni-
tate dominus Petrus monachus abbas Cla-
revallensis, cuius mentio habita est in distinctione
sexta capitulo xi. Et quia dominus Cisterciensis
sicut in propria persona venire non potuit, priorem
suum pro se misit. Venientibus eis Spiream,
cum in ecclesia beatae dei genitricis, cuius structura
stupendae magnitudinis est, orassent, cunctis
post orationem surgentibus, et eiusdem ecclesiae
aedificia circumlustrando considerantibus, iam-
dictus Petrus cum cogitatu et delectatione non fu-
it in aedificiis corruptibilibus, sed in structura
Ierusalem caelestis in oratione perseveravit.
Tandem omnibus egressis, cum in porticu ecclesiae
a canonicis honorifice fuissent salutati,
et cum instantia multa ad prandium invi-
tati, requisitum est a quodam abbate in cuius hono-
re ecclesia eadem esset consecrata. Responden-
tibus clericis, in honore dominae nostrae, abbas
Clarevallensis in consideratione subiunxit: Et ego
sciebam. Quod verbum prior Cisterciensis conside-
rans, tunc quidem tacuit, sed mox ut egressi sunt

civitate eiusdem, ubi recordatur ait abbatiam. Domine abbas dicite mihi unde sciebatis spiritualiter se monasterium in honore domine nostre fuisse constructum? Ille de verbo prelato dolens respondit: Visum est mihi bene decere ut tam mirifice structure patrona foret mater Dei et celorum regina. Prior bene cognoscens eius sanctitatem, et quia aliquid sibi in ecclesia revelatum fuisset, ex responsione coniciens, adiecit: Ego in hac via vicem gero domini abbatis Cisterciensis, in cuius auctoritate vobis precipio, ut non mihi dicatis nisi veritatem. Tunc ille obedientia artatus cum verecundia respondit: Quando prostratus coram altari pro peccatis meis et vite nostre negligentiis attentius oravi, ipsa beata virgo Maria mihi apparens, benedictionem quam ordo noster super recedentes de via dicere consuevit, super me dedit in hec verba: Omnipotens sempiterne Deus miserere huic famulo tuo, et quicquid ei in via subripuit visus aut auditus, male rei aut ociosi sermonis, totum ineffabili pietate propitiatus indulgeas. Per Christum dominum nostrum. Hec mihi relata sunt a quodam abbate religioso ordinis nostri, in cuius domo idem Petrus sepius visitavit. Ex benedictione enim intellexit eam ibidem fuisse patronam. Novicius: Felix oratio, per quam tante virginis meretur benedictio. Monachus: Non solum orantes, sed et psallentes sua benedictione consolari consuevit.

XII.

Henricus conversus in Hemmenrode, cuius memini in distinctione quinta capitulo quinto, loquens de demonibus, sepius in sollempnitatibus maxime gloriosam virginem inter psallentes videre consuevit. Que nocte quadam ipso intuente de choro monachorum veniens, divinum filium ex se natum in brachiis gestans chorum ingressa est conversorum. Et more abbatis fratres excitando circuiens, aliquos quidem qui in oratione vigiles erant et devoti, gaudium suum filium eis ostendens ac benedicens, devotioni illorum congratulando. Tepidos autem et dormitantes celeriter pertransivit, nil consolationis eis impendens. Singulos vero conversos in illa celesti circuitione visitatos vel non visitatos et neglectos predictus conversus diligenter notavit, singulos domino Hermanno tunc ibidem priori, nunc loci sancte Marie abbati nominatim exprimens. Hec ab eius ore audivi. Novicius: Simile recordor te dixisse in prima distinctione capitulo xxxv de Godefrido monacho Vilariensi. Monachus: Tanta karitate beata virgo sibi devote famulantes complectitur, ut non solum orantibus vel non solum psallentibus, sed et dormientibus.

XIII.

Nocte quadam cum conversus Benedictus prostratus sederet in lecto suo in infirmitorio, et ceteris dormientibus diceret orationes suas, vidit dominam nostram eandem cellulam in magna claritate intrantem, monacho quodam quem nominare nolo precedente, manu vel duabus sequentibus. Super cuius caput cum manum posuisset, lectos infirmorum perlustrans, et dormientibus benedicens, iterum ad eum rediit, manuque super caput eius secundo posita, sic ait: Deus benedicat quicquid hic manet. Sicque egressa est. Novicius: Si sic dormientes noctibus a speculo tam casta visitantur, valde decet ut tam ordinate et tam composite religiosi in lectis suis iacere studeant, ut virgineum aspectum eius non offendant. Monachus: Iuste moveris. Referam tibi de hoc exemplum quod me audisse

Hemenrode

Hemenrode

involo a magistro meo in probatione. XIIII

Monachus quidam sicut frequenter contingit, cum nocte quadam dormire non posset, diceretque orationes suas, contemplatus est in dormitorio feminam miri decoris. Que cum dormientium lectos circuiret, singulis benedixit, uno tantum monacho neglecto quem non respicere curavit. Hunc vigilans diligentius notans, cum visio ei finisset, intimavit mane. Confessus est quod eadem nocte inordinate iacuisset, aliquid sibi de rigore ordinis relaxando. Non enim dicere potuit magister meus utrum cingulum deposuerit vel caligas deminserit sive tunicam denodaverit.

Novi. Si pro culpa tam modica monachus iste gratia benedictionis privatus est, puto eum dignum esse pena, qui inordinate et impudice iacere dormiens consuevit.

Mon. De hoc terribile satis habes exemplum in distinctione quinta capitulo xxxiii. de converso quem diabolus impudice dormientem in forma monialis deosculabatur, qui morbo infirmatus infra triduum mortuus est. Dormientes enim et peccare possumus et mereri. Que enim vigilando cogitamus, sive ad quod movemur, sive bona sint sive mala, ea demum nobis sepe per sompnia occurrunt. Sicut in cathena cum trahitur et iactatur, pulsus pulsum impellit, ita in dormiente precedens cogitatio motus sive consensus opus bonum vel malum inducit. Novi. Placet quod dicis. Procede nunc de consolationibus visitorum. XV

Supradictum Henricum conversum monachus quidam vite laudabilis, cuius nomen prodere non licet, obnixe rogavit ut beatam dei genitricem pro se interpellaret, eumque visitaret. Quod cum promisisset et die quadam dicto completorio in oratorio grangie cuius magister erat pro ipso preces funderet, apparuerunt oranti tres matrone mire pulchritudinis. Ad quarum decorem dum stuperet et quenam essent vel unde venirent investigaret, una ex eis cogitationibus eius respondit: Ego sum Maria Magdalena. Hec est universalis domina dei genitrix virgo Maria, digito eam demonstrans, tertia sancta Elizabeth. Et adiunxit: Tu oras pro monacho illo, nomen eius exprimens; magis enim indiges ut ipse oret pro te. Sicque disparuerunt. Super eiusdem monachi caput cum adhuc esset diaconus et ewangelium legeret ad missam, idem conversus columbam vidit descendentem et usque ad finem lectionis ibidem manentem. XVI. Vita Christiani monachi de claustro.

In eodem claustro monachus quidam extitit predicto Henrico converso contemporaneus nomine et opere Christianus. Isti multis modis domina nostra consolari consuevit, secreta sua illi manifestans. Huius beati viri vitam videlicet qualis ante conversionem fuit vel post, in quantum scire potui succincte perstringam. Non aliud de illo referam quam ea que religiosis viris qui eum viderunt et noverunt in dicta sunt. Cum adhuc esset scolaris et scolas diversas per provincias discurreret, nocte quadam in domo cuiusdam mulieris hospitabatur. Cuius filia cum haberet caput scabiosum, et instaret adolescenti ut si aliquid contra illum morbum nosset diceret, asserens multa experimenta scolares scire, et ipse negaret, illaque negantem non crederet, tandem importunitate eius victus ut se ab ea liberaret respondit: Accipe barbam Iovis, fuligi

nem et sal, et fac ex eis unguentum. De quo mox
ut filie tue caput perunxeris, melius habebit.
Que cum eidem morbo eadem contraria fecerit, in
mater sicut edocta fuit, et puella eum non propter
medicinam, sed propter scolaris simplicitatem, ut
opinor, plene convaluit. Alio tempore cum
in domo quadam sibi ignota dormiret, et propter
necessitatem nature solis femoralibus indutus
surgeret, diabolus in specie nude mulieris
illi occurrens, dorso eius nudo insiluit. Quem
cum nullo conatu de dorso suo excutere posset,
sicut usque ad tempus matutinale eam ferendo,
magnum tamen corporis detrimentum incurrit defec-
tum. Ordinatus in sacerdotem factus est capel-
lanus comitis Losensis, in castro eius missas
celebrans. Filius vero comitis sciens illum
virum esse simplicem et timidum, ut eum terreret,
ursi pelle se circumdedit, et more bestie
super pedes manusque incedens, ad solum in
capella sedentem sic venit, rugitus contra
illum emittens. Quo viso, Christianus territus
et pene extra mentem factus, arrepto cultel-
lo tam valide illum collo iuvenis infixit,
ut fieret pene mortuus. Qui cum modi-
cum respirasset, timens vitam sacerdotis, ait:
Fugite domine Christiane, quia filium comitis occi-
distis. Mox ille territus fugit, et cum ve-
nisset ad portam castri, dixit ostiario: Ap-
peri, et sine me fugere, quia filium comitis
occidi. Vides quanta simplicitas? Statim
ut hoc innotuerunt parentes et familie, plan-
xerunt valde; ad petitionem tamen iuvenis
iam revocatur, culpa ignoscitur. Qui tamen spe vivi-
veret cum convalesceret. Hec mihi retulit bone
memorie Walterus de Birbach. Tempore
quodam cum commendatione hominis mortui fa-

ceret, mortuus ille surrexit, fugientibus omnibus
qui aderant. Fugit et ipse Christianus, veniensque
fugiendo ad fluvium qui non longe aberat.
Quem mortuus sequens clamavit post tergum
eius dicens: Domine, est michi domi aries opi-
mus, tollite illum et orate pro me. Sicque ad
feretrum de quo exilierat reversus, mortuus
est et sepultus. Habebat autem preter predictam
capellam ecclesiam legitimam, cuius pastor e-
rat, ad quam quotiens ire debuisset, flu-
vium quendam transire habebat. Qui cum mi-
nor esset, equo vectore illum transvadabat; cum
vero inundasset, navigio transibat. Quodam igitur
tempore cum ad fluvium de more accessisset,
maiorem quam credidit reperit. Propter quod cum
se et equum ei committere non auderet, et navi-
cula deesset, et paululum quid faciendum esset
deliberaret, ecce apparens ei beata Maria
Magdalena apprehendit eum de vestimento supra
collum, et in ulteriorem ripam deposuit ita
ut erat in equo sedentem. Letus itaque ad ecclesiam
pervenit, et divina celebrare exorsus est,
nullum habens adiutorem nisi rusticum ecclesie
custodem. Beata vero Maria Magdalena, que mira-
biliter eum illuc perduxit, misse eius interesse
non refugit. Nam cum conversus se inclinaret dicendo
Dominus vobiscum, vidit matronam reverendissimam
in oratorio deambulantem. In qua nullum sci-
ens esse mortalium preter predictum custodem,
eundem missa finita convenit, interrogans
si aliquid vidisset. Ipse autem nec se eam vidis-
se asserebat. Quia teste scriptura dig-
num est ut iustus iustificetur adhuc et sanctus
sanctificetur adhuc, considerans venerabilis sacer-
dos mundi pericula, diaboli temptamenta,
carnis incentiva, divina gratia inspirante

mundum deseruit, et religionis habitum in Hemmenrode suscepit. Die quadam in solario plurationis in oratione iacens, et de corporis sui imbecillitate, ordinis districtione, penisque purgatoriis cogitans, tedere cepit. Et mox mirabili quadam virtute animam suam a corpore separari sensit. Vidit et sepulchrum opere artificioso coram se compositum. Et ecce sancta dei genitrix in claritate maxima cum multa turba virginum per fenestram eo vidente ingressa est. Dictumque est quod ipsa esset mulier de nazareth. Que corpus exanime sacerdotis a capite levans, et Fridericus imperator, avus huius Friderici qui hodie imperat, a parte pedum, reverenter illud tumulaverunt. Deinde beata virgo cum multitudine angelorum obsequentium ad celestia rediens, animam tumulati demonum catervis sequentibus et massas igneas post eam exsufflantibus secum duxit, illesamque custodivit. Ducta tamen ad quendam ignem maximum edocta est ab angelis quod post mortem illuc esset reditura, et ignem eundem transitura. Repente se corpori restitutam invenit. De modo illius transitionis et ceteris nemini ad dicere voluit. Testatus est autem animam suam ubique fuisse oculatam, et tante scientie, quamdiu excussa fuit a corpore, ut post suscitationem cecitatis sue caliginem intraret. Interrogatus de formis angelorum sive demonum, respondit angelos se vidisse in specie puellarum pulcherrimarum, demones vero in effigie corvorum. Hic recordor dicti cuiusdam, cuius anima nuper educta fuit a corpore et reversa. Anima inquit educta a corpore, quando non est retenta, reliquas animas sive species angelicas videt sicut sunt. Quando vero reclusa est ad corpus, non ei datur animas sive angelos contemplari nisi sub aliqua similitudine, et lineamentis prout viventes. **Novicius.** Satis videtur istud esse probabile. Sed quid significat quod predictum sacerdotem domina nostra cum imperatore Friderico tumulavit? **Monachus.** Sic mihi retulit prior Walterus, qui huius tumulationis solutionem cum magno labore et hoc secretissime ab eo elicere potuit, quoniam tum beata virgo illum diligeret, vel quanti meriti apud deum fuit, per eandem eius visionem ostendit. Ac si diceret: nullus in regno [illegible] Friderico cesare qui nunc imperat dignior est, nisi ipse, tamen prestare obsequium sepulture tue dignus est. Ita ipse intellexit. Demones vero in diversis formis sepissime vidit, hominum videlicet, animalium, reptilium, sicut in quinta distinctione memini me plenius dixisse capitulo sexto. Quodam tempore quidam starent iuxta alios ad psallendum ad horam tertiam, vidit mensam in medio chori stantem, decentissime preparatam. Venientes autem tres viri decori mature indumenta sacerdotalia apportaverunt, et explicantes ea super mensam ipsi presentaverunt. Alio eciam tempore cum in initio laudum psalmus Deus misereatur nostri decantaretur, vidit dexteram dei super medium chori dantem benedictionem super conventum. Ob quam causam concessum est fratribus conversis in minoribus festis illum psalmum pro audire. **Novicius.** Mirum quibus meritis vir iste ad tantam pervenit gloriam. **Monachus.** Virtutibus animi, maxime caritate videlicet, simplicitate, humilitate, et hiis similibus. In hiis enim consistit regnum dei, non in sermone vel in labore corporali. Predicare autem

seu manibus laborare sine virtutibus admodum modicum valet. Tante siquidem fuerat humilitatis, ut si aliquem monachorum obvium habuisset, complicatis manicis se contraheret, et ne illum veste tangeret in partem declinaret. Requisitus de hoc respondit: Ego sum peccator, et non sum dignus ut hos sanctos viros tangam vel tangar ab eis. Duos siquidem filios ante conversionem in iuventute genuerat non tamen legitime. Henricum videlicet conversum de Villario, virum sanctum, de quo dictum est in quarta distinctione capitulo xxxi, et Iohannem monachum de claustro qui adhuc superest. Novicius: Quid est quod maiorem in huiusmodi revelationibus gratiam videmus impendi peccatoribus et lapsis post penitentiam, quam his qui innocentiam suam servaverunt? Monachus: Ubi superabundavit delictum, ibi frequenter superabundat et gratia. Et fit hoc ex ineffabili misericordia Dei, ne videlicet lapsi propter peccata commissa desperent, et ne innocentes de sua innocentia superbiant. Sedente me tempore quodam in conventu sanctimonialium ordinis nostri, cum de huiusmodi visionibus conferremus, una ex virginibus dixit ad me: Videte quod Deus talibus secreta sua revelat et non nobis, unam digito demonstrans, quam non virginem venisse ad ordinem suspicabatur. Cui ego respondi quod iam supra dixi, hoc adiciens: Vos forte eandem gratiam asseberetis virginitatem vestram, et vult Deus magis vos esse humiles quam virgines. Bene intellexeram non sine superbia eam verba huiusmodi protulisse. Quod talium mentes quandoque virtus virginitatis extollat, ex verbis cuiusdam alterius sanctimonialis tibi plenius ostendam. Certe inquit non ero similis ego que virgo sum viduis

que filios et filias genuerunt. Quantum tamen Deo humilis virginitas placeat, et quam munifice sua illis secreta revelet, sequentia capitula declarabunt. Novicius: Memini te superius dixisse meritum magis consistere in virtutibus animi quam in operibus exterioribus, ut sunt hec que cotidie mortificatis, orando, legendo, vigilando, ieiunando, cantando et manibus vestris laborando. Monachus: Hec omnia sine merito vite eterne fieri possunt, motus autem virtutum nunquam. Quod enim sine caritate et ceteris virtutibus fit mortuum est. Audi hanc utilem distinctionem ex regulis theologie, per quam cognoscere poteris penes quod meritum consistat. Meritum non consistit penes gratiam efficaciter, penes liberum arbitrium occasionaliter, penes virtutes formaliter, penes motus virtutum essentialiter, penes opera virtutum, ut est oratio et reliqua paulo ante commemorata, instrumentaliter. Plenius tibi hanc distinctionem exponerem, sed nunc ad ea que adhuc supersunt huius beati viri visiones festinare.

Quodam tempore cum graviter infirmaretur et admonitus ut aliquantulum gustaret rogaretur, dixit quod septem dies transissent, in quibus singulis visitationem domini nostri et dulcissime matris eius accepisset, de quorum visitatione tam dulciter esset affectus, quod nullum cibi vel potus haberet appetitum.

Alio itidem tempore cum egrotaret infirmitate peripneumonia, et filio suo predicto Iohanni quasdam visiones recitaret, cognoscens hoc dominus Gevardus tunc infirmarius ibidem, postea abbas noster, a quo hec audivi, in ad priorem cucurrit et gratia domini

xpianus quedam mirifica filio suo recitaret
nunciavit. Mox prior ad illum veniens et co-
ram ipso sedens si aliquid loqui vellet de
confessione ex industria interrogavit. Cui
cum respondet: confessionem feci, subiunxit:
Rogo ut aliquid michi dicatis ad edificationem.
Tunc ille: Quod dicam vobis? Iam enim domina
nostra fuit ante me cum filio suo, et quia horas sine-
as ob corporis imbecillitate dicere non potui,
ipsi me iuvaverunt. Quasdam horas specia-
les dicere consueverat. Universa hec audivit
predictus gevardus post tergum prioris sedens.
Interrogavit etiam qualia haberent vestimenta.
Respondit: Cucullas sicut et nos. Intanta
enim habitu se ei ostendere dignati sunt
qualem ille per eos susceperat. Sicque fine bea-
to decedens, ab ipsis receptus est a quibus mori-
ens fuerat visitatus, et in eternis sedibus
cum gloria locatus. Amen. xvii

Nuper monachus quidam ordinis citi-
ada nomine per nos transiens, inter
cetera miracula quedam de domina nostra nobis reci-
tavit, que in suo monasterio veraciter contigisse
testabatur, ex quibus duo statim prefata, reliqua
locis competentibus reservabo. Vocatur autem
domus eius lucka, et est sita in saxonia. Est
ibi custos vir bonus et religiosus. Qui cum noc-
te quadam oratorium intraret ante matuti-
nas, dominam nostram tamquam oratorii patronam
super altare in multa gloria residere conspexit,
de qua visione valde letificatus est, sperans
ministerium suum illi placere. Alio vero tempore
cum ostia oratorii reseraret venissetque ad
cancellos ubi hospitibus stare mos est, dia-
bolum super feretrum in effigie hominis tetri-
mi iacere vidit. Qui cum se signaret et
ille fugeret, mox ut propius accessit fantasma
evanuit. Tunc ad confusionem dyaboli super
ipsum feretrum se composuit, tamdiu in eo ia-
cens, donec septem psalmos penitentiales decantasset.

Alius quidam ex monachis eiusdem loci. xviii
vir tanta gratia dignus, nocte quadam dominam
nostram vidit chorum psallentium circuire, et sin-
gulorum monachorum vultus detegere. Duobus tamen
neglectis, ex quibus unus mox incurrit apos-
tasiam, de altero quod adhuc futurum sit ignoratur.

In eodem cenobio monachus quidam nocte xix.
quadam putans in oratorio nolam ad matuti-
nas esse pulsatam, cum multa festinatione sur-
gens oratorium intravit, veniensque ante
presbiterium circulum luminis claritans ad instar
yris formatum in aere super altare conspexit.
In quo dei filium salvatorem nostrum cum matre bea-
tissima contemplatus est, et circa ipsos ex omni
parte multitudinem sanctorum, illorum maxime
quorum in ecclesia reliquie continebantur. No-
verat enim illorum nomina, eo quod quemque ibidem
fuisset sacrista, nec michi constat si idem esset qui
super. Stante eo in loco predicto, ait domina nostra
duobus angelis: Adducite eum ad me. Quo
facto, cum litteras in circuitu corone beate virgi-
nis scriptas legere iuberetur et non posset, ait
illa angelis: Deponite eum ~~eum~~ ad terram,
ibique petens veniam dicat angelicam saluta-
tionem et reducatur. Quod cum factum fuisset
et adhuc easdem litteras minime legeret,
tertio eodem modo depositus et reductus, litteras qui-
dem legere et intelligere potuit, sed ne scrip-
turam ulli hominum proderet interdictum ac-
cepit. Quo ad terram ab angelis deposito,
disparuit et visio. Non miror si sic domina
nostra visitet perfectas feminas quam viros.

Mo. Non est apud ipsam differentia. Fe
mina nata e omnium uiroz caput xpm ex
se genuit. Vtrumq; sexum consolat et in
sitat utriq; sua secreta reuelat; hoc esse
uerum magis t ostendam exemplis q uerbis.
In regno francie uilla que quido dr. XX
uirgo qdam fuit nobil et religiosa. s; pa
ralytica. Huic pater suus ut pote uir
magni et diues sacerdotem q ei diuina cele
braret istituit. ministris. annuosq; reddi
t sufficient ordinauit. Que cum orationib
ieiuniis et diuine contemplationi operam da
ret. ita uariis dulcedine pasta e. ut ois
cib corporalis ei i nausiam uerteret. n aliqd
ex eo sumere posset. n sicut modicum mix.
Hospitalis erat ualde. p qin et spm me
ruit prophie. Ordinem nrm summo honore
uenerabat. et hoc ei sepissime ctigisse
fert. ut cum aliq monachoz siue abbatum
ad ei hospicium diuertere pponent illoru
aduentum ipa p̄sciret. atq; i hoc modum
hylaris famulie p̄diceret. Tali ac tali di
e. illi et illi abbes siue monachi. ad nos
uenturi st. pparate eis necessaria. Qd ita
fcm e. Visionem quandam mirificam de ordine
uide meruit. q in ordinis amore illam
plurimum accendit. Tempe qdam capituli
gnalis. de ipo caplo scalam mire pulchri
tudinis usq; ad celum uidit erectam. do
minumq; in uertice scale sup caplm respici
entem. Cui latera et grad tanti splendoris
erant. ut radios solares superarent. Nou.
Qd autem t significasse uidet h uisio.
Mo. Licet omnia q in eodem caplo tracta
bant ab abbatib; q ex diuisis mundi par
tib illuc confluxerant diuina ispiratione
fierent. aut dubium tamen qn sci angli descen
dentes et ascendentes eadem xpo obcau ho
norem fiebant nunciarent. Mo. Videtur
m sancta hec uirgo i uisione hac sco iacob
patriarche equalis. que simile uisionem
i bethel scriptura uidisse comemorat. Nona
Iudicio humano uidet hec uisio illa su
perior. eo qd illa facta sit i sompnis. ista uigi
lando i excessu mentis. Sequenti caplo cum
relata fuisset h uisio abbatib. exultantes
i spu sco aiebant. Vere terribilis e locus iste.
n est hic aliud n dom dei et porta celi. Ali
o tempore cum i die purificationis due nostre
clericis aliisq; ministris diuino nutu ab
sentib sola iaceret. intra se tristis dicebat.
Modo hic sola iaces. n aliqd obsequiis mo
re ecclie uniuersalis hodie beate di genitrici
impendis. Dum talia i mente uolueret. spe
ci mirabili di uirtute de corpe educta. ab
anglo i celestem ierlm e deducta. In qua
maximam uidit pcessionem. ex diuisis eidem
beate ciuitatis ordinib; et patriarchis uidel.
pphis. aplis. martyrib. confessorib;. uir
ginib;. ceterisq; fidelib;. Ex quib bini ac
bini simul icedebant. et candelas arden
tes i manib gestabant. Antiphas siue re
sponsoria ad diem ptinentia. more ecclie
militantis omis decantabant. Stationes de
bitas obseruabant. Anglus u uirginis duc
tor. alti cuidam uirgini. qm nouat e i si
milis meriti. illam sociauit. candelam
porrigens ardentem. Tant erat decor oium
tanta gla i dispari tn claritate singloz.
ut nulla lingua fari sufficeret. Saluator
u qui caput e omnium scoz. splendor gle
et sol iustitie. indut pontificalib; mira

gestans ī capite suo. cum baculo. cyrote
cas. ⁊ anulo. ⁊ reliq̄s ep̄alib; ornamentis.
nouissimū locū cū matre tenebat. Cui
pulchritudinē omīs ille celestis exercit
mirabat. Qui cū p tercia stationē
 inchoasset antiphaṁ. hodie bea
ta u͛go maria puerū ih͞m ⁊c͞. ingressi
s͞t templū ex auro gēmisq; c̄structum.
Deinde incept͞ ē misse introit͞ ab omīb
simul decantat. Interim x͞p̄o intrante
ad altare postq̄m expletum ē kyriel. a
choris alt͞nati. p͞ gl͞a in excelsis q͞d ipe in
choauit beat͞ p͞thomartyr stephs ep͞lam
legit de libro malachie p͞phe. S͞cs u͛o
ioh͞es ewangl͞a dalmatica indut͞ legit e
wangl͞m s͞c͞dm lucā. s͞cl͞. Postq̄m īpleti
s͞t dies p͞gationis marie ⁊c͞. Quo plec
to. domini s͞c͞dm morē ordinis uiri ad gra
dum redijt. ⁊ ab offerentib͞ candelas
suscepit. Predicta aūt uirgo p sp͞m sen
tiens se ad corp͞ reuisuram. candelā suā
offerre noluit. etiā angl͞o suo p͞cipiente.
uolens illam secum ad t͞ras deportare.
Q͞d angl͞s considans. candelā ī manu ei͞
fregit. supiorē partem auferens. ⁊ īfe
riorē illi relinquēs. Sicq; ad corp͞ reu͛sa.
partē eandē manu c̄clusā se retinuisse
īuenit. De qua plime fiebant. ⁊ forte
usq; hodie fiunt u͛tutes. nā aq̄m sup
fusam ī firmi bibunt ⁊ c̄ualescūt. Tā
manifesta ⁊ tā sublimis erat uisio. ut
modū ei͞ minime intelliget. dicens illd͞
ap͞li cum de ea interrogaret. siue ī corpe.
siue ext͞ corp͞. nescio. d͞s scit. Domin͞ eu
stachi͞ abbas de claust͞. uisitator n͞r au
diens hanc uisionē q͞bdam abbatib͞ re

ferentib; desiderio ueritatis cognoscende u͛
ginē p͞sencialiter adijt. ⁊ ab ei͞ ore q̄ dicta
s͞t audiuit. Nouici. Nō possum uisionē ap͞li
huic p͞ferre. qui se usq; ad t͞ciū celū raptū
fuisse testat. Mon. Nosti q͞d sit t͞cium celū.
Nouici. Non. Monac͞. Primū celum uisio
ē corpalis. s͞c͞dm. uisio sp͞ualis. t͞ciū uisio
mentalis. Hac usus ē in suo raptu ap͞ls.
sicut ⁊ hec u͛go. Q͞d uidunt hoc intellex
erunt. Si autē queris de loco. p͞mū celū
intelligas aereum. s͞c͞dm sidereū. t͞ciū em
pyreum. In hoc corpa electoꝝ erunt post
resurrectionē gl͞osam. Utrum ad hoc ce
lum in ne corpe rapta sit hec uirgo. nes
cio. d͞s scit. Aliam u͛ d͞s illi ostendit uisi
onē. multo hac excellentiorē. Cū tempe
q͞dam cogitaret de abysso et͞ne p͞destina
tionis. ⁊ de ī effabili sacramento atq; re
medio diuine īcarnatiōis. facta in exces
su u͛ginē corā se uidit cristallinā. idest
ad instar cristalli p͞lucidā. In cui͞ utero c̄
templata ē īfantē pulcherimū. regio dy
ademate coronatū. Habebat autē idem
dyadema quattuor flores eminentes. q̄
ea intuente sursum ascendentes. ⁊ u͛
ginis cerebrū excrescentes. ī ramos arbo
reos p͞fecerunt. ⁊ in modico spacio temporis
emenso. iiij. mundi partes impleuerūt.
Quoꝝ fruct͞ erant pulcherimi. odoris ex
imij. miriq; saporis. Et ecce sub ramis
eisdē apparuit oē gen͞ humanū. a p͞tho
plasto adam usq; ad ultimū q̄ ī fine mū
di nascitur͞ ē. Soli u͛ electi fruct͞ arboris
carpebant. eisq; uescebantur. rep͞bi aūt
n͞l ex eis c̄tingere u͛l uesci potuerunt. In q̄
uisione tantā diuinit͞ accepit scientiā.

ut postea loquens cum aliquo mox intelligeret
utrum esset predestinatus vel prescitus. Si vero predes-
tinatus, satis cum illo quasi cum concive loqui
delectabatur. si autem prescitus, mox se ab eius col-
loquio subtrahebat. Novicius. Mira sunt que dicis.
Monachus. Si deus tanta ac talia iustis ostendit in via,
quanta putas illis ostendet in patria? Re-
vera que oculus non vidit, nec auris audivit, nec in
cor hominis ascenderunt. Die quadam cum
corporale quod ipsa laverat panno mundissimo
substrato, radiis solaribus per fenestram immis-
sis super genua sua desiccaret, matrona reve-
rentissimi vultus ad illam ingressa, infantem
pulcherrimum quem manibus gestabat eidem
corporali supposuit et abiit. Quem cum amovere
vellet ignorans quis esset, ait infantulus: Si-
ne me sedere super lintheamen meum; sicque in
oculis eius disparuit. Et cognovit quia Christus
esset, qui sub specie panis super sanctum altare
eidem lintheo involvi consuevit. Multa
alia huic revelata sunt virgini, que michi non
sunt relata, que forte ab aliis sunt conscripta. Non
est diu quod ab hac luce migravit, laboris
sui ac pacientie mercedem receptura. XXI.

In monte sancte Walburgis cenobio ordinis
nostri quod duobus miliariis distat a colonia,
quedam sanctimonialis virgo ante annos paucos est
defuncta, nomine Christina. Huic dominus et beata
eius genitrix plurima de secretis suis revela-
verunt, ex quibus aliqua non per ordinem sed sparsim
replicabo. Cum tempore quodam in festivitate
assumptionis gloriosissime domine nostre visitaret apud
nos predictus Eustachius pater noster, et essent cum
eo plures abbates, in ipsa sacratissima nocte
iam dicta virgo de loco nostro visionem vi-
dit huiusmodi. Cum abbas prefatus [illegible]

[illegible] hymnum Te deum laudamus inchoasset,
illa stans in choro suo mentis excessum passa est,
viditque celum super congregationem nostram ap-
tum. Et cum illo in tempore oratorium nostrum
totum esset ligneum, utraque eius fronte auream
esse conspexit. Sustollens oculos cum celum
intueretur, gloriosam dei genitricem toti ordini
nostro patronam in sede splendidissima vidit
residentem, et circa illam sororum multitudinem,
quorum etas circa XXV annos esse videbatur.
Cum vero chorus monachorum inclinando devo-
te cantaret Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus saba-
oth, ipsa virgo beatissima devotioni eorum
congratulans, coronam mire pulchritudinis
quales in ecclesiis pendere solent, per cathenam
auream super conventum demisit. Loco autem
nodi gemma erat preciosa nimis ac lucida,
in qua scriptum erat o clemens, o pia, o
dulcis maria. De ipsa gemma tamquam procedebant
brachiola, que coronam dependentem te-
nebant. Ex nomine vero maria radii quidam ex-
euntes, nomina monachorum singulorum eadem
hora in choro existentium, que per circuitum coro-
ne scripta videbantur, illuminabant. In eis-
dem nominibus magna erat inequalitas tam
in positione quam in claritate, quia secundum qua-
litatem meritorum erat claritas nominum,
et quorundam nomina qui recentiori tempore venerant,
quorundam nominibus videbantur superiora, qui diu
in ordine laboraverant. Ex quo colligitur
quod merita domino famulantium non consistant
penes spatium temporis, nec in labore corporis,
sed magis penes fervorem devotionis.
Cum autem ventum esset ad locum illum: In te
domine speravi non confundar in eternum, coronam
retraxit in celum, clara voce dicens: Sic

ego hodie sum in gloria mea, ita isti omnes mecum erunt in eternum. Cum nichil apud nos de hac visione taceret, Theodericus de Lurekemo monachus noster, mane accedens ad Albernum sum dominum Henricum, conquestus est ei quod eadem sacratissima nocte nil potuisset habere devotionis, antequam venturi fuisset ad predictum locum hymni, scilicet Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth. De quo verbo postea satis mirabatur, cum ei visio recitata fuisset. Antequam eadem sanctimonialis veniret ad ordinem, essetque nubilis et adulta, die quadam stans ad missam in ecclesia quadam, cum lecto evangelio campanarius exisset, putans se posse redire ante Sanctus, sanctus, s. d. sab., et sacerdos expletis secretis dixisset Dominus vobiscum, Sursum corda, et cetera que ibi sequuntur, ymago dei genitricis desuper altare ad singula respondit. Illa novitatem vocis considerans, ut campanarium abesse deprehendit, defectum illius gloriosam virginem suppleuisse per os sue ymaginis non dubitavit. Et quo nobis verecundia incutitur, si ibi desides et negligentes fuerimus, cum circa illud ineffabile sacramentum tanta sint sanctorum obsequia. Quod autem gloriosi nominis matris domini invocatio egris salus sit et medicina, subiecta probabuntur exempla. XXII.

Nobilis vir Otto quandoque Xantensis prepositus tempore quodam adolescentie sue duplici laborabat infirmitate, febre videlicet acuta et fistula in locis nature secretioribus. Quam infirmitatem ob verecundiam medicis celans, et pro remedio sanitatis dominam nostram frequenter invocans, febre invalescente desperatus et depositus, candela more scolarium manu eius impressa, omnibus qui aderant visus est exspirasse. Et ecce beata virgo quam invocaverat, supra eum visa est adesse cum filio, his verbis eum per iuvenem interpellans: Fili, inquit, da mihi puerum istum. Qui respondit: Mater tua sit. Ad quod verbum mox cepit egrotus, sicut circumstantibus visum est, mortuus respirare atque confortari, intantum ut in lectum suum se iuberet reponi. De febre per intercessionem beate virginis tunc plene curatus, cum adhuc fistula laboraret, tacito morbo per totam civitatem Traiectensem missarum suffragia, maxime de domina nostra, pro sua incolumitate impendi postulavit. Et quia medicinam spiritualem medicine corporali preposuit, antequam misse essent peracte, sacramenti virtute fistulam dirupit et sanies erupit, sicque integraliter sanatus, pro gratiarum actione cruce signatus est. Eodem tempore veniens Vercellis domum ordinis nostri, dominum Walterum quandoque magistrum suum et tunc noviter ibidem conversum, in abbatem Vilariensem, unde repit et salutavit, cui etiam per ordinem historiam sue miraculose curationis recitavit, hoc adiciens: Utinam in non essetis hic, ut simul mare transire possemus. Quem cum interrogasset de quibusdam viciis, quibus illum aliquando subiacere noverat, et si se de illis emendasset, et ille respondisset: Non subiaceo. Certe, malas gratias curatori et curatrici vestre rependitis. Postea fit scisma propter ipsum in episcopatu Traiectensi ortum est, et extitit causa multorum malorum. Hec nobis predictus retulit abbas Walterus. Quam medicinale sit nomen Marie, quoddam iocundissimo tibi pandam miraculo. XXIII.

Nota

Ante hos annos cum catholici contra albi
enses hereticos fuissent signati, et iam
non modicum ab eisdem idem exercitus heretici exa
cerbati, duo honesti clerici per viam illorum
transitum facientes, cum ecclesiam vidissent in
via desolatam, ait unus alteri: Sabbatum est,
intremus ecclesiam hanc, et dicamus missam in ho
nore domine nostre. Portabant enim secum librum,
calicem, et indumenta sacerdotalia. Antequam
esset missa completa, hereticis proditi sunt.
Qui armata manu intrantes, et sacerdotem
de ecclesia trahentes, linguam eius radicitus ab
sciderunt. Quem socius cum multo labore Cluni
acum deducens, monachis commendavit.
Illi vero sicut viri catholici et religiosi sacer
dotem catholicum et notum propter fidem
Christi et genitricis eius honorem tam crudeliter
mutilatum devote suscipientes, omnem
ei humanitatem exhibuerunt. In nocte vero
epyphanie cum sollempniter decantarent vigi
lie, baculo parietem pulsans, ministros
advocavit. Qui cum quererent quid vellet,
et ille se in oratorium portari signaret, no
lentes ei parcere non acquieverunt. Tandem
importunitate eius victi, in ecclesiam eum
ducentes, ante altare quoddam deposuerunt.
Qui cum matrem misericordie tota mentis devotio
ne invocasset, illa ei apparens, et carnem
lingue formatam habentem in manu tenens,
respondit oranti: Quia propter fidem filii mei
et honorem michi exhibitum lingua tua priva
tus es, ecce novam tibi restituo. Aperi ergo os tuum.
Quod cum fecisset, digitis ori eius immissis, ra
dici lingue precise carnem eandem coniunxit
et univit, sicque disparuit. Qui mox cum
angelo in vocem laudationis erumpens,
clara voce clamavit: Ave Maria gratia plena
usque in finem. Quam in salutationem cum crebri
us repeteret, stupentes accurrere ministri, accur
rerunt et de choro monachi, de tam puro et tam
iocundo miraculo Dominum eiusque genitricem glori
ficantes. Non immemor collati sibi beneficii
clericus in eodem cenobio frater est monachus.
Cum Iohannes scolasticus Xantensis circa idem tem
pus esset in provincia Albiensium cum exercitu
Domini, audiens de tanto miraculo, in reditu
Cluniacum venit, et iam dictum monachum sibi
ostendi petivit, et obtinuit, linguam vi
dit, et ab ore eius que dicta sunt audiens. Sic
nobis retulit idem Iohannes. Reliqua carne candi
dior est, adhuc cicatricem in loco precisionis
servans. Huius miracli testis est universus
Cluniacensium conventus usque hodie. XXIIII.

Adam sacerdos et monachus in Lucka,
cuius superius memini capitulo xvii, consi
derans me in huiusmodi miraculis delectari,
ex multa caritate inde de se ipso retulit quod
dicturus sum. Cum inquit essem puer, ita caput
habebam scabiosum, ut pre fetore putredi
nis eius mecum sedere vel legere scolares re
cusarent. Prima oratio quam didici sa
lutatio erat angelica. Adhuc puerulus sa
tis eam frequentavi. Cum apud monasterium
Westfalie positus fuissem ad litteras, et eun
do ad scolas sive ad matutinas contigit
me transire per quandam ecclesiam conventualem
ex necessitate, me sine intermissione ante
oratorium in honore Dei genitricis dedicatum
cum tribus veniis totidem feci salutationes.
Nocte quadam putans ad matutinas fu
isse compulsatum, surrexi tremens, et cum
venissem ad iam dictum monasterium, essetque

HV ?

oratorium clausum .iii. tribus uicibus secundum consue-
tudinem genua flectendo dominam nostram
angelico uersiculo salutaui. Surgens uero in-
ueni ostium apertum. et tanta erat in ecclesia
claritas ut fulgori meridiano assimula-
ret. Quam cum stupidus intrassem uidi an-
te maius altare septem matronas pulcherrimas
residentes. unam in medio que ceteris clarior
erat. et sex hinc inde id est tres a dextris.
et tres a sinistris. Media uero me uocans.
cum ipsi accessissem. ait. Bone puer. qua-
re non adhibetur cura capiti tuo. Respon-
dente me domina satis ecce me laborauerunt
runt amici mei. sed nichil profecerunt. Sub-
iunxit illa. Scis que sim. Cui cum dicerem.
non domina. respondit. Ego sum mater Christi et do-
mina huius oratorii. Quia mei memoriam sol-
licite es habere. ego tibi curam adhibebo.
Accipe fructus ligni fusilis. et fac tibi hodie
ex eo lauari caput. tribus uicibus ante missam
in nomine patris et filii et spiritus sancti. statimque
curabis. Et adiecit. Accede ad me. Flec-
tente me coram ea genua. manum sup(er)
caput meum ponens ait. Ab hac hora usque
ad diem mortis tue non dolebis caput. Ma-
ne uero cuidam femine que me nutriuit omnia
retuli. Que in uallem proximam descendens et
ostriso fructus colligens. predicto modo caput meum
lauit. statimque conualui. Dolorem uero capitis
numquam ab illa hora passus sum. Cum tamen
hoc ordine satis sit miraculosum. Nouicius.
Vt uideo medicina beate uirginis nichil effi-
catius nil salubrius est. Monachus. Nec mirum. Ipsa
medicum genuit. ipsa medicinam generis hu-
mani ex se produxit. Vnde scriptum est. Germi-
net terra herbam uirentem secundum genus suum.

id est maria Christum hominem. animatum corpus su-
mens de uirgine nasci dignatus est. Item ex
persona Ecclesiastici. Altissimus de terra crea-
uit medicinam. id est ex carne uirginis salua-
torem. Vnde interpretatur saluator siue salutare.
Quia saluator medicus est. quia salutare me-
dicina est. Quod maria terra sit. testis est Ysa-
ias. qui dicit. Aperiatur terra. et germinet salua-
torem. Quod de hac terra creatus sit. idem propheta
dicit in persona patris. Ego dominus creaui il-
lum. Et apostolus dicit eum factum ex muliere. Quod
ergo mirum si aput ipsam sunt medicamenta sani-
tatum. que ortus est aromatum. Dilectus meus
inquit descendit in ortum suum id est in uterum meum.
ad areolam aromatum. Considera rupem ama-
toris. et alia loca in honore ipsius dicata.
et non mirabere si patrona fuerit ad medendum.
et efficax ad sanandum. Vnde in monte pes-
sulano ubi fons est artis phisice tantas o-
peratur sanitates in quadam sua ecclesia. ut
medici gratie inuidentes. pauperculis infir-
mantibus. et pro remedio sanitatum ad se con-
fluentibus dicere soleant. Ite ad ecclesiam sancte
marie deferte ei lumen. et recipietis san-
itatem. Et cum hoc yronice dicant. pau-
peres ab eis passi repulsam. ad ipsam confugiunt.
et sanantur. Nunquid non uides quam celerem sanita-
tem consequantur febricitantes. ieiunium tan-
tum sabbatorum usque post solis occasum ipsi uouentes.
Nouicius. Video et miror. Monachus. Conside-
ra yconam eius in Sardanai. que in carne uersa o-
leum sine cessatione stillat. Huius rei tes-
tes innumerabiles sunt. qui de eodem loco
in instanti uenientes. oleum quod in oculis
ipsorum de eadem sacra ymagine receptum
est tam nobis quam ceteris religiosis distribuerunt.

In quibusdam vero ampullis te teste idem oleum incipit incarnari. Quod virtute nominis Mariae daemones fugent, praedicto sunt exempla. XXV.

Retulit mihi Walterus de Birbech monachus de claustro, diabolum cuidam converso ordinis nostri ita fuisse infestum, ut nec per signationem, nec per aliquam orationem ab illo posset liberari. Visibiliter ei apparens, multis modis eum terruit. Suasum est ei a quodam viro religioso, ut angelicam salutationem contra occurrenti proferret. Quod cum fecisset, maligni spiritus quasi turbine impulsus clamavit: Diabolus dentes ei excutiat, qui te hoc docuit. Sicque liberatus est ab eo. XXVI.

No.

Inclusa quaedam sicut mihi retulit subprior noster qui illam novit, diu a daemone sub specie angeli illudebatur. Non enim ei data fuerat discretio spirituum. Diabolus saepius falsa quadam candoris claritate illi apparuit, et feminam simplicem familiari alloquio. Die quadam in huiusmodi verba prorupit: Nunc nemo remunerare te. Requisita eodem tempore a confessore suo quomodo haberet, cum ei respondit: optime; sacerdos sicut vir prudens fiducia responsionis eius considerans, causam inquisivit. Cui cum ostenderet quod ab angelo divinitus crebrius visitaretur, sciens ille docente apostolo angelum tenebrarum se transfigurare in angelum lucis, respondit: Cum angelus denuo visitabit te, dices: Rogo dominum meum, ut dominam meam mihi ostendas. Quod si fecerit, visa ea genua flectes, et dices: Ave Maria gratia plena, et cetera. Et si tunc subsisterit, fictio non est. Sin autem, scias te a diabolo illudi. Quae cum fecisset, sicut fuerat edocta, ait diabolus: Ut quid desideras videre illam? Bene tibi sufficere debet praesentia mea. Illa fortiter instante, opere diabolico virgo mirae pulchritudinis se oculis eius obiecit. Qua visa, mox ad pedes eius inclusa se provolvit, et contra fantasma angelicam salutationem proferendo, in turbine illud resolvit. Quod in tantum in manus evanescens in tantum terruit, ut amens fere usque per annum dimidium, multorum per abbatem adiuta sensum reciperet. Vides nunc quanti sit ponderis nomen Mariae. Novicius: Bene video, et non sine admiratione tamen praesenti, quoniam ex praedictis exemplis virtutem eius considero. Monachus: Invocatio huius nominis non solum corruptores mentium id est daemones, sed et corruptores corporum scilicet malos ac libidinosos homines enervat. XXVII.

Matrona quaedam cuidam honesto militi uxor, instinctu diaboli mariti alium admisit. Quae per tempus aliquod inspiratione divina ducta poenitentia de crimine doluit, et adulterio prioris contradixit. Ille vero mariti eius absentiam observans, domum illius intravit, et cum solam repperisset, verbis solitis ad crimen solitum eam invitavit. Quod cum illa renueret, vi renitentem opprimere nisus est. Et cum videret se illi non posse resistere, utpote femina debilis ac delicata fortissimo militi, ad totius castitatis patronam confugit dicens: Rogo te domina per illud sanctum Ave Maria, et quatinus in hac hora liberes me. Ad quod verbum virtus omnis in milite defecit, et emarcuit, et femina se ab eius amplexibus excutiens, incorrupta evasit. Postea requisita a milite de causa virium sibi subtractarum, respondit illi: Non mea virtute, sed gloriosi nominis dominae meae hoc actum est. Quod cum audisset ille territus est, non amplius ad

uberius ubinam ad illam facie presumpsit. Novi.
Benedictum sit nomen marie. Mo. Quod vincula
solvantur eius virtute etiam per exemplum tibi ostendam.
Eodem tempore quo dominus Engelbertus XXVIII
Coloniensis archiepiscopus edificavit castrum
in Firstinburg contra nobilem virum Gerardum de
Brubach, iuvenis quidam miles de eius exercitu
Theodericus nomine facere se volens nomen, ante
idem castrum captus est. Qui ibidem incarceratus
cum pecuniam pro sua solutione dare spopondisset,
extractus de carcere positus est in domo superiore.
Cui addita sunt vincula, et servi ad custodiam
deputati. Habebat enim circa pedes anulos
ferreos, et circa brachium eiusdem generis mani
cam, que annexa cathena parieti cautius sa
tis erat infixa. Nocte quadam cum esset dormiens
inter sex satellites, tam se quam reliquos capti
vos custodientes, et dominam nostram in nocte et alios
sanctos solito invocasset, obdormivit. Et
ecce in sompnis videt se transpositum in monaste
rium nostrum. De quo cum vellet egredi sedens
in equo more femineo necessitate vinculorum,
dixerunt ei duo ex monachis nostris Mane
goldus scilicet et Henricus cognati eius secundum carnem:
Nolite egredi, sed revertimini, quia sancta Maria
de Hesterbach liberabit vos. Hoc etiam no
mine vocatur domus nostra. Ad quod verbum ille e
vigilans gavisus est, et de visione cogitans
utrum non vera esset an phantastica, scire vo
lens, mox ut digitos admovit, pedem
unum sine difficultate extraxit. Simili
facilitate manum a cathena liberavit. Sepius
ista temptavit, sed non profecit. Cumque ex
motu vinculorum unus servorum evigilasset, ter
ritus miles circulum reponere voluit, et non po
tuit. Tunc primum intelligens tale miraculum
dei genitricis meritis circa se gestum, servo rursus
obdormiente leviter surrexit, et vincula adhuc
servans in uno pede per lintheamen per fenestram
se demisit et fugit. Quod dum servus comperisset,
clamore fugam eius prodidit, sed manus humana
capere non potuit quem virtus divina protexit. Mul
ti eum tubis et cambuttis insecuti sunt, et cum sepius in
proximo sub frutectis lateret, invenire eum
non potuerunt. Qui ad nos veniens eosdem circu
los pro gratiarum actione super altare beate virgi
nis obtulit, et qualiter eius meritis liberatus
sit nobis per ordinem recitavit. Acta sunt hec anno
gratie M CC XIX. Novi. Quia eosdem circulos vi
di amplius eidem credam miraculo. Mona. De hoc
etiam quod timores pellat nomen marie rem
quam nuper audivi tibi referam. XXVIIII
Iuxta Popelge villa dyocesis Treverensis sacerdos
quidam parrochiam regit vir secundum suam possi
bilitatem multe hospitalitatis atque laudan
de castitatis. Adhuc enim corpore virgo est.
Die quadam quendam ex conversis nostris hospiti
o recipiens ait ad illum: Ordinem vestrum plu
rimum diligo, quia multum boni michi contigit
per eum. Antiphonam illam gloriosam scilicet Salve
regina misericordie ab illo habeo, et quod michi
propter illam contigerit ad edificationem vobis
enarrabo. Ad omnes horas meas illam di
cere consuevi. Cum die quadam campum bre
vem transirem quandam visitare inclusam
iuxta ecclesiam solitariam habitantem, orta sunt
tonitrua tam valida, ut ictus ictui succedens
vires ambulandi michi ademerent. Veni
enim tandem cum multo labore simul et timo
re ad ecclesiam, ipsam intravi et coram al
tari me prosternens pro ipsa tempestate do
minam nostram interpellavi. Et ecce maxima

uirgine fuit. magnique decoris de altari ad me ueniens, cum admirarer quenam esset illa per me allocuta est dicens. Quia antiphonam Salue regina misericordie libenter ac frequenter decantas, nunquam tonitrua neque fulmina quorum timore sepius affligis te ledent. Sicque ad altare rediens, ab oculis meis disparuit. Et statim intellexi quod ipsa esset clemens illa pia ac dulcis maria. Ab illa enim hora usque hodie a timore predicto tempestatum quo nimis afficiebar, meritis beate uirginis liberatus sum.

Nouicius. Quantum ex hac uisione colligo, uidetur quod in sequentiis cantilenis et ymnis aliisque cantibus in eius honore dictatis plurimum delectetur. Monachus. Hoc certum est si tamen humiliter et deuote eis laudetur.

Tempore quodam sicut ex relatione XXX religiosorum didici, cum conuentus sancti monialium in sconauia sequentiam, aue preclara maris stella in quadam sollempnitate sancte dei genitricis decantaret deuotissime, uenerabilis uirgo elyzabeth tunc ibidem magistra monialium excessum passa, ad illum uersiculum. audi nos nam te filius nichil negans honorat, uidit dominam nostram flexis genibus pro eodem conuentu preces fundentem. Ab illa enim die usque hodie ex institutione iam dicte elyzabeth idem conuentus ad eundem uersiculum cum sequentia decantatur ueniam petere consueuit. XXXI.

Apud monasterium sancti crisanti scolasticus quidam fuit nomine daniel, pueros illuc instruens. Huic consuetudo fuit diebus singulis eidem ecclesie criptam intrare, et coram altari flexis genibus predictam sequentiam in eius honore decantare. Hoc autem per aliquot tempus decantasset, et ad illum uersiculum, ora uirgo nos illo pane celi dignos effici semper surgendo ueniam peteret, die quadam beata uirgo super altare stans illi apparuit, et panem paruulum niue candidiorem manu tenens, os aperire precepit. Quem cum ori eius immisisset, tantam ex eo sensit dulcedinem ut omne mel et fauum superaret. Iuuenem hunc dominus daniel abbas sconauie bene nouit, quoniam mihi ipsam uisionem recitauit. Visne scire quomodo nos etiam inuocatio eius temptationes compescat. Nouicius. Hoc scire necesse est, quia temptationes frequenter nos molestant. Monachus. Dicam tibi quod audiui ab abbate nostro. et ipse se hoc didicisse ueraci relatione testatur. XXXII.

Miles quidam etate adolescens, cum quodam nobili diuite domino suo a quo beneficiatus erat habitabat. Licet etate floreret, amplius tamen florebat uirtute uirginitatis. Inuidia operante dyaboli, ab uxore domini sui grauissime cepit temptari. Que cum per annum eadem incessanter temptatione laboraret, iamque ei intollerabilis esset, submota uerecundia domine sue quid pateretur aperuit. A qua repulsam passus, amplius affligebatur. Casta enim erat matrona, et uiro suo fidelis. Veniens ad quendam heremitam de cuius consilio totus pendebat, passionem suam illi cum lacrimis confessus est. Cui uir sanctus fiducialiter respondit. O. nichil aliud nocere tibi. Ego tibi dabo consilium, ut desiderium tuum consequatur effectum. Per annum istum singulis diebus si fieri potest in ecclesia dominam nostram dei genitricem mariam centies cum totidem ueniis angelico uersiculo salutabis et quicquid uolueris per illam impetrabis. Sciebat enim quod castitatis amatrix iuuenem

castum licet in errore positum, non desereret.
Cumque iuvenis in multa simplicitate domine
nostre iniunctum obsequium impenderet, die qui-
dam sedens in mensa domini sui, recordatus est
quod dies eadem terminus esset anni. Et statim sur-
gens equum suum ascendit, mensamque intrans
ecclesiam orationes solitas explevit. Qui cum
exiret de ecclesia, vidit matronam pulcherrimam
omnem decorem humanum transcendentem equum
suum per frenum tenentem. Miratus quenam esset,
illa respondit: Placet ne tibi species mea?
Dicente iuvene: Numquam pulchriorem te vidi,
illa subiunxit: Sufficeret tibi si me posses ha-
bere uxorem sine? Cui cum responderet: cuilibet
regi bene sufficeret species tua, et beatus iudi-
carer tuo consortio; subiecit illa: Ego ero ux-
or tua. Accede ad me et da mihi osculum. Et coe-
greum dixitque: Modo initiate sunt nuptie,
et tali die coram filio meo perficientur. Ex qui-
bus verbis cognovit eam esse matrem domini, cuius casti-
tas humane congaudet integritati. Appre-
hendensque strepam equi eius ut ascenderet prece-
pit, cuius auctoritati iuvenis prius obedivit.
Ab hora illa tam plene a temptatione predic-
ta liberatus est, ut etiam uxor domini sui miraretur.
Hec cum heremite recitasset per ordinem,
ille genitricis dei pietatem simul et humilitatem
admiratus, respondit: Ego interesse volo di-
ctis nuptiis tuis. Interim de rebus tuis dispo-
nas. Quod cum fecisset, et heremita venis-
set ad diem prefixum, dixit iuveni: Sentis
aliquid doloris? Respondente iuvene: Non; cum
sedisset per horam, iterum ipsum ab eo sciscitaretur:
respondit: Modo sentio. Qui post paululum
agonizans spiritum exalavit, et celestem
thalamum, promissas nuptias celebraturus.

Finitur.

Quedam sanctimonialis virgo. XXXIII

Quedam sanctimonialis virgo a quodam clerico verbis luxuriosis stimu- Ro.
lata, in tantum flante beemoth, cuius anhelitus
etiam prunas ardere facit, succensa est, ut
cordi et petitioni eius consentiret, promittens
quod dicto completorio veniret ad locum condic-
tum. Erat enim custos ecclesie. Dicto comple-
torio cum conventus ascendisset oratorium, et illa
exire vellet de oratorio, in ipso hostio Christum
manibus in cruce expansis stare conspexit.
Cui cum egressus non pateret, ad hostium quod erat
in opposito cucurrit. Ita succensa fuerat in amo-
re clerici, ut pene rationis expers, quod circa
se divinitus ageretur minus adverteret. Quid plu-
ra? Omnes ianuas adiit, et crucifixum in omnibus
invenit. Tunc primum ad se reversa, et territa
dixit: Forte voluntas dei non est, ut usquam va-
das. Solita fuerat eadem virgo singulis diebus
specialem quandam orationem dicere de passio-
ne domini, qua dominum in tanto periculo remu-
neravit visione tam mirabili. Que tremens
ante ymaginem beate dei genitricis se prostravit,
de peccato suo veniam postulans. A qua cum
ymago faciem verteret, et illa obnixius sup-
plicaret, propius accedens ymago maxillam eius
manu percussit dicens: Quo vis fatua?
Vade in dormitorium tuum. Tam fortis erat
alapa, ut in terram ruens sic iaceret usque ad
tempus matutinale. Cumque signa in dor-
mitorio sonarent, et illa in oratorio non pul-
saret, putantes eam esse in oratione vel pressam
sopore, intrantes et in multo defectu illam
reperientes, postquam refocillata loqui po-
tuit, omnia que circa se gesta sunt ad hono-
rem dei consororibus suis recitavit. Licet gravis
esset alapa, prius tamen a temptatione per illam

fuit liberata. Dirus in morbis duram requirit medicinam. *Novicius.* Valde attendere debes: sexu virile in amore domine nostre, quod in multe temptatione compescuit ipsum deosculando, in femina maxillam eius feriendo, cum utriusque voluntas mala fuit ad perversa. *Monachus.* Per hoc enim ostendit quod sexum nostrum non abhorreat, immo eque ut femineum diligat. Magis etiam decet ut domina ancillam peccantem castiget quam servum. *Novicius.* Placet quod dicis. *Monachus.* Referam tibi aliud benignitatis eius miraculum adhuc isto gloriosius. *XXXIIII.*

In monasterio quodam sanctimonialium cuius nomen ignoro, ante non multos annos virgo quedam degebat nomine Beatrix. Erat enim corpore speciosa, mente devota, et in obsequio Dei genitricis ferventissima. Quotiens illi speciales orationes sive venias secretius offerre potuit, pro maximis deliciis reputavit. Facta vero custos, hoc egit tanto devotius quanto liberius. Quam clericus quidam videns et concupiscens, procari cepit. Illa verba luxurie spernente, isto que tanto importunius instante, serpens antiquus tam vehementer pectus eius succendit, ut flammam amoris ferre non posset. Accedens vero ad altare beate virginis patrone oratorii, sic ait: Domina, quanto devotius potui servivi tibi; ecce claves tuas tibi resigno. Temptationes carnis diutius sustinere non valeo. Positisque super altare clavibus, clam secuta est clericum. Quam cum miser ille corrupisset, post dies paucos abiecit. Illa cum non haberet unde viveret, et ad claustrum redire erubesceret, facta est meretrix. In quo vicio cum publice XV annos transegisset, die quadam in habitu seculari ad portam venit monasterii. Que cum dixisset portario: Nosti Beatricem quondam huius oratorii custodem? respondit: Optime novi. Est enim domina proba ac sancta, et sine querela ab infantia usque ad hunc diem in hoc monasterio conversata. Illa verba hominis notans, sed non intelligens, cum abire vellet, mater misericordie in effigie nota ei apparens, ait: Ego per XV annos absentie tue officium tuum supplevi; revertere nunc in locum tuum et penitentiam age, quia nullus hominum novit excessum tuum. In forma siquidem et habitu illius Dei genitrix vices eius gerat custodie. Que mox ingressa, quamdiu vixit gratias egit, per confessionem circa se gesta manifestans. Ad pusillanimes per eam confortentur, subsequens ostendit exemplum.

Miles quidam *XXXV.* ...dit exemplum iuvenis ac delicatus in Hemmenrode ante annos paucos est conversus, vocabulo Henricus. Factus monachus, cum die quadam a quodam commilitone suo requireretur, quomodo ei ordo placeret et quomodo haberet, respondit: Optime michi placet ordo, et bene habeo; sed tempore valde male habui. Interrogatus de causa, quia hominem dilexit et edificare voluit sibi... Quando primo conversus sum, ita erant michi graves sollempnes vigilie, ut quotienscumque oportebat me ire ad matutinas, timore et tedio illarum tam corpore quam corde tabescerem. Nocte quadam defectum passus, cum stare non possem, a priore de choro sum eductus, et in sede infirmorum positus, commisso ad custodiam meam deputato. Mox in extasi factus, contemplatus sum dominam clarissimam, quam duxit ordinis persone

precedebant, persona que erat in medio chorum
incedentem. Habebat enim in capite coronam
diversorum colorum, et erat more Iudaico velata.
Cumque mihi appropinquasset, quasi ex necessitate me
tangens, veste percussit. Et ecce subito confor-
tatus, ita omnis predicta temptatio cessavit,
ut ab illa hora deinceps non sit, usque ad matuti-
nas. Spero quod domina nostra fuerit, que pusillani-
mes confortat, ne temptationi succumbant.
De his autem requisitus idem Henricus non ne-
gavit. Quomodo torpentes ad devotionem
excitet, habes exemplum in distinctione quar-
ta capitulo XXX. de Christiano monacho nostro,
quem in oratorio dormientem tetigit dicens:
Non est hic dormitandum sed orandum. Novicius:
Bene recordor huius capituli. Monachus: Quod non pro-
sus magis de ordine electi beata virgo suis
retineat, sequens sermo declarabit. XXVI.

Eodem tempore quo Daniel monachus in
Hemmenrode, vir simplex et rectus,
ultimam incidit infirmitatem, laborabat
in eadem domo ydropisi aliquidem monachus
Henricus nomine, ordine sacerdos, non tamen
adhuc lecto decumbens, sed ambulans et suf-
ficiens. Qui ad lectum infirmitatis appropians,
hec verba ab eodem Daniele audivit: Mona-
chus ille multas habet beate virgini referre
gratias. Audiens hoc Henricus, miratus est, et in-
quiri fecit ab eo quid in his verbis notare
voluerit. Cui respondit: Eius auxilio do-
mine mee fuisse receptum. Fuerat namque
ob excessus quosdam moresque reprobos idem Hen-
ricus eiectus de domo. Unde nimium dolens
die noctuque lacrimis et orationibus insistebat
invocare beatam virginem, ut ipsa ei regressum
ad propriam domum donaret. Tempore generalis

capituli patrem suum seniores interpellaverunt, qui
unanimiter ei contradixerunt, eo quod incorrigi-
bilis existeret. Quod ubi comperit, vir beate
virgini omne servitium quod ei impendere consue-
verat subtraxit. Tandem ductus de hoc penitentia,
obsequium neglectum resumpsit, et valescen-
tiens portensibus ad claustrum reductus, misericordiam
quesivit, sed non invenit. Suasit ei abbas qui
solus ei erat propitius, ut archiepiscopum Treverensem
adiret, et eius ope et interventu ingressum
optineret. Utrumque factum est. Omnia tamen hec
circa illum gesta fuisse per clementiam beate Dei
genitricis predicto Danieli revelata sunt.
Vis nunc nosse quam sincero affectu diligen-
tes se diligat, quantum dilectos honoret, et
quam mirificis revelationibus eosdem glorificet?
Novicius: Talia audire cibus michi est. Monachus:
Que dicturus sum, multorum didici fida re-
In Lombardia quadam XXVII. latione.
domo ordinis nostri, que Caretum dicitur, ante Rō.
paucos annos monachus quidam extitit no-
mine Bertramus. Iste tam ferventi motu
caritatis dominam nostram sanctam Dei genitricem
amabat, ut non sine magno cordis crucia-
tu audire posset, si forte dubitative quis
diceret vel legeret de corporali eius assumptione.
Cum iam fecisset in ordine quindecim annos,
adhuc iuvenis etate, in vigilia assumpti-
onis eiusdem gloriose virginis, rogavit ab-
batem ut sibi liceret ire ad vicinam grangiam,
dicens se non posse audire neque sermones
Ieronimi in choro, neque sermonem in capitulo,
timens quod predictum est. Erat enim grangiarius.
Abbas scandalum eius turbare timens, annuit
eius petitioni. Cumque venisset ad grangiam,
angelus Domini mirabiliter quodam in visu rapuit.

& ad spacium unius diete · iuxta paruam quandam
ecclesiam · uicinam satis castro fratris sui car
nalis · uiri nobilis deponens · disparuit. Ille
uero cui insederat & seruus iuxta grangiam
dimissi sunt. Erat autem fluuius qui sine na
ue transuadari non potuit inter castrum & ca
pellam. Qui cum sederet admirans ubi nam
esset · uel qualiter ad illum locum deuenisset ·
Juuenis quidam splendidus de ecclesia exiuit ·
& quia domina nostra ipsi oratum ingredi ecclesiam
mandaret uoce clara nunciauit. Ingressus
ecclesiam · uidit sanctam dei genitricem in corpore
glorificato in sede miri decoris residentem ·
Sedebant circa illam diuisi ordines sanctorum ·
patriarche uidelicet · prophete · apostoli · martyres ·
confessores · uirgines · uidue · coniugati · Erat
autem hora nona. Quem uirgo beatissima
salutans familiariter ait. Bertrame · me
liores sermonibus iheronimi hic audies
sermones. Dicta nona a circumsedentibus ·
pintualia dicte sunt & hore reliquae · uespere
uidelicet · completorium · matutine · laudes · pri
ma · tertia · sexta. Eratque psalmorum · siue
reliquorum cantuum melodia tam suauissima ·
& uocum tanta concordia · ut sermo nullus
exprimere posset. Deinde uultum iocun
dissimum ei exhibens · uoce hylari ac dul
ci sic ait. Bene scio bertrame quare nunc
egressus sis de claustro tuo. Noueris pro certo ·
me in utraque substantia id est corpore & anima
glorificatam · & die quadragesimo a mor
tuis suscitatam. Nouicius. His uerbis concor
dat uisio domine elyzabeth de sconauia in qua
legitur sub eisdem uerbis dominam nostram ei resur
rectionem suam reuelasse. Monachus. Tanto am
plius fides adhibenda est huic uisioni. Mox

ut beata uirgo uerba predicta protulit · conuentus ille
celestis disparuit · & monachus in loco se sue
sessionis solum inuenit. Nutu diuino ger
manus eius de quo superdictum est adueniens · cum
solum ubi ibidem repperisset · & quid ibi solus se
deret · uel unde ueniret · ad interrogasset · omnia
que circa se gesta sunt ne laicum scandaliza
ret per ordinem recitauit. Tunc ille. Exspec
tate hic frater domne equum uobis adducam. Mi
rares · festinante illo ad castrum · an
gelus domini monachum in mo— mento · in
loco de quo tulerat illum reposuit. Reuersus
miles cum non inuenisset quem dimiserat ·
apostatam siue eiectum illum estimans · ad
monasterium cursitauit · ad quem dicto completori
o ueniens · abbatem uocauit · & ubi nam frater
suus esset requisiuit. Cui cum abbas signa
ret ut exspectaret usque mane · & ille cur
baret respondet · scio quod eiecistis eum minan
terque monasterio · rupto silentio respon
dit abbas. Per licentiam meam ad primam
grangiam equitauit · non dubito quin ibi sit.
Ierunt simul & in capella conuersorum orantem
inuenerunt · & cognouerunt ex testimonio
illorum · quia eadem hora qua miles eum iuxta
castrum reliquerat · eandem grangiam intrauit. Nouicius.
In hiis que dicta sunt parem huic iudico miri
duobus antiquis prophetis ezechieli scilicet & a
bacuc · ex quibus unus mirabiliter uidit que age
bantur in ierusalem · alter uero de iudea · subito trans
latus est in babylonem. Monachus. Aliquid amplius
in isto considero. Magis miraculosum ui
detur corpus glorificatum siue celestes ordines
oculis corporeis posse uidere · quam in spiritu
alem uisionem se ezechiel uidisse testatur.
Nouicius. Consentio. Monachus. Maiorem iudico

visionem que sequitur. Die quadam angelus
domini ex parte abbatis signum ei fecit ut ad
portam veniret. Secutus est ille precedentem, et
cum ad portam non invenisset abbatem, eodem signo
angelus eum traxit in campum. Qui cum miraretur
et quo nam esset iturus, et ille signis ex parte ab
batis sequi iussus esset in porticum, venerunt
ad quosdam montes sublimes. Quibus transcensis,
locum ingressi sunt amenissimum, arboribus et diu
ersi generis floribus nimis deliciosum. Erat
enim paradysus terrestris. Inter cetera que videbat
vidit duos senes splendidos, Enoch videlicet
et Heliam, conspexit et agnovit. Tenebant
quoque in manibus librum maximum litteris aureis
scriptum, uno tantum folio vacuo. Et dixit ei
angelus domini: Iste est liber predestinationis, conti
nens omnia nomina electorum qui ab initio mun
di usque ad diem hanc nati sunt. Cum autem folium quod
vacuum cernis perfectum fuerit, mundus consum
mabitur. Ostendit ei nomen suum. Quod cum
legisset, adiecit: Numquam delebitur nomen
tuum de libro hoc. Iste est liber de quo David
dicit in psalmo: Et in libro tuo omnes scribentur.
Et dominus in ewangelio: Gaudete et exultate,
quia nomina vestra scripta sunt in celo. Novicius:
Si in illo libro soli electi scribuntur, quid est
quod idem propheta de reprobis dicit: Deleantur de li
bro viventium? Monachus: Psalmista hic loquitur
secundum spem illorum qui de sua presumentes ius
titia putant se ibi esse scriptos. Quod autem nulli
reproborum in eo scribantur, mox ostendit cum
subiungit: Et cum iustis non scribantur. Novicius:
Placet quod dicis; sed rogo ut si aliquid adhuc
nosti de hoc beato viro dicere mihi non differas.
Monachus: Tempore quodam cum esset in oratione,
beatam genitricem dei ex opposito sibi supra

cespitem virentem stare conspexit. Et ecce fons
aurei coloris ex regione eius cum impetu erumpens,
rivulum suum ad pedes eius dirigebat. Cuius
rivuli lapides erant preciosi, smaragdi videlicet,
carbunculi, topazii, saphiri, iacincti. Cumque
de visione miraretur, ait illi domina nostra: Nosti,
Bertramme, quid ista significent? Dicente illo:
non domina, respondit: Fons iste aurei coloris
ordo Cisterciensis est, qui sicut aurum reliqua me
talla, ita ceteros ordines tam dignitate quam sancti
tate precellit in ecclesia. Illius iam ex magna parte
fluentibus amne iste specialis quidam prerogativa
dilectionis non cessat fluere ad me. Lapilli
preciosi quos vides in rivulo speciales amici mei
sunt in ordine, et in obsequio meo plus ceteris
ferventiores. Sicque disparuit visio ab oculis
eius. Omnia hec recitata sunt abbatibus tempore
capituli generalis. Multa alia vir iste beatus
vidit et egit digna relatu, que tamen non sunt re
citata. Novicius: Miror si aliquis vir tam sanctus
habuit in ordine temptationes. Monachus:
In principio conversionis sue ut audivi de
cibis regularibus plurimum temptabatur, sicut
vir nobilis et delicatus. Hoc cum dixisset ab
bati, intelligens ille ex munditia conscientie eius
spiritum sanctum esse in eo, respondit: Roga dominum quia
et non negabit tibi. Oravit ille et exauditus est.
Ab illo tempore in tantum delectabatur in cibis re
gularibus, ut de licentia maioris abstinen
tie abbati foret importunus. Novicius: Beati sunt
claustrales quos ad tantam familiaritatem dei
genitrix admittit. Monachus: Non solum
claustrales, ymmo et personas seculares se di
ligentes mater pulchre dilectionis diligit
et honorat, ex quibus occurrit beate memo
rie Walterus de Birbech, cuius superius in distinctionis

locis memini · que non solum inferioris ordinis
homines sed et reges et principes · nobilesque
venerabantur · Audientes beneficia a matre
domini illi concessa. Novicius. Cuius fuit professio
nis vir iste ex superioribus novi sed quis fuit
vel qualem duxerit vitam, cum conversionem sive
conversus in ordine scire desidero · Monachus.
Quicquid de illius actibus memoria dignum no
vi fidati pandam relatione · XXXVIII ·

ta domini wal
n de birbech

Igitur walterus de birbech villa oriundus ex
titit vir dives ac potens et nobilis valde et
consanguineus henrici ducis louanie · Qui
cum esset miles secularis · adhuc etate florens
dedit se in ea strenuus satis atque notatus
dominam nostram sanctam dei genitricem semperque vir
ginem mariam · ab ipsa pueritia cepit invo
care · et ex intimo cordis affectu diligere ·
atque ieiuniis · elemosinis · et missarum ce
lebrationibus honorare · Licet enim cor
pore deditus esset ut dictum est tornamentis ·
corde tamen totus erat in obsequio beate virgi
nis · Tempore quodam cum properaret ad quoddam
tornamentum · milites suos in comitatu ve
nissetque ad ecclesiam quandam · illos ut mis
sam audire vellent hortabatur · Quod cum re
cusarent moram tantam sed periculosam esse preten
dentes · illis recedentibus ipse mansit · mis
sam de sancta maria sibi cantari fecit et optu
lit · sicque socios insecutus est · Cum cum aliquibus de
tornamento occurrerent · et hoc ex responsio
ne illorum cognovisset · subiunxit · Estne
adhuc inceptum ? Dicentibus illis e
tiam · respondit · Quis fortius ibi facit ?
Dominus walterus inquiunt de birbech · ipse
in ore omnium est · omnibus prefertur · et ab omnibus
laudatur · Aliis sibi occurrentibus et similia di

centibus · stupens ammirabatur quid nam hoc porten
deret · Actum est in effabili pietate beate vir
ginis · ut militem devotum in obsequio suo
tardantem · interim in tornamento honoraret ·
eiusque absentiam mirabili quadam virtute sup
pleret · Veniens tamen ad locum armavit se et
intravit · sed nichil magnum ibi egit · Ludo
non expleto · quidam ex militibus hospitium eius
intraverunt · et ut secum mitius agere dignare
tur deprecabantur · Quibus cum diceret que esset causa
petitionis sue · responderunt · Hodie cepistis
nos · et rogamus ut bene nos tractetis · Walte
ro negante ac dicente · ego vos non cepi · Re
sponderunt · In rei veritate nos hodie dex
tras vobis dedimus · nos signa vestra militaria
ibi vidimus · nos vocem vestram ibi audivimus ·
Et cognovit statim hoc actum fuisse gratia
beate virginis · quam honoraverat in missa ·
Novicius · Cum sit mortale peccatum ire et ex
ercere tornamenta · quomodo beate virgini pla
cere potuerunt oratio et oblatio walteri ·
Monachus · Duo ibi committuntur peccata mortalia ·
superbia scilicet et inobedientia · Superbia quia
fit intuitu laudis humane · inobedien
tia quia fit contra prohibitionem ecclesie · Unde in
tornamentis occisi · extra cimiteria fidelium
sepeliuntur · Cum autem obsequium predicte
misse waltero potuisset esse meritorium
vite eterne · si factum fuisset in caritate · nec
transiit in mercedem temporalem · Opera enim
bona · id est de genere bonorum temporaliter
remunerantur · Hoc etiam per illa ut quidam
ex scriptis probant habilem se reddit ad
gratiam suscipiendam · Hoc verum esse sequens
probat exemplum · Cum alio quodam tempore
nundinas illas execrabiles quereret,

& inter multos stans missam audiret. sacerdos
in canone calicem leuauit. crucem auream
sub eius pede conspexit. Cui annexa fuit car
tula. hec continens uerba. Crucem hanc de
fer ex parte mea marie scilicet matris christi amico
meo waltero militi de birbech. Quam cum
sacerdos legisset. post completionem misse pul
pitum ascendit & clamauit. Estne aliquis
hic miles qui uocetur walterus de birbech.
Respondentibus quibusdam. ecce iste est. sacer
dos eum seorsum duxit. crucem porrexit. &
unde illam inuenit. uel quis miserit. intimauit.
Quam ille suscipiens. in hemenrode conuentus
eam abbati resignauit. Postea comitis
sa hollandie missis honestis nunciis. eandem
crucem sibi dari petiuit. & tali modo optinu
it. Cumque conuentus nunciis responderet
non posse eam dare nisi sit uoluntas fratris
walteri. sperantes quod non annueret. requisitus
de hoc respondit. Ego michi nil proprietatis ha
beo. penes abbatem est. Sicque dolentes illam
miserunt. Cuius auri tanti fulgoris est. ut
omne aurum in eius comparatione pallescat.
Quam comitissa inter reliquias suas reposu
it. ea uti non audens. Considerans walterus
adhuc in seculo positus. tanta circa se beate ge
nitricis beneficia. in tantum in illius amore
accensus est. ut in quadam paupere ecclesia. in eius
honore dedicata. consilio sacerdotis. fune
collo suo iniecto. seruum glebe se illi super
altare offerret. soluens singulis annis
censum de capite suo. qualem serui ori
ginarii soluere consueuerunt. Et quia propter
honorem regine celestis se tam ualde hu
miliauit. ipsa suum dilectum etiam glorificauit.
Solitus erat in uigiliis omnium sollempnita

tum beate uirginis ieiunare in pane & aqua.
& sepe etiam in sextis feriis ob reuerentiam
sabbati. Die quadam seruus ieiunanti uas
paruulum fictile cum aqua optulit. quam in eius
manibus diuina uirtus in uinum optimum conuer
tit. Qui cum gustasset aquam uinum factam. seruum
secrete uocauit & arguit. dicens sibi uinum
pro aqua ministrasti. Quod cum ille negasset.
asserens se hausisse aquam de situla. uas re
cepit & effudit. sicque aqua purissima impleta
ut securius esset pregustauit. & optulit. De quo
dum gustasset. sicut prius uinum inuenit. et
mox seruo uocato. sic ait. Ut quid michi illu
dis in seculo. uinum pro aqua mihi offerendo.
Ad quod uerbum stupens seruus. cum iuramentis
maximis negauit. Tunc primum intelligens
ex multa misericordia dei genitricis hoc miraculum cir
ca se gestum. eundem seruum adiurauit. ne
ulli umquam alicui hominum quamdiu uiueret mani
festaret. Ex quo colligitur quod non cupidus erat in
anis glorie. Seruus uero tanti particeps miraculi.
frater Arnoldus qui cum eo uenit ad ordinem.
uir sanctus et multum ordinatus. & in monte stro
berg sepultus. Antequam moreretur idem mira
culum ad dei gloriam publicauit. timens de
thesauro occultato post mortem reddere rationem.
Audiens sepedictus walterus ordinem cysterci
ensem. beate uirgini dedicatum. omnia
que sunt huius mundi. diuitias uidelicet. hono
res. & amicos. ob illius amorem reliquit. &
in claustro quod alio nomine hemenrode dicitur.
cuius fama tunc temporis sicut & hodie clarissi
ma fuit. habitum regularem suscepit. In
quo cenobio quam humiliter sit conuersatus.
quam feruens fuit & obediens. & in obsequio
beate uirginis deuotus. testes sunt omnes mo

nachi eiusdem monasterii. Psalterium vero, ymnos, cantica et alias de domina nostra orationes plurimas in probatione didicerat, que omnia studiosissime frequentavit. Misse cotidiane domine nostre semper interesse voluit, quicquid pene loquebatur edificatorium fuit. Quia non solum verbis et aspectu, verum etiam odore fame eius multi edificabantur, magister hospitum creatus est. Tempore quodam ductus est ad monasterium spe curationis quidam obsessus, et in hospitio receptus. Erat enim rusticus dives satis et notus. Qui cum nullo remedio posset sanari, non reliquiis sanctorum, non orationibus monachorum, sepedictus Walterus auctoritate officii frequenter eum visitans, orationes et rithmos quos habebat de domina nostra conscriptos, super caput hominis legit, sacras picturas ostendit, per que omnia demonem ut exiret adiuravit. Die quadam cum psalterium super obsessi caput posuisset, obsidens clamans et furens in tantum hominem a quo exire cogebatur turbavit et allisit, ut cadens in terram mortuus diceretur. Post horam ad se reversus surrexit, a diabolo se liberatum clamitans. Conversus vero qui curationi huic interfuit et rusticum furentem servavit, ista michi recitavit. Vadens ille sanus in domum suam, post aliquantulum temporis rediit, gratias agens beate virgini eiusque servo suo curatori, hoc verbum audiente conventu adiciens: Si nichil esset amplius reliquiarum in monasterio isto preter hunc sanctum virum, cuius meritis curatus sum, toti loco sufficere deberet. Novicius: Magna sunt que dicis. Monachus: Non solum demones, sed et bruta animalia viri sanctitati obediebant. Erat monasterio poledrus pulcherrimus et tanti valoris, ut tam episcopus Leodiensis quam dux Lotharingie quadraginta ut puto marcas argenti offerret pro illo. Species enim optimi dextrarii in eodem erat poledro. Timens conventus altiorem offendere, si eum venderet, per dominum Walterum duobus adhibitis conversis, eundem equum comiti Hollandie gratis transmisit. Venientibus eis in quendam saltum, poledrus equaritiam id est gregem equarum delonge pascere conspexit, qui statim hynniens atque lasciviens ex ducentium manibus se excussit, et cursu velocissimo ad equaritiam properavit. Quem cum conversi insequerentur, fugiente equaritia magis poledrus ab eis elongabatur. Quibus frustrato labore reversis, ait Walterus: Per dominum, equus iste perditus est, nisi sancta Maria nobis redonet. Vix ad duo miliaria processerant, et ecce poledrus velociter recurrens, qui nondum satis domitus fuit, velut ovis mansueta ductorum suorum manibus colla subiecit. Quia notus erat nobilibus terre, et ab eis tum propter sanguinis nobilitatem, tum propter vite sanctitatem venerabatur, sepe pro monasterii necessitatibus contra voluntatem suam emittebatur. Tempore quodam descendentibus cum nave domus que vinum portabat, cum Selandiam venissent, orta tempestas maxima omnes terruit et navem inclinavit. Accessit periculum periculo. Predones ad eos remigantes, navem depredari conati sunt. Et ecce iusto iudicio dei duo vasa vi ventorum eiecta naviculam subverterunt, ipsosque predones in profundum dimiserunt. Acta sunt hec in vigilia sancti Nicholai post mediam noctem. Singuli vite sue timentes deo supplica

bauit. Ipse uero uir beatus de gurgustio nauis
egrediens, seruo suo seorsum ducto confes
sionem fecit et intrauit. Deinde ymaginem
sancte dei genitricis eburnea quam semper penes
se habebat coram se posita, ancillam se
prostrauit et orauit, atque in illa oratione
leuiter obdormiuit. Statimque uisum est ei
quod dominum arnoldum in claustro uirum senem et p
biterum tempore psalmodie cytharizare
audiret, sicque ex ipsa dulcedine uocis ex
pergefactus est. Erat enim tempus matutinarum. In
telligens prantinus quod uir iustus eadem hora pro
ipsis oraret, letus exiuit omnesque consolans
his uerbis ait: Nolite timere. Nullum nobis
periculum nocere poterit. Dominum arnoldum de
sancto seuerino monachum nostrum audiui
cytharizantem. Mox uirtute diuina et
meritis beate uirginis quam inuocauerat et ita
dicti arnoldi tempestas sedata est. Hec
cum relata fuissent domno hermanno priori,
nunc abbati loci sancte marie, statim dominum ar
noldum horum prorsus nescium uocauit, et
quid in nocte sancti nicholai infra matutinas
cogitauerit uel quid ibi egit interrogauit. Cui
ille respondit: Credite mihi, ego cytharizaui
ibi. Quali modo inquit? Et ille: Quando non
possum habere deuotionem sub cuculla digi
tos ad similitudinem cytharizantis moue
o et cordas corde tango, sicque meipsum tempo
re ad deuotionem excito. Et miratus est prior
nimis audiens hec. Quia uir litteratus
est, puto exemplo helysei hoc eum facere,
in quo ad uocem psalterii excitatus est spiritus pro
phetie. Ut enim taceam de fratribus tan
te fuit compassionis circa pauperes, ut in una
diyectus petentes preuenit, ex nimis

sed ad expensas datis illis porrigens. Cum
die quadam scolaris nudipes illi occurreret,
et frigus esset, stare eum fecit et descendit,
calceosque extractos illi tribuit et nouos quos
in sacco habebat reinduit, equum ascendit
et abiit. Hec me presente facta sunt. Discor
dantes concordabat, inobedientes exorabat,
iracundos et impatientes ad cor sepius reuo
cauit, temptatos exemplis plurimis quos semper
ad manum habebat alleuiauit. Hinc est
quod tempore quodam cum de quodam uerbo confratrem cum
illo in partem metraxit et ait: Et ego mag
nas carnis mee patior temptationes.
Ut aliis posset mederi, proprias infirmitates
illis non erubuit confiteri. Requisitus die quadam
a predicto priore, sicut ipse mihi retulit, quid in mensa
cogitaret eo quod non intelliget lectionem,
respondit: Ego habeo ibi lectionem meam.
Quando manducare incipio qualiter per
me dei filius sit ab angelo nunciatus et in
utero uirginis de spiritu sancto conceptus mente
retracto, sicque primum bolum intro. Deinde
cogito quomodo angelis concinentibus sit natus
et pannis uilibus inuolutus in presepio re
clinatus, et ecce plectrum est bolum secundum. In
hunc modum tam sancte incarnationem, aduen
tum magorum, oblationem eius in templo, bap
tismum et ieiunium, passionem et resurrec
tionem, ascensionem et sancti spiritus aduentum,
extremumque iudicium. Talis est lectio mea
cotidiana, cuius finis finis est prandii. Quod
in tali libro comedens legerit, testabantur
lacrime quas in mensa fudit. Plus enim
delectabatur in sanctis meditationibus quam in
genuflexionibus, per quas spiritus contempla
tis impediri. Non solo multas ut dixi in oratione

venias petiuit, sed stans vel super genua ia-
cens, erecto vultu celos respicere consueuit.
Ante quartum diem quam deus eum vocaret de hoc mundo,
cuidam monacho mirifica quedam visio reve-
lata est de illo. Existente eo Wilre, que domus est
ordinis cysterciensis, cum abbate suo domino
Eustachio, cum dies esset dominica, totum conventum
idem abbas post cenam conuocari fecit. Quod
cum factum fuisset, et ipse diceret: Sunt ne
fratres nostri hic omnes? responsum est ei: Omnes
domine, exceptis duobus iuuenibus, qui de Frisia
hospites huc missi sunt, qui studiosi sunt
valde circa silentium, maxime diebus quibus
communicant. Sed cito vero ex parte eius vocati
cum venissent, et eis abbas moram impe-
raret, humiliter se excusantes consederunt.
Sequenti die conuentus a labore rediens, et
circa portam stans primo signo none, secundum ex-
spectaret. Senior ex eis cum stans super fos-
sorium suum se reclinaret, et nonam de domina
nostra diceret, sic stando leniter obdormiuit.
Et ecce ipsam dei genitricem duarum ordinum
personis stipatam, in mira claritate iuxta se
et portam transire conspexit. A qua cum minime
quasi ignotus respiceretur, neque vocaretur, tristis
ait intra se: Heu mihi misero, quare me non
vocat? Que cum paululum processisset, mi-
sericordia vero monachum familiarem sibi adhe-
rentem remisit dicens: Voca monachum illum.
Quem cum reuersus vocaret et diceret: Veni,
domina nostra vocat te, pre gaudio expergefactus est.
Intrans et dominum Walterum considerans di-
cebat intra se: Similis est monachus iste
monacho per quem hodie domina nostra in sompnis
vocauit me, nisi quod cuculla illius grisea, huius
autem alba est. Et recitauit visionem socio

suo. Sequenti die cum dominus abbas et Wal-
terus essent recessuri, et ab eis predicti iuue-
nes ad portam vocati, Walterusque in sua gri-
sea cuculla staret, alba que sibi fuerat acco-
modata deposita, ait monachus socio:
Revera iste est monachus qui vocauit me; ves-
tem cognosco, de persona non dubito. Post
dies paucos idem Walterus cepit infirma-
ri, qui fide et caritate plenus, confessus atque
contritus, beata dei genitrice se vocante,
de tenebris transiuit ad lucem, de fide ad
speciem, de labore ad requiem, de merito
ad premium, de mundo ad patriam. Ad quem
nos perducat ipse dei filius dominus noster Iesus Christus
ex Maria virgine natus, qui est via in exem-
plo, veritas in promisso, vita in premio. Amen.
Monachus vero Vilariensis et ipse vocatus
sicut ei fuerat postensum, paucis diebus
interpositis, migrauit ad dominum. Hec mihi
relata sunt a predicto abbate Eustachio. Ut
autem ostenderet dominus quantum apud ipsum esset me-
ritum matris sue dilecte, signis post mortem
virum glorificauit. Eodem tempore Wennemarus
de Aldendorp miles diues et honestus,
lecto totus paralitice decubuit. Audiens ho-
minem dei uiuentes dilectum ad dominum mi-
grasse, mox nuncium ad claustrum misit,
per quem sibi defuncti cothurnos transmitti sup-
plicauit. Missi sunt ei noui, et mox re-
missi, eo quod intellexisset eos domini Walteri
non fuisse. Mox per eundem nuncium boni vi-
ri dei satis veteres mittuntur. Quos infirmus cum
fide ac deuotione suscipiens, statim ut
manus premortuas imposuit, beneficium exce-
sensit. Simile actum est in pedibus. Ab il-
la enim hora cepit manus leuare et pedes

exigere, et totius corporis vires sensim tamen recipere. Caudem vero calciamenta ob amorem beate virginis et concessum sibi per illa beneficium in tantum venerabatur, ut in castro suo capellam edificaret, atque eosdem coturnos eius altario ligneo abbate nostro presente includeret. Alius quidam miles preciosum habens apostema in pectore, audiens per predictos calceos tanta in Winemaro virtute factam, unum sibi transmitti petivit, per quem mox ut ulceris locum tetigit, plene convaluit. Novicius: Satis iam fateor probatum, quod beata Maria diligentes se diligat et honoret. Monachus: Non solum suos dilectores ac dilectos ad vitam diligit, etiam, ymmo frequenter illos etiam ad honores provehit temporales. xxxix.

Post mortem abbatis nostri Gevardi huius predecessoris qui hodie abbatizat, fuit apud nos sacerdos quidam etatis decrepite Sifridus nomine, spiritum aliquando ut nobis videbatur habens prophetie. Hic multis diebus ante celebrationem electionis, cuidam secreti predixerat, quod dominus Henricus tunc prior abbas esset futurus, et in ecclesia Treverensi in abbatem consecrandus. Requisitus unde hoc sciret, respondit: Dominam nostram vidi ante presbiterium eiusdem ecclesie, videlicet beati Petri, virgam ei porrigere pastoralem. Modum tamen visionis nemini dicere voluit. Quid plura? Tam concorditer in abbatem electus est, ut visitator miraretur, dicens tam unanimem electionem non posse esse nisi a Deo. Et quia tunc temporis ordines Colonie fieri non poterant propter captivitatem episcopi Brunonis, licentiatum est ei, ab omnibus ordinationem suam recipere ab archiepiscopo Treverensi Iohanne. Divulgatum nobis fuerat, quod ordines sollempnes celebraturus esset, propter confluentiam. Sicut et fecit. Assumptis secum electus noster quibusdam monachis qui erant ordinandi, profectus est illuc. Et dixi ego in corde meo: Bonus iste homo ab aliquo spiritu erroris in parte deceptus est. Et quia ea que divinitus ordinata sunt mutari non possunt, cum dominus archiepiscopus clericos ordinasset, et valde fatigatus esset, ait abbati: Domine abbas, multum sum lassus; in die palmarum veniatis ad me Treveri, et libenter ibi vos consecrabo. Quod et fecit. Vehementer sum valde miratus, nichil deinceps dubitans de veritate visionis. Novicius: Quid si male se habuerint in prelaturis? Monachus: Sicut ab ea misericorditer exaltantur, ita dictante ei iusticia non iniuste humiliantur, et hoc forte ad bonum suum. Novicius: De hoc mihi dicas exemplum. Monachus: Exemplum non longe quaeram. xl.

Mortuo predicto Brunone, et post occisionem Philippi, Ottone in regno iam confirmato, de successore in ecclesia Coloniensi satis tractabatur. Hermannus decanus Bunnensis, qui vir est ut nostis valde litteratus, cum dominam eiusque genitricem, sicut ipse mihi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quatinus tante ecclesie dignum preficeret, nocte in visu eadem virgo beata ei apparens, et librum aureis litteris scriptum porrigens, ait: Defer librum istum episcopo. Nichil aliud in libro continebatur, nisi angelica salutatio, id est Ave Maria gratia plena. Per librum enim intellexit episcopatum. Quem cum ferre vellet Iohanni episcopo Cameracensi, eo quod tam rex quam ipse illi faverent.

probitatem illius cognoscentes, revocavit eum
beata virgo dicens. Nos Iohi. scilicet Theoderico
sanctorum apostolorum preposito deferas illum. Quod si in
episcopatu non se bene habuit, sicut per me illud
adeptus est, ita per me illo privabitur. Semper
in eius obsequio idem Theodericus devotus fu
erat, et sicut mihi notum est cotidie misse eius
cotidiane vult interesse, nummum offerens sin
gulis diebus. Tempore electionis cum rex pro
episcopo Cameracensi intercederet, eique ab electo
ribus responderetur, quod ydioma terre ignoraret,
cessavit, hoc ipsum predixerat prefatus Hermannus.
Tunc electores personis iiii vota sua con
miserunt, a quibus Theodericus in antistitem electus
est. Qui post dies paucos a malis consiliariis
in tantum depravatus est, ut modicam haberet
differentiam inter personas laicas et ecclesiasticas,
inter rusticos et monachos, eque ab hiis
ut ab aliis thelonea recipiens, indebitis
exactionibus utrosque gravans. Hiis aliisque
eius actibus malis dei genitrix irritata e
git sicut ex superiori visione colligitur, ut in
digne satis a Maguntino deponeretur episcopo,
emulo eius per electionem substituto. Novicius.
Quod durus fuit ordini nostro in episcopatu sa
tis intellexi. Monachus. Ideo merito ab illa
deiectus, que ordinis est advocata. Tan
ta illi cura est de ordine, ut etiam eos qui le
viter delinquunt illi, sine correptione non transe
at. Verbi gratia. xli.
Colonie scolaris est pene quatuordecim
annorum cuiusdam civis filius, et ecclesie sancte
Marie in capitolio canonicus. Iste nimirum
ordinem nostrum diligebat. Hoc anno cum na
ves ordinis per Selandiam timore piratarum
transire non auderent, rumor venit Colonie
quod omnes essent depredate. Ita dixit quidam.
Iuste actum est cum eis, monachi avari sunt
mercatores sunt. deus illorum avaritiam sustinere
non potest. Huiusmodi verbis predictus puer
in tantum motus est, ut odio adversus ordinem
concepto religioni detraheret, nec equo oculo
monachum sive conversum respicere posset.
Nocte quadam in sopitus ante ymaginem dei ge
nitricis se stare videbatur. Que cum illa se
verius intueretur, et puer tremeret, faciem
ab eo avertit sic dicens. Male puer, op
timis amicis meis quos habeo in toto mun
do maledicis et detrahis. Quo verbo ille
bene intelligens, et ex timore evigilans,
amorem extinctum gratia beate virginis in eius
corde reaccendit. Quod autem virgo piissi
ma spernentes se quandoque puniat et hu
miliet, exemplis duobus tibi ostendam.
Aliam me memini tibi dixisse supra de una
soribus possessionum loci sancte Marie quos
humiliavit et adhuc humiliare non desinit.
Anno preterito duo milites Ger xlii.
mani, ministeriales palatini co
mitis Rheni, ex quibus unus Sibodo, alter
Baldemarus vocabatur, multis secum assumptis
armata manu venerunt in villa Cusele,
forum rerum venalium in odium Wal-
comitis de Lutzellenburg, spoliantes et
multa pecora aliaque diversi generis spolia
secum deducentes. Erat enim in eadem die
triplex sollempnitas, dies videlicet dominice
Nativitas sancte dei genitricis, et dedicatio
ecclesie eiusdem ville. Nocte precedenti cui
dam militi ex comitibus Sybodonis visio
talis ostensa est. Beatam virginem Christi pedibus
videre provolutam, et voce clara dicentem.

Conqueritur dne filii de sibodone et compli
cibus eius q dedicatione ecclie mee tbauerunt.
hominesq ad uilla confluentes spoliauerunt
nullu tue diei neq mee natiuitatis hono
rem deferentes. Ad eum eadem die futurum
sciebat iam pfecto reputabat. Miles
de uisione tremefcs cum sibodoni ea re
citasset et ille puipendes recitata ipm
sopniasse diceret. renitente ut se seqret co
egit. Domini n uirtutum q de caldea adduxit
nabuchodonosor. pque uideor supbia
humiliauit. Wal ramu iuniore pque
matris iniuriam uindicaret aduocauit.
Nam die eodem circa nona inopinate cu
armatis militib cussele intrauit. Iudi
cio enim anno illuc n uenerat. Hy qui
bona sua pdidant. qrimonia de sibodo
ne facientes. cu wal ramus quosisset ut
n eet introgasset. respondunt. Dne. ad
quor miliaria. i tali loco secure qescit.
Tu ille furore suu dissimulas ait. Hodie
festu sce marie e. bellari nob no licet. Ius
sit tam dextrarijs dari pabulum. ut mo
dicu quiescentes fortiores ad conflictum
redderent. Ad solis occasum cu omnib suis
equis ascensis insecuti sunt hostes. et nocte
sup securos irruens. alios cepit alios oc
cidit ita ut nec aliqs euaserit. pter militem q
pdictam uidit uisionem. hys ita gestis
dicebat mulier qdam walrerano. Dne
ecce capita pdonu istoz qescunt i tali
loco. Recesserant enim modicu a uilla. i
curti qndam illic dormientes. Mox illuc
omes diuertentes. cum sepes et porta cur
tis inciderent. signuq militare wal
rami clamarent. et hoc intimaretur
sibodoni ille territus cum fugere uellet fu
gere n potuit. neq pede mouere de loco.
Cui cu baldemar diceret. surge fr fugia
mus respondit ille. Tu fugias fr. ego eni
surgere n ualeo. qr sup genua mea q̄si
massa plumbi sentio. Ad qd ille. Nec ego
fugiam. tecu uolens mane. Sicq ambo
capti sunt et occisi. soluentes pena sacrilegij
i dei genitricem commissi. Novici Satis ma
nifesta fuit uindicta hec. concordans uisio
ni et pene fre i wilhelmu de helpisten.
sicut dictum e sup capitulo. vij. Monach
Non solum matris iniuria xpc uindicat i
opib; malis s etiam uerbis contumeliosis.
Legitur i libro miraculoz clareuall. xliii
de duob; lusorib; terribile qd. Cu uni
male succederet. fortune altius inuidens.
ut furori suo satis faceret. i dm euomere
cepit uba contumeliosa. Que socius eodem
maligno spu afflatus compescens ait. Si
le. tu enim nescis maledice. Statimq dm
nimu blasphemans. cu i matrem ei iniu
ria erumperet. uox desup audita e. Mea
iniuria quocumq m sustinuj. matris aut
mee contumelias nequaqm potero tole
rare. Moxq sup ipam tablam uolue
in sibili inuisibiliter pcussus. spumas ex
spirauit. Et qd dicam de ubis contume
liosis cum etiam stultiloqa sine felle mali
cie contra sce di genitricis ymaginem plata.
nouim in psens acriter satis punita.
In capella castri ueldenze qdam xliiii.
nec ymago e beate uginis. i sinu tenens
filiu. n quide p op bene formata. sed
multa uirtute dotata. Matrona qda
eidem castri qd situm e i dyocesi treuc

uenisset, die quadam in capella stans ipsamque y-
conam respiciens et sculptorem indignans ait:
Vt quid hic stat uetus hec rumbula? Beata
uirgo maria mater misericordie feminam stultiloquam,
non ut arbitror apud filium accusans, sed penam
pro culpa sustinere, altius eandem matronam perdiciens
ait: Quia domina illa nomine eam designans uo-
cauit me ueterem rumbulam, semper misera erit
quamdiu uiuet. Post paucos dies ab omnibus suis
bonis mobilibus et inmobilibus a filio ipso eiec-
ta, miserabiliter satis usque hodie mendicat,
penam luens stultiloquii. Ecce sic beata uir-
go diligentes se diligit et honorat, et con-
temptores se punit et humiliat. No(vicius).
Si facientes ymagines contemptentes in tantam
meruerunt penam, puto quod uenerantes illam
magnam mereantur gratiam. Monachus.
In hoc in sequentibus plenius agnosces. XLV.
In predicto castro matrona quedam habitat
honesta ac deuota nomine Iutta. Hec
est illa cui beata uirgo uerba proterua in suam
yconam prolata conquesta est. Ex merito sum-
mo cum honore eandem ymaginem uenerata,
salutationes, orationes, multasque uenias
coram illa faciens. Tempore quodam cum filiam
paruulam in uillam proximam nutriendam tradi-
disset, et infantula iam tenera in area lu-
deret, lupus ludentem quibusdam aspicientibus
illam per gulam rapuit, raptamque in dorsum
suum mittens siluas uicinas petiuit.
Quem cum aliqui cum clamore insecuti sine re-
cuperatione puellule tristes sunt reuersi. Ex quibus
unus in castrum cucurrit, et matri in mensa
sedenti raptum filie nuncians ait: Domina,
lupus comedit filiam uestram. Cui illa turba-
ta nimis respondit: Certe lupus non come-

det filiam meam. Moxque mensa amota sur-
rexit, et in multa cordis amaritudine ca-
pellam intrans ymaginem Saluatoris de
sinu matris euulsit, stansque contra illam cum
multis lacrimis in hec uerba prorupit: Domina,
nunquam rehabebitis puerum uestrum, nisi mihi
incolumem restituatis puerum meum. Mira
humilitas regine celi. Quasi timeret ca-
rere filio suo si mulier non rehaberet filiam,
lupo protinus imperauit, et ille puellam dimi-
sit. In secuti plures de uilla lupi uestigia,
cum puelle reliquias ad tumulandum quere-
rent, iuxta quoddam fruteclum illam deam-
bulantem reperierunt. Cui cum diceret unus
ueni bona filia, respondit illa: Nunmarc
momordit me. Vestigia enim dentium
lupi in gutture eius ante superficietenus incisa
apparuerunt, in testimonium tanti miraculi
ad hoc reseruata. Tunc filiam ad matrem du-
centes, mox ut illam sanam uidit, effecta le-
tissima cum gratiarum actione ad ymaginem
sacram cucurrit, et puerum sinu eius resti-
tuens ait: Quia restituistis mihi filiam meam,
ecce restituo filium uestrum. Hec mihi relata sunt
a sepedicto Hermanno abbate loci sancte Marie,
qui puellam uidit, et a matre eius que
dicta sunt audiuit. Cum adhuc pri-
or esset in Hemmenrode et firmum haberet propo-
situm resignare prioratus officium, predicta
matrona ab abbate eius domino Eustachio quem
hospitio receperat, ut secum eum dimitteret,
petiuit et obtinuit. Quem cum ymaginem
dei genitricis duceret, ne officium suum resig-
naret ammonuit. Domino inquit non placet si
resignauerimus. Cum cum ille diceret unde
hoc nostis, respondit illa: Nemo mihi hoc

revelavit. Non domina ista digito ymaginem os-
tendens. Multa siquidem eidem devote fe-
mine per sacram illam ymaginem revelantur,
plurima per illam beneficia consequitur. Novicius.
Nescivi hactenus tantas esse consolationes
in ymaginibus sanctorum. Monachus. Multas sancti
illius et per suas ymagines virtutes ope-
rantur, maxime in illis locis ubi venerantur.
Sed numquid non recordaris iuvenis apostate
vir de Floreffia, qui per ymaginem beate virginis
consecutus est indulgentiam? Similiter et sanctimo-
nialis que ab eius ymagine alapa suscepta
periculosam evasit temptationem. Novicius.
Utriusque bene memini. Primi videlicet
miraculi in distinctione secunda capitulo xii.
et secundi in distinctione presenti capitulo xxxiii.
Et stupor invadit me cum in ligneis audio
vocem ad loquendum, manum ad feriendum,
corporis incurvationem, erectionem, sessio-
nem, et reliquos motus vitales. Magis hec
admiror quam loquelam asine contra Balaam.
Illa enim animam habebat motabilem, in
ligneis, lapidibus, sive metallis nullus
spiritus est. Monachus. Deus in spiritu et in omni crea-
tura est per essentiam et per potentiam, cui
nichil impossibile est, nichil mirabile, sive
quod ad honorem sanctorum suorum hec et huiusmodi
similia cotidie operatur. De imagine vero
beate virginis referam tibi quandam visionem
mirificam que ante hoc triennium facta est. xlvi.
In territorio Frisie iuxta civitatem Grunin-
gen cenobium quoddam sanctimonialium ordi-
nis nostri de novo constructum est, vocabulo
Yesse. Que dicturus sum a priore loci eiusdem
audivi, et circa idem tempus imaginem
ipsam vidi, et missam coram illa celebravi.

Est enim opere anglico decenter exsculpta,
effigiem representans beate virginis, filium
in gremio tenentis. Die quadam cum custos
candelam que ante illam ardebat, dicta missa
extinxisset, et duo carpentarii oratorium
propter opus suum intrantes, illam reaccensam
repperissent, dixerunt priori: Domine, vos monea-
tis custodem, ut cauta sit circa extinctionem
huius candele, oratorium periclitetur. Omnia enim
lignea sunt, altare, sed et candelabrum, parie-
tes. Vocata est illa et culpata, negavit et
extinxit. Carpentarii denuo ingressi, cum
predictam candelam rursum ardere viderent,
et mox hoc priori predixissent, iratus dure
satis invectus est in illam. Que certius effecta
ex verbis eius de extinctione, iussit ne de-
inceps extingueret illam, scire volens quid
hoc portenderet. Tota illa die et sequenti
nocte coram imagine predicta ardebat
candela, et in mane vix ad longitudinem
dimidii articuli manus fuit consumpta.
In festivitate beati Andree apostoli, cum
unus ex predictis carpentariis, vir simplex
ac devotus, tunc in eodem cenobio conversus,
ad missas staret, et sacerdos evangelium
inciperet, ymago salvatoris ipso vidente
de sinu matris in quo sedebat se erigens,
coronam de capite eius tulit, eamque suo ca-
piti imposuit. Dicto vero evangelio, cum
ventum fuisset ad illum locum symboli: Et
homo factus est, coronam matris capiti re-
stituit et resedit. Hec cum simplex ille
homo vidisset, et de novitate visionis
expavisset, ait intra se: Melius est ut taceam,
si dixeris non credetur tibi. Cumque in festo
sancti Nicholai eandem visionem eodem modo

q pus uidisti. diuinam timens offensam
incurrere si taceret. priori uisa per ordinem
recitauit. Et quia locum repositionis
corone exprimere non poterat. ut porelat
e. interrogat de hoc respondit. Quando
nominata fuit maria. Mox priori occurrit
quod in festo confessorum ecclesia credo in unum
dicere non consueuit. Vocansque socium suum
ait. Dixistis uos missam in conuentu in
die sancti nicholai. in pretium domum non fuiat.
Respondente illo etiam. subiunxit. Dix
istis credo in unum. Dixi inquit. Et prior.
Non recte fecistis. non enim apostolus fuit. Ad
quod uerbum ille respondit. Certe ego
sanctum nicholaum equalem habeo multis
apostolis. Sicque prior de uisione certifi
catus est. **Nouicius.** Misterium uisionis huius
nosse desidero. **Monachus.** Dyadema regum
uidetur hoc loco signare carnem uirginis
gloriosam. quam de semine traxit regio.
Christe non coronam maternam capiti proprio impo
suit. cum per sacramentum incarnationis car
nem de uirgine sumptam. sue diuinitati
uniuit. Vnde ad considerationem tanti
misterii spiritus sanctus nos inuitans. dicit in
canticis canticorum. Egredimini filie ie
rusalem et uidete regem salomonem. id est christum
uerum pacificum in dyademate. hoc est car
ne humana. quo coronauit eum mater sua
uirgo maria. in die desponsationis eius. quando
angelo nuntiante in eius utero celestes cele
brate sunt nuptie inter naturam diuinam
et humanam. Pro hoc autem quod diuina uerba
et homo factus est. coronam matris capi
ti reposuit. dicere uidebatur. Mater.
sicut ego propter te particeps factus sum humane

substantie. sic tu per me particeps facta es
nature diuine. Christi enim qui deus est et ho
mo corporis sumus et membra. Hec de perfectori
consolatione dicta sunt per sacratam eius yma
ginem. Audi nunc aliud genus consolationis. de
hoc quod in exordio huius distinctionis dictum
est aput ipsam esse electuaria confortatiua.

xlvii.

Fuit in ordine nostro quidam physicus
magis habitu quam actu monachus.
occasione medicine per prouincias dis
currens. et uix umquam nisi in precipuis festi
uitatibus ad monasterium rediens. In qua
dam sancte dei genitricis sollempnitate. cum
nocte staret cum aliis ad psallendum. ipsa
uirgo beatissima multa claritate circum
fusa. chorum ipso uidente intrauit. psallen
tes circuiuit. et de pixide quam in manu
portabat. electuarium per coclear hauri
ens. singulis in os mittebat. Ad ipsum ue
niens. cum pertransiret et diceret tu de
meo lectuario non indiges quia medicus es.
et plurimas tibi impendis consolationes. ille
istis transeuntem oculis sequebatur. culpam
recognoscens. Ab illo enim tempore non nisi per
obedientiam coactus de monasterio egredi
consensit. omnes corporales consolationes
sibi temperauit. In prima sua sollemp
nitate domina nostra predicto modo famulos su
os uisitans. postquam ad medicum uenit
gradum fixit et ait. Quia te emendasti
tuis medicamentis mea preferens. ecce de
meo electuario sicut ceteris tibi impertior.
De quo ut gustauit. mox tantum dul
cedinis ac deuotionis concepit. ut de
inceps stabilis in congregatione maneret.
et omnia carnis commoda tamquam stercora

reputaret. Electuarium istud gratia devoti
onis intelligitur. cuius virtute psallentes
confortantur. cuius dulcedine labor vigiliarum
vertitur in delicias; huius specie aromati
ce scilicet memoria compunctiva dominice concep
tionis. nativitatis. & reliquorum sacramen
torum Christi. quasi omnia melliflua spe future retribu
tionis condiuntur. & meritis beate virginis
psallentibus infunduntur. Novicius. Placet
quod dicis. Monachus. Quod apud beatam genitricem dei.
unguenta sint sanativa. testatur sponsus
in canticis dicens. Meliora sunt ubera tua
vino. odor unguentorum tuorum super omnia
aromata. Et in alio loco in persona virginis.
Sicut cynamomum & balsamum aroma
tizans odorem dedi. & cetera. Quante vir
tutis & gratie eadem sint unguenta. se
quens declarabit exemplum. xlviii

Nota

Contigit ante annos paucos in quodam
cenobio sanctimonialium ordinis cyster
ciensis in noto. res valde delectabilis. Est
ibi quedam soror. & ipsa in nota vite pro
babilis. multumque fervens in obsequio
beate virginis; hec cum in genuflexione nimi
o impellente fervore. tempore quodam ge
nu sive tibiam vulnerasset. atque meridie in
infirmitorio dormiret. visa est in sompnis
ei astare beata virgo maria. pyxidem
unguenti portans in manu sua. Immissis
que digitis. de eodem unguento punxit
vulneratam tibiam virginis. Statim tan
ta flagrantia affuit ut sorores in pyx
imo dormientes odore illius excitate sur
gerent. & ad lectum eius venientes. eo
quod maior ibi sentiretur vis odoris. dor
mientem excitarent. Cui cum signasset.
quesissetque unde esset odor tantus. illa cause non ig
nara. immo peracte signa iam de veritate
visionis certior effecta. nichil illis dicere
vel resignare voluit. tantum innuens ut iterum
dormiret. Que cum rursum obdormisset.
iterum affuit mater domini. secumque illam pusio
nem ducens in pomerium. Cum manum sub
mento ponens. dixit. Modo demitte te super
genua tua. Quod cum fecisset. domina nostra sub
iunxit. De cetero sic modeste & discipli
nate debes petere veniam. instruens illam.
Et adiecit. Singulis diebus sexagesies Ave
dei genitrix. vel ad honorem dicere debes. et
ad singulos versus veniam petere. Multum
enim in ea delector. Sanctimonialis vero evigi
lans ut experiretur si esset aliquis in visione ef
fectus. tibiam conspexit. quam non sine multa
admiratione sanatam invenit. Novicius.
Quantum ex hac visione conicio. nimis pla
cet beate virgini in orationibus fervor indis
cretus. & in genuflexionibus motus indisci
plinatus. Monachus. Non contradico. Ut enim
de persona beate genitricis dei taceam. nomen
eius non tam sententiis. quam vivis exemplis.
dulce super mel ostendam. xlviiii.
Iuxta ecclesiam sancti severini in colonia in
clusus quidam habitabat marsilius nomine. Nota
in tuscia ad sanctum sebastianum quandoque episcopus
& tempore scismatis. quod fuit inter alexandrum
& paschalem. ab ipso alexandro depositus.
Hunc cum matrone civitatis frequentarent.
& una ei confessa fuisset. quod domine nostre no
men dicere non posset. sine quadam nimia dulce
dine. de causa tante gratie requisita respon
dit. Singulis diebus in honore eius quinqua
ginta Ave maria. cum totidem veniis

dicere consueui, per que tanta dulcedine
merui, ut omnis oris mei saliua, orationis
tempore in mel uideatur conuersa. Quod cum au
disset iam dictus inclusus, exemplo deuote
femine, uix per sex ebdomadas euangeli
cam salutationem prefato modo et numero comple
uerat, et ecce tanta dulcedine sentire
cepit in illius dulcissime salutationis prolati
one in ore et in gutture, ut mellis dulce
dinem longe transcenderet ipsa dulcedo. Ea
dem dulcedine meruit quidam de ordine nostro
monachus exemplo illius prouocatus. Hec mihi
relata sunt ab eodem incluso. Ecce hiis tribus
exemplis satis ostensum est nomen eius esse super
mel dulce, et quod hereditas eius sit super mel
et fauum. Nouicius: Ut quid appositum est he
reditas eius super mel et fauum. Monachus:
Repeticio confirmatio est. Quod hereditatem
hoc frequentat. In fauo cera est et mel. Ce
ra quia tenax est pertinet ad memoriam,
mel exprimit dulcedinem. Non nisi pinguem
memoriam nominis genitricis Dei, promissa dul
cedo potest adipisci. Cera enim illuminat,
mel cibat et inebriat. Nomen Marie in
compositione odoris factum, opus pigmentarii.
In omni ore quasi mel indulcabitur, et ut
musica in conuiuio uini. Utrumque enim illu
minationem scilicet et refectionem sancta huius
nominis inuocatio operatur, sicut in superdic
tis ostensum est exemplis. Nouicius: Ex quo
tanta bona per nomen beate uirginis confe
runtur peccatoribus et iustis, de cetero memo
rie mee tenacius inherebit. Monachus: Hoc
si feceris, in fine tuo consolationem eius experie
ris. Quod his morientibus assistat, eisque suam
mellifluam presentiam ostendat, presto sunt ex
empla

In domo quadam Hispanie ordinis nostri, L
que Pumeriane uocatur, duo adolescentes
fuerunt conuersi, et tam laudabiliter in ea conuersa
ti, ut uita illorum aliis esset in exemplum. Ex qui
bus unus in obsequio beate uirginis ita feruens
exstitit ac deuotus, ita in horis eius decantan
dis morosus et intentus, ut non solum in sin
gulis uersibus sed etiam in singulis sillabis me
moria ipsius hereret, sicque horam hore cum
maximis laboribus pene continuaret. Qui
cum annos xvii fecisset in ordine, grauiter
infirmatus est, et ministrabat ei socius suus ex
licentia prioris. Sciens eum uirum sanctum et
in seruitio Dei genitricis deuotissimum, ut
aliquid sibi diceret ad edificationem, intuitu
mutue caritatis flagitauit. Cui cum
ille nichil negare posset si uellet, respon
dit: Hec est domina nostra inuitauit me, et quia
die septimo ad dominum sum migraturus, pre
dixit. Et adiecit: Quia pre cunctis morta
libus tu intentius seruiuisti, et ego tibi faciam
quod non dum alicui feci. Collumque meum bra
chiis suis stringens, dedit mihi osculum.
Nouicius: Hic legentibus omnibus potest scru
pulus quia supra dictum est capitulo xxxii
quod multi temptatio osculum dederit. Mo
nachus: Visio ista illam tempore precessit. Cum autem
agonizaret die et hora predicta, uir beatus
prior dormiens, cellam in qua iacebat tur
bam candidatorum introire uidit, qui se
propter animam illius deducendam aduenisse di
cebant. Statimque ad percussionem tabule
excitatus surrexit et accurrit, et quia
celestis esset exercitus, a quibus deuotus ge
nitricis Dei famulus foret deducendus,
minime dubitauit. Hec dominus Arnoldus

abbas cysterciensis treueri positus multis
recitauit dicens. ueraciter in domo in qua
ipsus abbas fuerat gestum. LI.
In claustro quod uulgari nomine hemenrode
dicitur. conuersus quidam fuit uocabulo herma
nnus nemorali aratro cuidam grangie depu
tatus. Erat autem sincerissime uite. et multas
a domino consolationes secreto percipiebat. ex qui
bus perpauce ad nostram peruenerunt notici
am. Is in officio suo habebat inter alios
boues iuuencum ferocem. ac superbum.
quem ad opus uix aculeatum sine magno
labore adducebat. Hunc ergo cum uice quadam
iugo uellet colligare. et modis omnibus
recalcitrantem nequiret compescere. com
motus animo in siluam duxit. et fustem ad
rebellem taurum feriendum incidit. Cum
minaciter cum uecte ueniens. nescio quo
spiritu ductus taurus occurrit. pedibusque eius pro
stratus. licet non uocis gestu tamen humilia
ti corporis ueniam flagitauit. Quo uiso
uir dei placatus ait. Misericordiam queris.
misericordiam tibi non denegabo. Surge et caue
ne me de cetero inquietes. Ab illa autem
die taurus idem omnem deposuit feritatem.
adeo ut in gratia mansuetudinis nullo con
galium suorum inueniretur inferior. Idem
frater alio tempore cum diuinis laboribus fati
gatus post completorium pausaturus in suo
se stratu collocasset. subito recordatus est
quod ipsa die unam horam quam decantare so
lebat in honore beate uirginis. per instan
tia occupationis distulerat. et dilatam
obliuione interueniente neglexerat. Exiliit
ergo de stratu suo. ut quod neglexerat. uel
tunc suppleret. Sed eius miserata labo
res domina mundi. repente astitit ei. imperans
ut quiesceret. et ipsa pro eo horam neglectam
supplere debet. Quando autem dominus deus
iustis laboribus eius remunerationem redde
decreuit. immisit ei infirmitatem corporis. sed
animi gaudium. et consolationem spe non sub
traxit. Igitur cum per aliquot dies egrotasset.
uenit abbas Gisilbertus tam eum quam ceteros
infirmos uisitare. Cui cum diceret. non erube
scis frater hermanne. quod frater godefridus erit prior
tuus in regno celorum. demonstrato quodam
conuerso ibidem infirmo. qui triennium uix per
fecerat in ordine. respondit. Scio domine. Sed
quicquid boni ei deus facere uoluit. bene cupio
ei. Dixit ei abbas. O tu semper rides. facies
enim eius naturaliter ad ridendum dispo
sita erat. Habe licentiam eundi ad chorum.
et ad opus tuum. Respondit. Ego ibo quo
deus uoluerit. Et quo inquit ibis. Respondit.
Ad regnum celorum. Quando ergo ait morieris.
At ille. Post biduum. Nam et tercia post hac die
incipiente missa hic ero. et incipiente
ewangelio hic adhuc ero. Sed antequam fini
atur in regno celorum ero. Et uidetur mihi hoc
triduum prolixius esse. et amplius me grauat
quam totum tempus uite mee quod feci super
terram. Unde inquit ista nosti. Respondit
ille. Beata uirgo domina nostra hic fuit et
consolata est me. Sed et ego raptus sum in ce
lum. et etiam uidere merui beatitudinem
quam deo largiente habiturus sum. Ab illo ergo
die frequentissime eum abbas uisitauit. Iam
aduenerat dies tercia. et instante hora
misse accessit ad eum felicis memorie frater
theodericus de cellario. innuitque ei et dixit
frater hermanne. poterone ego ire ad

missa. Erant enim dies quadragesime. Que ait: Non. Sinite alios ire, vos autem manete mecum, et preparate aquam calidam, unde lavari debeam. Et post paululum: Sternite mattam, et advocate duos fratres qui vos adiuvent; tempus est migrandi. Pulsata igitur tabula circa principium evangelii conventus occurrit, et ipse abbas inter primos. Sicque sancta illa anima sicut predixerat ante finem evangelii soluta est. Novicius: Non miror si iustus desideravit mortem, quem auctrix vite consolata est ante mortem. Monachus: Non solum presentia eius infirmis dat fiduciam moriendi, sed etiam morientibus risum excitat, quod signum est magne leticie. lij.

Conradus quidam adolescens etate, friso natione, in Lucka cum super [illegible] infirmabatur. Deductus ad extrema, in ipsa agonia, sicut mihi retulit monachus qui vidit et presens fuit, ridere cepit. Cumque diceret unus ex circumstantibus: Pavo, hoc ei nomen erat, cur modo rides? respondit: Cur non rideam? Ecce domina mea presens est, et iam animam meam suscipiet. Videtur mihi in isto versiculus poete impletus: Incipe parve puer risu cognoscere matrem. Puer erat virtute idem conversus, quia simplex et purus, parvus quia humilis et mansuetus. Haut dubium quin beata virgo morienti maternos exhibuerit gestus, quia non risum sed timorem vultus excitat severus. liij

Simile contigit Colonie in ecclesia sancti Mauricii. Cum quedam sanctimonialis bone vite in extremis ibidem laboraret, et sorores morienti circumstarent, illa serenata facie subridendo cunctis audientibus in hec verba prorupit: Bene veniat dulcissima domina mea, bene veniat. Sicque repressis labiis exspiravit. Multum enim illam diligebat, unde et in hora illa terribili dilectam videre meruit, visam salutare, atque pergens cum ea celestem thalamum intrare. Spero quod demones qui etiam viris sanctissimis in exitu nimis sunt importuni, in presentia tante maiestatis subsistere non possunt. Hoc tibi ostendere volo per exemplum. liiij

Circa hoc tempus monachus quidam Warnerus nomine in Eberbacho defunctus est, etate quidem adolescens et inberbis, sed mente canus. Hic cum ante horam exitus sui, sicut ab eius abbate didici, demones circa se videret, illorumque importunitate valde turbaretur, clamare cepit: Sancta Maria libera me ab istis vilissimis, crebro hoc repetens. Audientes huiusmodi clamorem hii qui circa eum erant satis mirabantur, scientes eum esse taciturnum, et vix ad interrogata respondere. Postmodum respirans et inclinans se ait: Bene veniat carissima domina mea, bene veniat. Moxque manum contra demones levans, et eis insultans subiunxit: Modo iacete vos ibi, modo iacete vos ibi. Sicque post modicum placido vultu exspiravit, angelis gaudium faciens in celo, sed non modicum dolorem fratribus in monasterio. Fuerat enim adolescens bonus et disciplinatus, virgo corpore et mente. Nec dubitandum est, quin in adventu regine celi omnis illa turba spirituum malignorum impulsa sit et deiecta, sicut in ortu solis nebula dispergitur matutina. Novicius: Si domina nostra clementissima in morte peccatoris sic sup

dictū ē caplo .xiiij. sola sua misericordia
demonū cachinnos cōpescuit. nā nimir
si in obitu huiꝰ iusti. tirones illoꝝ indebi
tos repsisset. Monachus. Bene sentis. Dignū
erat ut mater totius castitatis. etiā an
morte in suo famulo tā iocunda uisita
tione remunaret uirtutē uirginitatis.
Nec hoc miror de pfecto monacho. cū
ob eandē uirtutē. nouim suā pſentiā
cuidā seculari clerico morienti dī genitri
cem exhibuisse. LV.

Quidā canonicꝰ maioris ecclie in co
lonia. cum in extremis ageret. beatam
mariā pſentē uidit et agnouit. Qui cū
uisionē cū circumstantib; recitasset. a
lapam sensibilē inuisibiliť recepit.
Nouicius. Que fuit ibi culpa. Monachus.
Puto quia manis glā. q̄ mox p eandē
alapam ē sanata. Vocabať enim alb
tꝰ. et licet corpe fuit castꝰ. satis tamē extiti
ut secularis et delicatꝰ. atq; in uestib; cu
riosꝰ. Ne autē causari possis. qđ uni
sis dnā tm claustralib; uirginib;. uł
continentib; decedentib;. suam pſentiā
uisibiliť impendat. eosq; ad uitā eter
nā pducat. psonā laicā et uxoratam
ciuis qdam de LVI ſcꝫ ponā.
Gutiperto uir honestꝰ cūno nomine.
in hac extrema expeditione signatꝰ. cū
aliis pegrinis ad mare usq; puenit.
Ibi grauiť infirmatꝰ. cū moriturꝰ esset
cepit mirabiliť iocundari. Requirentib;
sociis de causa leticie. respondit. Cur
nō gaudeā. Ecce dnā nrā scā maria hic
pſens ē. et hec m dix. Cūno. quia reli
quisti uxorē. filios. et omnia tua. pp̄ter

honorē filii mei. piclis te exponens. ego
bene et plene tibi retribuam. En uideo ce
lum aptum. et in eo sedem m pparatam.
ad qm celeriꝰ sum ascensurꝰ. Mox q; sac
oleo postulans se inungi. et uiatico dnī
ci corpis muniri. hoīem peregre deposu
it. et sicut uerꝰ pegrinꝰ in celesti patria la
boris sui pmiū suscepit. Nouicius. Non
miror si homo iste uisꝰ l potiꝰ p crucis
signationē iustificatꝰ. tā mirifica uidit
et pmeruit. sꝫ si nosti. dic unde miret.
Monachus. Duo tibi dicam exempla diuine
pietatis. eiq; genitricis. q̄ te nō solum in
āmirationē. immo etiā in stuporē meri
to conuertant. LVII.

Miles qdam nobilis s; criminosꝰ. tpr
qdam ab inimicis suis captꝰ ē. Et
quia mortales erant int eos inimicicie.
in sum ē eis expedire ut in instanti occi
deret. Cernens uir nobilis se morte in
minere. et nullū ad eē remediū uite.
supplici uoce dixit ad illos. Rogo uos
intuitu dī ut ad modicū mortē meam
differre dignemini. quatinꝰ alicui sac
dotum pccā mea possim cōfiteri. Re
sponderunt illi. Nō esset nob hec dilatio
tuta. Contingē posset ut cognati et ami
ci tui uenientes eriperent te de manib
nris. et eēt error nouissimꝰ peior priore.
Cui cū pcepissent ut se psterneret. ad
decollandū. dixit hoc uerbum. Ds tu
scis uoluntatē meā. In sublime. āiā
meā cōmendo uirginis filio. Sicq; de
collatꝰ ē. Erat tunc tempis obsessus qdā
in uicino. Cui cum diceret qdam audita
morte tamq tyranni. tu magnū habe

tis gaudium propter animam militis illius facinorosi. Lugubri voce respondit: Nequaquam. Unum enim verbum moriens protulit, propter quod salvatus est. Haud dubium quin ope beate virginis cum filio animam occidendo commisit, penis gehenne sit subtractus, et cum latrone confitente paradysi gaudiis addictus. Aliud tibi referam unum amplius mirandum, quod mihi quidam abbas ordinis nostri retulit, circa hoc quinquennium dicens illud contigisse.

R. — No.

Cap. LVIII.

In vicina civitate Tridentine, sicut mihi retulit quidam abbas, latro nominatus conversabatur, a quo multi depredabantur, et qui se defendere voluerunt, si potuerunt, occidebantur. Hic cum die quadam monachum quendam ordinis nostri obvium haberet, sperans quod pecuniam portaret, ait: Nisi voluntarie secutus fueris me, occidam te. Quem cum monachus sequeretur, et quereret in via quis esset vel quid operis haberet, respondit ille: Ego sum latro ille famosus, nomen suum exprimens. Cui cum monachus diceret: Iam incipitis canescere, et non timetis anime vestre? respondit ille: Non, pluraque peccavi. Et tacuit monachus. Venientes in speluncam, illi ait intra se: Si posses hominem hunc convertere, magnum deo prestares obsequium. Dixitque ad latronem: Si licet mihi [l. aliquid] vos interrogare. Respondente illo: Licet, monachus subiunxit: Qualis extitit vita vestra a principio? Respondit ille: Pessima. Quando puer eram, cum omnibus meis coetaneis contendebam furtis. Adolescens furtis operam dedi, deinde in virum proficiens latrocinia exercui, in quibus adeo profeci, ut hodie caput et magister sim omnium latronum huius provincie. Ad quem monachus: Numquid non timetis penas eternas huiusmodi operibus preparatas? Dicente illo: De anima nulla michi questio est, eo quod perdita sit, monachus respondit: Quid si possem vobis ostendere viam salutis, velletis michi acquiescere vel non? Ait latro: Etiam vobis consentire. Et ille: Ieiunate unum diem in ebdomada in honore sancte Marie genitricis dei, et nullum in illa ledatis, et sciatis pro certo quod gratiam apud filium suum vobis optinebit. Respondit latro: Hoc revera faciam, et iam voveo, nil ea die comedam, nullum depredabor, nullum ledam. Elegit quoque diem sabbati, nichil in illo mali operans, immo plurimos a sociorum manibus depredandos sive occidendos ob honorem beate virginis eripiens. Eodem tempore Tridentini ab hostibus per circuitum infestabantur, et exeuntes satellites civitatis cum hostes die sabbati insequerentur, latronem dictum latronem ternem ceperunt. Et cum esset fortissimus, non se defendebat cum caperetur, non se excusabat, non loqui voluit interrogatus cum duceretur. Veniens in civitatem, mox ut cognitus est, patibulo adiudicatus est. Mira tamen, ut creditur, beate virginis, sive pulchritudine corporis eius iudices moti, in hoc convenerunt, ut provincia abiurata viveret. Quod cum ille audiret et diceret: Non faciam, melius est enim ut hic peccata mea luam quam in futuro, responderunt: Sine tamen ut decolleris. Non curo, inquit, qualis sit pena, dummodo occidar. Et illi: Visne ut vocetur tibi sacerdos? Respondit: Non est necesse. Omnis enim xpistianus est his omnibus

ud' omīa pecca mea confiteor. Ad cum
fecisset cū multa contcione. nl se boni
unqm fecisse testabat. pret illd ieiuniū.
q a monacho didicerat. Sicq; extra ciui
tatem decollat' ē. 7 ī eodem loco sepultus.
Nocte eadem uigiles portarum circa
ei tumulū luminaria uidunt. Quinq;
eni matrē corp' effodientes. & caput
corpi adaptantes. posuerūt in feretro.
mire texture purpa supiecta. Ex quib'
quatuor singlas candelas ardentes ī
manib' habentes. p. iiij. partes ferent
tollentes. quinta q̄ clarissima omīū
erat cum candela sequite ad portam
usq; uenerūt. Ibi corpus deponentes.
Custodes ista uidentes. timuert. pu
tantes eē fantasma. Quib; illa dice
bat. Dicite epō urō. ut capllanū meū.
a uob' decollatum ī tali loco eccle ho
norifice sepeliat. minas addens si neg
ligeret. Et nominauit se. Mane cum
epō hec nunciata eēnt. cum clero 7 pplo
exiens ppuram deposuit. caput p̄cisū
corpi unitū uidens expauit. texturāq;
ppure humanū artificiū excedentem
admirat. relatis credidit. hoīemq; cum
timore & honore maximo. nō ut latro
nes; sz ut martirē ī loco designato sepe
liuit. Ab illo tempe usq; hodie uix a
liqs adult' in illa puincia inuenitur.
qui ei exemplo. diem sabbati ī honore
dnē nr̄e nō ieiunet. Nouic' Cū opa
bona extra caritatem fca mortua sint.
qm ieiuniū. siue aliud op' sedm gen'
bonū tempe latruni gestum. dō geni
trici placere potuit. Monach' P obsequi
qd beate uirgini impendit. habitē se redd
didit grē. p finalē contcionē fcē sīu glē.
& penam temporalē. qm libent' ac pacient'
sustinuit. purgtorij penas euasit. Non
eni punit ds bis in idipm. nō medicina
contempnat'. Nō aliter audeo diffinire. Le
gim' eni ī uitas patrū cuidam latruni con
uerso. pietatis opa. q̄ in latrunio egit ē
numerasse. sem respondisse pafinuci.
Nuqm ad tale egi. idē tā magnū ī uita
mea. Nouic' Historia hec tā mirabilis.
ualde accendē debet pccōres ī amore
sce dei genitricis. Mona Adhuc unū sup ē
capłm. qd oms ordinis nr̄i pfessores.
magis omib; q̄ adhuc audisti ī illi a
more accēdat. Ppt qd p̄sentē distinctoē
p oclusione illd resuari. qa qd nouissi
mo loco dr. memorie fortī imprimit. lviij.
Monachus qdam ordinis nr̄i dnam nr̄am
plimū diligns. an paucos annos
uite excedens. ad contemplonē glē celes
tis deduct' est. Ubi dum diuisos eccle
triumphantis ordines uidet. angloꝝ uidel.
patriarchaꝝ. pphārum. aploꝝ. martyr.
confessoꝝ. & eosdem certis caracterib; dis
tinctos. idē ī canonicos. reglares pmō
stratenses. siue cluniacenses. de suo or
dine sollicit'. cū staret & circumspiceret.
nō aliqm de illo psonam ī illa glā repi
ret. ad beatam di genitricem cū gemitu
respiciens ait. Qd est scissima domina.
qd de ordine cysterciensi. neminē hic
uideo. Quare famuli tui ī tā deuote
seruientes. a consortio tante btudinis
excluduntur. Uidens eū turbatū regi
na celi. respondit. Ita mi dilecti ac fa

miliares sunt hii qui de ordine Cystercii
ensi sunt, ut eos etiam sub ulnis meis fove
am. Aperiensque pallium suum, quo amicta vide
batur, quod mire erat latitudinis, innu
merabilem multitudinem monachorum, con
versorum, sanctimonialium illi ostendit. Qui
nimis exultans et gratias referens, ad con
ventum rediit, et quod viderat, quod ve audierat,
abbati suo narravit. Ille vero in sequenti
capitulo hec referens abbatibus omnes letifi
cavit, ad ampliorem sancte dei genitricis amo
rem illos accendens. Igitur quia virginem bea
tam, ymmo speculum virginitatis, cuius me
rita et gloria omnem sanctorum altitudinem transcen
dit, laudare non sufficio, quasi impar orator
illam laudando deficio. Ipsam igitur tui
adiutus orationibus deprecor, ut defectum me
um ipsa suppleat, et que scripta vel scriben
da sunt fructuosa faciat. Amen.

Explicit distinctio septima. Cap. viii dist. ca. i.

Ratio quare in octava distinctione de diversis
visionibus tractetur. ii De sacerdote cui nati
vitas Christi in sompnis revelata est. iii Item de soro
re Christina et eadem nativitate. iiii De diversitate
sompniorum et visione spirituali. v De monacho qui
Christum quasi recenter natum vidit cum Maria et Ioseph.
vi De priore qui vidit stellam in nocte dominice nati
vitatis scintillantem. vii De Richmude que in epiphania
Christum vidit in presepio, patris vocem audiens desuper.
viii De virgine cui Christus apparuit in etate tenera.
ix De predicta Richmude que dominum vidit in domo
pontificis inter persecutores. x De virgine cui Christus
frequenter vigilanti apparet in cruce. xi
De Daniele monacho cui Christus apparens in cruce
contulit gratiam lacrimarum. †xii De Petro mona
cho de Claustro. xiii Item de monacho eiusdem ceno
bii temptato, et cum aspectu crucifixi vulnera puncta
sunt. xv De Christina monacha cui crucifixus apparuit
et senex pungens vulnera eius. xvi De sanctimoniali tem
ptata quam Christus complexus est. xvii De duobus conversis claustri
qui viderunt Christum in aere pendentem in cruce. xviii
Item de converso de Lucka qui vidit Christum cum xv re
ligiosis in aere castrum. xviiii De crucifixione re
ligiosorum. xx De Cunrado converso qui in extasi sua
Christum vidit in cruce. xxi De milite cui crux in
clinavit, quia inimico suo pepercerat ob illius amorem.
xxii De sanctimoniali cui crucifixus tenebris terruit.
xxiii De novicio cui frontem crux ipsi tacta est cum in
clinaret ad gloria patri. xxiiii De monacho pictore
qui in pascue mortuus est. xxv De crucifixo ecclesie
sancti Georgii in Colonia qui campanarium trusit. xxvi
De vindicta in milites qui hostes suos in ecclesia oc
ciderunt. xxvii De vindicta dei in dampnatos
qui fune crucifixum traxerunt. xxviii Item de Iudeis
qui se crucifixum cum confregisse vellent ad christianos.
xxviiii De episcopo qui in paupere congelatus est, eiusdem se fuisse
sepultum. xxx De Henrico converso monacho
Clarevallensi qui in sompnis vidit Christum in pectore suo
obdormire cum infirmus moreretur. xxxi De Theo
baldo comite qui in figura leprosi Christi pedes lavit.
xxxii De episcopo qui leprosi nares lingens gemmam dece
dentem suscepit. xxxiii Item de episcopo Salzburgense
qui leprosum communicans vomitum eius suscepit cum sacra
mento eiecisse. xxxiiii De odore aromatico in pascha.
xxxv De passione Christi. xxxvi De spiritu sancto. xxxvii
De Henrico converso et columba quam vidit super caput
Hermanni prioris. xxxviii De monacho in cuius capite
visa est columba cum legeret ewangelium. xxxviiii De
sanctimoniali cui in calice ostensum est sacramentum
sancte trinitatis. xl Qua similitudine electi di
cantur membra Christi. xli De angelis. xlii De virgi
ne que per angelum liberata est a stimulo carnis. xliii

† xii Quomodo intelligendum sit: percussit peccata etc.

De conu'so qui p angl'm frequenter uidit et dicen
do gram pdidit. xliiii. Q'd opera angl's boni siue
mal' circa hoiem. xlv. De sorore x'pina q uidit
angl'm p'sentatore animar. xlvi. De hominib'
q uiderunt reliq'as montis gudinsb'g transmigrre
i strōberg. xlvii. De militib; templi q's pagani
uideri potuerunt du horas suas dicerent. xlviii.
De patriarchis z p'phis. xlviiii. De monacho cla
reuall' q s'cm johem bap' diligit. l. Item de
s'cimoniali eidem p'cur soris dilectrice. li.
De duab; monialib' contendentib' p s'co iohe bap'
atq; ewangl'. lii. De canico bunnēse quem
s'cs iohs bap' uisit. liii. De mercatore cui
meretrix uendidit brachium s'ci iohis bap'. liiii.
De dente eidem q e apud nos. et de uirtutib'
p eu factis. lv. De ap'lis. lvi. De femina
sacrilega q s'cm andream repudiauit. lvii.
De pelle ursina s'co andree empta p quam ma
tersurens sedatum e. lviii. De homine p s'cm
iacobum a suspendio liberatum. lviiii. De gem
ma nobilitate que diabl's de eccl'ia s'ci thome in
dia i monstro transtulit i terram sua. lx. De
dente s'ci bartolomei de q sanguis erupit cu
deberet diuidi. lxi. De femina q s'cm iudam
contempsit. lxii. De bruxatrice eccl'ie s'corum
ap'lor cui' dom' inter flammas miraculose l'uata e.
lxiii. De karolo cuie q lapides ad fundamta
eccl'ie eorundem ap'lor obtulit. lxiiii. De mrib'.
lxv. De reuelatione mris mr. lxvi. De s'cis
ante alkazer i acie uisis p quos xani adepti
st uictoria. lxvii. De reliquiis mrium q ber
nardum i latere stimulauit cu illas temo
ueret. lxviii. De dente s'ci nicholai i brunwil
re. lxviiii. Quare beat' thomas cantuariensis
pl'ribus mrib; miraculis choruscet. lxx. De
freno p qd multa fiebant miracl'a. cum

eidem mris ee putaret z n esset. lxxi. De confessorib'.
lxxii. De conu'so cui s'cs nichola' apparuit i choro.
lxxiii. De fure q in idem confessor a patibl'o libe
rauit. lxxiiii. De ada monacho que s'cs nicholaus
cu s'co pantaleone ab infirmitate sanauit. lxxv.
De puero opilione cui s'cs nichola' morte sua pdix'.
lxxvi. De tabula s'ci nicholai apud porcetu. lxxvii.
De magist'o iohanne cui i firmitati s'cs martin' et
s'cs Godeard' succurrerunt. lxxviii. De geraldo abbe
clareuall' cui s'cs euchari' cum sociis apparuit.
lxxviiii. De uirginib'. lxxx. De theodrico epo liuo
nie q s'cam maria magd' audiuit. z s'cam marga
retam uirginib; assistere uidit cu eas uelaret.
lxxxi. De arnoldo monacho uilariensi que s'ca
maria magd' tactu sanauit. lxxxii. De abbissa
i houene cui' oc'los s'ca Luthildis curauit. lxxxiii.
De ymagine s'ce katerine ibide. lxxxiiii. De osse
s'ce katerine qd oleum stillauit. lxxxv. De duab'
sacris uirginib' q de soloduerrde reuise sunt col'.
lxxxvi. It' de duab' uirginib; xi. miliu. que sine
uelatione se inuenire z nob donare. lxxxvii. De
uiatore q de earum reliq'is miraculose optinuit.
lxxxviii. De conu'so que s'ce uirgo i sompnis osculabat'.
lxxxviiii. De osse equino qd de eor reliquiis mira
culose piectum e. xc. De puella q ad ymnu
te deum laudam' chor psallentiu i celum transfer
ri uidit. xci. De hiis que h'mann' abbas
uidit de loco nro. xcii. De rudolfo q illotis
manib; timuit tange aspsoriu. xciii. De
monacho qui i excessu fes p'pam uidit anima.
xciiii. De s'cimoniali que p'pt defectu uini pie
tancie mirifice ↄsolata e. xcv. De conu'so qui
dicendo pdidit dulcedine diuinit' ↄcessa. xcvi.
De uiatore p'phita spe q apparuit henrico ↄu'so.
xcvii. De rudolfo canonico de aldensele cui in cam
didam horas canonicas decantaueruut.

Incipit octaua distinctio de diu'sis uisiōib⁹. Cap. i.

Mirari poteris quare distincti
one diuersarū uisionū ad oc
tauū distulerim locum. Nō
absq; ratione ⁊ causa sacra
mēti noueris hoc factū. Sicut
enī xp̄c ī ewangelio scalam con
posuit ex octo beatitudinib⁹.
p quā in celos conscendere possit
omīs xp̄ianus. ita in hac distinctione
scala erigenda ē ex totidē ordinib⁹. p q̄.
humane uisioni condescendat celestis ex
ercit⁹. Duo latera hui⁹ scale duo s̄t genā
uisionū corpalis scil. ⁊ sp̄ualis. ita tamē
ut p sp̄ualem. omīs uisio intelligatur
ī qua solus sp̄c opatur. Nouici⁹ Que ē
uisio corpalis. Monach⁹. Cum aliq̄ dī dono
corpaliter uident. ⁊ p illa aliqd significat.
ut sicut helyseus uidit currū igneos in
raptu helye. ⁊ rex balthasar articulos
man⁹ scribentis in pariete. Hac uisione
sepe angli ū non ⁊ aīe scōz in subiectis
corpib;. a mortalib⁹ oculis corpis contem
plant. ut postea dicet⁹ sub exemplis. Nouic.
Que ē uisio sp̄ualis. Monach⁹. Que fit per
ymagines sine corpib; ut fieri solet in ex
tasi ⁊ ī somp̄nis. Sub hac comp̄henda
m⁹ ⁊ uisione intellectuale. licet multū
ab ea differat. q̄m quidā dicunt ēe tripli
cem enigmaticā scil. q̄m habent uiato
res. p̄sentanā qua utunt̄ ciues. ⁊ me
diastinā q̄m habuerūt adam ⁊ eua in
paradyso. Nouici⁹ Quid ē uisio intellectu
alis. Monach⁹. Uisio intellectualis siue mē
talis ē. q̄ndo n̄ corpa n̄ ymagines rerū
uident. s; ī in corporeis substanciis intuit⁹

mentis mira dī figit̄ potentia. In sup̄mo
gradu hui⁹ scale. locem⁹ xp̄m. qui d̄s est
⁊ homo. caput ⁊ origo sanctorz omiū.
In scdō gradu descendendo. ordinē an
gloz. In tercio gradu ordinē patriarcharū
atq; p̄pharum. In q̄rto gradu. ordinem
ap̄loz. In q̄nto gradu ordinē martyrū.
In sexto gradu. ordinē confessoz. In sep
timo ordinē uirginū. uiduarū ⁊ con
tinentiū. ī octauo gradu uisionē q̄rum
libet rerū. miraculose apparentiū. Nouici⁹
Quali in. siue ī qualib; formis celestes
sp̄c. utrū sint angli seu humani. mor
talib; se uidendū exhibeant. magis ex
emplis q̄m sententiis scire desidero. P
missa tn̄ p̄us uisione dī ac saluatoris
nr̄i ihu x̄. Monach⁹. Inuoca mecū sp̄m scm̄.
q̄ ab ipo pcedit. de cui⁹ etiam apparitōe
mirabili aliqd dicere p̄pono. ut hoc qd
postulas. digne ualeam adimplere.
Licet indiuisa sint opa sc̄e trinitatis.
⁊ pat filius. atq; utriq; sp̄irit⁹ scs̄ coequales
⁊ consubstanciales. nunquā tamē ī subiecta cre
atura pat mortalib; apparuisse repit⁹.
qd de filio ⁊ sp̄u sancto dici n̄ potest. Du
as siqdem ī xp̄i psona naturas confitemur.
diuinā ⁊ humanā. Scdm̄ illā lucem
habitat inaccessibilē. ī qua nemo eū
uidit unq̄m. Scdm̄ istā humanam
scil. uisus ē. ⁊ cum hominib; con
uersatus ē. Uis⁹ ē enim ante legē. ⁊ sub le
ge. a patrib⁹. sed ī aliq̄ subiecta creatu
ra. ius ē tempe g'e ī humana natā. Et
licet semel ex uirgine sit nat⁹. nutrit⁹
a lactat⁹. semel a magis adorat⁹. ⁊ in
templo p̄sentat⁹. passus ⁊ mortuus

suscitatus, ascenditque in celum, attamen usque
ad diem iudicii eadem sacramenta mirabiliter
quadam renovare non desinit. Secundum predicta
visionum genera suis dilectis et electis nunc
in infantia et pueritia, nunc in adolescentia
et iuventute suam presentiam exhibens,
sicut sequentia declarabunt exempla.
Sacerdos quidam de domo nostra dominus [illegible] ii.
de sacramento incarnationis cum plu
rima cogitaret, nocte quadam per visum in
nativitatis eiusdem raptus est oratorium.
In quo dum audiret quod virgo esset paritura,
respondit: Christus semel natus est, denuo nasci
non poterit. Si virgo hec paritura est, aliquis
propheta magnus de ea nascetur, non Christus. Vix
verba finierat, et ecce illa sine omni do
lore peperit filium, pannisque involutum mo
nacho porrigebat. Quem ille inter bra
chia sua colligens ac deosculans, mys
terium intellexit, et motu dulcedinis illi
evigilans, pristinas cogitationes tam io
cunda visione remuneratas minime
dubitavit. Ecce visio hec spiritualis fuit,
sed in sompnis facta. Aliam huic subiungam
visionem, quam discernere non possum, utrum in
sompnis sive per mentis excessum conti
gerit, propter diversorum relationem. iii.
Dominus venerabilem virginem Christinam
cuius in precedentibus memoria habita
est, Ibgis sanctimonialem visione sue nativi
tatis letificare volens, tempore quodam ei cum
matre et Ioseph apparuit parvulus involu
tus, et in presepio reclinatus. Erant enim
idem panniculi lanei et albi, a pannis
sororum nil differentes. Fascia vero qua mem
bra eius ligata erant, grisei coloris videba
tur. Vides quanta humilitas, quanta pietas in
dei filio. Pannos suos pannis sui ordinis con
formare dignatus est, ut amplius illa beata
de suscepto habitu gratularetur. Simile
habes in superiori distinctione capitulo xvi. in
domino Christiano de claustro movendi in cuculla
cum matre apparuit. Novicius: Ad genus visio
nis videtur tibi pertinere illud, scilicet quod fit in sop
nis, sive illud quod fit in excessu mentis? Monachus:
Ut plenius de hac questione te expedire
valeam, diversas sompniorum causas tibi distinguam.
Sompnium quandoque fit ex reliquiis iiii
cogitationum et curis, quandoque ex
crapula, quandoque ex inanitione ventris,
quandoque ex illusione et fantastica yma
ginatione inimici, sine precedente cogitati
one, quandoque ex premissa cogitatione illusione
secuta, quandoque per revelationem spiritus sancti,
que multis modis fit, et est hoc genus somp
nii dignissimum. Nec tamen minus, ymmo ma
gis meritorium est, si cogitatio sancta precessit.
Igitur quamvis utraque visio fiat nocturna,
meo iudicio illa que fit per mentis excessum
antefertur, quia certior, quia rarior, quia
iocundior. Prior visio quando de celesti
bus est, ipse dicitur revelatio, secunda contemplatio.
In utraque homo moritur exterior, et vigeret in
terior. Illa est infra rationem, et ideo habet
meritum, ista super rationem, unde magis
pertinere videtur ad premium. Quando mens
per contemplationem in deum vadit, sensus rati
onis deficit. Hoc est quod in ortu beniamin Ra
chel moritur. Rachel que interpretatur visum principii
principium designat rationem, beniamyn cuius
interpretatio est filius dextre, contemplationem. Ra
chel vero in nativitate beniamin moritur.

Cum de ratione celestium contemplationum nas-
catur, quante sit infirmitatis sensus rationis,
mens nostra se experitur. Quod si uerum non esset,
apostolus excessum suum manifestans non diceret:
Siue in corpore siue extra corpus nescio, deus
scit. Nouicius. Licet uisio spiritualis dignior
sit corporali, magis tamen me delectat audi-
re exempla de ista, quia celestes spiritus
siue quod maius est ipsum creatorem spirituum
oculis corporeis posse uidere omnibus uisio-
nibus ante pono. Monachus. Visionem nunc
tibi referam, de qua iudicare debes utrum spiri-
tualis sit an corporalis. Est enim de natiuita-
te. In claustro monachus quidam in V. ferie x.
magna erat deuotione, et uidebatur bo-
nam dei manum super se habere. Erat quippe
in opere manuum strennuus, in oratione et psal-
modia deuotus, potens ad uigilandum,
et feruens ad quelibet iniunctum. Cumque
tam bonum circa festum omnium sanctorum habu-
isset spiritum, ecce nullum ut modicum per
plures dies sensisset detrimentum, cepit non
tam audacter quam reuerenter a domino precibus
exigere, ut eum in festo sue sanctissime nati-
uitatis qualicumque consolaretur uisitatione.
Aderat iam uigilia natiuitatis dominice,
et ille nondum reparatur ad deuotionem, non a su-
pradicta defecerat intentione, presumens
et presagiens aliquid de diuina dignatione.
De nocte autem ubi surrectum est ad matuti-
nas, tantus torpor inuasit corpus eius et animam
eius ut etiam tederet eum uiuere. Intuitur
tamen chorum cum aliis, nil psallere ualens
aut uolens, dulcissimam illam sollempnita-
tem ex toto ut sibi uidebatur amisisse, a de-
siderio suo frustratus. Accessit uero ad eum

Hemenrode

alii monachi, innuens ut pro ipso responsorium
decimum cantare debuisset. At ille non infir-
mitate impeditus sed desidia deuictus, signum
refutabat. Sic ergo felices illas uigilias
in sollempne gaudium infelici torpore transi-
gebat, quippe qui nec psallere nec ad respon-
soria surgere ualebat. In decima tamen
lectione sedebat sibi uigilans quidem sed
clausis oculis, et cogitabat molestias suas
in amaritudine animi sui. Dicebatque sic
secum ruminando: Ecce sic et sic habuisti,
hec et hec petisti. Vbi nunc est illa deuotio,
ubi spes illa, et pia de diuina pietate pre-
sumptio? Quid nunc agitur tecum? In adue-
ntu Peteras ut aliqua tibi reuelatio fieret,
et si fieret, quod potissimum inde eligeres,
utrumque dominum Ihesum Christum, uel dulcissimam eius matrem,
aut certe ambos simul. Cumque hiis et
huiusmodi cogitationibus occupatus sederet
uigilans ut supradictum est, sed clausis o-
culis, lector dixit: Tu autem. Et cantor sur-
gens subiunxit responsorium, Benedictus qui
uenit in nomine domini. Et ecce astitit ante illum
torpentem monachum matrona quedam reue-
rendi uultus et inopabilis pulchritudinis.
Hec in brachio infantulum adeo paruulum
quasi recenter natum, inuolutum fasciolis
uilibus ualde et abiectis, in tantum ut eo-
rum super uilitate earum ille compassionem con-
ciperet. Stabat autem quasi retro ipsam se-
nex amictus pallio, indutus tunica, et
pilleus non acuminatus super caput eius, que
omnia uidebantur esse de lana alba et mun-
da. Vultum tamen senis uidere non potuit,
situ pillei impediente. Vidit etiam fu-
sum cum licio pendere a latere matrone, sed illu

vidisse se non meminit. Vidit et quod clarius
videre voluit, quia non vidit in illo. Ape-
ruit enim carnales oculos, et gloriosam illam
visionem perdidit. Et intellexit quod beata
virgo fuisset illa matrona, infans Christus, et
senex Ioseph. Et recepit in illa hora spi-
ritum suum bonum, et reliquum sancte sollempni-
tatis transegit in gaudio magno. Anno gratie
millesimo ducentesimo xiii facta est visio hec. NOVICIUS:
Quale genus huius visionis discernere non va-
leo, ad tuum illud examen transmitto. MONACHUS:
Expositorum est talia diffinire. Si dixero
visionem istam fuisse spiritualem, obicietur quod
non sit in corpore facta, quia monachus tunc vigila-
vit, neque in extasi, quia sensuum exteriorum
eo tempore sui bene compos fuit. Item si iudi-
cavero illam corporalem, respondes quod
oculis corporalibus clausis corporaliter videre
non potuit. Novicius dicit: Audi de hoc meam
opinionem non assertionem. Ex circumstantiis ta-
libus visionibus colligo, corporalem illam iu-
dico, quia lucidum Christi aspectum, cuius
quoque celestium tanta subtilitas palpebrarum
prohibere non potest paries. Hinc est quod
inclusa quedam cum a Sathana sub specie
angeli videretur frequentius, et hoc cuidam
sacerdoti litterato confessa fuisset, dolos
illius non intelligens, respondit ille: Cum
demon tibi apparuerit, oculos claude. Si
angelus fuerit domini bonus, nihilominus eum videbis;
si vero malus, illum ita videre non poteris.
MONACHUS: Verum esse didicit experimento. VI.

Alteri cuidam sacerdoti supradicte
domus tunc priore existente, dominus sub
alio typo nativitatis sue misterium osten-
dit. Cum in quarta dominica adventus

cantor responsorium: Intuemini quantus sit
iste qui ingreditur ad salvandas gentes, inci-
peret, et pars conventus ad librum stans in-
ceptum perficeret, in choro abbatis super formam
duo cantantes intuebantur circulum lucidum;
vidit et in circulo stellam clarissimam
radiantem. Et mox intellexit sicut intellige-
debuit, quod stella eadem designaret Christum,
circulus vero lucidus orbem terrarum, quem ad-
ventu illuminavit. Se stellam esse testatur
in Apocalypsi dicens: Ego sum radix et ge-
nus David, stella splendida et matutina.
Et in sancto evangelio se appellat lucem mun-
di. Hec de Christi nativitate tibi dicta suffi-
ciant. Scias quod me hanc visionem ab eius
ore audivisse qui eam videre meruit. Porro
quam gloriosa visio cuidam sacerdotum nostrorum
in Christi nativitate de Christo sit ostensa, au-
dies in distinctione sequenti. NOVICIUS:
Precor ut gradatim ascendas de festi-
vitate ad festivitatem, et de infantia ad vi-
rilitatem nostri salvatoris. MONACHUS: Sic fa-
ciam, visiones quas in illis et de illo factas
novi tibi recitando. VII.

Virgo quedam ante hoc triennium defunc-
ta est, Richmudis nomine, habitu secularis,
sed vita religiosa valde ac spiritualis. Ie-
iuniis et obsecrationibus semper vacabat,
mente sepissime excedens, ita ut celi
secretis interesset, et celi regem cum celi civibus
frequentius videret. In quadam sollempnita-
te Epyphanie, cum in monte sancte Walburgis
interesset matutinis, et abbatissa in choro
asser responsorium duodecimum, scilicet In co-
lumbe specie, illa vigilans et orans
in excessu facta Christum infantem pannis involu-

latum. et in presepio positum coram se uidit. et circa illum quasi thronum aetherium, ad similitudinem iris. Erantque ex utraque parte ei multitudo angelorum manibus extensis eum adorantes. et oculorum suorum acies in illum indeclinabiliter defigentes: flexo muro. Ipse est speciosus ille forma pre filiis hominum. in quem teste apostolo angeli concupiscunt prospicere. Cumque uentum fuisset ad locum illum passionis, uox audita est, non conuentui illa beata in qua tunc temporis sensus exteriores defecerant. sed patrem audiuit dicentem: Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. Erat enim idem dei filius et hominis tanti decoris. et uox patris tanti dulcoris, ut exprimere illam non sufficeret. Requisita etiam a me quales essent effigies angelorum, respondit: Staturas habent humanas, facies uirginibus similimas, genas ad instar rosarum rubentes, et in reliquis membris tectis niue candidiores. Alias adhuc illa retulit uisiones, quas locis competentibus replicabo. De festo uero purificationis habes in distinctione superiori capitulo xv. uisionem mirificam uirginis de quidone. Nouicius. Puto huiusmodi reuelationes quandoque ex affectu orationis obtineri. Monachus. Hoc certissimum est. viii.

In francia uirgo quedam, Christum in etate trium annorum, quia loqui per naturam poterat uidere desiderans, hoc ut fieret precibus instabat. Erat enim tam perfecte uite, ut non inmerito talia presumeret et se exaudiri speraret. Die quadam cum dicta missa ipsa populo omni egresso, sola in ecclesia moram faceret et oraret, infantem quasi trimum circa altare deambulantem conspexit, putans a matre illum ibidem neglectum. Erat enim tam speciosissimus et tante gratie uultus eius, ut in illius aspectu delectata ad se uocaret, et manibus demulcens sic diceret: Dic mihi bone puerule, ubi est mater tua? Qui dum nichil ei responderet, estimans illa ut puer in fantem eum non dum posse fari, subiunxit: Nosti dicere pater noster? Ad quod dum non responderet, ut plus adiecit: Dic post me. Aue maria gratia plena dominus tecum. Ipse dixit post eam infantilis eadem uerba tam hylariter et tam distincte, ut illa miraretur. Similiter factum est de clausula secunda, scilicet benedicta tu in mulieribus. Cum uero ei predixisset et benedictus fructus uentris tui, totius humilitatis magister sua inspiratione sciens se ipsum ibi te laudari, ostium sed alienum, eandem clausulam dicere noluit, sed mox illa intuente per ostensam formam celos penetrauit. Tunc primum uirgo uenerabilis se exauditam intelligens, gratias egit Christo, quia tam celeriter impleuit desiderium suum ex semetipso. Ipse reuera dominus Ihesus est fructus ille benedictus, de quo ysayas cecinit: Et erit fructus terre sublimis. Fructus terre filius marie. Benedixisti inquit psalmista domine terram tuam. Non potuit gignere terra benedicta nisi fructum benedictum. Nouicius. Dignum mihi uidetur quod dominus orationem ore proprio editam recitare renuit, et in uerba quibus matrem beatificare uidebatur mox erupit. Monachus. Exemplum nobis dedit, ut et ita faciamus. Sermonem iam in longum protraximus, tamen in presenti distinctione quam in precedentibus

de apparitionibus infantie saluatoris. uis
nec aliquas audire ex illis uisionibus quibus se
ostendere dignatur suis amicis in etate per
fecta. Nouicius. Volo et desidero, et max
ime tamen de illius passione. Monachus. Bene
moneris. Passio enim dominica prima est
sollempnitas post purificationem. ipsa est
festum propitiationis. Per ipsam tartarus est
destructus, paradysus apertus, captiuitas cap
tiuata, mors euacuata. Passio domini
omnium tribulationum humanarum est antydotum.
Contritionem excitat, lacrimas producit,
temptationes compescit. VIII.

Predicta richmudis tempore quodam
ut puto dominice passionis. cum de
ipsa meditando ualde contereretur mente
excedens, mox per spiritum in domum cuiusdam
amplam et hyemalem rapta est. in qua sal
uatorem stantem uidit nudipedem et quasi
captiuum, et circa illum multitudinem iudeorum.
Stabat enim demisso uultu, sola tu
nica indutus atque discinctus, manibus eius
ante demissis. Tunica eius flauum uide
batur habere colorem, et sicut ipsa michi retulit
in diuersis angulis domus decem ac duode
cim ad instar cyconiarum congregati susur
rabant de morte illius tractantes. Erat
enim domus summi pontificis in qua acta sunt
secundum historiam que hostio ancille domino oste
nsa sunt spiritualiter. Cum tamen huiusmodi ui
siones mentes religiosas compungant,
uisio subsequens ostendit, que corporalis est.

Nuper uirgo quedam religiosa. X.
licet adhuc in habitu seculari posita,
subpriori nostro Gerlaco cum multis lacrimis
retulit, quod saluatorem in cruce pendentem
cruentis uulneribus uidere soleat. Nec mirum
ait illum uideo. si compassione et dolore
urgente oculos clausero. Ecce hic ha
bes eundem argumentum. quod uisio illa de
qua dictum est supra capitulo iii. fuit corporalis.
Femina uero iam dicta ex eisdem uisionibus
tantum profecit, ut de domini passione neque
cogitare neque loqui possit sine lacrimis
et contritione. Quod autem de eadem beatissi
ma passione quasi de fonte torrentes lacri
marum deriuentur, sermo sequens declarat.
Lacrima quia cito siccatur torrenti comparatur.

In claustro sacerdos quidam ante annos XI.
paucos defunctus est. homo simplex et illi
teratus. daniel nomine uite satis dure. Ora
tionibus et uigiliis infatigabiliter operam da
bat. omnes pictantias sibi apportatas re
cusabat. Hic cum cuiusdam piscem sibi
ab abbate missum refutasset, sequenti
nocte in choro dyabolum prope se uidit as
sistere, et piscem quem ipse despexerat
manducare. Pro qua inobedientia cor
poraliter quidem satisfecit, sed non plene
ab obstinatione recessit. Postea uero in ma
gone senibus corpus iam uniuersis premortuum
so-la in oratione labia mouebat et uox
pe-nitus non audiebatur. et sic ultimum in psal
le-ndo spiritum reddidit. Iste daniel multas
re-uelationes habuit, multa uidit, sed
ualde pauca innotuit. Confessus
est tamen tribus mensibus antequam dominum apparuisse,
primo in cruce ante gradum presby
se-terii, secunda in candidis uestibus ante maius
altare, tertia in ignea forma, desuper al
tare. Cum enim saluator diceret. puto quod
in prima fuit apparitione. daniel petere

a me quod vis et fiet tibi. Ille sicut mihi retulit
quidam seniorum domus illius, respondit: Do
mine, sufficiat mihi gratia tua. Nil aliud a te
peto, nisi tantum ut lacrimas habere possim
quotiens passionis tue fuero recordatus.
Et dominus: Habeas et hanc gratiam. Ab illa
enim hora sicut audivi, quando de pas
sione Christi cogitare aut loqui cepit, lacrime
erumpunt. Nec mirum, Christus Ihesus ipse est silex
ille limpidissimus, qui aquas indeficientes
filiis Israel ministravit in deserto. Bibebant
omnes de spirituali consequente eos petra,
petra autem erat Christus. Novicius: Quomodo
est intelligendum hoc quod in psalmo legitur:
percussit petram et fluxerunt aque, abie
runt in sicco flumina? Monachus: Nota est
de hoc historia, allegoria satis usita
ta; ideo aliquid tibi dicere volo quod pre
senti visioni congruat, et mentem tuam
moraliter edificet. XII.

Percussit petram et cetera. Secundum intel
lectum tropologicum, id est moralem,
Moyses homo est claustralis, quem
regis filia, id est gratia divina, miseri
corditer tulit de flumine vite secu- ri.
Interpretatur enim Moyses sumptus ex aqua.
Petra cordis est duritia, virga ex
dominica percussio, passionis Christi re
cordatio. Petre scissio, cordis est con
punctio. Bis Moyses ut legitur per
cussit silicem, et tunc primum profu dit
aquam. Primus ictus pertinet ad pas si
onis Christi memoriam, secundus ad passi co
passionem. Inde silicem semel percus
sit, quia Christum passum quique cogitant
sed non compatiuntur, et ideo cor eius scindi non

potest ad lacrimas quibus abluat sua pec
cata. Tu vero si cogitationi compassionem ad
dideris, petram bis percutis, et vix esse
poterit quin cor tuum scindatur ad com
punctionem, et flumina lacrimarum inde
erumpentes per oculos exeant, atque per
maxillas decurrentes, quasi in sicco flu
mina etiam impetu suo terram infundant.
Novicius: Placet quod dicis. Monachus:
Quod Christi passio medicina sit contra temp
tationes, dicam tibi per exempla. XIII.

Fuerat in predicto claustro quidam alio
nomine Heinemode dictus, iuve
nis quidam bone indolis et laudabilis
ad modum conversationis, Petrus nomine, de
Confluentia oriundus, cui crebrius dominus
Deus fecit consolationes. Quedam
ex his que de illo dicturus sum, superius tibi re
citavi, que iterato replicare dignum
duxi, quia postea eadem plenius et
verius a quodam eius confratre familiarissi
mo cognovi. Nam audivit aliquotiens
voces psallentium in sublimi. Quadam
etiam vice cum ministraret domino Karolo ab
bati quondam Vilariensi, confessionem
dixisset et absolutionem de more de
votus acciperet, audivit vocem de celo di
centem sibi: Dimissa sunt tibi omnia peccata
tua. Alio etiam tempore cum sacerdote mis
sam celebrante ipse astaret et lampas
extincta fuisset, lumen aliunde afferre
volens, sed angustia temporis preoccupatus,
non valens flatu lampadem reaccendit.
Sane huius iuvenis studium erat semel
in die ad minus revolvere et recitare sibi
sacratissima et dulcissima passionis Christi

in propria, gratiarum spiritualium efficacissima incentiva. In quo studio tantam per dimidium circiter annum difficultatem passus est, ut quasi non sibi valere huiusmodi meditationes arbitrari debuisset. Tandem cum perstitisset pulsans, et illatas sibi iniurias et difficultates indefessus effregisset, serata illa sera violenter irruit. Ac deinceps sine difficultate et quasi ad manum paratis cotidie eplis meditationibus illis cum suavissimis [cum] magna iocunditate usus est. In canone quoque non magnopere curabat orare, sed de passione Christi meditabatur. Habebat item in desiderio et tam humiliter quam vehementer optabat revelari sibi divinitus in aliqua ymagine vultum salvatoris, ut eum meditari debuisset. Ad eundem vultum quasi conspectum et bene cognitum faciliter intuitu mentis ymaginarie dirigere posset. Et dominus qui hoc ei inspiravit desiderium, non fraudavit eum a desiderio suo. Laborabat enim mirabili ac multiplici luxuriantis carnis molestia diabolo irritante, sed domino profectum ei de temptationibus ordinante. Unde cum quodam tempore in angulo chori conversorum diutius et devotius orationi incubuisset, divinum implorans auxilium ne sineret labi in peccatum, post horam surrexit et recessit. Siquidem in memoriam ei venit eo quod aliud quid agere habebat ex precepto. Ascendens ergo per stalla in sinistrum habuit per ante altare infirmorum et conversorum. Ubi cum pervenisset veniam celeriter accepturus coram altari et abscessurus sub lampade se humiliavit, et ecce ibi dominum Ihesum stantem ante eum vel post eum quasi pedes in cruce. Qui piissima brachia sua abstrahens a cruce servum suum amplexatus est, et tamquam per cordiale sibi in signum mutue familiaritatis eum ad pectus suum attrahendo strinxit, temptationesque illius validissimas stringendo compescuit. Sane cum tunc procumberet optime sui compos erat, sed felici illa visione ita a sensu suo abstractus et ita dulciter affectus est, ut non plene scire potuerit utrum corporeis oculis an solo spiritu revelationem illam recepisset. Et tamen cum multas tam ante quam postea consolationes acceperit, hoc tamen fatetur, quod ista superegressa est universas. Tantam siquidem accepit gratiam lacrimarum a domino, ut in matutinas vix aliqua hora oculi eius siccarentur. Huius rei testis sum ego, qui iuxta illum ad psalmodiam stabam aliquanto tempore. Ita enim fervebat in Christi passione, ut spe martirii Theodericum episcopum Livonie sequeretur sine abbatis sui permissione. Acceperat ille auctoritatem a domino papa Innocentio secum ducere omnes qui ire vellent ad propagandam vineam domini Sabaoth in populo barbaro. Adhuc ut dicitur vivit, et ex precepto abbatis sui parrochiam in Livonia regit, ubi predicat et baptizat, multosque tam verbo quam exemplo edificat et in fide confirmat.

XIIII

In supradicto claustro alius quidam frater magna longaque temptatione habuit, dicentibus sibi cogitationibus suis ut heremita fieret. Adeo hac temptatione devictus fuit ut aliqua etiam loca perlustraverit explorans aptum sibi habitaculum. Tandem conversus ad beatam virginem ei se totum co

nuit: ipsam sibi ipsi pro se fideiussorem constituens, quod quicquid ipsa suggessisset, hoc ille sine cunctatione aggrederetur. Cumque ad beatam virginem sub hac conditione sepius recurreret, quadam vice oranti ei coram altari vox insonuit dicens: Fideiussorem me constituisti, ego me absolvere volo. Ille vero erigens se, vidit virum venandi habitus ante altare assistere, crucem in manu tenere, crucifixi sua quinque vulnera digito superinducere, et sic videnti dicere: Sic omnis qui ordinem istum quem professus es servavit, dominum nostrum pungit, sicut me vides facere, et sic ille a temptatione sua liberatus est. XV

Beate memorie Cristina de Volmuntsteyne, cuius supra memini, etiam crucifixus apparuit, et homo senex iuxta eum, qui ex pixide quam in manu habebat, pungebat vulnera illius. Genera tamen visionis discernere non valeo. XVI

Alteri cuidam sanctimoniali ordinis nostri, quam nominare nolo, tempore quodam cum esset gravissime temptata, dominus Ihesus Christus totius ecclesie sponsus visibiliter apparens amplexatus est eam, et omnem illi turbationem in magnam convertit tranquillitatem. Ecce omnibus hiis exemplis habes quod visio dominice passionis, si non et meditatio atque compassio, maximum contra temptationes sit antidotum. Sunt et in illa multiplices consolationes, sicut subiecta declarabunt testimonia. XVII

Duo conversi de Hemmenrode in quadam grangia eiusdem domus quodam tempore manebant. Stabant autem simul vice quadam, et hora completorii debitum sue servitutis pensum persolvebant. Dicto completorio, respiciens unus ad celum, vidit in sublimi crucem splendidam, et in ea dominum crucifixum. Erat autem crucicula adeo splendida, ut ab ipso splendore se se invicem clarissime contuerentur. Nam alias tenebre erant super faciem terre. Erat enim hyemis tempus. Et quia loqui non licebat, signum fecit alteri, quasi interrogans si ad se videret. At ille nichil se videre significavit. Tunc ipse signum illi fecit ut genua flecteret et oraret. Quod cum fecissent ambo simul, erectus post pusillum tante visionis factus est socius et testis. Ambo adhuc ut puto vivunt, sed non licet prodere nomina illorum. Novicius: Que tibi videtur causa fuisse tante visionis, conversorum eorundem meritum an culpa? Monachus: Si propter eos visio eadem facta est, alterum videtur causa fuisse: bona videlicet vita, vel culpa aliqua, sive utrumque. Hoc verum esse vel posse esse verum visio subsequens declarabit. XVIII

In Lucka domo ordinis nostri, cuius in superiori distinctione memini capitulo XXIIII, conversus quidam est, sicut ab Adam eiusdem domus monacho didici, vir bonus et disciplinatus, Rudolfus nomine, cui divinitus multa revelantur. Hic cum nocte quadam diebus matutinis ante lucem sub divo staret et orationes aliquas diceret, Christum in aere cruci affixum pendere vidit, et circa eum quindecim homines singulos in singulis crucibus. Ex quibus decem erant monachi et quinque conversi, et ei bene noti, ut potiores congregationis sue professi. Ita aer fuerat illuminatus ex Christi presentia, ut singulos plene discerneret. Cumque stupefactus staret ob tam mirabile

visionem domini de cruce clamavit.
Nosti Rudolfe qui sint hii quos circa me
vides crucifixos. Respondente conviso-
nario domine quid sint scio; quod sit quod video penitus
non intelligo. subiunxit dominus. Hii soli ex
omni congregatione mea crucifixi sunt.
mee passioni vitam suam conformantes. No.
In quo se illi conformaverant? Mona. Utique
in obedientia. in paciencia. in humilita
te. in abrenunciatione totius proprietatis. et pro-
prie voluntatis. Hec et hiis similia mo
nachos martyres faciunt. in quorum persona
per psalmistam dicitur. Quoniam propter te
mortificamur tota die. estimati sumus sicut
oves occisionis. Hec est crux de qua in evan
gelio dicit ipse crucifixus. Qui non tollit cru
cem suam cotidie et sequitur me. non est me
dignus. Non dicit semel sicut petrus.
sed cotidie sicut antonius. Sicut didici nu
per a predicto monacho. omnes illi quindecim
adhuc vivunt. excepto uno qui iam
dormivit in domino. Novicius. Nemo clau
stralium visionem hanc ignorare debet.
Mona. Verum dicis quia multi putant
se esse monachos et non sunt. ore et non vita
dicentes cum apostolo. Michi autem absit
gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu xpisti. per
quem michi mundus crucifixus est et ego mun
do. Novicius. Dic queso. quomodo nobis sit
intelligendum. quod idem apostolus dicit. Qui
autem sunt xpisti carnem suam crucifixerunt
cum viciis et concupiscentiis. Monachus
Secundum precedentia videtur sic intelligendum.
Apostolus enumeratis operibus xix [illegible] du-
carnis. cum exposuisset fructum
spiritus. subiunxit. Qui autem sunt xpisti etc.

Duplex est religiosorum crucifixio. hominis
interioris per alienam compassionem. et
hominis exterioris per propriam carnis mor
tificationem. Crux dicitur a cruciatu.
Crux monachorum rigor ordinis est. tum
propter vigilias et orationes. tum propter
ieiunia et castigationes. tum propter silen
tium et opera manuum. tum propter carnis conti
nentiam. et vestimentorum stratuumque duritiam.
Qui autem sunt xpisti. qui cum apostolo dicere pos
sunt. xpisto confixus sum cruci. carnem
suam crucifixerunt id est cruci affixerunt. cum
viciis operum. et concupiscentiis desideriorum
pugnantes. Nec ponuntur ibi duo ge
nitivi plurales instrumentaliter. sed passi
ve. eo quod per virtutes in carnis macera
tione mortificentur. Tres clavi quibus cor
pus monachi cruci debent esse affixum. tres
sunt virtutes. per quas teste iheronimo
martyres efficiuntur. scilicet obedientia. pa
ciencia. humilitas. Manum monachi
dextram configat obedientia sine simu
latione. sinistram paciencia sine simu
latione. Clavum obediencie impellat
amor superne libertatis. clavum paciencie
timor pene gehennalis. Pedes vero ve
ra humilitas configat. ut non solum pre
latis. sed et fratribus se propter xpistum subi
ciat. ut dicere possit cum psalmista.
Humiliatus sum usquequaque domine. et
in alio loco. Imposuisti homines super capi
ta nostra. Duo pedes. duplex est superbia.
mentis scilicet et corporis. Et licet superbia caput
sit omnium viciorum. non tamen incongrue per
pedes qui in fine sunt partes corporis.
quandoque designatur. Quod enim valde

oculum et despiciam? Hoc pedibus conculcari. Unde Iosue filiis Israel ut colla regum calcarent precepit. Novicius: Satis michi placet quod dicis, nunc residuas dominice passionis visiones explana. Monachus: Quod dominus suam passionem nunc ad consolationem, nunc ad correptionem iustis ostendat, presto est exemplum.

Cap. XX

Conversus quidam apud nos ante annos aliquot defunctus est, vir bone estimationis, nomine Cunradus. Ipse est qui vidit in dorso fratris Wilhelmi serpentem cum in choro dormiret, sicut dictum est in distinctione quarta capitulo xxxii. Hic tempore quodam cum in domo nostra Dollindorp cum preerat solus esset, et magnum cordis sui defectum sentiret, ait intra se: Och miser, deberes mori sine homine. Vix verba finierat, et in extasim ruens ecce Salvatorem coram se in cruce pendentem vidit. Qui ait: Cunrade, vides quanta propter te sustinuerim? Moxque per verba Salomonis adiunxit: Omnia enim opera tua bene placent michi, uno tantum excepto. Quibus dictis conversus ex visione tam salutifera confortatus ad se rediit, et cum oculos aperiret, ut eum quem spiritu videbat cerneret, visio disparuit. Requisitus a fratre Richardo converso religioso, cum ei recitasset visionem, si dominum ad interrogasset de eodem opere, respondit: Non. Iam dictam previdens necessitatem. Novicius: Quid est quod Salvator in vitro suo opus reprehendit, quod tamen ei innotescere noluit? Monachus: Puto quia illum de omnibus suis operibus voluit esse sollicitum, ut dum unum nesciret, de singulis timeret. Idem ante mortem suam confessus est abbati nostro quod voces angelorum nocte quadam audierit in celo. Obiit autem in ipsa dulcissima festivitate assumptionis domine nostre, ipsius ut spero precibus, cui devote servierat, die tali de terris assumptus in celum. Non solum consolatio est in Christi passione, verum etiam in sacris ymaginibus que eandem beatam passionem representant. Nam honorantes illas Christus honorat et remunerat, punit indevotos et negligentes.

Cap. XXI

Temporibus nostris in provincia nostra, sicut audivi, miles quidam alterius cuiusdam militis patrem occiderat. Casu accidit ut occisi filius occisorem caperet. Quem cum in ultionem patris extracto gladio trucidare vellet, ille pedibus eius prostratus ait: Rogo vos domine per honorem sancte crucis in qua deus pendens misertus est mundo, ut mei misereamini. Quibus verbis ille compunctus, cum staret et quid facere vellet deliberaret, invalescente misericordia hominem levavit et ait: Ecce propter honorem sancte crucis, ut ille qui in ea passus est peccata mea indulgeat, non solum tibi culpam remitto, sed et amicus ero. Deditque ei osculum pacis. Non multo post idem miles cruce signatus, mare transiens cum ecclesiam dominici sepulchri aliis peregrinis viris honestis de sua provincia comitatus intraret, et ante altare primum transiret, ymago dominici corporis illi profunde satis inclinavit de cruce. Hoc cum aliqui ex eis considerassent,

non tamen solent cum tanto honore exhi-
buisset. ex consilio singillatim requisiti sunt
non tamen alicui eorum inclinatum est nisi cui prius.
Tunc eum fatigantes. cum ille diceret se
indignum esse tanto honore. que superdicta sunt
memorie occurrerunt. Que cum fratribus
retulisset. mirati sunt de tanta christi humi-
litate. scientes ymaginis ei inclina-
tionem factam fuisse propter gratiarum actionem. XXII

Soror quedam ordinis nostri capellam
oratorii ingressa. cum ante altare co-
ram crucifixo psalmos legeret et tam
tarde esset. custos illam ibi esse nesciens.
ostium forinsecus clausit et recessit. Quod
cum illa intrinsecus audiret. non tamen pul-
sare presumeret. ibidem pernoctavit. Et
sicut ab eius ore audivi. radius quidam
ad instar stelle de brachio exiens cruci-
fixi. tantum ei luminis prestitit. ut in te-
nebris illius beneficio psalmos suos le-
geret. Est super idem altare ymago be-
ate virginis lignea. filium tenens in sinu.
Cumque eadem sanctimonialis tempore quodam
coram illa psalterium lectitaret. puer-
tulus inopinate advenit. et quasi scire
vellet quid illa legeret in librum respe-
xit et rediit. Est autem eadem venerabilis
femina laica et vidua. multumque circa
ordinem fervens ac devota. plurimas
habens a deo consolationes. XXIII

Novicius quidam in Hemenrode cum
nocte quadam in choro ad versiculum
sancte trinitatis devote inclinaret. crucem
fronti sue impressam sensit. et puto quod
eadem hora cogitavit de passione.
Vocatur autem Hartmannus et adhuc vivit.

Novicius. Puto quod scriptores et pictores
sacrarum ymaginum aliquod speciale premium
ex hoc percipiant. Monachus. De hoc dubitare
non debes. si tamen magis sit devotio quam
avaritia mercedis in causa. XXIIII

Monachus quidam nigri ordinis de
episcopatu Maguntiensi ante annos pau-
cos defunctus est. Erat autem pictor bonus
et ordini nostro tam devotus. ut gratis ex-
pensis tantum receptis in diversis domibus
ad diversa altaria nostri decoris crucifix-
os depingeret. Nam nostros crucifixos ipse pe-
ne omnes fecit. nullas a nobis requirens
expensas. Volens suo effigiatori osten-
dere summus ille crucifixus ad cuius imagi-
nem omnes facti sumus. quantum sibi labor ille
servitium placeret. in parasceue. die scilicet
in qua passio specialiter representatur. illum
non sine multorum admiratione de hoc mun-
do assumere dignatus est. Quasi diceret dominus.
Quia circa meam passionem mente et cor-
pore devote semper laborasti. de illa cogi-
tando. illamque per picturas aliis exhi-
bendo. ecce in die mee passionis te de
labore ad requiem assumo. in qua non tam
mentaliter vel per picturas figuraliter. sed
presentialiter. id est facie ad faciem me
contempleris. Hec dicta sint de eo quod dominus
eos qui ymagines sue passionis hono-
rant rehonoret et remuneret. nec non et osten-
dam quod negligentes illarumque contemptores
respuat et confundat. XXV

Colonie in ecclesia sancti Georgii mar-
tyris crux metallina est effigiem ha-
bens salvatoris. per quam multa miracula
facta sunt ac sanitates. Unde multa

luminaria maioris civitatis coram illa
accendere consueverunt. Maxima tamen cau
sa illarum virtutum fuisse creditur por
tio dominici ligni que inclusa habebatur,
que nunc extracta gemmis et auro decentius
data est. Campanarius vero eiusdem ecclesie
cum nullam ei reverentiam exhiberet, sed
vadens cubitum frequenter luminaria
inde subtrahens in usus suos converteret,
nocte quadam cum se in lectulum suum
inclinasset et adhuc vigilaret, crux
eadem ad eum venit, et cum voce incre
pationis tam valide tetigit ut infir
matus multis diebus sanguinem vomeret.
Huius miraculi ego bene recordor, et erat
celeberrimum in tota civitate, ita ut ab
illo tempore in maiori veneratione habi
ta [...] contra de XXVI Ita sit eadem crux.
monte ante non multos annos inter duas
congregationes militum tam graves ini
micitie orte sunt, ut se invicem caperent
et occiderent. Die quadam cum plures unius
partis convenissent in ecclesia ville que Westu
pe dicitur, adverse parti puellam prodit se.
Declarat enim signum dicens: Quotiens
intuerint, totiens nolam trahant. Quod cum
fecisset, ecclesiam cum multitudine magna milites
armati super inermes irruerunt. Quo
viso illi arreptis sacris ymaginibus gla
diis opposuerunt, sperantes sibi illarum
beneficio parci debere. Percussores vero
nullum loco exhibentes honorem, nullam
sacris ymaginibus reverentiam, ita hos
tium cruore sitiebant ut ymagines op
positas mutilarent, ipsique crucifixo bra
chia preciderent, et circiter octo milites

in ecclesia trucidarent. Quod sacrilegium diu
re satis vindicatum est. Nam infra breve
tempus ab occisorum consanguineis occide
tur numerosa multitudo sic gladio de
leta est, ut vix duo superessent. Vetula vero
que illos prodiderat, tempore messis nimio
calore aeris suffocata est. Et quid dicam
de malis christianis? Cum apud Damiatam
Sarraceni christum ignorantes obviam
ymaginis eius graviter sunt puniti. XXVII

Cum in obsidione Damiate maxi
ma pars exercitus domini Sarracenus
occidisset, nescio quo dei iudicio infideles
fidelibus superiores effecti eos in fugam ver
terunt, multos ex eis occidentes et plu
rimos captivos abducentes. Ut
cognoverunt in civitate obsessi, in tantam leti
ciam resoluti sunt ut in confusionem fidei
nostre laqueum collo crucifixi inicerent, sic
que sacram illam ymaginem aliis additis
iniuriis per omnes plateas civitatis trahe
rent cum multa vociferatione et plau
su manuum, victoriam deo suo ascribentes.
Christus vero qui mortuus et quasi nullius valo
ris videbatur in tam execrabili culpa
post breve tempus valde terribiliter vindicem
esse cepit in vindicta. Nam Damiatanos
ut pena concordaret illate iniurie vul
neribus percussit in gutture, sic ut etiam ci
baria non possent glutire. Paulo post civi
tatem ipsam inexpugnabilem eis abstu
lit sua virtute, ita ut nec unus in eius vas
tatione caderet christianus. Alia adhuc
plura miracula de sacris ymaginibus
tibi dicere possem, sed usque ad decimam
distinctionem illa reservo. Hoc etiam

scias qd usq; hodie xpc in suis mbris
crucifigit. tunc a iudeis. nunc a sarraze
nis. nunc a falsis xpianis. Vn pmala
chiam conqritur dicens. Si homo cfi
git dm. qr uos me configitis. Jt. 7 uos
me configitis gens tota. xpianos nris
temporib; a iudeis ee crucifixos audiuim.
q̃rtianis aliquē ad litam ee crucifixū
nondum audiui. qsdam a sarrazenis
nup fuisse crucifixos intellexi. xxviii

Supdicta damiata cū p obsidione
multū eet artata qdam ex pa
ganis occulte exeuntes de ciuitate
tum ut xpiani fierent. tum ut mortem
euaderent. ad nros confugē ceperunt.
Quos sarrazeni insequentes et comphe
dentes reduxerunt. singlisq; crucibus
singlos appendentes. ad confusionem
xpianoz sup muros oms suspenderunt.
Nouici. Qd sentiendum ē de istis. Mo.
Si fidem sciebant et in fide timore pe
naz n mutabant. haut dubiū qn mar
tyres sint. Non solum ab infidelibus
xpc martirizat. s; etiam a malis xpianis
p pauprum iniurias cotidie cfigit.

Non ē diu qd xx ix fe flagellat.
quidam paup nescio q impelle
te necessitate loqui uolens henrico du
ci louanie. q adhuc sup est. psentiam
illi adire temptauit. Cui cum came
rarioz indignat scapulis eum īpel
leret et passim baclo cederet. sine
misedia. conuisus qdam ordinis nri
hoc uidit 7 ingemuit. compassus illi e
tiam usq; ad lacrimas. Subsequenti
nocte saluator ei in sompnis apparens

sup altare in glia magna ait. Grās tibi
qd heri tantū michi compassus es. qn
camerari ducis tā inmisericorditer sine cau
sa fustigauit me. Ad quam uocē conuersus
euigilans. intellexit qd xpc adhuc in
suis membris patetur. Nouicius.
Dic queso estne adhuc aliq alia forma
despecta. in qua xpc mortalib; dignet
apparere. Mon. Etiam tanta ē humi
litas in xpo. ut aliqn sub figuris infirmoz.
aliqn qd amplius est specie leprosoz assu
mens nob appareat. Si pmum uerum
n esset. nequaq diceret in ewangelio.
Infirmus fui et uisitastis me. De scdo
dicit ysayas. Vere languores nros ipe
tulit. et dolores nros ipse portauit.
7 nos putauimus eū quasi lepsum et p
cussum a do. 7 cetera. Licet in dyalogo
sci gregorii 7 in aliis locis plura de hys
occurrant exempla. n tam quia ita p
missum ē. tibi dicere licet nisi noua

Hid est nris temporib; gesta. xxx.
enric conuersus clareuallis mona
chus. cui mentionem in distinctione prima
caplo xvi. qui an paucos annos defunc
tus ē. in eadem domo quondoq; infirmari
fuit. Hic cū tempe qdam habet magnū
infirmū iam morti pximū et nocte sur
gens ad signū matutinaz. cū eundem
infirmū considerasset. sperans illum pos
se durare. chorum ex hoc securior intr
uit. In q dum sedendo modicū quid
dormitasset. ecce saluator in figura infir
mi affuit. et sup pectus illi se reclinā
requieuit. Henric uero de hoc territus.
cum surge uellet domum eū opescuit.

dicens: Bone sine me quiescere. Ad quod
verbum expergefactus, mox recordatus est in-
firmi sui, et surgens atque in infirmito-
rium festinans, illum agonizantem reppe-
rit. Quem cum ad terram deponere vellet,
super pectus eius in modum visionis exspi-
ravit. Quod autem dominus spes quandoque
leprosorum assumat, sequentia declarant exempla.

Nobilissimus princeps XXXI. de pla.
Theobaldus comes Campanie, de cuius
operibus misericordie in vita sancti Bernardi abbatis
Clarevallensis mira leguntur, tante humilita-
tis erat, ut etiam personaliter tuguria
leprosorum visitaret. Adhuc vivunt qui illum
in carne viderunt. Habebat autem ante quo-
dam suum castrum leprosum quendam manen-
tem, ante cuius domunculam quotiens eum con-
tigit transire, de equo descendit, et ad il-
lum intrans, postquam pedes eius lavit, e-
lemosinam dedit, et abiit. Post breve
tempus idem leprosus comite ignorante de-
functus est et sepultus. Die quadam comes ite-
rum via illa transiens, mox ut ante
tugurium sibi notum venit, descendit di-
cens: Oportet me visitare fratrem meum.
Intransque non leprosum, sed in leprosi forma et
habitu contemplatus est dominum. Cui cum con-
sueta opera misericordie impendisset, et tanto
devotius quanto in se probabatur a visitato
foras hylaris exivit. Cumque suis dice-
ret: Gaudeo me vidisse leprosum meum.
Responderunt ei quidam: Domine, sciatis
pro certo eum dudum esse defunctum, et in
tali loco sepultum. Quod ubi comperit prin-
ceps piissimus, exultavit in spiritu, eo quod ipsi
domino eique ministrare meruit personaliter,
quem multo tempore in suis membris veneratus est.
Vt autem dominus ihesus tantam humilitatem
tanti principis etiam in presenti remune-
raret, et ut verba sua vera ostenderet que
dixerat: Quicquid uni ex minimis meis
fecistis, mihi fecistis, se illi exhibere dig-
natus est. Audi aliam visionem ista adhuc.

Eo tempore quo heresis XXXII. de excellentiore
Albiensium pullulare cepit, contigit
dictum quod narro. Erat in regno Francorum
episcopus quidam etate iuvenis sed magne reli-
gionis. Nomen eius sive dyocesis eius
non memini. Hic tante fuit pietatis
ac humilitatis, ut equitans in via nemi-
nem leprosorum sibi occurrentium sine elemosi-
na preteriret. Sepe etiam de equo descendit,
et petentes preveniens, nummis manibus
illorum tamquam in gazophilacio immissis
atque deosculatis, iterum ascendit et processit.
Die quadam dum per stratam publicam
incederet, leprosus quidam secus viam stans
in agro voce raucissima ut sui misereretur
clamavit. Erat enim aspectus eius tam
horridus, et quasi a lepra tam corrosus, ut
oculus humanus non sine cruciatu illum
inspicere posset. Quem ut sanctus episcopus vidit,
misericordia motus mox de equo ruit, et ad
illum currens optulit elemosinam. Ad
quem leprosus: Non sunt mihi necessarii nummi
tui. Cui cum episcopus responderet: Quid ergo vis
ut faciam tibi? ille subiunxit: Vt putredi-
nem huius infirmitatis mee abstergas,
digito ostendens caruncelam de naribus
pendentem magni horroris atque fetoris.
Quam cum vir beatus ex amore succensus
manu tergere vellet, clamavit ille dicens:

Cessa, cessa; asperitatem digitorum tuorum tolerare non valeo. Cumque adhiberet partem camisie sue, que de panno fuerat satis subtili, simili clamore prohibitus est. Tunc episcopus: Si pati non potes manum, si non pannum delicatum, unde tibi sit abstergatur? Respondit leprosus: Nichil aliud patiar preter linctionem lingue tue. Mox ad illud verbum lucta non modica oriri cepit in corde pontificis inter gratiam et naturam; illa ut fieret volente, ista contradicente. Sed gratia Dei cooperante et nature vim faciente, linguam apposuit, et purulentiam elefantinam linxit. Mira res. Mox de naribus eius qui leprosus videbatur gemma preciosissima lapsa est in os episcopi. Et ut ostenderet se esse Christum, qui ad probandam episcopi virtutem se finxerat leprosum, in oculis eius gloriose celos ascendit, et quia eidem glorie particeps futurus esset episcopo ascendens repromisit. Dominus Gevardus abbas noster rediens de capitulo generali hec nobis retulit, asserens tunc recenter fuisse gesta. Novicius: Quid est gratia cooperans? Monachus: Duplex est gratia Dei: operans, per quam episcopus tantum bonum voluit; cooperans, per quam illud perfecit. Potuit antistes iste venerabilis merito dicere cum sancto Iacob patriarcha: Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Novicius: Magna sunt que dicis. Monachus: Ut autem non solum in ore duorum, sed et trium testium stet omne verbum, addam tertiam visionem, duabus hiis non imparem, sed forte iudicio tuo propter opus maiorem. XXXIII.

In Salzeburgensi ecclesia iam a multo tempore religiosi extiterunt episcopi, ex quibus unus, nescio utrum hic qui nunc est, sive eius qui ante eum fuit predecessor esset, infirmorum seu leprosorum lares studiose, etiam quoque per semetipsum visitavit. Die quadam tuguriolum quoddam intrans, et leprosum, ut ei visum est, hominem in eo lecto decumbantem ac gementem reperiens, si aliquid vellet requisivit. Cui cum ille responderet: Corpus Christi desidero, episcopus festinus abiit et attulit. Cumque leprosus qui valde horridus videbatur cum cautela qua potuit immisit. Ille vero ad comprobandam antistitis fidem, antequam masticasset eucharistiam, nauseam simulavit, et cum fetidissimo vomitu quod sumpserat reiecit. Episcopus vero tetendit manibus mento eius suppositis, eiectas recepit immunditias, quas statim in os mittens sumpsit ob honorem sacramenti. Postea cum eundem leprosum visitare vellet et non inveniret, dictum est ei a commanentibus quod multo tempore in ea domuncula nullus habitasset leprosus. Et cognovit vir Deo plenus tam ex testimonio referentium, tam ex gratia ex predicta sumptione percepta, quia Christus esset qui multis modis electorum suorum constantiam probare consuevit. Hec dicta sunt de Christi persona. Porro de illius resurrectione atque ascensione nullas intellexi visiones relatu dignas, nisi solam, si tamen visio dici potest. XXXIIII.

Sacerdos quidam de domo nostra, sicut ipse mihi retulit, cum anno preterito in sacratissima nocte pasche staret ad matutinas, finito duodecimo responsorio et hymno Te Deum laudamus incepto, tantam circa se sensit flagrantiam aromatum, ut p-

tantam moram ut miraretur quid esset, vel unde
esset. Cum cogitationes sue dicebant: Non est
aliunde odor iste aromaticus, nisi ex presen-
tia sanctarum mulierum, de quibus tota nocte
cantatum est, que venerunt cum aromatibus
ut ungerent Ihesum. Novicius. XXXV.

Cum resurrectio passione dignior sit,
quid est quod tante revelationes haben-
tur de illa, et tam pauca de ista? Monachus.
Primo hoc ascribendum est humilitati
Christi, ne videatur iactanter manifestare ea
que egit gloriose, et supprimere illa que per-
tulit ignominiose. Deinde quod nullum
est sacramentorum, quod tam efficax sit divi-
ni amoris incentivum, quoniam opprobria
passionis. Apostolus nichil dicit se scire nisi
Ihesum Christum, et hunc crucifixum. Ergo
Christi passio ei fuit lectio. Quantum legem
desiderabat Iob in libro passionis Christi, qui
dicebat: Quis michi tribuat auditorem, ut
desiderium meum omnipotens audiat, et librum
scribat ipse qui iudicat, ut in humero
meo portem, et circumdem illum quasi coronam
michi. Liber vite Christus est, secundum Iohannem
septem signaculis signatus, in quo ut ait
Paulus est salus, vita et resurrectio nostra,
quem apostoli cum multa gloria miraculorum, qua-
si coronam portaverunt per universum mundum.
Quem cum primo obtulissent scienti litte-
ras, id est Iudeo, et respuisset illum tamquam
signatum, obtulerunt illum nescienti litteras,
scilicet gentilitati, et cum illum intelligere
non posset, exposuerunt ei, sicut Philippus
eunucho. Librum hunc Christus ipse scripsit,
quia propria voluntate passus est. In pelle
siquidem corporis eius scripte erant littere in-

cisores et nigre, per lividas plagas flagel-
lorum, littere rubee et capitales, per infixiones
clavorum; puncta etiam et virgule, per
punctiones spinarum. Bene pellis eadem
prius fuerat multiplici persecutione pu-
micata, colaphis et sputis cretata, arun-
dine lineata. Novicius. Gaudeo me cum
fructu didicisse quod ignoravi. Monachus.
Dicam tibi nunc aliquas visiones de Spiritu Sancto.
Novicius. Peto ut prius expedias me de Spi-
ritu Sancto, et si sit differentia inter ipsum
et spiritum quem Christus in cruce emisit. Monachus.
Hoc faciam ipso adiuvante, et hoc
quanto compendiosius potero. XXXVI.

Spiritus sanctus deus est, tertia in trinitate per-
sona, a patre filioque procedens eter-
naliter, ipsis consubstantialis, eidem sapien-
tie atque potentie. Unde in psalmo: Verbo domini
celi firmati sunt, et spiritu oris eius omnis virtus
eorum. Quod spiritus sanctus a patre procedat,
dicit filius: Non enim vos estis qui loquimi-
ni, sed spiritus patris vestri. Item: Qui a pa-
tre procedit. Quod a filio procedat, testis est
apostolus dicens: Misit deus spiritum filii sui
in corda vestra. Ipse etiam spiritus sanctus in vulgate
spiratur sanctus, multiplex, unicus, subti-
lis, modestus, disertus, mobilis, incoinqui-
natus, certus, suavis, amans bonum, acutus,
quem nichil vetat benefacere, humanus, be-
nignus, stabilis, securus, omnem habens virtu-
tem, omnia prospiciens, et qui capiat
omnes spiritus intelligibiles, mundus, subtilis.
Cuius varia dona cum apostolus enumerasset,
sic conclusit: Hec autem omnia operatur unus
atque idem spiritus, dividens singulis pro-
ut vult. Inter hunc spiritum scilicet et eum quem

christe in manus patris moriens commendauit.
tanta est differentia, quanta inter creaturam
et creatorem. Nam spiritus uite anima christi intel
ligitur, que a corpore eius separata est per mortem,
quod de spiritu sancto dicere nefas est. Nouicius.
Sub quibus speciebus spiritus sanctus solet
presentiam suam mortalibus manifestare?
Monachus. Duas tantum species reperio manifes
tiores sub quibus in nouo testamento uisus est.
In columba uisus est super christum, in linguis
igneis super apostolos. Nec hoc sine causa.
Septem enim naturales uirtutes habet co
lumba, que auis est simplicissima, per quas
dona spiritus sancti mystice designantur.
In igne calor est et splendor, et spiritus sanctus
ignit per amorem, illuminat per scientie co
gnitionem. Nouicius. Percepcioni mee satis
factum fateor per sententias tuas. Peto ut si
aliqua nostri exempla subiungas. Monachus.
Quod nostris temporibus in columba et igne ui
sus sit, uerissimis tibi pandam exemplis.
Cum dominus hermannus abbas esset XXXVII
in claustro, et in sollempnitatibus in
terim dum chorus te deum laudamus decan
taret, circuiret ad fratres commonendo sicut
solitum consuetudinis in chorum conuersorum
diuerteret. henricus conuersus cuius memini
in distinctione quinta capitulo quinto, uidit
columbam candidam de cruce que erat
super altare conuersorum in uerticem ipsius descen
dentem. Ubi multum quiete sedebat
donec circuitus uniuersis de choro exiret.
Tunc auolans residebat super crucem. Hym
no uero expleto, cum inciperet lectionem
ewangelicam, eadem auis sacratissima uo
lauit super quandam columpnam analogio

proximam. illic sedens, et auscultans, sacreque
lectioni aurem diligentius adhibens. Qua com
pleta, rursum rediit ad crucem. Retulit
tamen se idem conuersus sepius in festiuitatibus
se eandem uisionem uidisse. Quociens
inquit chorum conuersorum intrauit, et coram
altari prostratus se ut ei moris est inclinauit,
mox columba predicta crucem deserens,
capiti eius insedit. In quo statum tantum
cauit strepitum percussione alarum, tantum
splendorem nitore alarum, ut ab omnibus
potuisset audiri et ab uniuersis uideri,
si illis datum fuisset audire uel uidere.
Puto conuersum hunc eundem fuisse, qui uidit
super caput nouitii cuiusdam in monachum bene
dicendi columbam, sicut dictum est in dis
tinctione prima. XXXVIII.
Cum in eadem domo monachus quidam
iuuenis ewangelium legeret in conuen
tu, predictus henricus columbam candidissi
mam super caput eius descendere uidit. Illic
quiete residens usque ad finem ewan
gelii. Fuerat enim idem monachus ibi hos
pes, et tam bone uite ut tanta gratia
dignus haberetur. Processu temporis cum
factus fuisset sacerdos, cuidam mona
cho ex fratribus eius, sacerdos quidam se
cularis dicebat. Ego frequenter uideo
columbam super caput illius monachi, quando
missas celebrat. Nonnumquam puto eum
aliquando misse eius interfuisse corpore sed
spiritu. Est enim uir religiosus multas ha
bens reuelationes a deo. Nouicius.
Quid sentiendum est de huiusmodi colum
bis? Monachus. De hac questione quantum
potui expediui te in distinctione secunda.

columba

capitulo quinto. loquens de sacerdote fornicatore: cui columba sacramentum altaris tulit et post penitentiam restituit. Signum est aduentus spiritus sancti. Si nichil fuisset diuinum in predictis columbis, etiam alii eas uidissent. Nouicius. Hoc satis credibile est. Monachus. Quod autem spiritus sanctus etiam in igne presentiam suam quandoque manifestet, audies in distinctione nona capitulo xxxiiii. Quia iam plures uisiones retuli de christo, quasdam etiam de spiritu sancto, unam adhuc dicam de sancta trinitate.

Non est diu quod quedam xxxix sanctimonialis ordinis nostri, dum in quadam die dominica ad primam staret et chorus psalleret fidem athanasii, illa de misterio summe trinitatis cogitans, mente excessit. In quo excessu tanta ei sunt reuelata de illa summa et eterna trinitate, ut suo confessori illa sine modum eiusdem uisionis explicare non posset. Ecce sic copiose dominus uisionum nostre condescendit. Ipse est quem iacob in sompnis uidit innixum scale. Angeli uero ascendentes siue descendentes, sunt certi ut dictum est ordines ciuium celestium, descendentes nobis apparendo, et ascendentes se nostris uisibus subtrahendo. Ipsi enim sunt christi corpus et membra. Nouicius. Qua similitudine? Monachus. Similitudine quam dicam satis manifesta. xl.

Caput christi deus, caput ecclesie christus. Oculi christi sunt angeli, semper faciem patris uidentes; aures eius patriarche, legem dei audientes. Nares, id est, sunt prophete, que futura erant procul odorantes. Os eius apostoli, qui ab ipso uiderunt et audierunt mundo predicantes. Barba christi sunt martyres, fortitudinem mentis que barba designatur in suis tormentis ostendentes. Ubera eius sunt confessores, uerbo et exemplo infirmos nutrientes. Uenter eius uirgines et continentes, fructui carnis amorem castitatis anteponentes. De hiis sponsa dicit in canticis canticorum dilecto: Uenter tuus eburneus, distinctus saphiris. Ebur quod frigidissimum est designat uirginitatem, iacinctus uero qui aerei coloris est perfectionem uidualem. Nouicius. Hiis non inutiliter premissis, precor ut de singulis ordinibus angelicis nostris subiungas uisiones. Monachus. Hoc libens faciam et

Quot sunt ordines? Nouicius. xli. hoc primo de angelis angelorum. Monachus. Nouem. Angeli, archangeli, uirtutes, potestates, principatus, dominationes, throni, cherubin et seraphin. Dicuntur autem angeli, id est nuntii, quia diuinam uoluntatem suggerendo nobis nuntiant. Quilibet homo habet angelum suum a deo deputatum ad custodiam, ab hora natiuitatis usque ad diem mortis. quorum ministerium quantum sit hominibus necessarium, quibusdam tibi pandam exemplis. xlii.

In francia uirginem quandam religiosam et inclusam sathanas grauissime per stimulum carnis colaphizauit. Illa nesciens uirtutem in infirmitate perfici, iugiter cum multis lacrimis dominum rogauit, quatinus eius pietate a tam immunda temptatione mereretur liberari. Cui cum die quadam oranti angelus domini apparuisset uisibiliter, dixissetque: uis ab hac temptatione

Nota

liberari. Et respondisset illa. uolo domine uo
lo. celestis nuncii subiunxit. Dic uersiculum
istum psalmi. Confige timore tuo car
nes meas. a iudiciis enim tuis timui. et
liberabis. Anglo uero recedente et pocius
disparente. illa uersiculum cecinit. et mox
temptatio cessauit. Mira res. fugato
spiritu fornicationis. statim accessit spiritus
blasphemie. a quo tanto forcius quanto pe
riculosius temptabatur. Cepit enim du
bitare de deo et fide christiana. Tunc ma
gis quam prius misericordiam diuinam inuocans.
se a tam nefanda temptatione liberari
cum lacrimis orauit. Tunc angelus domini
secundo ei apparens ait. Quomodo habes mo
soror? Respondit illa. Nunquam peius domine.
Et angelus. Putas te posse uiuere sine tem
ptatione? Necesse est ut alterutram istarum habeas.
Elige quam uolueris. Ad quem uirgo respondit.
Domine si sic necesse est. eligo primam tem
ptationem. Licet enim fuit immunda. hu
mana tamen erat. Ista uero quam nunc patior
prorsus dyabolica est. Cui angelus. Dic ergo uer
siculum istum. Feci iudicium et iusticiam.
non tradas me calumpniantibus me. et li
berabis. Quod cum fecisset. per angeli dis
cessum. blasphemie spiritus eam deseruit.
et stimulum carnis recepit. Nouicius. Qui spiritus
tibi uidetur angelus iste fuisse? Monachus. Eius
ut puto proprius. qui illam maluit in car
ne tribulari. quam non mereri. Temptati
o enim custos est humilitatis. et mate
ria exercende uirtutis. Virginibus et eis
qui non peccauerunt inanis gloria atque superbia
importuniores esse consueuerunt. Quam
sollicite sancti angeli sunt commissorum opera.

bona considerent. ut deo illa representent.
subsequens sermo declarabit. xliii

Conuersus quidam de Heinenrode cui
dam eiusdem domus grangie magi
ster iure bonus ac disciplinatus. Iuxta hunc
cum esset ad opera manuum siue ad ne
gocia domus sue. alius quidam simplex co
uersus angelum domini ambulare frequenter
uidit. Quod cum retulisset domino Heri
manno abbati suo. referenti respondit.
Ca[...] uisionem retulisti. nunquam an
gelum de cetero uidebis. Quod ita factum est.
Nouicius. Non uidetur michi frater iste deliquisse.
si secundum diuinitus reuelata abbati proprio ma
nifestauit. Monachus. Satis puto quod non absque
aliqua cordis iactantia. conuisus uisione
eandem recitauerit. Et quia hoc abbas
considerauit. quod futurum estimabat predixit.
Erat enim uir prudens et litteratus ante
conuersionem scolarum apostolorum in colonia decanus.
Nouicius. Cum quilibet homo duos ha
beat angelos ut dicis sibi deputatos.
bonum ad suggerendum bonum et malum
ad suggerendum malum. quid est quod tam fa
cile hominis uoluntas. angelo malo
consentit ad peccatum. Est ne bono in eo
filiis efficacior et ad uim inferendam ualentior.
Licet homo habeat angelum bonum Monachus. xliiii
ad custodiam et malum propter ex
ercitium. neuter tamen illorum uoluntatem
humane uim inferre ualet. ut propter uir
consilium uiolenter inclinetur ad bonum.
siue ob huius suggestionem trahatur ad ma
lum. Contulit deus homini liberum arbi
trium. Nouicius. Quid est liberum arbitrium?
Monachus. Facultas uoluntatis et rationis.

qua eligit bonum. assistente gratia. malum
si desistente gratia. Liberum dicitur propter uolun-
tatem que libera est et sine necessitate.
arbitrium. propter rationem que ea que uo-
luntas appetit. arbitratur et discernit.
Et licet ratio sepe uoluntatem sequatur
ad peccati consensum. numquam tamen ap-
probat malum. Quod uero uoluntas tam prona
est ad peccandum. causa subest. Habet enim
diabolus duos satellites. etiam se cru-
deliores quibus illa impellitur. fomi-tem
scilicet carnis. quem scriptura uocat ty-
rannum. et mundum. Caro concupiscit.
diabolus concupita incendit. mundus incen-
sa ne extinguantur se obicit. Ex peccati
fomite multa oriuntur uitia. diabolus
multa sibi assumit subsidia. mundus in-
numerabilia offert oblectamenta.
Ecce currus et equites regis Syrie. id est
diaboli. missi ad capiendum Helyseum
id est iustum. Quibus uisis idem in circu-
itu consideratis. si clamaueris cum mi-
nistro Helysei. heu heu. heu domine mi
quid faciemus. uoce prophetica respondeo.
Noli timere. plures enim nobiscum sunt quam
cum illis. Aperi oculos et uide. Habes
intra te rationem contra carnis fomitem.
circa te angelos contra diabolicam turbam
contrariam. Et ecce inquit mons plenus
equorum et curruum igneorum. id est custodia
non unius sed multorum angelorum circa He-
lysei. id est hominis electi. Contra carnis in-
centiua. oppone uirtutes naturales. Ha-
bes super hec omnia gratiam diuinam. quam mox
ut menti tue si in peccatis fluis infun-
dit. carnis incentiua restringit. diabo-
lum retundit. mundi gloriam et in odium
uertit. Hoc etiam scias quod quidam faciunt
sine instinctu utriusque angeli. Que si bo-
na fuerint amplius in eis merentur. si mala
plus demerentur. Nouicius. Satis de hys expe-
ditum sum. nunc quod residuum de uisionibus
angelicis nostri michi manifestes. Monachus.
Quod animas sibi commissorum deo representent.
et hoc quod sequitur poteris probare. .xlv.

Soror Christina de Volmuntsteine
sanctimonialis in Bergis. cuius in superioribus
memini. tante fuit perfectionis. ut pre-
sens uita ei esset in tedio. et mors in desidio.
Tempore quodam quadragesimali cum se in
primo pascha putaret esse morituram.
mente excedens. rapta est in locum ame-
nissimum. haut dubium quin in paradysum.
In quo uidit altare miri decoris. et ante
altare multe reuerentie personam. cuius pul-
chritudo inestimabilis erat nimis. Quam
cum interrogasset quis esset. uel cuius officii.
respondit. Ego sum archangelus qui pre-
sento animas ante dominum. Et illa. Nunquid
domine et animas de ordine nostro presentas.
Etiam inquit. Omnium in ordine tuo bene
uiuentium animas monachorum uidelicet conuer-
sorum et sanctimonialium. ego presento ante
dominum. Et adiecit. Non hoc modo morieris. sed in
primo pascha. Sed ita factum est. Nam cum
per aliquot dies egrotaret. et pene cotidie
communicaret. in agonia posita iam
cum sibi dari peteret. cum quod nondum plene
masticato spiritum reddidit celo. Cum esset
adhuc in predicto mentis excessu uene-
rabilis uirgo Christina. uidit super altare in-
yrim magni decoris pendentem. Et cum

requireret ab angelo quid futurum esset de anima cuiusdam sacerdotis quem specialiter diligebat, cuius tunc recordabatur, respondit: Cum obierit, mitra haec capiti eius imposita, ante Dominum illum repraesentabo. **Novicius**: Quem putas angelum istum fuisse? **Monachus**: Sanctum Mychaelem, qui ut dicit auctoritas, praepositus est paradysi. Ceteris enim angelis diligentior est circa genus humanum. Unde in Daniele legitur fuisse princeps filiorum Israel. Hinc est quod suam memoriam in terris haberi voluit, ut ab hominibus, de quorum salute semper sollicitus est, agnosceretur, diligeretur, et obsequiis veneraretur. **Novicius**: Quid si in aliquo loco sibi deputato minus veneratur? **Monachus**: Ibi et miracula eius beneficia exprimuntur, ita ut aliquando etiam praesentialiter inde recedere videatur. Sicut in testimonium subsequentis visionis. XLVI

Eo tempore quo dominus Theodericus Coloniensis archiepiscopus, qui adhuc superest, castrum in Gudinsberg aedificavit, sacerdos quidam religiosus a Colonia rediens, cum monti iam dicti nominis appropinquasset, sanctum Mychaelem archangelum in specie bene nota de eodem monte in vicinum montem qui Strobergh dicitur, in quo memoria est Petri principis apostolorum, alis extensis volare conspexit. Eodem tempore homo quidam Theodericus nomine de villa proxima cum uxore ad ecclesiam properans, de praedicto monte capellam cum reliquiis quam saepe viderat, super Strombergh per aerem duci vidit. Ambo illam viderunt, et usque hodie ambo testes sunt tantae visionis. Si mihi minus credis, interroga dominum Wilhelmum sacerdotem de Stroberg, qui se ab ore illorum qui hoc viderunt audivisse testatur, et dicet tibi. Habebat enim et adhuc habet sanctus archangelus in Gudinsberg, vel ut alii dicunt in Wudinsberg, ecclesiam nomini suo consecratam. Et cum esset mons idem fortis satis, et ad munimen provinciae bene situs, nullus tamen in eo castrum aedificare praesumpsit, quia hoc non posse fieri ob praedictam memoriam ab incolis referebatur. Praedictus vero Theodericus huiusmodi verba non attendens, et castrum in eo aedificans, antequam muros eius perfecisset, depositus est. Nec miror si ab eodem castro angelica recesserunt subsidia, cum omnia pene aedificia, exclusis quibusdam videlicet quae praefatus ceperat [?] episcopus, sint constructa. Quam potenter sanctus Mychael electorum animas in exitu ab iniuriis defendat, audies in distinctione duodecima.

Non solum beatus Mychael cum ceteris caelestis militiae exercitibus fideles protegit cum moriuntur, sed etiam in praesenti ab hostibus

XLVII visibilibus.

Non est diu quod sex milites templi in vicinia Sarracenorum horam quandam canonicam prostrati dicebant. Ex inopinato paganis supervenientibus, cum illi surgere vellent et fugere, magister eis innuit ut iacerent quiescentes [?]. Ut rex caelestis ostenderet quantum ei magistri fides et discipulorum obedientia placeret, angelos suos misit a quibus infidelium turba turbata est, quidam capti et plures occisi. Cumque eos quos angeli vicerant templarii comprehendissent, et illi dicerent: Ubi est exercitus quem dudum vidimus, a quo capti sumus

et occisi. Responderunt: Quando necesse
habemus, venimus nobis in auxilium;
quando non indigemus, revertimur in tabernacula
sua. Intellexerant enim sanctos angelos
illos fuisse, quos ipsi videre non potuerunt,
qui laudantibus Dominum semper assistunt, ipsosque
custodiunt. Ipsi revera sunt castra Dei, quae
Iacob cum timore revertenti in terram suam
venerunt in auxilium. Fueruntque ei, ut dicit
Scriptura, obviam angeli Dei. Quos cum vi-
disset, ait: Castra Dei sunt haec. Hoc mi-
raculum cum recitatum fuisset regi Philip-
po in castris, cum rediret de obsidione
Coloniae, respondit: Certe si habuissem
legem ponere in ore, ego psalmum reliquis-
sem et fugissem. Haec dicta sunt de vi-
sionibus angelorum. Porro de visionibus pa-
triarcharum atque prophetarum pauca dicere
habeo, quia rarius sancti novi testamen-
ti apparent. NOVICIUS: Quae sit causa hu-
ius raritatis, qui etiam fuerint patriarchae,
qui prophetae, et quare sic dicti, prius ut
edisseras, deinde si quas nosti visiones
de illis subiungas. MONACHUS: Quanto
brevius potero, de requisitis te expediam.

de prophetis

Patriarchae sunt viri isti XLVIII.
et gloriosi, cum quibus locutus est Deus,
Abraham scilicet, Ysaac et Iacob, et alii
quam plures, qui illos tempore praecedebant
et sequebantur. Dicuntur autem patriarchae
quasi patrum principes, eo quod aliis facti
sunt via recte credendi et norma bene
vivendi. Horum successores extiterunt
prophetae, et ipsi viri magni et inclyti, qui
Christi sacramenta et ecclesiae, et si qua alia fu-
tura erant, tam perspicue praeviderunt

et praedixerunt, ac si oculis eorum corporeis fuisset
obiecta. Unde quidam illorum dicebat: Non
faciet Dominus verbum super terram, quod non
prius revelet servis suis prophetis. Prophetae
fuerunt Ysaias, Ieremias, Ezechiel,
Daniel et duodecim prophetae, qui etiam ea
quae praeviderunt vel praedixerunt scripto perpe-
tuaverunt. Unde prophetae dicti sunt vi-
dentes, vel significantius prophetae dicuntur
quasi praefatores, vel quasi porro fantes, id est
a longe. Quare autem tam rari apostolis sive
martyribus nobis appareant, causa esse videtur,
quod respectu iam dictorum ordinum mo-
dica et paene nulla est illorum memoria apud
ecclesiam Latinorum. Graeci vero in natalitiis
illorum sollempnizant, et ideo forte saepius
illis apparent. De sancto Iohanne Baptista,
cuius memoria celebris est, pro immensa eius excellentia
aliquas visiones subiungam. Ipse est enim
novissimus prophetarum, et plus quam propheta,
siquidem lex et prophetae teste Domino usque Iohannem.

In Claravalle monachus quidam XLIX.
iuvenis est aetate, Iohannes nomine, intimus
dilector sancti Iohannis Baptistae. In die siquidem
nativitatis illius est natus, et ob hoc a pa-
rentibus Iohannes vocatus. Super reliquos sanctos
illum diligit, et quotiens aliquid ad ipsum
pertinens psallitur, ut est canticum patris
eius Zachariae, ibi voce perimit (?) non parcit.
Nocte quadam cum idem canticum cum choro
cantaret, et ventum fuisset ad illum ver-
siculum: Et tu puer propheta altissimi voca-
beris, et cetera, sacerdos quidam stans in cho-
ro opposito flammam de capite eius sur-
gere vidit. Vocatur enim Wilhelmus, et est
sacerdos religiosus, cui multa divinitus

reuelante. Qui dictis matutinis dominum
Sigerum priorem adiit, et quid de fratre
Iohanne uiderit exposuit. Quem statim
uocauit prior dicens: Dic mihi bone frater Iohannes,
quid cogitasti in laudibus, quando inchoatum
est canticum Benedictus dominus deus Israhel?
Cui ille respondit: Credite mihi domine, e-
go cogitaui si esses in celis, uox tua num-
quam raucesceret, et semper dominum laudares
cum angelis. Et prior: Quid habuisti in cor-
de iuxta istum uersiculum: Et tu puer propheta
altissimi uocaberis? Ad quod iuuenis respondit:
Ita accensum est cor meum in hora illa ad
memoriam sancti Iohannis quem ualde diligo,
ut uix me capere possem pre gaudio. Et
cognouit prior quod flamma eadem signum
fuisset uehementissimi amoris de corde
adolescentis in celum ascendentis. An-
no preterito uisio hec a predicto priore clare
uallis priori de claustro recitata est, a quo
ego illam didici. L.

Retulit mihi domina Irmingardis
magistra de insula sancti Nycholai anno
preterito, quandam sanctimonialem bene sibi notam
nimia dilectione erga predictum dominum pre-
cursorem. Plus omnibus sanctis illum dilexit,
nec sufficit ei de illo cogitare, illum
obsequiis et orationibus honorare, sed sorori-
bus illius prerogatiuas predicare, quatenus etiam
ad perpetuandam eius memoriam uisifica-
retur de eius annuntiatione, natiuitate,
et gaudio parentum. Litterata siqui-
dem fuit, et ideo uersibus prosequi studuit
quicquid de uite eius sanctitate legerat. Omnes
etiam personas seculares cum quibus loque-
batur, monuit et rogauit ut liberos
suos Iohannem uel Zachariam nominarent,
feminas uero Elizabeth. Cumque mortua
esset, Iohannes monachus de claustro eam
uisitauit. Sciensque eius affectum circa sanctum
Iohannem, ait: Matertera, cum fueris de-
functa, qualem missam uultis ut primum
cantem pro anima uestra? pro defunctis, an de sancto
Iohanne baptista? Ad quod illa sine omni
deliberatione respondit: De sancto Iohanne,
de sancto Iohanne. Cumque ad extrema per-
uenisset, compassa sorori sue seruienti ait:
Vade soror super solarium et quiesce mo-
dicum. Quod cum fecisset et leui sopore
quiesceret, huiusmodi uocem per somnium
audiuit: Quid hic iaces? Sanctus Iohannes
baptista uenit et est cum sorore Hildegun-
de. Hoc enim nomen erat. Ad quam uocem sancti-
monialis expergefacta, neglectis uestibus
in camisia descendit, et iam illam expi-
rasse inuenit. Circa quam tam suauissi-
mus odor erat, ut non dubitaret illic adesse
presentiam sancti Iohannis, qui animam sue di-
lectricis choris sociaret angelicis. Nar-
rauit mihi et aliam uisionem, istam adhuc
iocundiorem, quam sibi a magistra domus
in qua illa est dicebat esse recitatam. LI.

Nō.

Due sanctimoniales fuere et adhuc
sunt ut puto in littere monaste-
rio dyocesis Treuerensis, ex quibus una spe-
cialiter diligebat sanctum Iohannem baptistam,
altera uero sanctum Iohannem ewangelistam. Que
quotiens conueniebant inter se de illorum ma-
ioritate contendebant, ita ut magistra
quandoque uix posset eas compescere. Illa
omnia dilecti sui priuilegia in medium pro-
ponebat, ista sui dilecti prerogati-

uis ualide satis obuiabat. Nocte quadam
ante matutinas sanctus iohannes baptista sue di-
lectrici in corpus apparens. sic ait. So-
ror noueris beatum iohannem ewangelistam
me maiorem. Nunquam homo castior fuit il-
lo. mente simul et corpore uirgo. Ipsum
xpc ad apostolatum elegit. ipsum ceteris apo-
stolis plus dilexit. ipsi gloriam sue transfigurati-
onis ostendit. Ipse beatissimum in pectore
ihesu in cena recubuit. ipse morienti as-
titit. ipsi uirgini xpc uirgo matrem uir-
ginem commendauit. Ipse ceteris ewangelistis
altius uolans. et oculos mentis in rotam
diuinitatis plene defigens. ewangelium
suum sic exorsus est. In principio erat uerbum
et cetera. Scripsit et apocalypsim. qua
nichil in celestibus figuris obscurius est.
Plurima etiam pro xpo passus est tormen-
ta. flagella. feruens oleum. exilia. Ec-
ce propter ista et alia multa sua priuilegia.
maior est me et dignior. Mane ergo uoces
sororem tuam ante magistram. et procidens
ante pedes illius petite ut ignoscat tibi.
quod totiens eam exacerbasti mei causa.
Que ad signa matutinalia expergefacta.
de tam clara uisione cogitare cepit.
Dictis uero matutinis. cum se alta sopo-
ri dedisset. sanctus iohannes prius similiter affu-
it. et sub sensu uerborum horum suam allocu-
ta est dilectricem. Soror. scias beatum
iohannem baptistam longe maiorem esse me.
Inter natos mulierum teste xpo non surrexit
maior illo. Ipse propheta et plusquam
propheta. Ab angelo est annunciatus. a steri-
li matre contra naturam conceptus. In u-
tero super naturam sanctificatus. In he-

(margin) ewangelista

mo sine omni peccato conuersatus? Quod de me
dici non potest. qui lucris inhians inter
seculares secularis seculariter uixi. Salua-
torem quem in utero agnouit. inter tur-
bas ad se uenientem digito demonstrauit.
et in iordane sacris manibus baptizauit.
Ipse celos uidit apertos. patrem audiens
in uoce. filium uidens in homine. spiritum
sanctum in specie columbe. Tandem pro iusti-
cia martirizatus est. Ergo me maior est.
Unde hodie uocare debes sororem tuam
ante magistram tuam. et prosternere te
pedibus illius. sicque eam rogare ut tibi
ignoscat quod totiens illam exacerbasti
me contentiose prefer(r)endo.
Mane singillatim ad magistram uenerunt.
quod uiderunt exponunt. Tunc simul se
prosternentes. et ab inuicem ut eis iussum
fuerat ueniam postulantes. mediante
matre spirituali. reconciliate sunt. monente
illa ne de ceteris de meritis sanctorum contendent.
que soli deo nota sunt. Nouicius. Satis
me edificat tanta in supernis ciuibus humi-
litas. Monachus. Nulla quantum ex presenti
uisione colligere poteris. in regno ce-
lorum de maioritate priorum est contentio.
quia uice teste apostolo omnis euacuatur pla-
tio. Hoc tamen scias quod sicut ciues su-
perni uisitant cum multa consolatione se
diligentes. ita quandoque cum indignatione
et plagis se contempnentes. LII.

Canonicus quidam erat in ecclesia bun-
nensi. qui frequenter cum sodalibus
suis monales in dietkirgen solebat
uisitare. Nec erat in eadem uisitatione
aliquid religiositatis. sed leuitas et predam

animarum. Quotiens enim eum oportebat intrare claustrum per monasterium, quod in honore beati Petri et sancti Iohannis Baptistae dedicatum est, transibat erecto collo, nec una quidem vice coram altaribus caput inclinans. Nocte quadam venerabilis Baptista in somnis illi apparens, et torvo vultu in eum respiciens, sic ait: Et tu, inquit, totiens per oratorium meum transiens, nunquam aliquid michi exhibuisti honoris, ut saltem vel una vice cervicem flecteres coram altari meo. Levansque pedem tam valide detrusit eum in ventrem, ut tam ex terrore increpationis quam ex dolore tunsionis evigilaret. Ab illa enim hora cepit infirmari, et paulatim intumescente ventre hydropicus fieri, sicque vadens domum, invalescente morbo moreretur. Et filius sororis Iohannes erat nomen eius. Forte ex hoc ipso sanctus amplius turbabatur, quod ipsa tam nominis eius equivocatio nil memorie vel reverentie cordi eius impresserat eccaipin (?). NOVICIUS: Cum maior sit perfectio patientie quam vindicte, quid est quod sancti tam dure suas iniurias vindicant? MONACHUS: Voluntas comprehensorum sic divine voluntati unita est, ut non possint aliud velle, nisi quod illum noverint velle. Viatores vero pro inimicis tenentur orare, illi vero divine iusticie consentire. Mercurius martyr Iulianum iam cum Christo regnans occidit, qui in via forte pro occisoribus suis Christum exoravit. NOVICIUS: Placet quod dicis. Sed quid est, queso, quod sanctus Baptista, quo nullus maior est inter natos mulierum, tanta ludibria passus est in morte, ut consilio adultere ad peticionem

saltatricis occideretur? MONACHUS: Ut nullius iusti mors abhorreretur. Adhuc enim idem maximus prophetarum in suis reliquiis ludificatur.

Non est diu quod quidam LIII [illegible] mercator terre nostre mare transiens, cum brachium sancti Iohannis Baptiste in eius hospitali vidisset et desiderasset, intelligens custodem reliquiarum quandam procari feminam, sciensque nil esse quod mulieres huiusmodi avaritie negant extorquere, accersiens illam ait: Si feceris me habere reliquias sancti Iohannis Baptiste, que sunt penes custodiam amasii tui, centum quadraginta libras argenti tibi tradam. Illa oblatam pecuniam sitiens, hospitalario consensum prebere recusavit, donec sacrum brachium obtineret. Quod statim negotiatori tradidit, et predictum pondus argenti recepit. Cernis quantum ludibrium? Sicut olim caput sancti Iohannis ab Herode pro mercede saltationis traditum est lascivie puelle, et ab illa datum matri adultere, ita hoc tempore brachium eiusdem datum est pro munere fornicationis ab hospitalario non minus Herode malo, turpi femine, et ab illa venditum mercatori. Quod ille non tenere sicut Herodias, sed purpura involvens, ad ultimum pene terre fugit, et ad civitatem Grüningen, que sita est in confinio Frisie, pervenit, domum in ea comparavit, et in quadam eius columpna brachium occultans, valde ditescere cepit. Die quadam sedente eo in taberna, cum ei quidam diceret: Ecce civitas concrematur, et iam incendium appropinquat domui tue; ille respondit: Domui mee non timeo, bonum ibi reliqui custodem.

Surrexit tamen et domum intravit. Cumque diu columpnam immotam considerasset, ad tabernam rediit, mirantibus cunctis que nam esset causa tante securitatis. Interrogatus de custode domus sue, cum per ambages respondisset, et hoc ipsum concives notare intellexisset, timens ne forte sibi vim inferrent, brachium extrahens cuidam incluse custodiendum commisit. Que secretum celare nesciens, cuidam depositum prodidit. Ille civibus. Qui statim reliquias attollentes, et ad ecclesiam deportantes, depositori cum lacrimis sua repetenti duri responderunt. Quem cum interrogassent cuius sancti essent reliquie, se nomen nescire dixit, nolens eis illas prodere. Ex dolore tamen civitatem deserens, et paupertatem incurrens, non multo post infirmatus est graviter. Qui cum mori timeret, cuius essent reliquie, et quomodo illas obtinuisset, confessori suo patefecit. Mox ubi compertum est civibus, thecam argenteam et deauratam gemmisque preciosis ornatam, ad similitudinem brachii fecerunt, in ea reliquias reponentes. Ego ante hoc biennium idem brachium vidi, et est pelle et carne vestitum. Vidi ibi et crucem parvam auream reliquiis refertam, Friderici imperatoris, que pro deo homini cum brachio data fuerat. **Novicius.** Cum sancto Iohanne sanctorum nemo credatur esse maior, quid est quod nullum signum legitur in vita sua fecisse? **Monachus.** Ut dominus ostenderet sanctitatem non consistere in signis, sed in bona vita. Post mortem enim signis claruit innumerabilibus et magnis. Predicti vero cives reliquiis sancti Iohannis timentes, iuxta altare fecerunt domunculam ex tabulis satis firmam, in cuius cacumine noctibus sacerdotem dormire fecerunt. Sub quo prima nocte sic domus concussa est, ut non parvum ei horrorem incuteret; secunda vero nocte dormientem excussit, in pavimentum illum proiciens. Cumque unus ex potentibus de civitate infirmaretur, et Theodericus ecclesie illius sacerdos ab illo rogatus brachium in domum eius detulisset ac denudasset, tam brachium quam purpuram cui fuerat involutum repperit recenti sanguine infectum. Hec mihi ore suo retulit. Sacerdos ab eodem brachio modicum carnis precidens, cum illam in manu occulte deferret, tantum sensit ardorem ex eo, ac si ignitum carbonem portaret. Multa siquidem signa ac sanitates per easdem reliquias in illa fiunt civitate meritis sancti Iohannis baptiste.

LIIII

Est apud nos dens molaris et magnus eiusdem precursoris domini tamen
[Ro?] habens cornua, qui qualiter ad nos devenerit, et quod per illum apud nos operatus sit dominus, tibi recitabo. Cumque vastata fuisset civitas Constantinopolitana a cruce signatis, et divisi diversa diripuissent, Henricus miles de Ulmene inter res quasdam preciosissimas etiam iam dictum dentem sancti Iohannis tulit de ecclesia sancte Sophie. Quem reputans in tantum dilexit, ut in castro suo oratorium edificaret, ibi eum condere volens in altari. Mox enim germana eius magistra in insula sancti Nicholai propter affectum quem habuit et habet erga domum nostram dissuasit, sed tunc

persuadere non potuit. Qui post breve tempus
a warnero de bonlant captus, spe ora-
tionum nostrarum iussit eum nobis insinuari.
Interim cuidam sororum predicti cenobii in
somnis ostensum est, quod quam cito dominus
veniret ad locum nostrum, henricum foret
liberandum. Quod ita factum intelleximus.
Nam postea non per quem dimissus est in flu-
mine rehni, illius beneficio maximum
evasit periculum. Henricus comes seynen-
sis habens militem honestum sed in mente
captum, cum eo ad nos venit, sperans
illum tam virtute reliquiarum, tum beneficio
orationum nostrarum posse sanari. Quem dente
sacratissimo signatum et tactus est, tam celerem
virtutis eius sensit effectum, ut vix ad
iactum baliste de monasterio progredi-
ens se sanatum gratularetur. Est enim
ut supra dixi magnus et fortis, et tanto ma-
gis ad curandas infirmitates validus, quanto
communius in masticandis cibis delicatis est
usitatus. Hec dicta sint de prophetis; de apostolis
non quo ordine prophetiam secuntur tempore,
aliquas tibi subiungam visiones. Novicius:
Prius michi volo exponi, quare a Christo apostoli
sub duodenario numero sint electi, et
quare apostoli vocati. Monachus: Utrumque non
absque magno sacramento factum est. LV.

Sicut dicunt evangelia, Christus ascen-
dens in montem vocavit ad se quos vo-
luit, quos et apostolos nominavit. Apostolus
interpretatur missus, teste Christo qui ait: Non
est apostolus maior eo qui misit illum. Bene autem
duodecim sunt vocati, quia aliis mistica
fidei predicarent, quia duodenarius numerus
constat ex quater tribus, vel ex ter quatuor.

Ad hoc ergo duodecim sunt electi, ut per quatuor
partes mundi missi, fidem sancte trinitatis
omnibus nunciarent, et credentes ad unam
gloriam eterne beatitudinis convocarent. Du-
odecim apostoli, xii. sunt signa celi, xii.
menses anni, xii. hore diei, xii. stelle
in corona sponse. Christus enim celum est, eternus
annus eternitatis est, lux est, corona sponsorum
est. Apostoli duodecim sunt filii iacob in Christo,
xii. fontes deserti, xii. lapides in veste
pontificali, xii. panes propositionis, xii.
lapides altaris, xii. lapides de iorda-
ne sublati, xii. boves sub eneo mari,
xii. fundamenta celestis ierusalem. Novicius:
His utiliter premissis, nunc secundum ordinem
subnectas visiones. Monachus: Licet sancti
apostoli per visionem multis appareant, et
multa per eos miracula cotidie fiant, de
paucis tamen pauca tibi referam, sed quantum
tum ad exemplum sufficientia. LVI.

Consuetudo est maxime puncie inter
matronas, ut tali sorte specialem sibi
apostolum eligant. In xii. candelis, xii. apos-
tolorum nomina singula in singulis scribuntur,
que a sacerdote benedicte altari simul
imponuntur. Accedens vero femina cuius
nomen per candelam extraxerit, illi plus
ceteris et honoris et obsequii impendit.
In hunc modum cum quedam matrona sanctum
andream extraxisset, et non ei placuisset,
reposita candela alium habere volu-
it, sed iterum idem occurrit. Quid plura?
Tandem traxit se placente. Cui cum
multum exhibuisset obsequium per omnes
dies vite, et ad extrema perveniens es-
set moritura, non illum sed beatum andream

apostolis
H o t a
Nota

sibi assistere uidit. Cui ille: Ego sum ille despectus Andreas. Ex quo colligitur quod nonnumquam sancti etiam ultro se ingerunt humane deuotioni. Quantum beatus iste apostolus se inuocantibus succurrere ualeat, sequens narratio declarat. LVII

Erant duo iuuenes iuxta ecclesiam sancti Andree habitantes, qui per suas mercationes remotas prouincias petere solebant. Tempore quodam cum profecturi essent in Norwegiam, frater Reinerus monachus noster, tunc sancti Andree in Colonia canonicus, sicut ipse mihi retulit, quinque solidos illis dedit, petens ut ex eis compararent pellem ursi albam, quales regio illa gignit, ad substratorium coram altari sancti Andree. Quod cum fecissent et reuerterentur, tanta orta est in mari tempestas, ut omnes mitterentur in desperationem. Hoc ideo factum reor, ut dominus apostoli sui uirtutem ostenderet. Recordati uero predicti iuuenes pellis sancti Andree, contra procellas intumescentes uentosque frementes illam cum fide leuauerunt, et ecce dominus meritis apostoli sui, quem de mari uocauit, suffragantibus, imperauit mari et uentis, et facta est in ipsa hora tranquillitas tam magna, ut omnes qui in naui erant mirarentur. Reuertentes uero Coloniam, denarios reddiderunt, pellem beato Andree gratis offerentes, collati non immemores beneficii.

Ciuis quidam de Traiecto inferiori cum filio ad sanctum Iacobum profectus est. LVIII Accidit sibi in eundo, ut in quodam loco hospes eius nescio quid perderet, et suspicionem de eo habens furtum illi coram iudice ciuitatis imponeret. Quo negante et dicente: Deus nouit et sanctus Iacobus testis est, me numquam fuisse furem, neque furis socium; iudex ei non credidit, sed suspendii sententiam innocenti dampnauit. Uidens filius patrem dampnatum, nec aliquid ei prodesse sua testimonia, flens et eiulans dixit ad iudicem: Rogo uos domine, quatenus intuitu dei et sancti Iacobi me suspendatis, patre meo dimisso. Ego enim noui innocentiam illius. Cuius fletibus et instantia tandem iudex uictus, patrem absoluit, ipsumque suspendit. Pater uero tristis nimis cum sociis procedens et limina beati Iacobi uisitans, ipsique pro anima filii supplicans, postquam ad locum suspensionis rediit, ait fratribus: Ecce fratres, filius meus; per paululum subsistatis, donec illum deponam atque sepeliam. Audita uoce patris respondit: Bene uenias pater, adhuc enim uiuo. Depositus ab eo et interrogatus que tanta esset causa tanti miraculi, ait: Sanctus Iacobus apostolus ab ea hora qua huic patibulo appensus sum, usque nunc manibus suis sustentauit me. Non esuriui, non sitiui, nichil doloris sensi, sed numquam melius mihi fuit omnibus diebus uite mee. Statimque pariter ad beatum properantes apostolum, filius ut uotum suum solueret, pater ut gratias rependeret, incolumes reuersi sunt in ciuitatem Traiectensem. Idem miraculum in eadem ciuitate, sicut nobis retulit Wilhelmus monachus noster ibidem canonicus, ualde celebre atque notissimum. Nouicius: Stupenda sunt que

dicas. Monachus. Referam tibi aliud miraculum de sancto thoma apostolo, meo iudicio maius isto. LVIII

In uilla que dicitur holenbach miles quidam habitauit nomine Gerardus. Cuius nepotes adhuc uiuunt, et uix aliquis in eadem reperitur uilla, quem lateat miraculum, quod de illo dicturus sum. Hic sanctum thomam apostolum tam ardenter diligebat, tam specialiter pre ceteris sanctis honorabat, ut nulli pauperi in illius nomine petenti elemosinam negaret. Multa preterea priuata seruicia, ut sunt orationes, ieiunia et missarum celebrationes illi impendere consueuerat. Die quadam deo permittente omnium bonorum inimicus diabolus ante ostium militis pulsans, sub forma et habitu peregrini in nomine sancti thome hospicium petiuit. Quo sub omni festinatione intromisso, cum esset frigus, et ille se algere simularet, gerardus cappam suam furratam bonam satis, qua se tegere iens cubitum, transmisit. Mane uero cum is qui peregrinus uidebatur non appareret, et cappa quesita non fuisset inuenta, uxor marito irata ait: Sepe ab huiusmodi trutannis illusus estis, et adhuc a superstitionibus uestris non cessatis. Cui ille tranquillo animo respondit: Noli turbari, bene restituet nobis hoc dampnum sanctus thomas. Hec egit diabolus ut militem per dampnum cappe ad impatientiam prouocaret, et apostoli dilectionem in eius corde extingueret. Sed militi cessit ad gloriam, quod diabolus preparauerat ad ruinam, et inde ille amplius est accensus, unde iste confusus est ac compunctus. Nam paruo emenso tempore Gerardus limina beati thome adire uolens, cum esset in procinctu positus, circulum aureum in oculis uxoris in duas partes diuidens, easque coram illa coniungens, unam illi dedit, et alteram sibi reseruauit, dicens: Huic signo credere debes. Rogo etiam ut quinque annis reditum meum exspectes, quibus expletis nubas cui uolueris. Et promisit ei. Qui uiam adiens longissimam, tandem cum magnis expensis maximisque laboribus peruenit ad ciuitatem sancti thome apostoli. In qua a ciuibus officiosissime est salutatus, et cum tanta karitate susceptus, ac si unus illorum esset, eisque notissimus. Gratiam eandem ascribens beato apostolo oratorium eius intrauit, et orauit, se, uxorem, et omnia ad se pertinentia illi commendans. Post hec termini sui reminiscens, et in eodem die quinquennium completum considerans, ingemuit et ait: Heu mihi, uxor mea uiro alteri nubet. Impedierat dominus iter eius propter hoc quod sequitur. Qui cum tristis circumspiceret, uidit predictum demonem in cappa sua deambulantem. Et ait demon: Cognoscis me gerarde? Non, inquit, te cognosco, sed cappam. Respondit ille: Ego sum qui in nomine apostoli hospicium a te petiui, et cappam tibi tuli, pro qua et ualde punitus sum. Et adiecit: Ego sum diabolus, et preceptum est mihi, ut antequam homines cubitum uadant, in domum tuam te transferam, eo quod uxor tua alteri uiro nupserit, et iam in nuptiis cum illo sedeat. Tollens eum in parte diei ab india in theutoniam, ab ortu solis in eius occasum transuexit, et circa

crepusculum in curia propria illum sine lesione deposuit. Qui domum suam sicut barbarus intrans, cum uxorem propriam cum sponso suo vidisset comedentem, propius accessit, eaque aspiciente partem circuli in cyphum mittens abscessit. Quod ubi illa vidit, mox extraxit, et partem sibi dimissam adiungens, cognovit eum suum esse maritum. Statim exiliens in amplexus eius ruit, virum suum Gerardum illum esse proclamans, sponso valedicens. Quem tamen Gerardus illa nocte pro honestate secum retinuit. Ecce tam in hoc quam in predicto miraculo satis perpenditur, quantum beati apostoli diligentes se diligant atque glorificent. Novicius: Non miror si diligentes se diligunt, cum supra dictum sit de sancto Andrea, quod etiam se contemptnentes feminae ad diligendum ingesserit. Monachus: Sicut supra ostensum est de sancto Iohanne baptista, sicut apostoli diligentibus se firmiunt impendunt, ita suos contemptores quandoque puniunt. Novicius: Da exemplum. Monachus: Prius de sancto Bartholomeo premittam unum miraculum, deinde hoc quod petis subiungam exemplum. LX In monte sancti Salvatoris iuxta Aquisgrani nuper inclusa quedam defuncta est, que inter suas reliquias etiam dentem habuit sancti Bartholomei apostoli. Hoc cum scisset sacerdos qui ei missas celebrabat, eumque postulasset, et illa non annuisset, recessum minabatur, nisi saltem mediam ei partem donaret. Illa vero dentem multum diligens, et sacerdotem carere nolens, ut divideret consensit. Hic et invitissime. Mira res. Mox enim ut sacerdos cultellum denti supposuit, ac si denuo sanctus pateretur, guttatim de illo sanguis erupit. Quo viso sacerdos territus est, dentemque inclusae dimisit integrum. Ego vero eundem dentem anno preterito vidi apud sanctimoniales in Porceto. Quod quandoque apostoli contempnentes se puniant, ecce exemplum. LXI

Matrona quedam specialem apostolum habere volens, cum eo modo quo supra dictum est de sancto Andrea, per candelam beatum Iudam ut puto extraxisset, irata retro cistam candelam cum nomine iactavit. Volebat enim habere unum de nominatis apostolis, ut est sanctus Iohannes evangelista sive beatus Iacobus. Cui nocte in somnis apparens, dure satis corripuit, conquerens se ab ea contemptum, et post cistam indigne proiectum. Nec sic quievit donec verbis addite sunt plage. Integro enim anno lecto paralytica decubuit. Novicius: Licet sic per sortes apostolos eligere? Monachus: Sorte Mathias apostolus legitur electus. Non tamen ideo est electus ut aliis anteponeretur, sed ut per eum duodenarium per Iudam diminutum suppleretur. Puto tamen ab eadem electione huiusmodi sortes descendisse. Audivi Colonie quendam litteratum sacerdotem palam in ecclesia reprobare tales electiones. Omnes, inquit, apostoli eque sunt sancti, et idcirco omnes a nobis eque honorandi. Quod si alicui illorum specialis honor est exhibendus, beato Petro, per quem regio nostra conversa est ad fidem, illum iudico esse impendendum.

ipsum specialem patronum nobis christo destina
uit. Beatus uero heribertus eius successor
eius peregrinus coloniensis archiepiscopus
in ciuitate colonia omnibus apostolis unam
ecclesiam conuentualem condiderunt
in quibus omnibus simul equalem honorem
idemque seruicium exhiberent. Quantum
mereantur in ecclesia eadem christo eiusque
apostolis digne seruientes: ex modico quod
sequitur poteris perpendere. LXII.

Cum incendium illud maximum quod e
rat sub adolfo archiepiscopo magnam
partem ciuitatis coloniensis consumpsis
set, mulier quedam que ecclesie sanctorum
apostolorum pro sua mercede braxare consueue
rat, domum ligneam prope positam ha
bebat. Cui cum incendium ex uicinis
domibus appropinquasset, filia eius uasa
et suppellectilem efferre cepit. Quod
cum mater comperit, restitit dicens. Noli
filia noli, sed omnia refer in domum. Sicque
clausa domo, mater spem habens in
sanctis apostolis, ecclesiam eorum adiit, sicque ora
uit. Sancti apostoli, si umquam uobis digne
fideliterque seruiui, custodite domum
meam et uasa uestra. Mira fides femine:
mira et uirtus apostolorum. Qui propriam ec
clesiam ex parte concremari permiserunt,
braxatricis sue domum in mediis flammis
positam non sine maxima admirati
one multorum illesam seruare curaue
runt. Nouicius. Valde honorandi sunt
apostoli per quos mundus iste iudicabitur.
Monachus. Verba hec mihi reuocant ad me
moriam cuiusdam dictum siue factum
relatione dignum. LXIII.

In colonia burgensis quidam erat homo
diues ac potens, karolus nomine, pa
ter domni karoli abbatis quandoque ui
llariensis. Hic cum audisset quia apostoli
iudicaturi essent, cogitauit intra se di
cens. Peccatum graue est, et lapides an
chorarum ualde sunt ponderosi. Emam
ergo lapides tales ad structuram fabricam sanctorum
apostolorum, ut cum in die iudicii opera mea
bona in uno et mala posita fuerint
in statera, apostoli qui iudices erunt lapi
des istos lanci operum meorum bonorum coniungentes
immittent, et maior preponderabit. Emit
ergo nauim plenam lapidibus, quos per eos
portari et iuxta apostolorum ecclesiam depo
ni fecit. Quem cum canonici interrogas
sent quid sibi uellet per lapides illos, re
spondit. Aliquando dierum renouanda est
ecclesia ista, et tunc erunt uobis necessarii.
Non multo post cum ecclesia extenderetur,
occasione ut puto eorundem lapidum
in fundamento positi sunt. Hec de apostolorum
uisionibus dicta sint. Nunc aliqua tibi dicam
de martyribus. Nouicius. Quod faciat [ł de martiribus.]
martires. quare martires dicantur. uel quot
sunt genera martyrii, prius mihi edicas.
Monachus. Facilis horum solutio est. LXIIII.

Causa non pena facit martyres. Duo
enim latrones christo affixi sunt hinc
inde. Unus martyr effectus est propter uir
tutem confessionis. Alter pena sua in
initium fuit eterne dampnationis. Mar
tyres enim grece, testes dicuntur latine,
eo quod pro testimonio fidei occisi sunt. Sunt
autem quatuor genera martyrii. Quidam
occisi sunt propter solam innocentiam.

ut abel' alij ꝓpt iusticiam ut ꝓphe et
iohannes baptista· alij ꝓpter zelū le
gis ut septem fr̄es machabei· alij ꝓpt
fidem xp̄i ut apostoli eorūq; successores·
⁊ hij antonomasice dicunt martyres.
idest testes quia sanguinis sui effusione
fidei xp̄i subscripserunt. Nouici⁹ Atte
dunt sc̄i cum a nobis uenerant. Mona.
Etiam adhuc enim p diuisas uisiōes
suas manifestant mortalib⁹ reliq̄as·
ut uenerantib⁹ illas debitores fiant.

Qvando renouata est eccl̄ia Lxv
Bunnensis· quorūdā martyrum
corpa ex sacra legione thebeorū illic re
pta sunt. Ex quib; cū unū corp⁹ inte
grum et p̄terea pars alt̄ius martyris
nobis data fuisset· cuidam adolescen
ti talis de eis uisio ostensa ē. Uidebat
s̄e i somp̄nis stare iuxta scrinīū earū
dem reliquiarū. Cui cum q̄dam diceret.
nosti q̄d in isto scrinio cōtineat· et mo
nachus respondet· etiam corp⁹ m̄ris
n̄ri· ille subiunxit fallens· nam un⁹
un⁹ et dimidi⁹ in eo iacent. Q̄d usq;
Nō ad illud temp⁹ om̄ib; nos latuit. Tan
te enim uirtutis ē. eadem sacratā ossa
sa ut aqua sup fusa· uariis i firmita
tib; sit medela. Maxime tam̄ sanat
tumores ac i flationes. Q̄d n̄ fidelib⁹
i periculis successerunt uisio subseq̄ns de

Anno gr̄e. ᵭ. cc. xvij. Lxvi declarat.
A cruce signati ex tota alemannia
ac frisia cum trecentis fere nauibus
circa idus iulij intrauerunt portum
ulixis bone. In quo dum p aliquot
dies morarent· plures naues ince

spectantes ad peticionem seueri ep̄i iā
dicte ciuitatis· et ep̄i eborensis· nec
n̄ et templariorū atq; hospitalariorū·
castrum nomine sarracenorū alkazer·
idē omniū carcer· obsederunt. Sexta u̇
feria p⁹ natiuitatē b̄e dei genitricis
Marie congregati st contra eos q̄tuor
sarracenorū reges· habentes in exercitu
suo ad centū milia pugnatorū. Nos⁹
xp̄iani numero minores s; fide ma
iores. sc̄m iacobum· beatumq; Uincē
tium· regionis illi⁹ patronum· ⁊ alios
sic̄ poterant sc̄os inuocantes· hostib⁹
occurrerunt. In p̄mo u̇ congressu un⁹
regum cecidit· interfectorū n̄ erat nu
mer⁹· plurimi captiuati st. Qui cum
p exercitum ducerent· querebant a x̄
anis signa uictorie· asserentes candi
dissimam aciem· cruces rubeas in
pectore gerentes· suorū multitudinē
i fugam conuertisse. In sup galee q̄s
p mare cont̄ xp̄ianos conduxerant·
celestis illius uisionis timore st fuga
te. Q̄d pegrini audientes· gr̄as ege
runt xp̄o· qui martyrū suorū auxilia
eis destinare dignatus ē de celo. Hec
m̄ relata sunt ab hijs q̄ certamini inter
fuerunt· ⁊ ex ore sarracenorū q̄ dicta
st audierunt. Nouici⁹ Est ne peccatū
cū multum reliquijs ire ad exquisita
nature· Mona. Peccatum ē si gestan
tes illas n̄ excusauerit necessitas. Sc̄a
n̄ abhorrent fetorem nat̄e· s; culpe.

Cernard⁹ monachus n̄r· Lxvij
tempe q̄dam ante cōuersionem
nescio quo itur⁹· reliquias beatorū

martyrum iohannis et pauli in capsula ad
latus portabat. Quem cum carnis in
centiva ad delectationem moveretur,
sed et in renes quia motus illicitos restringere
conaretur, per capsellam latus eius dure
satis tundere ceperunt. Quod cum ille non
adverteret et motibus libidinosis quies
centibus etiam tunsiones cessarent, per
horas aliquas cum iterum titillationes
surgerent renovate sunt et punctiones.
Ac si sancti suum baiulum voce prophe
tica increparent dicentes: Mundamini
qui fertis vasa domini. Vasa domini sunt corpora
sanctorum. Hinc est quod achimelech sacer
doti cum hesitaret pueris david da
re panem sanctum, david respondit: Et
quidem si de mulieribus agitur, continuimus
nos ab heri et nudiustertius quando egredie
bamur, et fuerunt vasa id est corpora pue
rorum sancta id est munda a concubitu. Et
sicut michi retulit predictus bernardus,
mox ut notare cepit penam in quantum
potuit compescuit culpam, ex hoc dis
cens quod sanctis placet non solum viri
dicia mentium sed et corporum. Novicius
Credis de predicatoribus illis qui tantum
propter questum reliquias sanctorum circumferunt,
multosque decipiunt? Monachus Quod sancti
astantium tricas indigne ferunt dicam
tibi quod monachus quidam de bruwille
Quando ecclesiam LXVII sibi recitavit.
suam monachi iam dicti ceno
bii ampliare disposuerunt, per quosdam
sacerdotes seculares in lingua potentes,
et ad emungendam pecuniam efficaces,
dentem patroni sui beati pontificis
nycholai ad diversas terras miserunt propter prun
cias. Erat enim cristallo inclusus. Die
quadam cum predicatores conductici inho
neste se gerendo vias tantarum reliquiarum
circumferrent, crystallus crepuit, ac si
illorum blasphemias pontifex reveren
tissimus sustinere non posset. Quo mira
culo viso monachi dentem retulerunt,
neque ad tale opus ultra eum de monasteri
o efferri passi sunt. Ego rupturam ei
cristalli vidi. Novicius Quid est quod qui
dam martyres aliis maiora signa faci
unt post mortem? Estne hoc ex aliqua e
minentia sanctitatis? Monachus Sicut supra
dixi, miracula non sunt de substantia
meriti, sed signa sanctitatis. Quidam sancti
in vita sua multa signa faciunt, et post
mortem quiescunt. Alii e contrario, quia
nulla sanctitatis sue indicia in mundo de
derunt, post mortem miraculis clarescunt.
Beatus vero thomas episcopus LXVIII.
cantuariensis qui nostris temporibus
pro ecclesie libertate usque ad mortem dimica
vit, nullis miraculis in vita sua precedentibus
choruscavit. Satisque de illo post occisionem
disputatum est. Quidam dixerunt eum
dampnatum ut regni proditorem, alii
martyrem ut ecclesie defensorem. Eadem
questio parisius inter magistros ventilata
est. Nam magister rogerus asseruit illum
dignum fuisse morte, etsi non tali, be
ati viri constantiam iudicans contumaciam.
E contra magister petrus cantor asseruit
eum esse martyrem deo dignum,
utpote pro libertate ecclesie trucidatum.
Quorum questionem Christus solvit cum multis

et magnus illum signis glorificavit. Non
ideo tamen apostolis sive aliis magnis mar-
tyribus in meritis preferendus est, qui tanta
et tam crebra miracula post mortem fecisse
non leguntur. Simile habes de sancto Annone
Coloniensi archiepiscopo. Cui cum post mortem
multi detraherent, dicentes eum eccle-
siarum fuisse demembratorem, et civium suo-
rum excecatorem, dominus deus in translatione
illius quante sanctitatis esset, signis plu-
rimis ostendit. Novicius: Probabile est quod
dicis; sed aliud est quod me movet. Sepe
contingit ut pro reliquiis sanctorum alie
res habeantur, et pro veris falsa venere-
rentur. Videntur tibi huiusmodi vene-
ratores peccare aut mereri? Monachus:
In eo iudicio ignorantia in talibus ex-
cusat culpam, pietas meretur gratiam.
Hoc verum esse certum est, quia quandoque
dominus per falsas reliquias ad honorem
sanctorum quibus asseruntur et fide honoran-
tibus illos miracula operatur. Ubi causa.

Miles quidam predictum mar- LXX
tyrem beatum Thomam Cantuariensem
ardentissime diligens, si aliquid de illius
posset habere reliquiis, cum omni cura in-
vestigavit. Hoc cum audisset quidam
dolosus sacerdos in cuius domo hospita-
batur, ait illi: Ego frenum quo diu
usus est beatus Thomas penes me habe-
o, et sepe virtutes eius expertus sum. Quod
miles audiens, et ita esse putans, sa-
cerdoti pecuniam postulatam letus optu-
lit, et frenum cum multa devotione
recepit. Deus vero cui nichil est impossibile,
fidem militis remunerare volens, ad
honorem sui martyris multa per idem fre-
num facere dignatus est miracula. Quod mi-
les considerans, in honore martyris eccle-
siam condidit, loco reliquiarum frenum sa-
cerdotis pessimi in ea reponens. Hic sit
finis de visionibus martyrum, quia compen-
dio uti volens, ad ordinem transeo con-
fessorum. Novicius: Qui sint confessores,
et quare sic dicti, in edicto prius, visi-
ones subiungas. Monachus: LXXI De con-
fessoribus

Ad ordinem confessorum pertinent pon-
tifices, abbates, clerici, monachi,
si non et laici religiosi, Christum vita et ore
confitentes, et sine sanguinis sui effu-
sione ad eum quem confessi sunt migran-
tes. Tempore persecutionis omnes christiani
confessores dicti sunt, Christum in suis tribu-
lationibus corde et ore confitentes, max-
ime tamen hii qui pro illo passi sunt. Qui
postea antonomasice dicti sunt martyres.
Et nomen confessorum specificatum est magis
ad sacerdotes domini, peccatorum confessiones
recipientes, quibus data est a domino potes-
tas ligandi atque solvendi. Novicius:
Qui tibi videntur maiores, martyres
an confessores? Monachus: Questio hec sol-
venda est secundum excessus et excedentia.
Licet ordo martyrum ordinem confessorum
precellat dignitate, quidam tamen confes-
sores quibusdam martyribus merito longe
sunt superiores. Unde habes in ymno:
plus currit in certamine confessor iste
sustinens, quam martyr ictum suffe-
rens, mucrone fundens sanguinem.
Ecce exemplum: Certum est ordinem episcoporum
digniorem esse ordine abbatum; attamen

quidam abbates regales quibusdam episcopis gloria
et honore maiores sunt. No. In sermo-
Mona. Quanta sit in uisionibus beatorum
confessorum consolatio, paucis tibi expli
Est quidam apud LXXII. cabo
nos conuersus cuius nomen prodere noli
ceret, uir bone conuersationis, et sanctum ny
cholaum specialiter diligens. Iste sicut ab
ore eius audiui, in quadam sollempnitate
infra matutinas, iam dictum confessorem
pontificalibus indutum in choro stare conspexit.
De cuius uisione quam magne fuit reuerentie
tantum gaudii cor eius concepit, ut sibi al
titudine duorum pedum a terra suspensus
uideretur. Non solum hic beatissimus
pontifex perfectorum uisitator, sed et mi
serorum in summis necessitatibus esse dinosci
Nondum duo LXXIII tur liberator.
anni sunt elapsi, quod in uilla quadam
iuxta coloniam, sicut nuper ibi audiui
quidam preterientem loco furis deprehensus est.
Utrum esset reus uel innocens iudici non
potuit. Quem cum morti adiudica
tum et laqueo collo eius iniecto in patibu
lo appendissent, ille nullum dolorem
sustinens, cum iam mortuus estimaretur,
clara uoce clamauit: Inuanum labora
tis, non poteritis me strangulare. sanctus episcopus
dominus meus nycholaus mihi assistit. En
uideo illum. Quod multi audientes,
et ita esse experimento cognoscentes, putan
tes eum innocentem, ob honorem sancti nycho
lai depositum abire permiserunt. Qui
bus ille ad memoriam sui liberatoris cur
rens, gratias egit, se a suspendio illius
meritis absolutum proclamans. No.

Audiui ab infantia quod sanctus nycholaus
omnes episcopos in gratia precellat. Monachus
Tante pietatis est et misericordie, ut et ma
los a morte sicut dictum est sepe liberet,
et bonos mori desideret. Illos ut emen
dentur, istos ut eterna beatitudine fruantur.
Reuera dissolui et esse cum Christo, multo me
lius est. Et beati sunt mortui qui in domino moriuntur.
Adam monachus de lucka LXXIIII
cuius in superioribus meminimus, in quadam con
uentuali ecclesia saxonie, que bucka dicitur,
scolas frequentauit. Cumque in cimiterio
multi lateres essent repositi ad fabricam
oratorii, ipse sicut puer unum ex eis tulit,
et in eo sculpere cepit. Quod cum magister eius
uidisset, terruit eum dicens: Depone la
terem, quia excommunicatus es. Ad quod uerbum
puer territus, mox cepit infirmari. Cum
que inualescente morbo ad extrema deue
nisset, et iam morituro data fuisset can
dela in manum, duos pontifices beatum
scilicet nycholaum et sanctum paternianum prefate
ecclesie patronum coram se stare uidit et
agnouit. Stabant autem in habitu ponti
ficali, et in claritate magna. Dixitque ad
sanctum paternianum beatus nycholaus: Uis
ut tollamus puerum istum nobiscum? Re
spondit ille: Non, quia in alio ordine mo
rietur. Sicque disparuerunt. Eadem ho
ra puer conualescens surrexit, et ma
gistro eius qui presens fuerat tunc temporis
miraculum diuulgante, in ecclesia est compul
satum, et ad honorem tantorum pontificum
Te deum laudamus decantatum. Hec enim ab
eodem adam nuper relata sunt. LXXV
In uilla que leiglinge uocatur et circa

duo miliaria distat a colonia, ante hoc septennium contigit quod dicturus sum. Puer quidam simplex cuidam matrone illic pecora pavit. Hic beatum Nycholaum in tantum diligebat, ut singulis diebus medietatem panis sui in honore illius pauperibus erogaret. Orationibus etiam assiduis misericordiam ei interpellabat. Cuius devotis obsequiis beatus pontifex delectatus, die quadam ei in agro apparens in forma et habitu venerandi senis, ait: Puer bone, mina gregem domum. Cui cum ille responderet: Domine, adhuc nimis est mane; si hoc facerem, domina mea increparet me; subiunxit sanctus: Fac quod dixi, quia hodie ante solis occubitum morieris. Ad quod puer territus cum interrogaret eum: Domine, quis es? respondit ille: Ego sum Nycholaus episcopus, quem semper exoras, et cui prandiola tua dividere consuevisti; in vicem remunerare te. Vade ergo ad hospicium tuum, et accipe corpus Domini, et prepara te, quia hodie, ut dixi, morieris. Sicque disparuit. Cumque puer cum ovibus reversus fuisset, et domina eius eum interrogasset quare tam mature venisset, respondit: Necessitas compulit me, quia ante noctem moriturus sum. Et illa: Deliras. Reduc ergo gregem ad pastum, quia non morieris. Qui statim in lectum suum se reclinans, cum sacerdotem petivisset, et ille venisset, ait ei matrona: Timeo puerum istum aliquid fantasie vidisse; investigate ab eo diligenter quid viderit, quid habeat, vel quare talia loquatur. Quod cum fecisset sacerdos, puer ei visionem recitavit per ordinem, de cuius manibus communionem accipiens, hora predicta exspiravit. Ecce in hiis duobus pueris cognoscere potestis pietatem sancti pontificis. Scolarem consilio sancti patriani distulit spe vite melioris; pastorem hunc fidelem secum duxit ad pascua eterne viriditatis.

Novicius: Cum sanctus Nycholaus crebrius ceteris pontificibus in ecclesiis tam in sculpturis quam in picturis representatur, vellem si esse posset aliquam videre ymaginem facie illius simillimam, per quam memoria eius menti mee tenacius imprimeretur.

Monachus: Ostendam tibi quandam magnifici operis yconam, que ab eo qui sanctum Nycholaum in carne vidit fertur formata, et ad illius similitudinem depicta.

LXXVI

In porrecto monasterio quod ultra Aquisgranum situm est, tabula cubitalis est ymaginem beati pontificis Nycholai ab umbilico et sursum in se representans, quam beatus Gregorius regis Grecie filius et cenobii eiusdem primus abbas atque fundator illuc advexit. Dicitur eadem fuisse ycona quam barbarus, sicut in miraculis sancti Nycholai legitur, tulit et ad custodiam sui thelonei posuit, qui occasione ad fidem conversus est, cum sua perdidisset et cesa ymagine eadem recepisset. Plurime per eam virtutes fiunt, maxime in pregnantibus. Tempore quodam cum ad domum cuiusdam honeste matrone in partu laborantis fuisset deportata, et contra eam ad parietem

suspensa, ea hora qua partum edidit, ne
parietem quasi attenderet. Cunctis qui
aderant intuentibus tabula severtit.
Erat autem eidem ymaginis facies oblon
ga et excelsa, multe gravitatis et reveren
tie, in fronte calvicies, capilli tam ca
pitis quam barbe candide canicie. Nu
per monachis cedentibus, sanctimonia
les ordinis nostri cum tabula locum rece
perunt. Novicius: Satis me edificat humi
litas beati huius confessoris, qui se sepius
cibatum gloriatur in pane pauperis pastoris.
Monachus: Quis maior Christo qui in iudicio
dicturus est: esurivi et dedistis mihi mandu
care? Nullus. Quantum vero Christo eiusque be
atis confessoribus elemosina placeat, vel
quam valenter his qui faciunt illam in
periculis succurrat, ex sequenti visione

Magister Iohannes LXXVII demonstrabitur.

Magister Iohannes decanus Aquensis cum scolaris
esset, tam gravem tempore quodam infirmitatem
est, ut confessus et inunctus, nichil ei nisi
mors superesse videretur. Cum autem materia
rapta esset in cerebrum, solus iacens in
excessum venit, viditque homines sibi
ignotos intrare, qui lances quasdam manibus
portabant cum lignis brevibus et qua
dratis ante ipsum ponebant. Stantibus
eis ex una parte lectuli, contemplatus est
in introitu tres inclitos confessores, sanctum
videlicet Martinum Turonensem, et sanctum
Godehardum episcopum Hildinshemensem,
beatumque Berwardum, qui eum ex parte
altera circumsteterunt. In quorum aspectu
puer Iohannes unum posuit in lance, et ligna
loco ponderis alteri. Cumque eleva

ta statera inveniretur esse eger minus, hii
predicti confessores puerum parvulum
et mendicum sinui eius imposuerunt, qui
simul lancem adversam mox suspenden
tes ligna graviores apparuerunt. Statim
que Iohannes qui michi visionem hanc retu
lit, in sudorem erumpens, crisim fecit,
et de eadem infirmitate citius convaluit.
Novicius: Quid scolaris egrotantis pondera
tio, vel quid pueri pauperis significet ad
iectio, penitus ignoro. Monachus: Puer idem
valde pauper erat et despectus, cui in
tantum misertus est Iohannes ut ei et panem
frequenter daret et matri commendaret.
Homines barbaros qui eum in lance appe
debant, demones fuisse suspicor, qui
semper morientibus se ingerunt, ligna
pueri peccata. Que quia meritis eius
graviora videbantur, sancti confessores
quos sepius inpetraverat, elemosinarium
eius lance inmiserunt, cuius beneficio adiutus
est. Quod vero vita humana quandoque
propter elemosinas morti subtrahatur,
habes exemplum in vita sancti Iohannis eley
mon de Petro theloneario, pene in con
simili casu et visione. Hinc est quod Nabu
godonosor regi, dum se in visione vidisset
sub figura arboris ab angelo esse preciden
dum, Daniel consuluit ut peccata ele
mosinis redimeret. Quod vero ob peccata
etiam ante tempus quandoque vita ho
minis precidatur, idem Daniel testis est.
Cumque Baltasar predicti regis filius cum
uxoribus et concubinis in vasis templi
domini conviviando, deum irritaret, vidit
contra se articulos manus scribentis in

parietem tria hec verba: mane, techel, phares. Quam scripturam sic Daniel regi interpretatus est: Mane, id est ante tempus diminueravit deus regnum tuum, et complevit illud. Techel, appensum est in statera, et inventum est minus habens, scilicet de iustitia. Et quia peccata ponderata fuerunt, eadem nocte occisus est, et divisum est regnum eius Medis et Persis. **Novicius.** Placet quod dicis. **Monachus.** Tres prefati pontifices, aliorum tamen episcoporum visionem in admemoriam revocant relatu dignam.

LXXVII. Bone memorie domnus Bernardus abbas Clarevallis, qui nostris temporibus fuit, cum tempore quodam visitandi gratia pergeret ad claustrum, et apud religiosos fratres sancti Mathie hospitaretur, eadem nocte dictis matutinis ecclesie criptam solus intravit, et ad sepulchra sanctorum Eucharii, Valerii atque Materni, qui Treverorum primi erant episcopi, et nostrarum regionum apostoli, devote satis oravit. Maxime tamen petiit sibi revelari divinitus, utrum magis expediret in officio abbatie manere vel illam resignare. Cui gloriosi illi tres presules in multo splendore simul apparentes dixerunt: Frater, nequaquam officium tuum resignes, quia in brevi cum palma martyrii ad nos pervenies. Sicque disparuerunt. Mane cum esset profecturus, prepositus sancti Symeonis eum ut secum in reditu hospitari dignaretur rogavit, quod et promisit. Cumque completa visitatione rediret Treverim, de promissione satis eum penituit, volens iterum orare ubi prius, quadam neglecta in prima visitatione, sperans sibi denuo esse revelanda. **Novicius.** Que fuerunt illa? **Monachus.** Ubi anima sancti Mathie fuisset infra illos xxx dies, quibus sepultus fuerat. Quid plura? Promissi sui memor, in domo prepositi se recepit, et sicut ipse previderat, in ipsa nocte solito maturius surgens et matutinas decantans, monachis relictis, et converso assumpto, ad ecclesiam sancti Eucharii perrexit, criptam introivit, et oravit. Ubi sub forma prioris visionis prefatos pontifices videre meruit. Ad quem sanctus Eucharius: Novi ad quod veneris. Ecce Maternus, interroga eum. Quod cum fecisset, respondit ille: Anima mea per illos triginta dies fuit in paradyso, et quia sciebat se ad corpus esse reversuram, mercede sua in celestibus parata frui non potuit. Mane ergo in officio tuo, quia per palmam martyrii cito nobis sociaberis. Quod ita factum est. Nam a quodam misero propter zelum ordinis latenter interfectus est. Deinde beatus pontifex adiunxit: Existente me in paradyso, nil actum est in mundo quod non viderim. Vides quanta sit potentia electe anime a corpore exute. Si tanta videt in terrestri paradyso, quanta putas videt quando fruitur deo? **Novicius.** Non ambigo quin omnia tunc sciat et videat. Si sanctus Benedictus adhuc existens corruptibilis ex beneficio unius anime celos penetrantis totum mundum vidit sub uno radio solis

ante oculos suos collectum, non mirum si anima deo unita contemplatur omnia. Novicius: Bene sentis; et hic de confessionibus sit finis. De visionibus vero quarundam virginum aliqua tibi referam, primo tamen de ipso ordine virginali te expediam.

LXXVIII.

Tanta est gloria virginalis ut angelis comparetur, quia qui non nubunt neque nubentur, erunt sicut angeli dei. Hinc est quod in tabernaculo federis tecto operimento quod erat de pellibus rubricatis quartum fuerat suppositum de pellibus iacinctinis. Per pelles rubricatas designatur martirium, quod est consummatio omnium virtutum; per iacinctinas que aerei sunt coloris virginitas, que ut quidam dicit, supponem virtutem est et angelicam redolet conversationem. Virgines sequuntur agnum quocumque ierit utroque pede, id est integritate mentis et corporis. Novicius: Ergo virgines continentibus et coniugatis maiores sunt. Monachus: Maiores sunt si compares statum ad statum, quia dignior est ordo virginum quam ordo coniugatorum. Attamen in ordine coniugatorum vel viduarum multi sunt multis virginibus in merito multo maiores, quia penes carnis integritatem que virtus non est, quam etiam infideles habent, meritum non consistit, sed penes caritatem. Quis enim audeat dicere aliquas virgines etiam sanctissimas patriarchis, prophetis, et apostolis, qui coniugati erant, pene omnes anteferre? Novicius: Quid ergo est quod sancti in tantum commendant virginitatem. Monachus: Ut ostendant quantum deo placeat castitas. Hec in virginibus vocatur virginitas, sive continentia virginalis; in coniugibus pudicitia coniugalis; in viduis continentia vidualis. Unde de eodem semine quod de manu seminantis cecidit in terram bonam, aliud fecit fructum tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Primus debetur coniugatis, secundus viduis et continentibus, tertius virginibus. Et est sepe in primo tricesimus maior centesimo, et hoc propter intensionem caritatis. Hinc est quod beatam Mariam Magdalenam ecclesia in letaniis anteposuit virginibus, ne illis propter ruinam inferior videatur. Novicius: Novi stamen melius esse continere quam nubere, quia Christus qui sapientissimus est virginitatem elegit, et studium servande virginitatis propter Christum caritatis virtutem plurimum extendit. Quam sint iocunde quam salutifere visiones sanctarum virginum sequentia declarabunt.

LXXX.

Venerabilis Theodericus episcopus de Livonia cuius superius memini, cum tempore quodam sanctimoniales consecraret, sanctam Mariam Magdalenam viduis assistere unus monachorum vidit, beatam vero Margaretam virginibus. Instantes deambulabant, vocatas presentabant, coronas et velamina sponebant. Erat enim tali visione dignus, ut pote vir bonus.

LXXXI.

In Vilario domo religiosus ordinis nostri et diocesis Leodiensis monachus quidam est Arnoldus nomine.

vite laudabilis et magnum habens zelum circa ordinis disciplinam. Hec cum ex nimia abstinentia in tantum stomachum suum infrigidasset, ut vix aliquos cibos reciperet, immo recepta mox reiceret, tempore quodam ad tantum devenerat defectum, ut lecto decumbens mortem minaretur. Cui beata Maria Magdalena nocte apparens visibiliter, pectore discooperto contra locum stomachi manum misit ac delinivit. Qui ex sacre manus attactu adeo confortatus est, ut mane surgens sanus, non absque magna sororum admiratione chorum intraret. LXXXI

Recordor nunc domine Gertrudis abbatisse de Houenne, que satis mirabiliter per visionem cuiusdam sacre virginis, sicut ipsa mihi retulit, sanata est. Hec cum pene per dimidium annum vehementi dolore oculorum cruciaretur, sanctam Luthildem virginem, cuius memoria in eodem cenobio celebris est, studuit invocare, meritis eius sperans adiuvari. Quodam mane in lecto suo pene ceca iacens et vigilans, iam dictam virginem in veste candida coram se stare conspexit. Cuius oculos cum tota veste quam manu tersisset, continuo clare vidit, et omnis dolor illa recedente recessit.

LXXXII

In eiusdem sacre virginis altari, scilicet Luthildis, prenominati, imago gloriose martyris et virginis Katerine lignea et sculpta decenter stare consuevit. Die quadam matrona quedam honesta Aleidis nomine, uxor Wirici militis de Guzene, coram illa cum pedissequa sua adoratione stetit. Erat autem ipsa ymago per negligentiam ut puto sic posita, ut pene vultum totaliter haberet ad parietem. Que dum se multum morose in oculis iam dictarum feminarum verteret, clamavit famula: Videte domina, videte, qualiter ymago hec regirat se. Respondit illa: Et ego video. Viderunt hoc ipsum et alie mulieres illic stantes. Vix annus expletus est, ex quo contigit hec visio miraculosa. Novicius: Quia huius sacratissime virginis Katerine ossa oleum stillare non cessant, certum est illam multum esse suavem ac misericordem. Monachus: Spiritum caritatis indicant emanans ex ossibus eius oleum.

Retulit nobis dominus Henricus LXXXIII abbas de Scimenu, quod de osse eiusdem nobis de eodem particulam frangeret, gutta olei erupit. Quam ne super terram caderet, vix retinuit. Sed quid dicam de gutta, cum eius sacra tumba, sicut hii qui in instanti de Synai venerunt testantur, oleo sit repleta. Viderunt enim caput eius cum capillis et ossibus natare in oleo. De quo cum a monachis loci diversa vascula sacri liquoris reciperent, tam nobis quam ceteris religiosis reitentes eadem per benedictione diviserunt. Novicius: Vellem nunc aliquid de nostris virginibus, scilicet undecim milibus, audire visiones, que nos ad ampliorem illarum incitarent venerationem. Monachus: Referam tibi quedam que habentibus earum reliquias terrori sint, si circa illas fuerint negligentes, consolationi autem si habitas venerentur.

LXXXV

In Folcolvesrode domo ordinis cisterci-
ensis que in turingia sita est. abbas quidam
ante annos paucos defunctus est. qui erga
sanctorum reliquias satis extiterat devotus.
Unde et dominus huiusmodi ei visionem
ostendere dignatus est. Nocte quadam
in sompnis coloniam in ecclesiam sanctarum
xi. milium virginum se transpositum vidit.
ubi certa ei septa. iuxta quendam mu-
rum trium virginum corpora sepulta intel-
lexit. Mox coloniam pergens et locum
revelatum ex cunctis indiciis cognos-
cens. abbatissam adiit. visum exposu-
it. et ut sibi querere liceret quos viderat
petiit et obtinuit. Ostensus est ei quidam
dam nomine Ulricus. cui consuetudo e-
rat earundem sacrarum virginum corpora effo-
dere. Inductus vero ab abbate cum in loco
denominato duos repperisset sarchofa-
gos. et uno aperto inter ossa sacra pec-
tine pulcherrimum vidisset concupivit
et tulit. eumque cyrothece sue immissum
in sinum proiecit. A quo cum impediretur in
fodiendo eum extraxit. super fossam il-
lum ponens in loco eminenti. Super-
veniens quedam ex sororibus tam curi-
ositate quam sanctitate pectinis delecta-
ta. secrete tulit et abiit. Corporibus vero
effossis et in scrinio decenter compositis.
cum mane abbas cum eis proficisci pro-
posuisset. eadem nocte in forma et habi-
tu virginali illi in sompnis apparentes
dixerunt. Tecum ire non possumus. Quibus
cum respondisset. quare dilectissime
domine. subiunxit una. Quia pecti-
nem meum perdidi. quod mihi mater mea dedit
cum de patria mea egrederer. Ille. Quis
habet illum domina mea? Respondit.
Quando Ulricus sepulchrum meum aperuit
et vidisset illum cyrothece sue imposuit.
cum qua abscondit illum in sinu suo.
Quem cum extraxisset super marginem
fosse posuisset. superveniens quedam sancti-
monialis Friderunis nomine furata est illum.
Mane ad abbatissam veniens ait. Quod
est nomen hominis qui virgines has effo-
dit? Respondit. Ulricus. Ille adiecit.
Est hic aliqua domina que vocetur Frideru-
nis? Respondente ea. etiam. subiecit.
Peto ut utraque vocetur. Quod cum factum
esset. ait Ulrico. Quando corpora sacra ef-
fodisti. pectinem ibi invenisti. certa que
supradicta sunt adiungens. Respon-
dente illo. domine verum est. Conversus ad
Friderunam dixit. Et vos domina tulistis
illum. Qua confitente. subintulit. Ro-
go ut restituatis pectinem. quia
sine illo mecum ire renuunt. Quem
cum celerius retulisset. et ab abbate
in scrinio positus fuisset. ad monaste-
rium suum illas deduxit. ubi quam cum mul-
ta gloria sunt suscepte. et in loco honesto
locate. In magna ibi fuerant venera-
tione. Sed hoc quamdiu vixit abbas il-
le cum se revelaverant. Tempore scisma-
tis quod erat inter Ottonem et Philippum
reges romanorum. cum diversa bella oc-
cuparent turingiam. timore illorum
eadem sacra corpora cum ceteris reliquiis.
et ornamentis deportata sunt super quandam
testudinem in locum secretum satis. Pa-
ce terre reddita. cum singula locis suis

quarum nomina sunt Ethen marta et Iohanna Semia.

restituerent. Scrinium cum virginibus neglectum est in ea dicta testudine. Unde indignantes duabus vicibus thecam suam terribiliter concusserunt, ita ut ab omnibus posset audiri. Bis etiam sacriste in somnis apparuerunt, dicentes quod recedere vellent de loco in quo ita haberentur contemptui. Que cum non proficerent neque concussionibus neque revelationibus, in quadam nocte sollempni infra matutinas ante gradum presbyterii stantes et in habitu decentissimo omnibus apparentes, primum inclinaverunt versus altare, deinde more eorum qui in via sunt dirigendi se vertentes, abbati et omnibus inclinantes, per quoddam ostium quod pene supelausum erat exierunt. Quas licet omnes vidissent, estimabant tamen singuli se illas singulariter vidisse. Dictis matutinis unus monachorum ducto secum abbate confessus est se ante gradum hora et modo predicto tres speciosissimas vidisse virgines. Cui cum respondisset: Et ego vidi, venerunt alii et responsum est eis simile. Cumque deprehendisset quod ab omnibus vise fuissent, cepit cum omnibus questionari quenam essent, vel que causa foret illius visionis. Cui cum diversi diversa responderent, ait unus divinitus ut puto inspiratus: Puto eas fuisse sacras illas virgines que de Colonia nobis allate, tanto tempore sub testudine tali a nobis neglecte sunt. Statim accedentes ad scrinium cum inde in eo repperissent, tertium abbatem miserunt Coloniam ut illas reduceret. Veniens

Coloniam cum abbatisse et conventui rem per ordinem recitasset, atque easdem virgines in locis unde sublate fuerant repperissent, abbatique ut sibi redderentur supplicanti, totus conventus respondit: Bene veniant nobis dilectissime domicelle nostre, bene veniant. Certe ex quo vobiscum esse noluerunt, non eas illuc remittemus. Datumque est ei caput cuiusdam alterius virginis, cum quo tristis recessit. Auditor: Adhuc puto eandem fridericam vivere? et vix aliqua soror est in eadem ecclesia, quam tam iocunda latere...

Sunt apud nos LXXXVI ac historia de eodem sacro collegio due sacre virgines, etiam per revelationes invente. Domna Eufemia abbatissa que ante annos paucos defuncta est, cum adhuc puella esset in scolis, due ei virgines in somnis apparuerunt, que sub exteriori parte dormitorii quod cellario contiguum erat se indigne iacere conquestę sunt. Illa sicut puella visum visui reputans tacuit. Postea cum esset adulta, secundo ei in loco eodem sub forma et habitu speciosissimarum virginum cingulotenus apparuerunt, quasi dicentes: Exire de loco isto non possumus nisi per te. Tunc memor prime visionis, eam que potior videbatur interrogavit dicens: Quod est nomen tuum? Respondit illa: Anathalia. Ab illo tempore Eufemia in potuit conventui cepit suggerere quatinus cellarium usque ad finem dormitorii extenderent, dicens sine ambiguitate duas ibi virgines esse repperiendas. Pollice-

bat etiam q(uo)d tres solidos co(m)munib(us) ex
pensis sup(er)adderet. Acquieuit tandem
tande conuentus. et sicut m(ihi) retulit rebo
do conuisus n(oste)r. cui idem op(us) fuerat con
missum. cum t(er)ra tota fuisset eiecta in
p(re)sentia p(re)dicte s(an)ctimonial(is). sub fundam(en)
to muri. sacra illa duo corp(or)a s(un)t reperta.
quas illa prius q(ua)m abbatissa fieret nob(is)
t(ra)nsmisit. et celebrata e(st) de eis eodem di
e missa sollempniter i(n) co(n)uentu. Nouici(us)
Non putabam hacten(us) t(a)m efficaces esse
uisione(s) nocturnas. Mona(chus). Sepe per
ardentia luminaria. corp(or)a eor(um) osten
dunt(ur). n(on) tamen easde(m) luminaria ui
dunt q(ui)s uidere potest. nisi corpe sit
u(ir)go. Multa de huiusmodi uisionibus
ciuitat(is) prior loci s(an)c(t)e marie dicere co(n)
sueuit. que causa breuitatis omitto.
Nouici(us) Placet m(ihi) sacris illis uirgini
bus q(uo)d sic earum corp(or)a p(er) diu(er)sas p(ro)
uincias diuiduntur. Ad hoc enim se
ostendere dignant(ur). ut i(n) multis lo
cis earu(m) memoria habeatur. lxxxvii
Homo q(ui)dam religios(us) de ordine ui
ctor(um) cu(m) apud quanda(m) matronam
ciuitatis eius hospitaret(ur). conq(ue)stus est
illi q(uo)d decem annis laborasset p(ro) reliq(u)
is sanctarum undeci(m) milium. nec aliq(ua)s tam
ex eis posset obtinere. Cuius ad hoc cu(m)
auxilium implorasset. illa homini co(m)
passa. ecc(les)iam earum adiit. sororib(us)
p(ro) eo p(re)ces porrigere uolens. Cumq(ue)
ad tumba(m) uni(us) uirginis oraret. gemi(ns)
lapidi supposito qui maxim(us) erat ap
ponens temptauit. q(uo)d tam fieri pos
se n(on) sperauit. Mira pietas sacrum

martyrum. Mox ut inbecillis femina
lapidem p(u)lsit modicum. ille cessit. a
deo ut ea que int(us) erant uideret. Quecu(m)
nullum adesse conspiceret. manu in
missa qua(n)tu(m) uoluit de ossib(us) tulit. d(omi)n(u)s
ea uiatori. Statimq(ue) lapide(m) q(ui) uix a sex
uiris absq(ue) i(n)strum(en)tis moueri poterat.
eadem qua p(ri)us facilitate reuoluto.
gr(ati)as sanctis agens uirginib(us). leta redi
it ad sua. Sanctor(um) anime licet semp(er)
uultum co(n)templent(ur) diuinu(m). h(abe)nt t(ame)n
respectum ad cor[...]p(or)a sua. et cum
uiderint nos de[...]uotos circa illa
multum i(n) hoc delectantur. lxxxviii
Conuers(us) quidam de ordine n(ost)ro.
cum ex eade(m) societate q(ui)dam uir
ginu(m) capita ad monasterium suu(m) defer
ret. ex deuotione ea cu(m) uino lauit.
lota deosculans. Eadem nocte puella
ualde speciosa i(n) somp(n)is eidem appa
ruit co(n)uiso. eumq(ue) co(m)plexans ait. he
ri quando caput meu(m) lauisti t(an)ta(m) am(i)
cabilit(er) me deosculat(us) es. ego t(ibi) m(od)o uice(m)
rependam. Ille p(ro)fessionem sua(m) consi
derans. ut osculum puelle uitaret.
caput retraxit. sicq(ue) ex eod(em) motu eui
gilauit. [...] Qui statim intellexit
uisionem Nou(icius). Cum i(n) stratis et ort(is)
ciuitatis colonie beatar(um) u(ir)ginum xi
milium passim ossa reperiant(ur). uidet(ur)
m(ihi) fieri uix posse quin sepe aliena eis
ossa admisceant(ur). Monach(us). Retulit m(ihi)
monach(us) quida(m) de ueteri monte i(n) q(uo) ampli(us)
q(ua)m mille dicunt(ur) esse corp(or)a. q(uo)d nullas
falsas int(er) se ee paciant(ur) reliq(ui)as. lxxx
Tempe q(ui)dam cu(m) plurima illuc alla viiii · flo(res) ·

ta fuissent corpora, monachi laverunt illa. Cumque eadem posuissent super sedes capituli, pannis mundis substratis et siccarentur, fetor intolerabilis quasi ex eis exalans omnium nares infecit. Timens domnus Gozwinus abbas fetorem eundem ex aliquo diaboli ludibrio fuisse creatum, ut per eum devotionem fratrum erga reliquias martirum extingueret, assumptis secum sacerdotibus, vestes sacras induit, cum quibus circa ostium capituli stans, sic ait: Adiuro te, immunde spiritus, per eum qui venturus est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem, ut si aliquid tui operis est in hoc fetore, manifestetur et adnichiletur, desque honorem Deo et sanctis huius. Mira res. Vix verba compleverat, et ecce os grande equinum cunctis videntibus de medio reliquiarum exiliens, extra capitulum quasi turbine impulsum proiectum est. Cum quo et omnis fetor extractus est, adveniente odore suavissimo. Tunc omnes Deo gratias egerunt, qui et diabolum in suo opere confudit et sanctos suos glorificavit. Hec de virginibus audisse sufficiat. Referam tibi adhuc unam visionem mirificam a virgine visam, que supradictis ordinibus equaliter conveniat, et virginum visiones concludat.

LXXXX

No. Narravit mihi nuper sacerdos quidam de Saxonia in quodam monasterio, cuius nomen michi exprimere non potuit, puellam fuisse parvulam, que tantum festivis noctibus vigiliis sollempnibus interesse permittebatur, et eidem nocturnis expletis ire dormitum compellebatur. In quadam festivitate cum magistra in tercio ut puto nocturno virginem scapulis ad exeundum impelleret, et illa reniteretur, nec proficeret, tristis quidem exivit, sed iuxta chorum remanens, residua peraudire voluit. Cumque inceptus fuisset hymnus: Te Deum laudamus, celos vidit aperiri, et in ipsos chorum cum cantantibus sublevari. Quando ventum est ad locum illum: Tibi omnes angeli, et reliqua, vidit universos ordines angelorum, et singulorum ordinum angelos singulos demissis capitibus flexisque genibus manibus extensis Deum adorare, simul omnibus proclamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus dominus Deus sabaoth; qui trinitatem personarum in unitate essentie confitebantur. Simile fecerunt apostoli ad illum locum: Te gloriosus apostolorum chorus. Item cum chorus incepisset: Te prophetarum laudabilis numerus, omnes patriarche et prophete predicto modo adorabant. Venerunt et martyres in suis distinctionibus, et in primo versiculo scilicet: Te martyrum candidatus laudat exercitus, in laudem erumpentes maiestati procidebant. Idem de confessoribus vidit atque virginibus. Cumque extremus hymni versiculus: In te Domine speravi, non confundar in eternum decantaretur, chorus ad terram descendit et celum se clausit. Puella omnia hec videns et suspirans, se tanto bono defraudatam oculis propriis conquesta est. Cumque ubertim fleret et mane sororibus causam sciscitantibus, visum dicere

nollet magistra eam aggressa e. Cui
respondit. Ds uob ignoscat qd tanta
in gram hac nocte subtraxistis. i reci
tauit ei uisione. Cui illa. Noli flere
bona filia nuquam de ceto te exire
copellam. Novici. Mirifica frequente
citas. Mona. Vis nunc audire octauo
loco ex hys aliqua q uisu. auditu. et
gustu pcepta sunt. nec tam pdictis or
dinib; ppt distantia inseri potuerunt.
Novi. Volo ac desidero. Monachus.
Sicut i capite hui distinctois pmis
sum e. scalam erexi p qua humane
uisioni sancti condescenderent cui du
o latera duo dixi genera uisionum.
corpale et spuale. Octo etiam i serui
scandilia. supremu attribuens xpo. re
liquos sex. sex ordinib scoz. De quib
sufficient dictum est. In octauo autem
gradu diusarum rerum uisiones loca
bo. Primo tam eam q uisa e de loco nro.

Priusquam conuent. lxxxi

nr de claustro emissus fuisset
dnus hermann nc abbas loci sancte
marie. tunc simplex monach i claustro
nocte quadam pusum an gradu pbrij
stare uidebatur. et datus e ei i ma
n crucifixus. ut fieri solet i emissione
alicui conuent. Stabant et circa eu
uiri candidati. Vidit etiam i choro
fluuium limpidissimu qui p utriq;
choru fluebat. et i eo nauim. Qua
conscendens. cum ta rapidissim esset
cursus ei ut nauis i una columpnarum
impegisset. n p themone ei industria
fuisset auersa. n stetit. donec ueniret
ad locum quenda i firmitorio nro pri
mu. Venerunt et cu eo sup dicti uiri
candidati. Tunc ossa arida humana
cum capitib ex omni parte mirabli
qdam uirtute a deforis ultra murum
cadebant. Erant enim ut ezechielis
uisionis recorder multa ualde. Stan
te conuentu in monte strombg. ita
dictum locum. saluator q int eos sta
re uis est. unu ex monachis dure sa
tis retraxit. aliu modesti amouens se
orsum statuit. Ecce talis fuit uisio. No
Que est illi interptatio. Monach. Deus
illi postendit q futura erant de loco
nro. tunc qdem obscura. m plana ual
de. Domnus philipp coloniensis archi
epc sciens ordine uigere i hemenrode
et de illo limpidissimo fluento aridi
tatem sue diocesis irrigare desiderans.
de eadem domo conuentum s dari peti
uit. et obtinuit. Electi s fr ex monachis
xij. et pdictus hermann i abbem eis
ordinatus e. Qui ante gradum pbrij
ut longe ante puiderat. crucem suspi
ciens. cum eis p nauigiu uenit i mon
tem stromberg. i quo trib; annis como
rati descenderunt i ualle q nunc dr
uallis sci petri. illic iuxta de q sup
dictum e se claudentes. Ossa illa ari
da designant homines sclares. spual
gre inmunes q i ualle comisi s adui
tam religiosam. Fluui qui p oratori
um cum impetu fluebat. significat
dom eiusde religione. Que clara est p
puritatem traditionu. et impetuosa
p feruorem obseruationu. Qd nauim

a columpna auertit sine causa n̄ fuit.
Nam cū conuent᷒ super p̄fatum uenisset
montē. & multa eis necessaria deessent.
quidam reminiscentes edificiorum & aliorum
multorum q̄ dimiserant & murmurantes
redire uellent. dominꝰ hermannꝰ ab
bas eum semel ac scd̄o de p̄seuerantia
eos monuisset. n̄ p̄fecisset. quasi per
themonē nauē a columpna submo
uens ait. Cessate. state. nullus uestrum
redeat. Ego autem themonē abie
ci. Is autē quem dure retraxit xp̄c. cū
aliis quidem fuerat scriptꝰ & nominatus.
sed subsequentis importuna petione sub
mot᷒. Ipē est iohannes sacerdos. quē
dominꝰ modeste extrahens. seorsum
stare fecit. Cum conuentu emissus.
cū conuentu n̄ stetit. quia p licentiam
extortam remissus ē. Hec est uisionis
interp̄tatio. secundum quod ab ipso didici
abbate hermanno. Nouic. Nichil hic
ut uideo actum est sine nutu diui
no. Mon. Nauigantibus eis in reno.
sicut adhuc omnes qui ex eis uiuunt tes
tes sunt. uiderunt supra se in celo cir
culum lucidum. & septem in eo soles. No.
Quid p circulum. uel quid p septem so
les uidetur tibi intelligendum. Mo.
P circulum eundē intelligo eciuita
tem sp̄c sancti. p septem soles. vii.
eiꝰ dona. quibꝰ bono exemplo eiusdem
congregationis p̄uincia erat illumi

nõ. Quidam conuers᷒. xcii. In anda
cū eodem conuentu missus ē
rudolfus nomine. uir bonꝰ ac religiosꝰ.
cum die quadam de priuata ueniens.

illotis manibꝰ oratorium nostrum intraret.
& ex ordine se aspergere teneret. intra
suas cogitationes dicere cepit. Aqua
hec sancta est & benedicta. nec decet
ut manibꝰ inmundis te illa aspergas.
Cui mox in aere uox clare respondit.
Quod ego mundaui tu n̄ potes polluere.
Et cognouit ibi magis deo displicere
inmunditias cordis quam corporis. In anime
puritate deus delectatur. xciii.

Monacho cuidam deus ostendere
uolens anime sue puritatem in
excessum mentis illum adduxit. In
quo excessu. puerum pulcherrimū
intra sua uiscera contemplatꝰ ē. Ad se
autē reuersꝰ. intellexit eundē fuisse
animam suam. dei munere ab omni
labe criminum mundatā. Puer enim
a puericia dictus ē. Nouic. Puto
quod n̄ sit tutum si homo multas con
solationes suas manifestet. Mon.
P multos labores & temptationes
& hoc secrete diuine consolationes
adipiscuntur. & facillime manifesta
te subtrahuntur. Vtrumque uerum
esse singulis tibi ostendam exemplis.

nõ. Cum nup hoc anno sal. xciiii.
in quadam domo sanctimonialium
ordinis nostri. a cellerariа p totum con
uentum pictantia idē oua fieri de
berent. nescio quo casu una ex eis
neglecta est. Non tamen arbitror ac
tum casu. sed diuino nutu. ut dei
gratia manifestaretur in illa. Patientis
sime autem defectum illum sustinens im
mo neglectam se gratulans. cum deo

gratias referret, summum ille abbas invisibilem ei pictantiam misit, cuius tam mirabili dulcedine sic repletum est os eius, fauces, viscera, et venter, ut numquam aliquid tale in vita sua sentiret. Dulcedo hec corporalis erat. Porro in mente et in anima dulcedine spirituali deus tam copiose visitavit eum, ut diceret abbati suo quod omnibus diebus vite sue pictantiis omnibus carere vellet, dummodo in consimili dulcedine vel hoc una tantum vice sibi liceret deliciari. Pro qua idem abbas vir ad eius petitionem pro gratiarum actione, hymnum Te deum laudamus singulis nobis iniunxit. Novicius: Si deus sic excellenter tantillum remunerat in presenti vita, non ambigo quin magnas tribulationes nimis fideliter remuneret in futura. Monachus: Quod facile huiusmodi consolationes in presenti perdantur, ecce exemplum.

xv

Conversus quidam in Hemmenrode cum in orationibus suis mellifluam dulcedinem accepisset, et ob hoc sepe labores suos negligeret, magister suus crebro eum arguit dicens: Frater, certis temporibus est orandum, et certis temporibus laborandum. Ille sicut homo simplex ut magistrum placaret respondit: O magister, si sciretis eam, non mihi imputaretis. Rogo ut detis mihi osculum. Putabat enim quod in impressione labiorum eandem sentire posset dulcedinem. Cui mox ut osculum dedit ille, gratiam irrecuperabiliter ut puto perdidit iste. Simile pene habes supra capitulo xl ii. de converso quem angelum sepe vidit et dicto gratiam perdidit. Causas vero subtractionis omnis gratie in presenti plures esse alibi tibi assignavi. Quidam tamen licet aliis sibi divinitus ostensa crebro referant, non obligationem gratiam perdunt, sicut supradictum est de Henrico converso de Hemmenrode.

xvi

Henricus idem cum grangie que Hart dicitur preesset, et die quadam in maio segetes circuit orationes suas ruminando solitarius circuiret, hominem quendam sub arbore piro scilicet que illic in agro singulariter sita est, contra se stare conspexit. Erat enim decentis stature, capillis canus, barba prolixa, tunicam habens talarem et clausam, scapulare vero latum ultra genua longum, eratque multus eius angelice. Quem cum ipse accedens salutasset dicens: Benedicite frater, respondit ille: Dominus. Et adiunxit: Quomodo placet tibi ordo tuus frater? Converso respondente: bene, iterum adiecit: Bene tibi placere debet, quia nulla vita tante perfectionis est in ecclesia dei. Cuius aspectus cum multam converso incuteret reverentiam, volens conversus aliquam ei dare occasionem petendi aliquid, ait: Cur sic nudis inceditis pedibus? Respondente illo: talis est consuetudo mea, subiunxit: Peto ut mihi liceat vobis dare calceos, et ut nobiscum hodie prandeatis. Et recusavit utrumque dicens: Modicis cibus mihi sufficit et sociis meis. Cumque aliqua secreti simul tractassent, is qui maior videbatur converso aliam diem ad eundem locum prefixit. A quo modicum discedens

i plano loco nusquam comparuit. Quo uiso henricus expauit, festinansque ad claustrum priori suo hermanno nunc abbati in loco sancte marie que dicta sunt uel gesta per ordinem recitauit. Cui ille: Cautus esto frater, quia non omne uerum est, quod uerum apparet. Mox ut eum uideris ex remoto signabis te, et cum appropinquaueris ei, iterum eo uidente signabis te, dicesque: Benedicite. Quod cum fecisset, subrisit ille dicens: Juste facis signando te, quia non omne uerum est quod uerum apparet. Sicque hoc ipsum habes a te, sed prior tuus te docuit. Ego inquit illum diligo, eo quod religiosus sit et amator disciplinae, et quia cotidie orat pro omni ecclesia et ordine. Quod et uerum est. Mentionem etiam habuit domini eustachii abbatis claustri, et domni henrici abbatis nostri, in illo aliquid corripiens, et in isto plura commendans. Jtem recitauit ei omnia more helysei, que in clauium eum priore siue aliis fuerat locutus. Postea cum idem conuersus die quadam dicto completorio aliquid obtinere uellet, adeo uenys et lacrimis et non proficisset, ille cura clausa ostioque firmato diligenter oratorium. ad eum intrauit increpans eum et dicens: Stolide, putas quod tu possis aliquid extorquere a deo? Si non esset tibi in parentum proprie priorem tuum, forte amentiam incurrisses. Nocte quadam cum idem henricus defuncto aliquo in ecclesiam deportato sedisset ante altare infirmorum, uiator de quo dicere non possum utrum angelus fuerit an homo ei apparens, sig

nauit ubi prior esset. Cui cum ille resignasset, in infirmitorio est, signo respondit. Ego noui hoc, bene est ibi. Jnclinansque coram eodem altari, recedens et ante illa tria altaria que sunt in abside simile faciens, chorum monachorum intrauit, et non comparuit. Sepe illum testabatur se uidisse in choro euntem in multa claritate. Cui cum ex parte prioris conuersus tunicam obtulisset et cingulum, tunicam recusauit, cingulo suscepto. Ego inquit eum dabo bono cuidam monacho eberbacensi, et magis ei proderit, quam si ego uterer illo. Remisit ei et cingulum laneum precio quidem uilissimum, sed uirtute preciosum. Per quos et sanitates facte sunt, et plurimum ualet contra stimulum carnis. Que cum etiam rogaret ut se priori ostendere dignaretur, respondit: Dominus noster nos frequenter mittit in terram et alia eque remota loca, et si uidet me prior possit per eius interrogationes legatio mea impediri. Et adiecit. Dic priori ut sollicitus sit circa excitandos fratres ne dormiant dum pro defunctis cantant, quia sicut milites congregantur ad tornamentum, ita anime confluunt ad officia defunctorum. **Nouicius**: Puto quod mortui uiuis in hoc officio sollicitis, dum indigent, uicem karitatis rependant. **Monachus**: Hoc tibi uno ostendam exemplo.

Est quidam canonicus XC VII
in aldensele euerardus nomine, homo grandeuus, et circa officia diuina ualde sollicitus. Nunquam aliquam horam

in choro negligit. dum non incedere posset
sicut testis est Alardus noster novicius, qui
quondam illius concanonicus est. Quodam tempore cum
defectum nature pateretur, ita ut ince-
dere non valens lecto decumberet, non tamen
aliquid doloris sentiret, cum horas
suas dicere non posset, quosdam iuvenes can-
didos in superpelliciis et tonsura clerico-
rum certis horis adesse vidit, qui ei omnes ho-
ras decantabant. Quibus dictis, dice-
bant ad invicem: iam eamus et sinamus
eum quiescere. Quos cum frequenter con-
templaretur, et filiam sororis que ei ministra-
bat non posse illos videre deprehendisset,
intellexit quia anime concanonicorum
eius essent, quibus ipse beneficia impenderat.
Quia ad sacramenta corporis et sanguinis
Christi festino, diversis hic visionibus finem
impono. Explicit octava distinctio.

Incipit prologus in nonam distinctionem.

Locuturus tecum de sacramento
corporis et sanguinis Christi, cum timo-
re illud attempto, quia ubi sola fides
operatur, et rationis iudicium excluditur,
non sine periculo discutitur. Unde nichil no-
vi sive inusitatum inde dicere presumo,
sed que sancti sive doctores eruditi de
illo senserunt, summatim replicabo.
Adiciam et exempla plurima, que michi
a personis probatis memini recitata. In
quibus si aliqua fuerint questione digna,
ut scrupulus removeatur, tua discutiam
interrogatione. Explicit prologus. Capitulum i.

De sacramento corporis et sanguinis Christi.
Interrogando quid sit sacramentum, queres sa-
cramenti que causa institutionis, que forma, quis modus

diversionis vel sumptionis. ii De Godeschalco de Vol-
mutsteyne qui Christum sub specie infantis in manibus
suis vidit. iii De Adolfo sacerdote qui in hostia
vidit virginem cum infante, deinde agnum, postea
crucifixum. iiii De episcopo Livonie qui Christum vidit
in altari. v De sacerdote de Wickindisburg qui in
canone dubitans vidit crudam carnem. vi
De sacerdote qui hostiam in ore ob maleficia sumens
de ecclesia egredi non potuit. vii De corpore domini in
ecclesia furato, quod a bubus in agro proditum est. viii
De apibus que basilicam corpori dominico fabricaverunt. ix
De pena mulieris pandoxatricis propter corpus domini quod
super caules suos seminaverat. x De musca
que circa corpus domini in hora sumptionis volitans
mortis penam solvit. xi De vermibus qui hosti-
as non benedictas rodentes, benedictas non tetigerunt. xii
De corpore domini quod in flumen proiectum here-
ticos dimersit. xiii Item de corpore domini quod
nave confracta ad reliquas naves natavit. xiiii
De corpore domini quod Colonie de manibus sacerdotis
labens lapidi miraculose impressum est. xv
De hostiis in Ammode clericorum in fimo excussis. xvi
De ecclesia conbusta et de corpore domini intacto. xvii
De abbate Daniele qui formam sanguinis vidit in ca-
lice. xviii De Heilardo sacerdote de Wunnindorp
qui formam humani cruoris vidit in calice. xix
De cive Hildensheimensi qui in canone vidit calicem
cum dubitaret sanguine domini exuberantem. xx
De Herwico scolare qui vidit formam sanguinis
in calice in Risene. xxi De Hildebrando sacerdo-
te de Meistede qui vidit speciem cruoris in calice
cum duobus militibus. xxii De corporali sacramento
infuso, quod ablui non potuit, domina inclusa dubitans
illud videret. xxiii Item de corporali infuso, in quo
sanguis humanus apparuit. xxiiii De eo quod infirmo
cum ablutio conversa est in sanguinem. xxv De nobili

femina cui ultima ablutio p panem suscepta
uersa e in sanguinem. xxvi Qualis ee debeat
uita sacerdotum. xxvii Que exigant in sacerdote
ut xpi corpus possit conficere. xxviii De sac
dote claustri. in cui manib in ista canone xpc uis
e. xxix De hermanno abbe in cui manib
henric de hart xpm uidit in missa. xxx. De
sacerdote qui infra canone area suspendit.
xxxi De ulrico monacho uillariensi. xxxii
De sacerdote cui dominus tantam contulit deuotio
nem ut uentre se dirumpi uideat accedenti ad
altare. xxxiii De rigmude q hostiam in eleua
tione ad instar cristalli uidit pluccidam. xxxiiii
Itm de deuotione eiusdem quando communicabat.
et de claritate quam uidit sup altare in canone.
xxxv. De femina religiosa brabantie quam
xpc ppriis manib communicauit. xxxvi Item de
hildegunde uidua quam xpc p seipsum communicauit.
xxxvii De conuerso lucionie q communicare de
sidans hostiam repit in ore suo. xxxviii Item
de erkenbaldo de burden. cui idem contigit.
cum ei ob occasionem cognati sacramentum fuisset
negatum. xxxviiii De corporali dulcedine cuiusdam sanctimo
nialis quam pcepit in sacra communione. xl
Item de dulcedine abbatisse algdis monasterien
sis ex sacra communione. xli De conuerso qui
communicatur uidit xpm sanguinem suum quasi
stillare in calicem. xlii De conuerso q uidit
in os alterius conuersi sacerdotem mittere puerum pul
cherrimum. xliii De mauricio epo parisien
si q in fine suo p communione sacram sensum
recepit. xliiii De puerulo qui hostiam non
benedictam corpus non esse domini dephendit. xlv
De conuerso qui p desiderium communicandi spm
meruit phie. xlvi De femina religiosa q
communione e negata dulcedine ei sensit in

gutture. similiter illius odorem ex remotis percipiens.
xlvii De femina q de solo corpore xpi uiuit. xlviii
De milite q uirtute sacre communionis in duello
triumphauit. xlviiii De milite q suspensus mo
ri non potuit donec xpi corpus pcepit. l.
De ancilla sacerdotis que gratia dominica corpus
sensum recepit. li De milite q coram xpi
corpore in luto ueniam petens luti inmundicias
non sensit. lii. De hereticis qui in ecclesiis furati
sunt corpus domini et uno pter hoc suspenso.
liii De sacerdotibus indigne conficientibus. liiii
De sacerdote in hademare q carbones iussus est
masticare in pceptione sacramenti. lv. De
sacerdote frisone qui calcauit corpus dni. lvi
De petro medico qui sub spe panis tantum cre
didit ee sacramentum et non rem. lvii De sac
dote malo a q infans xpc in missa fuerat ainte.
lviii. De equino sacerdote q corpus domini in
missa pdidit. lviiii. De daniele abbe qui
in calice repit cruditatem carnis. lx De sacer
dote sine ordinib celebrante cui manus sacer
ignis deuorauit. lxi Item de alio qui sine
ordinib celebrans crucifixum uidit lacrimau
tem. lxii. Quoniam sacra eucharistia sumi de
beat. lxiii. De wirico conuerso. q carbones su
mere iussus est loco sacramenti. lxiiii. De quodam
pprietario q corpus xpi sumere non potuit. lxv
De hostia que in belle de corporali resiliuit. ob
immundiciam in ea decoctam. lxvi. De corporali
quod obtractum in pregnante sanctimonial sanguinem
contraxit maculam. lxvii Item de corporali d
godeschalc in erliccatione (?) rupto et dimiss

R E P A R A V I T.

Explicunt capitula.

Incipit nona distinctio de corpore et sang
uine xpi.

Interrogatio q̄d sit sacramētū. que res sacr̄meti. que causa īstitu. ōis. q̄ forma. q̄s mod' ꝯ̄fusionis vł' sūptōis. Capłm p̄mū.

Uniuersa eccłie sacr̄menta: cor pore ⁊ sanguis xp̄i sacramētū p̄cellit. In ipso via. veritas. et vita. Via: quia digne accedentes ducit ad deū. Unde ⁊ uiaticū dicit'. Ueritas: q̄a edentes xp̄o incorporat. Unde ⁊ sacra cōmu nio vocat'. Uita: q̄a xp̄o incorp̄atos ī aīa mori nō sinit. Unde ⁊ euchari stia dicit': idest bona gr̄a. De p̄mo sal uator dicit. Ego sū panis viuus. q̄ de celo descendi. Ecce uia. Q' descēdit ip̄e est ⁊ q̄ ascendit. secū ducēs om̄ia sua mēbra: alia ī re. alia v̄o in spe. De sc̄do item dicit. caro mea v̄e est cib' ⁊ sanguis m̄s v̄e potus ē. Ecce veritas. At ⁊ de t̄rio. Q' manducat panē hūc. viuet ineternū. Ecce vita. Simile intelligas de calice. Nec abs q̄ mysterio de corp̄e ⁊ sanguine xp̄i ī nona distinctōe tractandū suspicor: q̄a numerū nouenariū philosoph' exterminatori oīm idest morti assig nauit: ⁊ xp̄c q̄ ē vita oīm nona ho ra diei ī cruce expirauit. Sacramē tū hoc. fit ī ꝯmemoratione dn̄ice mortis. Unde ap̄ls ī p̄ma ep̄la thes salonicensib; scribit dicens. Q'ciens cūq; manducabitis panē hūc. ⁊ ca licē bibetis. mortē dn̄i annūciabitis. idest rep̄sentabitis. donec ueniat: ad iudiciū scilicet. Ita glosa exponit. Ap parente eo ī gl̄a: cessabit figura. Oīa que ī superiorib; distinctōib; dc̄a sūt. scilic; de ꝯfusione. de ꝯtricōe. de ꝯfessio ne satisfactōe. ⁊ simplicitate. quedam sūt p̄parамēta ad hoc sacramentū. Nulle etiā visiones magis fidē robo rant. quā cū eū quē sub specie panis ⁊ vini latere credim': oculis corporeis ītuem'. Nouic'. Antequā uisiones edisseras. peto ut breuit' me expedias. q̄d sit hoc sacram̄tū: que res sacram̄ ti. que causa īstitutōis. q̄ forma. q̄s modus ꝯfusionis: quis mod' sump tōis. Mona'. De sacramēto eucharistie tractandū ē cū timore ac reueren tia: q̄a magis ī illo op'at' fides q̄m ratio humana. Audi tamē breuit' que maiores n̄ri de illo senserūt. Tria sūt ī sacramēto hoc ꝯsidanda: vnū q̄d tantū ē sacramētū. alterū q̄d est sacramentū ⁊ res. t'ciū q̄d ē res ⁊ nō sacramentū. Nouic'. Quid est sacram̄ tū tantū: Mona'. Species uisibiles pa nis ⁊ vini. Nouic'. Quid ē sacramentū ⁊ res: Mona'. Caro xp̄i p̄pria ⁊ sanguis. Nouic'. Q'd est res ⁊ nō sacram̄tū: Mona'. Mistica xp̄i caro. eccłie scilicet vni tas. Nouic'. Q're dicit' sacramentū: Mona'. Q'a sacre rei ē signū. Aliud ibi uidetur: ⁊ aliud ibi credit'. Nouic'. Que fuit causa institutōis: Monach'. Q'a dn̄s ut dicit eusebi' emiseni cor pus assūptū ablatur' erat ab ocu

lis nr̃is. et illaturus sideribꝫ: ne
cesse erat ut ī die cene sacramentū
ueri corporis ⁊ sanguinis ꝯsecraret:
ut coleretur iugiter per misteriū quod se
mel offerebatur in preciū. No. Que
ē utilitas ī hac institutione. Mona. Du
plex est ī eo utilitas: quia ī illius percep
tione augetur uirtus id est caritas: ⁊ ē
medicina cottidiane infirmitatis.
Unde augustinus. Iteratur cottidie hec
oblatio. licet xp̄c semel passus sit quia
cottidie peccamus peccatis sine quibus
mortalis infirmitas uiuere nō potest.
⁊ quia cottidie labimur. cottidie xp̄c pro
nobis mystice imolatur. Nouicius. Que ē for
ma huius sacramenti. Mona. Forma atten
ditur in ūbis ⁊ in rebꝫ. In ūbis: quia cū hec
ūba proferuntur. hoc ē corpus meū. et post
hic est sanguis m̃s. conuersio fit panis
⁊ uini ī corpus ⁊ sanguinem xp̄i. Unde
ambrosius. Sermone xp̄i hoc conficitur sa
cramentū. quia sermo xp̄i creaturā mu
tat: ⁊ sic ex pane fit corpus xp̄i. ⁊ uinū
cū aqua ī calice missū fit sanguis con
secratione ūbi celestis. Nouicius. Qs ē mo
dus conuersionis. Mona. Modus ē inessa
bilis. Panis ut dictū est cū hec ūba profe
runtur. hoc ē corpus meū dei uirtute per mi
sterium sacerdotis transit in corpus xp̄i. Si
mile intelligas de uino: manentibꝫ
tamen accidentibꝫ colore. scilicet ponde
⁊ sapore. Nouicius. Potest de alio ge
no nisi de frumento hoc sacramentū confici.
Mona. Sicut sanguis nō conficitur nisi
de uino ⁊ hoc expresso: ita nec corpus xp̄i
nisi de frumento ⁊ hoc ī panem redacto: quia
dn̄s gn̄o frumenti se cōparauit nec nō ⁊
pani. Nouicius. Qs ē modus sumptionis.
Mona. Dupliciter sumitur: spiritualiter et
sacramentaliter. Bonus utroque m̄ mandu
cat: malus uero sacramentaliter tantū. Sic
n̄ manducans manducat ⁊ econuerso.
Nouicius. Quare sumitur sub duplici specie. cū
sub utraque xp̄c sit totus. Mona. Ut osten
deretur totā humanā suscepisse: ut
totā redimeret. Panis enī ad corpus. san
guis ad aīam refertur. Hec ē breuiter
dicta sufficiant. quia ī sententiis de
hiis plenius tractatur. Nouicius. Cū oīa
que dicta sūt credam: quatuor tamen
michi probari desidero n̄ sententiis sed
exemplis. Primū ē quod sub specie
panis sit uerū corpus xp̄i natū ex
uirgine: secundum quod sub specie uini sit
uerus eius sanguis: tercium quod digne con
cientes siue communicantes merentur
gratiam. indigne autem penam. Mona. Dicam
tibi plura de singulis exempla fidi nr̃e
satis necessaria: que m̄ a personis proba
tis sūt relata.

Fuit apud .ij.
nos monachus quidā Godeschal
cus noīe de castro quidem Volmunsteine
oriundus. et ī maiori ecclīa colonie ca
nonicus. Ante conuersionem satis extite
rat lubricus: sed bene morigeratus.
Modica ei scientia litterarum ierat: sed
spiritus scientie ⁊ pietatis ad magnā
uite perfectionem illū perduxerat. Hic
cū ante hos sex annos ī die nata
lis dn̄i ad priuatū quoddā altare mis
sam cū multa deuotione ⁊ lacrimis
ut ei moris erat inchoasset. scilicet puer

natus est nobis. Facta quoque transsubstantiatione, iam non in manibus suis speciem panis, sed infantem pulcherrimum, immo speciosissimum illum forma pre filiis hominum, in quem et angeli prospicere concupiscunt, tenuit et vidit. Cuius caritate succensus et mira pulchritudine delectatus, complexus est eum ac deosculatus. Timens tamen moram propter circumstantes, super corporale dilectum posuit, et ille ut missa perfici posset formam sacramentalem resumpsit. Quamdiu beatus ille vidit speciem infantis, nullam ibi vidit speciem panis, et econverso. Quod cum nescio cui visionem revelasset, tacita persona sua, et ille aliis, quodam die de auctore tante visionis interrogatus, me audiente respondit: Certissime illa die Christus hic visus est; et nichil plus dicere voluit. Postea duobus sacerdotibus, Theoderico scilicet de Lureke et Constantino, visionem revelavit. Quod intelligens Winandus infirmarius noster, posito eo in infirmitorio, ait: Bone frater Godeschalce, vidisti in missa Salvatorem? Respondente illo simpliciter, etiam, adiecit: In quali forma? In forma, inquit, infantis. Et ille: Quid fecisti ei? Respondit: Osculatus sum eum ante os suum. Ad quod Winandus: Et quid postea actum est? Ego, ait, super altare eum posui, et reverso eo in formam priorem sumpsi illum. Eadem moriens confessus est abbati nostro domino Henrico. **Novicius:** Gloriosa sunt que dicis. Sed miror si talia aliquando revelantur etiam malis sacerdotibus. **Monachus:** Sicut bonis ad bonitatis remunerationem, ita non numquam dominus malis sacerdotibus se ostendere dignatur ad correctionem.

Cum dominus ·iij· one. Ubi causa. albas predictam visionem visitandi gratia pergens in Frisiam cuidam militi recitasset, ille Adolpho de Dieferne recitata replicavit. Quod ubi ille audivit, suspirans ait: Ad quid dominus deus viris sanctis et in fide perfectis talia ostendit? Michi peccatori meique similibus, qui sepe de hoc sacramento dubitamus, huiusmodi visiones deberent revelari. Die quadam cum idem Adolphus missam celebraret, et ante Agnus Dei hostiam levasset ad frangendum, in ipsa hostia virginem in sede residere, infantemque in sinu servare contemplatus est. Nosse volens quid esset ex altera parte, mox ut hostiam vertit, agnum in ea conspexit. Quam rursum revertens vidit in ea quasi per vitrum Christum in cruce pendentem capite inclinato. Videns hoc sacerdos extimuit, diu stans et deliberans utrum ibi subsistere vel [missam] perficere deberet. Cuius fletibus dominus placatus, sacramento formam priorem reddidit, et ille missam perfecit. Cumque populus de tanta mora miraretur, ipse ambonem ascendens cum lacrimis populo visionem retulit, et signati sunt eadem hora ab eo homines quinquaginta. Erat enim octava apostolorum Petri et Pauli. Nec miror si sic perspicue et tam iocunde sicut Godeschalcus eum videre non potuit, quem cottidie sibi ad iudicium immolavit et sumpsit. Habebat enim concubinam. Audivi tamen quod vitam suam occasione, ut spero, eiusdem visionis emendare incipiat, et feminam in monasterio sanctimonialium in Rumengen

locare, pponat. Hec m̄ a bernhardo mo
nacho nr̄o recitata sūt: ipīq3 ab eodem
adolpho. Saluator corpis sui vitatē ī
hoc sacramto vt pfatus sū bonis sacer
dotib3 ostendē dignat̄ ut csolent̄: ī fi
de nutantib3 ut erigant̄: male uiuē
tib3 ut treantur. Ecce exempla. .iiij.

Venerabilis eps liuonie 7 magr̄
lambertus decan⁹ scōꝝ aplōꝝ ī co
lonia cū añ annos paucos simł ad
curiā pgerent impialem 7 ī via de scp
turis sermocinarent̄: etiā mentio ha
bita ē de corpe xp̄i dn̄i. Decano ī hoc sa
cramto efferente fidē xp̄ianā: eps rn
dit. Ego noui sacerdotē qui nup ocu
lis corporalib3 xp̄m ī altari uidit. A
quo cū decan⁹ psonā tanta uisione dig
nā extorquē tunc nō potuiss3: ultima
die quando sepandi erant ab iuicē epc
ei cfessus ē quia ipse ess3. Hec idem de
can⁹ retulit pposito pleysensi: 7 ipse m̄.
Qd vō ds dubitantib3 de hoc sacram
to etiam suā carnē ostendat: subse
quens sermo declarat. .v.

Nondū puto duos annos ēē elap
sos: qd sacerdos quidā de sacram
to corpis xp̄i dubitans ī castro cui no
m̄ wickindisbg̃ celebrauit. Qui cū
ī canone de tam mirabili cūsione pa
nis ī corpus xp̄i hesitaret dn̄s ei in ho
stia carnē crudam ostendit. Hanc cū
vidiss3 vir nobilis widekin⁹ stans pt
tergū ei⁹: dicta missa sacerdotē in par
tem traxit: 7 quid infra canonē egerit
vł cogitauit diligent̄ inqsiuit. Ille
vō tam de visione qm̄ interrogatōne
territus: cfessus ē 7 nō negauit se ea
dē hora de sacramto dubitasse. Et retu
lit utrq3 alt̄ se crudā carnē ī hostia vi
disse. Idem widekin⁹ filiā habet sysfri
di de runkel ī cugio filiā sororis ab
batisse de rindorp: q m̄ anno pt̄ito ean
dē visionē recitauit. Vis etiā nosse qd
male uiue sacerdotib3 dn̄s ostendat qd
ab eis crucifigat̄. Nouici⁹. Volo. Monach⁹.
Audi uisionē terribilem. .vi.

Sacerdos quidā luxurios⁹ feminā
qdā pcabatur. 7 cū ill⁹ nō poss3 habere
csensū: dicta missa corp⁹ dn̄i mūdissimū
ī ore tenuit: spans si sic illā deoscula
ret̄. qd vi sacramti voluntas ei⁹ ad suos
libitus īclinaret. S3 dn̄s qui p zacha
riā pphām cqueritur de hui⁹modi sa
cerdotib3 dicens. 7 me crucifigitis gn̄s
tota die: tali ordine maleficia ei⁹ im
pediuit. Cū exire uellet de ostio eccle
sie sibi cresce uidebat̄: ut laquear ora
torij ūtice pulsar3. Territus miser hosti
ā de ore suo extraxit: 7 quia mentis in
ops erat. ī angulo ecclie eā sepeliuit. Ti
mēs vō ultionē diuinā sup se cit⁹ ven
turā: sacerdoti cuidā sibi familiari cō
fessus ē sacrilegiū. Qui simł ad locū
accedentes: reiecto puluē nō repererūt
speciē panis. s3 formā licet modicā ho
minis ī cruce pendentis. Erat enim
carnea 7 cruenta. Quid postea de ea
factū sit. uł quid sacerdos egerit nō re
cordor: qa diu ē ex q hec m̄ ab herimā
no cantore nr̄o. cui historia satis nota
erat recitata sūt. Nouici⁹. Deterior fuit
iste crucifixorib3 xp̄i. Monach⁹. Verū est

quia si illi cognouissent. nūq̄m dn̄m
glie crucifixissent. Iste cognitū ꝯtēpsit.
ꝯtempnendo crucifixit. Iam tibi satis
probatū arbitror quod sub specie pa
nis sit verū corp̄ xpi: ⁊ tam a malis
quā a bonis sacerdotibꝫ ꝯficiat. Nouī.
Si sacerdotes om̄s talia audirēt. au
ditis eqꝫ credēnt: puto q̄d plus q̄m m̄ dei
fica sacramēta honorarent. Mora. Satis
mirabile ē. q̄d nos hōies p quor salu
te hoc sacramentū institutū ē tam te
pidi sum̄: cū bruta aīalia. vmes ⁊ rep
tilia ī illo creatorē suū recognoscāt.
In villa que komele dicitur: nocte. vij.
fures ecclīam infringentes. int̄ cetera
etiā scriniū cū corpe dn̄i inde tulerūt.
Qui cū nichil aliud ī eo pret̄ reliq̄as
⁊ pixidē cū sacramēto repperissent: nil p̄r
sus de eis curantes eandē pixidē super
sulcū agri uille pximi ponentes ꝯfu
si recesserūt. Mane cū rusticus cū arat̄
⁊ bobus ī eodē agro araret: uenissent
qꝫ aīalia iuxta pixidē. stupentes stete
rūt. Qūs cū arator stimularet nec p
cederent. nūc recalcitrando. nūc exorbi
tando: iratus ait. Qūs dyabolus ē in
bobus istis. Non enī clare uidē po
terat: q̄a ī ortu diei arabat. Diligenci
tam̄ circūspiciens: dephendit ante pe
des boū pixidem ⁊ scriniū ecclīe sue
iuxta illā. Tunc causam rebellionis
n̄ ignorās. oībꝫ in agr̄ dimissis. ī vil
lam recucurrit: tā sacerdoti q̄m cete
ris que acta sūt referens. Tūc om̄s
simul ī agrū descendentes cū cruce.
thuribulo. ⁊ cereis: corp̄ dn̄icū in ec
clesiam reportauerūt. Huic pcessi
oni interfuit Godefrid̄ prior de houe
ne: qui m̄ ista recitauit. Similem
honorē ei asini exhibuerūt de pla
tea ī lutū descendendo: sicut me dix
isse recolo distinctiōe quarta capl̄o
nonagesimo octauo. Audi nūc de
Mulier quedā. viij. vmiculis.
Quū apes multas nutriret. et
ille nō pficerēt ī mo passim more
rent̄ cū ꝯtra hoc remediū circūquaqꝫ
quererēt: dictū est ei quia si corp̄ dn̄i
int̄ illas locaret. mox lues ipsa cessa
ret. Que ecclīam adiens ⁊ se ꝯmu
nicare uelle simulans. corpus dn̄i
sūpsit: q̄d statim a sacerdote recedē
extraxit ⁊ ī vno exalueolis illud
locauit. Mira dei potentia. Vermi
culi creatorē agnoscentes. de fauis
suis dulcissimis hospiti dulcissimo
capellulā mire structure fecerūt. in
q̄ altare eiusdē matie erigentes. sa
cratissimū corpus sup illud posue
rūt. Et bn̄dixit dn̄s opibꝫ eor. Pces
su temporis cū femina idem vasculū
apuisset ⁊ iam dictū oratoriū ꝯside
rasset expauit: curensqꝫ ad sacerdo
tē ꝯfessa ē ei oīa ⁊ que egit ⁊ q̄ uidit.
Tūc ille assūptis prochianis suis
ad vasclm venerūt apes circumuo
lantes ⁊ ī laudē creatoris bombizā
tes abegerūt. capellule parietes. fe
nestras. tectū. campanile. ostiū ⁊ al
tare admirantes corp̄ dn̄i cū laude
⁊ glīa retulerūt. Licet mirabilis sit
d̄s ī sc̄is suis: mirabilior tam̄ ī hys

minimus p̄dicat᷑. Nec g᷒ aliq̄s de certo
tale q̄d p̄sumat: referam tibi rem ter
ribilem. q̄m in āno p̄tito magr̄a de
insula sc̄i nycolai recitauit. .ix.
Fuit in eadem insula puella q̄
dam obsessa. laica tam̄: q̄m et
ego ibidē uidi. Requisit᷒ dyabolus
a quodā sacerdote. cur tanto tēpe
tam crudelit᷑ hartdisa de cogeme tor
queret᷑: p os puelle respondit. Q̄re᷑
Bene et optime meruit. Ipa altissi
mū sup holera sua seminauit. Q̄
cū v̄bū min᷒ intelligēt. nec ille expo
nē uellet: sacerdos feminā adijt. q̄d
de ea dyabolus dix̄it exposuit. monēs
ne negaret si intelligēt. Que stati
culpam ꝯfessa ē dicens. Verbū bn̄
intelligo: q̄d nūq̄m tam̄ homini
p me publicatū est. Quando iuuē
cula eram et ortū excolendū susce
pissem: nocte quadā mulierē vagā
hospicio recepi. Cui cū dāpna orti
mei exposuissem. asserens oīa hole
ra ab erucis deuorari: respondit il
la. Bonā te instruā medicinā. Acci
pe corpus dn̄i et ꝯminue illud: sic
q3 sup holera spargas. et stati lues
cessabit. Ego misera cui maior cu
ra erat de orto q̄m de sacram̄to: cū
ī pascha corpus dn̄i suscepisse et ex
tractū de ore fecissem sicut edocta fu
eram. q̄d holeribȝ ī remediū. in teste
dyablo factū ē in tormentū. Nouici᷒.
Crudelior erat mulier hec ministris
pylati: q̄ ihū mortuo pepercerūt ne
ossa ei᷒ ꝯminueret. Mona᷒. Idcirco uel

q3 hodie luit pecc̄m illud maximū:
et sūt cruciatus ei᷒ ī auditi. Attendāt
hanc penā. et si nō culpā. qui deifica
sacram̄ta ad lucra tempalia vl᷑ q̄d
execrabili᷒ ē ad maleficia ꝯitūt. Caueā
v̄mes si reuerenciā circa hoc sacm̄e
tū negligant aliq̄n pena multam᷑.
Anno p̄tito cū quidā ex .x.
sacerdotibȝ nr̄is corā ep̄o theoderi
co missā cottidianā de dn̄a nr̄a cele
braret: ī ip̄a hora fractionis musca
grandis circa et sup̄ calicē uolitare ce
pit ita īportune. ut q̄si v̄uelle intrare
uideretur. Sacerdos tremēs ac timēs
cū manus habēt occupatas: et muscā
exsufflaret nec p̄ficēt: henricū diaco
nū qui hora eadē ep̄o pacē porrige
bat. tussiendo crebri᷒ aduocauit. Tūc
illa alacri uolatu alcius labens. pre
sūptōis culpā ibi luit: q̄a post moru
lam ꝯpleta sūptione atq3 ablutione
intuente sacerdote quē turbauerat
q̄si lapillus int᷑ corpale et calicem cō
tincta ruit. Quā dyacon᷒ de altari
piecit. Nouic᷒. Satis me delectat hec
oratio. Mōa᷒. Eciā dn̄s ī simplici pane
tanto sacram̄to assignato quandoq3
miracula operatur. .xi.
Nondū ann᷒ ut puto transijt. q̄d
hostie plures a ministris pter
fissuras siue pustulas repbate in cī
berbario: ī fenestra altari ꝯtigua pie
cte sūt. Accedentes v̄o mures omīa
que erant extra circulos deuorabāt:
litteras et que intus erant in nullo
penitus ledebant. Sacrista ista cōsi

derans: reputauit p miraculo. Nouic.
Qd ē queso qd mures vl' vmes ī sa
cramēto altaris ɔmedūt. Monac. Spe
cies tantū. In illa xpc videtur ⁊ tan
git: ⁊ ab indignis iniuriat. Corpus eciā
verū qd sub illa latet glorificatū ē.
Et qa īmortale ē nō potest corrūpi:
quia splendidū ē. nō potest a nob ui
deri: quia subtile ē. nō potest a nobis
palpari. A sacerdote quidē tenet s; nō
tangit: nisi mediante specie. Species
ipa videt. tangitur. frangit. mastica
tur: saciat. corrūpit. ⁊ iniuriat. Quan
do aliqd hoc attribuit corpi xpi: de
specie debes intellige. Tanta ē gloria
hui' sacramti. ut nō solū bruta ī qb;
aīa motabilis ē. s; ⁊ insensibilia elemē
ta uirtutē illi' senciant. Vbi causa.

Tempe illo qndo manifestari xij.
ceperūt heses albienses quidam
maligni iutute dyabolica suffulti. q
dā signa atq portenta ostenderūt: q
b; ⁊ easdē heses roborauerūt: ⁊ mltos
fideliū ī fide sbuterūt. Sup aqs am
bulaūt: ⁊ nō sūt sbmersi. Cernens
hoc sacerdos quidā fide catholicus
⁊ uita religiosus. sciens vā signa cū
falsa doctrina ēē nō posse: corp' dnī cū
pixide ad flumē ubi illi pplis suas
ostensuri erāt vtutes deportauit. Di
xitq ī audientia oīm. Adiuro te dya
bole p eū quē ī manib; porto: ne in
hoc flumine ad hui' ppli subūsionē
p hos hoīes tantas exerceas fanta
sias. Post hec ūba illis sup vndas
fluminis ambulantib; ut prius:

sacerdos turbatus corp' dnīcū ī flumē
iactauit. Mira xpi potentia. Mox enī
ut elemētū tetigit sacramtū. fantasia
cessit vitati: ⁊ pseudo illi scī. qsi plum
bū descendentes ī pfundū. sūt submsi.
Pixis vō cū sacmēto: statim ab anglis
sublata ē. Videns sacerdos hec oīa de
miraculo qdē exultauit: s; de iactura
sacmti doluit. Totā vō noctē ī lacmis
⁊ gemitu trāsiens: mane pixidē cū sa
cramēto repit sup altare. Hec nob eodē
tempe relata sūt. Aliud ī mari de corpe
dnī ɔtigit miraclm qd n̄ silebo. xiij.

Qvando ī ista magna expedicōne
naues ex oī parte alemānie cō
gregate mare īuerūt: ob causas di
uisas pceptū ē sacerdotib; ne ī aliq
naui corp' dnīcū seruaret. Que cū os
iussis obtēparēt: vna sola nauis fu
sonū obedire noluit: que cū īobediē
tie penā soluit. Dei siquidē iudicio
ɔfracta ē: ⁊ pixis seruās corp' dnī cū ce
teris que ī naui erant eiecta. Hoīes
vō alijs nauib; subuenientib; libera
ti sūt. Et ecce uident eciā pixidē ī pe
lago natantē: que tā celeri motu ad
naues festinebat. ut uelificare uidet.
Que cū in nauim vnā recepta fuiss;:
aliud ī ea visū ē miraculū. Cū opcu
lū ess; patulū nec zona circa nodū
firmatū: int vndas illas pcellosas
ne vna quidē guttula īrauit. Hr mā
ri' decan' scī Gereonis ī colonia q psens
fuit ⁊ hec uidit: p magno miraculo
ea solet recitare. Terra enī in hoc sacm
to suū recognoscit auctorē. xiiij.

Plebani sancte columbe in colonia cum in quadam sollempnitate pascali populum communicaret. hostia de manu eius lapsa cecidit super pauimentum lateribus stratum. Ut autem dominus se ostenderet dominum terre sicut et maris: mox ut hostia quantum ad speciem modici ponderis lapidem tetigit. lateris illius duricia cessit: ita ut circulus et littere in illo apparerent. quemadmodum fieri solet cum molli cere sigillum imprimitur. Sacerdos territus. mox hostiam leuauit: et laterem eruit. In quo cum tam ipse quam multi alii tantum miraculum uidissent et expauissent: consilio ipsius sacerdos. locum tam mirabiliter hostia signatum rasit: puluerem ponens inter reliquias. Huic miraculo arnoldus monachus noster dicit se interfuisse. Ut etiam dominus ostenderet in aere potentiam suam: tale quid fieri permisit.

xv.

In villa cui haynrode uocabulum est: sacerdos quidam est nomine euchardus. Hic ante annos paucos ad ecclesie eiusdem festiuitatem uicinos sacerdotes conuocauit. Sollempnizantibus eis in vesperis circa altare et psallentibus: unus ex eis pyxide que super altare cum corpore domini pendebat casu contigit: et quinque ex ea hostias excussit. Quod ubi conperunt ceteri: mox organa sua suspenderunt. Querentibus eis hostias et non inuenientibus: populo eiecto et foribus obseratis. dum omnes angulos perscrutarentur nec apparerent: unus eorum diuino nutu ambitum qui erat circa murum ascendit: ubi easdem hostias in modum crucis dispositas attendit. Erat enim idem circuitus multo altior pyxidi. Obsequiis aer suo domino corpus eius de pyxide lapsum exceperat ne super terram laberetur: ubi ab angelis susceptum in locum illum sublimem deportatum est. Hec michi a methilde magistra de wesennich relata sunt. Cognouit et ignis sacramenti huius virtutem.

xvi.

Non est diu quod quedam ecclesia in prouincia nostra exusta est. Cumque omnia que cremari potuerant in cinerem fuissent redacta: flammis sopitis homines intrantes solam pyxidem cum corpore christi illesam super altare reperiunt. Quod pro miraculo magno sicut reuera fuit. conrado priori loci sancte marie et aliis quam pluribus referentes deum glorificauerunt. plurimum per hoc in fide confortati. Ecce habes ex hiis que dicta sunt euidentissima argumenta quod omni creature rationabili. ut hominum. irrationabili ut animalibus. insensibili. atque scilicet terre. aeri. et igni manifesta sit uirtus diuini huius sacramenti. Nouicius. Satis michi probatum est quod sub specie panis sit verum corpus christi: nunc autem verum eius sanguinem esse sub specie vini similibus michi exemplis ostendas. Monachus. Nouis consimiles causas esse subsequentium visionum quas et precedentium. Quibusdam ut uiuus forma sanguinis ostenditur. ad deuotionis sue remunerationem: de sacramento dubitantibus ad confortationem: male uiuentibus ad correptionem. Ecce exempla.

xvii.

Bone memorie daniel abbas sconaugie quandoque prior noster cum in die quadam missam celebraret: formam humani sanguinis in calice uidit. Et quia tunc temporis non fuit sibi conscius aliquis mortalis: eandem visionem nequaquam

sibi ad iudiciū. s; ad ꝯsolationē ꝯces
sam sp̄auit. Hui' visionis testis ē g'
hard' monach' nr̄. aliqn̄do ꝯcanonic'
ei' ī maiori ecclie colonie. Comparet' vi
sio hec visioni Godeschalci. q̄ dn̄m vidit
sub specie panis ī forma īfantis: sicut
dictū ē caplō sc̄do. Porro q̄d aliqn̄do for
ma sanguinis q̄bʒdā de sac̄mēto dubi
tantibʒ ostenditur ad ꝯfortationē: ser
mo sequens declarat. xviii.

Heylard' sacerdos de wninsdorp.
cū in die q̄dā ī ecclia iā dc̄e ville
missam dicet' ꝛ de sacramēto ex īmissi
one dyaboli ꝑiculose dubitaret: q̄n̄do
ventū ē ad ordinē dn̄icā vbi calix disco
optus deponi solet humani cruoris spe
ciē in illo uidit ꝛ expauit. Ac si ei dicet'
dn̄s. Si nō credis sac̄mēto: vitatē dis
cas expimēto. ꝛ cū fides tua sit ad spe
ciē: species hec sangn̄ea te reducat ad
fidē. Durauit aūt forma illa usq; ad
sūptionē. Intfuit eidē misse hildebol
d' comes de limbere: vir fide ꝛ ope parū
catholicus. Heylard' uō sibi timēs ma
gist' iohāni decano aqn̄si visionē retu
lit: a q̄ ego illā didici. Q̄d aūt huimo
di visiones qn̄doq; fiant n̄ solū ex cul
pa sacerdotis īmo eciā ex ꝑfidia c̄cū
stanciū: obsequēs ꝓbat exemplū. xix

Retulit michi iā dictus magist'
iohēs aliā de sangn̄e dn̄i visionē
satis terribilem. Cū in ecclia sc̄e walb'
gis ī hildensheim vnde ipe oriund' ē.
sacerdos missā celebraret noīe albo:
tiuis quidā post tḡū ei' stans. cū ea
que ibi tractabant' min' crederet liq̄rē

ita ī calice exundare uidit. ut ad istar
olle feruentis supeffluens totā alta
ris supficiē opiret. Qua visione satis
ē territus: et spero q̄d ꝑ illam ad fidē
sacramēti sit reductus. Habebat au
tē liquor exuberans formā sāgnis
humani. Ac si uoce xp̄i dicetur. Ego
ī ara crucis ꝓpter te sicut aqua effus'
sū: et tu de medicina tua dubitas.

Iohannes pastor de risene frat'. xx.
carnalis monachi nr̄i bernhardi. mis
sam quadā die celebrauit: ꝛ ministra
uit ei scolaris quidā adult' nomīe
hertwicus. Qui cū p't ꝑceptionē cor
ꝑis ꝛ sanguinis xp̄i vinū calici īfun
deret: visibilis cruoris formā ī eo uidit.
Sacerdos uō vidē nō potuit: ꝛ ido for
te q̄a ipe in culpa nō fuit. Idem ado
lescens clericatū deserens factus ē mi
les: ꝛ usq; hodie se xp̄i sanguinē fun
dē ostendit. q̄a multos depdat' ꝛ affli
git. Referam tibi aliam visionē de q̄
m̄ nō ꝯstat utrū ꝓpt' sacerdotis aliq̄d
meritū siue culpam vl' circūstancium

Hildebrandus xxi. ostesia sit.
sacerdos de mestede iuxta couar
diā. cū die quadā missam celebraret:
facta trāssubstāciacōe. sanguinē sepe di
cto m̄ trāsformatū vidit ī calice. Vo
lens tanti miraculi habē testes: duos
milites ex suis prochianis. qui eidē
misse interant aduocauit. Qui cū nō
vini sed cruoris speciē cū sacerdote vi
dissent expauerūt ualde: multū ta
mē ꝯfortati sūt in fide. Nouic. Satis
expeditus sū de sacerdote ꝛ circūstan

tib3: sed miror si aliqn̄do huiˀmodi
miracula ꝯtingant. ꝓpt' eos qui p̄sen
tes sunt. **Monach'.** Etiā frequēter. **xxv.**

Sacerdos quidā in dyocesi colo
niensi. quadā die missam ce
lebrans iusto dei iudicio calicē cum
sanguine ī canone fudit sup corpa
le. Qd statim humani cruoris ꝯce
pit formā. Cumq3 dicta missa sacer
dos nimis merens sup calicē illud
crebiˀ lauiss3: rubeū colorē abluē nō
potuit. Tūc amplius tritus. oratio
nes omīb3 suis parrochianis insti
tuit: corpale lauit sed n̄ pfecit. Quo
viso tollens sacrū lintheū radolphū
scolasticū coloniensem virū magni
nōis accersiuit. casū exposuit: corpo
rale ostendit. ⁊ quod nullo liquore
color ille sanguineus ablui nulla
q3 arte siue oratōe poss3 deleri ꝯtesta
tus ē. Cui ille sicut vir prudens re
spondit. Est ne aliqs ī parrochia ue
stra. qui de hoc sacramēto dubitet.
Respondit sacerdos. Est quedā īclu
sa: que frequēter inde dubitat. Atil
le. Ostendite illi: forte idcirco ds ve
stigia sanguinis ī hoc corporali de
leri nō sinit. quatiniˀ eis visis illa
ī fide roboretur. Quod cū factū fu
iss3. expauit mulier ⁊ credidit: ⁊ ds
statim pristinū colorē ī lintheo refor
mauit.

Similis casus **xxvi.** ꝯtigit apud nos: sine tam dissi
mili. Cū sacerdos qdā in ecclia cuiˀ
nomē excidit sicut ⁊ sacerdotis mis
sam festinantˀ ⁊ negligentˀ diceret:
calicē fudit. Timēs vō p tanta neg
ligentia si ad aures p̄latoꝝ deueni
ret. diuciˀ ab altaris officio suspendi.
casū suppssit: dictaq3 missa. corpale
cōplicauit ⁊ abijt. Estimabat enī q̄a
nemo vidisset. Erat enī sacerdos ille
⁊ forte adhuc ē male vite: uagiˀ ⁊ neg
ligens ualde. Campanariˀ vō quē neg
ligentia minime latuerat post disces
sū sacerdotis corpale reuoluit: ⁊ ecce
sanguis rubens ac madens ī oīb' par
tib3 p qūs liqr calicis defluxerat appa
ruit. Territus homo de tam mirabili
uisione. statim coloniā cucurrit. cum
radū nūc ꝑpositū maiorē. tūc decanū
cetrosq3 p̄ores ꝯuenit: et qd p̄dicto sac
doti ꝯtigerit qd ue uiderit p ordinē re
citauit. Cui p̄ceptū est ut tali die al
lato secū corpali coloniā rediret. ut ⁊
uitatē pleniˀ agnoscerēt: ⁊ qlit' de tan
ta negligentia satisfaciendū ess3 ple
nius delibarent. Ego eodē tempe ue
ni coloniā: ⁊ recitata sunt m̄ oīa hec a
bernardo maioris ecclie canonico. Qd
vō post hec actū sit nō intellexi. Ene
tibi adhuc satisfactū tot ⁊ tantis exem
plis: an adhuc plura reqris. **Nouic'.**
Sic m̄ satisfecit oro tua: ut iā nō dico
credā. s3 qd ampliˀ sciam post ꝯfessatio
nē specie vini verū ēē sanguinē xpi.
Cū enī apls dicat fidem ēē sbstantiā
rerū sperandaꝝ. argumētū nō apparētiū:
[illegible] q̄ visu tam manifeste ut dictū ē
pcipiunt̄ iam n̄ credūt̄. s3 sciunt̄. Qd
sub tam multiplici testimonio uisū
ē me uidisse reputo. **Monach'.** Adhuc sb

iungam duo exempla: p que cognos
ces q͞d etiā q͞ndoq3 dn͞s ī simplici liquo
re opet͞ miracl'a ad honorē tanti sacra
Sacerdos quidam .xxiiij. | menti.
Sicut in aliis q͞dā religios' sacer
dos retulit. infirmū aliquē visitauit.
Erat idem infirm' laicus admodū re
ligiosus. Qui ait sacerdoti. Dn͞e. nū
hodie celebrastis? Respondente illo.
etiā: egrotus subiunxit. Peto ut ma
n' q͞b3 tractastis sacrū xp͞i corp' 7 san
guinē corā me abluatis: eritq3 mee ī
firmitati eadē ablutio antidotū. Q͞d
cū fecisset: aqua ī cratera mūda recep
ta ē. De q͞ cū bibisset infirm': residuā
ī cistam poni iussit: 7 diligent' opiri.
Postea cū eandē aquā requireret:
puer ad cistam accedens nō aquam
ī cratera. s3 purū sanguinē repit. Q͞
allato, p sacerdote missū ē: a quo in
ecclesiam deportatus int' reliquias posi
tus est. Nouici'. Quid sentis de sang'
ne isto? Monach'. Non credo fuisse xp͞i
sanguinē. quia aq' ī illū minime ver
titur: nec vinū quidē absq3 debita sa
cerdotis bn͞dictōe. Ds vō ob deuotionē
hōis elemētū mutauit: ut ostendēt
q͞d eundē sanguinē quē sacerdos cot
tidie sumit ī ecclia sacramētalit': fide
lis q͞lsq3 ī oī loco possit sumē spūalit'.
Quedā nobilis femina de .xxv.
Wentenich sicut a quodā edocta
fuerat. terciā ablutionē ex digitis
sacerdotis ī pane recepit: credens si eā
dem p q͞ttuor partes agri sui reconde
ret quod nulla aeris ītempies vl g͞n
do segetes lederet. Panē interim in
scrinio suo reponens dū tempe oppor
tuno accederet. cōtin' eū p agrū suū di
uidēt: ī sanguinē coagulū eū vidit
ɔūsū. Territa nimis marito eū ostē
dit atq3 sacerdoti. P qua re om͞s a p
oīb3 coloniensib3 citati. sacerdos sa
tis punitus ē: illis vix se excusanti
b3 quod nullū foret ī causa maleficiū.
Non enī placet deo si ad aliq͞s vsus
tempales sacramēta illa ɔitantur.
Nouici'. Placet q͞d dicis. Nūc peto ut
exempla pferas de digne ɔficientib3.
Monach'. Pri' tibi ostendē uolo qualis
debeat ēē vita sacerdotū digne ɔfici
Gloria vite sacdo .xxvj. | entiū.
talis ī duob3 pcipue ɔsistit: casti
monia videlicet 7 sciā. Debet enī cast'
ēē 7 litteratus. Exemplū castimonie
habes ī zacharia patre iohis de quo
lucas sic ait. Et factū ē ut impleti
sunt dies officij eius: abijt ī domum
suā. Vicis sue tempe pontifices tēpli
tantū officijs mancipati n̄ solū a cō
plexu vxor3. s3 etiā a domor3 ingressu
abstinebant. Nostris aūt sacerdoti
b3 a quib' nō carnalis successio sed
spūalis pfectio querit'. qui cottidie
presto debent ēē altari: ppetua castitas
indicit'. Q͞d vō litterātus ēē debeat: tes
tis ē malachias q͞ dicit. Angl's sciaȝ
est: 7 legē ex ore eius requirent. Hinc ē
q͞d hely sedebat ante fores tabernacli:
ut responderet oī querenti. Audi q͞d il
litterāto sacerdoti, p osee dicat'. Quia tu
scientiā repulisti: repellam te ne sac'

dotio fungaris m̄. Nouic. Nunquid
om̄s sacerdotes illitterati repellendi sūt
a dn̄o. Nouic. Non. Ubi deest vsus
scientie exterioris: habeant vt p̄dictū
est lūbos p̄cinctos. ⁊ lucernas ardētes
ī manibꝫ idest op̄a bona. Quod si sibi cō
missos illuminare nō valent v̄bo p̄di
cat̄o̅is: ad diuinū amorē illos accendē
studeant exēplo bone ꝯu̅sat̄o̅is. Intro
iens sacerdos ad altare dei lauare debꝫ
faciē. os. ⁊ man̄: idest maculas cogita
t̄o̅is. locut̄o̅is. ⁊ op̄um. ī labro eneo q̄d
fecit moyses ex speculis mulierū. Aq̄
ē ɔtritio: manuū ɔfessio. Quod illa
abluit: ista abstergit. Specl̄a mulie
rū sūt exempla sc̄ta̅x aīa̅x: fides scili
cet abrahe. obedientia ysaac. lenitas
iacob. mansuetudo moysi. humilitas
dauid. zelus helye. pietas iosie. castitas
danielis. In hijs si sacerdos se ɔsiderauit:
facile cognoscet suā imp̄fectionē. Nouic.
Qualis ē̄e debeat ɔficiens satis ostēdi
sti: nūc me expedias ī quibꝫ ɔ̄sistat
potentia ɔficiendi. Monac. Que de hijs
legi uel audiui: paucis explicabo.

Tria exiguntur ī sacerdote xxvij.
vt possit ɔficē: ordo. v̄ba. inten
tio. Quartū est substantia panis ⁊
vini. Nouic. Quod si ī calice post b̄ndictio
nē panis vinū p̄ negligentiā nō esset
ī calice: Monach. Ex ɔsuetudine ordinis
n̄ri cogimur credere ibi ē̄e corpus xp̄i:
q̄a b̄ndictionē panis nō repetim⁹. sed
calicis tantū. Simile sentio. si sac̄dos
post p̄lationē v̄bo̅x illo̅x hoc ē corp⁹
meum subsisteret. neq̄ calicis b̄ndic

tionē p̄ficē posset. Magist̄ petrus cā
tor ⁊ sequaces ei⁹ hoc nō ɔcedūt. dicen
tes nō posse fieri t̄nsubstantiatōem pa
nis ī corpus xp̄i. donec p̄lata sint hec
v̄ba. hic ē sanḡs ⁊ cetera. Quibꝫ m̄lti
docto̅x ɔtradicē videntur ī suis scriptis.
similiter ⁊ v̄ba ewangelica. Pri⁹ dn̄s pa
nē b̄ndixit porrigens illū discip̄lis ad
manducandū: īā nō panē. sꝫ corpus
suū. Postea q̄ꝫ cenatū ē. aliquo interual
lo interiecto. b̄ndixit calicē. Quis dicē au
deat ibi nō fuisse corp⁹ xp̄i: nisi calice
pri⁹ ɔsecrato. Nullus omino. Nouic.
Est ne ī tali casu sanḡs xp̄i: Monach.
Etiā in corp̄e nō ī calice. Non enī cor
p⁹ xp̄i ē sine sanguine: nec tamē ibi ē
p̄ ɔuersionē. q̄a ante p̄lationē ho̅x v̄bo
rū. hic ē sanguis vinū nō ē ɔuersū ī san
guinē. Nouic. Da m̄ exemplū q̄d sb̄ spe
cie panis sit corp⁹ xp̄i. anq̄m calix be
nedicat. Monach. Superius cap̄lo sc̄do ha
bes exemplū ī visione Godeschalci qui
mox p̄latis hijs v̄bis. hoc ē corp⁹ meū.
vidit xp̄m in forma humana. Nouic.
Si statim xp̄c ē ibi totus: sup̄flue ui
detur m̄ calix ɔsecrari. Monach. Sub duabꝫ
ergo speciebꝫ celebrat hoc sacramētū
eccl̄ia: ut anime ⁊ corporis susceptio ī
xp̄o. ⁊ vtriusq̄ libatio ī nobis significe
tur: Nec plus sub vtraq̄. n̄ minus sb̄ alt̄a
tm̄ sumit̄ hoc sacramētū. Eadē ratio
enī est ut ait hylari⁹ in corp̄e xp̄i. que
ī māna p̄cessit. De quo qui plus col
ligebat nō amplius habebat. nec q̄
minus parauerat. minus īueniebat. Nouic.
Satis de hijs expeditus sū. Monac. No

ītulit᷑ hys p̄missis uideam' q̄ntū
gr̄e ⁊ gl'e meant' sac'dotes digne ꝯfi
In hēmenrode sa xxviij. cientes.
cerdos quidā senex henricus nōie
ante paucos menses defunctus ē. vir
sanctus ⁊ iustus: qui ānis plurimis ī
eodē cenobio fuıt sacrista. Hic cū die
quadā ī choro ꝯu'sus ad altare sc̄i ioha
nis baptiste celebraret: quidā ex ꝯu'sis
circūstantibꝫ saluatorē ī effigie hōis
ī manibꝫ eius ꝯtemplat' ē. Ipe tamē
sacerdos nō vidit. Hec m̄ retulit quidā
ex senioribꝫ domus illius. xxix.

Cum ī eodē claustro ⁊ ad idē ut pu
to altare domn' h'manu' die q̄dā
missā dicēt. henricus ꝯu'sus de hart.
cui' sup' sepe memini. ī canone colum
bā miri candoris iuxta calicē uidit
residentē. Vidit ⁊ ante sūptionē īfan
tē pulcherimū: qui ex manibꝫ ei' usq;
ad sūmitatē crucis visus ē ascendē.
Qui mox descendēs specie panis a sa
cerdote sūptus ē. Ex qua visione colli
git᷑ qđ sub specie panis sit v'itas cor
ꝑis dn̄ici: ⁊ qđ illa īeffabilis trāsubstā
tiatio auctoritate fiat sp̄c sc̄i. H'man
n' v'o visionē nō uidit. Nouic'. De ma
lis sacerdotibꝫ questio m̄ nulla ē: q̄re
aūt boni sacerdotes eā que in altari ꝯ
cedūt nō videant satis admiror. Mon'.
Vt nō videndo ſꝫ credendo ampli' mere
ant᷑. Fides nō h̄t meritū ut ait grego
ri': cui humana ratio p̄bet expimētū.
Cū idem h'manu' tūc ꝑor existens ī
hēmenrode nocte quadā infra matu
tinas deū orasſꝫ. ut sibi reuelare ali

q̄d dignaret᷑ de statu suo: mox ut re
sidens oculos clausit. quidā ei assistēs
forrū ī quali ciphi a cōuiuantibꝫ portari
solent argenteū ostendit. Ipe uō sicut m̄
retulit orōnis p̄misse reminiscēs. cum
īra se dicēt. q̄m ꝑtinet ad statū tuū vi
sio forri humilis: Ille statim supiorē
thecā cui' cacumē ī nodū desinebat ma
nu suspendit: ⁊ ecce uidet pixidē dn̄ici
corꝑis cathena aurea ex eodē nodo de
pendentē. Sicq; visio disparuit. Et cog
nouit prior corpus fuisse dn̄icū q̄d ui
git᷑ m̄ theca sui cordis ꝑ memoriā cir
cūferre ꝯsueuit: sperans ex hoc suum
statū in oc'lis dn̄i mini' ēē despectum.
Q'ntū in sacerdotibꝫ digne celebran
tibꝫ gr̄a ascendat. ⁊ merita crescant.
visiones sb̄iecte declarant. xxx.

Noui quendā sacerdotē ordinis
n̄ri. qui hanc gr̄am accepit a do
mino: ut q̄tiens cū deuotōe missam
celebrat. ꝑ totū canonē usq; ad sacra
mēti' ī aere ad mensurā pedis vni' se
stare sentiat. Nec mirū deuotio enī
ignea ē. ⁊ semꝑ nitit᷑ sursū: nec mag
nipendo. si q̄ndoq; sibi attrahat suū
extius domiciliū. Intior v'o ei' casa
siue domiciliū mens ē. In q̄ maiorē
habet potestatē: q̄a illam ī celū sub
leuat. Cūq; tantā gr̄am ab alio q̄dā
sacerdote ei' amicissimo ꝯpissem. scire
volens v'itatē. nō absq; timore ab ip
so cepi sciscitari que audierā. Q' sta
tim rubore ꝑfusus: cū me ꝯfundere
nollet ita ēē ꝯfessus ē. Q'ndo festinā
ter ⁊ sine deuotione celebrat. vl' q̄n

do strepitu circūstantiū īpedit᷑. pdic
ta ei grā sbtrahit᷑. Nouic᷒. Quātū ex hijs
colligo. sūmū silentiū sacerdotis deuo
tio ī misse silentio reqrit. Monac᷒. Verū
dicis: si sacerdos legalis oratur᷒ p sa
lute ppli solus ītrauit ī scā scōx. ⁊ oīs
ppl's sicut de zacharia legit᷑ erat foris
expectans hora īcensi ne orantē īpediret:
qnto magis sacerdos grē qui iā ñ cor
ruptibile vna gente sacrificiū. sz p to
cius mūdi salute patri offert filiū. sū
mā in altari pacē requirit ⁊ silentiū.
Vnde ⁊ beatus ambrosi᷒ post ewange
liū monē solebat pplm: ut a tussi ⁊ oī
īqetudine se tēparet tempe canonis.
Qd vō deuotio ignea sit ⁊ sursū nita
tur ut pbat᷒ sū: sequēs visio demōstrat.
In uillario brabantie añ hoc. xxxi.
bienniū monach᷒ quidā defunctus ē
nōie vlric᷒. iuuenis disciplinat᷒ ⁊ val
de gratios᷒. tā corpe qm̄ mēte vgo. Hic
cū ī namuco die qnto decimo añ mor
tē suā missā celebraret: sicut m̄ retu
lit loci pdicti prior venābilis īclusa
vda nōie cui ds multa reuelare ɔsue
uit. globū igneū sup caput ei᷒ ɔspexit.
Erat enī tūc tempis grangiari᷒. Qui
cū infirmat᷒ ī extremis ageret ⁊ abbas
decessz: dixit ei quidā ex circūstantibz. Febull
Velletis dnm abbēm vidē. Certā inqt
valde illū uidē desidero: ut psens con
gaudē possz m̄ eunti ad nuptias. Et ad
iecit. Cras habebitis ppt me festū: sci
licet duas missas. Quod ita factū ē.
Nam altā die dicta missa ī ɔuētu. post
pmā erat enī kalendas octobis. aiām

virgineā efflauit: que a celestibz pa
ranimphis suscepta ī ethereū thala
mū ad nuptias agni: ⁊ ad amplexus
spōsi deducta ē. Post tciā vō celebrata
p eo missa sollēpnit᷑ ī ɔuentu: scdm qd
ipe pdixerat tre ɔmēdatus ē. Sicut m̄ dix
domn᷒ wilhelm᷒ nūc abbas uilariensis.
tūc prior ibidē: ne vnū quidē peccatum
mortale dephendē potuit ī eius extrema
⁊ generali ɔfessione. Fuerat siqdē magne
spei iuuenis. vltū habens angelicū: mo
ribz bonis adornatus. natione colonien
sis. Predicti uō sacerdotis psonā m̄ p
dē nō licet. Est enī vir tante pfectōis:
ut tanta grā dignus sit. ⁊ vbis ei᷒ ñ cre
dē. si tñ ppalaret᷑ sacrilegiū iudicares.
Nouici᷒. Vlricū qntū ad pdcam visionē
similē iudico scō martino: de cui᷒ capite
cū altare bñdiceret ecclā glob᷒ igne᷒ emi
cuit. Monac᷒. In vtroqz signū fuit mag
ne deuotōis: cui᷒ auctor sps scs ē. qui ī
igne sup apl'os apparuit. Vnde nō in
merito a sacerdote ante canonē sursū
corda habere monemur. xxxii.
Aliū itidem noui sacerdotē cui ac
cedenti ad altare tantā dns sepe
ptulit deuotionē: ut ei uenter eius sicut
scriptū ē in iob. quasi mustū absqz
spiraculo. qd laguculas nouas dirū
pit. Et sicut ipe m̄ ɔfessus ē adhuc cū
uiuit: tā vehemētes mot᷒ nō nūqm̄
ī corde ei᷒ deuotio excitauit. ut pectus
dirūpi videretur. Oportebat eū mot᷒
eosdē ppt circūstantes repmē. Que
pectoꝶ vincla huiusmodi īpulsus ñ di
rūpent. Huic ɔgruit illud dauit

cū: dirupisti vincula mea. tibi sacri
ficabo hostiā laudis. & cetā. Nouic.
Puto qd valde mūdis manib3 sacri
ficent. qui tam flāmeū pectus habēt.
Mona. Qd huiusmodi sacerdotes non
solū mūdas s3 lucidas tempe sacri
ficij man̄ habeant: exempla sequen
cia declarant. ·xxxiij·

Cvm die quadā sacerdos quidā
ī monte scē walburgis missā
celebraret: religiosa uirgo richmu
dis. cui memini ī distinctōe octaua.
caplo septimo. pc tergū illius stās.
hostiam ī eleuatōe tam lucidissimā
uidit. & tam pspicuā. ac si fuiss3 cris
tallina & radio solari pillustrata. Nec
īpediebant pollices sacerdotis qb3 hos
tiam tenebat ī aliqua parte hostie cla
ritatē: q̄a eadē grā pollices dotabant.
Nec dū tamē factam ibi fuisse puto trā
substantiationē. Vocabat aūt sacerdos
wilhelm̄: etate quidē iuuenis. sed uite
regularis: in capella iuxta nussiam p
fessus. Visionē hanc richmūdis ipsa
suppriori nro Gerlaco retulit: & ipse m.
Nouic. Si tanta claritas fuit ī pane ut
opinaris nōdū benedicto: puto magnū
ēē fulgorē in ipo corpe dnico. Monac.
Hec sequēs visio prodit. ·xxxiiij·

Cvm eadem richmūdis sicut ab
eius ore audiui ī pdicta ecclia ad
missam matutinalem staret infra ca
nonē circa sacramentū maximā ?tē
plata ē claritatē. Putans pmo qd ra
dius solis p fenestrā demissus altare
illustraret, ppius accessit: et ecce clari
tas eadem sensum se oclis eius sbtraxit.
Et intellexit statim q̄a lux eadē fuis
s3 claritate corpis xpi nō ex sole natu
rali: cui ortū eadē hora longe pcesserat.
De ipsa vō richmūde et de eius deuotōe
circa illud sacramētū mira dicitur sū.
Qn̄do vō grā ?municandi accedebat
ad altare aliqn̄do ante pceptionē. ali
qn̄do post labebatur. tenebatur. trahe
batur nūc mentis excessum. nūc cor
pis defectum incurrens: ita ut dicere
posset cū iheremia. Factus ē quasi ignis
flāmigerans ī ossib3 meis: & defeci suf
ferre nō sustinens. Videntes hec sacdo
tes sepe turbabantur: & circumstantes
admirati sūt. Hec de sacerdotib3 dig
ne celebrantib3 dicta sufficiant. Vis
nūc audire aliqua de hijs qui dig
ne accedūt: et tamen sacerdotes non
sunt. Nouic. Volo & desidero valde.
Mona. Quantū apud deū merean
tur glorie & dulcedinis: quantum
gratie & fortitudinis. q̄ntum salu
tis & honoris. digne cōmunicantes.
siue cōmunicare desiderantes: uarijs
tibi pandam exemplis. ·xxxv·

Nondū duo anni elapsi qd que
dam religiosa femina ī braban
cia vda nomine de villa que thorn
bus dicitur ardenter nimis com
municare desiderans gratiam ean
dem sibi a sacerdote suo impertiri hu
militer et instanter postulauit. A
quo repulsam passa. dicente illo nō
debē feminas laicas pro libitu suo
cōmunicare. sed certo tempe fleuit

et ingenuit. Cui ardorem sūmus sa
cerdos attendens: que diu eam pass9
nō est fraudari a desiderio suo. Eadem
enī nocte cū in stratu suo iacens vi
gilaret et orationibȝ vacaret. salua
tor cū multo splendore cubiculū eius
ingressus. pyxidem in qua corpus eius
in ecclesia solebat poni: proprijs ma
nibȝ portabat. Erat quoqȝ circa eū fra
glantia miri odoris. ⁊ multitudo an
gelorum in circuitu eius: qui concor
diter cantabant antiphonam. Spe
ciosus forma pre filijs hominū ⁊ ce
tera. Cumqȝ illa beata ad tantā glo
riam stuperet: stans coram ea dn̄s
ait. Quia sacerdos ille corpus me
ū tibi negauit: ego meis manibus
te cōmunicabo. Quod ⁊ fecit: hosti
am vnam de pyxide tollens. Sicqȝ
recessit. Erat autem alia femina re
ligiosa eius socia. in eodem cubicu
lo iacens et ipsa vigilans: que om
nia que dicta sunt vidit. Quod cū
ignoraret altera estimans eam sopo
re depressam: mane sciscitata est ab
ea vtrū nam aliquid vidisset. Que
respondit. Etiam. Hec ⁊ hec de te vidi.
Tunc certior de visione effecta. mox ec
clesiam intrauit: altare adijt. sacerdo
tem p quasdam verborū ambages
quid de corpe dn̄i facere vel vbi illd
reponere soleret interrogauit. Cui cū
locū ostendisset: subiecit. O si michi
semp hic liceret versari: ⁊ respicere ad
locum hūc sanctum. Petiuit etiā
sibi thecam reserari. Quod cū factū
fuisset: ait sacerdoti. Nostis domine
quot hic reposueritis particulas. Sic
enī hostias vocare solent. Responden
te sacerdote. etiam optime: subiunxit
mulier. Rogo ut numeretis illas. Qd
cū ille fecisset: et vna min9 reperisset.
ex nimio terrore pene amens effect9
corruit ⁊ fleuit. Cuncta siquidē fir
macula. tam scrinij quā pyxidis sal
ua inuenerat. Tunc eum femina cōso
lata. quid viderit vl' quid de hostia
actū sit exposuit: monens ne de ce
tero a tanta gratia tam vehemens
desideriū repelleret. Hec nobis rela
ta sunt a iohanne monacho nostro.
qui eodem tempe de pdicta villa ve
niens veraciter ea ibidem cōtigisse
cognouit. Nouici9. Benedicta sit
gloria domini de loco sancto suo.
Monach9. Non minoris glorie est
quod sequitur: et si non tam ma
nifestum. xxxvi.
nō In villa lubbelare que duobus mi
liarijs distat a colonia vidua quedā
honesta ⁊ religiosa erat. hildegundis
nomine: amica dn̄i henrici abbatis
nostri. Hec more illius vidue ewan
gelice pene nūquā recedebat de tem
plo. ieiunijs ⁊ obsecrationibȝ seruiēs
deo. habebat autem filium militē
iuuenem nomine wilhelmū: a quo
modicum ei impendebatur honoris
amoris et consolationis. Et cum
habundaret immemor nature sine
bat illam egere: multis modis eā
exasperans. Non est recordatus scp

tur dicentis. Maledictus a deo qui
exasperat matrem. Similia ꝑpessa ē
a nuru: uxore filij. Que cū infirma
ta. ad extrema deuenisset: dixissetqꝫ
ancille. Fac me habere sacerdotem
ut cōmunicem: illa verba eius de
tulit ad nurū dicens. Domina mea
petit sacerdotem. Cui illa sꝰstoma
chando respondit. In ebdomada ista
accepit corpus domini. et tamē vi
detur michi q̊d adhuc viuat. Et ad
iecit indignando. Vade uoca illū.
Qui cū venisset cū corpe domini:
ait infirma. Quare uenistis dn̄e?
Respondente sacerdote ut cōmuni
cem vos: respondit. Dominꝰ meus
cuiꝰ corpus petiui iam hic fuit pre
sencialiter: et suis manibus me cō
municauit. Ex hoc nunquā susci
piam illud ab homine. Post aliq̊t
vero dies defuncta est. Et quia scrip
tum est. qui non honorat patrem
et matrem non letabitur in filijs.
Dominꝰ eadem ebdomada wilhelmi
primogenitū extinxit: reliqui vero
eius liberi cū ferme essent duodecim
secundū ordinē infra breue tempus
omnes defuncti sunt. .xxxvij.

Retulit nobis dn̄s bernhardus
de lippa abbas liuonie nūc eps̄
ibidem: rem satis gloriosam. Cū qui
dam si bene memini conuersus. qui
nuꝑ fidem susceperat monachos cō
municare uidisset. et sibi hoc mini
me licere cognouisset: stans cōtra al
tare cōmunicandi desiderio suspira
uit. Et ecce pius dn̄s sine sacerdotis
ministerio de altari ꝑ sacramentū des
cendere dignatus ē in os eius. Qꝫ mox
hostiam apto ore ostendens. et cau
sam tante gratie manifestans: cun
ctos qui aderant in stuporem conu̇
tit. Tandem enī hostiam defuisse re
ꝑerunt in altari. Simile huic conti
git ante hoc bienniū: q̊d tanto erat
mirabiliꝰ quanto sensui humano
profundius. .xxxviij.

Erkenbaldus de burban vir
nobilis erat ⁊ potens: tantus
amator iusticie. ut nullam in iudi
cijs respiceret ꝑsonā. Hic cū grauiꝰ
infirmaretur. lectoqꝫ decumberet: ī
proxima camera tumultū. clamo
resqꝫ femineos audiuit. Qui cum
de causa sciscitaretur. nullus ei cir
cumstantiū veritatem dicē ꝑsump
sit. Tunc mittens vnū ex pueris. ait.
Precipio tibi sub intminatōe oclo
rū tuorū: ut dicas michi merā ue
ritatem. Cui ille pauens respondit.
Dn̄e domicellus meus filius soro
ris uestre feminā vi opprimere uo
luit: et hec fuit causa clamoris. Ad
quod uerbū valde cōmotus: dixit
militibꝫ. Ite: et suspendite illum.
Milites obedientiam simulantes:
postq̄m egressi sunt dixerūt
ad inuicem. Si occiderimꝰ iuuenem
hūc nobilem: ⁊ dn̄s nr̄ sicut opinabi
le est mortuus fuerit: vl' morte
multabim̄. vl' erimꝰ extorres. Dīa
tamē iuueni intimantes. ⁊ ut pre

sentie auunculi subtraheret cõmonẽ
tes: post horas aliquas ad dominũ
suũ ingressi. se eius implesse mãda
tũ affirmauerũt. Qũto vero die iu
uenis estimans auunculũ de cul
pa esse placatũ vl' imemorẽ: aperto
ostio introspexit. Quẽ ut infirmus
conspexit: uerbis blandis iuxta se se
dere precepit. Vno vero brachio collũ eius
stringens. et manu altera cultellum
suũ clam extrahens: gutturi eius in
fixit. et occidit. Qui cũ planctu et do
lore multorum elatus toti puincie incus
sit horrorẽ. Sz et erkenbaldo additus
ẽ dolor dolori. adeo ut inualescente in
firmitate pro episcopo mitteret petens sa
crũ sibi corpus deferri. Qui cũ uenis
set: ille cũ multis lacrimis. et contri
tione cordis oĩa peccata sua cõfessus
est: tacita tamẽ iuuenis interfectiõe. Su
per quo eps miratus respondit. Quare sub
ticetis parricidiũ quod commisistis in cogna
tũ vestrũ. Dicente illo. fuit ne hoc pec
catũ? Subiecit eps. Etiam crudele ni
mis. Et ille. Ego neqz peccatũ iudico ne
qz a deo mihi remitti deposco. Respondẽte
epo. ego uobis xpi corpus nõ tradam
nisi parricidiũ idem confiteamini: sub
iunxit vir nobilis. Sciatis me dñe
illũ nõ occidisse ex aliquo rancore siue
motu ire: sz solũmodo ex dei timore. zelo
qz iusticie. Nunquã aliquis filiũ sororis
plus diligere potuit: quã ego illũ dile
xi. Si mihi corpus dñi mei negauitis:
ego illi corpus et aĩam meã committo. Hec
enĩ dixit et egit propter exemplũ. ne iu

sticie et iudicio derogare uideretur. Vix
enĩ pontifex limen domus egressus fuerat.
et ecce egrotus eũ reuocauit dicẽs. Re
uertimini dñe epe reuertimini. Videte si
in pyxide habeatis corpus dñi. Quod cũ fe
cisset. nec aliquid in ea repperisset: subiunxit
ille. Ecce quẽ mihi negastis. ipse se mihi nõ
negauit. Apparuitqz hostia in ore eius.
Et impletũ est in eo quod per sapientẽ dic
tũ est. Diligite iusticiã qui iudicatis
terrã. Sentite de dño in bonitate et in simpli
citate cordis querite illũ. quoniam inuenitur
ab hijs qui nõ temptant illũ: apparet au
tẽ eis qui fidẽ habent in illũ. Eps vero
pauens tantũ miraculũ ubiqz diuul
gauit: per quẽ etiã quibuzdã abbatibus
ordinis nostri innotuit. qui anno preterito
illud in capitulo generali recitauerũt: cunctis
deũ glorificantibus. qui facit mirabilia ma
gna solus. Nouic. Valde me letificat
horum relatio. Monach. Audite quanta nũc
sit in corpore xpi dulcedo. xxxix.

Noui quandã sanctimonialẽ ordinis
nostri: que illam a dño accepit gra
ciã. ut quando communicat tantã ex ipso
sacro corpore dulcedinẽ sentiat. ac si mel
reciperet. Non saporẽ panis sz mellis
ut dixi in masticatiõe sentit tota illa
die maxime an perceptionẽ cibi corpa
lis: saliuã habens melliffluã. Nec mi
rũ. Legitur enĩ de mãna. quod gustus eius
fuerit quasi simile cũ melle. Est autẽ
eadem sanctimonialis virgo uite venerabi
lis. cuius psonã supprimo. eo quod ad
huc uiuat. et se prodi nõ permittat.
Capitulum. xl.

Similem gratiam et forte maiorem: audiui collatam fuisse domine aleydi prime abbatisse monasterij ciuitatis westfalie. Hec quotienscumque corpus domini a sacerdote suscepit non panis soliditatem inter dentes. neque panis saporem intra fauos sensit. sed ipsum sacramentum quasi fauus mellis sine masticatione per guttur eius in uentrem defluxit: sic ut mira suauitate omnia eius interiora replerentur. Quando defuncta est dominus Florentius abbas de campo sancte marie qui pater eius fuerat spiritualis. atque confessor. post sepulturam eius omnibus qui confluxerant eandem gratiam predicauit. Nouicius. Si de cadauere leonis ut legitur in iudicum egressa est dulcedo. non miror si de corpore xpi qui est leo de tribu iuda. dulcedo egreditur. Mona. Iuste moueris. Videtur huic beate congruisse illud sponsi in canticis canticorum. Fauus distillans labia tua sponsa. Sed audis est tamen corpus meum. Nouicius. Que tibi videtur fuisse causa illius dulcedinis in sacramento atque liquefactionis? Mona. Ardor perfecte caritatis quo estuabat. Nam ut esset naturaliter vel pocius ex abstinentia. et laboribus semper pallida atque macilenta. quotiens eam communicare contigit. ita inflamabatur ut facies illius igneo calore resplenderet. Legitur in exodo quod in calescente sole liquefiebat manna. Manna sua albedine atque dulcedine significat xpm. qui ait. Ego sum panis viuus. qui de celo descendi. De quo in psalmo scriptum est. Panem angelorum manducauit homo. Sol quia calet et illuminat perfecta karitas est. Si ergo manna liquefiebat in calescente sole: non mirum si eius significatum dulcescit et liquescit in ardescente karitate. Et licet in sacra communione huiusmodi dulcedo corporalis sine liquefactione sit rarior. non tamen ea dulcedine seu liquefactione que in anima fit spiritualiter est salubrior. Bene xpi dulcedinem senserat qui ait. Dulcis et rectus dominus. Et in alio loco. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. De liquefactione sponsa dicit in canticis. Anima mea liquefacta est: ut dilectus locutus est. Nouicius. Placet quod dicis. Monachus. Corpus dominicum manna est absconditum: omne delectamentum in se habens. et omnis saporis suauitatem. Nouicius. Si tanta gratia est in sacramento altaris: quid est quod alij aliis rarius communicant? Mona. Quidam se subtrahunt ex humilitate indignos se iudicantes: alij minus curant. vel propter morsum conscientie accedere non audent. Priores spiritualiter communicant: sequentes magna gratia se priuant. Quidam sunt qui et libenter communicant et tanta gratia se dignos exhibent: hij beati sunt. Ponatur duobus equales esse in karitate. et unus simpliciter ad xpi corpus accedat. alter vero simpliciter dimittat: in communicante sicut credo intenditur karitas. et in eis mox meriti inequalitas. Nouicius. Vnde hoc probas? Mona. Manna non descendit sine rore: neque xpi corpus a bonis sumitur sine augmento gratie. Quod bonum sit bonis communicare: duobus tamen sequentibus pandam exemplis.

.xli.

In claustro cuius sepe memini. sicut michi scripsit quidam

ex sacerdotibȝ dom⁹ eiusdem ĩ quadã
sollempnitate natiuitatis dñi. fratres
ad sacrã ɔmunionẽ se pparabant. Cũ
qȝ pacẽ iam accepturi. post agnus dei.
terre ut moris ẽ pcumbẽnt: uidit fra
t quidã puerũ ihm̃ nõ tamẽ quasi re
cent natũ. sed in cruce quasi passum.
cui⁹ omĩa uulnera cruorẽ stillabant:
quẽ tamen calix sanctus subt posit⁹
totũ recipiebat. Unde frat ille tantis
sumẽdis sacramĩtis se indignũ repu
tans: ad superiora stalla diũtit. alijsqȝ
ĩuenientibȝ ut p[illegible] et. se nõ pcessurũ
signauit. Prima autẽ cantata alijs ad
caplm exeuntibȝ: ipe ad orationẽ facien
dam ut quidã facẽ solent diũtit. Ve
niensqȝ ad altare scẽ crucis orationi ĩ
tendit: ⁊ uidebatur ei tempus breue
p̃ deuotõis magnitudine. Cumqȝ ora
tionẽ ptraheret: ⁊ abire tempus non
sentiret: apparuit ei beata dei genitx.
et alloqui eũ dignata est. Cur inqt
hodie sacrosc̃m corpus ⁊ sanguinem
dilecti filij mei non sumpsisti. At il
le nõ ore sed corde se indignũ clama
bat. Ad quod beata ṽgo respondit.
Tu te indignũ cogitas: et quis
putas tanta re dignus esse potest:
Hanc igit offensam tibi ɔdonabo:
sed uide ne de cetero simile fecis. Igi
tur cũ orationi intentus ⁊ confabu
latione beate virginis delectatus q̃
si inextasi raptus esset tandem ad se
redijt: et ad caplm post alios occurrẽ
festinabat. Ibat: et ecce occurrebant
illi aliqñti fratres sacra altaria cir

cuẽntes: capitulũ võ finitũ erat. Ipse
autẽ nesciens. ⁊ se tempestiue ad capi
tulũ occurrẽ existimans adhuc ora
bat: sed subseqñs monachus signũ
tercie pulsauit. Tunc demũ intellig
que circa se gerebant: se ab hac nora
illi ad soluendũ cõmisit. qui cum se
absentauerat. ·xlij·

Ibat post hec ĩ cena dñi quidã frater
ad sacram ɔmunionẽ. Fuit plane
ĩ maximo [illegible] torpore ⁊ diffiden
cia: ita qđ etiam si fieri posset uellet se
sacre cõmunioni nõ interesse. Procede
bat igit ad altare vł potius eundo
se quasi subtrahebat: adeo ut seqñti
bȝ esset molestus. ipm qȝ ppellẽnt. Cũ
qȝ uentũ esset ad gdũ pbiterij: con
uersus uidit aliũ fratrem de quo su
pradictũ est sequentem. Venitqȝ ei
ĩ memoriam visio quedã qm̃ ab illo
didicerat. ac subito mutatus ĩ virũ
alterũ: ibat spirans ⁊ anhelans spi
ritu uidicij ⁊ ardoris accensus quasi
furnus ⁊ inflãmatus: ita ut se cape
vix posset. In tali ergo spũ cũ esset.
et iam ad altare alacriter festinaret:
uidit ille sbsequens. et ex signis ap
parentibȝ interioris hominis illius
statum coniecit. Humiliante itaqȝ
se illo uidit iste posterior speciosissi
mũ puerũ manibus sacerdotis de
sup altare accipi: et in os illius fra
tris deponi. Et cũ uideret terre pro
cumbens ipsum quem viderat ado
rauit. Noti sunt autem sup hac ve
nia illius quidã. eo qđ inordinate

fecisse uideretur. Et cōuenit eū vn⁹
in audientia pluriū: se eū pclama
turū. At ille causam ei qui sciebat
cōmisit. ut ab hac eū verecundia
tueret. Qui īmisit ei spm̄ silentij
et quietis: et nō mouit illum. Porro
ille qui puerū ihm̄ susceperat et por
tabat: ibat et reuertebat in similitu
dine fulguris choruscantis. Incede
bat vl potius ferebatur ī iubilo cor
dis. in ardore sps̄ uehementis: et in
tantam sps̄ ebrietatem deuenerat. ut
quasi a sensu alienatus pcmodū nō
sentiret: et vix ad stallū suū sine titu
batōne rediret. Sup hoc ab illo alio
sepe multū qz cōuentus omīmodis
occultabat: donec ille tandem ei qui
de statu eius coniecerat aperire com
pulsus est. Et sic demū mutua sibi
collatione q̄ viderant et senserant
īnotuerūt. Nouicius. Si se a sac
cōmunione subtrahentes. a beata dī
genitrice sic corripiunt: si ipe dei fi
lius sub eodem sacramento tam vera
citer et tam gloriose pcepit. et ex ipsa
pceptione karitas intenditur: āmo
do libentius cōmunicabo. Monach.
In sacra eucharistia qm̄ multiplex
sit gratia. qm̄ multiplex uirtus et
medicina: subiecta declarabūt exem
pla.

xliij.

Magister mauricius parisiensis eps̄ ante mortem
suam tam grauiter infirmatus ē:
ut materia rapta in cerebrū. sen
sū ei subtraxit. In tali defectu po
situs cū corpus dnī cū instantia po
stulasset. et hij qui circa eū erant pp
ter sensus inopiam illud ei dare nō
auderent: procurauerūt cū sacerdo
te ut hostiam nō benedictam appor
taret. Qui cū venisset cū multa
reuerentia. qualit̄ epm̄ decebat com
municare: mox ut limen dom⁹ sacer
dos attigit. eps̄ clara voce clamauī.
Tolle tolle: nō ē dn̄s deus. Reuelaue
rat deus auriculam eius: ut intelli
geret quid circa se ageretur. Stupen
te sacerdote. necnō et alijs qui aderāt:
reūsus est. verū xpi corpus deferens.
Quod cū v̄bis catholicis valde atqz
cōpunctiuis adorans. deuote suscepit:
cū q̄ et sensū ad dei gloriam subtrac
tū pfecte recepit. Sicqz in bona cōfes
sione plenus fide et karitate migra
uit ad dominū.

xliiij.

Simile contigit cuidam īfan
tulo: sicuti fratres eius carna
les ludolphus et heidenricus mona
chi nostri michi narrauerūt. Qui
cū infirmaretur spū scō afflatus. cor
pus xpi sibi dari petiuit. Cumqz eū
parentes compescerent: ille fortiter
clamauit. Date michi corpus dnī:
date michi corpus dnī. Delatū est v̄
bū ad sacerdotem. Qui cū diceret n̄
est securū tali puero qui nō intelli
git quid sit. dare corpus dnī: hostiā
ei detulit nō bn̄dictam. Quā cū ei
porrigere vellet et diceret. ecce hic est
corpus dnī: ut dn̄s ex ore īfantis
pficeret laudem. et destrueret perfi
diam multorū. qui de eodem sacra

mento male sentiunt: inspirauit
puero ut responderet. Quare me uul
tis decipere? Non est corpus dñi qd
michi offertis. Ad qd verbũ sacerdos ad
mirans. et puero aliqd diuini inspi
ratũ arbitrans sacram ei cõmunionẽ
attulit: quam ille deuote satis susce
pit. Nouicius. Sicut considero per desi
deriũ eucharistie. vterque istorum me
ruit spiritũ prophetie. Monachus. Tan
te virtutis est illius desideriũ vt
per ipsum quidã etiam reuelationibus
illustrentur. Verbi causa. xlv.

No. Conuersus quidã de campo sancte
marie cũ in quadã sollempni
tate peteret a magistro suo licentiã
eundi ad monasteriũ gratia cõmuni
candi. et ille nõ concederet: ceteris eun
tibus. ipse tristis remansit. Habebat
enim maximũ desideriũ communicandi.
Eadem nocte et sequenti die. omnia que
intra monasteriũ spiritualiter agebantur:
reuelata diuinitus ei sunt. Et licet ab
sens esset corpore. spiritu tamen presens fuit:
communicans spiritualiter et si nõ sacramẽ
taliter. Reuersis fratribus ipse eis per ordinẽ
indicauit quis missam maiorẽ celebras
set: quis legisset epistolam. quis ewangeliũ:
similiter ad vigilias qui monachi.
quas lectiones vel que responsoria can
tassent cunctis mirantibus exposuit.
Nouicius. Quantũ ex hoc loco co
niicio: nõ bene faciunt. qui tam sa
lubre desideriũ impediunt. Monachus.
Hoc verum esse. sequens narra
tio declarabit. xlvi.

No. Quedam religiosa virgo secula
ris tamẽ: cũ a sacerdote suo cor
pus dñi peteret. ille iratus cũ indig
natiõe respondit. Vos mulieres semper
uultis communicare secundum libitũ vestrũ:
et nõ dedit ei. Illa vero per totam missam
et postea diu in ore et in gutture suo
tantam sensit dulcedinẽ: ut nõ dubi
taret adẽe tocius dulcedinis auctorẽ.
Eadem virgo cũ die quadam ex re
moto deferri uideret corpus dñi: mi
ri odoris sensit ex eo fraglantiã. Quam
tanto plenius percepit: quanto sacramẽ
to plus adproximauit. Gerlacus sup
prior noster hec michi retulit: dicens
se ab ore predicte virginis ea audiuis
se. Nouicius. Cũ corpus dñi tante sit
dulcedinis. tantique odoris: miror qua
re solo eius esu corpora nõ sustententur.
Monachus. Corpus dñi licet ore percipia
tur. magis tamẽ cibus anime quã cor
poris est: nec nobis incorporatur. sed
christo nos incorporat. At tamen qd
corpus communicantis quandoque sustente
tur illo. dupplici tibi pandã exemplo.

No. Femina quedã sicut mo xlvii.
nachus noster remerus quando
que scolasticus sancti andree michi recita
uit: ex multa deuotione sepe solita
erat communicare. Que quanto plus ci
bũ celestem cepit appetere: tanto am
plius corporalem cepit fastidire. Quod
ubi sensit: ex permissione sui sacerdo
tis singulis diebus dñicis communicauit.
Cui cibus ille vitalis tantam contu
lit fortitudinẽ: ut sine omni esurie

corporali p(ro)xima expectaret dñicam.
Hoc multo tempe agitans: gratiã
sibi collatam predicto sacerdoti con
fessa est. Ille vo cũ epo loci rem tam
mirabilem recitasset: timẽs eps ali
quid fallacie esse ĩ causa. sicut vir sa
piens respondit. Cũ denuo venerit
ad te loco dñici corporis hostiã ei por
rigas nõ benedictam: p qm citius
rei huius experiris veritatem. Quod
cũ fecisset sacerdos. femina tempta
tã se ignorans. mox ut domũ rediit
tam vehement esurire cepit: ut mo
riturã se crederet si nõ ocius manduca
ret. Currens tamen prius ad sacerdotẽ.
et candẽ famen pctis suis ĩputans pe
dibz illius se pstrauit: et grãm diui
nitus collatam sibi subtractã lacrima
bilit exposuit. Qd ubi ille audiuit:
gauisus valde grãs egit deo. q facit
mirabilia magna solus. Et dedit ei
verũ xpi corpus. Cui virtute mox
omis esuries cessit: et grã subtracta
accessit. Eps vo hoc audiens a sacer
dote: et ipe deũ glificauit. Nouicius
Rem recitas valde miraculosã. Mo
nachus. Si helyas pheta ĩ fortitudi
ne panis ordeacei ambulauit quadra
ginta dieb et quadraginta noctibz
usqz ad montẽ dei oreb: qd miraris
si femina hec ĩcolumis potuit viuẽ
pasta pane uite? Multiplex ex illo
fortitudo ẽ: nõ solũ aĩe. sz et corporis.
Aliud habes supra exemplũ de vir
gine de quodo que pt xpi corp nich
comedit. excepta vna quã sugebat.
In distinctione septima. caplo vice
simo hoc repies. Audi nũc rem sa
tis gloriosam. .xlviii.
Lodewicus comes losensis pat
hui qui adhuc supest: etiam
cometiam tenebat de renhecke. Cui
pt absentiam miles quidã ministe
rialis bene natus. multas ĩferebat
iniurias: sua sibi vsurpando. et hoĩes
ad comitiã ptinentes depdando. Qd
cũ omibz amicis suis comes cõque
ret: et die quadã dicẽt nobili viro
qui ab eo bona tenebat. quare in nõ
capitis illũ pdonẽ. respondit. Bene e
ũ caperem si essem securus qd a uo
bis ĩ corpe nõ lederet. Que cũ accep
ta fide cepisset: comes sophisma faciẽs
protin sepulchrũ fieri iussit. ĩ q mili
tem mollibz ĩuolutũ sine pena poni
fecit: sicqz tra optũ extinxit. Cuius
cognati mox furentes corã impato
re friderico auo hui qui nũc impe
rat contra pfatũ virũ nobilẽ cũ ml
ta vociferatione querimoniam depo
suerũt: dicentes quod accepta pecu
nia comiti illũ tradiderit. Cumqz
impator fremẽt. ĩnocentẽ dãpnare
uolens: miles quidã honestus ascẽ
so scamno loquendi licentiã petiuit
et obtinuit. Dñe inquiens: medieta
tẽ vix vbor audiuistis. Si miles p
sens esset: forte bene se excusaret. Re
spondente impatore. licentiã habeat
adducendi eũ: miles militẽ adduxit.
Qui cũ p aduocatũ plene se excusas
set: instigantibz adũsariis imperator

respondit. Verba sunt: nō sic penā
euadet. Resistente ei milite q̄ illū
adduxerat. ⁊ dicente. dn̄e si eū lese
ritis nunq̄m decetero v̄bis vestris
credetur: placatus imp̄ator adiecit.
Modo liber abscedat: et si a me vł a
meis postea captus fuerit. traditōis
penā exsoluet. Cumq; vir nobilis ve
nisset ad limē palacij. sciens longas
regibꝫ esse man⁹: stans ⁊ apud se deli
berans rediȷt ad iudiciū dicēs. Dn̄e
nō possū effugē manus vestras tan
tū p̄sumo de mea īnocentia ⁊ dei mi
sericordia ut ī instanti paratus sim
me defendē scd̄m q̄d iusticia dictaue
rit. Et cū sim nobilis iuri meo cedo.
Respondit imp̄ator. Modo loq̄ris si
cut probus vir. Quesitus est ī par
te adūsaria miles fortissim⁹: qui eū
singłari duello impetēt. Die vero al
tera vir nobilis p̄missa ꝯfessione cor
pus dominicū suscepit: sicq; cū ad
uersario suo spem habens ī eodem
sacramento circulū pugnaturus ī
trauit. Quē cum ille sicut vir va
lidissim⁹ impelleret ⁊ ꝓpelleret et ve
nissent simul ante imperatorem:
audiente tam imp̄atore quā circū
stantibꝫ principibꝫ. pugil clara vo
ce ait ad militē. Dic michi comedisti
aliquid hodie? Respondente illo. eti
am. corpus dn̄i mei comedi. miser il
le subiunxit. Etiam si dyabolū co
medisses: hodie te prosternam. Vt
autē pius dn̄s sacramēti uirtutē
ostenderet. mox post verba blasphe

mię uires blasphemo subtraxit: ⁊
suū militē adeo roborauit ut illū
corā se minaret ut puerū. nec stare
posset. Qui tandem se reddidit.
Sicq; ꝑ esū dn̄ici corpis miles fide
lis victoriam adeptus cū multa
gł'a ad sua liber repedauit. Hec no
bis retulit theodericus monachus
noster q̄ndoq; comes ī wieda. qui
duello intēfuit: ⁊ hec que dicta sūt
uidit ⁊ audiuit. Igitur sacra com
munio salus est et aīe ⁊ corpis.
Miles quidā nobilis terram ii.
habens et castra: apud predic
tū fridericū imperatorem a multis
accusatus est quod prouinciā spo
liaret. Quē cū sepius citasset ⁊ nō
comparuisset. tandem proscripsit:
mandans suis ut illū caperent. Q̄
cū lateret nō tamē minus rapinas
exerceret: casu a quodam ex officio
captus patibulo scd̄m q̄d imp̄ator
p̄ceperat appensus est. Tercia die mi
les quidam preteriens. cū vidisset il
lū: ait seruo suo. Deus quā pulch
homo iste erat. Respondente puero
uir ille nobilis est consanguineus
uester: accesserūt ꝓpius. ut depositū
sepelirent. Ad quos ille de patibulo
clamauit. Deponite me: adhuc eū
uiuo. Estimantibꝫ illis quia fantas
ma esset: subiunxit. Nolite timē: q̄a
homo xp̄ianus sū. Depositus vero
sic ait. Modicum obsequij ego pec
cator deo impendi: ꝓpter q̄d misert⁹
est mei. Singulis diebꝫ tres orōnes

dñicas. cũ totidem venijs sc̃e trinita
ti dicẽ consueui: angelica salutatõe
p̃missa. Quinqꝫ võ orõnes cũ quinqꝫ
venijs. ⁊ aue maria. quinqꝫ wlneri
bꝫ xpi. Simili m̃ vnã orationem
id est pat̃ nr̃. anglo cui ↄmissus
sũ. Item eodem modo vnã corpi xpi
q̃d singulis diebꝫ ↄficitur ꝑ vniuer
sũ mundũ: quatin̄ in fine vite mee
tanto muniri uiatico m̃erer. Q̊d
⁊ dñs p̃stabit m̃ sua misc̃dia. Vnde
rogo ut uocetis m̃ sacerdotẽ: a quo
illud suscipiam. Qui cũ venisset ↄ
fessione p̃missa cõmunicauit: mox
qꝫ sp̃m emittens ad eũ cui incorpora
tus fuerat felicit̃ migrauit. Quẽ i
cimiterio sepelientes: tam grñde mi
raculũ diuulgauerũt vbiqꝫ. Nouic̃.
Bene iã ex hoc ↄsidero q̃d sacra ↄmu
nio salus sit m̃etis ⁊ corpis. Mon̄.
Q̊d salus sit m̃etis habes exẽplũ
i distinctõe sc̃da. caplõ sextodecimo. de
milite remensi qui ei᷒ esu ↄpũctus ẽ
ad penitenciã. Q̊d võ salus sit cor
pis ñ solũ exemplũ ẽ nob p̃sens mi
les q̊ ei᷒ v̊tute ↄseruat᷒ ẽ. ne moreret̃:
sed ⁊ sbiecto plen᷒ cognosces exẽplo.

Anno p̃terito i wide ciuitate .I.
Westfalie cũ ancilla sacerdotẽ
de domo sero exiret. ⁊ dyabolũ in for
ma cuiusdã a quo amabat̃ ↄspiceret:
⁊ aspectu ill᷒ horrẽs se signauit. et
monstrũ mox disparuit. Cui dyabo
lus iterũ apparẽs ait. Si ñ fecisses
hoc signũ domũ viua ñ intrasses. Qm̃
cũ vocaret. ⁊ illa exire rẽnueret: sub

iunxit. Tolle uestẽ istã. Erat enĩ
stragulata. Que tã i voce quã i hor
rore dyabolũ intelligens. retrorsũ ce
cidit: ⁊ sensũ penitus amisit. Sac̃
dos võ hostiã q̃si ꝑ remedio mittẽs
i os ei᷒ ñ bñdictã cũ nichil ei ꝓdesset:
digito saliua madefacto corpus dñi
tetigit. Quẽ i os misisset mulieris.
mox illa sensũ recepit: locuta ẽ ⁊ sa
na surrexit. Hec apud nos canonic᷒
quidã p̃monstrensis recitauit asse
rens se eodẽ tempe fuisse i p̃dicta ci
uitate. Predictũ miraclm̃ audiui a
quodã religioso abbate nigri ordi
nis. Audite nũc q̃ntũ ↄsequent̃ ho
noris xpi corp᷒ honorantes. Ii.

Tempe scismatis int̃ philippũ et
octonẽ domn᷒ wido cardinalis.
aliq̃ndo abbas cisterciensis cũ missus
fuisset coloniam ad ↄfirmandã elec
tionẽ octonis: bonã illic ↄsuetudinẽ
istituit. Precepit enĩ ut ad eleuatio
nẽ hostie oĩs ppl᷒s i ecclia ad sonitũ
nole veniã peteret: sicqꝫ vsqꝫ ad calic᷒
bñdictionẽ ꝓstratus iaceret. Precepit
etiã ut q̊ciens defendũ esset ad infir
mũ scolaris siue campanari᷒ sacdo
tẽ p̃cedens ꝑ nolã illud ꝓderet. sicqꝫ
oĩs ppl᷒s tam i stratis. quã i domibꝫ
xp̃m adoraret. Retulit eis eodẽ tẽpe
casũ satis miraculosũ. Miles quidã
i francia fuit tante deuotionis: ut q̊
ciensc̃uqꝫ xpi corp᷒ eleuari siue deferri
uideret. ꝓstratus illud adoraret. Contigit
ut die quadã uestibꝫ suis p̃ciosis idu
tus intraret i ciuitatẽ. Cũqꝫ platea

ĩ qua extabat nimis eſſz lutoſa: ex ĩ
ꝓuiſo obuiū habuit corp⁹ dn̄i. Quo
viſo modicū int̄ ſe delibans ait. Q̄d
facies m̄.? Si ĩ tanta ꝓfunditate te ꝓ
ſtrauis ꝑdita ſūt veſtimēta tua hec
delicata: ſi v̄o n̄ deſcendis ſaluberrime
ꝯſuetudinis trāſgreſſorē te ſemꝑ ac
cuſabit ꝯſcīa. Q̄d plura.? Preualeſ
cente deuotōe de equo ꝓſiliens ĩ lutū
ſe miſit: ĩ q̄ flexis genibꝫ manibꝫ ele
uatis xp̄i corp⁹ adorauit. Et q̄a dul
ciſſim⁹ dn̄s honorantes ſe n̄ ſolū ĩ fu
turo remunerat. imo etiā ĩ p̄ſenti nō
nunq̄ rehonorat: hoc egit ſua poten
tia. ut toci⁹ luti nec vna quidē gut
tula veſtimētis ei⁹ adhereret. Tūc equū
cū multa admiratōe reaſcendēs: am
plius ꝯfortat⁹ ĩ fide. deū glificauit.
Simile ꝯtigit cuidā religioſe femi
ne ĩ ꝓuincia nr̄a. Nouic⁹. Satis de
lector ĩ iſtis miraclis. Monach⁹. Hoc
etiā nouiſſ. q̄a ſicut dn̄s ſua ſacr̄m̄ta
ut p̄dictū honorantibꝫ rependit ho
norē: ſic blaſphemātibꝫ illa n̄ nūq̄m
ĩ p̄ſenti penalē inducit ꝯfuſionē. lij.

Non ē diu q̄d quidā ſb̄ ſcemate re
ligionis venientes ĩ dyoceſim
colonienſē. ĩ diuiſis eccl̄ijs corp⁹ dn̄i fu
rati ſūt. De reliq̄s v̄o ornamētis calici
bꝫ ſcilicet lib̄s. ſiue ĩdumētis ſacerdo
talibꝫ: nulla eis cura fuit. Ex quibꝫ
vn⁹ in ꝓuincia nr̄a dep̄henſus. ⁊ ubi nā
feciſſet corp⁹ dn̄i req̄ſitus. reſpondit. In
lutū iactaui illō. Poſt q̄d miſer ſuſpen
ſus. ꝓiectus ē ĩ cloacā inferni. In pri
ma v̄o ſynodo a dn̄o engilb̄to ep̄o pre
ceptū ē. ut ĩ oībꝫ eccl̄ijs dyoceſis ſue cor
pus dn̄i ſub clauſura ſeruaret. Nouic⁹.
Q̄d ē q̄d h̄etici hoc ſacramētū tam ve
hemēt̄ ꝓſecunt̄. Monach⁹. Q̄a fideles illō
an̄ omīa venerant̄: idcirco h̄etici idem
ſacramētū illis ĩ odiū maxime execrā
tur. Multa ĩ diſtinctōe q̄nta. caplo vi
ceſimo ſcd̄o de errore h̄eticoꝝ dixiſſe me
recolo. ⁊ forte nimis: timeo enī aliq̄s
ibi poſſe ſcandalizari: ſꝫ quicq̄d ibi dic
tū eſt. ſicut teſtis m̄ ē dn̄s dixi ad glām
xp̄i atq3 catholicoꝝ. ⁊ ad ꝯfuſionē h̄eti
coꝝ. Nouic⁹. Satis factū m̄ fateor q̄ntū
gr̄e mereant̄ digne ꝯmunicātes. nūc ad in
digne ꝯficientes ſermo ꝓcedat. Monach⁹.
Prius tibi ex ſcripturis oſtendā quā
ꝑiculoſe. ⁊ q̄m g̃uit̄ peccent ſacerdotes
ĩdigne conficientes. liij.

Sicut legitur ĩ regū oza ſacerdos
bobus recalcitrantibꝫ ad archam
ne declinaret manū extendit: ⁊ mox
ſuꝑ temeritate eū dn̄s occidit. Dicit̄
eadē nocte fuiſſe cū vxore ſua. Si ſa
cerdos accedens ad archā figalem ſub
leuandā. ob iā dictā cauſā morte mul
tatus ē. quid putas pene merent̄ ſacer
dotes adulteri ⁊ fornicarij manib⁹ ve
rū xp̄i corpus tangentes.? Si ioha
nes ut ait auguſtin⁹ a puericia in
h̄emo ꝯuſatus. ĩ vtō matris ſcificat⁹
auſus nō fuit illū tremendū ⁊ reue
rendū anglis dn̄i v̄ticē tangē: q̄m
tu peccor ⁊ pollutus. n̄ dico v̄ticē. ſꝫ
totū xp̄m deū ⁊ hoīem nō ſolū tan
gē. ſꝫ ĩ ergaſtulo polluti corꝑis q̄ſi
ĩcludē ⁊ incarcerare ꝑſumis. Mul

ta alia, contra malos sacerdotes proferre tibi possem testimonia: sed magis te edificant exempla. .liiij.

In hademare villa dyocesis treuerensis. cum quidam sacerdos qui adhuc viuit missam celebraret: theodericus monachus eberbacensis in hora sumptionis carbones nigerrimos illum uidit masticantem. Est enim sacerdos simplex et rectus: et multa ei diuinitus reuelantur. Existente me anno preterito cum abbate meo in eadem villa: habet enim domus de eberbaco grangiam in eadem villa. et ad eum spectat diuina illic procurare: retulit nobis magister grangie dicens. Tantum pecunie oportet me dare predicto sacerdoti ne ecclesia diuinis careat: est enim homo vite peruerse ac luxuriosus: tres missas frequenter in die celebrans. Cui abbas respondit. Prius ei date pecuniam ne celebraret. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit. Nouicius. Quid significat quod carbones visus est manducare. Sumunt ne mali corpus domini. Monachus. Sumunt sicut et boni: sed tantum sacramentaliter. Carbonem ignis creat: et est carbo extinctus ignis nutrimentum. Qui enim indigne christi corpus tractat et manducat gehennam sibi preparat: et nisi de tanta culpa peniteat. erit in combustionem et cibus ignis eterni. .lv.

Retulit mihi anno preterito prelatus quidam religiosus de partibus frisie. rem nimis horrendam de quodam sacerdote. Habet enim manus tremulas ut corpus domini non nisi per fistulam possit sumere. Die quadam cum ex eius manibus sacramentum super terram cecidisset: timens ne ab aliquo posset uideri qui culpam proderet: timens etiam ecclesie sue plus quam anime. pede illud dicitur calcasse. Nouicius. In omnibus christi passionibus non legi talem contemptum. Monachus. Idcirco dicit augustinus super illum locum dederunt in escam meam fel. de crucifixoribus eius. Quibus similes sunt indigne iniuste sumentes et conficientes. Grauius enim peccant contempnentes christum regnantem in celis: quam qui crucifixerunt ambulantem in terris. Quod vero ab eis conculcetur: alibi dicit. Conculcat christum qui libere peccat. et qui eo indigne participat. Ob huiusmodi excessus hiis temporibus grauissime plagata est frisia: sicut dixisse me memini in distinctione septima. capitulo tertio. de pugile qui corpus domini sacerdoti de manibus excussit. Nouicius. Si mali sacerdotes christi corpus in altari ut mihi videtur crederent: numquam talia presumerent. Monachus. Quidam credunt. quidam non credunt. Vt enim taceam de malis: de bonis sacerdotibus tibi referam exemplum. .lvj.

Colonie in ecclesia sancti andree canonicus quidam extitit ordine sacerdos. arte medicus: petrus nomine. Cum die quadam quidam ex eius concanonicis infirmus eo presente esset communicaturus: et ei sacerdos diceret. credis hoc esse uerum corpus domini. quod natum est de virgine. et pro te passum in cruce: illeque responderet credo: prefatus petrus utrorumque uerba notans expauit. Postea solus

cōueniens eucħardū scolasticū ecle
sie. qui ⁊ ipse cōmunioni interfuit: ait.
Interrogauit sacerdos infirmū illū
bene. ⁊ respondit ille bene. Certā inqt.
Qui aliter credit. hereticus ē. Tunc
petrus eiulans. pectus qꝫ tundens
exclamauit dicens. Ve m misero
sacerdoti: qm hactenꝰ missas celebra
ui. Nam vsqꝫ ad hanc horā putabā
speciem panis et vini post ꝯsecratio
nē tantū ēē sacramentū idest signū
et repñtationē dñici corpis et san
guinis. Postea vō ad deletionē eius
dem ignorantie que nimis erat cras
sa. ī honore beate marie magdalene
in stolgingaze et capellam ⁊ hospi
tale in quibꝫ nūc habitant p̄dicato
res edificauit. Si vō sacerdos littera
tus. ⁊ bone ad modū uite sic errare po
tuit. qd dicam de ydiotis et malis.

Nouicius. Si xp̄c in altari tam a ma
lis qm a bonis tractat ⁊ sumit: puto
qd malos ualde indigne respiciat.

Monachus. Respectus xp̄i nō potest esse
sine misericordia scdm subsequēs exem
plū: qd periculosū ē. faciē auertit ab eis.

lvij.

Sacerdos quidā cū
missam dicet. et xp̄i corpus in
manibꝫ habet: quidā ex circūstanti
bꝫ ī manibꝫ eius puerū uidit. facie
ab eo auersa. Quod vbi agnouit: a
uersionē eandem merito peccatis suis
īputans. turbatus est: ita ut dicē
posset cū psalmista. Auertisti faciem
tuā a me: et factus sū ꝯturbatus.
Spero qd postea vitam suam emē
dauerit. Quibꝫdam etiam sacerdo
tibꝫ indigne ꝯficientibꝫ. pius dñs sa
cramentū subtrahit: ne sibi ad iudiciū
illud sumant.

lviij.

Quidam sacerdos erwinꝰ nomine
colonie ī ecclia beati petri ad al
tare scē crucis missas celebrare cōsue
uit. Hic cū die quadā post factam trā
substantiationē hostiam deponeret. de
altari rotabatur. Qua cū vbiqꝫ circa al
tare quereret et populus cū eo: non
est inuenta. Haut dubiū qn p manꝰ
scōꝝ angloꝝ plata sit in sublime alta
re dei: ne sacerdos luxuriosus eam su
meret ad suā dampnationē. Habebat
enī ꝯcubinā suā manifeste. Simile
habes in distinctiōe scđa. caplo qnto.
de sacerdote cui columba ob fornicationē
sacramentū tulit. Alij sūt sacerdotes
circa sacramentū altaris tam neglige
tes. et tam indeuoti: ut ex ꝯsuetudīe
conficiendi corpus dñi. a cibis alijs
non discernant.

lix.

Abbas daniel de sconauia cum
prior esset apud nos: sicut ipse
nobis retulit celebrandi grā capellam
scī Reinoldi que sita ē iuxta ecclesiam
scōꝝ aploꝝ in colonia intrauit. Et
cū sacerdotalibꝫ fuisset indutus. et
pplꝰs ad audiendā missā p nolam cō
uocatus: cū calicem p̄pararet. parti
culam crude carnis illi intrinsecus
reperit adherentē. Territus ualde cū
deliberaret utrū sibi esset celebrandū
vl cessandū: ꝑplm timēs scandaliza
re si uestes exueret. panē calici super

posuit. vinum et aquam infudit: sicque celebrans totum simul sumpsit. Dicta missa requisivit ab inclusa cui calix commissus fuerat: quis novissime in eodem calice celebrasset. Que respondit: Dominus talis nomine eum designans. Erat enim dicte ecclesie sanctorum apostolorum canonicus sacerdos secularis nimis: modicum vel nichil habens religiositatis. devotionis. sive divini timoris. Ego puto me eidem misse interfuisse. Confessus est nobis prefatus daniel. et si tunc non michi: numquam se in aliqua missa tantum habuisse consolationis ante vel postea quantum in illa. Postea cum idem bertolphus hospitaretur apud nos abbas noster neglientiam ei recitavit: sed nescio qualiter deo satisfecerit. Novicius. Melius esset tam misere vite sacerdotibus de qualibus supradictum est. tacitis verbis et remota intentione tantum simulatorie celebrare: quam corpus domini conficere et sumere ad iudicium sibi. Monachus. Plus istos quedam auctoritas dicit peccare: quia nichil simulatorie nichil prestigiose. vel aliter quam institutum est in ecclesia in hoc sacramento fieri debet. Idem sentiendum est de hiis qui sine ordinibus celebrant: et more simiarum alios imitantur. Novicius. Unde hoc probas? Monachus. Ozias rex iuda cum ex nimio fervore devotionis officium sacerdotale sibi usurparet: a domino lepra percussus est. Non puto quin multi sub eo essent mali sacerdotes indigne offerentes: qui tamen puniti non sunt. Ex pena cognoscitur culpa. Audi de hoc recens exemplum. lx.

Sicut michi narravit supradictus daniel. clericus quidam quando parisius studuit. horrendum satis spectaculum in ecclesia sancte dei genitricis populo prebuit. Nam sacer ignis pene manus eius devoraverat. Quem secretius cum campanarius interrogasset. sacerdos: subiunxit: Nunquam sacro crismate manus iste peruncte sunt. Sentiens ille spiritu prophetico se deprehensum: confessus est culpam. Quantum christo tanta presumptio displiceat: sequens exemplum manifestat.

Dyaconus quidam lxi. Ostenveldensis de ordine premonstrensi. Gerhardus nomine apostatans circa quatuor tempora se ordinem sacerdotalem suscepisse finxit: et colonie in basilica sancti mychaelis que in porta martis posita est. quasi primam missam instruente eum sacerdote miserrimus celebravit. Ego eidem misse tunc scolaris interfui: et multas recepit oblationes. Confessus est postea sacerdoti qui ei astitit. a quo ego audivi: quod quotiens se vertit ad populum. crucifixum contra se stantem viderit lacrimantem. Est enim ymago eadem antiqua et sculpta: magna satis. Nam prius dominus qui olim flevit super maliciam future civitatis iherusalem: et de presumptione tanta lacrimari dignatus est. Ex lacrimis vero ymaginis divine considerans magnitudinem

culpe. penitencia ductus. sedē apos
tolicam petijt: et in eadem via vitā
finiuit. Hec dicta sufficiant de sa
cerdotibꝫ indigne conficientibꝫ. De
indigne sumentibꝫ: aliqua tibi
dicam exempla. lxij.

In exodo p̄cepit dn̄s agnū pascha
lem comedi assum igni: et cū lac
tucis agrestibꝫ. renibꝫ q̄ʒ succinctis.
Si de agno figurali ꝑ significatio
nē hec p̄cepta sunt: quom̄ aliquis
audebit accedē ad esum veri agni
sine igne karitatis: sine amaritu
dine cordis. et castitate corporis. Ny
chodemus attulit mirre ⁊ aloes qua
si libras centū. et inuoluit dn̄m sy
done munda. et post sepeliuit in
monumēto nouo. in quo nondū
quisquā positus fuerat: et tu q̄s
quis in peccatis es sine mirra ⁊ a
loe. idest sine amaritudine penitē
tie. cordis q̄ʒ contricione dominū
in sepulchro fetido reponis. Agnꝰ
paschalis decima die mensis tol
lebatur. et q̄rta decima īmolaba
tur: ꝑ quod ostendit̄ q̄d nō debet
accedere ad eucharistiam nisi qui
impleuit p̄cepta decalogi. et p̄cep
ta quatuor evangelior. Audi nūc
quid mereant̄ indigne ꝯmunican
tes. lxiij.

In hemenrode ꝯuersus
quidam fuerat nomine wiricus.
Hic ante conuersionem male vixe
rat: et in ordine modicū se emē
dauerat. Die quadam cū iret ad
sacram cōmunionē cū ceteris fra
tribꝫ: in hora illa qua ei sacerdos cor
pus dn̄i porrigebat. alius quidam
conuersus religiosus vidit ī os eius
mitti non sacramentū. sed carbonē
nigerrimū. Ratione supradictam
caplo quinquagesimo quarto. Hic as
signa de sacerdote de hadenmar. Q̄s
dam dn̄s corpus suū sumere n̄ sinit:
ut culpam cor manifestet. lxiiij.

Uix duo anni sunt elapsi. q̄d con
uersus quidā de ordine nr̄o īfir
matus ē grauiter. ī pictauia domo
que dicitur hemorsingens. Cuꝰ con
fessione cū albas audiuisset. cum q̄ʒ
satis diligent̄ ad emūdationē consciē
tie monuisset: allatū est ei corpus do
mini. Qd quidē apto ore suscepit: s;
os ad masticandū claudē nō potuit.
Mirantibꝫ vniuersis qui aderant. sacdos
sacramētū extrahens alteri dedit infir
mo: quod ille deuote satis sine omni
suscepit īpedimēto. Non multo post
ꝯuersus idem mortuus ē: ⁊ causa salu
tē eius impediens declarata ē. Nā q̄n
q̄ʒ solidi. non argentei. sed erei. cū eis
abluend⁹ circa eū inuenti sūt. Non enī
ei licuit habere pecuniā. Et glifica
uerūt deū videntes hec. Ad manda
tū vō abbis in campo sepult⁹ est. et
sup eū idem solidi piecti: dicentibꝫ oī
bꝫ qui aderant. pecunia tua tecū sit ī
pditionē. Hec cū idem albas recitasset
ī primo caplo genali: subiūxit. Et vt
sciatis nullā fuisse infirmitatē ī cau
sa. quare corp⁹ dn̄i sumē nō posset: eadē
die galinā integrā comedit. Estimo

tibi iam satisfactū qd sb specie panis
sit verū corpus xpi. et sub specie vi
ni post ↄsecrationem verū sanguis
xpi: et quod digne conficientes atqȝ
sumētes merant gram: indigne vero
culpā. Nouici⁹. Etiam si de hijs du
bitassem: āmodo dubitare nō possem.
Monach⁹. Dicam tibi ī fine nūc hui⁹
distinctōis quantū deo placeat. si mū
de ꝛ sollicite fiant: que tanto sacram
to fuerint necessaria. lxv.

Circa hoc bienniū iuxta coloni
am in villa que belle uocatur.
gestū est qd dico. Die quadā cū sacer
dos missam celebraret. et dicto ewan
gelio ut secularibȝ mos ē. ministrante
scolare hostiam patene suppositam
sup corporale locasset: illa mox resili
uit. Putans hoc sacerdos casu accidis
se neqȝ hostiam bene locatā. denuo
eandem supposuit: que remocius eo
intuente resiliuit quā prius. Cūqȝ
tercio id temptasset: q̄si turbine ipsa
sa piecta ē de altari. Quo viso territus
ē ualde: et se tanto ministerio indig
nū reputans. pcepit scolari ut eadē
hostia reseruata. aliā supponeret: quam
ꝛ ↄsecrauit. Dicta vō missa tollens se
cū hostiā pdictā coloniā pperauit: in
ueniens qȝ priores apud scōs aplōs. ho
stiam eis ostendit: qd de ea actū sit
recitauit. Cunctis causam mirantibȝ.
vn⁹ clericoꝝ hostiam contra lucem
leuans maculam ī ea contempla
tus est. Quam cū in ↄspectu mul
torū fregisset: cimex qui uulgo pe
diculus parietinus dicit: apparuit
ī ea decoctus. Et glorificauerunt
deū oms qui aderant. Haut dubiū
qn a sanctis anglis reiecta sit: qui
non sunt passi. ut panis tam fe
do vmiculo corruptus. p ministeri
ū sacerdotis transiret ī corpus dñi
sui. Hellewicus prior montis sancte
Walburgis testatur se eandē hosti
am vidisse. Sacerdos adhuc uiuit:
qui michi mīn⁹ credit interroget il
lū. Vides quanta sit negligentia sa
cerdotū nostroꝝ. Olim sacerdotes le
gales ad panes ppositōis agros ipsi
excolebant: seminabant. triturabāt.
molebant. pinsebant: panes forma
bant. et coquebant. Erantqȝ de si
mila mundissima. Attamen illis
panibȝ sola figura. Heu modo pa
nes sub quibȝ est veritas id est cor
pus xpi post consecrationē. m
pinsūt. formant. ꝛ coqunt negligen
ter vxores campanarioꝝ: et ideo ta
les eueniunt negligentie. Unde cū
abbas noster die quadā celebraturus
esset missam. ī quadā ecclia. ꝛ essent
hostie nigerrime: ait campanario.
De quo grano sunt hostie iste? Re
spondente illo. de auena. noluit ce
lebrare. ualde arguens illū: dixit qd
nichil fieret ibi. Nouitius. Quid sen
ciendū est de spelta? Monach⁹. Requisi
tus de hoc dñs papa honorius per
litteras cuiusdam abbatis ordinis
nři respondit. speltam magis ptinere
ad ordeū quā ad triticū. De corpali

Ivō tibi eciā referam exemplū. lxvj.
In domo quadam sanctimonialiū. cū
custos cenobij eiusdem femina reli
giosa. die quadā corporale lauisset:
iuuencula quedam que ei ad sola
ciū fuerat deputata. cū ea locum ex
tendit ad siccandū. Ad cuius tactū mox
macula sanguinis apparuit. Qua
visa custos iterū corporale lauit. et
maculam abluit: sed mox ut iuuē
cula manū apposuit: mox eadē appa
ruit. Delatum est miraculum ad
magistram: iniuncte sūt oraciōes:
reuelata est causa: quesitū est et inuē
tū. Fuerat enī inpregnata occulte: et
ideo tactu corporalis indigna. Q̄n
tū deo munde manus placeant ad
idem ministeriū. sequens declarat
exemplum. lxvij.

Godeschalcus de volmuntsteine
cuius supra ... memini cū
die quadā corpale cū sacrista extēdis
set ad poliendū. illudque per mediū ru
pisset: custos illud complicās. in the
ca reposuit. Postea illud explicans
cū integrū repisset miratus ē valde:
sanctati p̄dicti sacerdotis illud asscri
bens. Quantū grē in exsiccatione
vnius corpalis meruerit virgo de qua
do: habes supra in distinctione septi
ma. caplo vicesimo. Igitur pascha no
strū īmolatus est xpc. Ipse enī verus
ē agnus: qui abstulit peccata mū
di. Sine esu huius agni securi n̄ egre
diemur de egypto: id est de hoc mundo.
Differēncia et modus comestionis ven
tilata sunt. Sic illū comedere studea
mus. ut eius virtute de deserto nr̄e religi
onis peruenire valeamus ī terram vere
promissionis: in qua per ipm̄ et cū ipso
vltimū et eternū pascha. celebrare me
reamur. Amen. Explicit nona disti
ctio. Incipiūt capla decime distinctōis. j.

Qvid sit miraculū. a quo vel a qui
bus fiant. seu in quibus. que etiam
sit causa miraclorum. ij. De wimando qui
infra vnā horā ab ihrlm translatus est
ī dyocesim leodiensem. iij. De mona
cho ydiota qui ī sompnis accepit sciām pre
dicandi. iiij. De clerico qui per minucionē
litteraturā pdidit. et rursū recepit eandē an
no reuoluto sanguinē minuendo. v.
De cōuerso eberbacense cuius tactu īfirmi sana
bant. vj. De monacho cōceptore sigaliū cu
ius tactu vestimētorum īfirmi sanabāt. vij. De
rustico fornaci ī hermetsbag incluso et per
scm̄ iacobū libato. viij. De abbate qui
ī karitate a monacho suo admonitus carnes
comedit. ix. De monacho qui carnē fetidū
cepit comedē cū abbti suo obedire nollet ad
esū carniū. x. De femina a demonio
libata et ab eodē ob īobedienciā cōfracta.
xj. De demone quē albtus scodehart
iocularis eiecit. xij. De theoderico mili
te de rulant qui ī fluxu sanguinis laborans
sarracenos miraculose fugauit. xiij. De
milite cuius vinea collecta ob pcssiōnē decima
cōis repleta ē miraculose. xiiij. De cōuerso
cuius orōne olla cōfracta miraculose illa repata
ē. xv. De cōuerso ob cuius obedienciā pisa ī ag
siccās miraculose visa ē. xvj. De Sophia ab
batissa cui tenuis ceruisia visa ē in vinū.

xvij. De pistrice blasphemāte cui⁹ pasta
visa ē ī simū. xviij. De ottone de sconībḡ
q̄ p̄ totā q̄dragesimā carnes comedit ⁊ p̄t
pascha illis vesci n̄ potuit. xix. De cruci
fixo apd̄ scm̄ goarū vulnāto de q̄ sanguis
exiuit. xx. Itē de cruce lanceata. cui si
mile ↄtigit. xxi. De furib᷑ q̄ ī traiecto
crucē furati sūt ⁊ suspēsi. xxij. De matro
na q̄ sine dolore pepit. cū ↄsensib᷑ ī mari
ti signatōe. xxiij. De diuisione solis ī
tres p̄tes. xxiiij. Itē de eclypsi solis ⁊ mor
te philippi regis. xxv. De stella que vi
sa est colonie p̄t meridiē. xxvj. Itē de
stella maxīa q̄ apparuit p̄t solis occasū.
xxvij. De tonitruo ⁊ fulmine ī vigilia
scī mathie. xxviij. De theat° ī saxonia
fulminato. xxix. De sacdote ī elysacia
fulminato. xxx. De richwino p̄ toni
truū a p̄donib᷑ lib̄ato. xxxi. De vidua
q̄ mēsuras suas ponēs ↄt ignē domū suā
ab īcendio lib̄auit. xxxij. De ciue susa
tiense cui⁹ vestis ↄbusta ē cruce custodita mi
raculose. xxxiij. Itē de pomo ↄbusto zona
crucis q̄ circūligata fuerat illesa. xxxiiij.
De clico q̄ a meretrice īfamat⁹ īcendiū n̄ sen
sit. xxxv. De piscatore fornicario quē
candēs ferrū ob ↄfessionē n̄ lesit. ⁊ p̄terea reci
diuantē aq̄ frigida ↄbussit. xxxvj. De va
tore īcendiario quē frigidū ferrū cussit.
xxxvij. De crucib᷑ q̄ apparuerūt ī frisia
ī aere tp̄e p̄dicatōis crucis. xxxviij. Itē de
cruce q̄ apparuit ī suthehusen iuxta solē.
xxxix. Itē de alia cruce q̄ visa ē ī villa doch
ne p̄uincia frisie. xl. Itē de crucib᷑ q̄ vi
se sūt eodē tp̄e iuxta coloniā villa hellē
dorp. xlj. De nube q̄ ī saxonia cadēs
multos submisit. xlij. De puero mō
struoso p̄t baptismū sanato. xliij. De
pagano apd̄ babylonē baptizato ⁊ sana
to. xliiij. Itē de auctore hui⁹ dyalogi. q̄
bn̄ficio baptismi ↄualuit. xlv. De cane
q̄ a scolarib᷑ baptizatus ī rabiē v̄sus est.
xlvj. De richardo regi anglie ⁊ p̄iculo
ei⁹ ī mari. xlvij. De p̄lluuis q̄ fc̄e sūt n̄ris
tp̄ib᷑. xlviij. De t̄remotu ī cypro. xlix. De
t̄remotu ī brixa. l. De t̄remotu ī colonia.
lj. De igne q̄ visus ē de celo ī t̄ra comi
tis de mōte. lij. De hoīe de fodina in q̄
annū iacuerat obrutus. mirabilit̄ lib̄a
to. liij. De hoīe q̄ sacramētū cinerū irri
dens puluē suffocat⁹ ē. liiij. De ↄfuso su
bulco ⁊ arbore ei⁹ mitis scissa. lv. De pu
ella ⁊ silice ī signū stabilitatis ei⁹ scisso. lvj.
De auicula mītis scī thome epi a miluo libe
rata. lvij. De colūbis q̄b᷑ miles licentiā de
dit auolandi. lviij. De cyconijs q̄b᷑ p̄or
cystiensis bn̄dictionē dedit. lix. Ad hy
rūdines semp̄ solita repetant habicla. lx.
De cyconia p̄pt adulteriū occisa. lxi. De a
nulo cūradi p̄positi ī cloace repto. lxij. De
aq̄s ī sanguinē v̄sis ⁊ piscib᷑ eax. lxiij. De
bubalis q̄ custodē suū interfecerūt. lxiiij.
De lupa q̄ scolarē inf̄ecit ī carpania. lxv.
De hoīe cui⁹ ōs lib̄os suffocauerūt. lxvj. De
lupo q̄ puellā traxit ī nem⁹ ut os de gut
ture socij erueret. lxvij. De buffone q̄
p̄secut⁹ ē theodericū cognomito camerū.
lxviij. Itē de buffone q̄ ī fiala bibuli
sacdotis rept⁹ ē. lxix. De buffone qui
reptus ē sup altare iudeox cū celebrarent
scenophegya. lxx. De serpente q̄ vol
n̄ satellitis surit ⁊ sanauit. lxxi. De

matrona flandrensi q̄ serpentē ī orbita bibit ⁊ ī partu eundē effudit. lxxij. Itē de muliere cui dormienti serpēs p os ingressus ē. ⁊ p partū egressus. Expliciunt capl'a. Incipit decima distinctio de miraclis. quid sit miraclm. a q̄ vl' a q̄bȝ fiat seu ī q̄bȝ que ecīā causa sit miraculorum. j.

NOn sine ratione post sacramentū corporis ⁊ sanguinis xp̄i tractatū suspicor de miraclis: q̄a qui digne illd cō ficiūt vl' eo ꝑticipant. n nūquā gl'a miraculoꝝ illustrant. Licet enī oīa que ī superiorībȝ distinctōibȝ dicta sūt satis sint miracl'osa. attamē in p̄senti distinctōe aliq̄ de reb' miracl'osis dicē ꝓposui. Et bene hoc fieri arbitror ī distinctōe decima: eo q̄d egypt' decē plagis valde miracl'ose sit ꝑcussa. Nouici'. Quid ē miraculū? Monach'. Miraclm dicim' q̄cq̄d fit ꝯt' solitū cursū natē: vnde miram'. Scdm causas superiores miraclm nichl' ē. Nouici'. A q̄ vl' a q̄bȝ fiūt miracl'a? Monach'. Miracl'a fiunt deo auctore scdm q̄d ī psalmo legit': tu es d's qui facis mirabilia. Fiunt ecīā miracl'a tā p malos quā p bonos. De bonis questio n̄ ē. de malis v̄o saluator dicit ī ewangelio. multi dicūt ī illa die dn̄e dn̄e n̄ne ī nomine tuo ꝓphauim'. et ī nomīe tuo demonia eiecim' ⁊ cetā. vsq; illuc. nescio qui estis. Nouicius'. Que est causa miracl'orū?

Monach'. Causa multiplex ē: inexp inexplicabilis. Aliq̄ndo d's miracl'a opatur ut ī credentis: ut mortalibȝ suis ostendat suam potentiā. Aliq̄ndo gr̄a dat linguarū. siue sp̄m ꝓphetie: ut manifestet suā sapientiā. Aliq̄ndo grām dat sanitatū: ut suā magnā nobis reuelet misedīā. Nouici'. In q̄bȝ fiūt miracl'a? Monach'. In hominibȝ. ī elemētis igne scilicet aere. aq̄. ⁊ t'ra: ī auibȝ. piscibȝ. aīalibȝ. et reptilibȝ. Que ut magis t' fiāt nota: aliq̄ de singlis t' subiūgā exempla. De scīs v̄o qui n̄ris fiūt t'poribȝ miracula plurima t' dicē possem: sȝ scripta alioꝝ silentiū m̄ īponūt. Aliq̄ tam̄ t' referā vnde satis mirab'is. Fr̄is enī contigit temp'ibȝ q̄d seq't'. ij.

Nō

In dyocesi leodiensi villa que elselo dicit'. laicus quidā habitabat religiosus nōie winand'. matr's monachi n̄ri winandi a q̄ nomē traxit auunclo. Hic tempe quodā pegrinatōis gr̄a. cū q̄bȝdam ꝑuincie sue hominibȝ ih'olimā ꝓfectus est. In die v̄o pasche cū post sollempnia missaꝝ se ad reditū illi p̄pararent: eisq; predict' winand' ut homo deuotus suadēt dicēs. ꝯueniens est fr̄es vt ī hac sacratissima die quiescentes om̄s et' horas pandiant'. psuadē nō potuit. Festinantibȝ eis ad portū. ipe remāsit: omīaq; diei ill' officia paudiens. solus post eos die seq̄nti iter arripuit. Cui p'sona magne reuerēcie in c'q' occurrēs. atq; salutās. ait. Cur sic bone homo solus īcedis vl' vnde venis? Respondente eo ab therliminis venio. et

sic atque sic mihi contigit: ille protinus verbum
xit. Ascende et sede post tergum meum be
ne insequemur socios tuos. Quod cum fecisset:
eadem die iuxta predictam villam eum depo
suit dicens. Cognoscis ubi sis? Dicente
illo prouinciam quidem agnosco: sed quid cir
ca me agatur ignoro. eques adiecit. Quia
xpm honorasti: idcirco missus sum ut te
reducerem. Ecce domus tua: vade et enarra
mirabilia eius que circa te gesta sunt. Quem
cum noti eius vidissent. dixissentque ubi sunt
socij tui. respondit. Hodie sunt in ihrlm:
et reliquerunt me heri ibidem precedentes
me. Et non crediderunt ei dicentes. Senex
iste delirat. Qui statim conuiuium con
sannatores declinans cum pecunia que
ei superat et gratia celestis conuectoris li
mina beati Iacobi apli petiuit: et
antequam socij eius redirent ipse rediit.
Duplici gratia testimonio glorificatus pegre
nox videlicet quod in pascha in ihrlm sit re
lictus. et conuiuium quod die sequenti in elselo
sit visus: ab utrisque magnificatus est
dominus. tanta mirabilia ubique diuulgan
tes. Nouicius. Si Gerhardus de holen
bach sicut dictum est in distinctione octaua
capitulo quinquagesimo octauo translatus est
in ictu temporis ab india in prouinciam nostram mi
nisterio dyaboli dei tamen precepto non hoc mi
rum de celesti nuncio. Antiquis nostris temporibus re
nouantur miracula. Helyas thesbites per cur
rum et equos raptus est in paradysum: hic vero non mi
nus miraculose per equum et equitem in morula tem
poris transuectus est per multa spacia maris atque
terre. Monachus. Ego tecum sentio. Au
di nunc aliquid de perso nis ordinis nostri
miracula. .iij.

Relatione quorundam abbatum ordinis
nostri didici quod dicturus sum. Monachus
quidam per visionem nocturnam in celeste tem
plum se transpositum vidit: in quo alba et sto
la indutus coram domino ewangelium legit. E
rat enim dyaconus et ydiota. Qui cum legen
di benedictionem postulasset a domino: huiusmo
di responsum accepit. Ab hac hora habeas
scientiam atque virtutem predicandi verbum dei:
quemadmodum tibi iniunctum fuit. Lecto vero
ewangelio euigilans: intellexit quod som
nium esset. Miratus tamen de tam mani
festa visione dicebat intra se. Hodie lec
turus es ewangelium ad missam. si eiusdem
coloris inueneris stolam qualem in celo vi
disti. vera est visio. Nutu vero factum est
dei: ut a sacrista stola consimilis expo
neretur. Mox quasi de visione certifi
catus: quid viderit abbati exposuit.
A quo iussus loqui verbum dei. usque ho
die inpremeditate tam excellenter et
tam efficaciter illud proposuit: ut omnes
suos auditores in stuporem excitat. Alijs
siquidem temporibus nullius est litterature.
Nouicius. Miraculum salomonis qui in
sompnis scientiam accepit in isto resul
tat. Monachus. Deus enim scientiarum dominus est:
alijs scientiam miraculose ut dictum est
conferendo: alijs non minori mira
culo habitam subtrahendo. .iiij.

Abbas de lapide sancti mychaelis
tempore capituli generalis per hem
menrode transiens casum mirabilem
nimis ibidem recitauit. Fuit apud
nos inquit clericus bone admodum lit

teratura. Hic cū die quadam ī vena sanguinē minueret: sic omnē scriptura rū scientiam pdidit. vt eam p sanguinē effudisse videretur. Litteram ab illa hora non cognouit. latini sermonis nec vnū quidem verbum intelligere vel proferre potuit. Et ut noueritis priuationē sensus nō fuisse in causa. sz diuinā potentiā: omniū rerū prius habitarū plene retinuit scientiam. Qui cū tā mirabilem litterature sue iacturā cū dolore multis exposuisset: quidā ei suasit dicens. Anno reuoluto eodē die et eadem hora iterū minuas: forte subtracta recipies. Quod cū fecisset: scientiam pristinā recepit. A dño factū est illud sicut ī pcedentia: et est mirabile ī oculis nrīs. Alijs etiam per alios dominus tribuit grām sanitatum. .v.

In Herbaco conuersus quidam extitit homo simplex ꝛ bonus: etatis decrepite. Huic dñs tantā ꝯtulerat grām: ut tactu manus ei⁹ diuse infirmitates fugarentur. Quod vbi secularibz compertū est: ex utroqꝫ sexu tam diuites quā paupes gra sanitatū ad monasteriū confluentes virtutem benedictionis eius sēserūt. Ex quoꝝ ꝯcursu videns abbas frēm qete tem turbari. et domū ī expensis nō modicū grauari: eidem conuerso ne alicui seculari decetero manus imponeret precepit. Et cessauit ex illa hora ī eo virtus miraculoꝝ. Hec m ante hoc biennium cū essem ī Herbaco a monachis recitata sūt. Ego vō virū sanctū adij: et cū rogassem eū ut p me oraret. simpliciter respondit. Cotidie oro pro te. et pro toto mundo.

Nouici⁹. Quibz opibz meretur tanta grā. Monach⁹. Exemplo nō verbis respondebo tibi. .vi.

Rō
Retulit nobis nup abbas quidā ordinis nrī de quodā monacho cui tanta a dño ꝯcessa ē grā: ut virtute vestimētoꝝ eius multi sanarentur. Sepe si tamen adhuc viuit. dū frēs uestes eius induunt. vl' cingulo se cingunt: sanantur. Quod cū tempore quodā abbas ei⁹ ꝯsiderasset. nec aliqd specialitatis ī eo uidisset. hijs verbis eū secretius allocutus est. Dic michi fili: que est causa tantoꝝ miraculoꝝ. Respondit ille. Nescio dñe. Non plus cetis frībz oro. nō plus ieiuno. nō plus vigilo. nō plus laboro: sz vnū scio. qd me extollē nō potest psperitas. neqꝫ frangē aduersitas: siue de psona mea sit. siue de alioꝝ. Cui cū dixisset abbas. nō te turbauit qd miles talis nup grangiam nrām incendit. respondit. Non. Totū enī deo ꝯmisi. Si modicū habeo cum graꝝ actione recipio: si multū. iterū grās ago. Et cognouit abbas quod causa tante virtutis esset amor dei: et ꝯtemptus rerū terrenaꝝ. Sex virtutes. fides videlicet. spes. karitas. iusticia. humilitas. obedientia. zelus discipline. atqꝫ compassio. sepe gloria miraculorū remunerantur.

sicut subsequentibus exemplis declaratur. vii.

Nota. Iuxta coloniam due generationes rusticorum inter se graues satis inimicitias exercebant. Ex quibus vna inimicorum in castrum vicinum hemersbach se transtulit. De quo partem aduersam satis dampnificans cum die quadam vnum ex eis cepissent: uolentes tres ex eis pecunie aliquid ab illo extorquere. dicebant. Si non dederis nobis pecuniam: punieris tu. Quibus ille respondit. Tres obulos habeo: emite ex eis cuneos et comedite. quia nichil amplius habebitis. Fidemque habens in deo et in sancto iacobo: subiecit. Quinque marcas domi habeo in cista mea. et calciamenta noua. quibus limina petam sancti iacobi: non vobis dabo illam pecuniam. In die sancti stephani profecturus sum: et ante ortum diei a uobis recessurus. Mirantibus eis verborum eius constantiam. duos illi compedes imposuerunt: et in fornacem illum mittentes octo viros nocte illa ad custodiendum ei deputauerunt. Quem semel ac secundo interrogantes. utrum adhuc ibi esset: et ille tot vicibus respondisset etiam adhuc sum hic: tercio eadem sciscitantibus nichil respondit. quia virtus fidei iam illum clausa fornace eduxerat. De spe in superioribus multa dicta sunt. uirtutem vero karitatis declarabunt. viii.

Abbas quidam ordinis nostri monacho suo infirmo precepit carnes manducare. Ille mox obediens licet inuitus: abbati respondit dicens. Et ego uos rogo in karitate eadem: ut mecum illas comedatis. Qui statim desperanti consentiens resedit: morsellum de scutella tulit et comedit. Sequenti die si bene memini in ecclesiam vbi homo quidam a demonio vexabatur deuenit. Rogatus a circumstantibus ut ipsum adiuraret: abbas in hec verba prorupit. Adiuro te inmunde spiritus in ea karitate qua pridie propter monachum meum carnes comedi ut exeas ab hoc homine. Qui mox ad idem verbum exiit et fugit: ac si karitatis incendium sufferre non posset. Quantum deo karitas placeat: ex vicio inobedientie plenius ostenditur. viiii.

Nota. Alius quidam abbas cum haberet monachum infirmum. ut ad recuperationem virium carnes comederet precepit: sed ille pertinax nimis precipienti non adquieuit. Vt autem dominus ostenderet meliorem esse obedientiam. quam stultorum victimas: inobediens monachus mox in rabiem versus in agrum cucurrit: ubi canem mortuum offendens carnes eius fetentes auidissime comedere cepit. Et quia in carnibus peccauit: in carnibus punitus est. Quid postea de eo actum sit ignoro. Hec duo miracula michi narrauit magister iohannes decanus aquensis: asserens sibi illa veraciter recitata. Audiant hec monachi et obediant: neque inconditam abstinentiam karitati preponant. Aliud adhuc referam exemplum per quod cognosces quam bo

na sit uirtus karitatis. et quā pi
culosū viciū inobedientie. ·x·
Nobilem qͥndā feminā ī saxonia
dyabl's obsidens durissime vex
auit. Quā dū ꝑ remedio sanitatꝭ
ad diuͥsa scōꝝ limina ministriales eiꝰ
duxissent: die quadā sacerdos qui
dā superueniens forma quidē despec
tus. ſʒ gr̄a dei ꝑditus: vexationi illiꝰ
cōpassus ē. Ex multa enī karitate do
minū exorans demoniū eiecit: femi
nā sanitati restituens. Cui dedit ī
mandatis. ut ꝑ dies triginta ī eodē
loco manēs cottidie ꝯmunicaret: ⁊ sin
gulas horas canonicas ꝑdictoꝝ die
rū ꝓaudiret. Qͦd cū fecissʒ nouē diebꝫ
nichil sibi deinceps suspicantes ab
duxerūt eā. In via turbine maximo
īpulsa atqʒ deiecta sic totalr̄ ꝯfracta
est a dyablō: ut oīa eiꝰ mēbra huma
nis visceribʒ simillima apparerēt. Noui
ciꝰ. Que fuit causa pene tā crudelis?
Monachꝰ. Inobedientia. Simile habes
ī dyalogis sā gregorij. de qͦdā clerico ob
sesso: ⁊ a scō bn̄dcō libato. Cui cū ꝑcepis
set ne unqͣm ad sacros ordines accederet.
⁊ ille pͦt multos ānos trāsgressor existe
ret: mox eū dyabl's ꝑuasit. tā diu vexās
donec spiritum exalaret. ·xi·
Abbas de riuinbgͦ que ē abba
cia ditissima nigri ordinis in
saxonia: nuꝑ ꝑ nos trāsiens. retulit
nobis miraclm̄ de curatione cuiusdā
obsesse iocūdissimū. Est inqͥt apud
nos miles quidā religiosus albertꝰ
noīe cognomīto scothart. Hic an̄ ꝯuersionē
ī armis erat tam strēnuus. ī milicia
tam nominatus. ut pene oēs nobiles
terre nr̄e certatim ei sua munuscl'a
dextrarios videlicet: ⁊ uestimēta pre
ciosa dirigerēt: quatinꝰ illū sibi asso
ciarent. Die quadā dū quedā puel
la duodecim annoꝝ cuiusdā militis fi
lia. ī quadā sedēs ecclia exorzizatur:
ī risū resoluta clamauit. Ecce amicꝰ
meus uenit: ecce amicus meus ue
nit. Requirentibʒ de quo dicēt: re
spondit illa. Bene videbitis eū. Dice
bat enī de ꝑdicto milite: qui eadē ho
ra satis satis remotus fuerat ab eccle
sia. Qui qͥnto plus ꝓpinquͣuit: tanto plꝰ
illa exultauit. Qui cū ecclesiam intraret:
illa ei assurgēs. ⁊ manibʒ plaudēs sa
lutauit eū dicēs. Ecce iste ē amicꝰ mꝰs.
cedite cedite: sinite illū appropinqͣre.
Erat enī indutꝰ uestibʒ purpureis. atqʒ
cultellatis. Qͦ cū accessissʒ ad eā
⁊ dixissʒ sū ego amicꝰ tuus. Respōdit
ꝑ os puelle dyabl's. Certā amicꝰ mꝰs op
timꝰ. oēm enī voluntatē meā facis. De
qͦ vͥbo miles satis turbatꝰ ē: licet dissi
mularet. Subridēs tamē sic ait. Tu de
mon stultꝰ es ⁊ fatuus. Si prudēs eēs
nobcū ad tornamēta pgeres: ī qͥbꝰ hoīes
capiūtᵉ ⁊ occidūtᵉ. Et qͦd sine causa vexas
puellā hāc īnocuā q̄ n̄ peccauit? Dicen
te dyablō. si uis ut recedā pga. sine me ī
trē ī corpꝰ tuū. Respondit miles. Certe
n̄ ītrabis ī me. Et dyabl's. Concede ut sedeā
ī sella tua. Qͦd cū negassʒ petiuit locū
ī aliqͣ parte eqͥ vl' freni: q̄ oīa negata sūt
ei. Ad quē rursū dyabl's. Non possū pe

des currere. Si vis ut tecum vadam aliquem
in saltem locum, procedas circa te. Miles vero
puelle compassus ait demoni. Si illam vo
lueris deserere, concedam tibi unam lingulam
pallii mei: tali conditione ut nullo me
ledas: et tam diu in adheas. quam diu
tornamenta quero. Quando tibi precepero:
bona tua voluntate sine contradictione re
cedes. Et iuravit ei dyabolus dicens. Non
te ledam: sed promovebo. Exiensque de pu
ella. lingule pallii eius insiliit: mira
bili motu se pendens. Ab illa hora tan
tum glorie in tornamentis militi accessit:
ut eius lancea deicere vellet deiceret: eius
cape caperet. Cum eunte ibat: et cum loquen
te loquebatur. Quando plurimus in ecclesia
orabat: dicebat. Modo murmuras ni
mis. Quando aqua benedicta se aspersit:
iterum aiebat. Vide ne me tangas. Cum mi
les si una gutta te tetigerit: non michi pla
cebit. Tempore illo quo crux predicabatur.
cum miles intraret ecclesiam gratia signatio
nis: dyabolus illum retrahere nisus est dicens.
Quid hic agis? Respondit miles. Deo
propono servire: et tibi renunciare. Rece
de ergo a me. Hec dicente milite: respon
dit sathan. Quid tibi in me displicuit?
Nunquam te lesi: sed ditavi. Per me gloriosus
factus es nimis. Attamen mane tecum
nisi consentias non potero: quia hoc permisi.
Tunc miles. Ecce crucem iam suscepi
tu ut ilico numquam reversurus recedas a
me in nomine crucifixi te adiuro. Et reli
quit eum dyabolus. Qui mox cruce signatus
mare transiit: ubi duobus annis Christo mi
litans. recursus hospitale magnum
atque ditissimum peregrinis et pauperibus
edificavit. Habebat enim annuatim in
redditibus plusquam trecentas libras argen
ti. teste prefato abbate. In quo hospitali
usque hodie cum uxore sua in habitu reli
gioso mendicis Christi servit: religiosorum
omnium maxime ordinis nostri susceptor de
votus. Quibus in ioco dicere solet. Vos do
mini abbates. et vos monachi non estis
sancti: nos milites tornamentis operam dan
tes sancti sumus: quia demones nobis obedi
unt: illos quoque eicimus. Novicius. Nescivi
demones sic ioculariter eici posse. Mona
chus. Non iocus. sed virtus compassionis
illum eiecit. Quantum apud deum pos
sit karitas atque fraterna compassio:
subiecto declaratur miraculo. xv.

Frater walterus monachus in
hemenrode referre solet mira
culum mirabile: cui se interfuisse memo
rat. Cum peregrini in prima expeditione obsi
derent civitatem achon. contigit quodam
die. ut egressi sarraceni manu violen
ta pellerent christianos in castra sua. E
rat autem ibi tunc miles quidam iuve
nis theodericus nomine: frater domini cunonis
de rulant. qui adhuc vivit. Is fluxu
sanguinis adeo laborabat et infirma
batur: quod in lecto suo non per se. sed in lin
theamine vtebatur. Hic audito stre
pitu et clamore fugientium: interroga
vit quid hoc esset. Et audiens rem. iussit si
bi afferri arma sua: et se armari in
lecto sedendo. Tandem strato dextrario
suo. et accinctus ense iussit se leva
ri super equum suum: et fluebat san

guis ecu̅a p sella̅. Acceptaq3 lancea ex
iuit dicens. Ds adiuua me. & sc̄m se
pulchru̅. Qui tanta vehemẽtia pru
pit i sarracenos tra̅siens. & circu̅girans.
pcuciens & ppellens qd om̄s xpiani
a̅i̅ati & c̄fortati su̅t p eu̅ solu̅: adeo qd
eiecerunt hostes a castris. Quo sta̅ redijt
ad lectu̅ ifirmitatis sue: et tcia die
mortuus est. Audi nu̅c de iusticia
miracl̅m satis glosum. · xij ·
Nō Miles quida̅ in dandis suis deci
mis tante erat deuotois ac iu
ticie ut ei summu̅ esset studiu̅ illas
solue̅ sine mora. sine dolo. sine vexati
one. Habebat aut̄ vinea̅ q̄nda̅ que
circa dece̅ carratas vini annuatim facere
solebat. Tempore quoda̅ ut post pa
tuit magis ex dei dispensatoe q̄m ex
aeris i tempie postq̄m collectu̅ est vi
nu̅ q3 expssu̅: vna tantu̅ iuenta est
carrata. Quo audito miles seruo suo
vbu̅ memoria dignu̅ respondit. Quod
meu̅ erat inq̄t m̄ dn̄s tulit: ego illi
portione̅ sua̅ no̅ auferam: uade & da
sacerdoti carrata̅ hanc p decima. Qd
et fc̄m est. Eodem tempore militis g'
manus sacerdos quida̅ iuxta p̄dicta̅
vinea̅ tra̅siens eam vuis refertam vi
dit: moxq3 ad fratrem intrans de ne
gligentia illum arguit dice̅s. Quare
nondu̅ collecta e̅ vinea vestra: Respo̅
dente illo diu collecta est: sacerdos
subiunxit. Nequaq̄m: iam illam
plenam vidi. Quesitu̅ est et inue̅
tu̅: nec vnqua̅ aliquo anno ube
riores fructus fecit qua̅ in illo. Hec

nobis eodem tempore recitata sunt: et
satis doleo quod nomen militis siue
loci non retinui. Aliud tibi referam
de humilitate miraculum satis mag
nu̅.
Fuit in he̅menrode · xiij ·
conuersus quida̅ bonus ec̄har
dus no̅ie: custos medie porte. Is ali
q̄ndo egressus cu̅ fratribz carpentarijs
tempe hyemis i silua̅: eor utensilia
custodiebat & cibaria p̄parabat. Vna
dieru̅ cu̅ solito tardius surrexisset
ad vigilias. egressis fratribz ad labo
rem. ipse orationes suas accelerabat
vt illis pulmentaria tempestiuius
p̄parare potuisset. Inter orandum
apposuit ollam eream foco. sed aq̄m
oblitus e̅ infundere. Post hora̅ olera
impositurus. iuenit ollam candente̅:
subitoq3 turbatus & factus sine c̄si
lio. ut subueniret olle aqua̅ frigida̅
infudit. At illa ut sue nature e̅ dissi
liendo statim c̄fracta est. Alia̅ vō ol
lam i qua laborantes pcurare̅ n̄ ha
bens. genua ad oratione̅ flexit: & cu̅
lacrimis deu̅ supplicit' implorauit: ut
misericordiam & consiliu̅ sibi daret. qua
tinus pro nomine suo laborantes et
peccato no̅ priuarentur edulio. Cui
dn̄s humilitate̅ ministerij eius atte̅
dens. oratione̅ eius exaudiuit. Qui
surgens ab oratione olla̅ cande̅ iux
ta se integra̅ stante̅ c̄spexit. Gra̅s igit̄
age̅s deo. olla̅ arripuit: aq̄ ifudit: ig
nib' admouit: olera iposuit: & ea q̄' uelo
ci' potuit cox. Qb' sufficie̅t decoctis. ho
ra̅ tcia̅ signficau̅: & fr̄es orone c̄pleta ad re
fect

endum consederunt. Post refectionem autem
professi sunt, quia toto illo tempore quo
ibi demorati fuerant, tam bona ole-
ra non comedissent; simul et mirati sunt,
quod citius solito tintinnabulum signasset; cum ille
ex diverso ipsos indignantes putasset,
quod tardius solito eam pulsasset. Ni-
mirum in devotione illa horam sibi
plurimam praeterisse credidit, quia divinae
cooperationis inestimabilem dispensati-
onem non plene sentiebat. De obedien-
tia vero subiungam miraculum iam dicto ex
parte simile. In praefata domo conversi **XV** excellentius
pisam messuerant. Que dum ad sic-
candum sparsa iaceret in agro, venerunt
idem conversi ad priorem dicentes: Nisi
totus conventus ocius exeat in nona et istam
pisamque vertant, tota peribit. Ti-
mebant enim pluviam imminentem. Et prae-
cepit prior omnibus qui ire possent ut se
praepararent. Mox ex infirmitorio conver-
sorum frater quidam simplex exiens, ex mul-
to fervore obedientiae ante omnes festi-
nabat. Et cum agro in quo pisa iace-
bat propinquasset, illa mirum in modum
in oculis eius per diversa loca se vertebat.
Quod ubi vidit, Deo gratias agens rediit.
Cui prior occurrens ait: Cur revertens frater?
Respondit ille: Domine non est necesse
ut procedatis, quia pisa totaliter ver-
sa est. Quis inquit vertit illam? Respon-
dente humiliter converso: Ille qui bene
facere potuit, prior ut ita esse comperit
non absque multa admiratione cum conventu
reversus est. **Novicius.** Iam non ambigo quin
magna sit virtus obedientiae, quae tanto

miraculo remuneratur. **Monachus.** Sicut Deus
obedientiam in subiectis, ita zelum dis-
ciplinae diligit in praelatis. **XVI**
In Hovene domo sanctimonialium ordi-
nis nostri, quae abbati nostro commissa est, anno
praeterito quaedam abbatissa defuncta est, no-
mine Sophia. Haec tam fervens et tam
rigida fuit circa disciplinam, ut sorores
saepe turbatae quod erat virtutis vicium iudi-
carent. Hinc aliquando tenuis cervisia est in
vinum conversa. Quam etiam angelus Domini qua-
dam nocte cum de matutinis exiret,
cum laterna antecedebat. Haec duo mi-
racula in extremis confessa est abbati nostro
domno Henrico. Hic cum canonicus esset in
ecclesia Bunnensi, et ipsa sanctimonialis in Dith-
kirgen, quae est domus nigri ordinis, Deo
inspirante ille relictis omnibus conversio-
nis gratia ad domum nostram venit, et ipsa
pro eius perseverantia quanto intentius po-
tuit Domino supplicavit. Paucis die-
bus elapsis, cum a fratribus suis carnalibus
vi fuisset reductus ante habitus susceptio-
nem, ipsa iam desperans dimisit orationem.
Cum ipse maior in somnis ob hoc arguens,
et ut omissas reciperet orationes ammo-
nens, adiecit: Primam missam meam audi-
es in ordine Cisterciensi. Quod ita divinitus
factum est. Nam ipse ad nos rediit, et ipsa
habitum mutavit, sicque in monte sanctae
Walburgis ubi tunc posita fuit, pri-
mam eius missam audivit. **Novicius.**
Non miror si Deus huic religiose feminae
praedicti prioris mutavit saporem, cum
michi novicio ut de perfectis taceam,
amara quaeque convertit in dulcorem.

Melioris siquidem saporis nunc inueniuntur nostra incondita pulmentaria quam ante conuersionem fercula carnium delicatissima. Nouicius. Famula helisei. id est gratia xpi facit hoc. Jordanus si monachus de (hemmenrode) hemmenrode aliquibus annis quibus magis fuit miraculosum studio abstinentie ab omni potu abstinuit. tempore tamen messionis sine in multo caumate cum reliquis laborans. Ut ad predicta redeam. sicut deus bonus et amara queque cum gratiarum actione gustantibus conuertit in dulcedinem. ita aliquando ingratis dulcia in amaritudinem.

Nota. Cum post confirmationem XVII ottonis in regno tanta esset habundantia annone. ut in episcopatu coloniensi maldrum quinque uel sex denariis multo tempore uenderetur. contigit in quadam eiusdem dyocesis uilla. cuius nomen excidit. miraculum dignum memoria. Pistrix quedam panes ad coquendum formauerat. Et quia tempore habundantie pistores modicum lucrantur. illa commota clamauit ad puerum suum. Mittam hunc fimum in clybanum. Justo dei iudicio factum est ei secundum uerbum suum. et panis ista pulcherrima per decoctionem conuersa est in fimum. Extrahens uero panes. cum repisset formam non substantiam. extimuit. et fimum fimo miscens. tantum miraculum celare non potuit. Marcmannus monachus noster tunc temporis cellerarius. partem unius panis [illegible] nobis attulit. quem curiosi considerantes nil in eo uidimus nisi fimum conglutinatum. Valde enim celebre factum est hoc miraculum tempore eodem. Sepe enim deus homines in ea re qua peccant punit. Ubi gratia. XVIII.

Nota. Nobilis uir otto de scomnburg patre suo existente ex illa parte maris in seruitio domini. ipse inique egit contra deum. et aduersus seruum eius parentem proprium. Nam sicut ipse cum suis auxiliariis confitetur. ciues oppidi quod iam dicto castro attinet dolose quasi aliquid cum eis tractaturus. capere et exactionem in eos facere proponebat. Qui cum premuniti fugissent. uxores eorum et liberos spoliauit. Et quia tam iniqua egit contra suos. dominus plaga insanabili illum percussit. Addita est et pena mirabilis. Nam in preterita quadragesima tantum appetitum habuit carnes comedendi. ut non solum eis non carere uellet. immo etiam socium suum ad comedendum illas secum ui compelleret. Quas cum pertinaciter manducasset per totam quadragesimam. neminique suus ad sextam feriam ante pascha dicunt ei quidam. Domine hodie dies est dominice passionis. dies xpiane afflictionis. hodie carnes omnino comedere non licet. Quibus respondit. Ego hodie comedam sicut hactenus comedi. Mira res. In ipso sacratissimo die pasche. quando carnes benedicuntur. et fidelibus per sacram communionem illas comedere licentiatur. ipse illas ob predictam transgressionem iusto dei iudicio uesci non potuit. piscibus deinceps utens usque in diem mortis sue. Nouicius. Justus est dominus. Monachus. Ad honorem domini saluatoris de eius sacra ymagine aliqua

subnectam miracla. deinde uenıam ad
Tempore discordie XIX . Sclementia.
inter ottonem et philippum. in ora
torium sci goaris confessoris qd situm e
in territorio treuensi. et est firmissimum.
tum propter situm loci. tum propter structuram.
prouinciales se suaq; transtulerunt. Quo
cognito werner de bonlant uir potens
et diues. cum ad expugnandum illud
arietes. machinasq; applicuisset. si tamen
perfecisset imaginem crucifixi ligneam
hij qui deintus erant contra hostes in quan
dam fenestram posuerunt. sperantes qd
ob eius uenerationem loco parcerent. Qui
dam uero ex balistariis de cruce non curans.
immo locum illum indignans. telum
misit. et sacram yconam in brachio p
funde satis uulnerauit. Mox miru
in modum antiqua renouantur miracula.
et ad instar uene humane. sanguis
de loco uulneris cepit stillare. Timore
tanti miraculi postea predictus warner
cruce signatus est. Audiens tanta mira
bilia dominus philippus abbas ottibur
gensis. locum adiit. de rei ueritate in
quisiuit. Cui cum ab omnibus hoc qd
predictum est diceretur. uideris q tunc casu
affuit abbatem in partem trahit dicens.
Vere domine. uerissimum est qd audistis.
Et sicut ipse mihi retulit. multo amplius
delectabatur in testimonio primici. Ad
huc telum ibi reseruatur. adhuc uulnus
et sanguis stigmata. illic ostenduntur.
Vtrumq; abbas nr se uidisse testatur.
Circa idem tempus otto contra XX
philippum ascendens cum exercitu

usq; wirzeburg peruenit. Vbi satellitibus
eius quandam ecclesiam intrantibus. unus
ex illis crucifixum in eminenti loco posi
tum. tunica linea. et cum multo studio con
suta tectum uidit et concupiuit. Quam
cum manu non potuisset attingere lancea
usus est extrahere. Et quia firmiter yma
gini connexa fuit. in diuersis locis illam pu
pugit. Dominus uero ut sibi factum os
tenderet quicquid ei imagini iniurie uel
contemptus irrogatur. ego sua potentia. ut
de singulis punctionibus sanguis ubertim
emanaret. Semel enim adhuc mortalis
confixus atq; lanceatus est in terris. et tamen
cotidie sedens ad dexteram patris se con
figi per prophetam conqueritur dicens. Et me
configitis gens tota die. Quanta uero
pena tales sequatur. sequens miraculum de
Apud inferius traiectum XXI . Sclaratur.
hoc anno sacrarium in ecclesia sci
Martini fures effringentes. quosdam thes
auros una cum cruce preciosissima. ge
mis et auro decorata asportauerunt.
Qui cum essent plures. duobus crucem contin
tentes. ipsi cum thesauris abierunt. Ma
ne cum tantum sacrilegium ad noticiam
epi atq; canonicorum peruenisset dolen
tes ualde. maxime de cruce ob portio
nem ligni dominici. milites per diuersas
uias miserunt. qui fugientes insequerentur.
Hij uero qui crucem portabant per stratam
publicam incedebant. Ad quos cum per
uenissent milites. nil de eis mali sus
picantes pertransierunt. Xpc uero in quem
peccauerunt fures a sensu alienauit.
gressum fixit. ita ut a strata declina

tes paludem intraverunt, non tamen motis pedibus procedere possent. Altera vero die predicti milites reversi cum eos pene in eodem loco et maxime limum calcando vidissent, mirati dixerunt: Isti sunt quos heri hic dimisimus. Ad quos cum unus clamasset: boni homines male inceditis, quare non ascenditis stratam publicam? Responderunt illi: Bene incedimus, nisi vos sollicitet iter nostrum. Tunc unus ex militibus deo inspirante dixit ad socios: Aliquid istud portendit, forsitan rei sunt, teneamus illos. Ad quos cum descendissent, illi crucem paludi immerserunt. Interrogati vero de furto, responderunt: Nos crucem tulimus, ubi sit scimus, sed nisi certi de vita simus, nunquam illam ostendemus. Quid plura? Ducuntur ad episcopum, gratia crucis promittitur immunitas, crux ostensa reportatur, extra provinciam conducuntur. Et quia iustus iudex nullum peccatum relinquit inultum, et sepe peccato punit peccatum, permisit ut sequenti die iterum ecclesiam infringerent, in qua capti sunt et suspensi. Novicius: Satis evidens fuit hoc miraculum. Tanta est virtus crucis, ut et suis contemptoribus, ut dictum est, inferat penam, et venerantibus illam restituat sanitatem.

XXII

Cum scolasticus coloniensis Oliverus crucem predicaret in Flandria, sicut ipse nobis retulit, inter reliquos signatus est ibi miles dives et honestus. Quod uxor eius comperiens, afflicta est usque ad mortem. Erat enim vicina partui. Ad quam Oliverus consilio mariti ingressus vir verba consolationis addidit et hec: Si consilio meo acquieveris, et virum tuum Christo militare permiseris, ab imminenti periculo sine dolore liberabis. Cumque illa verbis eius placata fuisset, scolasticus subiecit: Tempore partus veste mariti crucesignata te contegas, et crucis virtutem senties. Solebat enim cum maximis cruciatibus parere. Mira Christi clementia. Instante hora pariendi, illa non immemor consilii, pallio viri se texit, et pene sine omni dolore partum effudit. Alia de cruce eque miraculosa in sequentibus tibi recitabo, quia ad elementorum miracula festino. Novicius: Que sunt elementa? Monachus: Quatuor: ignis, videlicet aer, aqua, terra. In quibus videtur temporibus nostris impleri hoc quod per salvatorem in evangelio dicitur: Erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi, et reliqua que ibi sequuntur. Alibi predicit bella et terremotus per loca, pestilentias et famem, terroresque de celo et signa magna. Licet hec omnia ante diem iudicii plenius sint implenda, ex parte tamen ea videmus impleta, secundum quod subiecta declarabunt exempla. Vidimus enim signa in stellis et pressuram gentium, audivimus sonitum maris et fluctuum, audivimus etiam quod filius hominis in nubibus visus sit, terroresque de celo et signa magna. De igne elemento qui superior, ad quod stelle pertinent primo loco dicendum est, postea de ceteris per ordinem.

XXIII.

Anno domini m. cc. vi. Philippo rege celebrante curiam sollempnem cum principibus, signum magnum apparuit in sole. In tres siquidem partes divisus est, ita ut intervalla essent inter partem et partem, ad instar lylii tres flores habentis. Quod ut notari cepit, multi concurrerunt, super tanto miraculo disputantes. Hermannus vero lantgravius interpretatus est, quod unus ex principibus imperii eodem anno moriturus esset, nec erat ydonea eius interpretatio. Post multam horam coierunt partes, et redintegratum est corpus solare. Abbas Karolus Vilariensis necnon et monachus eius Wigerus eidem curie interfuerunt, que dicta sunt viderunt, nobis eodem tempore visa referentes. Facta est hec visio tertio Kalendas Februarii. Novicius: Quid tibi significare videtur tripartita hec solis divisio? Monachus: Deus statum imperii principibus congregatis ostendere voluit. Sol videtur hoc loco designare Romanum imperium. Sicut sol magnitudine et splendore precellit universa sidera celi, sic idem imperium augustius fulget cunctis regnis mundi. Apud Romanum imperium quandoque fuit monarchia, ut sicut stelle lumen habent a sole, ita reges ut regnare possent haberent ab imperatore. Triplex solis divisio designabat scisma imperii, in tres principes, qui omnes nomen Romani regis sibi usurpabant. (divisi) Primus fuit Fridericus, qui adhuc patre vivente fuerat in regem a principibus electus. Tertius Otto fuit a Coloniensi archiepiscopo eiusque auxiliariis substitutus. Isti ambo Aquisgrani coronati fuerant in regem. Horum uno occiso, et altero deposito atque defuncto, Fridericus electus, qui hodie imperator est, solus regnare cepit, et quasi ad suam plenitudinem sol divisus redit. In quibusdam provinciis eodem die vise sunt quinque partes. Per tres partes supradictos tres reges intelligo, per duas quintas Bernardum ducem Saxonie et Bertolfum ducem Ceringie, qui satis pro imperio laborabant, accipio.

XXIIII.

Mense sequenti, Sabbato pridie Kalendas Martii, aliud signum apparuit in sole, non dico miraculosum, quia naturale, sed magne rei pronosticum. Facta siquidem est eclypsis solis tam magna tempore meridiano, ut vix aliquid splendoris superesset. Multi videntes extimuerunt, dicentes aliquid magni fore futurum. Novicius: Quid tibi videtur eadem eclypsis figurasse? Monachus: Non sum Daniel, et ideo non asserendo, sed opinando interpretor. Videtur mihi defectus ille solaris prefigurasse mortem Philippi, qui sequenti anno occisus est et defecit. Particula illa luminosa, que recrescere cepit et augmentari, Otto fuit, qui post Philippi mortem factus est magnus atque gloriosus. Videturque eisdem temporibus impletum, quod Dominus dicit in evangelio: Nam virtutes celorum movebuntur. Celum quandoque designat presentem ecclesiam, et universalem, celi vero ecclesias particulares. Virtutes celorum sunt prelati ecclesiarum, episcopi videlicet, abbates, prepositi. In predicto scismate non solum principes seculares sed et spirituales moti sunt, quia tum propter pecuniam, tum propter amorem, sive timore.

instabiles facti, nunc uni, nunc alteri iuraverunt. Nam ipse princeps episcoporum, scilicet papa Innocentius, primo Ottonem fovit et coronavit; postea ob causam multis notam illum deponens, Fridericum ei adversarium suscitavit. In luna vero signa non defuerunt, que eclipses magnas solito crebrius passa est. Quod si in stellis signa queris, quod vidi referam. XXV

Post mortem Henrici imperatoris, cum de successore Colonie in palatio tractaretur, post meridiem visa est stella lucidissima; concurrentibus nobis in curia episcopi omnes illam vidimus. Sed quid portenderet visio tam insolita,

Similiter hoc XXVI scire non potuimus. Anno preterito per duas ebdomades visa est post solis occasum stella tante magnitudinis, ut ad instar ignis splendorem de se emitteret. Iudei asserunt eam signum fuisse sui messie adventus. Hec dicta sint de signis stellarum. Porro de igne ethereo, fulmine scilicet atque tonitruo, que ex collisione nubium gignuntur, aliqua proferam exempla, ut noveris secundum verba salvatoris terrores de celo et signa magna etiam his temporibus contigisse. XXVII

In vigilia sancti Mathie apostoli ante biennium quod in Colonia contigit res satis miraculosa, et ideo miraculosa quia insolita. In crepusculo eiusdem noctis ignis cadens de celo turrim sancti Andree incendit, similiter et sepem circa curiam cuiusdam canonici, que per multos civium labores extincta sunt. Eadem autem nocte glacies fuerat congelata, unde et miraculum reputabatur, quod tonitrua audiri et fulmina videri poterant. Aliud tamen referam exemplum tibi.

Sacerdos quidam XXVIII ille satis de Saxonia nuper mihi retulit miraculum stupendum. Hoc, inquit, anno in terra nostra in quodam theatro fulminati sunt XX homines, solo sacerdote evadente. Fugit enim, cum alios ardere videret. Decebat enim ut ignis, quo nichil levius est, levitatis amatores puniret.

Novicius: Miror quod sacerdos non est punitus, cum ipse plus ceteris credatur peccasse.

Monachus: Sepe deus sacerdotibus parcit propter ordinem, sicut legitur de Aaron, quem non percussit lepra, sed sororem, cum tamen non legatur sororem minus peccasse; vel forte in eo aliquid boni deus providit, propter quod illi pepercit. Quod vero aliquando huiusmodi levitates deus sacerdotes puniat, presto est exemplum. XXVIIII

Est villa in episcopatu Treverensi, Elsacia vocata, in qua anno preterito quarta feria ante nativitatem sancti Iohannis contigit hoc grande ac terribile miraculum. Sacerdos loci Henricus nomine dum sederet in taberna, facta est intemperies aeris maxima. Quo festinante cum campanario suo in ecclesiam, cum campanas pulsarent, crevit tempestas, et nebula et inenarrabilis strepitus aeris in ecclesia veniensque repente ictus turbinis prostravit utrumque, clericum scilicet et campanarium, ita quod campanarius sub clerico iacebat. Campanarius vero in nullo lesus est, clerico extincto. Cuius genitalia exusta sunt, reliquo corpore

intacto. Que filius eius accurrens. calcean
dos extraxit. et auulsit. Ex quo patet
formatore illum fuisse. Vestimenta
vero eius ita sunt lacerata. ut nulla par
ticula cohereret solide parti. nisi solida es
sent. excepta illa particula in qua depen
dere solebat manipulus in sinistro bra
chio. Sed et stiualia sua que noua erant.
ita sunt dilacerata. ac si fusciculis dis
sipata essent. Solee vero sic sunt facte. ac
si in aqua feruida fuissent decocte. Cam
panarius autem in maximo timore ac
stupore iacens. vidit demones insultum
facientes in ecclesia. Sed et capsula que erat
post altare prosiliit super altare. et apertura
facta est in ea. que adhuc ita remanet.
Sancti vero quorum reliquie ibi sunt. e
gressi fortiter resistebant demonibus.
et factum est inter sanctos et demones vehemen
tissimum certamen. Tandem deuicti de
mones cum corpus asportare non possent.
partem tecti secum abstraxerunt. Re
fert idem campanarius quod corpus sacer
dotis usque ad tectum turris sub qua
scilicet pulsantes steterant. et sub qua
prostrati iacebant. violentia demonum
aliquotiens sit raptum. sed beneficio sanctorum
relapsum. Aiunt clericum eundem tunc
denouo acquisisse coronam coreizando.
quam quasi victor. uxoris domum suspen
dit. ut ibi stulti homines ludent. duce
rentque choreas. Nouicius. Sicut in hoc sa
cerdote considero. in dilaceratione vesti
um. atque calciamentorum. deus punivit
superbiam. sicut mercusstione genitalium
luxuriam. Monachus. Bene sentis. quia

quia sepe pena respondit culpe. Hoc etiam
ante scire volo et probare exemplo. quod sicut
deus ut dictum est malos per fulmina atque
tonitrua de celo punit. ita per eadem a
liquando bonis succurrit. XXX

Richwinus cellerarius noster. cum die quo
dam tempore discordie inter sepedic
tos reges de colonia exiret. non procul ab ur
be plures armatos ex latere strate pub
lice in siluis dextrarijs sedere conspexit.
quibus visis cum satis timeret. unus ex
eis cursu rapidissimo ad eum veniens.
equum eius per frenum tenuit. quem hys
verbis superbe allocutus est dicens. Domine
monache descendite. oportet me habere
equum istum. Vix uerba finierat. et ecce
dominus non verbo sed tonitruo pro domo pro ser
uo suo respondit. Nam cum tota illa die
nulla fuissent audita tonitrua. ictus
tam validissimus inopinate personuit.
ut equus satellitis genibus terram pe
teret. et ipse mutatus tergo uix inhereret.
Moxque manum a freno monachi retrahens.
ait satis humiliter. Ite in pace. bonus
enim uir estis. Cum ille regratians.
letus processit. diuinitus se liberatum
recognoscens. Hec mihi idem richwinus
ore suo confessus est. Nouicius. Valde timen
dus est. cui sic ether famulatur. Monachus.
Non solum ignis ethereus. sed et terrenus
qui lignis nutritur. et ab hominibus
succenditur. ei deseruit. nunc ad creatoris
nutum. vim naturalem cohibendo. nunc
in re frigida non minus miraculose eandem.

In episcopatu coloniensi. XXXI In exercendo.
opido imperiali quod duseburg dicitur.

vidua quaedam cervisiam braxare ac vendere solebat. Die quadam cum civitas casu fuisset incensa, ipsumque incendium domui eius appropinquasset, illa iam non habens spem in auxilio humano, ad divinum confugit. Nam omnia sua vasa, quibus cervisiam emptoribus mensurare solebat, ad ostium domus contra flammas ponens, in multa cordis sui simplicitate sic oravit dicens: Domine Deus iuste et misericors, si unquam aliquem hominum his mensuris decepi, volo ut domus haec comburatur. Si autem feci quod rectum est in oculis tuis, precor iustitiam tuam, ut in hac hora misericorditer respicias necessitatem meam, et michi meaeque supellectili parcere digneris. Mira fides feminae, mira Dei humilitas. Is qui dixit: Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, ac si ex oratione fidelis viduae conclusum fuisset, flammas omnia in circuitu devorantes a domo eius compescuit, cunctis stupentibus quod ignis furens materiam cremabilem lamberet, nec incenderet. Audi nunc alia aeque miraculosa. XXXII.

Apud Susaciam civitatem dioecesis Coloniensis civis quidam in hac ultima expeditione cruce signatus fuit. Eodem tempore ut militem suum Deus temptaret, sicut legitur de sancto Iob, permisit ut domus eius incendio periret. Flammis vero sopitis, cum omnia quae incendi poterant in cinerem fuissent redacta, particula vestis eius cui crux occupaverat, integra inter favillas est reperta. Iam sciunt omnes tantam sanctae crucis virtutem ubique dilatantes. Simile miraculum in alio loco contigit, sicut audivi a magistro Iohanne decano Aquensi. XXXIII.

Retulit michi et aliud de virtute crucis miraculum. Matrona, inquit, quaedam crucem susceptam pomo circumligavit, sicque super asserem iuxta prunas in quo ignis ardebat utrumque simul ponens abscessit. Casu, immo quod verius est divinitus, pomum cum cruce in carbones lapsum est. Post modicum femina reversa, cum repositum quaereret nec inveniret, tristis de cruce igne perscrutata est. Et ecce pomum vidit in carbonem redactum, zonam vero levavit intactam. Quod pro magno miraculo recitans, praedicto Iohanni recitavit. Novicius: Satis est mirabile quod idem elementum eodem momento sic in re diversa naturam suam mutat. Monachus: Hoc fieri per diversitatem meritorum quibusdam tibi pandam exemplis.

Nota Gerungus scolasticus Bunnensis XXXIIII nuper veniens de studio Parisiensi historiam retulit satis mirabilem, recentiori tempore illam asserens gestam. Familiam, inquit, cuiusdam viri nobilis atque potentis de Francia meretrix speciosa sequebatur. Cum qua cum multi in diversis temporibus peccarent, clericus quidam religiosus eiusdem nobilis capellanus de subversione familiae dolens, dominum his verbis allocutus est dicens: Omnis pene familia vestra meretricis huius contubernio corrumpitur, quorum peccata omnia Deus de manu vestra requiret. Et hoc sciat nobilitas vestra quod meo servitio carebitis

si non fuerit a nota. Mor illa vocatur
verba ei sacerdotis intimantur ad que sic
respondit. Domine ex invidia loquitur
hec. Quia voluptati eius consentire no
lui, idcirco me persequitur. Illo responde
te mentiris. vir enim castus est, illa mox
subiunxit. Ego celerius faciam vos ex
periri veritatem. Statim accedens ad
clericum. sub forma penitentis. lacri
mis perfusa, post fictam confessionem adie
cit. Domine tam vehementer de persona
vestra temptata sum, ut nisi michi consenti
endo ignem a vobis succensum extin
guatis vivere non potero. Ad quod ver
bum cum se vir iustus signasset, eamque
illa hora verbis quibus poterat submo
visset, sequenti die iterum venit, ver
ba iam dicta repetivit. hoc etiam ad
iciens. Si non feceritis quod postulo, ecce
me ipsam interficio. Quo audito. cum
plurimum timeret. ne tamen aliquo mo
do libidini consentire proponeret, respondit.
Ecce tali die. tali in loco. si volueris
tecum dormiam, dum modo te non interfeceris.
Sic illa leta animo recedente, dominum
suum mox adiit, et quia capellanus
suus sibi talia acta ita promisisset, ver
bis precibus indicavit. Interim cle
ricus scolari suo precepit. ut in designa
to loco lectum ex lignis planis compo
neret. ligna arida cum stramine sub
iceret. deinde linteamen decenter
superextenderet. Quod et factum est. Die ve
ro statuto venit clericus. venit et mu
lier. Sed clericus stipula prius succensa,
lectum ascendit. illam ut simul as
cenderet vocavit. Que flammas ex omni
parte cernens exsurgere retrocessit. cre
brisque vocata, ad tam horrendos am
plexus venire recusavit. Clericus ve
ro dei adiutus gratia. non aliter sensit illum
ignem quam ventum roris flantem. nec est
adustus capillus eius. neque vestimenta
eius in aliquo fuit lesa. Quod ut misera il
la vidit territa et ad horam de tam
grandi miraculo compuncta, tam domino suo
quam ceteris publice confessa est. quod sanctum
virum sine causa ex solo rancore et in
vidia ob vindictam repulse accusatoris
infamasset. Ipse sed vir venerabilis non
ingratus deo. ad ordinem se transtulit pre

Referre solet. xxxv. dicatorum.
dominus bernardus de lippa. quondam Dns de lip
abbas nunc episcopus in livonia, quoddam
miraculum iam dicto miraculo prorsus contra
rium. Novi inquit piscatorem in episcopatu
traiectensi, qui cum quadam femina
multo tempore fuerat fornicatus. Et quia
eius peccatum multis erat notorium. tem
pore quodam in synodo imminente accu
sari timens. dicebat intra se. Quid
nunc facies miser. Si in hac synodo de
fornicatione accusatus fueris et confessus,
illam in matrimonio mox ducere cogeris.
si autem negaveris. candenti ferro convic
tus amplius confunderis. Statimque ad sacer
dotem veniens. magis ut post patu
it timore pene quam amore iusticie pec
catum confessus est. consilium quesivit
et invenit. Si habes inquit sacerdos
firmum propositum numquam peccandi
cum illa, candens ferrum secure po

terris portare, ipsumque peccatum negare. Spe-
ro autem quod virtus confessionis libera-
bit te. Quod ita factum est cunctis stupen-
tibus quibus fornicatio innotuerat. Ecce hic
ignis Dei potentia sicut in superioribus exem-
plis contra naturam vim suam restrinxit,
et sicut in sequentibus audies mirabilius
contra naturam incanduit. Quid plura?
Absolutus est homo. Post dies plurimos
cum alio quodam piscatore officii sui
causa in flumine navigans, cum dominam
praedictae mulieris vidissent, ait alter alteri:
Valde miror et multum mecum quare te in
synodo non inusserit ferrum, cum tam ma-
nifestum fuisset tuum peccatum. Ille
de gratia sibi collata indigne glorians, eo
quod iam voluntatem fornicandi cum illa
concepisset, manu aquam fluminis per-
cussit et ait: Ecce tantum mihi nocuit ig-
nis ille, quantum ista aqua. Dei iusticia, quae mise-
ricorditer penitentem custodivit, iuste
et miraculose nimis(?) punivit(?) recidivan-
tem. Mox ut aquam tetigit, candens
ei ferrum aqua fuit. Quam statim
cum clamore valido retrahens, pellem
dimisit in aqua, omnia circa se gesta
socio referens. Sera ductus est peniten-
tia. Non discordat ab hoc miraculo
quod monachus noster Lambertus recitare
Rusticus quidam xxxvi(?) solitus est.
contra alium habens inimicitias,
cuidam maligno hominum de ordine
viatorum, quales multi sunt, pecuniam
dedit, ut domum illi incenderet.
Qui sub specie religionis intravit,
et tempore convenienti succendit.

Immemor miserrimus hospitalitatis,
postquam fuisset reedificata, accepto pre-
cio renovavit incendium. Turbatur ho-
mo de dampno repetito, omnes de quibus
suspicionem habuit accusavit, qui
per ferrum candens se expurgaverunt.
Denuo domus incensa reedificata est,
et ferrum idem in angulum eius proiectum(?).
Quid plura? Venit rursum pseudo-
viator ille, antiqua corruptus avaritia,
humane satis susceptus. Cum ferrum
iam dictum vidisset, et quis eius usus
esset adinterrogasset, respondit ille:
Nescio quis domum hanc en altera vice
succendit, et cum de quibusdam ha-
buissem suspicionem, candens illud
portaverunt, sed non sunt exusti. Tunc
ille: Ad aliquos usus posset converti.
Quod cum nutu Dei levasset, sic in ma-
nu adustus est, ut cum clamore illud
iactaret. Quod ubi paterfamilias vi-
dit, incendiarium per vestem tenens
exclamavit: Vere tu es reus. Mox
ad iudicem ductus, culpam nollet
vellet est confessus, sicque pena rotali
dampnatus. Multa enim huiusmodi
miracula invenies in distinctione con-
fessionis. Unde his omissis videa-
mus quid Deus miraculorum nostris temporibus
operatus sit in aere. Quod vero ipse Dei
filius Ihesus visus sit in nubibus celi, non
tamen in maiestate, sed in humilitate,
exemplis veris tibi potero demonstrare.
Cum Oliverus scolasticus xxxvii
cum verbis hic intor(?) crucem pre-
dicaret in Frisia in dyocesi Monasteriensi

ensi, villa Bedian, mense maio, vi. feria ante pentecosten, sicut alibi me retulisse memini, triplex forma crucis apparuit in aere: una candida versus aquilonem, alia versus meridiem eiusdem coloris et schematis, tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum et figuram hominis in ea suspensam, elevatis brachiis et extensis, cum infixione clavorum in manibus et pedibus, et capite inclinato. Hec media fuit inter alias duas, in quibus non erat effigies humani corporis.

.xxxvii. Alia vice et alio loco in villa Frisie Sutherhusen tempore predicte predicationis crucis apparuit iuxta solem una crux cerulei coloris.

.xxxviii. Tertia fuit apparitio in diocesi Traiectensi, in villa Docheim, ubi sanctus Bonefacius coronatus fuit martyrio. Ubi in die martyris eiusdem, cum multa milia accessissent ad indictam stationem, apparuit crux alba et magna ac si trabibus ex transverso trabis artificialiter composita fuisset. Hoc signum vidimus omnes. Illa sunt predicti Oliveri. Movebatur autem paulatim ab aquilone ad meridiem. Huic visioni interfuerunt dominus Henricus abbas noster et Winandus monachus eius, qui et ipsi viderunt.

.xl. Retulit mihi quedam femina religiosa hoc anno, quod modico tempore ante crucis predicationem in villa que Ellendorp dicitur, non multum distans a Colonia, post solis occasum duas cruces viderit in aere, unam maiorem et alteram minorem, que paulatim ab occidente movebantur ad orientem. Volens habere testes tanti miraculi, quosdam advocavit, qui et ipsi viderunt. Similes visiones memini me dixisse supra in distinctione octava, cap. xvi. necnon et .xvii., primo de duobus conversis, quod dominum viderunt in aere pendentem in cruce, deinde de Rudolfo converso de Lucka, qui Christum vidit crucifixum in aere et quindecim cum eo. Audi adhuc miraculum de aere factum terribile valde.

.xli. Hoc anno in Saxonia nubes integra de aere cadens inter duo montana, nimis tam in corporibus quam in rebus fuit dampnosa. Tantis enim aquis habundabat, ut monasterium in valle proxima situm, prorsus deleret, et omne in eo animal vivens ab homine usque ad pecus extingueret. Officinas evertit, supellectilem devexit, sepes destruxit. Quinque tantum monachi in turrim fugientes ex omnibus salvati sunt. Vocatur autem idem monasterium Wimendenburg, et est de ordine nigrorum. Deinde idem torrens intollerabilis impetu suo civitatem vicinam invadens, cuius vocabulum est Isleve, similia ibi operatus est mala. Omnesque ecclesias necnon et omnia civitatis habitacula violenter intravit, homines atque iumenta submersit. Et quia deo non est cura de bubus, sed de hominibus, magnum et memoria dignum in suffocatis ostendere dignatus est miraculum. Nam omnes illi qui transacto diluvio in ecclesiis sive domibus reperti sunt, niveo candore nitebant. Qui autem in theatris sive in tabernis

extincti erant, carbonibus nigriores appa
rebant. Tali enim caractere deus bonos
distinguebat a malis. Novicius. Sicut in
hac plaga considero, non casu, sed divini iudicii
o iusto flagellamur. Monachus. Hoc ple
nius notare poteris in diluvio Frisie, in
quo amplius quam centum milia hominum
simul extincta sunt, ac deinde anno tercio
circa XL milia. Tempus et causam eiusdem
plage satis expressi in distinctione VII.
capitulo III. Novicius. Videntur michi dilu
uia hec particularia celerem iudicii ad
uentum prenunciare. Monachus. Verum
est, quia eodem tempore impletum est per parte
est quod ipse premisit dicens: Erit in terris
pressura gentium pre confusione sonitus
maris et fluctuum, arescentibus hominibus pre timo
re. Nam sicut michi retulit abbas sancti
Bernardi, timor tantus erat in Frisia, ut
singuli singulis momentis mortem suam
expectarent, et quasi arescerent pre exspec
tatione. In qua tanta facta est pressura
populorum, ut multi Frisonum provincias
peterent alienas. Novicius. Ego ista tunc
temporis intellexi. Monachus. Ex quo loqui
cepi de aquis, ostendere tibi volo quanta
deus miracula etiam nostris temporibus operatus
est.

Godefridus magister. XLV.

Godefridus magister. XLV. Fuit in illis
novicio nostrorum ante conversio
nem parrochiam quandam regebat. Hic
cum die quadam puerum baptizaret,
de cuius latere pendebat caro miri hor
roris, mox ut infantem in nomine sancte
trinitatis tribus vicibus immersum extraxit,
monstruosum illud apostema nusquam
comparuit. Quo viso hii qui aderant

glorificaverunt dominum baptismi virtutem.

Quando XLVI. Fuit quidam predicantes.
peccatis nostris exigentibus in ob
sidione Damiate, christianus exercitus
ex parte datus est in manus Sarracenorum,
episcopus Belvacensis ductus est in Babylonem
captivus, et cum eo multi. Cumque sa
tis humane a soldano tractarentur,
femina quedam pagana civis Babylo
nica filium sic habebat infirmum,
ut nulla spes vite esset in illo. Sed quo
dam ostensum est ei in sompnis, ut si pre
dictus episcopus illum baptizaret, mox om
nem corporis sospitatem reciperet. Illa
sollicita de filio, mane cum familia ac
parentibus ad episcopum venit, quod viderat
exposuit, baptizari illum humiliter
petiuit et obtinuit. Sicut retulit
Henricus miles de Ulmene, qui presens
erat baptismum pagani circumsteterunt
et riserunt, quorum risus versus est in ad
mirationem. Nam adolescens qui
desperatus intravit, baptizatus sanissi
mus exivit. Spero quod usque hodie in
fide Christi perseveret, et forte alii eius exem
plo crediderunt. Sed quid baptismi vir
tutem in aliis commendo, cum illam mirabiliter
satis expertus sim in memetipso. XLVII.

Cum adhuc scolaris parvulus
tempore quodam in acutis labora
rem, et semel ac secundo post chrisim
recidivassem, contigit ut puella qui
dam pagana, quam matertera mea pe
cunia comparaverat, baptizaretur. Ha
bebat enim circa decem annos etatis.
Suasum est matri mee ut eodem linthea

Marginal note (left, beside "maris et fluctuum"): hominibus

mine quo illa de baptismo exierat ad
huc madido me inuoluet: & sancte gra
tiam sanitatis celeri secuturam. Quod cum
factum fuisset: attactu illius aque sacratis
me. rigor in sudorem erupi & conualui.
Licet enim baptismus medicina sit anime:
multi tamen illius uirtute sanitatem corpo
ris consecuti sunt. sicut legitur de tranquillino.
& chromatio urbis prefecto. Nouicius.
Vellem aliquid audire miraculum in aquis
simplicibus factum: quibus nec consecratio
nec sacri crismatis infusio tribuit uirtutem.
Monachus. Prius est adhuc unum referam
de baptismo. cuius uirtutem amplius etiam
in re aduersa cognosces. xlv
Tempore quodam quidam scolares sacer
dotum morem imitantes. in quodam flu
mine canem sub inuocatione trinitatis
baptizauerunt. Canis uero uirtutem tanti no
minis sustinere non ualens: mox illis ui
dentibus uersus est in rabiem. Pueris uero
eo quod genus illud insanissimum sit pep
cit: sciens non malicia sed ex stulticia sa
cramento factam iniuriam. De aquis uero
simplicibus habes exemplum supra cap.
xxiv. de piscatore quem aqua excussit.
Habes etiam exemplum aliud in dis
tinctione tercia de homine peccatore.
ob cuius uicia mare tumuit: & post con
fessionem tranquillum factum est. Simile
Item nunc recitabo de quo satis miraberis.
In prima expeditione ihero xlvi
solimitana Richardus rex anglorum
cum multitudine peregrinorum copiisque max
imis transfretauit. Die quadam circa
crepusculum orta est in mari tempestas
ualidissima: ita ut naues procellis concusse
& in uentorum impulsu. mortem omnibus
intentarent. Rex uero sicut et ceteri mortem
ante oculos habens: tota illa nocte cla
mauit. O quando erit tempus in quo grisei
monachi surgere solent ad laudandum
dominum. Tanta enim bona illis feci: ut non
dubitem quin mox ut ceperint pro me orare:
dominus nos respicere debeat. Mira fides
regis. Dominus uero qui dicit. si habue
ritis fidem sicut granum synapis dice
tis huic monti transi hinc & transiet:
euidenti miraculo fidem tam dicti regis
remunerauit. Nam circa octauam ho
ram noctis tempore matutinali mona
chorum surgentium domino orationibus exci
tatus: et ipse per potentiam consurgens im
perauit uentis et mari: & facta est tran
quillitas magna. ita ut omnes de tam su
bita maris immutatione mirarentur.
Reuersus uero idem rex gratia eiusdem miraculi
amplius ordinem honorauit: quasdam
domus elemosinis ditando: de nouo
alias extruendo. Hec de miraculis aqua
rum dicta sufficiant: quia ad miracula
uidentur. xlvii. contre festino.
V nostris temporibus impletum quod do
minus in ewangelio dicit. Surget gens contra
gentem. & regnum aduersus regnum:
& terremotus magni erunt per loca et pesti
lentie & fames: terroresque de celo. et
signa magna. Licet de his aliqua dyrum
exempla superaddam nunc plura. Nostris
temporibus gens sarracenorum duce sala
tino rege syrie surrexit contra gentem
xpianorum. a quo capta est ierusalem cum tota sancta.

Contra quam gentem perfidam tres vidimus expeditiones maximas fidelium. Prima fuit sub Friderico imperatore, secunda sub Henrico filio eius, tertia sub Friderico qui hodie imperat. Nostris itaque temporibus gens Latinorum surrexit contra Grecos illorum perfidia provocata, cepitque Constantinopolim et magnam partem Grecie. Circa eadem tempora manifestari ceperunt hereses Albiensium. Unde zelo fidei conturbate sunt gentes catholicorum et inclinata sunt regna, utpote Francie et Hispanie ad illius destructionem, sed nondum est finis. Ut enim taceam de regnis gentium infidelium, quanta fuerunt bella inter regna fidelia, inter regna Francorum adversum regnum Anglorum, item regnum Alemannie contra Gallorum regnum, novimus omnes. Quedam etiam gens anno preterito intravit regna Rutenorum et totam ibidem gentem unam delevit, de qua nobis non constat que sit, unde veniat, vel quo tendat. De pestilentiis et fame legimus satis, non in libris sed in pressuris nostris. Post mortem predicti Henrici imperatoris tanta fames erat ut maldrum siliginis in Alemannia marca Coloniensium et in quibusdam provinciis xviii. solidis venderetur, et ex magnitudine famis populus innumerabilis extingueretur. De terremotibus per loca nova et magna tamen referam miracula.

Anno presenti qui est m. cc. xxii. xlvii. ab incarnatione domini, sicut narrant quidam de eisdem partibus venientes, due civitates in Cypro a terremotu corruerunt. In una autem illarum dum episcopus in altari staret missam q; n celebraret, ecclesia tremefacta cecidit, et tam ipsum quam reliquum populum extinxit. xlviii.

In adventu domini heretici Mediolanenses hereticis qui erant in urbe multa plaustra cum victualibus transmiserunt. In ipsa vero die nativitatis domini dum convivarentur, dominus terram concussit, et cadentibus edificiis plusquam .ii. milia hominum extinxit. Alii fugientes in campum cum audirent clamores morientium non fuerunt ausi redire in civitatem ad illorum succursum. Mediolanenses vero civitatem suam deserentes plusquam per octo dies in territoriis habitabant timore eiusdem terremotus. In Pergamo, in Cumis, in Venetia, in Cypro, in Papho et in aliis multis provinciis atque civitatibus eodem tempore multos terruerunt terremotus. Nec mirum. Tot turres, tot edificia corruerunt ut nichil aliud nisi finis mundi instare videretur. Quod a seculo est inauditum, sicut in capite ieiunii magister Oliverus predicavit Colonie, duo montes in Papho habentes inter se stagnum coierunt, ita ut efficerentur mons unus. Domus vero terre dum per montem aque via separaret, circumcirca in eruptione ut obviam quoque deleret. l.

Parvo intervallo post iam dictum terremotum, id est tertio idus Januarii, facta est Colonie et circa novus terremotus tam validus ut parietes edificiorum concussi ruinam minarentur. Eadem hora abbas noster in monte sancte Walburgis erat

enim ante ortum solis, missam celebrans,
sic concussus est, ut ex eodem motu et
etiam lapsuram et altare cui astabat
a terra degluciendum esse formidaret.
Deinde circa tempus du[...] anum ebdo
madarum Aquenses aliu[...] terremotum
senserunt. Venti etiam tam validissi
mi his temporibus ut nostri fuerunt, ut non
modicum terrorem nobis incuterent. In hoc
eodem anno de quo nunc loquimur,
contigerunt duo supradicta miracula, scilicet
conflagratio theatri et casus ymbris, ut
habes capitulo xxxvii et capitulo xlii. li.
In hac septimana vigiles cuiusdam castri
comitis de Monte, sicut veraciter audi
vi, contra celum respicientes, viderunt
celum ipsum aperiri, igneumque de ipso exi
re. Qui ad aerem inferiorem descen
dens, ad diversa loca terribiliter satis
ac mirabiliter movebatur, alicuius mag
ne rei portentum se ostendens. Novicius.
Satis me terret horum oratio. Monachus.
Adhuc habeo quod tibi dicam de mira
In diocesi Treverensi lii. scil. tre.
villa cuius nomen est Wanebach, iuxta ec
clesiam eiusdem ville duo homines in ar
genti fodina laborabant, unus inferius,
alter vero superius in margine fosse. Interim
lateribus fosse collapsis, homo qui infun
do erat molibus terre atque petrarum
obruitur; superior vero cum illis cadens sic
contritus est, ut tertia die moreretur. Ux
or autem obruti putans eum defunctum,
missam pro eius anima celebrari fecit. Et
quia paupercula erat, nec sufficere potuit
ad celebrationes missarum, singulis diebus

in ecclesia coram altari pro remedio anime
eius thus incendit, tribus tantum diebus
neglectis. Quod cum fecisset per annum in
tegrum, homines lucri causa purgare
ceperunt fodinam. Cumque instrumentis
suis obruto appropinquassent, clamavit
ille: Parcite, parcite, massam sic compe
tenter reicite, ut non obruatis me. Illi pri
mum putantes fantasma esse, cum vocem
eius cognovissent, fecerunt ut postula
verat. Mundatus autem cum interrogaretur a singulis
quomodo ibi tanto tempore vivere potuisset,
respondit: Singulis diebus tali hora diei
quodam odore aromatico ita sufficienter
refectus sum, ut tota illa die usque ad
eandem horam neque manducare neque
bibere delectaret. In toto hoc anno per
tres tantum dies eodem odore carui, et
tunc fame pene mortuus fui. Non tamen
exprimere potuit virtutem vel causam eiusdem
odoris. Uxor eius de hoc requisita mox
intellexit quid pro anima eius fecerit, ut
predictum est omnibus exposuit. Novicius.
Si spiritualia animabus impensa sic pro
sunt corporibus, puto quod illis in penis po
sitis multum possint prodesse. Monachus.
De hoc satis audies in sequentibus. Quan
tum enim prodest humilibus in sacramen
tis ecclesie fides et devotio, tantum stultis
ac superbis eorundem sacramentorum obest.
Retulit nobis the liii. Frisio.
odenc monachus noster quondam co
mes in Wieda, rem satis mirabilem. No
vi, inquit, in Confluentia carnificem quendam,
hominem in officio suo probum satis,
nomen illi exprimens. Hic cum tempore

quodam tercia feria ante cineres totam
pene noctem in comessationib⁹ expendis-
set mane [illegible] quasi ad abluendas
carnes cum quodam suo collega taber-
nam intrauit. Cumque ad officium mis-
se pulsaretur, et fideles ad eccliam con-
fluerent, nec non et eadem tabna, iamque
soli hy duo illic remanentes potarent,
[illegible] ait alter custodi. Certe nimis
diu exspectamus, eam⁹ ergo ad eccliā
propter sacros cineres. Cui ille mistium
cinerum irridendo respondit. Sede,
ego tibi dabo cineres et tuum. Tollensque
cineres de lare, iactauit sup caput
ei⁹. Et ecce mox pena irrisionis subse-
cuta est. Nam statim circa caput et facie
tantum sensit puluerem, ac si follibus
ei insufflaret. Cumque territ⁹ exclama-
ret, tantum ore cineris hausit, ut pene
suffocat⁹ fuisset. Accurrerunt multi pla-
ga tam mirabilem uidentes. Ductus est
in primam insulam in qua non puluis
sed gramen erat, sed nichil illi pfuit.
In reno, in pomerio, in solario, neque in
aliquo loco a turbine cinerum se de-
fendere potuit, a quib⁹ tandem suffo-
cat⁹ penam irrisionis luit. Ecce ho-
de quo supdictum est, deuotionis gratia
etiam sub terra viuere potuit, hunc
in aere iam dicta culpa suffocauit. Du-
o nunc subiciam miracula, primum meri-
to uirtutis humilitatis, sequens uirt⁹ cas-

Lisardus cui⁹ me **LIIII** capituli
minimi in distinctione quarta cap.
quarto. conuersus fuit in Heinenrode, hic
cum esset homo bene nat⁹, ut p humi-

litatem ampli⁹ mereret, porcos monas-
terii pascere non despexit, immo precib⁹
idem officium optinuit. Die quadam
cum iuxta [illegible]nem gregem porcorum pu-
uisset, ui[illegible]dit ibi duas arbores
que de uno trunco processerant. Cumque
una placuisset, dixitque in corde suo.
Deus quam ydonea esset hec arbor ad al-
ueolos porcorum, mox cecidit, ac si se-
curi succisa fuisset. Ecce non oranti sed
cogitanti lignum obediuit. Hec de
humilitate. Audi aliud miraculum.

Alardus noui(tius) **LV** capituli de castitate.
Aciusnt sicut ipse michi retulit,
habet materteram nomine Juttam,
que ante conuersionem licet corpe fu-
isset casta, gestib⁹ tamen nimis ostende-
bat leuis ac lasciua. Erat enim nu-
bilis. Hec cum die quadam cum sororib⁹
luderet, germanus ei⁹ magne grau-
itatis cleric⁹ affuit. Qui dolens de
sororis leuitate, sylicem solidissimum
de flumine tulit et ait. Prius scin-
detur lapis iste in manu mea, quam
soror mea uita stabilis fiat ac mo-
ralis. Deus uero ut ostenderet hominem
non esse iudicandum secundum faciem,
mox silicem in manu eius scidit. Quod
ubi illa comperit, tum uerbo fratris, tum
miraculo lapidis compuncta, nup-
tiis ac seculo ualedixit, et in claustro
sanctimonialium cui uocabulum est Bethle-
hem religionis habitum suscepit, ea-
dem lapidem usque hodie in testimo-
nium castitatis atque conuersionis sue
reseruans. Hec dicta sunt de elem-

tis. Placet mihi audire aliquod miraculo(rum)
si de hiis que in illis mouentur. auib(us)
scilicet. piscibus. animalib(us). ac reptilib(us).
Nouicius. Placet. Monachus. Quod dicturus sum
utrum scriptum sit an non ignoro. ego tamen
illud non didici ex lectione. sed ex cuiusdam
religiosi uiri relatione. LVI
Matrona quedam beatum thomam can
tuariensem plurimum diligens. assi
duis infirmitatib(us) laborabat. et cum
dolorib(us) ageretur. eundem martyrem his
uerbis inuocabat. Sancte inquit tho
ma adiuua me. Habebat autem nescio
cuius generis auiculam. que ex assiduita
te audiendi eandem absolute satis pro
ferre didicerat orationem. Die quadam
miluus eciam domunculam eam uidens
rapuit et auolauit. In ipso raptu dum
unguib(us) illius auis premeretur. cunctis qui
aderant audientib(us) clamauit dicere.
Sancte thoma adiuua me. Ut autem mira
bilis deus martiris sui merita preciosa demon
straret. miluo ut auiculam dimitteret
precepit. Que statim cum multa alacritate
rediit ad dominam. et ille rapine sine pe
nam luens. mortuus cecidit in terram.
Nouicius. Quid est quod sanctus succurrit
periclitanti auicule. et non egrotanti fa
mule. Monachus. Quia illa aliam uitam
non habebat. quam ista per fidem exspecta
bat. Voluit etiam ei ostendere quod
dilatio curationis eius non foret ex impo
tentia. sed ex prudentia. qua uirtus in infir
mitate perficitur. Audi aliud miraculum.
Miles quidam anselmus nomine LVII
de uilla lisere. columbas plurimas
nutrire solebat. Dictum est ei quia gra
uiter nutriendo illas peccaret. eo quod Nota
sata et granaria lederent priorum. Die
quadam eis ad comedendum annonam
piciens. cum omnes essent in unum coram
eo congregate. clara uoce cunctis qui ade
rant audientib(us) dicebat. Vos columbe.
si dei uoluntas est. ut penes me habite
tis. manete. sin autem. precipio uob(is) in eius
nomine. ut statim recedatis. Ad quod
uerbum mox omnes columbe simul se
leuantes. simul auolauerunt. neque ultra
reuerse sunt ad illa domicilia. Nouicius.
Quomodo ibi manere poterunt contra
uoluntatem diuinam. Monachus. Non fuit dei
uoluntas. ut miles easdem columbas
nutriret. non tamen contra dei uoluntatem
ibi esse poterant. Voluntas dei potentia
eius est. Unde in psalmo. Omnia quecumque
uoluit dominus. fecit in celo et in terra. et cetera.
Putas deo placere cum nisi. accipitres.
grues. et cetere huiusmodi aues ad leuita
tes nutriuntur. Absit. Possunt tamen aliqui
ut puta ciconie ad necessitates a reli
giosis nutriri. siue hospitari. de quib(us)
propter occasionem miraculum quod recitabo.
Apud cistercium in capite est LVIII
ordinis nostri. plurime nidificant Nota
ciconie. Quod ideo a fratribus religiosis
permittitur. quia per illas non solum monas
terium sed omnia in circuitu loca ab inmun
dis uermib(us) mundantur. Hyeme appro
pinquante recedunt et tempore certo re
deunt. Die quadam cum acies suas or
dinassent ad pugnandum. ne hospi
talitatis concesse inmemores esse uide

rentur, conventum qui eadem hora in agro
laborabat petentes, eumque crebri garrul-
lando circumvolantes, omnes in admiratio-
nem verterunt, ignorantibus quid pete-
rent. Ad quos prior: Puto quod licentiam
petant recedendi. Elevansque manum,
benedixit eis. Mox more suo in modum cum
multa alacritate simul avolantes, mo-
nachis exeuntibus in viam quam regularem
benedictionem accipere sive expectare par-
vipenderunt, magna verecundia in cus-
serunt. **Novicius.** Quid dicturi sunt homines
rationales dei donis ingrati, cum au-
dierint columbas obedire, ciconias
regratiari. **Monachus.** Hoc est quod dominus
per Ieremiam prophetam populo suo Israel
improperat dicens: Turtur et hyrundo
et ciconia custodierunt tempus adventus
sui, populus autem meus non cognovit iudicium domini
sui. **Novicius.** Ubi habitant aves iste in
hieme? **Monachus.** In locis utique calidis.
Sicut mihi retulit quidam sacerdos. **LIX.**
Sparter aliquis familias plurimos hys-
nidos hirundinum in domo sua, et
hoc ipsum de quo tu queris discere deside-
rans, unam ex eis cepit, cartulamque
verba hec continentem: O hyrundo ubi
habitas in hieme? pedi eius alligans,
abire permisit. Sciebat enim experimen-
to, quia semper loca nec non et habitacula
solita repeterent. Illa cum ceteris in
Asiam veniens in domo cuiusdam Petri
nidificavit. In cuius pede cum prefatus Petrus
ingressus vel exitus cotidianos predic-
tam cartulam contemplaretur, scire vo-
lens quid esset, avem cepit, cartulam

legit et amovit, aliamque annectens, ta-
li modo interrogationi respondit: In Asia
in domo Petri. Quod cum supradictus pater
familias in reversione hirundinis sue di-
dicisset, historiam hanc pro miraculo
multis recitavit. De ciconiis vero mul-
ta admiratione digna tibi recitare possem,
si non adutiliora festinarem. Masculi
suas feminas valde zelant, adulteria
gravissime vindicant. Habent tamen
femine unum remedium satis miraculo-
sum. Si ante adventum sui comparis a-
quis se immergere potuerit, culpam
adulterii ille minime cognoscit, sicque
penam mortis evadit. **LX.**
In curia cuiusdam militis sicut a quodam
religioso viro veraciter audivi, nidus
erat ciconiarum, maris scilicet et femine.
Illa absente masculo adulterium admit-
tens, frequenter paludi que domui proxi-
ma erat se inmersit. Quod cum miles no-
tasset, causam scire volens, fossam se-
pibus obstrui precepit. Quid plura? Cum
illa admisso scelere, solitam aquam pe-
teret, nec ei ingressus pateret, interim
masculus venit, crimen agnovit, adulte-
ram rostro impetivit. Ad cuius interfec-
tionem cum solus non sufficeret, cum fu-
rore avolans, et post horam rediens,
multis ciconiis sibi associatis in oculis
omnium qui in curia aderant, miseram
interfecit. **Novicius.** Puto istam zelotypiam
adulterii in se continere sacramentum. **Monachus.**
Bene putas. Sepe enim in scripturis
deus avibus se comparat. Cuius sponsa
anima fidelis est. Adulterium vero omne

peccatum mortale: quod ab illo separat et diabolo coniungit. A qua baptismus est et penitentia, que semper renovat et culpam abluit, ne deus illam videat vel cognoscat ad vindictam. His dictis peremplo etiam de piscibus qui de eodem elemento id est aqua facti sunt cum avibus, aliquod miraculosum recitabo. lxi

Conradus prepositus sancti severini in colonia, etiam prepositus erat xantensis. Hic cum tempore quodam ad idem opidum navigaret et manus extra navim in flumine lavaret, anulus aureus bonus valde ex eius digito labens, cecidit in rehnum. Anno vero sequenti cum ad iam dictum opidum iterum iret navigio, circa eundem locum in quo anulum perdiderat piscatores obvios habuit. A quibus si aliquos haberent pisces captos inquirere precepit. Responderunt illi. Habemus esocem unum qui preposito xantensi debetur, quem vendere non audemus. Quibus cum dicerent: ecce prepositus presens est, piscem ei obtulerunt. Quem cum coquus exenterasset, anulus prefatus in eius visceribus est repertus. Quem cum celare non posset nec vellet, preposito eum ostendit, quem ille mox agnovit et non absque magno miraculo recepit. lxii

Sacerdos quidam et monachus de ordine nigro anno preterito retulit mihi de aquis et piscibus rem valde miraculosam. In provincia inquit nostra sicut hodie multi sunt testes, tempore quodam omnes paludes et fluenta in sanguinem versa sunt. Quorum amaritudine cum pisces sustinere non possent, relictis aquis aridam petierunt. Anguille vero sepes ascendentes, illisque inherentes, sic inventi sunt. Multitudo autem piscium in aquis mortua est, ad instar unius plage egypti. Aliquid nunc subiciam de animalibus et bestiis que in terris gradiuntur. quod mihi

Cum wilhel- lxiii miraculosum sit.
-mus novicius noster in prima expeditione iherosolimitana rediret romam, casum ibi tunc recentem audivit, unde multi mirabantur. Bubulcus quidam bubalos iuxta urbem paverat viginti et unum et amplius. Die quadam cum non procul a pascentibus in agro dormiret, quatuor ex eis convenientes, frontes quasi ad colloquium iungebant, et post horam ad suum custodem currentes, tam pedibus calcando, tam cornibus ventilando, eum in frusta dividentes interfecerunt. lxiiii

Retulit nobis abbas daniel de lupa rem satis mirabilem. In campania inquit ubi scolasticus eram, scolaribus die quadam licentiatum fuerat ire ad silvas. Qui in nemore lupe antrum reperientes, catulos omnes eiecerunt. Quorum pedes unus bipenni sua amputavit. Quibus recedentibus lupa rediit, et ut catulorum pedes precisos vidit, recedentes insecuta, solummodo eum qui hoc egerat nimium furens impetiit. Ille vero timens arborem ascendit. Quem cum insequi non posset, cepit unguibus circa radices fodere. Et cum sic non proficeret, alios lupos advocavit. Interim nunciantibus scolaribus, homines de villa cum gladiis.

cuspitibus et baculis ei in auxilium venientes lupos abegerunt, in medio sui illum ducentes. Lupus invitatus ad horam sequentibus et redeuntibus illa sola perseveravit, vindicare se temptans multis conatibus. Et cum eēit primum ville, lupa se periculo dans in ultionem catulorum armatorum custodias irrupit, et scolaris gule insiliens, primus extinxit. Que statim occisa est. Novicius: Satis miror quod scolarem illum pre ceteris cognoscere potuit. Monachus: Multa huiusmodi fiunt Dei iudicio, ex quibus unum est quod sequitur.

LXV

Homo quidam iuxta Aquisgrani tres habuit liberos. Eo vero tempore quo Philippus ibidem coronatus est, multi in provincia lupi videbantur. Ex quibus unus iam dicti hominis infantem extra domum reperiens rapuit, quem collo suo iniciens, silvas petiit. Miles quidam casu per viam equitans, miseratus infantis, post lupum cursitavit, eumque vivum et incolumem ex dentibus illius excussit. Non multo post idem puer nescio quo Dei iudicio a lupo rapitur, suffocatur et comeditur. Habebat idem infans sororem maiorem se, que cum die quadam missa fuisset in agrum ad hauriendam aquam de fonte, lupus multis videntibus ad illam cucurrit, et antequam homines subvenire possent, puellam extinxerat, intestina ei devorans. Sic homo ille duobus liberis privatus, cum tempore quodam guerre uxorem cum supellectili sua in civitatem transtulisset, tertium puerum ad custodiam domus sue quousque rediret dimisit. Quem rediens non invenit, nec postea vidit, et verisimile est quod a lupo sicut ceteri fuerant raptus atque suffocatus. Ex quo loquimur de lupis, referam tibi de lupo quod nuper audivi, unde satis mirabar.

LXVI

Iuxta villam cui nomen Ercadit lupus puellam adultam invasit, dentibus brachium illius tenens. Quam cum secum traheret, et intelligens illa clamare cepit, clamantem durius pressit, et tacenti pepercit. Quid plura? Ducta est ab eo in silvam ad alium lupum, cui gutturi os fuerat infixum. Qui cum nimis torqueretur, posuit alius lupi manum puelle in guttur hyantis mittere, a qua os quod inheserat extrahitur. Sanatus vero mox cum suo collega puellam ad villam propriam reduxit. Novicius: Ego quendam iuvenem vidi, qui in infantia a lupis fuerat raptus, et usque ad adolescentiam educatus, ita ut more luporum super manus et pedes currere sciret atque ululare. Monachus: Hec de bestiis dicta sint. Nunc vero de vermibus aliqua subiungam, sicque distinctionem concludam.

LXVII

In Carpania villa dyocesis Coloniensis cuius superius memini, homo quidam fuerat de quo michi non constat utrum adhuc vivat, religiosus sed cecus, Theoderic nomine, cognomento Cancer. Hic tempore quodam iuventutis sue dum in agro tribulos aridos levasset, buffonem sub eis magnum offendit. Qui cum se contra eum in pedes suos posteriores quasi ad pug

nam extraxisset, ille iratus arrepto ligno ver-
mem occidit. Mirabile dictu. Cum
Theodericus nichil minus suspicaretur,
vidit bufonem extinctum sua insequi
vestigia. Quem cum denuo transfodisset
et multociens concremando incinerasset,
non tamen profecit. Non fuit locus adeo remo-
tus, adeo munitus, qui ei ad dormiendum
esset tutus. Noctibus per clipeum timore
illius ad trabem suspendebatur. Cum tem-
pore quodam equitaret cum quodam vena-
tore socio suo, eique tanta mirabilia con-
querendo recitaret, ecce vermem eundem
ille vidit caude equi eius inherentem, ce-
leriusque ad eum scandentem. Qui mox
exclamavit: Cave, cave, en diabolus
equum ascendit. Mox ille desiliens occi-
dit eum. Alio item tempore sedente eo
cum sociis suis, conspicatur sepe dictum
vermem in poste proximi parietis. Ecce
inquit ubi diabolus ille. Nunquam ab eo li-
berabor, nisi se vindicaverit. Moxque nu-
data coxa sinebat vermem accedere. Cum-
que eum momordisset, mordentem manu iac-
tavit, ipsumque morsum celerius rasorio
adhoc preparato abscidens longius proiecit.
Mox mirum in modum ipsa precisura ob in-
fectionem veneni ad instar pugni intu-
muit et crepuit. Sicque liberatus est a
verme illo immundissimo. Postea idem
Theodericus a quodam milite innocenter
exoculatus, tante effectus est religiosita-
tis ut semper nudipedes incederet, sicque
limina beatorum apostolorum Petri et Pauli,
sinon et sancti Jacobi apud Compostellam
multis vicibus frequentaret. Novicius.

Nunquam audivi talia. Monachus. Sepe per
huiusmodi monstra Deus peccantes punit,
ut noverint quanta sit in futuro ubi ver-
mis non morietur et ignis non extinguetur,
vanis, gulosis, necnon et luxuriosis atque
inmundis pena preparata. De vanis ut sunt
venatores iam dictum est. De luxuriosis
exemplum habes in vita sancti Malachie,
ubi homo luxuriosus per bufonem fugatus
est a femina religiosa. De gulosis memi-
ni me dixisse in distinctione quarta, lxxvi
capitulo, ubi intestina galline versa sunt
in bufonem. Referam tamen de hoc etiam re-
cens exemplum.

lxviii

In ꝝberge villa dyocesis coloniensis sacerdos quidam
celebrat, homo satis mirabilis et gule
totus deditus. Nolo eum nominare, spe-
ro quod adhuc vitam suam debeat emen-
dare. Huic consuetudo est tempore estivo
propter incitamenta gule tantum in phyalis
bibere, id est in cyphis vitreis. Die qua-
dam phyalam suam vino repletam tol-
lens, cum nescio cui illam ad potandum
porrigeret, buffo magnus fundo insi-
dit. De qua visione valde territi mira-
bantur quomodo corpus tam grande intra-
re potuisset, cum eidem vasi quod inferius
diffundebatur esset collum longum et
gracile nimis. Cumque sacerdos non posset
vermem eicere, neque vas vellet frangere,
in locum unde illum tulerat reposuit,
et post horam reversus, nichil in eo reperit.
Nimirum liquor ille miraculose conversus
fuerat in vermem horridum, ut eius exem-
plo sacerdos abhorreret ebrietatem.

lxix

Non est diu quod per huiusmodi vermem

dos iudeos qui corpore et cultu omnino immundi sunt, miraculose satis confudit. In villa proxima que Wintere nominatur, tempore quodam iudei illic commorantes, in domo cuiusdam militis christiani conduxerant, quasdam sollempnitates celebrabant. Cumque altare pannis multis ac mundis operuissent tempore sacrificii vespertini simul intrantes, sacerdos ad altare accedens, postquam pannos revolvit, sub eis circa medium altaris maximum bufonem invenit. Qui cum ex nimio horrore clamasset, accurrerunt iudei, accurrerunt et christiani, nec potuit latere visio tam monstruosa. Plures enim milites et eorum uxores ad spectaculum confluxerant, qui in risum resoluti, iudeorum confusionem augmentaverunt. Per quos etiam recitatum est tunc temporis domino Gevardo abbati nostro a quo ego audivi. Novicius: Satis delector in huiusmodi miraculis que sunt destructiva errorum atque viciorum, et quedam incentiva fidei atque virtutum. Monachus: Noveris etiam vermes venenatos aliquos habere virtutes naturales.

Retulit nobis Henricus de LXX. Foresto miles honestus et verax rem de serpente satis mirabilem. Satelles inquit quidam viri nostri anno preterito vulneratus in latere et male sanatus, erumpente sanie amplius torquebatur. Die quadam cum nudato latere super truncum succise arboris se reclinasset, ut sanies effluerent, obdormivit. Interim serpens advenit et vulnus suxit. Expergefactus ille serpentem excussit, et licet territus fuisset propter venenum, magnum tamen mox sensit remedium. Suasum est ei ut denuo in eodem loco predicto in cubitu copiam sugendi daret, forte sanitatem omnino reciperet. Quod ita factum est. Sanissimus vero effectus, in tantum a serpente cepit diligi, ut vix in aliquo loco dormire posset, quin ad eius lectum veniret. Cuius consortium homo abhorrens, provinciam mutavit, in tertiaque parrochia fere dimidium illum non vidit. Rursum denuo serpens secutus est, et cum non posset intrare ubi ille cubabat, mane ante ostium repertus est. Suasum est ei ut monstrum occideret. Respondente illo: curatorem meum non occidam, tandem importunitate serpentis exasperatus occidit illum. Sicque ab eo liberatus est. Novicius: Mitior erat serpens iste illo serpente de quo dictum est in distinctione VIII. capitulo XXII. Monachus: Ille peccatum maximum punivit, ad hoc enim creatus fuerat. Quantum serpentes hominibus parcant, duobus tibi pandam miraculis.

Matrona quedam in LXXI. Flandria sicut nuper audivi a Wigero monacho Vilariensi, cum infantem peperisset, circa illius corpusculum serpens maximus se complicaverat. De quo cum disputatum fuisset quomodo foret sine periculo infantis abstrahendus, consilio cuiusdam gladius super eum positus est. Ad cuius frigiditatem coluber territus se erexit, et ab infante cecidit. Qui baptizatus paucos supervixit dies. In orbita eundem serpentem mater fertur bibisse.

Simile pene contigit in dyocesi LXXII.

Treverensi in villa Culre nutrix Alardi
novicii nostri, sicut ipse michi retulit, cum
quadam die iuxta alveola apium dormi-
ret, ingens serpens post ventrem illius intra-
vit. Adveniente eius marito ut dormien-
tem excitaret, vidit caudam ad mensuram
digiti eiusdem serpentis adhuc super esse.
Quem cum retrahere non posset, illa evigila-
vit dicens: Valde incommode soporata sum.
Et noluit ei maritus indicare quod acciderat,
ne ex ipso timore moreretur. Erat enim
vicina partui. Cui amatrix consilio vi-
ri lac et dulcia queque ministrabantur,
ut serpens eisdem potatus quiesceret.
In hora vero partus mulier cum infante ser-
pentem effudit. Quem cum vir extracto
gladio exspectasset, et ille sicut est natura-
liter prudens, ad feminam rediret, preoc-
cupatus ei tenentibus occisus est. Adhuc ea-
dem mulier vivit. Si omnia recitare vel-
lem que meis temporibus miraculose, id est
contra solitum cursum nature facta sunt, ante
me tempus deficeret quam copia dicendorum.
Interim ista teneas et in his delecteris,
quia ad ea que magis utiliora sunt festino.
Quia scriptum est de deo: Memento mira-
bilium eius que fecit, horum que dicta sunt
recordemini, dicentes cum propheta: Tu es deus
qui facis mirabilia solus. Non nobis domine non
nobis, sed nomini tuo da gloriam. Nomen
patris Christe es, per quem facta sunt omnia.
Cui cum eodem patre et spiritu sancto ho-
nor sit et imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit decima distinctio. Cap. I.

Quid sit mors et unde dicatur, et de quatuor ge-
neribus morientium. II. De morte Meyneri sacer-
dotis de claustro. III. De morte Ysenbardi sacriste eiusdem
cenobii. IIII. De morte Sigeri monachi. V. De morte
adolescentis laici, cum quo angeli cum moreretur loquebantur. VI.
De optimo converso qui moriens celestem audivit armoniam.
VII. De converso alio qui audivit angelos officia exequiarum
complere. VIII. De morte fratris Hildebrandi, cuius animam
in specie pueri speciosi conventus candidatorum deferebat. VIIII.
De converso mortuo circa cuius corpus frater Warnerus candelas
stare vidit. X. De morte Herwici prioris. XI. De
morte Mengozi conversi, qui ad mandatum Gisilberti ab-
batis revixit. XII. Item de morte Gozberti conversi
qui reviviscens visa recitavit. XIII. De finali contriti-
one sacerdotis quandoque monachi existentis. XIIII.
De Rudingero monacho cui beatus Bernardus finem sui predixit.
XV. De morte Gerungi conversi, quem homines nigri et
vultures morientem observabant. XVI. De morte con-
versi super quem residebant corvi cum agonizaret, qui a co-
lumba expulsi sunt. XVII. De morte Kunonis de
Malbech monachi in claustro. XVIII. De morte Lu-
dolfi monachi de Porta. XIX. De morte Alardi
monachi de Lucka, cui Christus cum matre et sanctis morien-
ti apparuit. XX. De milite occiso qui ad invocatio-
nem divini nominis salvatus est. XXI. De Frisone
qui sine sacramentis obiit satis afilio mortuus. XXII.
Item de Frisone occiso qui ante mortem omnia sacramenta sus-
cepit. XXIII. De Wigero milite qui a Sarracenis occisus
est. XXIIII. De Theoderico de Julant qui orans ad se-
pulchrum domini ut moreretur prece obtinuit. XXV.
De morte monachi de Ofsburg qui iuvenem Jerusalem
presbyterum ordinatum. XXVI. De abbate qui in Ba-
varia incendio suffocatus post mortem miracula fecit.
XXVII. De morte inclusi de sancto Maximino in Colonia.
XXVIII. De morte Clementie sanctimonialis Nivellensis, circa
cuius corpus inventi sunt IX circuli ferrei. XXIX.
Item de alia Leodicensi que circulis ferreis se liga-
verat. XXX. De morte Gerbrandi abbatis Clarecampi.

Marcia ut ui... breuis est vox ... / ...a vox ... vox est secunde ...

xxxi De morte Udelhildis sanctimonialis. xxxii De morte Cunradi cellerarii nostri. xxxiii De morte Cunradi monachi nostri, quem Richwinum vocabant. xxxiiii De morte Gregorii armarii, quem mater defuncta vocavit. xxxv De converso de Annia, qui post obitum reversus est ad corpus. xxxvi De monacho qui propter cucullam quam moriens exuerat prohibitus est introitu paradisi. xxxvii De Ave Strazburgense, cuius anima ad corpus rediit. xxxviii De magistro Thoma theologo, qui diabolum vidit in morte. xxxix De usurario Metensi, cum mortuo crumena cum denariis consepulta est. xl De usuraria in Frisonia, que moriens denarios numerantes ruminabat. xli Item de usuraria de Bachem, cuius anima a demonibus in specie cornicum evulsa est. xlii De Theoderico usurario, qui moriens denarios masticavit. xliii De morte Walteri clerici, dispensatoris librarii prepositi Bunnensis. xliiii De morte Godefridi canonici Sancti Andree in Colonia. xlv De morte Hermanni scolastici decani in Colonia. xlvi De morte Legisteri in Saxonia, cuius moriens lingua divinitus substracta est. xlvii De Henrico rustico, qui moriens vidit capiti suo lapidem ignitum imminere, pro quem agros alienos primo substraxerat. xlviii Item de rustico, cui diabolus palum igneum intrudebat in os moriens minabatur, ob eandem culpam. xlviiii De clerico mortuo, qui rediens se iudicatum et in manus impiorum traditum exclamavit. l Item de clerico moriente, qui se tubam infernalem audivisse testabatur. li De morte comitis Fulkensis heretici, ob blasphemiam occisi. lii De morte Iohannis Dani, qui diabolum vidit in morte. liii De quodam servo, quem duo canes, cum se episcopum simularet, laceraverunt. liiii De morte Bernardi Monasteriensis, qui sororium suum occidit. lv De latronibus Colonie in rotis positis. lvi De rusticis qui post mortem in sepulchro contendebant. lvii De subita morte cuiusdam conversi conspiratoris. lviii De morte canonici qui velatam sanctimonialem stupraverat. lviiii De morte puelle in cuius sepulchro canes se invicem momorderunt. lx De muliere maga quam demones tulerunt. lxi De hospitalario qui se ipsum in aquis suffocavit. lxii De matrona agonizante quam mors deserens clericum iuxta stantem invasit. lxiii Item de monstro quod in specie femine interfecit familiam duarum curiarum cum in eas respiceret. lxiiii Item de monstro quod bubulcum de uno sepulchro exivit et aliud intravit. lxv De monacho qui in mala cadens exspiravit dum legeretur evangelium: Vigilate quia nescitis et cetera. Item de morientibus.

Incipit undecima distinctio. I.

Undecima hora diei solem trahit ad occasum. Hec est etas decrepita, que morti vicina est. Non sine mysterio in undecima distinctione de morientibus tractandum suspicor, quia undenarius eo quod denarium in quo precepta legis divine consistunt primus transcendat, transgressionem designat. Per transgressionem enim protoplastorum mors introivit in orbem terrarum. Unde mors a morsu nomen accepit. Momordit homo pomum vetite arboris, momordit mortem incurrit, et tam se quam totam suam posteritatem necessitati illi subiecit. Dicitur etiam mors ab amaritudine, quia ut dicitur, nulla pena in hac vita amarior est separatione corporis et anime. Sunt autem tria genera mortis, ut dicit Ysidorus: acerba, immatura

tura· natural' Acerba infantū· ĩmatu
ra iuuentū· merita· i· natalis senum.
Et quia de morientib loqui pponim'
noueris q̄tuor ēē genã hominū mori
entiū· Quidã bene uiuunt· ⁊ bene
moriunt'· Alij ⁊ male uiuūt ⁊ male
moriunt'· Alij male quidē uixerunt·
s; dei gratia bene moriunt'· Sūt q̄ q̄dē
bene uixerunt· s; iusto dī iudicio ma
le moriunt'· Hanc diuisitatē p ezechi
elem domin' satis expssit· De bene au
uiuentib ⁊ bn̄ morientib· dicit· Vir
si fuerit iust' ⁊ fecit iudiciū ⁊ iustici
am· p' enumerationē mltoꝝ opum
bonoꝝ ita concludit· Hic iustus est·
uita uiuet· scil' eterna· ait dn̄s deus·
De male uiuēte· ⁊ male moriente·
mox subiungit dicēs· Qd̄ si genuit
latronē effundentē sanguinē· enu
meratis multis opib iniusticie· ī fi
ne sic dicit· Numqd uiuet· Nō uiuet·
Cū uniu'sa hec detestanda fecerit·
morte morietur· scil' eterna· sang's
e' in ipo erit· De eo autē qui male uix
it ⁊ finaliter penitet· sic ait· Si autē
impi' egerit penitenciã· ab omib pec
catis suis· que operatus ē· ⁊ custodie
rit uniu'sa pcepta mea· et fecerit iu
dicium ⁊ iusticiam· uita uiuet ⁊ nō
morietur· Omiū iniqtatum ei' quas
opatus ē n̄ recordabor· In iusticia sua
quas opatus ē uiuet· Nouici' Magna
consolatio· Mona· Nō minus terribi
le ꝫ qd̄ sequit'· Si autē auerterit se
iustus a iusticia sua ⁊ fecerit iniqta
tem· scdm̄ omēs abhominatiōes suas

q̄s opari solet impi' nūquid uiuet· Oēs
iusticie eius quas fecerat n̄ recordabit'·
In peccō suo qd̄ peccauit morietr̄· Petr'
bene uixit ⁊ bene finiuit· Symō ma
gus ecōntrio male uixit ⁊ male finiuit·
Latro ī cruce male quidē uixerat· s; bn̄
ꝯsumauit· Nycholaus aduena credit'
pus beneuixisse· s; n̄ bono fine ꝯclusit·
Nouī· Quare boni bene ⁊ mali male
moriant'· questio m̄ nulla ē· quare aūt
diu bene uiuentes n̄ pseuerent ⁊ diu
male uiuentes bono fine decedant· nos
scire uellem· Mona· Non sum chusai con
siliari' dauid· Quis eni nouit sensū dn̄i·
aut q̄s consiliari' eius fuit· Nou· Que
ē mors bona· ⁊ que ꝫ mors mala· Mo·
Qui ī caritate decedit' p lumen ei' uide
bit lumen eternum· Hinc ē qd̄ foris mo
rientes lumen ardens tenent ī manib;·
Qui u' sine caritate morit' mittet' ī te
nebr̄s exteriores· Vna enim sententia·
omīs hec diuisitas ꝯcludit'· Qualem ī
uenero te ineniero· talem te iudicabo· No
Satis factum m̄ fateor p sententias· nc̄
pcor ut exempla subiungas· Monachus
Faciam q' hortaris· ⁊ hoc scdm ordinē
pdictum· Q̄m p̄ciosa sit ī conspectu do
mini mors scōꝝ eius ⁊ mors peccatoꝝ
q̄m pessima· subiecta declarabit exēpla·

Eo tempe quo beatissim' dauid· ij·
monachus claustrensis ab hac luce
migrauit· facta ē in eadem domo que
alio noīe hemenrode uocat'· mortali
tas magna· domino eligente s' eos q̄s
uita emendabat sciōr· ad similitudi
nē columbe q̄ melioib; granis pascit'·

Erat ibi sacerdos quidam nomine Menfridus, quandoque ecclesie sancti Symeonis in Treveri canonicus, et salutari ammonitione sancti Bernardi abbatis ad ordinem conversus. Amplius quam triginta annos in ordine fecerat, et per plurimos labores ad sublime sanctitatis culmen pervenerat. Cumque in eadem domo ob suam probitatem ad diversa electus fuisset officia, prioratus scilicet, cellarie, grangiarie, magisterio noviciorum, gradatim tamen, omnibus irreprehensibiliter amministratis, graviter infirmatus, mortem adesse dolor vehemens indicavit. Cuius labores abbas considerans, in domum secretiorem eum poni fecit, quatuor ad ministerium ei deputatis. Ille vero licet gauderet de solitudine, tristabatur tamen de exhibito honore, dicens abbati: Fratres isti vigilando atque laborando sunt lassi, neque mihi sunt necessarii. Grata est mihi solitudo, neque minus solus ero cum solus ero. Non enim solus est cum pluribus, cui custos dominus adest. Si careo hominum obsequio, credo quod non deerit presidium de celo. Abbate recedente, et ad sermones eius minus attendente, ipse fratres abire compulit, lucernamque extingui. Media nocte priore iubente in eandem domum ad dicendas horas novicii convenerunt, et ignis accensus est quia hyemps erat. Dictis matutinis visitavit eum prior, fratribus lectum eius circumstantibus. Quibus ait: Tota nocte sollempnizabam. Si centum linguas haberem, interne iocunditatis gaudium explicare non possem. Vidi deificum lumen, et audivi celestem hymnoniam, immo infiniti chorus psallentium in celo. Ah quam ordinate, quam distincte, quam reverenter psallebant. Voces quidem erant multe et diverse, sed quemadmodum in cythara varietas cordarum uniformem reddit concentum, ita concors illa diversitas in unam conveniebat melodiam super humanum sensum delectabilem. Gravibus succinentibus puellares voces ascendebant, facientes dyapason. Cuius organi suavitatem humana infirmitas estimare non potest. Admiranti mihi super hys, astitit quidam in habitu venerabili, dicens: Quid miraris? Hec est laus ubi Deus. Et cum hec dixisset, psallentibus adiunctus est, et tota virtute psallebat. Interea gratum occurrit spectaculum. Videbam stratam speciosam super me directam, inter terris in celum pertingentem. Unus ex nostris subito de medio fratrum hanc ingressus superna regna petebat. Letabundus et laudans, angelorum vallatus copiis, nullumque passus omnino discrimen, celo receptus est. Verumptamen frater ille non est mihi designatus ex nomine. Quidam autem calumpniabantur fratres nostros, duo obicientes, scilicet quod defunctis fratribus debitam pensionem negligentius solverent, et veteres tunicas non statim cum novas reciperent redderent. In altero me reprehensibilem doleo, propter urgentes enim causas missas nondum persolvi quas debeo, sed quam plura psalteria dixi. Deo enim gratias ago, labia mea numquam ociosa fuerunt a laude Dei. Hec ex parte certum est, et consequenter ab hac luce subtractus. Fidem fecit dictis suis de eo quod in extremis agens.

sepe p(er) diem duo psalteria dic(er)e solit(us) e(ss)e
P(er)spicuum ē q(uo)d frater ille q(ui) subito de
medio fr(atru)m · cum honore celesti deduci
tus est · ip(su)m in genere satis eleganter
exp(re)ssit · euidenti declarans indicio · q(uo)d
ueloci morte subueniente sine omni
discrimine transiturus e(ss)et de p(re)sentis
ad gl(ori)am · de morte ad uitā · de mundo
ad xp(istu)m · cui ē honor ₇ imp(er)iū ī s(e)c(u)la s(e)c(ulorum).

Egrotabat modo · iij · J ceulor(um) am̄ ·
cenobio sacerdos ysenbard(us) nomine ·
custos ecc(les)ie · plusq(ua)m tricesimū annū
agens ī ordine · et ad extrema p(er)duct(us) ē ·
Media nocte cum sup(er) eū ministrorū
uigilaret diligentia · audiuerūt eū leui
susurrio u(er)ba sonare · Timentesq(ue) ne
morti p(ro)ximus aliena loq(ue)retur · ore loq(ue)n
tis aure adhibita · intellexerunt u(er)ba sub
limia edificationis plena · de gloria
celestiū · et inenarrabili leticia s(an)c(t)orum ·
Dignū ergo iudicantes teste hiis ydoneū
adhiberi · nunciauerunt h(oc) abbati · qui
et ipse graui laborabat ī infirmitate · Vo
catus abbas affuit · Jnterim cecidit horo
logiū · et occasione sumpta · sic fari ce
pit · Ah q(ua)m suauē noctem exegi · q(ua)m
delectabili horologio temp(er)ando op(er)am
dedi · q(ua)m dulces ī quā suaues concent(us)
audiui · choris ī celo psallentiū inter
fui · Ah quā concorditer q(ua)m delectabilit(er)
psallebant · Jn n(ost)ro cantu solet e(ss)e dis
sonantia · tediū · lassitudo · ibi longe
aliter ē · Jn unā om(ne)s conueniunt me
lodiā · sup(er) om(n)e q(uo)d delectat dulciorē ·
Jnfatigabiles laudare n(on) cessant · et
q(ua)nto plus laudant · tanto pl(us) crescit

amor laudandi · et mirabili atq(ue) ineffabi
li m(od)o hoc p(er)uenit ī usum gratissime qui
etis · q(uia) nunquā uacant a laude creatoris ·
Jbi uidi homines n(ost)ri ordinis sup(er) alios
immense dignitate et gr(ati)a p(re)cellere · Q(ui)
cū magis hic humiliati s(un)t · mediocrib(us)
p(ro) xp(ist)o contenti · eo gloriosi(us) ibi exultant
habundantiore accipientes consolationē ·
facie splendidissimi · statura celsi · ueste
gl(ori)osi · Cum hiis familiarit(er) conuisat(us) su(m)
et amico refectus colloquio · Apparue
runt etiā michi fr(atr)es n(ost)ri · d(omi)n(u)s warner(us)
p(ri)or · ₇ dominus · m · et d(omi)n(u)s · a · ₇ dominus
kimo · ₇ d(omi)n(u)s dauid · honore celsior · cā
didissimis indutū cucullis · quar(um) nitor
oculis meis tam erat ī impenetrabilis · quā
radiis fulguris choruscantis · Tanta
gloria uestium delectatus · sollicite
querebam si talem ego habitur(us) essem ·
Et dixerunt · Qui uiuit irreprehensibilit(er) ·
talem ueste(m) sp(er)are potest · Si u(er)o uiciū
latuit ī conuersatione · macula appare
bit ī ueste · Culpa enī uite · maculam
facit ī ueste · Jmmaculatā ergo merebit(ur)
habere uestem · q(ui) se a maculis seruat
īmunē · Et dixi · Que s(un)t macule · Et
illi · Murmuratio · detractio · inuidia ·
negligentia · ₇ quicq(ui)d sinceritatē cor
dis maculat et confundit · Qui talia
agunt · ī gl(ori)a uestis maculam ponunt ·
Tu u(er)o p(ro) multis laborib(us) et uite hones
tate similem sortieris uestem · Hys
dictis faucib(us) arefactis uirib(us)q(ue) exhaus
tis defecit loquens · Post modicum in
stillata refocillatus aq(ua) · resumptoq(ue)
sp(irit)u · ad loquendum se parans · Spem

fecit auditoribus et ait. Utinam differret
me dominus usque dum completo opere cum do
minis nostris loqui possem. Ah quam leti
nuncii baiulus essem. quam leta quam stupen
da narrarem. que vidi que audivi et sensi.
que preparata sunt diligentibus deum et in lau
de eius vigilantibus. Et abbas. Frater quo
modo hec vidisti. Et ille. Quater hac nocte
raptus sum ante deum. Pectus meum aper
tum est. et anima mea educta est. et stati
sum inter choros angelorum. et vidi dominam
nostram in immensa claritate. cum suis sanctis
virginibus que se michi promisit in necessitate
affuturam. et sanctum Mychaelem cum multo ex
ercitu angelorum paratum in auxilium me
um. cuius altari et memorie sue honorem solebam
semper impendere. et innumerabilem mul
titudinem sanctorum. et quos antea non videram
statim agnovi. Rursum spiritu et viribus
deficiens. loqui cessavit. Compulsus
itaque de sorbitiuncula paululum accepit.
et gustans ait. O quam dulcis est dominus
gustantibus. o quanta est suavitatis eius ha
bundantia. quam larga quam indeficiens
et omnium deliciarum copiis affluens. que me
in hac nocte reficere dignatus est. O dulcedo
illa. dulcedo gratissima. optabilis et presta
tissima. O quam singularis. quam excellens
et ineffabilis. Intus eram in corde meo
que teneo. vobis autem explicare non valeo.
Quam sentire potui. non possum effari. rerum
immensitate victus. Tam felici refectione
pastus. hanc superaddere superfluum duco.
Hec modicum et breve nutrimentum prestat.
illa in perpetuum reficit et saginat. O quam
beati sunt qui illa sine fine fruituri sunt.

Iubente abbate vocati sunt quidam novici.
viri quidam in seculo clari. virtute milita
ri insignes. quos ita consolatus est. Vere fe
lices estis qui de vana vestra conversatione
vocati estis. partem in celis cum iustis
habituri. Constat enim de salute vestra.
si tamen perseveraveritis. Iam dominus david
indesinenter pro vobis preces ad deum fun
dit. quatinus quod salubriter inchoastis.
feliciter compleatis. Unum autem ex eis nomine
exprimens de eo dicebat. Si portas claustri
ingressus fuisset. mortis eterne portas non
evasisset. Aderant et hospites conferendi
gratia de sedibus suis evocati. sed nimio adhuc
rerum temporalium amore detenti. rem ar
duam aggredi dubitabant. Qui fiduci
aliter accedentes ad virum dei. mentis
que fluctuationem confessi. quia videlicet velle
adiaceret eis. perficere autem bonum non inve
nirent. supplicabant ut orationibus eius
adiuti. mererentur in bono stabiliri. Ille.
Quamdiu mente adheretis seculo. non potes
tis perfecte placere deo. sed nec firmari in bono.
habentes voluntatem firmam in malo. Qua
propter recedite omnino ab hiis que inutiliter
amatis. et non deerit vobis gratia salvatoris.
Si vidissetis que ego vidi. omnem gloriam
mundi vilem reputaretis. Deinde mul
ta querebant. ille de patre. ille de fratre.
ille de suo statu futuro. ille de presenti.
Sed vir dei ita singulis responsum reddebat.
ut secretorum revelator et conscientiarum inspec
tor esse probaretur. Mox ut vocante domino sancta
illa anima carne soluta est. ad dolores
corporis ultra non reditura. sed ut creditur
immortalitatis luce vestienda et perhen

nim̄ gaudior̄ suauitate reficienda. Duo
hec capitula sicut et quinq; reliqua que
sequunt̄. a quodā reperi notata. qui se ea
q̄ dicta sunt uidisse ⁊ audiuisse comme
morat. que prēt ñ sum passus. Habet̄
p̄terea plures testes qui adhuc sup̄sunt.
Nouici. Prosequere obsecro residua: q
tanto sunt audientib; gratiora. quanto tuo tes
timonio recent̄ gesta sc̄pto sunt mandata.
Fuit ī eadem domo monachus. IIJ.
sacerdos nomine Syger. etate iuuenis.
et amator ordinis. sui corporis seuer9 casti
gator. q̄ int̄ cetera uirtutum op̄a sancta.
dī genitricem ardent̄ diligebat. et quib9
poterat modis alios ad amorē ei9 accē
debat. Cum aut̄ accessionis sive hora
immineb at. eo q̄d infirmaret̄. ⁊ langor
eēt fortissim9. quidā comisus magna dī
grā p̄dit9. quem domini secretis consolati
onib; suis frequent̄ consolari dignat9.
huiusmodi uisionē uidit. Visa ē ei tablā
defunctor̄ pul[...]sari. et ire cepit ad
minuendum [...]fr̄is exitum. Et forte
tn̄situm habens p̄ palacium opisimi
sia. inuenit residentē ī eo matronā
mirande dignitatis. cui9 facies angl̄icā
p̄ferebat grām. et niueū indumenta
candorē. Herebat g̊ defixis in eam lu
minib9. eius tam desiderabili p̄sone
diuinū numen ī esse. Denq; tante di
uinitatis p̄sentia ausu p̄bente p̄prius
accedit. ñ metuens offense p̄iculum.
et familiarit̄ uerba conserit. dicens.
Amantissima dn̄a q̄d cause habes in
gredi ad nos. cum hoc ñ sit licitū mat̄
nis. Et illa speciali inq̄t iure fungor

ī domo ista. et uenio uisitare familiares
et domesticos meos. Ille p̄iam p̄ fr̄ib;
gerens sollicitudinē. ait. Ecce frēs nr̄i
uicium decedunt. iuuenes et senes. et
mediocres. et ñ est p̄sonar̄ acceptio. Q̄d
inde nob facicendum ē. Et illa. Debe
tis decantare te dm̄ laudam9. Cū p̄la
respondeset. h tantū uerba retinuit
uir simplex et sine litteris. Interim in
uere pulsata ē tabula. et cessauit uisio
figratiua. Credim9 p̄iam dī genitricē
ut pote matrē misericordie fideli suo ī mor
te ñ defuisse. et tale indiciū aduentus
Ea tempestate V[...]sui dedisse.
Fuenit ad conuisionē adolescens laic9
mundi corruptelā incorrupt9 euadens.
carnis integritate seruata. q̄ est mag
ne diuine miserationis bn̄ficium. Hic
cū se caplo p̄sentasset. consequent̄ lāguo
re corrept9 inunct9 ē. Quo inuncto. ali
defunct9 est. Cui exequijs cū uniuersi
interessent. infirmis int̄ri sine custode
relictis. audiuit adolescens ille choros
anglor̄. obsequia funeris agentiū. et
suauitate psallentiū magnifice delec
tatus ē. Insup̄ quidam ex ipis p̄senta
liter astitit ei. et alloqui se dicentes.
Amice: tu q̄d dicis. Placet ne tibi hac
uice uenire ad nos. Et ille. Vehement̄
cupio dissolui ⁊ eē cum xp̄o. Angl9
esto parat9. expletis p̄sentib; exequijs
statim nobiscum ibis. Ille p̄missi haut
dubi9 sup̄ni. futuror̄ gaudior̄ p̄mitias
iam corde p̄sentiens. leto et hylaris re
deunti ī firmario rē pandit p̄ ordinē
et adiecit. Sternite mattā. et pulsa

te tabulam. et que paranda sunt parare
celerius. iam enim iturus sum ad dominum.
Quod ita factum est. Porro quidam infirmus pro-
ximus iacebat ei. et quasi contiguus. inter-
tantum pariete diuisus ab ipso. qui au-
diuit angelos cum eo loquentes. qui ad-
huc superstes est testis fidelis. cuius testimonio
fidem facit uita laudabilis. VI

Erat in eadem domo claustro scilicet
laicus conuersus. nomine obertus. uir
moribus ornatus et actione circumspectus.
a primis adolescentie annis deseruiens
in ordine. ad omne iubentis imperium hyla-
ris et promptus. Hic annis circiter. xxx.
cum fratribus infirmis tam deuotum quam
sedulum exhibuisset obsequium. ipse quoque
diuersa corporis inequalitate correptus est.
et in magnis laboribus superuiuens. an-
nis quasi uiginti. longum trahebat mar-
tyrium. Verumptamen licet corpore inualidus
animum prudentia non deerat. fratrum neces-
sitatibus. prudenter disponens omnia.
Tandem ob orte mortalitatis urgente pro-
cella. et languore inualescente. diem suum
functus. uita simul et doloribus ereptus est.
Nocte beati stephani que prima est natali
domini. pulsata est tabula defunctorum. pro-
pter quod surgentes festinanter aduenerunt
fratres orationibus muniuntes fratris exitum.
Iacebat autem ut moris est positus super
mattam. extremum trahens spiritum. Dicta
letania cum adhuc aliquod spiramentum super-
esse uideretur. inceptum est septem psalmorum.
Iter dicendum. tamquam de leui sompno
excitatus reuixit. circumferens oculos. et
iubente abbate repositus est in lectum suum.
et reuersus sum. Quidam autem rei nouita-
te perculsi manserunt circa eum. exspectan-
tes donec conualesceret. spiritus eius. cupientes
audire ab eo quid hoc esset miraculi. Pro-
quam autem sibi redditus est. ita dicere exor-
sus est. Hic ego quid facio? Certe hic esse
nolo. in eram inter angelos. celestis armo-
nie suauitate demulcebar. deputatus eram
beato prothomartyri. gloria ipsius consors. et colle-
ga futurus. Hic ego quid facio? certe redire
nolo. Postmodicum iterum tabula pul-
sata est et feliciter obdormiens in domino.
ut credimus non est fraudatus a desiderio suo.
partem habiturus in sorte sanctorum. Quod autem
posteriora sua gloria reuersus ad horam ca-
ruit in hoc pusillanimitati nostre consultum
esse non ambigimus. uidelicet ut nos sollici-
ciores deuotos faceret. et proficientes stu-
diis melioribus accenderet. VII

In eadem domo extitit quidam conuersus
fuit cui deus interioris hominis lumen
contulit dampna cor[...]poris celesti
munere conmutans. Dedit enim ei
diuinas uidere uisiones. aliquando gloriam
sanctorum. frequenter penas malorum. assi-
due ipsum demonem flammiuomos ignium
globos eructuantem. Ac uera sunt hec et
munera dei. frequenter autem patitur detrimen-
tum incursus et congressus. ita ut ipsi in-
pingant in eum. et ipse uel pugione uel bacu-
lo affligat eos. Hos assultus pati so-
let in quolibet loco. magis in ecclesia. maxi-
me cum pro defunctis orat. Ca tempes-
tate cepit iste in exequiis defunctorum
audire choros angelorum psallentium. in-
ter monachos. in diuinis. Cum autem

efferebant corpora procedente conventu manebant angeli in choro, exequiarum officia complentes. Inter quos autem et pater noster ineffabiles solebat audire iubilos, et supra humanam estimationem dulces. Hec celestis modulatio post depositionem domni david dulcior et magis intelligibilis audiebatur. Contigit aliquando domnum abbatem edificationis causa venire ad hoc cenobium, qui inter cetera accepte gratie beneficium confessus est ei. Diligenter autem premonitus est ab abbate ut divine gratie gratus existens omnem humanam gloriam excluderet, divinum apud se munus occultans, nec cuiquam daret causam. Et respondit se tantum hoc uni eo fratri suo carnali dixisse. Et intellexit abbas lapsum hominis. Post dies aliquot reviso abbate humiliatus coram eo, celesti se carere beneficio lacrimose confessus est. Et inflicta ei gravi penitentia, que superbienti subtracta fuit, penitenti restituta est gratia. vii.

Cum in extremis ageret frater hildebrandus, tabula pulsata, conventus accurrit. Quo moriente circumstante et exequias ex more celebrante, stetit frater quidam inter alios cui talem visionem dominus revelare dignatus est. Vidit: et ecce alius conventus supervenit hominum albatorum, qui in loco quo moriens iacebat speciosum valde puerum accipientes cum gaudio magno et canticis abiit. Itaque gemina felicis huius fratris substantia a gemino conventu delata atque deducta est: anima scilicet a conventu albatorum ad beatam requiem, corpus vero a conventu albatorum ad ecclesiam: utrumque sane pro eo quod deferebant in dei laudes quamquam indifferenter concrepante. Novicius.

Quid est quod in quorundam iustorum morte tam mirifica videntur, et in aliorum qui eis in merito pares sunt vel forte maiores nulla ostenduntur? Monachus. Una causa est ut lateat sanctitas morientium viventibus manifestetur; alia ut eorum virtutes quibus hoc meruerunt imitentur; tertia est ut iustorum innocentia, si male fuerint ut sepe fit infamati, demonstretur. Ubi causa. ix.

In eodem cenobio quidam fratre fautore nomine warnero, conversum aliquem quidam ex fratribus calumpniati sunt sine causa, ita ut eiceretur ab illis. Contigit post hec ut frater idem moreretur, et iam dictus warnerus interesset commendationi eius. Mors autem tunc erat ut aliquando super mattam posito, fratres sicut sine processione occurrerunt, ita sine ordine circa morientem steterunt, nec cuique pro occursu aut devotione locum dedit, laicis fratribus hinc inde circa monachos stantibus. Corpore quoque mortui loto et allato, vidit idem warnerus multas candelas in circuitu feretri statutas et omnes ardentes. In parte autem qua ipse stabat, omnes candele pariter extincte sunt. Unde miratus simul et territus, cum corpus in ecclesiam delatum fuisset, ipse domnum sifridum priorem adiit in partem, et confessionem fecit, extinctionem candelarum suis peccatis reputans, et innocentiam fratris manifestans. Reversus in ecclesiam, easdem candelas invenit, et omnes ex omni parte ardentes vidit.

x. Anno preterito defunctus est ibidem do-
minus Herwicus prior, vir quidem gran-
deuus, et circa disciplinam feruentissimus.
Qui cum sero putaret esse moriturus, mi-
nus quam conueniant clara voce dicebat: Non
moriar, sed crastina die hora nona ero
ante summum iudicem, de omnibus operibus
meis ibidem redditurus rationem. Eadem
siquidem hora exspirauit. In cuius transitu
quidam confessi sunt se angelos audiuisse.
Simile habes de Ulrico monacho Vila-
riensi in distinctione nona, capitulo xxi. Novicius:
Unde est quaeso, quod iste praedixit se iturum
esse ad nuptias, iste ad iudicium? Monachus:
Ille ut puto in adolescentia conuersus, pi-
e presumebat de custodita innocentia; is-
tum timuerunt peccata multo tempore commis-
sa. Senex enim venerat ad conuersionem. Novicius:
Beati mortui qui sic in domino moriuntur. Monachus:
Quanta sit in domino morientium beatitudo,
subiecta declarabunt exempla. xi.
In saepedicto claustro conuersus quidam
fuit nomine Mengoz, vir simplex et
religiosus, in coquina conuentus seruiens.
Accidit ut die quadam cum iuuene quodam
monacho ebdomadario coquinae lig-
num incideret. Sed cum minus caute pedem
ad scindendum seruaret, monachus
eundem pedem diuisit. Deportatus in in-
firmitorium cum nimis torqueretur, iunctus est.
Instante tempore eundi ad capitulum generale,
dixit ei bone memorie dominus Gisilbertus
abbas: Frater Mengoz, non debes mori, sed
exspectabis me. Respondente illo: Si in
me fuerit faciam; subiunxit abbas:
Ego praecipio tibi. Iuit ergo ad capitulum et mo-
ratus est diu. Reuerso eo et veniente ad
portam, pulsata est tabula et campana.
Interrogauit abbas cur pulsaretur. Dicen-
te portario: Quia fratri Mengozo, respon-
dit abbas: Ego deberem ei adhuc loqui;
festinansque ad orationem, cum venisset in
infirmitorium, ille exspirauerat. Et cum se
inclinasset ad mortuum, alta voce dicebat:
Frater Mengoz. Et non erat ibi vox neque sensus.
Cumque secundo idem nomen repetisset, respon-
dit prior: Nolite vos fatigare; exspira-
uit enim. Tunc abbas se ad illius aurem
magis inclinans, clamauit dicens: Ego
tibi praeceperam ne morereris donec venirem.
Ego tibi iterum praecipio ut respondeas
michi. Ad quod verbum ille quasi de graui
sompno excitatus, oculos aperuit, et
ingemuit: Och pater, inquit, quid fecis-
ti? Bene eram, ut quid me reuocasti?
Ubi, inquit, eras? Respondit conuersus:
In paradyso. Posita michi erat sedes au-
rea secus pedes domine nostre, et cum me
reuocares, aduenit dominus Ysembardus
sacrista noster, trahensque de sede eadem di-
cebat: Non hic sedebis, inobedienter
huc venisti, reuertere ad abbatem tuum.
Sicque reuersus sum. Attamen promissum
est michi, quod eadem sedes michi foret
reseruanda. Vidi eundem Ysembardum
in multa gloria, et cum pede suo ... ma-
cula, eo quod nobiscum existens minus
iret ad labores. Nouicius: Cum sancti si-
ne macula sint ante thronum dei, quid
est quod in gloria cuius celestis visa est macula?
Monachus: Propter viventes visio eadem os-
tensa est, ut gloria monachis viventibus

esset ad consolationem, macula vero negligentibus ad correptionem. Licet enim invitaret cum fratribus ad laborem manuum, valde tamen sollicitus fuerat circa divinum servicium. Libenter mature matutinas pulsabat, libenter alte cantabat. Novicius: Placet quod dicis. Monachus: Testatus est idem Mengoz se dominum David ibidem vidisse et alios multos qui nuper fuerant defuncti. Dicebat etiam infra triginta dies aliquos de purgatorio esse liberandos. Cumque hec et his similia recitare cepisset, advocati sunt novicii, viri in seculo nominati, Gerardus videlicet Waremannus et Karolus postea abbas, de cuius etiam manu comedit in signum vere resuscitationis. Post hec cum postulasset licentiam redeundi, respondit abbas: Modo vadas in pace. Et benedixit ei. Ad quod verbum mox oculos clausit et exspiravit. Hec mihi recitata sunt a senioribus nostris et a iam dicto Warmanno, qui tanto miraculo interfuerat. Cumque prefatus Ysenbardus esset mortuus, et Gerardus cognomento Walshart ad pedes illius resideret, prophetico spiritu ad stabilitatem illum hortatus est dicens: O Gerarde, vide ne exeas ordinem, quia multa milia demonum ante portam exspectant te. Quid postea de eodem Gerardo actum sit, novimus.

Simile miraculum .xij. sonis.

Simile contigit in eadem domo. Cum esset ibidem novicius dominus Hermannus nunc abbas loci sancte Marie, sicut ipse mihi retulit, venit ad eum die quadam aliquis de senioribus dicens: Venite mecum, ego faciam vos audire in conventu que libenter audietis. Et duxit eum ad quendam conversum Gozbertum nomine, qui mortuus fuerat et revixit. Quem conversi nescio quot sunt secuti, sperantes quod novum aliquid essent audituri. Ad quos ille: Vos domini numeratis annos conversionis vestre, alius .xl., alius .xx., alii decem. Ego vobis dico quod beatus est monachus ille sive conversus qui bene uno anno vel mense, vel quod minus est una ebdomada in ordine conversatus est. Quibus cum amplius dicere nollet, recesserunt. Ad quem novicius: Rogo vos, bone frater, ut aliquid michi referatis quod me edificet. Respondit ille: Ego cum nuper infirmarer et essem in doloribus maximis, venit ad lectum meum nescio quid. Cumque primo tetigisset pedes meos, gradatim ascendendo tetigit ventrem meum ac deinde pectus, non tamen ex eodem tactu aliquid mali sensi. Tacto vero capite meo mox exspiravi, ductusque sum in locum amenissimum et nimis delitiosum, in quo diversi generis arbores ac multi colorum flores aspexi. Occurrerunt mihi et iuvenes speciosissimi, a quibus officiosissime sum salutatus, et ante dominam nostram celi reginam cum multa alacritate deductus. Posita est michi sedes secus pedes eius. In qua cum sederem in multa cordis mei iocunditate, iussus sum redire ad corpus. De quo cum plurimum dolerem, consolati sunt me dicentes: Ne contristeris, quia sedes hec tibi reservabitur, et post dies paucos redibis ad eam. Quos cum iterum ad interrogassem de statu

futuro domus nostre, respondunt: Bonus est
status eius presens sub abbate hoc Gisil-
berto, neque plus ab eis optinere potui.
Circa tertium vero diem rursum exspira-
vit idem Gozbertus. Novi. Cum in primo
capitulo huius distinctionis dictum sit nul-
lam penam in hac vita morte esse ama-
riorem, quid est quod neuter istorum commisso-
rum de illius amaritudine conqueritur? Mona.
Puto tantum de illis esse intelligendum
quorum anima separatur a corpore non rever-
sura nisi ad diem iudicii. Lego Lazarum
cum adolescente ac puella suscitatos,
Tabytam etiam et maternum, nec non et mul-
tos alios, quorum nullus de hac re aliquid
conqueritur. Quosdam etiam tam placide
vidimus mori, ac si in somnum resolverentur.
Unde de hac questione nichil certi diffi-
nire possum. Novicius. Si qua sunt residua
de morientibus predicte domus Petri, ut
mihi edisseras. Mona. Hoc ut fiat opor-
tet me ordinem mutare propositum, ita
ut interscalariter loquar nunc de bene
viventibus et bene morientibus, nunc de
male viventibus et bene morientibus, nunc
revertendo ad illos. Novicius. Dummodo
loquaris edificatoria de ordine modi-
cum mihi cura est. Mon. Audi ergo quanta sit
misericordia Dei. Cap. xiii.

Ante aliquot annos in claustro sacer-
dos quidam defunctus est, cuius vita talis
erat. In ordine quidem nigro factus fu-
erat monachus et sacerdos, in quo tantum
profecerat, ut prioratus officium adipisceretur.
Sed faciente invidia diaboli et propria
temeritate, desertis castratis et inno-
centie castris, abiit in regionem dissimili-
tudinis, pactum facere cum delectationibus
suis. Aliquando autem penitentia ductus Pre-
monstratensis ordinis regularis effectus est.
Rursumque circumventus a Sathana, ipse
in eos cecidit errores. Dehinc ad nostrum
ordinem se contulit. Iterumque factus
apostata, voluptatibus frena laxa-
vit, non erubescens domesticam uxoris co-
habitationem. Novissime diebus istis
respectus a Deo patre luminum, seculum
cum concupiscentiis deseruit, veniensque
Hemmenrode, ingressum petiit et ob-
tinuit. Mox ad arma penitentie con-
volans, confessionibus assiduis, lacrimis,
oratione et ieiuniis, omnibus vere peni-
tendi formam prebuit et exemplum.
Decurso brevi tempore, anno scilicet nec-
dum dimidiato, tactus molestia carnis
lecto decubuit, et non tamen indulgentius
se agens, ceptum viriliter consummabat
agonem, nunc psallens, nunc orans, modo
sanctam Dei genitricem salutans. Habe-
bat enim quasdam ipsius salutationes
sine quibus nec vigilans nec dormiens in-
veniri poterat, quas ante horam exi-
tus sui collo suo ipse circumligavit in
testimonium fiducie et bone spei sue.
Rogabat autem assistere sibi dominum abbatem
cum paucis fratribus, quibus sic locutus est:
Reverende pater et domini, peccator
ego et penitens testes vos mihi apud Deum
esse cupio sincere confessionis et vere pe-
nitentie. Paratus enim sum ad omnem sa-
tisfactionem, quelibet tormenta quelibet
subire labores, si Deus vitam mihi donaverit.

Nichil durum, nichil difficile, nichil
impossibile amanti et vere penitenti. Sic
vere compunctus et vere penitens bene-
dictiones et gratiarum actiones adhuc
in ore habens, deo felicem reddidit spiritum.
In cuius transitu cuidam monacho talis
visio revelata est. Videbat angelos
in infirmitorio epulis et gaudiis
multis letantes; medium autem sedere
salomonem tam sollempnis leticie
principem. Dicebatur enim salomon. Su-
pervenerunt et alii angeli secum addu-
centes sex de fratribus nostris, qui eo tempore
decesserant, sacerdotes in albis preciosis
luce clara fulgentes. Qui et dixerunt:
His sex dimissa sunt peccata sua, et hu-
ic septimo, digito demonstrantes salo-
monem. Interim pulsante tabula, frater
qui hec viderat evigilavit, et veniens
invenit eum in eodem loco exultante spiritu,
quem viderat eum participasse convivii an-
gelorum. Novicius. Puto quod hii qui sunt in infirm-
acione sepe per suos fratres adhuc peregri-
nantibus domini exorent. Monachus. Hoc sermo
sequens declarabit. XIIII.

Fuit in eodem claustro monachus
quidam rudingerus nomine, secundum
nomen suum rudis satis in conversatione.
In ordine siquidem minus ordinate vive-
bat, et quod deterius erat, sepius apostata-
vit. Tempus penitentie sibi concesse in-
utiliter consumpserat. Circa finem vi-
te sue reversus et receptus, ydropisi mor-
bo percussus est. Qui cum die quadam
ante lectum suum sederet et orationes
aliquas diceret, beatus david ante

annos x defunctus in effigie nota ingre-
diens cum duobus eque defunctis ait:
Frater rudingere, quid agis aut quo-
modo habes? Respondit ille: Sicut ho-
mo pauper et infirmus. Corpus per tumorem
distenditur, et quod me plus angit, multorum
criminum mole conscientia gravatur. Qui
sanctus consolans dixit: Tu quidem
male vixisti, sed hodie scias te moriturum.
Ego dominam nostram sanctam dei genitricem et
reliquos sanctos pro te rogavi, et duros
eos inveni, et nisi exauditus fuero, totum
celestem exercitum movebo. Sicque dis-
paruit. Quod cum ille domno hermanno
abbati, quandoque scolarum apostolorum decano, et
tunc in claustro priori recitasset, respon-
dit ille: Bone domine rudengere, nos
estis vir provecte etatis et infirmus, et cito
moriemini, nolite dicere nisi veritatem.
Bene noverat vitam eius. Respondit in-
firmus: Si non fuero mortuus hodie
hora nona diei, falsa sunt que dixi.
Quid plura? Hora predicta monachus
moritur, et de visione prior certificatur. Novicius.
Puto demones multum fremuere, cum
tales eis subtrahuntur. Monachus. Sicut sancti
angeli morientium animas deducere nitun-
tur in celum, sic angeli mali eas detrudere
conantur in infernum. XV.

Mortuus est in eadem domo quidam con-
versus nomine Gerung. Iste ante conversi-
onem quorundam episcoporum treverensium successi-
ve tamen fuerat dispensator et durus
pauperum exactor. Tandem quendam animo
vitione persuasus, heinenrode venit in
habitu seculari tempore augusto de propo-

vixit. Tactus gravi infirmitate, magis timore gehenne quam amore patrie, habitum induens, in infirmitorium conversorum deportatus est. Qui cum ad extremam devenisset, et in lectulo suo solus iaceret, aspiciente quodam converso nomine Ludone, vultures advolantes in pertica lecti eius resederunt, cum quibus homines teterrimi magni atque deformes intrantes, eundem circumsteterunt. Iam dictus Ludo de visione primum admirans, et post paululum quod demones essent, qui morientium animas quasi escam prestolantur, recogitans, alta voce clamavit: Quid statis ibi vos domini? Egredimini. Qui dum minime obedirent, secundo clamavit: Ego vobis precipio in nomine domini ut exeatis. Ad quod verbum mox viri egredientes et vultures avolantes, nusquam comparuerunt. Iacebat autem idem Ludo infirmus in lecto opposito, vir senex et religiosus. Tempore vero visio hec facta et subsequenter relata mihi est a domino Hermanno abbate, tunc ibidem priore. Quantum vero in agonizantibus fratrum presentium oratio prosit, eadem visione de

Circa idem tempus XVI. in Claravalle alius quidam conversus illic moriebatur, homo quidem ponderosus et tardus, et ideo ceteris despectus. Qui cum positus fuisset super mattam, fratresque ei adessent, duo corvi advolantes inopinate gyraverunt circa illum, tandem in trabe que capiti eius imminebat residentes. Quos ut vidit frater Henricus, cuius sepe in superioribus mentio facta est, demones illos esse suspicans, quidnam facturi essent expectavit. Interim pulsata tabula, et accurrit conventus. Cumque crux inferretur, columba nivea illam precedens ostium infirmitorii prior intravit, et supra dictam trabem volitans, inter eosdem corvos media resedit. Cumque cum illis decertaret hinc inde alis eos verberans, tandem adepta victoria, et de domo eliminatis, ipsa in loco corvorum tamdiu erat residens, donec conversus expirasset, et defunctus lotus et feretro impositus, eodem loco restitutus fuisset. Quem cum in oratorium fratres deportarent, columba eadem avolans, crucem precedebat, sicque nusquam comparuit.

Novicius: Quid videtur tibi fuisse columba illa? Monachus: Angelicam aliquam personam, que fratrum orationibus adiuta, pro anima morientis cum demonibus decertavit, atque triumphavit. Quantum vero illic sit demonum concursus ubi hii moriuntur qui eis servierunt, sermo sequens ostendet.

Kono magnus dominus castri de XVII. Malberg, vir potens et dives in seculo, tam valens in militia ne dicam in malicia, quam ingens in prudentia seculari, circa finem vite in sepe dicto claustro habitum suscepit regularem. Et quia temporis longinquitate non poterat, in ea probitate dies suos dimidiare satagebat. Ubi a deo profecit, quod consummatus in brevi explevit tempora multa; placita enim erat deo anima illius. Unde et qui vocaverat eum ad suum servicium, non solum ei prestitit veniam delictorum,

sed ex tali ordine precognitum ei fecit finem suum. Habebat conventus Ptholariorum pulcherrimum, quem equicie sue preter ceterum nobilem deputaverat. Quem cum vir nobilis Henricus de Ysenberg concupisceret, neque precio habere posset, hoc actum est ut absconse subtractus ei transmitteretur. Quem cum minime redderet, missus est predictus Kono qui eidem Henrico fuerat in seculo amicissimus. Et cum nichil proficeret, videns hominem obstinatum, irruente in se ut postea patuit spiritu Dei, ad divinum eum iudicium appellavit, diem ei prefigens. Quid plura? Henricus appellationem contempsit, et Kono domum rediens, omnibus modis quibus potuit ad eundem diem se preparavit. Dicebat ergo abbati: Domne sexta feria crucem accepi, sexta feria tonsuratus sum, sexta feria in capella mea me nobis tradidi, sexta feria habitum induens regularem. Deus feria sexta laborum meorum mihi restituet mercedem. Expletis vero iam tribus annis in sancta conversatione, febre correptus est. Visitatus ab amicis, se dixit die tertia moriturum. Illi autem recedere volebant quod levis esset ei infirmitas, et nulla adhuc signa mortis in eo appareret, sed ipse rogabat ne sollempnitati sue deessent. Et factum est ut moreretur die tertio, hoc est in vigilia sancti Iacobi, sicut ipse predixerat. Eo sane tempore erat mulier obsessa in villa Meyne, que hora mortis eiusdem Kononis liberata est, et venit ad sacerdotem suum, dicens demonem exisse. Post paululum vero rediens diabolus gravius vexare mulierem cepit. Adducta est ergo ad sacerdotem, qui quasi sermocinando cum diabolo cepit eum interrogare et dicere: Miser tu exieras? Ita est inquit. Et ubi ait fuisti infelix? Respondit: Hemenrode. Et quid inquit ibi fecisti? Ad quod diabolus: Conucho ibi iacebat super mattam et debebat mori. Ad cuius transitum festinantes pene quindecim milia sociorum meorum cum maximo impetu hic transibant. Et videbam ibi nunquam gaudium aliquod habiturus, nisi fuissem cum eis. Sciens autem vas istud mihi traditum, me amittere non posse, reliqui illud ad tempus, et ivi cum eis. Dixitque sacerdos: Quid actum est ibi? Respondit diabolus: Supervenerunt maledicti tonsurati illi et circumstantes cadaver ita valide populare ceperunt, quod nullus nostrum propius accedere ausus fuit. Dixit iterum sacerdos: Et ubi devenit anima? Respondit diabolus: Ad pedes Altissimi. Iudicate boni homines quanta nobis iniuria sit illata. Homo iste nobis servierat plus quam quadraginta annis ad omnem voluntatem nostram nocte ac die paratissimus, et vix tribus annis tantum aliis servivit Domino, et ille nobis abstulit eum. Cum ergo nobis animam auferret, furore commoti invicem tota debacchatione grassati sumus. Et ego vero non habeo ubi me recipiam, nisi in hoc vasculo quod mihi traditum est. Transactis autem paucis diebus postquam res premissa completa est in claustro, Herwicus quidam monachus per partes illas transitum habebat. Qui sciens quia

diabolus mendax est et pater mendacii, experiri voluit huius rei veritatem. Divertensque ad obsessam mulierem, in testimonium quod credi posset, quaesivit a daemone. At ille primo noluit confiteri, sed a monacho iuramentis constrictus, dixit: Quia ablutionis manum monentis in manu sua tenuit. Cui rei monachus ille conscius aliis eius ubi credi posse consensit. Henricus vero de Ysinberg audiens eum presbytero die defunctum, pelli suae valde pertimuit, et cum multa festinatione ad claustrum veniens, dextrarium superbe retentum, nudis pedibus manu ipsa ad defuncti sepulchrum adduxit, poenitentiam agens apud illum. Haec autem de obitu monachorum claustrensium conscripta sunt. Novicius: Si daemones electis in morte sic sunt importuni, quid fit de reprobis, quorum peccata secundum angelorum impediunt praesidia? Monachus: De hoc satis dicturus sum in sequentibus. Mors Kononis aliorum militum obitus ad memoriam mihi revocat, qui male quidem vixerant, sed felici fine decesserunt. XVIII.

Fuit quidam miles in Saxonia Liudolfus nomine, sed tyrannus actione. Hic cum die quadam vestibus novis atque scarlatis indutus in via equitaret, rusticum cum curru obvium habuit. Cui cum vestimenta ex rotarum impulsu luto aspergerentur, ipse ut potens miles superbus, commotus valde, extracto gladio hominis pedem amputavit. Qui postea Deo miserante de peccatis suis dolens, in domo ordinis nostri quae Porta vocatur, factus est monachus. Non multo post in gravem infirmitatem incidens, cum cotidie a se male commissa deplangeret, et maxime abscisionem iam dicti pedis, infirmario se consolanti respondit: Non potero consolari, nisi videro signa Iob in corpore meo. Et ecce post dies paucos cicatricem ad instar fili coccinei contemplatus est circa talum suum, in eodem pede et in eodem loco ubi rustico pedem truncaverat. Qui paulatim coepit computrescere, ita ut vermes de eo scaturirent. Tunc repletus gaudio ait: Modo de venia spero, quia signa Iob video in corpore meo. Sicque in multa cordis contritione atque gratiarum actione invalescente morbo spiritum reddidit. Haec mihi relata sunt ab abbate Livoniae, qui filius est domus supradictae. XIX.

Alterius cuiusdam militis mortem valde pretiosam retulit mihi Adam monachus de Lucka, cuius in superioribus meminimus. Erat inquit in Saxonia miles quidam Alardus nomine, qui vir tantae fuerat probitatis, ut in primo torneamento in quo miles factus est, manu propria quindecim dextrarios acquireret. Qui sicut vir prudens eundem honorem temporalem non suis viribus, sed Deo ascribens, omnia restituit, et sodalibus cum sociis valedicens, in Lucka monasterio nostrae religionis habitum suscepit. Et quia electos suos probat Dominus, tanta illum infirmitate flagellavit, ut vermes de eius corpore indesinenter scaturirent. Quorum fetorem simul et horrorem cum ministri sustinere non possent, ait abbas praedicto Adae: Quid facietis fratres

cum homine isto? Respondit ille: Deu-
tur in quatuor lintheamina, et ego pro
nomine cuius illi suscipiam. Quod cum fac-
tum fuisset, assidua pannorum mutatio-
ne fervorem temperavit tamen quantum egro-
Cumque dies adesset remunerationis tan-
te patientie, ait ad eos: Sternite me in matta
et pulsate tabulam, que dominum vocat mihi.
Et fecit sic. Veniente conventu, post dictam
letaniam, cum omnes pene ad lacrimas
verbis valde compunctivis movisset, sub-
iunxit: Modo ite domini mei dilectis-
simi, et dicite missas vestras, quia salva-
tor mundi et gloriosa eius genitrix cum
angelis et multitudine sanctorum illuc
venturi sunt. Postea revertimini cum
eis, qui animam meam suscipient. Interim
dum missas dicerent, sicut mihi retulit
sepedictus Adam, Alardus spiritu pro-
phetico omnia que in oratorio agebantur
indicavit dicens: Tales misse a ta-
libus sacerdotibus ad talia altaria ce-
lebrantur. Et miratus est valde de homine
laico. Revertente conventu, ille vul-
tu iocundo sic ait: Ecce Christus cum matre
et sanctis suis presens est, habentes ma-
nus sub mento meo, et iam suscipient
animam. Nec mihi credatis, si in instanti
mortuus non fuero. Ad quod verbum mox
exspiravit, morte verba confirmans.
De cuius corpore statim tantus odor exivit,
ut omnes illi suavitate reficerentur cir-
cumstantes. Novicius: Valde me terret
actor horum oratio. Monachus: Ex quo sermo est
de militibus, referam unde amplius edi-
ficeris, interim revertar ad personas

religiosas. Cap. XX.

Miles quidam sceleratissimus, ab i-
nimicis suis captus est et occisus. Qui cum
moreretur, hec ei verba ultima fuerunt:
Domine miserere mei. In cuius morte quidam
obsessus liberatus est. Quem cum post dies
paucos atrocius vexaret, sicut supra dic-
tum est de Konone cap. XVII, interrogatus
de hoc respondit: Multi congregati fui-
mus in morte militis illius, sed quia nichil
ibi optinuimus, amplius in hoc meo vas-
culo me vindico. Requisitus de causa,
subiecit: Tria tantum heu verba movens
protulit, propter que potestatem nostram eva-
sit. Vel certe hunc per domini invocationem di-
vini nominis, sicut latroni in cruce, tormen-
tum versum est in martyrium. Novicius:
In hoc exemplo satis confido quod penitentia
vera numquam sit sera. Monachus: Duo
subiungam exempla, per que cognosces
quod extrema contritio sit ex [illegible].

In Frisia nuper homo quidam dives. XXI.
infirmatus est. Habebat autem filium
monachum et sacerdotem in Claro campo
domo ordinis nostri. Pro quo cum misisset,
quasi pro salute anime sue, nescio quo
dei iudicio, sine confessione, sine viati-
co, et sine unctione mortuus est. XXII.

Circa idem tempus in eadem provincia
Calvus quidam Friso hostibus suis oc-
currens vulneratus est ad mortem, et occisi
sunt duo filii eius. Cumque patrem occi-
sores estimarent mortuum, abierunt,
et pro tanto scelere magister grangie in
Bethwde adducto plaustro, occisos su-
perposuit, et patrem adhuc spirantem in-

dixisset, clamavit: Vivitis adhuc domine?
Cum autem ille minime responderet, timens
hostes esse, subiecit confusus: Ego sum,
ne timeatis. Tunc ille: Adhuc enim vi
vo. Mox levatus in vehiculo, deportatus
est ad grangiam, peccata sua confessus est,
communicavit, inunctus est, sicque spiritum red
didit. Ecce prior cum tempus haberet
penitendi, et filius eum de salute coti
die moneret, omnia neglexit, moriens
impenitens. Alter vero semimortuus, oleo
misericordie et vino penitentie veri sama
ritani confotus, de stabulo transivit ad
palatium. Et est in his impletum quod
scriptura dicit: Cui vult miseretur gratiam
infundendo, et quem vult indurat gratiam
In diocesi traiectensi -xxiii- in Apponeslo
miles quidam extitit nomine Wigerus,
in actibus militie nominatissimus. In pri
ma expeditione divino munere compunctus,
cruce signatus mare transivit, tam forti
ter et tam instanter sarracenos impug
nans, ut tam regi iherosolimitano quam
ceteris christianis dilectus esset et acceptus,
et inimicis extitit nimis odiosus. Qui cum per an
num integrum salvatori ibidem strenue
ut dictum est militasset, et repatriare
cogitasset, die quadam in oculis eius in
conflictu servus eius occisus est. Cuius
animam in specie columbe celos vidit pe
netrare. Compunctus de visione dicebat
intra se: Quid agere proponis o miser?
Si reversus fueris, vitia repetes dimissa,
et erunt novissima tua peiora prioribus.
Et tunc fortius agens solito, die qua
dam conflictum intravit et occubuit.

Cuius caput sarraceni precidentes, cum mul
ta gloria circumtulerunt; christiani vero corpus
rapientes atque sepelientes, ecclesiam super
ipsum fabricaverunt. -xxiiii-
Circa illa tempora Theodericus de Rulant
vir potens et dives, devotionis gratia pro
fectus est in Iherusalem, prostratus autem ante sepulchrum
dominicum, huiusmodi fudit orationem: Do
mine Ihesu Christe qui omnia nosti, si non ha
beo me emendare a viciis pristinis, non
me permittas redire in terram meam, sed ut
hic michi mori liceat concede. Audivit
hanc orationem alius miles compater eius,
et ait: Orastis ne bene hodie compater?
Etiam inquit. Dicente illo: Et cui vultis
dimittere uxorem et liberos vestros? Re
spondit Theodericus: Melius est ut illos
deseram, quam animam meam perdam. Et quid
plura? Exaudita est oratio religiosi mi
litis, et post paucos dies defunctus, con
iunctus est civibus Iherusalem celestis. Qua
propter fit dominus omnibus invocantibus eum
in veritate, mors alterius cuiusdam demonstrat.
In Lostbrug monasterio diocesis -xxv-
traiectensis, monachus quidam fuit te
nax iusticie, zelum habens discipline.
Cumque mortuo illius temporis abbate,
et is qui hoc anno defunctus est, ei per elec
tionem substitueretur, ille sciens eum
virum secularem atque incontinentem, inge
muit dicens: Heu modo disciplina domus
huius peribit. Est enim de ordine nigrorum
monasterium aliquem dives satis, et ait:
Domine Ihesu Christe peto ne sinas me
diutius vivere, ne videam desolationem
huius monasterii. Cumque innovari posset

ut eundem eligeret sive professionem faceret, ait ad eum mente tranquilla: Deus novit quod diligam vos, sed scio quod religio domus huius destruetur per vos. Mane dicta missa, ab eodem abbate se inungi petiit, et vix obtinuit; contradicente abbate eo quod sanissimus videretur, respondit: Hodie oportet me mori. Deinde strata matta se in ea reposuit, et per tabulam conventum advocari fecit. Perdictis orationibus cum minime moreretur, surrexit, stolamque in qua missas dicere consueverat collo imponens, coram altari more agonizantium se reposuit, hanc orationem fundens: Domina sancta virgo Maria, si umquam per hanc stolam missam celebravi tibi placentem, suscipe animam meam in hac hora. Exauditus est iustus, et exspiravit. Et secundum prophetiam eius domus illa tam in spiritualibus quam in temporalibus valde defecit. Haec mihi relata sunt a quodam abbate ordinis nostri, necnon ab Everardo monacho et sacerdote eiusdem coenobii. Novicius: Non miror si Deus quandoque iustos tollit, ne peccata dimissa repetant, vel ne mala imminentia videant, ut Iosiam; sed hoc me terret quod iusti aliquando subito rapiuntur, vel quod horribilius est, igne, aquis vel praecipitio pereunt. Monachus: Iusti quacumque morte praeoccupati fuerint, in refrigerio erunt. Multis enim causis omissis quae assignari possent, una est, ut virtutes eorum occulte pateant. XXVI.

Ante hoc quinquennium qui nunc est dux Bawariae, unum ex abbatibus ordinis nostri ad se vocavit, nescio quid cum eo tractaturus. Nocte praeparatus est ei lectus in horreo. Qui cum dicto completorio isset cubitum, lumen quod a converso positum fuerat inter virum in stramen cecidit, et in flammas prorupit. A quibus abbas excitatus, cum ostium exire non posset, in modum crucis se in terram prosternens, exitum suum Domino commendavit. Ipso incendio dux cum militibus et omnibus qui aderant accurrit, reiectisque lignis ac stipulis abbatem semiustum atque extinctum extraxerunt. Et ecce circa pectus eius apparuit capsella cum reliquiis, ventrem vero illius cathena ferrea stringebat. Quibus visis dux compunctus dicebat: Videte quod sancto isti viro vestimentorum asperitas sufficere non poterat, nisi etiam cathenam superadderet. Sepultusque est Ratisbone in ecclesia maiori. Post dies paucos cum duo milites in eodem loco missam audirent, unus sepulchrum eius ascendit. Ut autem Deus ostenderet qualis esset meriti ille tumulatus, miles tam vehementer in pedibus ardere coepit, ut desiliens clamaret. Quo comperto alter respondit: Sepulchrum est illius combusti abbatis. Ex illa die habitus est in eadem ecclesia in magna veneratione. XXVII.

In ecclesia sancti Maximini in Colonia temporibus meis quidam fuerat inclusus. ... coenobii eiusdem iniciatore. Est enim illic congregatio sanctimonialium. Hic ante conversionem concubinam habuerat. Et quia simul peccaverant, similem susceperunt poenitentiam, ambo durant ... ut uterque circulo ferreo

uentrem suum ligaret. Ipse uero in predicto loco
se includens, missas suas celebrando,
domino uacabat, cum illa fortis in habi
tu religioso necessaria ministrabat. Adue
niente tempore uocationis eius dominum eus
fridum decanum sancti andree, cuius uitam
in distinctione sexta cap. V. descripsi,
uocauit, confessionem fecit, uitam reuela
uit. Cui ille in uirtute sancte obedi
entie precepit ut circulum fineret depo
ni, quod et fecit. Sicque eo defuncto, muli
er post paucos dies cepit infirmari.
Et quia timuit quod sacerdoti acciderat,
secretum suum prodere noluit. Cuius uir
tutem deus non sinebat esse occultam. In
hora uero qua exspirauit, uinculum eius
dirupit. Cumque fines ligature illius
ferree tunicam in qua mouebatur ex utraque
latere suspenderent, multe matrone,
femine sancte exitum prestolantes, prodigium
rem cognouerunt, de tanto miraculo
deum glorificauerunt. Hec mihi relata sunt
a filia sororis predicti sacerdotis. Vincula
ista reuocant mihi ad memoriam mortem
cuiusdam sanctimonialis preciosam. XXVIII

In brabantia aput niuellam mo
nasterio sancte gertrudis uirginis pu
ella quedam nobilis extitit, clementia
nomine. Hec cum suadente diabolo
lapsum carnis incurrisset, tunicam
innocentie quam polluerat, continuis
lacrimis mundare satagebat. Sic de
nique erat operibus misericordie, ut omnes fructus
redditus pauperibus erogando, nichil pe
ne sibi retineret. Tempore quodam cum
hyemis pruinam cum fere nuda esset,

minusque egeret, sedens iuxta altare sancte
gertrudis sic orauit: O dulcissima do
mina, quomodo tibi seruiam in hac hye
me, cum nichil habeam? Eadem ho
ra superueniens quidam peregrinus, cum ad
memoriam iam dicte uirginis orasset,
quinque solidos in sinum clementie iac
tauit et abiit. Hoc quasi pro miraculo
ipsa wigero monacho uilariensi retulit,
et ipse michi. Cum uero autem moreretur, inuen
ti sunt circa corpus eius nouem circuli fer
rei. Nouicius: Mirabilia operatur deus in
sexu fragili. Monachus: Licet propositi mei
sit in hac distinctione tantum tractare
de morientibus, referam tamen per
occasionem huius sanctimonialis formam pe
nitentie alterius cuiusdam mulieris. XXIX

Non est diu quod uirgo quedam leodien
sis, osilia nomine, cuidam
nupserat metensi. Quo mortuo, quia
pulchra erat ualde, canonicus quidam
leodiensis illam duxit, in tantum eam
amans, ut per clausuram ab humanis
aspectibus illam remoueret. Post cuius mor
tem illa de peccatis suis dolens, iuxta
ecclesiam sancti seuerini se reclusit, ubi ex
nimia contritione sepe lacrimas sangui
neas profudit. Insuper et uinculis ferre
is se ligari fecit. Cum quibus cum steterit
in oratione, omnia dirupta sunt. Tunc mente
uero eadem uincula deo non esse accepta, se
cundo ligata est. Quod cum confessa fuisset
abbati sancti lamberti, dolenter conso
lans ait: Qui dixit marie magda
lene: Dimissa sunt tibi peccata tua, ipse
uincula tua dirupit. Sicque consolata est.

Novicius. Si qua adhuc residua sunt de morte iustorum, ut explicentur exoro. Monachus. Quedam tantum adhuc de hys referam in quibus consoleris simul et terrearis. XXX

Ante hoc quadringennium gerbrandus abbas claricampi in frisia cum abbate nostro de capitulo rediens generali in via infirmari cepit, ita ut cum maximo labore fontemaccum pervenirent. Ibique diem clausit extremum. In ipsa hora mortis eius sanctimonialis quedam de syon, que domus est ordinis nostri pertinens ad claricampum, facta in mentis excessu vidit animam eius ab angelis in celum deferri. Transmisit ergo ad domum et locum sepulture eius, nec non et habitum in quo sepultus est. Vidit insuper successori eius widoni duos dari baculos, scilicet virgas pastorales, ex quibus primam abiecit, alteram retinuit. Idem wido prior fuerat in claro campo, de quo assumptus est in abbatem sancti bernardi. Deinde post breve tempus mortuo predicto gerbrando, qui vir fuerat grandevus, iustus et disciplinatus, idem wido abbate meo presente nunc non et me factus est abbas claricampi. Sicque secundum quod de illo ostensum fuit, primum baculum abiecit, alterum adhuc retinens.

In monte sancte walburgis sanctimonialis quedam fuit Wdellolt nomine, femina bona et satis fervens in religione. XXXI Hec cum iam agonizaret, sicut audivi a sororibus que presentes erant, manum extendit contra ostium dicens: Ecce nuncii domini foris stant expectantes animam meam. Sicque post modicum reddidit spiritum, ab eodem angelo deducenda in paradysum. Hoc etiam scias quod sepe a mortuis vivi vocantur. Verbi causa. XXXII

Ante paucos annos heydenricus sacerdos et cellerarius noster maior in sompnis apparens successori suo cunrado tunicam propriam ei tradidit induendam. Qua cum ille induisset, infirmitate preventus post dies paucos defunctus est. XXXIII

Nondum anni elapsus est quod lambertus monachus noster nocte dominica in choro obdormiens richwinum collegam nostrum ante aliquot annos defunctum chorum intrare conspexit. Et cum annueret ei manu dicens: frater lamberte veni, simul ibimus ad refectorium, ille sciens eum mortuum timuit et ait: Crede michi non ibo vobiscum. A quo cum repulsam pateretur, ad oppositum chorum se vertens quendam senem monachum cunradum nomine, qui circa quinquaginta annos militaverat in ordine, sibi signo ac verbo vocavit. Quem ille mox secutus est capucio capiti imposito. Eadem die post cenam cum prior quosdam ex nobis vocasset et idem cunradus presens esset, ait eo me audiente iam dictus lambertus: Here domne cunrade, vos certo moriemini. In hac enim cuculla vidi vos hac nocte richwinum sequentem, referens ei visionem per ordinem. Cui ille respondit: Non curo; nam vellem esse mortuus. Sequenti enim die, si bene memini, infirmari cepit et post breve tempus defunctus in eadem cuculla sepultus est. XXXIIII

Femina quedam religiosa de arnema cum filio et filia veniens coloniam

in ecclesia maiori ieiuniis et orationibus deo serviebant. Vocabatur autem filius Gregorius, homo simplex et sacerdos. Nomen autem sororis Maria. Anno autem preterito matre defuncta, infra tricenarium etiam Gregorius ad extrema deductus est. Cumque soror coram illo sedens lacrimaretur valde, ille consolans eam ait: Noli flere, quia mater nostra vocat me. Et illa: Ubi est? Respondit: Ecce coram me stat. Sicque anima illa sancta carne soluta est. Corpus vero eius cum multo honore inter canonicos eiusdem ecclesie sepultum est.

Novicius: Valde mihi videntur esse perfecti, quorum anime carne solute mox ascendunt ad requiem. Monachus: Verum dicis. Neque hoc te lateat, quod valde pia sunt iudicio hominum que perfectos, maxime claustrales, ab introitu glorie quandoque retardat.

Conversus quidam de Cynna. XXXV.

Conversus quidam domus eiusdem ordinis nostri, cum die quadam missus ab abbate suo navigio transiret per fluvium Albiam, qui fluit per Saxoniam, nauta ab eo naulum requisivit. Qui cum diceret nichil se ad manum habere pecunie, respondit ille: Date mihi pro pignore cingulum vel cultellum vestrum. Non possum, inquit, his carere. Et adiecit: Ego promitto vobis cum ordine meo quod dimidium denarium vobis remittam. Et dimisit eum nauta. Recedens ab eo conversus, eo quod res modica videretur, promissum parvipendit, nichil remittens. Non multo post infirmatus, cum omnibus qui aderant mortuus videretur, anima egressa, cum ad requiem ascendere vellet, predictum dimidium denarium, cuius in confessione non meminit, ante oculos habebat. Qui adeo crevit, ut mundo maior videretur. Cumque sursum intenti semper obsisteret, neque aliud esset quod animam impediret, ad angelorum petitionem permissa est redire ad corpus. Mirantibus cunctis visionem retulit, et missus est ab abbate naute integer denarius sub omni celeritate. Quem ut ille recepit, eadem hora secundum considerationem conversus exspiravit. Hec mihi narravit abbas Livonie, asserens sibi recitata a predicto abbate. Unde religiosi quanto secularibus maiora premia sperant, tanto debent esse sollicitiores, ne morientes aliquid pulveris secum trahant.

XXXVI

Ante annos paucos in regno Francorum quadam domo ordinis Cisterciensis monachus quidam bone vite laborabat in acutis. Qui dum duplici calore torqueretur, infirmitatis scilicet et aeris, rogavit infirmarium, quatinus sibi liceret cucullam exuere et induere scapulare. Quod ille concessit, compassus infirmo. Qui cum abiret, reversus infirmum reperit exspirasse. Non modicum ex hoc turbatus, domum claustri scapulare extraxit, induit ei cucullam, sicque in matta illum ponens tabulam pulsavit. Deportatus in oratorium prima nocte, cum monachi secundum consuetudinem circa corpus psalmos legerent, ille in feretro se erigens et circumspiciens monachos advocavit. Qui cum territi fugerent omnes in dor-

intoriu(m). ex ... cepto suppriore qui co(n)sta(n)tior erat ait illi. Nolite timere. ego sum ille frater ... qui mortuus fui et reuerti. Vocate m(ihi) abbatem. Interim signantib(us) monachis q(uo)d fugerant q(uod) surrexisset mortuus. factus e(st) in dormitorio magnus mot(us) atq(ue) concursus. Accedente abbate ad feretrum. ait ille. Domine confiteor uob(is) q(uo)d sic atq(ue) sic mortuus sum. Duct(us) ... ab angelis ad paradysum. cum putarem me libere posse intrare. accessit ad ostium sanctus benedict(us). et ait. Quis enim es tu. Respondente illo. ego sum monach(us) ordinis cysterciensis. subiecit sanctus. Nequaq(ua)m. si monach(us) es. ubi e(st) habit(us) tuus. Iste locus e(st) quietis. et tu uis intrare cum habitu laboris. Qui cum circumgirasse(m) muros eiusdem felicissime mansionis. et p(er) fenestras seniores q(uo)sda(m) magne reuerentissime illic conspexisse. uni illor(um) qui ceteris benignior uidebat(ur). ut p(ro) me intercederet supplicaui. Cuius interuentu p(er)missus sum ad corp(us) redire. ut sic habitu ante recepto merear ad p(ro)missa(m) beatitudine(m) intrare. Quo audito abbas cuculla(m) in q(ua) iacebat ei extraxit. cuculla(m) q(ua)m i(n) infirmitate exuerat ei reinduens. Sicq(ue) accepta b(e)n(e)dictione rursum exspirauit. Vocatur aut(em) dom(us) i(n) qua contigerunt s(ca)ere. Abbas de relarzhusen p(er) nos transiens nob(is) retulit h(oc) miraculu(m). dicens se audiuisse a p(ri)ore ... conuentu i(n)a dicte dom(us). xxxvii.

Simile ex parte contigit hoc a(n)no apud Strazburg. Cum q(ui)dam ciuis ibi defunct(us) fuisset. et in feretro positus. anima ad corp(us) reuersa e(st). Et cum clamaret. quon(iam) ueni huc. quon(iam) ueni huc. uocata e(st) uxor eius. Ad q(ua)m ille. D(omi)ni m(isericord)ia reduct(us) sum. et hoc t(ibi) dico n(on) om(n)ia que habem(us) relinquam(us). n(on) poterim(us) saluari. Sicq(ue) omnib(us) p(ro)ut poterat salubriter dispositis. infra triduu(m) mortuus e(st). Fuerat eor(um) substantia de malo acquisita. Nou(icius).

Quid e(st) q(uo)d maxime morientib(us) possit subuenire. Mon(achus). Confessio pura atq(ue) contricio. Ecce exemplum. xxxviii.

Magister thomas theologus. cum in p(re)senti expeditione i(n) castro peregrinor(um) i(n) camera q(ua)dam lecto decumbens. esset moriturus. uidit diabolum i(n) angulo stante(m). Que(m) cum cognouisset. uoce beati marty(r)is alloccutus e(st) eum dicens. Quid hic astas cruenta bestia. Dic m(ihi) quid e(st) quod maxime uobis noceat. Cumq(ue) ille nichil responderet. scolastic(us) subiunxit. Adiuro te p(er) d(omi)n(u)m uiuu(m) qui iudicatur(us) est uiuos et mortuos et seculum p(er) ignem. ut dicas m(ihi) hui(us) interrogationis ueritate(m). Ad q(uo)d demon respondit. Nichil e(st) i(n) ecc(lesi)a q(uo)d tantu(m) nobis noceat. quod sic uirtutes n(ost)ras eneruet. quon(iam) frequens confessio. Quando incurrit homo i(n) peccatis e(st) peccatis dico mortalib(us). om(n)ia ei membra ligata sunt. et non potest se mouere. Cum uero p(e)ccata eadem confitetur. statim liber e(st). et mobilis ad omne bonu(m). Quo audito doctor ille bon(us) i(n) crucis e(st) fidelis p(re)dicator. let... exspirauit.

Nou(icius). De confessione ... n(on) dubito q(ui)n ualde sit bona. sed in ... q(uo)d tercie distinctionis p(ri)ma pro... bat exempla.

Monachus. De morte iustorum hec dicta sufficiant, de quibus etiam in superioribus multa exempla redundant, que recapitulare supersedeo, quia ad mortes malorum festino. Quam misere quam horribiliter moriantur usurarii, avari, pecuniosi, dolosi, superbi, predones, homicide, contentiosi, luxuriosi, et his similibus subiecti, que apostolus appellat opera carnis, quibusdam tibi pandam exemplis.

In civitate Metensi, sicut mihi XXXVIII. narravit abbas quidam ordinis nostri, usurarius aliquis defunctus est, avarus nimis. Qui cum moriturus esset, supplicavit uxori sue, ut crumenam denariis refertam iuxta se poneret in sepulchrum. Quod cum illa fecisset, quanto secretius potuisset, tamen latere non potuit. Accedentes aliqui sepulchrum latenter aperuerunt, et ecce duos ibi conspiciunt buffones, unum in ore crumene, alterum in pectore. Ille denarios ore de crumena extrahebat, iste susceptos extractos cordi eius immittebat. Ac si diceret: Hos pecunia satiabimus cor tuum insatiabile. Quibus visis illi timore perculsi, tiam reicientes fugerunt. Quid putas animam huius pati in inferno a vermibus inmortalibus, si tam horrenda in eius corpore demonstrata sunt in sepulchro? Novicius: Non minus horrendum est quod sequitur.

In villa Freggene .xl. que ad miliare unum distat a colonia, matrona quedam morabatur, Iutta nomine, moribus quidem satis composita, sed usuraria. De quo vicio cum sepius argueretur a suppriore nostro Gerlaco, qui tunc temporis ecclesiam iam dicte ville regebat, emendationem quidem promisit, sed non servavit. Tandem in peccatis suis mortua est, et propter timorem corporis ne feteret, posita super terram. Et ecce diabolus manus eius et brachia movit ad instar numerantis pecuniam. Consilium est presbitero Gerlaco, ut diabolum a vexatione corporis exorcismo cohiberet. Quod cum fecisset, corpus quievit, et cum adiurare cessaret, ille non cessavit, nec cura nec manus movendo. Tunc tollens hostias aque benedicte, iniecit, et ori eius immisit, que illa avidissime masticare cepit. Tandem tollens stolam cum exorcismo collo eius circumligavit, sicque demon ab eius corpore compescuit. Erat ibi tempore eodem rusticus quidam, qui dicebat sacerdoti: Sciatis domine quod diabolus in hac nocte stupenda operabitur in hoc corpore. Referam enim vobis simile, quod temporibus contigit puericie mee. xli

Fuerat in Bacheim villa proxima famosa quedam usuraria. Hec cum moritura esset, campum totum corvis ac cornicibus vidit repletum, et clamavit fortiter: Ecce modo appropinquant ad me. Et adiecit: Owi, owi, modo sunt in tecto, modo in domo, modo pectus meum laniant, modo animam meam extrahunt. Sicque cum ululatu efflavit spiritum, a demonibus ad inferos deducendum. Qui eadem nocte corpus de feretro, multis qui aderant videntibus, tollentes usque ad tectum levaverunt, et cum trabi impingerent, vix limen ostii illud cadere sinentes confregerunt. Extincta sunt luminaria, fugerunt homines; mane in iam dicto loco corpus repientes. Quod

bestiali sepulture tradiderunt. xli

In dyocesi coloniensi ante paucos annos iuvenis quidam defunctus est nomine Theodericus usurarius ad modum nominatus. Hic tandem infirmatus, materia ascendente in cerebrum factus est freneticus. Qui cum cotidie dentes et os moveret, dixerunt ei ministri sui: Quid comeditis domine? Respondit ille: Denarios ego mastico. Visum ei fuerat quod denarios ori eius demones infunderent. Non possum inquit sustinere demones istos. Portate me ad monasterium, vide: boni illic homines sunt, forte auxilio illorum ab his diabolis liberabor. Quo cum delatus fuisset, clamavit: Reportate me, reportate me; plures hic demones video quam in domo mea. Erat enim de villa Wurme. Sic miser relatus a demonibus agitatus exspiravit, quam execrabile vicium sit usura, in suis tormentis multis ostendens. Quidam dixerunt se in ore et in gutture eius denarios vidisse. Novicius: Bene apostolus avariciam appellat ydolorum servitutem, cui sic demones famulantur. Monachus: Avaricia heu non solum in secularibus, sed etiam in personis ecclesiasticis regnat, eique famulantur.

Lutharius prepositus Bunnensis xlii clericum habebat nimis avarum, monasteriensis ecclesie canonicum. Et quia ex eius consilio idem prepositus pendebat, multam pecuniam Walterus congregaverat. Qui cum moreretur, ne unum quidem denarium pro anima sua legavit. In ipsa hora mortis eius, Godefridus ecclesie sancti Andree in colonia canonicus, coram domino suo Adolfo tunc maioris ecclesie decano et postea archiepiscopo, in porta clericorum dormivit. Cui talis visio ostensa est. Visum est ei quod predictus Walterus pecuniam de magno cumulo in tabula numeraret, et quod demon ex altera parte in ethiopis effigie residens, illius computationem diligentissime consideraret. In ipsa computatione Walterus frequenter ex ipsa pecunia aliquid furtive vesti sue submisit. Qua numerata, demon in hec verba prorupit: Computat argentum Walterus, subtrahit illud. Deinde manibus complosis cum multo cachinno subiecit: Plus quam ducentas subtraxit Walto marcas. Sic enim ex quadam superbia vocari solebat. Excitans dominum suum Godefridus, quid viderit recitavit, et compertum est quod eadem hora exspiraverit; prepositus vero omnem illius pecuniam tulit, asserens illam suam fuisse.

Godefridus vero xliii non minus misere defunctus est. Erat siquidem avarus valde, et magnam in cista pecuniam collegerat. Die quadam Philippi regis romanorum magnum in domo sua debitoribus domini sui fecerat conventum, ex pecuniis quas eidem Philippo comes Adolfus pro coronatione dederat, illis accommodata restituere proponens. Ante enim quam de eodem convivio gustasset, apoplexia tactus obmutuit, et sine confessione atque sacra communione spiritum exalavit. Post cuius mortem cuidam sacerdoti talis de eo visio ostensa est. Vidit eum colonie in monetam incudi impositum, quem Iacobus iudeus, immo iudeorum episcopus, cui fuerat

familiaris, malleo extendit usque ad de
narii tenuitatem. Et bene concordabat
pena culpe. Fuerat enim magister mo
nete et monetariorum socius, et quia
multam ibi congregaverat pecuniam,
luere ibidem visus est avaritie penam. Quod
de morte Hermanni scolastici decani in colo
nia percepi, non tacebo. xlv

Erat idem Hermannus homo multum
avarus et amator pecunie. Accidit
ante hoc biennium ut canonicus quidam
bunnensis Wiricus nomine cognomento
Sterpel moreretur. Qui statim post mortem
Erwino maioris ecclesie in Colonia cano
nico in somnis apparens, ait: Rogo
te ut ad diem meum venias ante capellam
sancti Nicholai. Quod cum Erwinus renueret
sciens eum mortuum, subiecit ille: Peto
ut hoc ipsum dicas scolastico decano, quia
dies erit octavo die. Ille evigilans,
et de visione satis admirans, quod vide
rit vel quid Wiricus mandavit, mane
decano recitavit. Qui statim visum
intelligens, respondit: Ego satis ti
meo quod diem eius cito observare debeam,
quia homo senex sum et debilis. Statim
eadem die periculum cepit habere, ita ut
predicto die moreretur. Quod ubi comperit
Erwinus, timens quia et ipse moriturus
esset, cepit se per confessionem atque sacram
communionem ad mortem preparare. Ad quem
maior prepositus: Cras in conventu dicetur
ei missa sollempnis et sepelietur, sicque
satis fecistis peticioni eius. Quod ita
factum est, atque iuxta capellam predicti
confessoris ab eo sepultus. Adhuc idem

Erwinus vivit, a cuius ore audivi que dicta
sunt. Inter avaros penas solvent etiam
advocati, qui modo salaria pinguia re
cipiunt et causas subvertunt. xlvi

Narravit mihi ante paucos menses
aliquis sacerdos de Saxonia dicens: Nuper
in terra nostra quidam nominatus decretista
mortuus est. Qui cum iaceret, lingua in
ore defuncti non est inventa. Et merito
linguam perdidit moriens, qui illam sepe
vendiderat vivens. Novicius: Simile
dixisse te recolo de Henrico Ratione
in distinctione sexta capitulo xviii. Monachus:
Recordor nunc cuiusdam verbi de huius
modi advocatis yronice dicti. Eodem
tempore quo iam dictus Henricus obiit,
mortuus est et magister Folco Treveren
sis; mortui sunt et plures nobiles terre.
Recte inquit quidam canonicus fecerunt
nobiles isti quod morientes secum duxerunt
advocatos istos, erunt enim eis necessa
rii. Novicius: Non ibi valebit saxo neque
ratio, quia sine lingua sive clauso
ore verba minime formantur. Monachus:
In illo divino examine ubi aperti erunt
libri et Ierusalem in lucernis scrutabitur, nullus advo
catorum neque per se neque per alios assignare
poterit aliqua falsa loca ex legibus
sive decretis. Hec dicta sunt de ava
ris. De dolosis vero cum quibus iuncta est avari
tia nunc aliqua subiciam exempla. xlvii

In diocesi coloniensi villa Bude rusticus
quidam fuit Henricus nomine. Hic cum mor
ti proximus esset, lapidem grandem et ig
nitum super se in aere pendere conspexit.
Ex cuius ardore cum eger nimis estua

ret, voce clamavit horribili: En lapis capiti meo imminens totum me incendit. Vocatus est sacerdos, confitetur, sed nichil illi profuit. Recogita, inquit, si aliquem lapide isto defraudavisti. Ad quod verbum ille in se reversus ait: Recordor me eundem lapidem ut agros meos ampliarem in alienos terminos transtulisse. Respondente sacerdote hec est causa, ille culpam confitetur, satisfactionem pollicetur, sicque a terribili illa visione liberatur.

Simile contigit xlviii In villa cui Rotheim vocabulum est. Cum rusticus quidam ibidem moriturus esset, diabolus assistens palum igneum ori eius immittere minabatur. Ille culpam non ignorans, quocumque se vertebat, semper diabolum cum palo presentem habebat. Palum siquidem eiusdem quantitatis et forme de agro suo in agrum cuiusdam honesti militis eiusdem ville Godefridi nomine transtulerat, sibi addendo quod illi subtraxerat. Ad quem cogente iam dicta necessitate suos misit, ablata restituere promisit, per quos ut reo ignosceret supplicavit. Quibus respondit miles: Non ignoscam, sinite filium mulieris bene torqueri. Iterum titur ut prius, iterum nuncios mittit, sed veniam non consequitur. Tercio eis cum lacrimis venientibus et dicentibus: Rogamus vos domine intuitu dei ut vestram recipiatis et misero culpam remittatis, quia mori non potest neque vivere licet, Respondit: Eo modo bene vindicatus sum, modo remitto. Ab illa hora terror omnis diabolicus cessavit. Ex his exemplis satis ~~satis~~ colligitur quod secundum qualitatem culpe etiam deus format qualitatem pene. Audivi quod te tibique similes consoletur. De divitibus

Fuit in regno xlviiii atque superbis. Francorum clericus quidam nobilis et dives, que duo sepe hominem extollunt, nullisque viciis subiacent. Qui cum mortuus fuisset et in feretro positus, multitudine populi circumsedente tam ex clericis quam ex laicis, ipse se erexit, cunctis audientibus in hec verba prorumpens: Iustus iudex iudicavit, iudicatum condempnavit, condempnatum tradidit in manus impiorum. Quibus dictis se reclinans, iterum, non dico obdormivit, sed de requie transivit ad laborem. De delicatis

In eodem regno l. ad miseriam. Alius quidam clericus fuit, et ipse viciosus valde sicut et superior. Qui cum amonitus fuisset ab amicis de confessione, essetque ei allatum corpus domini a sacerdote, accipere noluit, vertensque se ad parietem sic ait: Tuba canit apud inferos, eamus hinc. Sicque exspirans tubam secutus est infernalem. Novicius: Si sic deus execratur divicias atque superbiam, puto quod valde puniat blasphemiam. Monachus: Valde deus punit quandoque illud vicium etiam in infidelibus, sicut nuper didici ex relatione cuiusdam monachi Vilariensis, qui contra hereticos Albienses cum domino Conrado cardinale

Comes fulken li. satis laboravit sis hereticus et hereticorum coadiutor. Cum ultimum castrum suum rehaberet, in tantam erupit blasphemiam ut diceret: Velit nolit deus, velit nolit ecclesia romana et omnes sancti, ego terram meam rehabeo. Moxque de equo cui insedebat

riens, horribiliter torquebatur, et cum a
militibus esset elevatus, denuo ruit, penam
solvens blasphemie. Reductus vero in do-
mum suam, primum torqueri cepit in pe-
dibus, deinde in cruribus, postea in pecto-
re, et cum ei relictum fuisset officium
lingue, si forte penitere vellet, ipsamque
confessionem prius contempserit, circa
quatuor menses a die qua percussus est
impenitens exspiravit. Hec de diviti-
is superbia atque blasphemia dicta sint.
Quanta vero pena predonibus preparata sit,
finis unius ostendat. LII

Circa illud tempus quo Philippus
rex impugnabatur a Coloniensibus pro
Ottone, satelles quidam Iohannes nomine,
cognomine Dan, provinciam depredatus est.
Hic cum post multa mala moriturus esset,
diabolus morienti nimis importunus fuit.
In cuius aspectu pallens ac tremens, ad
circumstantes clamabat: Date mihi gla-
dium, ut repellam a me hunc qui me in-
festat virum nigerrimum. Dicentibus eis:
Neminem hic videmus, invoca dominum, miser,
ille desperatus respondit: Quid mihi
posset prodesse, si nunc illum invocarem?
Multum inquiunt. Tunc ille: Deus si po-
tes adiuva me; sicque exspiravit. Iste sa-
tis timeo quod modicum ei profuerit tam infir-
ma et tam coacta invocatio. LIII

Eodem tempore servus quidam aliquan-
do cursor Ottonis archidiaconi Leodi-
censis, officium suum deserens, multi-
tudini predonum que rutta vulgo dicitur
associavit. Inter quos episcopum Senomu-
nans et episcopum per infulam se repperisse

sociis facere consueverat, peccatorum abso-
lutionem. Die quadam duobus ex eis viden-
tibus duos canes domini eius immisit, a
quibus totus laceratus et extinctus penam
solvit depredationis atque irrisionis divi-
norum sacramentorum. Quia predam homi-
cidia frequenter sequuntur, aliqua etiam prete-
ream exempla de morte miserabili homi-
cidarum. LIIII

Vix anni duo [illegible]
elapsi sunt quod civis quidam Monas-
teriensis defunctus est. Hic cum domum
et pecunias multas filio suo unico di-
misisset, ille luxuriose vivendo cum me-
retricibus et in tabernis omnia sua mobilia
consumpsit. Domum vero sororio suo vendens
et abiens, precium illius in brevi dilapi-
davit. Necessitate compellente ad eun-
dem suum sororium rediens, ab eo tamen pro-
pter uxorem tamen propter venditam possessionem
detentus est. Quem cum primum honeste
satis ac deinde negligenter tractaret,
ille ex indignatione eum deserens, do-
mum venditam repetiit, se circumventum
conquerens. A quo cum nichil per iusticiam
sive per minas obtinere posset, bipen-
ni illum in medio foro occidit. Mox in
ecclesiam sancti Pauli fugiens clericis canta-
ntibus clamare cepit: Vos domini defen-
dite libertatem vestram. Quod et fecerunt.
Venientes ad eum viri honesti in fide
sua eum educere voluerunt, volentes
inter ipsum et occisi amicos componere
misero illi. Quod cum primum acceptas-
set, iterum habito secum consilio respon-
dit: Si non egrediar, absolutus sum a pol-
licito iuramento. Quem post paululum

unus ex sodalibus vocans ait: Cri bernar-
de ecce unum optimum in tali venditur ta-
berna. Quos secutus per modicum prehensus est
et captus. Requisitus cur exisset de ecclesia,
respondit: Ita michi ardere videbatur
pavimentum sub pedibus meis, ut susti-
nere non possem. Posito eo in rota, cum ma-
ne scolares ad eum venissent et dicerent:
Bernarde vivis adhuc? fuat enim lit-
teratus, respondit: Adhuc vivo. Moxque
subiecit: In nocte transacta campum
istum plenum vidi demonibus. Nullum
tamen signum vel verbum penitudinis
ab eo videre vel audire potuerunt. LV

Cum tempore quodam tres latrones
iuxta Coloniam rotali pena pleri
fuissent, ego altera die cum ceteris scola-
ribus accurrens, que ab uno illorum qui adhuc
vivebat dicebantur audivi. Requisitus
qua hora mortui fuissent socii eius, respon-
dit: Hac nocte quando mortuus est iste
qui iuxta me sedet, totus campus corvis
fuerat repletus. Quos demones intellexi-
mus in specie corvorum animam eius exspectantium
spectantium. Iam enim hec miser ille vidis-
set, et non una quidem voce nobis audientibus
dominum invocavit, nichil habens contritionis.
Ex quo colligitur quod hii qui male vivunt
sepissime male finiunt, indigni misericordia
tam in presenti quam in futuro. Quam crudele
peccatum sit sanguinem fundere et disse-
nsiones fovere plenus est exemplum. LVI

In episcopatu Coloniensi due generationes
rusticorum inimicitias mortales exer-
cebant. Habebant autem duo capita,
duos videlicet rusticos magnanimes

ac superbos, qui semper nova bella suscitabant,
suscitata fovebant, nullam fieri pacem per-
mittentes. Divino quidem nutu factum est ut
ambo uno die morerentur. Et quia de una
erant parrochia nomine Nuenkirgen, quia sic
domino placuit, qui per illos dissensionis
malum ostendere voluit, in una fossa cor-
pora eorum sunt posita. O mira res et inaudi-
ta. Cunctis qui aderant videntibus cor-
pora eadem dorsa verterunt ad invicem,
capitibus, calcibus, ipsisque dorsis tam im-
petuose collidentibus, ut caballos indo-
mitos putares. Mox unum extrahentes
remoti in alio sepulchro tumulaverunt.
Et facta est ibi ex corde mortuorum causa
pacis et concordie vivorum. Novicius.
Puto animas eorum magnam habuisse in
inferno rixam. Mona. De hoc questio
nulla est. No. Si deus sic discordias, rix-
as et iras punit in secularibus, puto quod
eadem vicia plurimum abhorreat in per-
sonis claustralibus. Monach. Hoc uno tibi
ostendam exemplo. LVII

Non est diu quod in quadam domo
ordinis nostri edificium quoddam ad usus
monachorum factum est. Quod quidam con-
versorum videns et invidens, diabolo cor
eius inflammante, aliquos ad deiectionem
eiusdem operis incitavit. Qui cum venisset
cum instrumentis suis ante refectorium
monachorum, auctor tante conspiratio-
nis corruit et exspiravit. Quo viso ce-
teri valde timentes cum multa festina-
tione et humilitate veniunt ad pedes
abbatis, peccatum suum confitentes, a quo
penitentiam susceperunt. Corpus vero

conspiratoris in campo sepultum est. Postea ad
peticionem comitisse sicut nobis retulit ab
bas noster qui audiuit. abbas predictus pe
tiuit ueniam in capitulo generali. ut liceret
ei corpus prefatum ponere in cimiterio.
sed non recordor utrum fuit ei concessum
uel negatum. Referam tibi nunc aliqua ex
empla de uicio luxurie. que luxuriosos
satis queant terrere. lviii

Apud traiectum inferius ante annos
paucos sicut mihi retulit eius concanonicus.
clericus quidam defunctus est. qui scimonia
lem uelatam corrupit. Vt autem ipse os
tenderet quam grauis sit culpa ipsius spon
sam uiolare. tale signum in defuncti
genitalibus posuit. quod cunctis qui uide
uel audire poterant esset terrori. Nolo
autem illud exprimere parcens uerecun
die feminarum. que forte lecture sunt quod conferimus.

In uilla quadam diocesis coloni lviiii.
ensis que Lutzheim dicitur. puella quedam
cuidam honeste matrone ancilla ante
aliquos annos defuncta est. Satis enim
erat luxuriosa. satis uaga. et ualde se
cularis. Nocte quadam in sompnis ante
tribunal rapta est. in cuius circuitu ui
dit angelos. et apostolos. martyres. et reliquo
rum ordinum sanctos infinitos. duabus
in medium deductis. ille ad gloriam.
iste ad supplicia iudicabantur. Cumque
hec ancilla uideret et tremeret. accusan
te conscientia. manum suppliciter ad iudicem
tetendit. Cui ille misertus ait. Quid me oras?
Da michi minimum digitum tuum.
et ego dabo tibi manus meas. Ac si diceret.
Da michi modicam fidem quod te emen

dacius uiciis emendes. et ego tibi dabo gratiam
meam. Sicque euigilauit. Quecum ui
sum retulisset. cuidam religiose matro
ne nomine aleidi. que adhuc superest.
de uilla gurzennich. respondit illa. Mi
sera emenda uitam tuam. satis commonita
es. Illa primum quidem timuit. sed timor
idem citius cessauit. Cumque ut prius
uiciis pristinis subiaceret. amonitiones
flagella adduntur. Nam cum post acrimas
infirmitates exspirasset. et nudata
super aream tecta tantum lintheamine
posita fuisset. duo canes ante domum
in curia se momorderunt. Superueniunt ter
cius et quartus. Deinde omnes canes uil
loqui se inuicem mordendo domum
intrantes. lintheamen suppositum ab
strahentes. dentibus suis comminuerunt.
Qui cum a rusticis fustibus expulsi sunt.
cadauere uero sepulto. canes fugati re
deuntes super eius tumulum incrupta bel
la renouauerunt. Timeo enim quod anima
modicum habuerit pacis. sicut multi
interpretati sunt. Et quia huiusmodi mu
lieres sepe magicis insistunt artibus.
ut uehementius possint amari. contra
idem uicium. satis horrendum tibi

In hasto uilla lx. referam exemplum.
diocesis traiectensis femina quedam
misera die quadam pedes suos pelui
imponens. et extra uillam reuersum saltans.
sic ait. hic salto de potestate dei in po
testatem diaboli. Quam diabolus mox ra
piens et in aera sustollens. multis qui
erant in uilla siue extra uillam uiden
tibus. ultra altitudines nemorum transtu

lit. ita ut usque in hodiernum diem nusquam
comparuerit. Hic nunc de male viventibus
et male morientibus completa sunt. De hiis
vero qui bene videbantur vixisse, si tamen
bene consummati sunt, unum tibi referam exemplum.

Hoc anno cum LXI. sicut nuper audivi,
abbas noster iret ad capitulum generale,
iuxta fitrigeum a quodam hospitalario
tam ipse quam abbas de Scemenu carita-
tive satis suscepti sunt. Comedentibus
eis, idem hospitalarius, erat enim hos-
pitalis magister, sedebat ad latus Henrici
cellerarii nostri. Qui post prandium dice-
bat iam dicto abbati: Est vobis notus
homo iste? Etiam inquit: homo bonus est
et religiosus. Respondit Henricus: Credi-
te michi in malo statu est; iam in mensa visum
habuit infernalem. Mane vero celle-
rario dicente missam, abbas noster nescio
quo instinctu sicut ipse nobis referebat,
nichil aliud per totam missam orabat nisi
hoc: Domine, da michi bonum finem.
Eadem nocte prefatus hospitalarius
ad vicinum flumen solus vadens, vestes
exuit, et de ripa in aquas saltavit.
Et cum ibi mergi non posset, altius ascendit
locum querens profundiorem. Vigiles
de castro videntes hec clamabant: Bo-
ne homo, non est tempestivum tali hora
balneari. Erat enim nox nativitatis
domine nostre. Quid plura? consertim de li-
tore se precipitans in limo profundi influ-
minis est atque submersus. Et territi sunt valde
audientes hec, scientes hominem plus quam
xxx annis pauperibus servivisse. Simi-
le contigit cuidam converso in ordine nostro,
qui pro sanctissimo viro ab omnibus habebatur.

Novicius: Satisfactum fateor interrogati-
oni mee; sed adhuc unum est quod ~~adhuc~~
nosse vellem. Quidam putant mor-
tem esse personam, quibus concordat quod mors
in specie hominis cum falce in picturis
representatur. Monachus: Huic fabule
consentiunt iudei, qui dicunt unum esse an-
gelum a quo interficiatur omne ge[nus]
humanum. Trahunt autem auc[to]-
ritatem ab eo loco ubi per angelum per-
cussa sunt omnia primogenita Egypti.
Quid autem sit mors satis dictum est in capitulo
primo huius distinctionis. Referam tibi
tamen aliqua occasione tue interrogati-
onis unde satis mireris. LXII

Sicut veraciter audivi, matrona
quedam nobilis in episcopatu coloniensi
ante annos paucos infirmata est. Que
cum in extremis agere videretur, multe-
que matrone tam ex ordine nobilium atque
monialium circumstarent, inuncta est.
In ultima vero collecta vocans ad se cog-
natam suam, cum tamen vix loqui posset,
ait: Ne timeas, non moriar modo. Vidi enim
mortem recedere a me, et invadere cleri-
cum istum, digito eum demonstrans.
Mirum in modum in ipsa hora femina
desperata cepit meliorari, et clericus infir-
mari, adeo ut die octavo moreretur.

Novicius: In qua forma vidit mortem? Monachus:
Nescio. Si formam requiris, audi quod
contigit in episcopatu coloniensi. LXIII. In [illegible]
villa cui vocabulum est Stamheim duo
milites habitabant, ex quibus unus
Guntherus, alter Hugo vocabatur.

Nocte quadam cum iam dictus Guntherus es
set in partibus transmarinis, ancilla pue
ros eius antequam irent cubitum, ad re
quisita nature in curiam ducebat. Que
cum staret iuxta illos, ecce species quedam
mulieris in ueste niuea et facie palli
da contra ipsos ultra sepem respexit.
Que cum nichil loqueretur et ancilla
magis ... pectu eius horreret, monstrum
idem ... possessionem Hugonis que pro
xima erat adiens, ultra sepem illius
predicto modo respexit. Deinde ad cimite
rium de quo uenerat rediens. Post
paucos uero dies infans Guntheri maior
infirmatus ait: Septimo die mori
ar. Post alios septem dies morietur
Durina soror mea. Deinde post ebdoma
dam morietur soror mea minor. Quod ita
factum est. Post mortem uero infantium mater
et ancilla de qua supradictum est, defunc
te sunt. Eodem tempore obiit Hugo mi
les et filius eius. Horum testis fidelis est
Gerlacus subprior noster. LXIIII

Simile contigit in ecclesia Bunnensi.
Tempore quodam dictis uesperis, cum
scolares in ipso crepusculo ludos exercerent
in claustro, uiderunt de uno sepulchrorum
in quibus canonici solent sepeliri speciem
quandam humane forme egredi, que super
aliqua sepulchra deambulans, in quoddam
sepulchrum se demisit. Post breue tempus
mortuus est quidam canonicus, et in eodem
tumulo de quo fantasma illud egressum est
positus. Deinde post paucos dies alter
canonicus in eadem ecclesia moritur, et in lo
co ubi ingressum fuerat sepelitur. Christian

Bunnensis monachus noster, idem uisioni
interfuit. Huiusmodi uisionibus quando
que futura presignantur. NOVICIUS: Secundum hec
que dicta sunt, Beati quos dominus inue
nerit uigilantes. MONACHUS: Occasione
huius uerbi referam quod nuper audiui. LXV.

Cum in alia domo ordinis nostri dia
conus legisset ewangelium de con
fessoribus, scilicet: Vigilate quia nescitis qua
hora dominus uester uenturus sit, ubi is
eisdem completis, quidam monachus in
choro cecidit et exspirauit. Inuenerunt
omnes uerborum domini effectum considerantes. Unde frater quia nescimus qua hora dominus
noster uenturus sit, uigilemus fide, uigilemus
et opere, ut cum uenerit et per mortem pul
sauerit, confestim et leti aperiamus ei. Quod
nobis prestare dignetur dominus noster
Ihesus Christus, qui uenturus est iudicare uiuos
et mortuos et seculum per ignem. Amen.

Explicit undecima distinctio. Cap. I.

De penis et gloria mortuorum. II De pena
Ludewici lantgrauii. III De pena cuiusdam
principis Alemannie. IIII De clerico cuius corpus
diabolus loco anime uegetabat. V De pena
Wilhelmi comitis Iuliacensis. VI De pena sa
cerdotis cuius animam parrochianus suus agitauit
in puteum. VII De pena Scolteti de Kolmere
qui missus est in wlcanum. VIII Item de Scolteto
de Leggenich qui in eundem montem missus est. IX
Item de Brunone de Flittert qui in eundem wlcanum
proiectus est. X Item de pena Brunonis filii eius
cui in inferno propinatum est. XI De euerardo mi
lite qui se erexit in feretro. XII De decano Pa
lernensi quem rex Arthurus inuitauit ad mon
tem Giber. XIII. De pena Bertolfi ducis Ceringie.

q̄ missus ē in wlcanū. xiiii. De pena friderici mili
tis de kelle. xv. De henrico nodo qui p⁹ mortē mul
tis visibilit̄ apparuit. xvi. De tornamento occiso iux̄
montē nacke. xvii. De waltero de milene. xviii.
De milite mortuo q̄ nocte serpentes ⁊ buffones lo
co piscium ante portam filii suspendit. xix.
De bauwaro qui p⁹ mortē uxori apparens dixit sibi
elemosinas nichil p̄fuisse. xx. De pena gaibine
cuiusdam sacerdotis quā diabolus venabat᷑. xxi. De
sanctimoniali q̄ infantē a se occisum ignitum circūferre
bat. xxii. De lodewico cantiale. xxiii. De ewardo ad
īfernales penas deducto. xxiiii. De purgatorio cui
dam usurarii leodiensis. xxv. De purgatorio cui
dam p̄posit᷑ de claravalle. xxvi. De p̄gatorio cuiusdam
marie ī frisia. xxvii. De purgatorio cuiusdā matrone.
ꝓpt᷑ artes magicas. xxviii. De monacho q̄ socio p⁹
mortem apparens dix. n̄ putabam dūm ita ēē dis
trictum. xxix. De scolastico qui p⁹ mortē ī periculo ta
blam posuit ⁊ sedit. xxx. De iohanne sacrista
vilariensi qui apparuit abbati. xxxi. De purgato
rio abbatis qui invitus ivit ad laborem. xxxii.
De mortuo q̄ elemosinas p̄posuit orationib⁹. xxxiii.
De mortuo qui petivit missas tres ī ordine nro. xxxiiii.
De purgatorio cristiani monachi vall. s̄. pet. xxxv.
De purgatorio sanctimonial. ī rindorp. cui scs bene
dictus astitit. xxxvi. De purgatorio margarete
sanctimonial. de s̄. salvatore. xxxvii. De p̄gatorio
wilhelmi monachi. xxxviii. De purgatorio sancti
patricii. xxxix. De monacho q̄ idem purgatoriū
intrare noluit. xl. De pena abbatis corbeie.
xli. De pena rudengeri et potu eius. xlii.
De pena sacerdotis ꝓpter selaunīā pegrini. xliii.
De gl̄a yrmendrudis abbisse ī dietkirgen. xliiii.
De gl̄a sanctimonial. que acselme apparuit ī spera
ignea ⁊ de tunica s̄. david. xlv. De gl̄a monachi
cui anima ad instar sagitte fuit ante dm̄. xlvi.

De scolare cui anima ī specie columbe assumpta est.
xlvii. De manu scriptoris ī arnisbg. xlviii. De odore
magist᷑ petri cantoris. xlix. De p̄dicatore ordinis
p̄monstratensis. l. De aucel cui quib⁹ scriptū
erat ave maria. li. De converso q̄ dix pectus suum
quasi lapide maximo p̄mi cū moreret᷑. lii. De
morte theoderici ⁊ guntheri. liii. De converso q̄ dix
cysterciense ordinem maximā habe gl̄am ī celo.
liiii. De glorificatione pedum cuiusdā magri. lv.
De david monacho q̄ oculos ī solem defixit. lvi.
De dotib⁹ electorū p⁹ resurrectionē. lvii. De arnol
fo templario. lviii. De scā maria q̄ obtinuit ne an
gl̄s sedes vacaret. lviiii. De celesti ierlm ⁊ gl̄a
sanctorū. Expl. cap.

Incipit duodecima distinctio de p̄mio mortuorum. Cap. i.

Sicut hora undecima diem ad occasum tra
hit, ita duodecima
eundē concludit. Bene
autē ī distinctione
duodecima tractan
dū de p̄miis mortu
orū arbitror, quia die
completo laborantes ī vinea remune
rant᷑. Unicuiq: hominū dies suus est
p̄sens vita, videat quorū laborer ī ea.
Dies hec quibusdam brevior᷑, quibusdā lon
gior᷑, quibusdam clarior, quibusdā obscurior
efficitur. Dies hec aliis ē hyemalis,
his scil. qui ī infirmitate sunt ⁊ ī an
gustiis. Aliis estualis, eis videl. qui ī
gl̄a vivunt et deliciis. Aliis ū vernal,
qui ī flore sunt iuventutis. N̄ nullis
autūpnalis, id ē eis qui etate maturi
pondere defluunt senectutis. Duo s̄t
loca eternaliter a dō p̄parata ī quib⁹ la
bor diurn⁹ remunerat᷑, celum scilicet

et infernus. In celo merces est iustorum, in inferno merces reproborum. De illo iudex in fine bonis dicturus est: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. De isto vero: Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Quanta sit merces iustorum, quam ineffabilis, quam admirabilis, quam innumerabilis, Ysayas brevi sermone comprehendit dicens: Oculus non vidit deus absque te, que preparasti diligentibus te. De penis inferni que innumerabiles sunt, novem speciali notantur, que sequenti versiculo comprehenduntur: Pix, nix, nox, vermis, flagra, vincula, pus, pudor, horror. Hec tormenta nove, fine modoque carent. Est adhuc tercius locus post hanc vitam quibusdam electis ad purgandum deputatus, et a re purgatorium vocatur. Hic temporalis est, durans usque ad diem iudicii. Quanta vero sit futura gloria bonorum, sive pena malorum, quibus etiam suffragiis iuvari possint hii qui in penis sunt purgatorii, etsi non plene quod prorsus est impossibile, ex hiis tamen que secuntur exemplis maiora poteris perpendere. **Novicius.** Primum mihi ostendas tormenta reproborum, deinde penas purgatorii bonorum, novissime gloriam et gaudium iustorum, ut sic nostra collatio cum leticia finiatur. **Monachus.** Quanta sint tormenta tyrannorum, exactorum, usurariorum, adulatorum, superborum, sive aliorum qui graviter deum offendunt, nec penituerunt, secundum quod a religiosis didici personis, quibusdam tibi pandam exemplis. **Cap. ij.**

Ludewicus lantgravius maximus tyrannus fuit, de quo supradictum est in distinctione prima, capitulo xxxiiii. Hic cum moriturus esset, precepit amicis suis dicens: Mox ut mortuus fuero, cucullam ordinis Cisterciensis mihi induite, et ne hoc fiat me vivente diligentissime cavete. Obedierunt illi; mortuus est in cuculla. Quod ubi miles quidam vidit, commilitones yronice allocutus est dicens: Vere non est similis domino nostro in omni virtute. Quando miles erat, non habuit parem in actibus milicie; factus vero monachus, omnibus factus est forma discipline. Videte quam diligenter custodit silentium suum, nec unum quidem verbum loquitur. Anima vero eius cum educta fuisset de corpore, principi demoniorum presentata est, sicut cuidam manifestissime revelatum est. Sedente eodem tartarico super puteum, et cyphum manu tenente, huiusmodi verbis lantgravium salutavit: Bene veniat dilectus amicus noster. Ostendite illi triclinia nostra, apothecas nostras, cellaria nostra, sicque eum reducite. Deducto misero ad loca penarum, in quibus nichil aliud erat nisi planctus, fletus, et stridor dentium, et reducto, sic princeps principem affatur: Bibe amice de cypho meo. Illo valde reluctante, cum nichil proficeret, ymmo coactus biberet, flamma sulphurea de oculis, auribus, naribusque eius erupit. Post hec sic infit: Modo considerabis puteum meum, cuius profunditas sine fundo est. Amotoque operimento cum in illum misit et removit. Ecce iste est puteus in quo eum clerici mittunt sicut predictum est.

in prefato capitulo. cap. iii.

Non est diu quod alter quidam princeps alemannie mortuus est. Post cuius obitum cum quidam sacerdos cui multa bona fecerat die noctuque lacrimis et gemitu deo pro illius anima supplicaret, nescio quis sociorum ei in oratione assistens, ait: Quare tantum laboras pro homine hoc damp nato? Nichil enim illi prodest immo magis obest eo quod anima eius in profundo inferni dimersa sit. Respondente sacerdote: Domine multa bona fecit mihi. multum enim illi teneor. Sic subiunxit: Cessa pro eo orare. quia anno integro antequam sepeliretur mortuus est. cui corpus maligni spiritus loco anime vegetabat. Fuerat idem princeps tyrannus maximus. vir magnanimus. modicum habens timoris domini.

Novicius. Non putabam corpus humanum sine anima posse comedere, bibere, vel dormire. Monachus. Simile legitur in vita sancti patricii hibernensis episcopi de quodam homine qui aurigam eius occidit. In cuius corpore diabolus multis annis pro anima habitans cum ad nutum sancti exisset: corpus eius ita in pulverem redactum est. Item simile audivi a monacho nostro gerardo quondam bunnense scolastico. iiii.

Clericus quidam tam egregiam et tam dulcem vocem habebat, ut audire illam delicie reputaretur. Die quadam vir quidam religiosus superveniens, et cythare illius dulcedinem aure percipiens, ait: Vox ista hominis non est, sed diaboli. Cunctis vero admirantibus demonem adiuravit et exivit, cadavere mox corruente ac fetente. Et intellexerunt omnes idem corpus a demone diu fuisse ludificatum. Novicius. Non dubito quin demones valde illorum animas torqueant quorum corpora in presenti sic ludificant. Verum dicis. Nunc revertamur ad tormenta tyrannorum, quia hec per occasionem dicta sunt. v

In villa Ecneng que in territorio bunnensi sita est, miles quidam nobilis walterus nomine habitans erat, tam domui nostre quam ordini satis obsequiosus. Hic cum tempore quodam graviter infirmaretur solusque iaceret: diabolus illi ad pedes lectuli visibiliter apparuit. Erat autem sicut ipse nobis retulit facies eius ad instar simie disposita, cornua habens caprina. In cuius aspectu cum primum terreretur, postea confortatus ait: Quis vel quid es: unde venis vel quid queris? Respondit monstrum: Diabolus sum, animam tuam tollere veni. Dicente milite: Recede leccator, certe animam meam non tolles, Christo me commendo: ille subiunxit: Waltere, si mihi consenseris, hominiumque feceris, non solum incolumitati te restituam, quin etiam super omnem tuam progeniem te ditabo. Respondit miles: Satis habeo de divitiis tuis fallacibus; non curo. Unde quid est thesauri? Infra terminos inquit curie tue infiniti occultantur. Cum quo cum miles iam loqui delectaretur, ait: Dic mihi ubi est anima domini mei wilhelmi comitis iuliacensis nuper defuncti? Respondit diabolus: Nosti castra vicina Wolkinburg et Drachinfels? Novi inquit. Et ille: Per fidem meam tibi dico, si ferrea essent ista castra cum eorum montana, in illo lo-

hominagium

co mitterent, ubi anima wilhelmi est.
Antequam impelluntur super inferiori un-
gi posset, liquefierunt. Quo dicto, mox
cachinnando subiunxit. Ardor iste bal-
neum lacteum ei est in futuro ~~quando~~
quando corpus suum anima resumet. tunc
primum penam debitam recipiet. Requisi-
tus de anima Henrici comitis Seynensis,
respondit. Certe nos illam habemus.
De pena tamen illius nichil expressit. Ad-
iecit etiam interrogare illum de patre su-
o. Ad quod ille respondit. Viginti annis
et uno illum habuimus, sed monocula illa
et calvus ille atque pediculosus qui in solario
iacet nobis eum abstulerunt. Monocu-
lam vocavit uxorem eius que pro anima
eius iugiter lacrimando, oculum unum per-
diderat. Calvum dixit filium eius Theodi-
cum monachum nostrum, qui ad videndum
germanum eodem tempore advenerat. In-
terrogatus vero de predicta matrona, respon-
dit. Vere numquam potestati nostre addic-
ta est, eo quod mulier bona esset ac sancta.
Fratrem autem tuum Lambertum, sic sella-
vimus, ut nimius evadere non possit. Qui
ante paucos annos defunctus est, vir a-
varus et pecuniosus. Dicente iterum mi-
lite. Dic michi, de quo loco venisti nunc
ad me, respondit demon. Ego et socii
mei eramus in exequiis cuiusdam abba-
tisse nigri ordinis, egressum anime eius
prestolantes. Tunc miles. Quid erat sibi?
Respondit demon. Nosti nemus in Cotti-
forst? Optime inquit novi. Et ille. Non
sunt tot folia in arboribus, quot ibi fuimus
congregati. Non est tam grandis silva

in provincia vestra. Et quid ait obtinuistis
ibi? Respondit. Heu nichil, femina
fuit religiosa. Sed et Mychael archangelus
superveniens cum fuste ferreo sic nos a-
cidit et cedendo fugavit, ut dispergere-
mur quemadmodum pulvis qui a turbi-
ne impellitur. Novicius. Si tot demones
congregati sunt in egressu unius anime,
constat innumeros esse, quia in latitudine mundi
cotidie multi moriuntur. Monachus. Licet
maligni spiritus ita sint in uno loco quod
non sunt in alio, attamen tam agilis sunt
nature, ut in uno momento diversa transire
aut spacia terrarum. Vel dici potest quod
cum forciori numero insistant iustis
morientibus quam malis, de quibus certi
sunt. Novicius. Placet quod dicis. Monachus.
Requisitus etiam si esset in obitu domini
Gevardi abbatis nostri, tunc recenter mor-
tui, Respondit. Non est tantum harene
in littore maris, quantum ibi fuimus. Sed modi-
cum ibi obtinuimus, quia pediculosi il-
li more porcorum in humo iacendo gru-
nientes non sinebant prope nos accedere.
Habent preterea domum quandam susur-
rii capitulum notans, in qua omnia nobis
que delinquunt subtrahunt. Et dixit mi-
les. Quomodo stultissime ausus fuisti ad
obitum viri tam iusti venire? Ausus
inquit. Ego presens fui ubi dei filius expi-
ravit, sedens super brachium crucis.
Hoc verbum a demone prolatum et alia
loco recitatum, maxime in fidem fecit
dictorum, eo quod in glosa legatur super Tobiam.
Dicente Waltero qui fuit potius vita in
Christi morte respondit similia. Malo

tuo illuc uenimus. quia uirtute morientis
turbati et exagitati. detrusi sumus in infer
num. Multa alia cum demone conueniens
solus erat conferebat. que postquam con
ualuit multis recitauit. Vis nunc audi
re qualis predicti comitis finis fuerit et pe
na? Nouicius. Etiam. Monachus. Infirmatus uero
in castro suo in d ecke. per quadam conti
nentia sibi illata uenit coloniam. Qui cum
rediret. in uia defectum cordis incurrit
et ait. Och numquam de cetero uidebo co
loniam. Cui in terram deposito. cum me
dicus diceret mortem esse in ianuis. sub
iecit. Consulo tibi ut uxorem tuam recipi
as. Respondente illo non faciam. suppli
cauit ei pro quodam milite quem diu in
carcerauerat. Nequaquam inquit egredie
tur me uiuente. Tunc medicus. Ergo
ante diem crastinum egredietur. Quod ita
factum est. Cum uero mortuus esset. in si
nu cuidam matrone quam uiro proprio
tulerat iacebat. Cui cum illa diceret.
domine quid faciam post mortem uestram.
respondit. Iuueni nubere debes militi.
Hec ei uerba ultima fuere. Eadem
nocte sicut mihi retulit abbas quidam or
dinis nostri. sanctimonialis quedam sancti mau
ricii in colonia in loco penarum tunc dispo
sita est. in quibus puteum magni hor
roris igneo tectum operculo uidit flam
mas uidit sulphureas. De quo cum
suum ductorem ad interrogasset. respon
dit ille. Due tantum anime in illo sunt.
anima uidelicet maxentii imperatoris. et
anima wilhelmi comitis iuliacensis.
Que cum uisum recitans cum eadem
die tunc necdum inaudita esset. colonie de morte
eiusdem comitis. uisionem fuisse ueram in
tellexit. Nouicius. Miror qua de causa soci
atus fuerit maxentio in penis. tot annis
interpositis. et tot tyrannis ante ipsum de
functis. Monachus. Propter consimilem culpam.
Iustum fuit ut qui pares erant in culpa.
conformes fierent in pena. Vtriusque uitam
noui. maxentii ex lectione. wilhelmi
ex multorum relatione. Vterque tyrannus.
uterque supra modum luxuriosus. Sicut le
gitur in chronicis. nulla fuit in urbe
roma siue extra urbem matrona tam
nobilis. tam pudica dummodo oculis maxen
tii placeret. quin de domo mariti sub
latam corrumperet. Similia faciebat
de uirginibus et uiduis. Viderunt ista
uiri et ingemuerunt. parentes et tacu
erunt. Tanta erat illi crudelitas. ut cum
nimio dolore cordis afficerentur. fictitia
tamen dissimularent. Tanta ei exstitit
tyrannis. ut passim senatores. ciues.
milites occideret de quibus aliqua habe
batur suspicio. Wilhelmus uero non hiis
dissimilia operabatur. et si non pari po
testate. non tamen impari uoluntate.
Sicut audiui. ita deditus erat luxurie
et incestui. ut uix aliquem haberet mi
nisterialium cuius uxorem aut filiam non attemptaret
uiolare. nullam huius differentiam inter
matrem et filiam. inter legitimam et ab
solutam. Quante fuerit circa subiec
tos siue comprouinciales crudelitatis.
omnis nouit episcopatus coloniensis. Qui ar
entius uxorem propriam occidit. iste iclu
sit. Iste persecutus est ecclesiam. multos p

fide occidendo istę tempore scismatis im
perii romani persecutus est sedi apostolicę o
bedientes sacerdotes de suis sedibus
eiciendo quosdam mutilando & bona
ecclesiarum diripiendo. Hec acta sunt
in temporibus innocentii pape. Anno pre
terito canonicus quidam aquensis retulit
michi de eodem wilhelmo visionem satis
terribilem. Post mortem inquit suam cuidam
incluse cui bene fecerat visibiliter appa
rens vultu livido ac macilento. ait.
Ego sum miser ille wilhelmus quondam
comes iuliacensis. Quem cum illa inter
rogasset de statu suo respondit. Torqueor
ardeo. Et cum levasset vestem vilissi
mam qua indutus videbatur mox flam
ma erupit sicque cum eiulatu dispa
ruit. Huic adhuc viventi deus qui mi
sericors est. ut eum a peccatis revoca
ret aliquid glorie sue ostendit. In die quo
dam natalis sui in canone prioris misse
voces suavissimas cum melodia dulcis
sima quasi in celo eum audire permi
sit. Qui mox interrogans dominum engilber
tum tunc maioris ecclesie in colonia prepositum
nunc archiepiscopum. si voces easdem audi
ret & ille se audivisse negaret am
plius mirabatur. In canone vero secunde
misse. necnon & tertie. easdem voces
que divise erant etatis audivit. Cum
hec recitata fuissent domino hermanno
abbati loci sancte marie. commemo
ravit ex ore eius que dicta sunt audi
eris. Invocavitque idem comes testem deum
nichil se mentiri hec addens. cum iu
ramento. quod si adhuc semel in talia

excederetur audire omnibus meis paratus
essem abrenunciare. Modicum tamen celes
tis hec consolatio illi profuit peccatis
eius maximis impedientibus. Puteus
in quo missus est comes iste ad memoriam
michi revocat penam cuiusdam mali sacerdotis.

Erat in quadam villa sacerdos VI
quidam miserrimus. lucrum & com
messationibus vacans animasque sibi com
missas omnino negligens. Qui cum mor
tuus fuisset parrochianum sub eo defunc
tum satis comprehensis in locis infernalibus
illum arctare ceperunt & dicere. Tibi
commissi fuimus tu nos neglexisti & cum
peccaremus neque verbo neque exemplo nos
revocasti. Tu occasio nostre dampnati
onis fuisti. Quem cum agitarent lapi
des post eum mittendo ille in puteum
cadens. neque comparuit. Hec cuidam re
ligiose de illo sunt ostensa. VII.

Tempore quo mercatores quidam pro ne
gotiationis gratia profecti iherosoli
mam cum in reditu navigarent iuxta
montem vulcanum. cum iuxta frequen
tia voces huiusmodi de illo resonue
runt. Benevenit benevenit amicus
noster scolterus de colmere frigus est. ignem
ei copiosum preparate. Illi personam cog
noscentes. diem & horam notaverunt.
& cum ad propria redissent eundem scolterum
die & hora eadem defunctum fuisse re
perunt. Tunc accersientes eius uxorem
quid audierant indicaverunt. Quibus
illa respondit. Si sic res se habent
dignum est ut illi succurram. Morque
omnibus relictis loca circuivit sancto

elemosinis et orationibus pro anima illius deo sue

Alio tempore quidam viij. ſplicādo. flamingi cum mare transirent, de eodem monte vulcano vocem huiusmodi audierunt: Bonus amicus noster Siwardus huc venit, suscipite illum. Qui cum multo stridore missus est in vulcanum. Nam et ipse scoltetus fuerat in Leggenich. Illi notantes tempus et nomen persone, reversi villam iam dictam intraverunt, et cum de scolteto requirerent, eum eadem die et hora qua vocem audierant in mari obiisse reperiunt. Nam et ipse homo pessimus erat sicut superior. viij

Simile est quod sequitur. Eo tempore quidam Cunradus sacerdos de Rinkasle cum aliis provincie nostre peregrinis mare transisset, rector ante sepedictum vulcanum vox talis in eo audita est: Ecce venit Bruno de Flitirte, suscipite illum. Que vox cum ab omnibus fuisset audita, ait predictus sacerdos confratribus: Testes estis vos omnes huius vocis; et statim notavit in tabula cereis presentibus diem et horam, dicens: Revera dominus Bruno mortuus est. Cum vero redirent a terra sancta, obvios habuerunt quosdam peregrinos provincie sue. Quos cum adinterrogassent de statu predicti Brunonis, acceperunt ab eis quod mortuus esset. De tempore autem sciscitantes diem eundem invenerunt quo vocem predictam in vulcano audierunt. Cunradus vero non multo post factus est monachus in Bergis. x

Idem Bruno nominis sui filium reliquit, quem plenius suis viciis quam possessionibus hereditavit. Erat enim ipse sicut et pater avarus valde, pauperum exactor, et supramodum luxuriosus. Ipse est Bruno de Flittirte, provincia comitis de Monte. Vix tres menses elapsi fuerant quod mortuus est. In cuius obitu obsessa quedam a demone liberata, cum die quinta denuo vexaretur, dixerunt quidam ad dyabolum: Dic nobis, ubi fuisti vel quare recessisti? Respondit ille: Vere maximum postea habuimus festum. Ad obitum Brunonis nos congregati fuimus ad instar pulveris terre. Cuius animam cum gaudio deducentes ad inferos locavimus eam in sede debita, poculum infernale ei propinantes. xi

Eodem tempore mortuus est in eadem provincia alius miles Everardus nomine, et ipse vir criminosus sicut superior. Media nocte diabolus corpus eius erigens in feretro cunctis qui aderant tremorem incussit. Timentes amici eius ludificationem demonum, corpus ligantes cum missa illud sepelierunt. xij

Eo tempore quo Henricus imperator Siciliam subiugavit, in ecclesia Palernensi quidam erat decanus natione ut puto Theutonicus. Hic cum die quadam suum qui optimus erat perdidisset palefredum, servum suum ad diversa loca misit ad investigandum illum. Cui homo senex occurrens ait: Quo vadis, aut quid queris? Dicente illo: equum domini mei quero, subiunxit homo: Ego novi ubi sit. Et ubi est? inquit. Respondit: In monte Gyber. Ibi eum habet dominus meus rex Arturus. Idem mons flammas eructuat sicut vulcanus. Stupente servo ad verba illius, subiunxit: Dic domino tuo ut ad dies quatuordecim illuc veniat ad curiam eius sollempnem. Quod si ei dicere omiseris, graviter punieris. Reversus servus que audivit domino suo exposuit cum timore.

tamen. Decanus ad curiam arturi se in
uitatum audiēs et uidēs: infirmatus
die p̄stito mortuus ē. Hec godescalc9 cano
nic9 bunnensis nob retulit: dicens se eo
dē tempe ibidē fuisse. Nouici9 Mirabi
lia sunt q̄ recitas. Aliq̄ tibi adhuc de eo
dē monte dicturus sum. xii.

Circa hoc tempus hoīes quidā am
bulantes iuxta eundē montē gy
ber. uocem uālidam i heo ūba audiert.
Prepara focum. cyodico ꝯ̄o initiallo.
idem clamatū ē. Cumq; tercio clamaret
ꝑpara focū magnū: respondit nescio
quis. Cui ꝑparabo? Et ille. Dilectus
amic9 nr̄ hic uenit dux ceringie: qui
plurimū nob seruiuit. Illi notantes
diem et horam ꝑ litteras audita regi
friderico mandauit: iniungantes si
aliq's i eius impio mortuus fuisset dux
ceringie. Et compertū ē eadē die et hō
ra bertolfum ducē ceringie fuisse de
functū. Erat aut̄ idem dux tyrannus
imanis: tā nobiliū q̄m ignobiliū exhe
reditator: et fidei catholice desertor.
Qui cū non haberet plem: instigante
uicio auaritie plurimā ꝯgregauerat
pecuniā. Cū aut̄ moriturus eēt: rogauit
sibi familiares ut omīs suos thesauros
ꝯflarent i massā. Requisitus de hoc re
spondit. Ego noui q̄ cognati mei de
morte mea gaudentes. s dividentes
thesauros meos. Si aut̄ i massā fuint
redacti: inuicē se occident. Vides qn
ta inuidia? Hec in a duob; abbatib;
relata sunt. ex quib; uni fuit de du
catu cerringie: alter asserit se eadē

narrata a q̄dam abbe qui litt'as supra
dictas audiuit. cū legerent corā rege
friderico. Nouici9 Quid sentiendū ē de
hys montib9 wlcano scil' ethna et mō
te gyber? Cū anime i eos mittantur.
est ne ibi purgatoriū siue infernus?
Monach9 Os dicunt eē infernū: q2 nul
lus electoz. s; repbi tantū in eos mit
tunt. sicut legitur i dyalogo de theo
derico rege gottoz. Infern9 putatur
eē in corde terre: ne mali lumen celum
deant. Referant t nc aliq̄ exempla de
Cuius quidā xiiii ꝑenis ꝑ domi
andirnacensis erkanbert9 noīe
pat' iohis monachi nr̄i. cum die q̄da
an lucem iret ad q̄oddam placitū. q̄dā
ei occurrit i dextrario nigerrimo: de
cui9 narib; fum9 et flamma pcedebat.
Hūc iuxta tritā tendens: nunc exorbi
tans i campū discurrebat. Hec uidēs
erkanbert9. ꝑmū ualde territus ē. et q̄a
declinare n̄ poterat. seipm ꝯfortans.
cruce se signauit contra diabolū: dexte
ram armans gladio ꝯt hoīem. Ignora
bat enī quid eēt. Cui cū ꝑpinq̄sset cog
nouit eū quendā fuisse militē noīa
tū nup defunctū. fridicū noīe. de uilla
kelle oriundū. Videbatur eni eē ianue
t' pellib; ouium: molē tre gestans i
humeris. Ad quē erkanbert9. Estis uos
dns friderice? Respondente illo. ego sū.
subiecit. Vnde uenitis? l' q̄d significat
ista q̄ uideo? Ego inq̄t i maximis pe
nis sum: pelles istas cuidā uidue tu
li. q's nūc ardentes sentio. Similiter
partē cuidam ag' in iniuste uēdicaui

eius ponderet in perpetuum. Si filii mei ista
restituerint, multum penam meam allevi
abunt. Sicque ab oculis eius evanuit. Que
cum recitasset die altera verba patris filii
eius, maluerunt illum eternaliter in penis ma
nere, quam dimissa restituere. Novicius.
Similia te recordor dixisse in distinctione
secunda, capitulo septimo de Helya de Rinegen
Monachus. Ecce aliud exemplum. xv
In treverensi episcopatu in quo et superior visio
facta est, alter quidam miles erat Henricus
nomine cognomento Nodus. Iste nam et ipse mali
ciosus valde, rapinas, adulteria, incestus,
periuria, hisque similia, virtutes iudicans.
Hic cum mortuus fuisset in provincia me
nevelt in pellicio ovino quo uti solebat
vivus, multis apparuit, domum filie max
ime frequentans. Nec crucis signo non
gladio poterat fugari. Gladio sepe ce
debatur, sed non poterat vulnerari, talem
ex se sonum emittens, ac si mollis lecti
percuteretur. Cuius amici cum super hoc consu
lerent dominum episcopum treverensem Iohannem,
dedit consilium ut aqua clavo dominico suspensa
sa domus et filia, si non et ipse si adesset asper
gerentur. Quod cum factum fuisset, decetero
non comparuit. Eandem filiam genuerat de
ancilla sua, cum tamen haberet legitimam,
quam fuisse adulterium miser corrupit. Non
est dubium ex quo ista contigerunt. Novicius.
Quid sentiendum est de hiis qui in bellis
sive tornamentis moriuntur. Monachus. Si
iusta sunt bella ut est defensio patrie,
nichil eis oberit, quia defendendo se mo
riuntur. Quantum autem delectentur demo
nes in mortibus illorum qui innocentes impe

tunt, subsequens declarat exemplum. xvi
Sequenti nocte qua dominus Everardus ducis
lovanie a leodiensibus occisus est,
servus quidam comitis losensis iuxta mon
tem Nake locum scilicet occisionis transiens,
circa noctis principium maximum ibi vidit
tornamentum demonum. Neque immundis
spiritibus estimo tantam fuisse exultationem,
si non magnam illic cepissent predam. De hiis
vero qui in tornamentis cadunt, nulla questio est
quin vadant ad inferos, si non fuerint ad
iuti beneficio contricionis. xvii.
Sacerdos quidam de Hesbania anno
presenti prope castrum comitis losensis
dum in crepusculo noctis transiret de vil
la in villam, vidit in campo vicino max
imum tornamentum mortuorum, valide cla
mantium: Domine Waltere de Milene, domine
Waltere de Milene. Erat idem Walterus
in militia nominatus, nuperque defunctus. Intel
ligens sacerdos illos esse quorum militum mundi
nas execrabiles representabant, subsis
tens, circulum circa se fecit. Cumque visi
o cessaret, et ipse procederet, iterum illos
videns, fecit ut prius, sicque usque ad lucem
laborans. Hec due visiones mihi relate
sunt a Wigero monacho villariensi. Re
feram tibi nunc exemplum de pena usura
Miles quidam moriens xviii filiorum
bonis de usura conquisitis filium
suum hereditavit. Nocte quadam ad ostium
fortiter pulsans, cum puer occurreret,
et quid ibi pulsaret interrogaret, respondit:
Intromitte me, ego sum dominus huius pos
sessionis, nomen tuum exprimens. Puer per
foramen sepis prospiciens, eumque cognos

cens responditur Certe domnus meus mortuus
est non vos interimet Cumque mortuus pulsan
do perseveraret non proficeret novissime dixit
Defer pisces istos quibus ego vescor filio
meo ecce ad portam illos suspendo Mane
exeuntes repererunt in quodam liga
mine multitudinem bufonum atque serpen
tum Revera iste est cibus infernalis qui
igne sulphureo decoquitur. Novicius Quid
sentis de hys qui male vivunt et tamen
elemosinas multas faciunt Monachus
Nichil eis prodest ad vitam eternam. XIX

Non multi anni sunt elapsi quod quidam
ditissimus ministerialis ducis bawa
rie defunctus est. Nocte quadam castrum in
quo uxor eius dormiebat sic concussum est
ut terremotus fuisse videretur. Et ecce ostio
camere in qua illa iacebat aperto quo
dam gygante nigerrimo cum scapu lis in
pelliceis maritus eius ingressus est. Quem
cum vidisset et novisset ad se illum vocans
super sedile lecti sui residere fecit Mic
hil vero tremula eo quod frigus esset et illa sola
camisia induta fuisset partem operimen
ti sui scapulis eius supposuit Quem cum
de statu suo interrogasset tristis respondit
Penis eternis deputatus sum Ad quod ver
bum illa tremula nimis respondit Quid
est quod dicitis Nonne elemosinas magnas
fecistis ostium vestrum peregrinis omnibus
patuit Non prosunt vobis beneficia ista
Respondit ille Nichil michi prosunt ad vi
tam eternam eo quod ex vana gloria non ex ca
ritate a me facta sunt Quem cum de aliis
interrogare vellet iterum respondit Con
cessum est michi tibi apparere sed non licet hic

morari. Ecce ductor meus dyabolus foris
stat exspectans me. Si enim omnia folia
arborum verterentur in linguas tormenta mea
exprimere non possent. Post hec evocatus
et impulsus in eius abscessu totum castrum
ut prius concutitur voces eiulatus eius diu
audiuntur. Visio hec valde celebris fu
it et est in bauwaria sicut testis erat ge
rardus monachus noster quando fuit canonicus
ratisbonensis qui nobis illam recitavit.
Ecce in hiis omnibus que dicta sunt impleta est
scriptura que dicit. potentes potenter
tormenta patientur. Novicius Hec et huius
modi exempla potentibus deberent predi
cari. Monachus Quia ipsi sacerdotes ex mag
na parte male et incontinenter vivunt
potentes non pungunt sed ungunt. Quam
grave sit peccatum luxuria sacerdotum
subsequens probat exemplum. XX

Concubina cuiusdam sacerdotis cum
esset moritura sicut a quodam religioso
didici cum multa instantia calceos sibi
novos et bene taccumatos fieri petivit
dicens Sepelite me in eis valde enim
erunt michi necessarii. Quod cum factum fuisset
nocte sequenti longe ante lucem luna splen
dente miles quidam cum servo suo peragr
ans. femineos eiulatus audivit. Mi
rantibus illis quid nam hoc esset ecce mu
lier rapidissimo cursu ad eos properans cla
mavit Adiuvate me adiuvate me.
Mox miles de equo descendens et gladi
o circulum se circumducens feminam bene
notam intra illum recepit. Sola enim cami
sia et calceis predictis induta erat. Et
ecce ex remoto vox quasi venatoris

tribulit bucinantis. ū ñ et latratus canum
uenatorum precedentium audiunt. Quibus
auditis illa dum nimis tremeret miles cog-
nitis ab ea causis. equum seruo committens
tricas capillorum eius brachio suo sinistro cir-
cumligauit. dextra gladium tenens extentum.
Appropinquante infernali illo uenatore:
ait mulier militi. Sine me currere.
sine me currere. ecce appropinquat. Illo for-
tius eam retinente. misera diuersis co-
natibus militem pulsans. tandem ruptis
capillis effugit. Quam diabolus insequi
cepit. equo suo eam iniciens. ita ut caput
cum brachiis penderet ex uno latere. et
crura ex alto. Post paululum militi sic
obuians. captam predam deportauit. Qui
mane ad uillam rediens quod uiderat ex-
posuit. et capillos ostendit. et cum minus
referenti crederent. aperto sepulchro femi-
nam capillos suos perdidisse reppererunt.
Hec contigerunt in archiepiscopatu Moguntin-
ensi. Nouicius. Si sic deus punit peccatum for-
nicationis in concubinis. puto quod multo
durius illos puniat in sacerdotibus qui illas pec-
care faciunt. Monachus. Verum dicis. Preterea pec-
catum multum aggrauant ordo et scientia. In
eodem genere peccati plus peccat sacerdos
quam laicus. plus monachus quam secularis.
Idem intelligas in sexu femineo. XXI.
Sanctimonialis quedam de quodam monasterio
nobis uicino quod nominare nolo. cum per
quendam concepisset. ne proderetur ei stupri par-
tum inter se necauit. Postea infirmata
grauissime. ob nimiam uerecundiam confessis
omnibus peccatis aliis. stupri et parrici-
dium tacuit. sicque exspirauit. Post cuius anima

cum quedam eius cognata plurimum laboraret.
defuncta ei in oratione uisibiliter apparens. in-
fantem igneum in manibus gestauit dicens.
Infantem hunc concepi ac parturiui. atque
interfeci. unde illum indesinenter in tormentis
circumfero. et est mihi ignis arduus et deuorans.
Quod si de hoc maximo peccato moriens confes-
sionem fecisset. gratiam inuenisset. Ex quo colli-
gitur quod peccata que hic tecta non fuerint per con-
fessionem. in futuro per penalem detegantur
confusionem. Nouicius. Quando anima egreditur de corpore.
nouit statim quid de se sit futurum. Monachus.
Hoc uidetur probari scriptura dicente in per-
sona reproborum. Ducunt in bonis dies su-
os. et in puncto descendunt ad infernum.
Ex quo probatur quod electorum anime que agilioris
sunt nature. mox sint cum deo. Que si aliquid in
eis purgandum est. simili uelocitate deducuntur
in purgatorium. in quo saluationis certitudo est.
Nouicius. Huic diuerse uisiones contradicere ui-
dentur. in quibus legitur quod opera bona ū ñ et ma-
la in statera posita ponderentur. His etiam
consentire uidetur quedam uisio in dyalogo sancti
Gregorii quam ipse minime diffinit. de quo-
dam qui in ponte positus manibus ab angelis
trahebatur sursum propter opera misericordie. coxis uero et
cruribus deorsum propter opus luxurie. Cuius
tamen uictoria cesserit. dicit uidentem ignorasse.
Monachus. Licet auctoritas scripture prefe-
renda sit humanis uisionibus. referam tamen quod
Ante paucos XXII. nuper audiui.
annos Rome quidam cardinalis defunctus
est nomine Iordanus. De ordine quodam Cyster-
ciensi assumptus fuerat. sed uita ordinis in eo
minime concordabat. Erat enim auarus
ualde. sicut a quodam abbate audiui. Ha-

bebat autem notarium nomine pandolfum. Hunc
cum pro quodam negotio nescio quo misisset,
interim exspiravit. Eadem hora cum ille ex-
pleto negotio rediret, mane ante lucem car-
nam miserabilem in agro contemplatus est. Se-
debant homines in iumentis, in ore caudas
habentes, versis dorsis ad capita illorum. Quos
Iordanus cuculla indutus nudis pedibus seque-
batur, duobus demonibus se ducentibus.
In quorum aspectu dum notarius nimis horre-
ret, clamavit cardinalis: Pandolfe, pan-
dolfe, pandolfe. Subsistente clerico et
dicente: Quis es, aut quid clamas? respon-
dit ille: Ego sum Iordanus dominus tuus, et mor-
tuus sum. Dicente illo: Quo ducimini? Re-
spondit: Ante tribunal Christi. Et ille: Nostis
quid de vobis sit futurum? Ego non novi, inquit, domine
scit. Sed cum illuc venero, beatus petrus
de cardinalia mea pro me redditurus est
rationem, sanctus vero benedictus de cuculla. Quod
si vitam mihi obtinere poterit, salvabor. Sin
autem, dampnabor. Sicque oculis eius subtractus
est. Novicius: Non mihi placet in illo ducatu pre-
sentia demonum, et absentia sanctorum ange-
lorum. Monachus: Hec dicta sunt de penis
temporum. Novicius: Licet huiusmodi visiones
sepe sint vere, magis tamen ei crederem, quod
rediens ab inferis visa recitaret. Monachus:
Hoc fieri posse, Iob contradicit: Sicut, inquit,
consumitur nubes et pertransit, sic qui descen-
dit ad inferos non ascendet, nec revertetur
ultra in domum suam, neque cognoscet eum
amplius locus eius. Referam tamen quod ante biennium

Theoderico XXIV. Iam audivi.
Theodericus episcopus de castro nurberg
oriundus servum quendam habebat euer-

wach nomine, prudentem satis, qui in diversis lo-
cis bona viri dispensavit. Erat enim in
commisso fidelis, et in administratione villicus, dili-
gens ac circumspectus. Propter quod a domino suo
amabatur. Unde quidam ex officialibus ei de-
trahentes ex invidia accusabant illum apud
episcopum dicentes: Domine, non fideliter ut esti-
matis everwach bona vestra dispensat. Et
consulimus ut cum eo computetis. Quod cum factum
fuisset, tam rationabiliter computavit, ut omnem
episcopo tolleret suspicionem. Habebat enim omnia
notata in cartula. Sciscitantibus accusa-
toribus de computatione, cum episcopus respon-
disset: Optime computavit, dixerunt illi:
Nequaquam, sed computet nobis audientibus,
et convincet maximum vobis dampnum intu-
lisse. Quod cum ei intimatum fuisset ab episcopo,
ille timens emulorum insidias, manu
qua cartulam perdiderat, attimens se: Si
aliquid mihi in computatione titubavero, ne-
cesse erit me vel in corpore torqueri vel carce-
ris squalore usque ad mortem cruciari.
In confusione igitur diaboli cum instinctu ab
immundis in debitum vexabatur, campum sol-
licitus intravit, ibique diabolum advocans, sic
affatus est dicens: Domine, si mihi succurris
in tanta necessitate posito, hominium
tibi faciam, et in omnibus parebo. Cui dy-
abolus respondit: Si abrenuntiaveris
altissimo matrique filii tue suscipiam, et de omnibus
periculis cum multa tuorum confusione emu-
lorum a me liberaris. Quid plura? Abre-
nuntiat miser Christo, hominium facit dia-
bolo, prospere succedit computatio. Ab illo
tempore cepit diabolum in terre magnifi-
care, Christum blasphemare, adeo ut diceret

rent. Qui serviunt deo miseri sunt et egentes; qui autem sperant in dyabolo, prosperis successibus gaudent. Et sicut mihi retulit Bernardus monachus noster, qui eum eo tempore novit, tantorum deditus erat artibus magicis, ut si aliquem nosset scolarem eiusdem disciplinae, nummis eum redimeret, quatenus aliquid ab illo discere posset. Qui cum undecim annis in hac blasphemia perseverasset, accidit ut magister Oliverus scolasticus Coloniensis in episcopatu Traiectensi crucem praedicaret. Cui praedicationi ille tantum restitit, ut die quadam commotus Oliverus diceret ei in audientia totius populi: Tace infelix. Vas enim diaboli es, et diabolus loquitur per os tuum; cum tamen statum eius ignoraret. Everwach nullum arbitrans gratius obsequium se posse praestare domino suo, quam ut inimicum eius occideret, tribus diebus ad diversas stationes secutus est magistrum, longo adhuc cultello praeparato, transfodere illum proponens, si forte sine turbis inveniret. Et ecce tertia die subita infirmitate praeoccupatur, post paucos dies impenitens defunctus est, et ab eo cui se reddiderat ad loca penarum deducitur. Primo loco, sicut ipse resurgens a mortuis confessus est Iohanni scolastico Xantensi, a quo ego quae dicturus sum audivi, missus est in ignem tam intollerabilis ardoris, ut diceret, si ex omnibus mundi lignis unus ignis esset confectus, mallet in eo usque ad diem iudicii ardere, quam per spacium unius horae illum sustinere. Ex quo extractus iactatus est in locum tam frigidissimum, ut optaret redire in ignem. Deinde deductus est in tenebras palpabiles

tantique horroris, ut diceret intra se: Si servivisses centum annis deo, bene te remunerasset, dummodo tibi liceret redire ad frigus. In hunc modum sex reliquas penas, quas scriptura enumerat, pertransivit. Cumque in extrema pena positus esset, dominus opera eius priora considerans, et ut passa in vita viventibus recitaret, misertus illius, angelum suum misit ad eum qui diceret: Ecce talem mercedem recipiunt qui serviunt dyabolo. Subiunxitque: Si tibi liceret redire ad vitam, velles pro peccatis tuis satis facere deo? Ad quod verbum ille suspirans respondit: Domine, si hoc esset possibile, nullam abnuerem satisfactionem. Tunc angelus: Domino placet ut ad corpus redeas, et quia in cruce peccasti, per crucem satisfacias. Mox se in feretro erigit, omnibus exceptis duobus iuvenibus qui constanciores erant in fugam conversis. Quibus et ait: Ne timeatis, quia ego sum. Statimque sacerdotem accersiens peccata sua confessus est, crucem suscepit, et cum domino Ottone episcopo praedicti Theoderici successore transfretavit. In via singulis diebus in pane et aqua ieiunavit. Iuxta equum suum, in quo vestes eius et arma portabantur, nudis pedibus cucurrit. Et cum petris secantibus sanguis profluens viam cruentaret, saepius a confratribus arguebatur. Quibus respondit: Maiora hiis sustinui. Qui cum pene omnia sua in Christi servicio expendisset, cum praedicto episcopo et magistro Iohanne rediens mare transivit. De quo cum nauta naulum requireret, si haberet, ait: Ego vobis serviam quousque volueritis. Ad peticionem tamen praedictorum virorum dimissus est a nauclero. Qui cum reversus fuisset ad uxorem suam, sacro igne tactus est. Cui ar-

dem quadam nocte in sompnis dictum est quasi
ad ecclesiam sancti Nycholai accederet statim con-
ualesceret. Ubi dum orans .xiiii. orationes dixis-
set, non conualuisset, desperans ait: Sancte Nycho-
lae quid moraris? Mox ut quintamdecimam in-
cepit perfecte conualuit, et est usque hodie co-
lor ignis in eius corpore sine dolore. Quam
ecclesiam, que in uilla sancti nicolai sita est, de suo
patrimonio reedificans, in habitu religio-
so cum uxore sua deo et sancto nycholao in ea de-
seruit. Novicius: Vellem scire perfecte utrum
iste reuocatus sit de inferno siue de pur-
gatorio. Monachus: Satis inde disputatum est.
Quod non fuerit in purgatorio ex hoc probatur,
quia locus electorum sit in quem nullus ingreditur nisi in
caritate decesserit. Si obicitur illud: In infer-
no nulla est redemptio, hoc dicit de illis in-
telligendum esse, qui non sunt resurrecturi ad corpus,
quibus nulla ad redemptionem prosunt beneficia.
Una est lex omnium generaliter. Si deus quandam
animam sicut legitur in dyalogo quinque reuocat
ad corpus de gaudiis paradisi, quare non aliquas
malorum animas de penis inferni? Sicut
dictum est in distinctione prima. capitulo .xxxiiii.
clericus quidam custodientem se diabolo corpora-
liter ad penas infernales est deductus et in eo-
lumis reductus. Novicius: Placet quod dicis.
Monachus: Nunc de penis purgatoriis aliqua tibi profe-
ram exempla, ab acrioribus ascendens ad
mitiores, causas purgatorii utiles satis sub-

Usurarius quidam nostris .xxiiii. nectendo.
temporibus apud leodium defunctus est, et ab
episcopo de cimiterio eiectus. Uxor uero illius sedem
apostolicam adiens, cum pro cimiterio supplica-
ret, et papa non annueret, hoc modo pro eo allo-
gauit: Audiui domine, quod uir et mulier unum

sunt, et quod apostolus dicat uirum infidelem
posse saluari per mulierem fidelem. Unde
quicquid uiro meo fuerit neglectum, ego que pars
corporis eius sum libentissime supplebo.
Parata enim sum pro illo includi, et deo pro eius
satisfacere peccatis. Supplicantibus uero pro
ea cardinalibus, ad mandatum domini pape
cimiterio restitutus est. Iuxta cuius sepulchrum
illa domicilium fieri fecit, in quo se inclu-
dens, elemosinis, ieiuniis, orationibus,
et uigiliis die noctuque deum pro illius anima
placare studuit. Septem uero annis ex-
pletis, ille ei apparens in ueste pulla
gratias egit dicens: Reddat tibi dominus, quia
propter tuos labores erutus sum de profun-
do inferni et de penis maximis. Quod
si adhuc aliis septem annis similia be-
neficia michi impenderis, omnino liberabor.
Quod cum illa fecisset, iterum ei in ueste
alba et facie iocunda apparens ait:
Gratias deo et tibi, quia hodie liberatus sum.
Novicius: Quomodo dixit se liberatum de pro-
fundo inferni, cum nulla in eo sit redemptio?
Monachus: Profundum inferni acredinem uocat
purgatorii. Simile est illud quod ecclesia orat
pro defunctis: Domine ihesu christe rex glorie,
libera animas omnium fidelium defunctorum
de manu inferni et de profundo laci, et cetera.
Non enim orat pro dampnatis, sed pro saluandis.
Et accipitur ibi manus inferni pro fundum
laci siue os leonis, pro acredine purga-
torii. Nequaquam predictus usurarius fuisset
a penis liberatus, si non habuisset finalem
contritionem. Quantum uero uicium auaricie
deus in suis electis in purgatorio puniat,
sequens sermo declarat. .xxv.

In monasterio claraevallis post quendam mortuus est
nostris temporibus vir ad modum religiosus
et amator disciplinae praecipuus. Hic post
mortem ancillae dei Aczelinae in orationem vi-
sibiliter apparens, forma et habitu sta-
tum suum satis ostendit. Erat enim facies
eius pallida ac macilenta, cuculla tenuis
et attrita. Quem cum interrogasset quomodo
haberet, respondit: In magnis penis
hactenus fui, sed gratia cuiusdam fratris qui michi
plurimum astitit, in proxima sollempnitate
dominae nostrae liberabor. Stupente illa ac di-
cente: nos putavimus vos esse virum valde
sanctum, respondit: Nichil aliud deus in me
punivit, nisi quod nimis fui sollicitus ampliare
possessiones monasterii, sub specie
virtutis vicio avaritiae deceptus. Haec dic-
ta sunt de pena avaritiae. Audi nunc aliqua
de pena luxuriae. XXVI

Ante hoc triennium cum dominus henricus
abbas noster visitasset in claracampo tempore
quadragesimali, etiam sorores in nazareth vi-
sitavit. Eadem nocte dictis matutinis
cum se paululum reclinasset, huiusmodi visio-
nem vidit. Videbatur sibi esse in quodam loco
parietibus clauso, in quo quosdam gravissima sus-
piria et gemitus audivit, sed cum diligenter
circumspexisset, neminem ibidem videre po-
tuit. Cumque audita suspiria durarent,
eam adiurans, sic ait: Adiuro te per do-
minum nostrum ihesum, ut quod tu sis edicas
michi. Cui cum nullum audisset responsum,
adiurationem iteravit. Tunc quasi aliquantulum
accedens propius, sentiens vel tamen videns,
huiusmodi audivit responsum: Ego sum
una ~~femina~~ misera anima. Et ille: Sa-
tis miserae generis, cum tamen ignorem quae sit causa
tuae miseriae. Respondit illa: In acerbis-
simis sum penis. Ad quod abbas: Quae est
causa penarum tuarum? Quia non servavi cas-
titatem meam. Et ille: Fuisti mas an femina?
Respondit: Femina. Et ille: Quod inquit tibi
nomen? Dicente illa maria, mox subiunx-
it: Poterisne iuvari? Ad quod illa non
respondit, sed ad pedes eius sic ait: Ro-
go vos ~~ut~~ per omnipotentem dominum ut dicatis
michi ad minus psalterium unum et insuper
aliquas missas. Cui precibus cum libens
annuisset dominus abbas, protinus subiecit:
Possem ne videre te? Et ecce hoc sermone
completo vidit coram se stare pulchram iuven-
culam tonsuratam more claustralium
in subnigra tunica. Cumque plura inter-
rogare vellet tam de statu eius quam de
statu aliarum quarundam animarum, excitatus est.
Dicta sunt proxima quae vidit abbas clari-
campi et quibusdam monachis eius, non nominatim
quae tunc praesens eram retulit. Non erat qui
visum intelligere vel interpretari posset.
Recitata est visio sororibus de nazareth,
sed non est inventa ibi maria. Sciens vero
saepedictus abbas tam manifestam visionem
sibi sine causa minime ostensam, cum venis-
set in syon, quae etiam domus est sanctimoniali-
um ordinis nostri sicut et nazareth, post
verba exhortationis sopitum retulit, ma-
riam suam investigans. Et ecce una sanc-
timonialium matertera eiusdem mariae haec
audiens et admirans, secreto abbati
locuta est dicens: Domine, maria haec
filia sororis meae fuit, sanctimonialis in quo-
dam claustro frisiae nigri ordinis. Quod

Birdehorn vocatur, et est ante octo annos defuncta. Que cum fuisset in quadam congregatione monasterii, quidam clericus eam corrupit et impregnavit. Cum vero in partu periclitaretur, vocans patrem et matrem et duas sorores maritatas, filium vero et filiam matertere sue de Sigeberg, confessa est eis peccatum suum, cum gemitu cordis sicque exspiravit. Illi vero de anime eius salute desperantes, nichil ei beneficii impenderunt. Audiens hec dominus abbas, gratias egit deo, quia non tradidit bestiis animam confitentem sibi, et animam pauperis sui non est oblitus in finem, sciens in ea completum: in quacumque hora peccator ingemuerit salvus erit. Cuius hortatu parentes spe concepta ceperunt ei beneficia impendere; sed et ipse abbas tam in monasteriis suis quam in religiosis domibus procuravit ei missas et orationes atque psalteria plurima et obtinuit, exceptis hiis que ipse ei specialiter impendit. XXVII.

Miles quidam veniens ad sororem Bertradam inclusam de Volmutsteine, sicut ab eius ore audivit Daniel abbas Sconavie, qui nobis audita recitavit, pro anima uxoris sue nuper defuncte illi supplicavit. Cui oranti illa apparens, in penis magnis se esse conquesta est. Que dum causam requireret penarum, eo quod pro honesta et bona muliere haberetur, respondit illa: Propter artem magicam. Timui enim ne cum aliis mulieribus peccaret, si me odiret, et ego illi causa essem adulterii. Unde quibusdam artibus sicut edocta fueram, ad amorem meum illum inflammavi. Et quia in causa non erat libido, sed pia intentio, bene potero iuvari. Hec cum relata fuissent militi, uxori valde condolens, orationibus, ieiuniis et elemosinis illi succurrere studuit, animam eius quibuscumque poterat commendans. Novicius: Terribile est quod deus iudicio suo tam minima tam graviter punit. Monachus: De hoc referam exemplum. XXVIII.

Monachus quidam ordinis nostri nuper cuidam post mortem apparens, requisitus de statu suo sic respondit: Nunquam putasse deum fuisse tam districtum. Etiam minima que hic non fiunt per satisfactionem deleta, observat. Deinde subiunxit in hoc: Deus, inquit, ignoscat prelatis nostris, quia magnis et multis sepe nos subiciunt penis. Valde illorum precepta ligant. Quando enim indiscrete aliquid precipiunt, et subditi hoc vel non attendunt vel parvipendunt, totum iudicio reservatur. Novicius: Quid dicis de monachis proprietariis? Monachus: Proprietaria vicium est pena dignum, etiam si fuit in bono contra precepta prelatorum. XXVIIII.

In regno Francie domus est que Pruliacum dicitur ordinis Cisterciensis. In hac recenter contigit res satis mirabilis, sicut retulerunt nobis abbates nostri anno preterito revertentes de generali capitulo. Nam quidam ab abbate in quisitione facta se audisse testati sunt. Adolescens quidam in eadem domo factus est novicius, que magister suus prior secutus est. Qui cum factus fuisset monachus, ita districte se habuit, ita singularis fuit, ut eum abbas timeret et pro indiscreto fervore sepius argueret. Ille vero salutaribus monitis non acquiescens, in proprietaria sua perseveravit, sicque post aliquot annos defunctus est. Nocte quadam cum abbas quarta feria

ad laudes in stallo suo staret et contra presbiterium respiceret, tres personas que tres candelas ardentes ad se venire contemplatus est. Quibus ipsi accedentibus cognovit omnes. Medius fuit predictus scolasticus, et ex utraque eius latere duo conversi omnes nuper defuncti. Tunc abbas memor pertinacie scolastici, interrogavit eum dicens: Quomodo habes? Respondente illo: bene, mox subiunxit: Numquid aliquid passus es pro inobedientia tua? Etiam, inquit, multa et maxima tormenta. Sed quia intentio mea bona licet indiscreta fuit, Dominus mei misertus est, nec sum dampnatus. Et ait abbas: Quid est quod iste conversus, digito eum demonstrans, altero clarior est, cum ipse apostataverit et alter numquam ex quo ad ordinem venit graviter excesserit? Respondit monachus: Ideo iste post lapsum fortius surrexit, et altero multo fervencior fuit. Interim choro cantante versiculum: Pedes sanctorum suorum servabit et impii in tenebris conticescent, scolasticus signa sue presentie ibi relinquere volens, tabulam pedibus psallentium substratam tam fortiter calce percussit, ut frangeret. Sicque disparuit. Abbas vero in testimonium tam manifeste visionis tabulam fractam reparari vel mutari non permisit. Novicius: Ista recitari deberent monachis qui ex indiscreto fervore sibi et aliis inutiles fiunt. Monachus: Propter eos sanctus Benedictus in regula dicit, octavum gradum humilitatis esse, si nichil agat monachus nisi quod communis monasterii regula vel maiorum cohortantur exempla. Novicius: Sicut quidam in rigore suo nimis sunt pertinaces, ita alii in verbis vel signis nimis sunt leves. Monachus: Et hii pena digni sunt. XXX

Sacrista quidam apud Vilarium nostris temporibus defunctus est nomine Iohannes. Hic quidem religiosus satis fuit, sed in verbis atque signis levem ad modum se exhibuit. Die quadam post mortem eius cum dominus Ulricus tunc abbas intraturus esset oratorium et unum pedem posuisset introrsum, clara luce predictus Iohannes illi apparens, ad pedes eius procidit orationes postulans. Quo viso abbas timens pedem retraxit, ostium post se claudens. Et indicatum est a fratribus causam purgatorii eius maxime fuisse levitatem. Novicius: Quid si abbates ordinem suum minus custodierint? Monachus: Sicut subiecto probabitur exemplo, et ipsi pene subiacebunt. XXXI

Recitavit mihi nuper Henricus maior cellerarius de Claustro visionem notabilem satis. Contigit, inquit, ut die quadam haberem socium vie monachum quendam ordinis nostri. Cumque simul conferremus de edificatoriis, dixit mihi: Ego vobis referam quod nuper contigit in domo nostra. Habebamus abbatem virum in disciplina ordinis satis perfectum, excepto hoc solo quod numquam pene cum fratribus exire voluit ad labores manuum. Hic cum moriturus esset, et unus monachus quidam quem familiarius pre ceteris diligebat ei serviret, ait ei idem monachus: Domine, rogo vos intuitu caritatis, ut infra hos triginta dies mihi apparendo de statu vestro me certificetis. Respondit abbas: Si mihi concessum fuerit libenter faciam. Sicque defunctus est. Monachus vero qui multa fecerat ei bona, cottidianis lacrimis in oratione Dominum pro illius excessibus, an aliquid altare placare studebat. Tricesima die cum iam monachus de abbatis reditu desperasset, ille oranti apparens ait: Ecce

hic sum, sicut premissum est. Erat autem a cingulo
et sursum tam in corpore quam in veste clarus valde;
crura vero eius ulcerosa, et ad instar carbonum
nigerrima. Requisitus de statu suo respondit:
Tormenta que in cruribus sustinui, nulla lin
gua posset exprimere. Dicente monacho:
que fuit causa tantorum tormentorum? ille subiunxit:
Quia frequenter de labore mansi, nulla
sepissime cogente necessitate, ut est hospitum
sive audiendarum confessionum me detinente.
In residuo corpore nil penarum passus sum.
Roga ergo ex parte mea conventum ut aliquas
orationes pro me deo offerat, et spero me citius
fore liberandum. Unde inquit: Sciam vos esse
liberatum? Respondit ille: Anno hoc altera
vice tibi apparebo. Dicta sunt hec priori, et iniungun
tur orationes: apparuit iterum monacho, et ab
omnibus penis se ereptum gratulatur. Novicius:
Miror utrum plus mortuis valeant orationes
vel elemosine. Monachus: Audi de hoc solu
tionem cuiusdam mortui. XXXII.

Quidam post mortem amico suo apparens,
cum ab eo interrogaretur utrum sibi magis vel
let impendi orationes sive elemosinas,
respondit: Elemosinas, elemosinas;
orationes enim tepide fiunt. Hic devote istorum
orationes excludunt que penetrant celos.
Novicius: Quid sentis de missis? Monachus:
Nulla oratio, nulla elemosina ad erep
tionem animarum misse potest comparari. In mis
sa est oratio, cum corpus et sanguis elemosine
sunt. Has elemosinas pauperum quedam anima sibi
dari post mortem rogavit, sicut sequens docet

Adolescens quidam XXXIII. exemplum.
nobilis ad Claramvallem veniens, re
ceptus est in conversum. Qui non alta sapiens,
sed humilibus consentiens, ad quandam grangiam
missus, factus est ibi opilio ovium. Qui cum
die quadam oves sibi commissas in agro pasceret,
apparuit ei quidam suus consobrinus, et ipse
in adolescentia eodem tempore defunctus. De
cuius inopinato adventu dum admiraretur,
et diceret: unde tam subito advenis, vel quid
queris? respondit ille: Mortuus sum,
et penis maximis crucior. Et conversus:
Poteris iuvari vel non? Respondit rursus:
Si potero habere tres missas in ordine vestro,
mox liberabor. Audiens hec conversus cum
licentia magistri sui ad Claramvallem festi
navit, et quid viderit vel audierit priori re
velans, tres missas iam dicto impendi de
functo eius gratia supplicavit. Cui prior gra
tanter annuens respondit: Ego unam
celebrabo, alias duobus sacerdotibus iniun
gam. Dictis vero missis mortuus iterum
converso apparens in predicto agro, gratias egit
et dixit: Beneficio trium missarum que pro
me dicte sunt, ab omnibus penis meis libe
ratus sum. Nec mirari debes si tantum valet
dominici corporis immolatio, cum quibusdam animabus
ad liberationem prosit verbis liberata absolu

Cum moreretur bone XXXIIII. tio
memorie Christianus monachus noster,
cuius memini in distinctione VII capitulo
XXXI, abbas Gevardus domnus fuit. Cui
cum septima die capitulo presideret et cantor
diceret secundum consuetudinem ordinis: Domne
absolvite fratrem nostrum defunctum, ipse
verbis eum absolvit: Requiescat in pa
ce. Eadem nocte Christianus cuidam seniori
presbytero nomine Sifrido, tunc temporis novi
cio, et nichil prius de hac absolutione

scienti, apparens in somnis ait: Hodie li-
beratus sum. Qui cum visionem magistro suo
Ludolpho recitasset, ille absolutionis eius re-
cordatus, satis admiratus est verbi virtutem.
Novicius: Miror si sancti sub quorum regula
religiosi vivunt, post mortem ceteris sanctis
aliquid eis magis succurrant. Monachus: Etiam.
Sicut in sequenti visione declaratur. XXXV

Non est diu quod sanctimonialis quedam de mo-
nasterio Rindorp, quod iuxta Bunnam
situm est, Elyzabeth nomine, debitum carnis
solvit. Est autem idem monasterium de regula
sancti Benedicti abbatis. Diligebat enim eadem
Elyzabeth specialiter sanctum Iohannem ewange-
listam, quicquid poterat honoris illi im-
pendens. Habebat carnalem sororem
in eodem monasterio que Aleidis vocabatur. Hec
cum nocte quadam dictis matutinis in lec-
to suo sedens, officium defunctorum pro anima
sororis decantaret, vocem quandam circa
se audivit. Et cum requireret quis esset, respon-
dit: Ego sum Elizabeth soror tua. Et
illa: Quomodo habes soror, vel unde venis?
Respondente illa: Male quidem habui,
sed modo bene sum. Aleydis subiunxit: Profuit
tibi aliquid sanctus Iohannes quem tam ardenter di-
lexisti? Respondit illa: Vere nichil.
Qui mihi astitit, sanctus pater noster Benedictus
fuit. Ipse enim genua sua pro me flexit
ante Dominum. Novicius: Cum vix aliquis evadat
purgatorium, valde metuere quod quidam di-
cunt minimam penam in purgatorio maio-
rem esse omni pena que excogitari potest in hoc mun-
do. Monachus: Requisitus de hoc verbo ante quendam
magister theologus respondit: Falsissimum
est, nisi intelligatur de eodem genere pene.

Verbi gratia: Ignis ille acrior est igne nostro,
frigus frigore nostro, et sic de ceteris. Cui as-
sertioni subsequentes visiones satis concor-

Circa hoc tempus XXXVI dant.
puella quedam parvula novem ut pu-
to annorum in monte sancti Salvatoris, que domus
ordinis nostri est, in adventu ipsius Salvatoris
mortua est. Defuncta vero clara die conventu
stante in choro, ipsa chorum intravit, et inter eas
ante altare profunde satis inclinavit, sicque in
locum suum ubi stare solita erat secedens,
quam iuxta se alia puella pene eiusdem etatis
stare videns, et mortuam sciens, tanto
horrore concussa est ut notaretur. Requisita
vero a domina Beringa abbatissa, a cuius ore audi-
vi quod dicturus sum, cur ita in choro concuteretur,
respondit: Sic et sic soror Gertrudis in
chorum venit, et cum dictis vespris commemora-
tio fieret domine nostre, ad collectam se in terram
stans iuxta me prostravit. Finita vero collecta
se erigens abiit. Hec fuit causa horroris mei.
Abbatissa timens illusiones diabolicas,
ait puelle: Soror Margareta, hoc esto
memor: si denuo venerit ad te soror Ger-
trudis, dic ei: Benedicite. Et si responderit
tibi: Dominus, interroga unde veniat vel quid querat.
Sequenti die iterum illa venit, et salutata
cum respondisset: Dominus, puella subiunxit:
Bona soror Gertrudis, unde tali hora ve-
nis, vel quid apud nos queris? Respondit illa:
Ad satisfactionem huc venio. Quia libenter
tecum in choro susurravi, semiplena verba
proferens, ideo in eodem loco iussa sum
satis facere. Vide ne me contingit peccare. Et nisi
tu de eodem vicio caveas, eandem penam
moriens sustinebis. Cum quarta vice

predicto non satisfecisti, ait consoror. Modo satisfactionem meam complevi; de cetero non me videbis. Quod ita factum est. Nam ea aspiciente tetendebat versus celum mirabili virtute murum eius transcendens. Ecce tale fuit purgatorium huius virginis. **Novicius.** Non est sane mirum, quod huiusmodi penam omni pena huius mundi dixit acutiorem. **Monachus.** De hoc plenius in sequenti capitulo disputabitur. Margareta vero ex consummatione defuncte sic territa est, ut infirmata ad extrema deveniret. Que rapta in excessu mentis sic iacuit, ut omnibus defuncta videretur. Post horam reversa quibusdam ex sororibus in presentia domine nostre se vidisse, quibusdam se illo non vidisse testata est. Dicebat etiam quod eadem gloriosa virgo Maria coronam in manu haberet, quam Steppponis sacerdotis esse dicebat. Idem Steppo presbyter fuerat valde religiosus et mire caritatis, in eodem monte domino predictisque sororibus serviens. Ut autem noveris non esse circa dum quecumque morte iustus moriatur, idem Steppo cum in acutis laboraret anno preterito, materia rapta in cerebrum, totus factus est freneticus, ita ut multas blasphemias evomeret. Defuncto eo atque sepulto dominus merita eius volens ostendere, miracula ad eius tumbam dignatus est operari. Infirmi sicut audivi super illud dormiunt et sani resurgunt. **Novicius.** Sic edisseras que residua sunt de purgatorio. **Monachus.** Et quia sola carentia divine visionis purgatorium est, sicut in hoc patet exemplo. XXXVII.

Ante hos duodecim annos monachus quidam Wilhelmus nomine apud nos defunctus est. Puer quidem ad ordinem venit et vere puer, quia purus et impollutus. Genere nobilis erat, sed virtute mentis magis illum nobilitabat. Impleto anno probationis, sequenti die cepit infirmari, et post paucos dies sancto fine decedens, explevit tempora multa. Qui statim post mortem cuidam monacho apparens, cum de statu suo requireretur, respondit se esse in penis. De quo verbo cum ille tristis fleret et diceret: Si tu es in penis, qui numquam peccasti, quid fiet de me peccatore? mereque sitibus consolans eum defunctus ait: Noli flere, quia nullam aliam patior penam, nisi quod nondum vidi deum, ipsam dilationem glorie penam reputans. Hec in merito. Spes que differtur affligit animam. Et adiecit: Ach quam clarum erit, quando statim venero ante deum. Rogate inquit ex parte mea dominum abbatem, ut in capitulo orationes iniungat pro me ad tempus, et ut ipse pro me dicat collectam, sicque liberabor. Dicente monacho unde erit collecta illa, respondit: De sancto Michaele. Mane cum visio recitata fuisset domino Henrico abbati nostro, ipse de eodem archangelo statim missam celebravit, in capitulo psalmum: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, dicendum per septem dies omnibus pro eo iniungens. Mira virtus orationum. Cunrado nunc priore loci sancte Marie stante in choro cum in uno versiculo versus psalmi: Deus deus meus ad te de luce vigilo, leviter dormitaret, sepedictum Wilhelmum sub pallio benedicti genitricis stare conspexit cum multa gratulatione dicentem: Modo omnino liber sum. Eodem tempore predicto monacho secundo apparens testatus est, tantum septem diebus se fuisse

in purgatorio, id est in carentia divine visionis: multa illi de statu quorundam animarum revelans. Novicius: Secundum hoc paradysus terrestris purgatorium est. Monachus: Revera si in eo anime sunt corporibus exute, et eis visio Dei negatur, idem locus deliciosus esse purgatorium. Cui in consentire videtur quod sanctus Gregorius in dialogo dicit sub his verbis: Nam sunt quorundam iustorum anime que a celesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, nisi quod de perfecta iustitia aliquid minus habuerunt? Sicut audivi a quodam magno theologo, quidam tam iusti sunt, ut post mortem puniri non mereantur, nec tamen statim Dei visione fruantur propter pulverem venialium.

Loquamur nunc aliquid XXXVII specialiter de purgatorio. Novicius: Ubi est purgatorium? Monachus: Quantum ex variis colligitur visionibus, in diversis locis huius mundi. Paschasius teste Gregorio in calore thermarum purgabatur. Monachus quidam sancti Eucharii in rupe quadam iuxta Treverim post mortem anno integro stetisse, et aeris inclementiam ibidem sustinuisse narratur. Qui non de purgatorio dubitat, Scotiam pergat, purgatorium sancti Patricii intret, et de purgatorii penis amplius non dubitabit. Novicius: Vellem aliquid certi nosse de eodem purgatorio, quod sit vel que causa illius extiterit. Monachus: Cum sanctus Patricius gentem illam converteret, et de penis futuris dubitarent, precibus obtinuit a Deo locum illum. Est autem fossa humili muro vallata, et sunt ibi regulares. Non est peccator a Deo magis cui alia satisfactio iniungatur, quam ut una nocte in eodem sit purgatorio. Volentem intrare, premissa confessione, communicant

et inungunt, thurificant et instruunt. Videbis, inquiunt, hac nocte insultus demonum et penas horribiles; sed non poterunt te ledere, si nomen Ihesu semper habueris in ore. Quod si demonibus blandientibus sive terrentibus consenseris, et ipsum invocare neglexeris, peribis. Quem in vespera ponentes super fossa locum claudunt, et mane revertentes, si non comparuit, ultra non expectatur. Multi ibi perierunt, multi etiam reversi sunt, quorum visiones a predictis fratribus conscripta sunt et volentibus intrare ostenduntur. XXXVIII.

Nuper monachus quidam ordinis nostri, sicut didici ex relatione cuiusdam abbatis, ex licentia ipsius abbatis purgatorium sancti Patricii intrare volens, dissuadentibus secundum morem fratribus et priore, super marginem fosse positus est in vespera. Mox locus est versus in barathrum, et ecce demones qui de abysso ebullientes dixerunt monacho: Si vis intrare ad nos, depone citius cucullam ad instar crucis formatam, sic vocantes. Quibus ille respondit: Vestem meam non deponam. Paratus sum intrare, paratus sum vobiscum contendere, sed non sine veste professionis mee. Cumque tota nocte in hunc modum cum eo verbis disceptarent, nec tamen tangerent, mane in eodem loco ubi fuerat dimissus repertus est. Novicius: Unde habes auctoritatem quod post hanc vitam peccata remittantur? Monachus: Dominus dicit in evangelio: Qui dixerit verbum in spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hac vita neque in futura. Ex quo colligitur quod post mortem peccata venialia, nec non et mortalia in pena, que in purgatorio erant punienda, meritis et precibus sanctorum suffraga

tibus vel orationibus, elemosinis aliisque misericordie
operibus ecclesie militantis intercedentibus remit
tantur. Unde Iudas Machabeus duodecim milia
dragmas argenti misisse legitur Ierosolimam
pro peccatis occisorum. Et hec de purgatorio dix
isse sufficiat. Hoc etiam scire debes quod sicut ani
me bonorum ut martires talibus post mortem non indi
gent, sicut nec malis ut infidelibus vel perditis,
mediocriter vero bonis et mediocriter malis pro
sunt quidem, sed indifferenter. Illis ut citius libe
rentur, istis ut mitius puniantur. Quorum tamen
pena interminabilis est. Novicius: Vellem nunc au
dire aliquid de gloria iustorum. Monachus: Prius tamen de
penis reproborum pauca ponam exempla, locis su
is neglecta, ut sic nigro colore substrato,
albus magis elucescat. XL.

Tempore scismatis inter Ottonem et Phi
lippum reges Romanorum, peregrinus quidam de
transmarinis veniens partibus, sclauiniam
suam pro vino quod in illis partibus fortissimum est
exponens, in tantum bibit ut inebriatus a
mente sua alienaretur, sic ut mortuum eum
estimarent. Eadem hora ductus est spiritus
eius ad loca penarum, ubi super puteum ig
neo operculo tectum residere conspexit
ipsum principem tenebrarum. Interim ut ceteras
animas adductus est abbas Corbeye, quem ille
multum salutans, cum calice igneo po
tum sulphureum ei ministravit. Quem cum
bibisset, amoto operculo missus est in pute
um. Peregrinus vero cum ante limina infernalia
staret et talia videndo tremeret, diabolus
fortiter clamavit: Adducite etiam mihi dominum
illum qui foris stat, qui servo veste peregrina
tionis sue pro vino exponendo inebriatus est.
Quo audito peregrinus ad angelum ducem qui

eum adduxerat respiciens, promisit quod nunquam
inebriaretur, dum in nulla hora de inimici
periculo liberaret eum. Qui mox ad se reversus,
diem et horam notavit, rediensque in terram
suam eodem tempore predictum abbatem obiisse
cognovit. Ego eundem abbatem Colonie vi
di, eratque homo valde secularis, magis se
conformans militi quam monacho. Novicius:
Qui sic dediti sunt ebrietati, puto quod in in
ferno male potentur. Monachus: De hoc aliud
tibi referam exemplum. XLI

In diocesi Coloniensi non procul a Colonia mi
les quidam erat nomine Rudingerus. Sic totus
deditus erat vino, ut diversarum villarum de
dicationes tantum propter bona vina frequenta
ret. Hic cum infirmatus moriturus esset, filia eum
rogavit ut infra triginta dies sibi appa
reret. Quo respondente: Hoc faciam si po
tero, exspiravit. Post mortem vero filie per
visum apparens ait: Ecce presens sum, sicut
postulasti. Portabat enim vas parvum
et fictile quod vulgo cruselinum vocatur in
manu sua, in quali in tabernis potare
solebat. Dicente filia: Pater, quid est in va
se illo? respondit: Potus mixtus ex pice et
sulphure confectus. Semper ex illo bibo,
nec eum epotare valeo. Sicque disparuit.
Et statim intellexit puella tam ex precedente
vita quam ex pena modicam vel nullam
esse spem salvationis eius. Vinum quidem hic
blande ingreditur, sed novissime morde
bit ut coluber. Novicius: Hoc etiam in predicto
abbate quam in Rudingero impletum considero.
Monachus: Sclauinia peregrini quem eundem abba
tem in penis vidit, visionem satis mirabi
lem ad memoriam mihi reducit. XLII

Agitur illud tempus quo occisus est Conradus episcopus
Hiltonisheimensis, peregrinus quidam in vil
la quadam moriens sclavinam suam sacerdoti le
gavit, animam suam illi commendans. Quam vel
ut sacerdos quidem suscepit, sed de anima modicum
curavit. Servi vero sive pueri noctibus se il
la tegebant. Post non multo post idem sacerdos in
ordine nostro factus est novicius. Nocte quadam
in dormitorio iacens et dormiens, per visionem
raptus est ad loca penarum. In quibus maximus
erat demonum concursus et occursus. Alii ani
mas adducebant, alii adductas suscipie
bant, alii susceptas tormentis debitis immit
tebant. Magnus illic erat clamor et tumultus,
gemitus et planctus. Interim predictus episcopus clau
stris infernalibus presentatur. Et princeps tene
brarum voce lugubri presentantes sic af
fatur: Reducite, reducite illum. Non enim iu
stum est; innocenter occisus est. Sacerdos talia vi
dens et pavens post ostium se occultavit.
Videns diabolus predictam in angulo quandam
sclavinam, dixit: Cuius est vestis illa? Respon
derunt: Sacerdotis illius qui stat post ostium. Quam
cum a quodam peregrino in elemosina recepisset,
nil beneficii anime illius impendit. Ad quod
diabolus: Valde occupati sumus; expedia
mus nos ab illo statim. Tollensque vestem quasi
in fervidam atque bullientem lixivam intinxit,
de qua cum faciem et collum sacerdotis percus
sisset, ille excitatus fortiter clamavit: Ad
iuvate, adiuvate. Quem cum signo vocis
compescerent, respondit: En morior, enim ar
deo. Tunc surgentes invenerunt caput eius
totum infustum; sicque in infirmitorium de
portaverunt semivivum. Nullam enim fecerat
de eadem negligentia confessionem. Nov.

Valde timere debet hec visio illos qui multas
habent ecclesias et multas cotidie recipiunt
elemosinas, et non deserviunt. Monachus: Nec ergo
nos sine timore esse debemus. His ergo que de
tua sunt omissis, veniamus ad premia patrie
In monasterio sanctimonia xliiii. In celestis.
lium quod Dietkirgen dicitur, quod Bunnensi civita
te situm est, abbatissa quedam fuit nomine
Irmendrudis. Erat enim virgo corpore et ama
trix immo in domo eadem reparatrix discipli
ne et totius norma iusticie. Cum vero mori
tura esset, passionem Domini coram se legi faciebat.
Et cum ventum fuisset ad locum illum: In manus
tuas commendo spiritum meum, ex multa pie
tate cordis hec verba que ei ultima fuerunt
dixit: O amantissime virorum. Statimque ago
nizans cum Christo et in manus Christi spiritum emisit.
Que cum post mortem beate Aezeline apparuisset
et illa de statu eius sciscitaretur, respondit:
Statim in ipsa hora qua anima mea egressa
est de corpore, fui ante Dominum. Et illa: Cur
soror non apparuisti mihi per hos triginta dies?
Respondit abbatissa: Ego fui in gloria,
et tu circa reliquias sanctarum virginum un
decim milium eras occupata, et nolui impe
dire. Huius sepultura cuidam sorori diu ante
quam abbatissa efficeretur ostensa est. De ali
a siquidem domo propter suam religiositatem ab
episcopo Philippo assumpta fuerat. Eratque so
ror Cesarii monachi nostri quondam abbatis.
Hec Aezelina xlvi. In pruniensis
habebat quandam sororem spiritualem
in congregatione unice dilectam. Que cum mo
ritura esset, rogata est a beata Aezelina ut
sibi post mortem appareret, quod et fecit. Nam cum
die quadam staret in oratione Aezelina soror

defuncta apparens ei in spera ignea, sciscitata
que de suo statu, versiculo dauitico respon
dit dicens: Sicut audiuimus sic uidimus in ciui
tate domini uirtutum, in ciuitate dei nostri. Et cetera.
Sicque nihil aliud loquens, oculis eius subtracta
est. Nouicius: Satis breuiter satisque plene tamen
suum premium, quia superne ciuitatis gloriam os
tendit. Monachus: Cum mortuus esset beate memo
rie dauid monachus claustrensis, cuius ui
ta signis et uirtutibus ualde exstitit illus
tris, data est predicte Aczeline una ex tu
nicis eius. Quam cum propter uiri sancti amo
rem ualde ueneraretur, ille quadam die ei ap
parens dixit: Bona soror, tunica mea non
est tibi necessaria, sed quidam peccator conuersus
est in claustro gerardus nomine, cognomen
to washart, illi des eam. Quod et fecit. Sci
ens hoc frater eius carnalis Theodericus monachus
noster, partem sibi dari petiuit ex eadem tuni
ca. Quam ille per medium scindens partem
sibi retinuit, reliquam fratri transmisit. Per quam
plurime sanitates apud nos facte sunt. Cum
quanta celeritate iustorum anime celos pene
trent, adhuc alio tibi pandam exemplo. xlv

Monachus quidam ordinis nostri alteri
cuidam monacho sibi familiari post
mortem apparens in gloria multa, cum de
statu suo requireretur, respondit: Numquam
sagitta de arcu emissa tam cito uolare
potuit ad locum destinatum, quam cito mea
anima de corpore egressa fuit ante deum.
Nec mirum. Quadraginta enim annis
Christo in ordine seruierat, ad instar sagit
te multos salubriter uulnerans exem
plo recte conuersationis, pennis subleuata
contemplationis. In sagitta tria sunt:
lignum, penne, ferrum. In ligno propter struc
turam exprimitur boni operis plenitudo, per
pennas gemina, id est dei et proximi dilec
tio, in ferro quod acutum est extrema compunc
tio. Nota quod sagitta non recte ducitur nisi
sit pennata, neque peruenire potest ad
locum destinatum. Sic anima etiam si
fuerit in innumeris operibus bonis, id est de
genere bonorum bene decorata, et ferro acu
tissimi doloris et timore peccatorum affecta,
numquam tamen sine alis caritatis ad lo
cum perueniet eterne quietis. De hoc lo
co dauid dicit in psalmo: Quis dabit
mihi pennas sicut columbe, et uolabo
et requiescam. Nouicius: Sepe in specie co
lumbe iustorum anime leguntur celos
penetrasse. Monachus: Verum dicis, nam
et unum exemplum recentiori tempore
gestum de hoc tibi referam. xlvi

In ciuitate bunnensi quedam inclusa
erat habitans, religiosa satis atque de
uota. Hec cum nocte quadam rimulis
celle sue splendorem immitti cerneret et di
em esse putaret, circa propter horas nondum
dictas surrexerit, fenestram illius cimi
terii aperuit et ecce iuxta caput se
pulchri cuiusdam scolaris recenter illic
sepulti iuuenem decoris feminam stare con
spexit. Gloria corporis eius eandem lucem cre
auerat. Stabat et columba niuea super
tumulum, quam illa rapiens misit in si
num suum. Inclusa uero licet iam intelli
geret quid esset, tamen cum reuerentia que na
foret requisiuit. Cui illa: Ego sum
mater christi, et animam scolaris huius que ue
re martyr est tollere ueni. Reuera scola

res si innocenter uiuunt et libenter dis
cunt martyres sunt. Quod si postea artes
doctas in caritate maxime in dei serui
cio exercuerint: magnam ex hoc merce
dem consequentur. De hoc audias exemplum.
In Harnisberg monasterio ordinis xlvii
premonstratensis. sicut audiui a quodam sa
cerdote eiusdem congregationis. scriptor
quidam erat richardus nomine. anglicus
natione. Hic plurimos libros in eodem
cenobio manu propria conscripserat: merce
dem sui laboris prestolans in celis. Hic cum
fuisset defunctus. et in loco notabili sepultus:
post uiginti annos tumba eius aperta manus
eius dextera tam integra et tam uiuida
est reperta: ac si recenter de corpore anima
to fuisset precisa. Reliqua caro in puluerem
redacta fuit. In testimonium tanti mira
culi manus eadem usque hodie in monasterio
reseruatur. Bene erat manus huius scripto
ris pennata, idem opus eius caritate infor
matum. Nouicius. Satis deus ostendit in mi
raculo: quanta fuit merces laboris in
celo. Monachus. Audi aliud. xlviii

Magister petrus cantor parisiensis
qui uita et exemplo multos edifi
cauit. Hic in fonte nella domo ordi
nis nostri factus nouicius. infra annum proba
tionis defunctus est. et in capitulo sepultus.
Cumque postea necessitate edificiorum
corpus eius esset transferendum: aperto sepul
chro tam magnus et tam suauissimus ex illo
odor efferbuit: ut nares omnium illuc
flagrantia reficeret. Odor ille sig
num erat eximie eius doctrine: cuius
mercedem recepit in celo. Quantum uero gre

quantum uel glorie doctores siue predicatores
per hanc uitam mereantur: sublequens sermo de
Sacerdoti cuidam ordi xlix declarat.
nis premonstratensis. in hac que nunc fuit
expeditione. preceptum erat contra sarrace
nos crucem predicare. Cumque in ipsa predi
catione corporali molestia tactus: hominem
deponeret cuidam socio suo post mortem appa
ruit. Quem cum ille interrogasset quomodo habe
ret uel si aliquid molestie moriens pertulisset:
respondit. Videbatur in pena mea satis lon
ga. Cumque morerer: uidi demones circa
me multos qui animam egredientem ceperunt ab
ducere. Ex quibus unus dixit. Nunquam bene
seruasti professionem tuam, neque obedientiam
abbati tuo promissam. Et subiunxit statim
alter. Nunquam predicasti sincere dominum tuum.
idem gratis. Et intellexi statim accusante
conscientia quia uterque uerum dixisset. Cumque
in hunc modum diuersi diuersa contra me proponerent:
et ego iam positus fuissem in desperatione. eo
quod non esset qui pro me responderet. maxime
cum circumspicerem. neque beatam dei genitri
cem. neque aliquem angelorum. siue aliorum
sanctorum uidissem: ecce christus adueniens ma
num tenuit me dicens. Sequere me. quia
tu predicasti me. Mox turba omnis spirituum
illorum inmundorum disparuit ad instar fu
mi. et ego christum secutus sum ad gloriam.
Nullam enim aliam penam excepto illo ter
rore passus sum. his etiam qui libenter
orant referam exemplum satis incentiuum.

Ciuis quidam coloniensis L.
habebat illam consuetudinem, ut quotiens
solus esset. semper oraret. Eundo ad ecclesiam
siue redeundo. et in camera sua deambulans

do angelicam maxime ruminabat salutati
onem. Qui cum mortuus esset cuidam nepti sue in
habitu splendido apparebat. In quo marie
tamen in caligis et in caleis scriptum erat per
totum versiculus. Ave maria gratia plena etc.
Quia ut dixi eundem versiculum deambulan
do frequentaverat, cruribus eius et pedibus
crebrius inceptus apparebat. Ex hiis que
dicta sunt colligitur quod sicut deus secundum qualita
tem et modum punit peccata, ita remu
nerat et merita, maxime in illis membris
ostendens signum glorie per que illa me
retur. Novicius. Unde est quod humana natura

1029. tantum abhorret mortem, cum tanta sit ei a
deo gloria preparata? Monachus. Ipse rex regum glorie
ihesus christus deus et homo, in tantum secundum sen
sualitatem mortem abhorruit, ut timore
illius sanguinem sudaret. Anima natura
liter appetit esse in corpore, nec potest ab il
lo separari sine magna acerbitate. li

Ante hoc quinquennium cum prior quidam
de ordine regularium in quadam curte
monasterii sui hospites collegisset, et iam
mensa esset preparata, ipse tanto sopore ce
pit affici, ut nisi ocius dormiret moreretur.
Qui cum in lecto se reclinasset, mox quidam
ei conversus qui alteri grangie preerat
dormitanti affuit dicens: Domine cum li
centia vestra vado. Et ille: Quo vadis?
Respondit conversus: Ad dominum vado, quia
mortuus sum in hac hora. Et prior: Sunt mul
ti perfecti viri transeunt per purgatorium.
Quid est quod tu tam absolute dicis te sta
tim esse iturum ad dominum? Ad quod ille respon
dit: Habebam consuetudinem ut quotiens
transirem coram crucifixo hanc dicerem orati
onem: Domine per illam amaritudinem quam
sustinuisti propter me in cruce, maxime
quando anima tua egressa est de corpore
tuo, miserere anime mee in egressu
suo. Et exaudivit orationem meam dominus
meique misertus est. Et dixit prior: Quomodo
fuit tibi morienti? Respondit: Videba
tur mihi in agonia quod totus mundus esset
lapis unus, et premeret pectus meum. Novicius.
Verba huius conversi illis concordant qui
dicunt nullam penam in hoc mundo a
maiorem separatione corporis et anime. Monachus.
Sicuti alibi dixi de incertis non audeo
iudicare. Scio enim quod viri perfecti propter
vitam futuram quandoque valde arden
ter desiderant mortem. lii

Tres iuvenes de civitate bunnensi
conversionis gratia ad novum castrum
domum ordinis nostri venientes, omnes
ibidem recepti sunt. Ex quibus unus theo
dericus, alter guntherus, tercius vocabatur
sygerus. Primo mortuo guntherus remi
niscens sue peregrinationis et superne be
atitudinis ad quam suum comitem iam vo
catum credebat, cotidie ad illius tumu
lum flevit. Quem die quadam vox de
sepulchro hiis verbis allocuta est: Conso
lare frater, consolare, quia citius venies
ad me. Cuius vultum cum abbas eiusdem
cerneret et tristicie causam ab eo requireret,
et ille dicere renueret, vix ab eo que
dicta sunt extorquere potuit. Paucis
diebus elapsis, precibus ut puto theoderici
adiutus, et ipse vocatus est, illi coniunctus
in celo, cui cum multis lacrimis ut dictum
est associari desideravit in mundo. Hec

a sigero bunne recitata sunt. Nouic.
Puto qd merces iustoz inita sit i celo.
Mona. Hoc t ostendam i sequenti caplo.
Conuisus qdam nig ordinis. lui.
Ante paucos annos defunctus est.
Die quadam duob; monachis cenobij
sui in gelam sedentib; ille ostio laten
ter apto ingressus e ad eos. Quo uiso cu
terrentur scientes eu mortuu ait ille.
Cognoscitis ne me. Respondentib eis.
bene te cognoscim. tu es talis frater nr.
ceperunt eum intrrogare de statu qrunda
animaz. Quos ille de singlis expedi
uit. dicens quasda ee male. quasdam
ualde male. qsdam etia bene. qsdam
ualde bn. Que cum etiam intrrogassent
de griseis monachis. respondit. P rem
ium illoz maximu est. et lucent sicut
sol i regno celoz. Hec m relata sunt a qda
abbate nigri ordinis. Nouici. Huic ui
sioni concordat q dictum e supi i dis
tinctione septima caplo. lviij. ubi or
do nr sub mantello beate di genitricis
congregat e. Mona. Verum dicis. No.
Qd iustis repmissu e a dno. fulgebut
iusti sicut sol in regno patris eoz nescio
utrum itelligendum sit de corpe l de
aia. Mon. Corpa electoz p resurrectio
ne lucebunt ut credim sicut sol. n sic
m lucet. s; sicut luxit an lapsum. hoc
e septemplicit tm ut m teste ysaya.
Et erit aut lux lune ut lux sol. et lux so
lis septemplicit ut lux. vij. dieru. Aia
u multo pl lucebit qua corp. Nouicius.
Claritate corporu uelle m aliq exeplo
pbari. Mona. Vt eni taceam de trsfi
guratioe dnica corpis. referam t exemplu
Magister quida. lvii. f. qs nupaudiuj.
parisiensis infirmat. cum de glifica
tione corpoz cogitaret et hesitans i corde
suo diceret. qmodo poterit ee ut corpa
ista fictilia et putrida lucere possint in
futuro sic sol. ad pedes suos qs de opimto
erexerat respexit. Et ecce tant splendor
de illis exiuit. ut oculi ei reuberati eos in
tueri ne qret. Morq; ad se reuisus gratias
egit xpo. cu uirtute aliqn moreretur.
ad fidem resurrectionis reductus e. Nouic.
Quom poterunt ocli tantu fulgore susti
nere. Mon. Vt dic augustin longe erit
tunc altius potentie qm m na i ipsi
Cum sce recordati. lv. f glificabut.
omis domin dauid monachus clar
strensis ad huc eet i corpe. sepe sedens i
labore. i ipm globum solarem irreuer
beratis oclis adinstar aquile respexit.
Hui rei testes st seniores nri. q ea que
dicta sunt sepi uiderunt. Si eni ds tan
tam uirtutem tbuit oclis infirmis. qd
hoc mirari s de oculis glificatis. Nouic.
Dic queso. que erit gla corpoz. ul que
gla animaru. Mona. Vtrisq; hominis
gloria nob inexplicabilis e. lvi.
In nouissimo die ut dicit apls omnes
resurgem. s; no omes imutabim. So
li electi imutabut p glificatione utrisq;
hois. Gla corpis 9sistit i qtuor dotibus.
id e i subtilitate. claritate. imortalitate.
agilitate. Quatuor erunt dotes corpis.
ut omis ei nata glificet. Corp constat
ex quatuor 9plexionib. id e sanguine.
colera. melancolica. fleumate. q cum

qtuor elementis concordant. Sanguis co
cordat cu aere: colera cu igne: melan
colia cum terra: flegma cu aqua. Est adhuc
alia hor cum etatib et tempib concor
dantia q huic loco n est necessaria. Qd
qd eni corpus humanu ht de aere tran
bit i subtilitatem: q de igne i claritate:
qd de terra i immortalitate: q de aqua
i agilitatem. De hys quatuor dotibus
scriptum e. Fulgebunt iusti et tanq scin
tille i arundineto discurrent. Fulge
bunt: ecce claritas: et tanqm scintille
ecce subtilitas. Nichil subtili scintilla.
In arundineto discurrent: ecce agilitas.
Discurs agilitate exprimit. Per hoc qd
sequit et regnabt ineternum: exprimit
imortalitas. l' ipassibilitas. Dotes ue
ro anime st. agnitio. dilectio. fruicio.
Anima beata dm agnoscet: agnitu dili
get: dilecto fruet. Post resurrectionem
iste gnale septenari trinitati psonar iun
get: et felix tunc ille denari. electis re
pmissus pficiet. Erit tn i dispari cla
ritate par gaudiu ut ait Augustin:
qd non est intelligendu de affectioe cor
diu s; de rebus de quib; gaudet. Un
quisq; ibi gaudebit de gloria alterius.
Qd dotes debeant inequales ee dicat
apostol. Sicut inqt stella a stella dif
fert i claritate: ita erit et resurrectio
mortuor. Nouic. De die iudicii uelle
nunc aliqd certificari. Mo. De die illo
nemo scit: qr dies dni sicut fur i noc
te. id e inopinate et inpuise ita ueni
et. Nouic. Ubi erit iudiciu: Monach.
Sup uallem iosaphat i aere. Nouic.

Qe erunt ordines i iudicio: Mo. Qtuor.
Quida ut sume boni iudicabt et sal
uabunt: sume mali sn iudicio dap
nabunt: mediocrit boni iudicabunt
et saluabunt: mediocrit mali iudica
bunt et dapnabunt. Nouic. In q forma ap
parebit xpc: Mo. In forma serui omib;
apparebit. sed glorificata. No. Exhibe
bit omib; eunde uultu: Mo. Non. Bo
nis apparebit mitis: malis terribilis.
Hoc tibi ostenda p exemplum. lvii
Circa hoc bienniu. sacerdos qda
mortuus e in briseke uilla dyo
cesis coloniensis. de ordine templari
or. noie einolf. uir satis religiosus.
Que de illo dictur sum: ipe in ore suo
n semel s; sepi recitauit. Cum adhuc
puer eet. i domo matris sue infirmat.
sacra communione suscepit. Et cu se in
ungi peteret. qbdam dissuadentib di
latum e. sicq; sine eode sacmento ex
spirauit. Affuit et angls dni q r dixit.
Male actum e cu puero isto: eo q sine
sac unctione obierit. Et inuenit eum
ia tam aia egrediente. Cgsilam ii diui
no uultu psentauit. Que uultu pu
er quasi puelam contemplabat: eiq; sene
r ualde uidebat. Et ecce mox diabls af
fuit. Qe cu pueru accusare uellet n cum
inueniret: ait ad dnm. Dne puer iste obu
lum germano suo furabat: si unq inde
egit pniam. Just es: et iuste iudicare
debes. Ubo dimittes reatu: qr n restitu
it ablatu. Cui dns respondit. Velles ut
p tantillo. pueru hc dapnarem: Mea tu
cia n est absq; mia. Supplicantib p

anima viginti quatuor senioribus qui in cir-
cuitu sedis erant culpa remittitur. moxque
ad preceptum dei deducta, in puteum igneum
proiecta est. In qua tantam penam pertulit, ut pe-
nam verbis explicare nequiret. Post horam ab
angelo a quo missa fuerat extracta, iudi-
ci presentata est. Cuius faciem iam amoto vela-
mine perspicue vidit, tantam familiarita-
tem, iocunditatem, atque dulcedinem puero
exhibens, ut eam deosculari potuisset si
voluisset. Et cum ante culpam in humana
forma Christum vidisset, post purgatorium in di-
vinitate eundem meruit contemplari. Vi-
que vidit gloriosam eius genitricem in solio splen-
dido residentem, et in circuitu eorum multi-
tudinem angelorum, patriarcharum, prophetarum,
apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, alio-
rumque iustorum. Diabolus non timens animam perdere
ait ad Christum: Bonum est ut reducatur ad cor-
pus ut amplius adhuc tibi serviat. Cui dominus
respondit: Hoc non dicis propter eius salutem, sed
propter tuam nequitiam. Speras enim quod per corpus
peccando, cedere possit in partem tuam.
Data tamen sententia, anima corpori restituitur,
mirantibus cunctis qui aderant, qui per sig-
na que in puero viderunt, verbis eius credere
compulsi sunt. Puer vero tum amore tum timore
pene patriam suam deserens, visionis
gratia ad quandam domum ordinis nostri venit.
Cuius desiderium cum quidam homo nequam ad sup-
[illegible] qui hospitio preerat cognovisset, eo au-
diente sic ait: Videte quomodo tales garci-
ones monachi fiunt effecti. Statim vo-
lunt esse domini nostri. In cuius verbis adeo puer
scandalizatus est, ut a proposito resiliret, et ad
ordinem templariorum se transferret. Novi[cius]

Multe visiones de consummatione seculi co-
tidie recitantur. nescio si eis fides sit adhi-
benda. Mo[nachus]. Quia de adventu antichristi et
consummatione seculi multi sunt decepti, que de
his audivi scribere nolui. Forte immo non
forte, propter orationes sanctorum iudicii tempus differ-
tur, sicut ex subsequenti visione colligitur.
In Claravalle sacerdos quidam est Wilhelmus LVIII
nomine, cuius mentionem feci in distinctione VIII.
capitulo XLVIII. Huic divinitus multa revela-
ta sunt. Anno siquidem presenti cum in oratione staret,
sensus in excessu mentis raptus est ad tribunal [hole] Domini
Ad cuius dexteram angelum cum tuba stare con-
spexit. Quem Christus clara voce cunctis celestis
patrie civibus audientibus sic allocutus est:
Buccina. Quod cum fecisset, tam valida e-
rat vox eiusdem tube, ut totus mundus quasi
folium de arbore tremere videretur. Cui cum
secundo diceret: buccina adhuc semel, mater
misericordie virgo Maria sciens mundum si denuo
buccinaret consummari, ceteris sanctis tacentibus
surgens ad pedes filii procidit, et ut sententiam
differret mundoque parceret cum instantia
multa supplicavit. Cui Christus respondit:
Mater, mundus in tam maligno iam positus est, statu
et sic cotidie me suis peccatis irritat, ut vel
sententiam suspendere, vel homini parcere meri-
to non debeam. Non solum laici, sed et clerici et
monachi vias suas prius corruperunt,
et me de die in diem offendunt. Tunc illa:
Parce dilecte fili mi, et si non propter illos,
saltem propter amicos meos personas ordinis
cisterciensis, ut se preparent. Abbates nostri
hoc anno de capitulo generali revertentes, nobis
ista retulerunt. Nov[icius]. Quantum ex hac visione
colligo, valde malis prodest iustorum coha-

bitatio. Mo. Si decem iusti fuissent in sodomis, dominus multitudini pepercisset. Nova. Visio hec concordat in viceso capitulo septime distinctionis. ubi ymago dei genitricis sudasse dicitur timore imminentis iudicii. Mo. Diem iudicii esse in ianuis. terremotus per loca. et alia signa de quibus supra dictum est declarant. Sed valde consolatur. quod salvator his fieri incipientibus iustos admonet dicens. Levate capita vestra. id est exhilarate corda. quia appropinquat redemptio vestra.

[P]ervenient qui digni [illegible]. lviii. Visio vna in civitatem illam in qua nulli sunt tremores. nulli gemitus. vel suspiria. sed divina laus assidua. In qua nulla pericula sed securitas firma. in qua non est mortalitas. sed vita eterna. In qua rancor nullus. discordia nulla. sed pax plena. In qua nullus esurit. nullus sitit. quia saturitas illic perfectissima. Quatuor hec bona in tribus versiculis propheta comprehendit dicens. Lauda ierusalem dominum. lauda deum tuum syon. Lauda corde. lauda ore. Quare? Quoniam confortavit seras portarum tuarum. Ecce securitas. Benedixit filiis tuis in te. Ecce inmortalitas. In dextera illius longitudo dierum. Qui posuit fines tuos pacem. Ecce pax et concordia. Et adipe frumenti satiat te. Ecce sacietas. De gaudio autem huius beate civitatis. alio loco idem dicit psalmista. Sicut letantium omnium habitatio in te. Comprehendit breviter. quod longis sermonibus explicari non potest. Talis enim erit ipsa leticia. qualis hic agitur. non de filiorum susceptione letantium. vel de [illegible] divitiarum. et honorum gratulantium. Quod quia explicari non potuit. sub impera qualicumque similitudine dixit ut potuit. Sicut letantium inquit id est vere letantium. ut sit expressio veritatis. et non nota similitudinis. ut ibi. Tanquam unigeniti a patre. id est vere unigeniti. Istorum letantium septiformis est actio. Vivunt vita infinibili. Sapiunt archana dei. amant deum et proximum. Laudant quod oculis non videtur quia sunt invisibilia. et quod auris non audivit. quia sunt in pace quietissima. nec in cor hominis ascendit. quia sunt incomprehensibilia. Gaudent gaudio ineffabili. veloces sunt et securi. Beati sunt illi. qui illuc duce te domino pervenerint. ubi omnis cogitatio videt. et cuncta desideria superantur. ubi talis felicitas accipitur que nulla cunctatione perdatur. Nova. Miseri sunt qui ad tantam leticiam non suspirant. Nona. Quia dyalogo nostro finis imponendus est. simul christum qui omnis consummationis finis est deposcimus. ut ea que tua interrogatione. sive mea responsione confecta sunt. legentibus. sed non et audientibus ad meritum proficiant. ut sic edificatio proximorum nostrorum fructus fiat laboris. Quod nobis prestare dignetur. ipse de quo loquimur ihesus christus dominus noster. mundi redemptor. electorum consolator. rex angelorum. et ut breviter concludam vita. merces. et leticia omnium sanctorum. Cui cum patre et spiritu sancto. laus. honor. et imperium. per infinita secula seculorum. Amen.

Explicit duodecima distinctio.

Codicis Exigui Scriptor Andree Renclos
Ingeror In medium Veluti Nova Verbula promens
Sic mitis amor terat aspera mendosa
Corrigat. ac mores addat nova vera salubres.

liber
LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DUSSELDORF
XXV

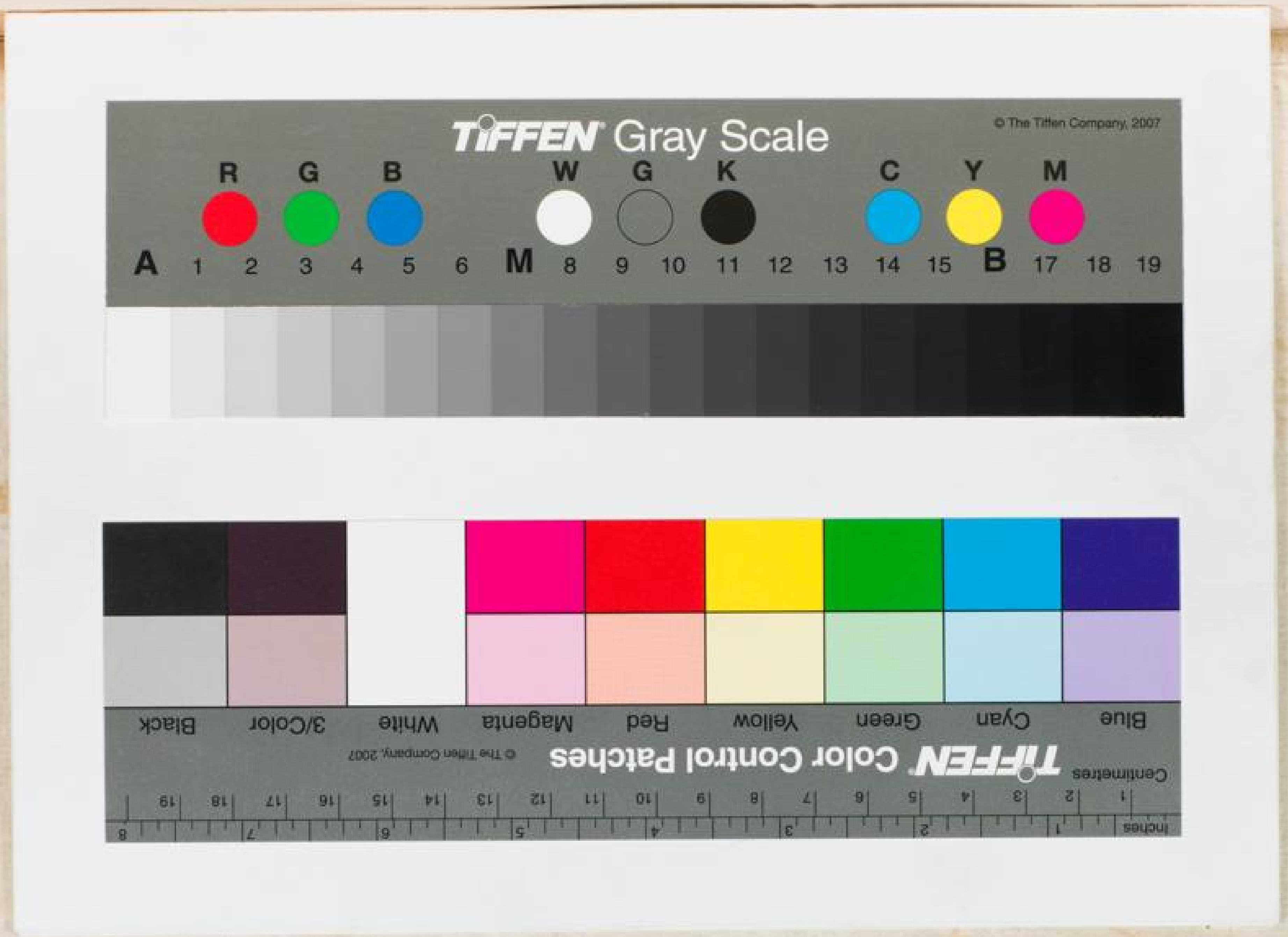
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R G B W G K C Y M
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Centimetres
Inches

LANDES-